THESAURUS
SACRORUM RITUUM,
SEU
Commentaria in Rubricas Miſſalis, & Breviarii Romani,

AUCTORE ADM. R. P.

D. BARTHOLOMÆO GAVANTO

Cl. Regul. S. Rituum Congreg. Conſultore.

NOVISSIMA HAC EDITIONE

ACCESSIT CALENDARIUM REFORMATUM JUXTA DECRETA S. RIT. CONG. EMANATA USQUE IN PRÆSENTEM DIEM.

OPVS INTEGRVM, EXPVRGATVM, CVI ADHAERET Manuale Epiſcoporum, Praxis Diœceſanæ Synodi, & Viſitationis.

VENETIIS, M. DCC. XIII.

Ex Typographia Stephani Montii.

SUPERIORUM PERMISSU, ET PRIVILEGIO.

AP

T'Abe
m
De
De
Praedi
Resolu

A

IV
Cr
Co
Pla

V Vit
Qu

APPENDICES
TOMI PRIMI.

TAbellæ Aurore, Meridie, & mediæ noctis per ſingulos menſes.
De menſuris propriis ſacræ Suppellectilis ad Miſſam.
De nitore, & munditia prædictæ ſacræ Suppellectilis.
Proſodia verborum in Miſſalis Romano.
Reſolutio Dubitationis de Miſſis pro Defunctis.

APPENDICES
TOMI SECUNDI.

MArtyrologii nomina dubiæ pronunciationis ordine Alphabetico collecta.
Ordo perpetuus Officiis divini recitandi.
Concordia Martyrologii Romani cum Breviario Romano.
Placitum Fr. Hieronymi Onuphrii Romani de modo, & forma recitandi divini Officii.
Vita, & re geſtæ S. Pauli Apoſtoli.
Quod S. Bartholomæus Apoſtolus ſitidem, ac Nathanael.

D. JULIUS CAVALCANUS
Cong. Cl. Reg. S. Pauli Pręp. Gen.

CUM Opus R. P. D. Bartholomęi Gavanti Viſitatoris Generalis noſtræ Cong. cui titulus eſt; COMMENTARIA IN RUBRICAS MISSALIS, ET BREVIARII ROMANI: duo eiuſdem Congregationis eruditi, ac Sapientes viri cognoverint, atq; in lucem dari poſſe probaverint, poteſtatem facimus, ut in publicam utilitatem Typis mandetur, ſi & iis, quibus id competet, ita placuerit. In quorum fidem, &c. Dat, Mediolani in Collegg. noſtro SS. Apoſt. Pauli, & Barnabæ die 14. Julii 1627.

D. Julius Cavalcanus Præpoſitus Generalis.

SI VIDEBITUR REVERENDISS. P. MAGIST. SAC. PALAC. APOSTOL.
A Epiſcopus Bellicaſtren. Viceſg.

Fr. Nicolaus Ricardus Sacri Pal. Apoſt. Mag. Ord. Præd.

INDEX AUCTORUM

Quos novit Commentariorum Auctor ſcripſiſſe de Sacris Ritibus.

ALbinus Flaccus, ſeu Alcuinus de divinis Officii.
Albertus Magnus de Officio Miſſæ.
Alexander Sperellus Obſervationes ſcripſit Italicè pro celeb Miſſę.
Alphonſus de Madrano Inſtructionem Hiſpanè ad officium divinum.
Alph. Rodr. de Myſter. Miſſæ Hiſp. in t. 2.
Amalarius Fortunatus Card. de Eccleſiaſt. Officiis, & de Ordine Antiphonarii.
Andreas Caſtaldus Cęremoniale Cler. Regul. & Praxim Cæremoniarum.
Angel. Carezanus de miniſtro Miſſæ Ital.
Angelus Contus de Miſteriis Miſſæ.
Antonius Demochares de ſacrificio Miſſæ, & ibi quoque de Ritibus.
* Antonius Litteratus in ſumma habet multa de Miſſa, & Horis Canonicis.
Antonius Poſſevinus Tractatum de Miſſa.
* Antiquitatum Liturgicarum tres libros ſcripſit incertus Auctor impreſſos Duaci 1065.
Auguſt. Epiſc. Pientinus primus Auctor Pontificalis, & Cæremonialis Romani.

BEnedictus Herbeſtus Rationarium Horarum Canonicarum.
Bernardus de Parentinis Elucidarium omnium difficultatum Miſſę, & Lilium Miſſæ.
Berno Augienſis de Officio Miſſæ.
S. Bonaventura de myſteriis Miſſæ.

CHriſtophorus Marcellus Cęremoniale Papæ.
Conradus Brunus de Cæremoniis.
Cornelius Scultingius Bibliotheca Eccleſiaſtica de divinis Officiis.

FLorus Magiſter expoſitionem Miſſæ
Franciſ. Agricola de Sacerdotum offic.
Franc. Samarinus de Miſſa, & Officio.
Franc. Titelmanus de Myſter Miſſæ.

GAbriel Albaſpina de Veterib. Eccleſ. ritibus.
Georgius Polaccus Aphoriſmos Italicè de Sacris Cæremoniis.
Germanus Conſtantinopol. Theoriam Eccleſiaſticarum rerum,

a S Grego-

S. Gregorius Papa librum Sacramentorum, Antiphonarium ; quorum duplex eſt editio, Romana, & à Pamelio edita.
Ejuſdem Appendix M. S Vaticana.
Grimoldus Abbas librum Sacramentorum.
Guglielmus Durandus Rationale divin. Officiorum.

Henricus Diſſen in Officium Miſſę.
Henricus Gorichen de Miſſis votiuis, & Proceſſionibus.
S. Hieronymus Comitem, ſeu Lectionarium, tum Epiſtolarum, tum Evangeliorum totius anni.
Hieron. Cantonnus Ordinarium divinorum Officiorum Hiſpanè.
Hidelbert. Cenoman Carmen de ritu Miſſę.
Honorius Auguſto dunenſis Gemmam animę.
Hugo Victorinus Speculum Eccl. & de Cæremoniis, Officii, &c.

Iacobus Iunterbeec de caſibus variorum dubiorum circa Miſſam.
Iacobus Pamelius Liturgias Latinorum.
Innocentius Tertius de Miſteriis Miſſæ.
Io. Alcocer de Cæremoniis Miſſ. Hiſpanè.
Io. Baptiſta de Bertis.
Io. Baptiſta Monachus Caſſinas Expoſitionem Miſſæ.
Io. Baptiſta Rubeus de div. Officiis.
Io. Baptiſta Scortia de Sacrificio Miſſæ.
Io. Beechoffen quadruplicem expoſitionem Miſſæ.
Io. Beleth. de Divini officiis.
Io. Bruneſumſch de Miſſæ officio.
Io. Burcnardus Ordinem Celebrat. Miſſæ.
Io. Cocleus Speculum Miſſæ.
Io. Iacobs Comp. Cærem. Hiſp.
Io. de Lapide Reſolutorium dubiorum Miſſæ.
Io Lopez de Sacrificio Miſſę, Hiſp.
Io. Serranus Expoſitionem Miſſę myſticam.
Io. Stephanus Durantus de Ritibus Eccleſ.
Io. Superantius de Myſteriis Miſſæ.
Ioſeph. Vicecomes de apparatu ad Miſſam in volumine 4. obſervationum.
S. Iſidorus Hiſpal. de Eccleſiaſticis Officiis.
Iudocus Clictonęus Elucidatorium de Miſſa, & aliis.
Iulius Cęſar Bulengerus de Veſtib. ſacris.
Iuo Carnotenſis de rebus Eccleſiaſticis ſermones.

Lactantius Radfoldus de Miſterio Miſſæ.
Liturgię S. Petri, S. Iacobi, S. Marci, S Baſilii, S. Ioann. Chryſoſt. S. Simeonis Syracuſani ante annum 800.
Ludovicus Ciconiolanus Directorium Offic. Divini.
Ludovicus Richeomus de Miſſa.

Marcus Antonius Ghenare Ritum celebrandi Miſſam.
Martinus Stephanus Manuale de cautelis in Miſſa obſervandis.
Matthias Kimchius Directorium Sacerdotale.
Maximus Monachus de Eccleſiaſtica Myſtagogia.
Melchior Huelamus Diſcurſus Hiſpanè de Cęremoniis Miſſę.
Michael Sydonenſis de Myſteriis Miſſę.
Michael Timotheus. Quęſt. 300. in div. Offic. & 600. in Miſſam.
Micrologus de Eccleſiaſticis obſervationibus à Io quodam ſcriptus fuit.
Miſſalia Vaticana, Vallicelſana M. S. & Breviaria cum Canone M S. Collegii Aniciam, ſeu Gregoriani de Vrbe antiquiſſima.
Muſęus Maſſilenſis citatus à Gennadio ſcripſit librum Sacrament circa A. 490.
Mutius Cappucinus Summarium myſteriorum Miſſæ, & de Officio Defunctorum, Italicè.

Nicolaus Aurificius de Cęremonijs Miſſæ.
Nicolaus Cabaſilas Expoſitionem Miſſe.
Nic. de Plove Tractatum Sacerdotalem.

Ordo Romanus auctorem habet Gelaſium ex Baronio Anno 692. licet plenior exierit ſub Stephano Papa, Pipino & Carolo, Magno, ex Hittorpio in, Præfatione ad libros à ſe collectos de divini Offic.

Paganinus Gandentius de Rittibus veteris Eccleſiæ.
Paris Craſſus Cæremoniale Bononienſe.
Petrus Cirvelus Commentaria in Miſſale antiquum.
Petrus Cluniacenſis Nucleum de Sacrificio, & ritibus Miſſę.
B. Petrus Damian. de Dom. Vobiſcum.

Petrus

Petrus Lopez de ritu Miſſæ Hiſpanè
Petrus Matthęus de Rubeis Annot. in Rub. de Defectibus Miſſę.
Petrus Opmeer de Officio Miſſę.
Petrus Ruiz Cæremoniale Tolletanum.

RAbanus Maurus de Inſtitut. Clæricorum.
Radulphus Tungrenſis de Canonum obſervantia circa diu Officia.
S. Remigius Antiſiodorenſis de Officio Miſſę.
Rupertus Abbas de div. Officijs.

STephanus Eduenſis de Sacramento Altaris.

TYdęus Bonamicus de formandis crucibus.

VAlent Quareſima de Cæremonijs Miſſę.
Vetuſtus Codex de Miſſa editus ab Hitorpio.
Vualafridus Strabo de rebus Eccleſiaſticis.
Vuillelmus Lindanus Apologiam, & Expoſitionem Liturgię Gręcę S. Petri.

ZAcharias Andrianus de Sacrificio Miſſę.
Obiter de Sacris ritibus alij tùm Theologi, & prȩſertim in 3. part. S. Thome; tum Cannoniſtæ Iuo, & Burchardus, & alij; tùm Summiſtę V. Miſſa, & alijs titulis tùm controverſijs addicti contra Hęreticos, quorum prope infinitus eſt numerus.

In Canonem verò Miſſę ſcripſerunt.
Ægidius Romanus.
Gabriel Biel.
Iacobus Ianſonius. Iacobus Iunterbeec. Odo Cameracenſis.

De Valore Miſſę.
Iacobus Iunterbeec.
Ioannes Motignolus.
Paulus Fraxinellus.
Et allij Scholaſtici cum Summiſtis.

INDEX

INDEX SUMMORUM PONTIFICUM,

Qui Sacro Ritus vel inſtituerunt, vel reſtituerunt, vel Decreto firmarunt, vel amplificarunt, & in his Commentariis citantur, juxta Chronologia Roberti Cardinalis Bellarmini.

S. Alexander I. obiit anno 132
Alexander II. 1073
Alexaod. III. 1181
Alexand. IV. 1261
Alexand. VI. 1503
* Alexand. VII. 1658
S. Anacletus. 112
S. Anaſtaſius. 402
S. Anicetus. 175
Benedict. VIII 1024
Benedict. XI. 1304
S. Bonifacius I. 424
Bonifacius III. 607
S. Bonifacius IV. 614
Bonifac. VIII. 1303
Bonifac. IX. 1404
S Callixtus I. 227
Callixtus II. 1124
S. Clemens I. 103
Clemens VI. 1352
Clemens VIII. 1605
* Clemens IX. 1667
§ Clemens X. 1671
S. Cęleſtinus I. 432
Cęleſtin. III. 1198.
S. Damaſus. 385
Donus. 678
S. Evariſtus. 121
* Eugenius IV. 1447
S. Euſebius. 311
S. Eutychian. 284
S. Fabianus. 254
S. Felix I. 275
S. Felix IV. 530
S. Gelaſius. 496
S. Gregorius I 604
S. Gregorius II. 731
Gregorius III. 741
Gregorius IV. 843
S Gregorius VII. 1086
Gregorius IX. 1241
Gregorius XI. 1378
Gregor. XIII. 1585
Gregor. XV. 1623
S. Hilarus. 468
Honorius I. 638
Honorius III, 1227
S. Hormiſda. 523
S. Innocentius I 417
Innocent. III. 1216
Innocent. IV. 1254
Innocentius X. 1650
Ioannes VIII. 882
Ioannes XIII. 972
Ioannes XVI 995.
Ioannes XXII. 1335
S. Julius I. 352
S. Leo I. 461
S. Leo II. 684
Leo III. 816
S Leo IV. 855
S. Leo IX. 1055
Leo X. 1251
* S. Linus. 81
S. Marcus. 337
Martinus V. 1431
S. Melchiades. 314
Nicolaus I. 867
Nicolaus III. 1280
Paulus II. 1471
* Paulus III. 1550
Paulus V. 1621
Pelagius I. 560
S. Pelagius II. 590
S. Pius I. 167
Pius II. 1464
S. Pius V. 1572
S. Pontianus. 238
Sabinianus. 606
S. Sergius. 701
S. Silverius. 540
S. Silveſter. 336
S. Simplicius. 482
S. Siricus. 398
S. Sixtus I. 140
* S. Sixtus II. 261
S. Sixtus III. 440
Sixtus IV. 1484
Sixtus V. 1590
S. Soter. 179
S. Stephanus. 260
S. Symmachus. 514
S. Teleſphorus. 154
Theodorus. 649
S. Victor 203
Vigilius. 555
S. Urbanus I. 233
Urbanus II. 1099
Urban. IV. 1264
Urban. VI. 1389
Urba. VIII. 1644
S. Zacharias. 752
S. Zephyrinus. 221
S. Zoſimus. 419

INDEX CONCILIORUM,

Quorum Decretis, vel firmantur, vel indicantur Sacri Ritus, de quibus in his Commentariis.

AGathenſe celebratum anno	506
Ancyranum.	314
Antiſiodorenſe.	590
Aphricanum.	257
Aurelianenſe 1	507
Aurelianenſe 3.	540
Baſilenſe.	1431
Braccarenſe 1.	563
Braccarenſe 3. circa Ann.	660
Cabilonenſe 2. ſub Carolo Magno, ante annum.	813
Carthaginenſe 2.	397
Carthaginenſe 3.	398
Carthaginenſe 4.	401
Chalcedonenſe.	451
Claramontanum.	1095
Colonienſe.	346
Conſtantienſe ſub Io. XX III.	1414
Conſtantinopolitanum.	381
Conſtantinopolitanum 6. ſive ſexta Synodus.	681
Coyacenſe.	1050
Epheſinum.	431
Florentinum ſub Eugenio.	1439
Gerundenſe.	517
Hipponenſe.	393
Ilerienſe.	524
Laodicenum.	320
Lateranen. ſub Leone X.	1517
Mediolanenſe.	
Matiſconenſe.	582
Mediolanenſe.	1573
Mediolanenſe 4.	1576
Millevitanum.	416
Moguntinum.	813
Nannetenſe.	1125
Narbonenſe.	589
Nicænum.	325
Oxonienſe.	1222
Palentinum ſub Vrb. VI. ante An.	1389
Placentinum.	1095
Rhemenſe.	814
Romanum 2.	372
Rotomagenſe.	682
Saleguſtanum.	1022
Senonenſe.	1528
Synodus 6.	681
Synodus 7.	787
Synodus 8.	869
Toletanum 1.	447
Toletanum 3.	610
Toletanum 4.	663
Toletanum 7.	664
Toletanum 12.	681
Treverenſe.	386
Triburienſe.	895
Triburienſe 2.	1030
Tridentinum.	1563
Turonenſe 2.	570
Turonenſe 3. circa	810
Turonenſe 4.	1055
Vaſenſe 1.	337
Vaſenſe 2.	442
Viennenſe.	1311

INDEX AUCTORUM.

Et Scriptorum, quorum Opera uſi ſumus in his Commentariis.

ABdias Baby onicus floruit circa An 60
Abraham Bzovius. 1630
Acta Mediolan Eccleſiæ. 1590
Ado Viennenſis. 898
Adrianus Turnebus. 1564
B. Albertus Magnus. 1280
Alcùinus. 780
Alexander Alenſis. 1245
Alexander Sperellus. 1621
Aloyſius Lippomanus. 1556
Alphonſus Ciaconius. 1593
Alphonſus Leonius. 1630
Alphonſus Villegas. 1580
Alphonſus de Torres. 1600
Amalarius Fortunatus Card. 830
S. Ambroſius. 397
Ammianus Marcellinus. 380
* Anacletus Siccus Congreg. noſtræ. 1629
Anaſtaſius Bibliotecarius. 860
Anaſtaſius Nicenus. 688
S. Anaſtaſius Sinaita. 599
Andreas Cretenſis. 580
Andreas Caſtaldus. 1625
Angelus de Clauſio. 1484
Angelus Caninius. 1558
Angelus Carezanus. 1613
Angelus Rocca. 1610
Annonius ſeu Aimonius ex Ademaro. 990
S. Anſelmus Cantuarienſis. 1100
Anſelmus Ryd. 1520
S. Antoniuns. 1459
Antonius Diana. 1634
Antonius Cordubenſis. 1560
* Antonius Daza. 1621
Antonius Demochares. 1550
Antonius Gallonius. 1510
* Antonius Litteratus. 1611
Antonius Molina. 1600
Antonius Naldus. 1630
Archydiaconus. 1290
Armillæ Auctor. 1515
Arnoldus Vuion Ligni vitæ auctor. 1600
S. Athanaſius. 370
S. Auguſtinus. 431
* Auguſtinus Barboſa. 1628
Auguſtinus Torniellus Congreg. noſtræ. 1610.
Aurellius Caſſiodorus. 360
Baptiſta Platina. 1480
Bartholomæus ab Angelo. 1583
Bartholomæus. Caſſaneus. 1520
Bartholomæus Piſanus. 1400
Bartholomæus Vgolinus. 1600
S. Baſilius. 370
Beatus Rhenanus. 1547
V. Beda. 370
S. Benedictus. 525
Benardus Buſtus. 1480
S. Bernardus. 1153
Berno Augienſis. 1014
Beſſarion Cardinalis. 1455
Blaſius Palma Congr. noſtræ. 1625
S. Bonaventura. 1260
Breviarum Toletanum. 640
S. Birgitta. 1273
S. Burchardus Vuormatienſis. 1025
* Calendarium Ciſtercienſe. 1517
Canon græcæ Miſſæ S. Petri. 69
Cęremoniale Papæ. 1520
Cæremoniale Epiſcoporum. 1606
Cæremoniale Cler. Regul. S. Pauli. 1607
Cęſar Card. Baronius. 1619
§ Cæſar Franciotus. 1625
Cæſarius Arelatenſis. 500
Carolus à Baſilica Petri Cong. noſtræ. 1616
Carolus Bovius. 1560
B. Carolus Magnus. 813
Catheciſmus Romanus. 1568
Celius Rhodiginus. 1520
Cherubinus Caſatus Congreg. noſtræ. 1610
Chriſtophorus Giarda Congreg. noſtræ. 1625.
Chronica Auguſtiniana.
Chronicum Moguntinum.
Chronica Spirenſia.
Clemens Alexandrinus. 194
S. Clemens Papa. 103
Codex Vetuſtus Miſſæ apud Hittorpium.
Columella.
Compendium Bullarii Fl. Cherub. 1623

Con-

Congreg. Pęnitentiariæ Mediol.	
Conradus Brunus.	1500
Conſtantinus Gaetanus Abbas.	1627
Conſtantius presbyter.	400
Corripus Poeta Aphricanus.	565
Cornelius Ianſenius.	1570
Cornelius Scultingius.	1599
S. Cyprianus.	260
S. Cyrillus Alexandrinus.	438
S. Cyrillus Hieroſolymitanus.	380
S. Datius Epiſcopus Mediol.	543
Didacus Murilius.	1625
S. Dionyſius Areopagita.	120
Dionyſius Carthuſianus.	1460
Directorium Chori.	1540
Director. divini Off. ante A.	1557
Dominicus Gravina.	1628
Dominicus Sotus.	1560
Dorotheus Panicarius Congreg. noſtrę. 1628.	
S. Eligius.	665
Elpis Boetii uxor.	510
Emmanuel Rodericus.	1605
Emmanuel Sà.	1585
Ennodius.	520
S. Ephrem.	340
S Epiphanius.	406
Eſajas Abbas.	654
Evodius.	418
Euſebius Cæſarienſis.	328
Euthymius.	1120
Ferdinandus Salazar.	1610
Feſtus.	
Flaminius Pariſius.	1590
Fl. Lucius Dexter.	444
Florus Magiſter.	825
Franciſcus Longus Bre. Chron.	1620
Franciſcus Sammarinus.	1570
Franciſcus Suarez.	1615
Franciſcus Titelmanus.	1523
Franciſcus Toletus.	1596
Franciſcus Turrianus.	1584
S. Fulgentius.	529
Gabriel Albaſpina.	1620
Gabriel Biel.	1490
Gabriel Pennottus.	1625
Gabriel Vaſquez.	1600
Galenus.	
Gemma animæ.	1130
Georgius Codinus.	1340
Georgius Nicomedienſis.	1000
Georgius Polaccus.	1620
S. Germanus Conſtantinopol.	730
Gilbertus Genebrardus.	1580
Gloſſa in jus Canonicum.	
Goropius.	
Gratianus Decretorum Collector.	1151
S. Gregorius Nazianzenus.	370
S. Gregorius Niſſenus.	380
S. Gregorius Papa.	604
Gregorius Sayrus.	1600
S. Gregorius Thaumaturgus	240
S. Gregorius Turonenſis.	596
Grimoldus Abbas. circa	820
Gulielmus Alanus.	1580
Gulielmus Durandus.	1270
Gulielmus Eyſengrem.	1566
Gulielmus Lindanus.	1585
Gulielmus Sirletus.	1585
Henricus Henriquez.	1595
Henribertus Roſuveydus.	1628
Hermanus Contractus.	1040
Heſychius.	600
S. Hieronymus.	420
Hieronymus Cantonus.	1606
Hieronymus Magius.	1570
Hieronymus Onuphrius.	1625
Hieronymus Pradus.	1600
Hieronymus Rubeus.	1570
S. Hilarius.	370
Hilduinus Abbas.	830
Homobonus de Bonis Congreg. noſtræ. 1625.	
Hoſtienſis nomine Henricus.	1250
Hugo Victorinus.	1136
Hugo Cluniacenſis.	1000
Humbertus Cardinalis.	1054
Hyacinthus Petronius.	1628
Iacobus Caſtellanus.	1600
Iacobus Pamellius.	1580
Iacobus Philippus Bergomas.	1094
Iacobus Valentia.	1490
S. Ignatius mart. & Epiſc.	110
Ignatius Braccius.	1625
Ignatius Partalupus Congreg. noſtræ. 1625.	
S. Ildephonſus.	668
Innocentius III.	1216
Innocentius ab Eccleſia Congreg. noſtræ.	1625
Ioachimus Perionius.	1554
Io. Alcocer.	1612
Io. Angel. Boſſius Congr. noſtræ.	1630
Io. Ant. Gabutius Congr. noſtræ.	1618
Io Azorius.	1600
Io Bacconus.	1346
Io. Baptiſta Coſtantius.	1606
Io. Baptiſta Poſſevinus.	1600

Io. Baptiſta Rubeus. 1600
Io. Baptiſta Scortia. 1616
Io. Belethus. 1153
Io. Bellarius Congr. noſtræ. 1625
Io. Burchardus. 1490
Io. Carthagena. 1600
Io. Caſſianus. 434
S. Io. Chryſoſtomus. 407
S. Io. Damaſcenus. 730
Io. Diaconus. 867
Io. Iacobus. 1621
Io. Langhecrucius. poſt An. 1580
Io. Lopez. 1606
Io. Lorinus. 1625
Io. Maior. 1510
Io. Nauclerus. 1500
Io. Pechanus. 1292
Io Petrus Beſutius Congr. noſtrę. 1580
Io. Petrus Moneta Cong. noſtrę. 1625
Io. Rioche. 1500
Io. Scotus. 1300
Io. Serranus. 1626
Io. Stephanus Durandus. 1590
Io. Tabiena. 1518
Io. Thrithemius. 1494
Io. Turrecremata. 1468
Io. Zonaras. 1110
Iodochus Clictovæus. 1520
R. Ionatas ante Chriſtum natum.
Ioſeph Pamphilios. 1580
Ioſeph Scaliger. 1570
Ioſeph Vicecomes. 1625
S. Irenæus. 184
S. Iſidorus Hiſpalenſis. 633
S. Iſidorus Peluſiota. 442
Iulius Cæſar Bulengerus. 1620
Iulius Cæſar Scaliger. 1550
Iulius Nigronus. 1615
Iuo Carnotenſis 1114
S. Iuſtinus Martyr. 150
Laurentius Surius. 1578
Lazarus Baiſſius. 1537
Leonardus Leſſius. 1615
Liturgiæ S. Petri, S. Marci, S. Iacobi, S. Baſilii, S. Io. Chriſoſtomi.
Lucas Vuandingus. 1627
Lodovicus Ciconolianus. 1540
Machrobius.
Magnus Etymologiſtes Græcus.
Manuel. 1180
Marcellus Francolinus. 1585
Marcus Ant. Genuenſis. 1600
M. A. Marſilius Columna. 1580
Marcus Vlyſippon minor. 1560
Maria Parmæ princeps. 1570
Martinus Bonacina. 1625
Martinus Braccarenſis. 572
Martinus Navarrus. 1586
Martinus Conſentinus ſeu Polonus. 1320
Matthias Guarguantus Congr. noſtræ. 1629.
S. Maſſimus Taurinenſis. 450
Melchior Huelamus. 1597
Menologium. 886
Michael Sidonienſis. 1549
Michael Dimotheus. 1580
Micrologus. 1080
Miſſale Ambroſianum. 1618
Moyſes Ægyptius. Anno mundi. 2670
Muſæus Maſſilienſis, circa. 490
Mutius Capucinus. 1626
Nicephorus Calixtus. 1310
Nicetas David. 860
Nicolaus Cabaſilas. 1250
Nicolaus Lyranus. 1322
Nicolaus de Plove. 1560
Nogorus Abbas 868
Octavarium Romanum. 1624
Odo Cameracenſis. 1118
Odo Floriacenſis. 900
Onuphrius Panuinius. 1567
S. Optatus Mileuitanus. 368
Ordo Gallicanus. *ante Microlog.*
Ordo Romanus. 297
Origenes. 230
Otho Friſingenſis. 1146
Palladius. 383
Panormitanus. 1435
Paris Craſſus. 1540
Paſchaſius. 480
S. Paulinus Nolanus. 431
Paulus Areſius. 1625
Paulus Burghenſis. 1430
Paulus Comitolus. 1625
Paulus Diaconus. 770
Paulus Fraxinellus. 1625
Paulus Piaſecius. 1611
Petrus Antiſiodorenſis. 1240
Petrus Caniſius. 1597
S. Petrus Chryſologus. 500
Petrus Cumeſtor. 1160
B. Petrus Damiani. 1070
Petrus Galeſinius. 1580
Petrus Lombardus. 1165
Petrus Lopez. 1680
Petrus Mattheus de Rubeis. 1626
Petrus Navarrus. 1590
Petrus de Natalibus. 1490

Pe-

Petrus Opmeer. 1570
Petrus Paludanus. 1330
Petrus Paulus Pariſius. 1518
Petrus Ribadeneira. 1614
Petrus Ruiz. 1600
Philibertus Marchinus Congreg. noſtræ. 1630
Piſanellę Auctor. 1325
Plato. ante Chriſtum.
Plinius.
Plutarchus.
Polidorus Vigilius. 1495
Pompejus Ugonius. 1586
Pontius Diaconus. 260
Poſſidius, ſeu Poſſidonius. 450
Paratum ſpirituale. 630
S. Proclus Conſtantinopolit. 440
Procopius Hiſtoricus. 560
Prudentius. 406
Puccius Card. 1548
Rabanus Maurus. 855
Radulphus Tungrenſis. 1400
Redemptus Barazanus Congreg. noſtræ. 1610
S. Remigius Antiſiodorenſis. 876
S. Rhemigius Rhemenſis. 545
Rituale Romanum Pauli V: 1614
Robertus Bellarminus. 1629
Robertus Rex Franciæ. 977
Ruffinus Aquileienſis. 400
Rupertus Abbas. 1110
Rutilius Benzonius. 1609
Sanctes Pagninus. 1524
Sedulius Poeta. 430
Severinus Binius. 1600
Severus Alexandrinus. 600
Severus Sulpicius. 419
Sidonius Apollinarius. 486
Sigebertus. 1112
Silveſter Prierates. 1515
Simeon Metraphraſtes. 670
Socrates. 440
Sozomenus. 440
Stephanus Edvenſis. 590
Stephanus Prohyſtinus.
Suetonius. 144
Syneſius Cyreneus. 402
Tertullianus. 220
Theodoretus. 460
Theodorus Balſamon. 1191
Theodorus Lector, circa 500
Theodulphus Aurelianenſis 835
Thomas Alvarez. 1629
S. Thomas Aquinas. 1265
Thomas Cajetanus. 1534
Thomas Sanchez. 1608
Thomas Vualdenſis. 1430
Tobias Corona Congreg. noſtræ. 1625
Tydeus Bonamicus. 1620
Varro. ante Chriſtum.
Venantius Fortunatus. 570
Victor Uticenſis. 484
Victorianus Præmolus. 1629
Victorianus Voconius, inter 400. & 600
Vincentius Gallus Cong. noſtræ. 1625
Vincentius Sorianus. 1613
Virgilius ante Chriſtum.
Uranius Scriptor vitæ S. Paulini, & contemporaneus: 440
Uſuardus. 778
Uualafridus Strabo. 849
Xyſtus Senenſis.
Zacharias Andrianus. 1576

INDEX TITULORUM

Commentaria in Rubricas Miſſalis dividuntur in quinque Partes; & Partes in Titulos plures.

Prima Pars continet Rubricas Generales Primi ordinis, & Titulos viginti.

De Duplici. 1. 3
De Semiduplici, & Simplici. 2. 3
De Feria, & Vigilia. 3. 3
De Miſſis votivis Sanctæ Mariæ, & aliis. 4. 6
De Miſſis Defunctorum. 5. 8
De Translatione Feſtorum. 6. 11
De Commemorationibus. 7. 12
De Introitu, Kyrie eleiſon, Gloria in excelſis. 8. 15
De Orationibus. 9. 18
De Epiſtola, Graduali, Allel. Tract. & Evangelio. 10. 23
De Symbolo. 11. 27
De Offertorio, Secretis, Præfationibus, & Canone. 12. 30
De Communione, Orationibus, Ite Miſſa eſt, vel Benedicamus Domino, Benedictione; & Evangelio S. Ioan. 13. 33
De ordinanda Miſſa ex ſupradictis Rubricis. 14. 35
De Hora celebrandi Miſſam. 15. 36
De his, quæ clara voce, aut ſecreto dicenda ſunt in Miſſa. 16. 38
De ordine genuflectendi, ſedendi, ſtandi in Miſſa privata, & ſolemni. 17. 39
De coloribus Paramentorum 18. 43
De qualitate Paramentorum. 19 47
De præparatione Altaris, & ornamentorum ejus. 20. 52

Secunda Pars continet Ritum ſervandum in celebratione Miſſæ, & Titulos decem, & ſeptem.

De præparatione Sacerdotis celebraturi. 1. 60
De ingreſſu Sacerdotis ad Altare. 2. 74
De principio Miſſæ, & Confeſſione facienda. 3. 79
De Introitu, Kyrie eleiſon, & Gloria in excelſis. 4. 82
De Oratione. 5. 88
De Epiſtola, Graduale, & aliis uſque ad offertorium. 6. 91
De Offertorio uſque ad Canonem. 7. 96.
De Canone Miſſæ uſque ad Conſecrationem 8. 104
De Canone poſt Conſecrationem uſque ad orat. Dominicam. 9. 112
De oratione Dominica, & aliis uſque ad factam communionem. 10. 115
De Communione, & Orationibus poſt Commun. dicendis. 11. 125
De Benedictione in fine Miſſæ, & Evangelio S. Ioan. 12. 127
De his, quæ omittuntur in Miſſa pro Defunctis. 13. 131
De his, quæ addenda ſunt in Miſſa, quæ celebratur ad Altare, in quo expoſitum eſt Sanctiſſimum Sacramentum. 14. 135
Ordo Miſſæ, & partim ejuſdem juxta ordinem temporum. 15. 136
Myſtica expoſitio Miſſæ ſecundum ordinem vitæ Chriſti. 16. 137
Canonis expoſitio litteralis. 17. 141

Tertia Pars Defectibus circa Miſſam adhibet remedia, titulis duodecim.

De defectibus in celebratione Miſſarum occurrentibus. 1. 144
De defectibus in Materia. 2. 144
De defectibus Panis. 3. 144
De defectibus Vini. 4 146
De defectibus Formæ. 5. 148
De defectibus Miniſtri. 6. 149
De defectu intentionis. 7. 149
De defectibus diſpoſitionis animæ 8. 150
De defectibus diſpoſitionis corporis. 9. 151.
De defectibus in Miniſterio ipſo occurentibus. 10. 153
De Rubricis præceptivis, & directiuis. 11. 158.
De obligationibus aliis Sacerdotum circa Miſſam. 12. 161

Quar-

Quarta Pars complectitur Rubricas proprias, & titulos decem, & novem.

De Rubricis Miſſarum de Adventu, 167.
De quatuor Temporibus Adventus. 2. 168
De Natali Domini, & Feſtis ſequentibus. 3. 169
De Dominicis poſt Epiphaniam uſque ad Septuageſimam. 4. 171
Dominicis à Septuageſima uſque Feriam 4. Cinerum. 5. 171
De Feria 4. Cinerum uſque ad Dominicam de Paſſione 6. 174
De Dominica de Paſſione, & Hebdomada majore. 7. 176
De Feria quinta in Cœna Domini. 8. 180
De Feria ſexta in Paraſceve. 9. 185
De Sabbato Sancto. 10. 192
De die ſancto Paſchæ uſque ad Feſtum Trinitatis. 11. 200
De Feſto Trinitatis, Corporis Chriſti, & Dominicis poſt Pentecoſten. 12. 205
De Rubricis Propriis Miſſarum de Sanctis 13. 208
De Benedictione Candelarum, & Proceſſione in Purificatione B Virg. 14. 209
De Feſtis, in quibus cantandæ ſunt duæ Miſſæ in Collegiatis. 15. 211
De Rubricis Miſſarum communium SS. 16. 214
De Rubricis Miſſarum Votivarum in fine Miſſalis. 17. 215
De Rubricis Miſſarum pro Defunctis. 18. 220.
De Rubricis Benedictionum. 19. 221

Quinta Pars Appendices addit quinque has ſunt.

Tabulas locorum pro uſu Tabellarum ſequentium. 237
Tabellæ Aurore, Meridiei, & mediæ noctis. 238
De menſuris propriis ſacræ ſuppellectilis ad Miſſam congruentioribus. 234
De nitore, & munditia prædictæ ſacræ ſupellectilis. 239
Proſodia Verborum in Miſſali Romano. 243

INDEX DECRETORUM

SAC. RITUUM CONGR.

Super negotia Epiſcoporum, in ordine ad Miſſam poſt Miſſalis recognitionem, ordine temporum ſervato, quo fuerunt ſancita.

1 Poteſt celebrari pro Defunctis de Requiem in Feſtis, inſepulto corpore 23. Maii 1603. 9

2 In Rogationibus maioribus, ſi proceſſio terminatur ad Eccleſiam S. Marci, ibi dicenda eſt Miſſa de eodem Sancto. eadem die. 202. & 212

3 Cineres aridi, non in modum luti, ſunt diſtribuendi. eodem die. 173

4 Canonici debent aſpergi ſingillatim aqua benedicta in Dominicis 20. Decemb. 1605. 23.

5 *Gloria in excelſis*, cum *Credo*, omittitur in Votivis pro re gravi, quando dicuntur cum paramentis violaceis. 19. Maii 1607. 18

6 Quæ ſit res gravis, declaravit S. Cong. eadem die. 18

7 Cereus Paſchalis certis tantum diebus accenditur. eadem die. 200

8 Tolerantur Miſſę *de Requiem* in Feſto duplici, quod non eſt de præcepto, pro voluntate teſtatorum implenda. 1. Septemb. 1607. 10

9 Quę ſint Feſta ſolemniora, in quibus non poteſt celebrari in Oratoriis privatis, & privilegiatis 17. Novembr. 1607 57.

10 Ante Parochialem non ſunt pulſandæ campanæ à Confratriis Diœceſanis in Sabbato Sancto 9. Februarri. 1608. 189.

11. Communio Cleri facienda eſt in Cœna Domini. 27. Septemb. 1608. 182

12 Miſſę Defunctorum certo die dicendę, eo impedito, transferuntur in ſequentem, eodem die. 9

13 Sabbato Sancto non ſunt pulſandæ campanæ ante Cathedralis ſignum. 21. Martii 1609. 197

14 Abbates, & aliis non poſſunt benedicere paramenta Eccleſiarum non ſibi ſubditarum. 24. Auguſti 1609. 225

15 Clavis Hoſtiæ repoſitæ in Fer. 5. Cœnę Domini non debet dari laico. 30. Ianuarii. 1616. 183

16 Canonici tenentur ad cantandam Miſſam de die, ut lucrentur diſtributiones. 25. Iunii. 1611. 8

17 Commendatario, ſeu ejus Procuratori non datur liber obſculandus in Miſſa. 17. Septemb. 1611. 92

18 Inferiore Epiſcopo non debent ſumere paramenta pro Miſſa de Altari. 7. Iulii 1612. 63

19 Diaconus non debet pacem dare laicis, neque Domino loci. 5. Julii 1614. 124

20 Non debent Regulares in Canone nominare Antiſtites ſuos Generales. 12. Novemb. 1615. 106

21 Regulares debent Crucem ferre cum velo, ſeu panno. 14. Ianuarii 1617. 48.

22 Duplex Officium fit de Sancto, cujus reliquia ſit inſignis, & approbata. 4. Junii 1617. 29

23 In Feſto Corporis Chriſti Euchariſtia in proceſſione ferenda eſt manibus, non humeris. 2. Iun. 1618. 205

24 In Oratione. *A cunctis* nomina Patronorum S. Michaelis, vel Sancti Io. Baptiſtę præponi debent Apoſtolis. 22. Auguſti 1620. 219

25 In

25 In Paraſceve ſi incidat Feſtum Annunciationes B. Virg. non tenentur fideles ad Miſſam audiendam. 19. Februarii 1622. 192

26 Nec in eodem die diſtribuenda eſt Euchariſtia aliis, quam infirmis, eodem die. 192

27 Miſſa Roſarii prohibita fuit conceſſa tantum Ordini Dominicanorum. 25. Iunii 1622. 213

28 Miſſæ certis Regularibus conceſſæ non poſſunt ab aliis dici, etiam in ipſorum Regularium Eccleſiis. 19. Novembris 1622. 214

29 Uſus annuli in Miſſa prohibetur Protonotariis non participantibus, & quibuſcumque aliis Doctoribus. 11. Februarii. 1625. 71

30 Qui habet onus celebrandi Miſſam de Roſario (exceptis Dominicanis) poſſunt aliam dicere de Beata Virg. 6. Maii 1623. 217

31 In Feſto Stigmatum S. Franciſci color albus adhibetur. 9. Decemb. 1623. 44

32 Facultas concedendi uſum pileoli in Miſſa ſpectat ad Papam. 31. Jan. & 24. Aprilis 1626. 76

33 Non poteſt omitti altera Miſſa ex duabus cantandis de Feſto, & de Feria. 16. Maii 1626. & 28. Aug. 1628. 160

34 Celebrans, qui diſtribuit Cineres, Candelas, & Palmas, detecto capite diſtribuat. 18. Iunii 1626. 175

35 In Miſſa Feriæ quatuor temporum occurrentis in die octava Nativitatis B. Virg. Præfatio ferialis dicitur, 12. Decemb. 1626. 213

36 Non poteſt induci conſuetudo contra Ritum cantandi Miſſam Conventualem de die; ob votivam, ſeu pro Defunctis. 16. Ianuarii 1627. 8

37 Signum, quod fit cum patenà à fronte ad pectus, fit integrè cum ſigno Crucis. 13. Martii 1627. 117

38 In Altari, pro certis diebus, privilegiato non poteſt dici Miſſa de Requiem Feſto duplici de præcepto. 24. Aprilis 1627. 10

39 Non poſſunt Protonotarii benedicere paramenta. 17. Julii 1627. 225

40 Ad Miſſam Vicarii Generalis non debent accendi quatuor candelæ, nec aſſiſtere duo Capellani 7. Aug. 1627. 62

41 *Communicantes*, inf. Octavam Aſcenſionis contingit ſeparari à propria Præfatione. 28. Aug. 1627. 33

42 In Feſtis primæ claſſis non dicitur Oratio: *Deus refugium*, juſſa dici à majoribus per annum. 28. Aug. 1627. 22

43 In fine Miſſæ ad quodcumque Altare celebratæ fit reverentia Cruci infra gradus capite ſemper aperto, eadem die. 129

44 In diebus, quibus prohibetur fieri de Feſto Duplici, non poſſunt dici Miſſæ votivæ, neque *de Requiem*, eadem die. 10

45 In Paraſceve non immittitur particula in Calicem cum ſignis Crucis conſuetis, neque ſe ſignat cum Calice Sacerdos. eadem die. 191

46 Litaniæ Majores, ſi occurrant in die Paſchatis, transferantur in Feriam tertiam ſequentem. 25. Septemb. 1627. 202.

47 Miſſæ S. Gregorii *pro Vivis, & Defunctis* impræſſæ xv. Auxiliatorum, de Patre æterno, prohibitæ fuerunt. die 8. Aprilis 1628. 221

48 Miſſæ Roſarii, & de Monte Carmelo nonniſi certis Regularibus ſunt conceſſæ. eadem die. 217

49 Reliquia inſignis eſt caput, brachium, crus, & ea pars integra, in qua paſſus eſt martyr. eadem die. 39

50 Non prohibentur 30. Miſſæ Sancti Greg. pro Defunctis, die 28. Octobri 1628. 11

51 Annuli uſus in Miſſa prohibetur Canonicis Cathedralium. 20. Novembr. 1628. 71

52 Cappellani Monialium Breviario utentium non Rom. dicere poſſunt Miſſam de Sancto Ordinis, de quo Moniales officium, ſed cum Miſſali Romano, eadem die. 157

53 Sæpius decretum eſt, Epiſcopos carere facultate delegandi aliis benedictionem paramentorum, & earum rerum, in quibus unctio non adhibetur. 125

54 *Teſte Jo. Alcocer. in ſuo Caremon.* ſi ob terræ frigiditatem populus veniat ad Eccleſiam tardè pro ſolemni Miſſa, decrevit Sacra Congregatio præſtare, quod recitetur tardiùs Hora Tertia, quam quod cantetur Miſſa de Feſto poſt Sextam. 37

55 *Eodem teſte*. Eadem conceſſit inſi-

gni-

gnioribus Regularium Eccleſiis uſum planetarum plicatarum . 51

56 *Eodem teſte*. Eadem decrevit, Celebrantem, & miniſtros ſedere poſſe, dum cantantur Epiſtola, & Graduale. 42

57 In Feria quinta, & ſexta majoris Hebdomadæ non fit proceſſio Sacram. extra Eccleſiam. Congreg. Cardinalium ſuper negotia Epiſcoporum 6. Aug. 1591. 182

58 In feria ſexta Paraſceves non poteſt fieri nocte proceſſio cum Sanctiſſima Euchariſtia. Eadem 22. Martii 1596. 192.

59 Parochi in feſtis non poſſunt recipere nova ſtipendia pro Miſſis; Congr. Conc. Trid. 1. Septembr. 1629. 162

60 Ubi expreſsè jubetur Miſſa ſine obligatione ſacrificii, poteſt accipi ſtipendium pro eadem Miſſa. ead. 13. Julii 1630. 162.

INDEX
VERBORUM, ET RERUM
Quę in hoc Tomo continentur.

ABacus, Vide Credentia.
Abbates non genuflectunt ad Confeſſionem. 41
Abbatibus quando data Mitra. 70
Baculus eorum qualis. 70
Abbas exemptus non nominatur in canone. 116
Ablutio digitorum Sacerdotis ſaltem ſumatur à jejuno. 106
Abſolutio Defunctorum quid. 142. dicta eſt ſolemnis oratio ib. quo ritu ib. qua ratione fit in Commem. omnium Defunct. 213
Acerra V. Navicula.
Acolythi in Evangelio ſtant ſemper. 41. 95. Ceroferarii dicti. 78. ſint pares ſtatura. ibid. non ſedent ad Epiſtolam. 42. qua ratione incenſant Sacramentum in proceſſione. 183
Actio, & Canon ibidem. 34
Adam Græcè ſonat numerum. 173
Adoratio cum genuflexione non prohibetur tempore Paſchali. 40. an unico genu. 109
Adventus in feriis excludit, Alleluja. 35. de jejunio. 36. omittitur Dalmatica cum Tunicella. 52. à quo Adventus inſtitutus. 167. partim eſt lætitiæ, partim mæroris. ibidem. de 4. Temporibus ejuſdem. 168
Æn ea vaſa quomodo purganda. 239
Aer V. Velum Calicis. Manipulus.
Agnus Dei in Miſſa unde. 117. cur ter dicitur. 118
Ait Dom. omnipotens, cur in fine lectionum. 24
Alba 67. poderis, tunica, linea tunica, camiſia, linea Dalmatica, ſunt idem. ibid. poſt amictum Romani eam induunt, Ambroſiani ante. 67. quomodo veſtienda. ibid. quid ſignificet allegoricè 72. anagogicè. ibid. moraliter. 73. forma ejuſdem. 234
Albus color quid ſignificet. 44. quando, & cur adhibetur. ibid. etiam in feſto Stigmatum S. Franciſci, ex novo Decreto. 44.
Alcuinus auctor Miſſarum Votivarum, & quomodo. 7
S. Alexander Papa decrevit lectionem Epiſtolæ, & Evangelii in Miſſa, 23. 26.
Auctor eſt, qui pridie. 109. Unde & memores 104. Paſſiones juſſit legi in Hebdomada majori ordine quo ſcriptæ fuerunt. 180. & aquam ſale mixti benedici. 222
Alleluja unde. 24. quid ibidem. cur immutatum. ibidem. extra tempus Paſchale à quo dici juſſum. ibidem. geminatur poſt Epiſtolam, ibidem. quando omittitur. 25. in funere defunctorum dicebatur. 131
Almutię cum planeta, vel pluviali non debent deferri. 50. neque poni ſuper altare. 57
Altare qui quid. 53. unde 54. à quò primum. ibid. cur lapideum, ibidem: conſecratum.

tum. ibidem. ornatum 55. ubi celebravit proprius Epiſcopus, ne ibidem celebretur eo die. 58. nec ubi Papa, ibidem nec ubi legatus. ibidem. altaris oſculum quid. 83. in medio fit, non in latere, ibidem, neque fit ſignum crucis cum manu ſuper eo. ibidem. cur ante orationem illud fit. 88. altaris cornus ſiniſtrum dextra pars dicitur, & è contra. 83

Altaris incenſatio quid. 86. initio Miſſæ. ibidem.

Altare novies oſculatur Sacerdos in Miſſa regulariter, decies ad ſummum. 128

Altaria quando nudanda, 184. quo ritu. ibidem.

Altaris dedicicatio. 215. Altari conſecrato aſſiſtit Angelus, 54. 215. altaria plura in Eccleſia conceduntur. ibidem. non eſt aſpergendum, ſi in eo expoſitum eſt Sacramentum. 223. altare privilegiatum pro Defunctis. 9. 162

Altarium forma 234. qua ratione mundanda. 238

Ambo V. Pulpitum.

S. Ambroſius compoſuit Gradualia. 24. auctor dicitur. Pax Domini. 117. item Præconii Paſchalis. 195

Ambroſiana Miſſa Græcis veſtigiis firmiùs hæret, quam Romana. 137

Amen, in fine orationis, quid 23. à quo. ibidem.

Amictus, quid. 56. varia nomina. ibid. non eſt Orale. ibidem. crux in medio ejus, ibid. quid ſignificet allegoricè. 7. anagogicè. 72. moraliter. ibid. forma ejuſdem. 234

Amylum non eſt triticum. 145

Ampullæ, Amulæ, Gemilliones quid. 63. earum forma. 236

Amula vini eſt. 62

Anabolagium V. Amictus.

S. Anacletus dicitur auctor, Dominus Vobiſcum 14. Pax vobis. 89

Analogium. V. Pulpitum.

Anaſtaſ. Papa ſtare juſſit ad Evang. 40

S. Andreas cur nominatus in oratione Libera nos. 116

Angeli omnes in Præfatione quomodo nominantur. 32. cur ante conſecrationem. ibid. aſſiſtunt altaribus conſecratis 55. 215. aſſiſtunt Miſſæ. 142

Angelicus Hymnus V. Gloria in excelſis.

Annimetta. V. Palla.

Annunciationis B. Virgin. feſtum quomodo celebrandum in Hebdom. majore. 192. 212

Antimenſa. V. Ara.

Antiphona V. Introitus. Quandoque inchoatur flexis genibus. 223

Antiſtis nomine an vocetur in Canone Generalis Regularium. 106

Antitypa Corporis Chriſti, quid. 87

Annulus aureus. 71. benedictus. ibidem. Epiſcopalis quid. ibid. in quo digito geſtandus. ibid. quali gemma decorandus. ibid. ejuſdem ſignificatio. 71. 72. quibus vetitus in Miſſa 73. forma. 238

Apex V. Mitra.

Apoſtolorum votiva Miſſa cur excludit orationem, A cunctis. 22. Apoſtoli auctores Hymni Angelici. 17. eorum Symbolum initio erat in uſu in Miſſa. 17. iidem juſſerunt ſtare ad Evangelium. 41. eorum votiva Miſſa cur in feria quarta. 6

Applicatio ſacrificii qualis. 107. dividi qualiter non poſſit. 164. 165. incerta prohibetur. 165. anticipata, quæ liceat. ibidem. pendet à Prælato potius in Regularibus. 164. qua ratione ſecunda die Novemb. 213

Aqua in calicem fundenda cur benedicitur. 98. infunditur. ibid. quanta. ibid. in Miſſa Defunctorum non benedicitur. 98. An convertatur in ſanguinem. 148

Aqua benedicta, & incenſum circa Defunctos ſunt correllativa. 234. ejuſdem benedictio 131. cum ſale. ibidem. quo auctore ibidem. qui effectus, qui ritus. ibidem. in Dominica. ibidem. poſt Tertiam aſperſio ejuſdem. 223

Ara quid. 54. tabula itineraria. 55. viaticum. ibidem. quanta eſſe debet. ibidem. Antimenſe dicitur. ibidem. quando compreſſus eſt Aræ nimius uſus. ibidem. non eſt ſupponenda Sacramento altius in Altari expoſitio. 206. forma ejuſdem. 235.

Arca illuſtrationis. V. Pixis.

Arcula ad ſputum apud Altare? 59. quomodo purganda. 239

Argentea quomodo mutanda. ibid.

Armariolum Sacramenti. V. Tabernaculum.

Arundo ſerpentes necat. 195

Aſper-

Aſperſio aquæ circa Altare, & perſonas, qua ratione fiat. 233. circa res benedicendas. ibid.
Aſſiſtens libro debet amovere librum in Altaris incenſatione. 89. in Canone quid agat. 105. in danda pace quid. 125.
Attentio ad ea, quæ leguntur, qualis. 44
S. Auguſtinus auctor Præconii Paſchalis. 195. ejuſdem mitræ forma. 70. & baculi forma. 71
Aurichalchea ſuppellex quomodo mundanda. 239
Auriphrygium circulare. V. Mitra.
Aurora ubi non eſt, quomodo attendatur. pag. 36.

Baculus paſtoralis, virga pedum, ferula, capuita, cambuca, cambutta. idem 70. 71. ejuſdem partes tres, ſignificatio 72. 73. qua manu geſtatur, & quomodo 71. forma. 239
Baculus Abbatialis velum habet, & cur. 50. 70.
Baldachinum, Umbella, Mappula ſuper Altare. 58. quomodo haſtæ ſint diſtribuendæ in proceſſione. 183. ejuſdem forma. 237.
Balthous. V. Cingulum.
Baptiſmus quid ſignificat. 197
Barba ſpeciebus vini aſperſa, quid agendum. 156
S. Barnabas cur in Canone poſt Stephanum. 114
S. Batholomæus nominabatur in oratione, Libera nos. 116
Baſilica. V. Eccleſia.
Benedicamus Domino, cur. 25. quando dicendum. ibidem. verſus Altare dicitur. 126
Benedicite omnia opera, &c. in fine Miſſæ. 129
Benedicti à Sacerdote ſibi formant ſignum Crucis à fronte ad pectus in fine Miſſæ. 128. etiam Miniſtri. 131
Benedictio à Chriſto facta an ſigno Crucis? 109
Benedictio 221. origo. ibidem. Epiſcopalis à quo, & quo ritu. 130. Sacerdotalis in fine Miſſæ unde. 34. quo ritu. 128. non datur præſente Epiſcopo ſine licentia 129. petitur à Papa ſolum ante Miſſam à celebraturo. 73. Non datur benedictio communicati intra Miſſam. 122. 132
Benedictiones Palmarum; 178. Candelarum. 209. Cinerum 174. Cerei Paſchalis 195. in hac non poteſt addi nomen novum Principis. ibidem. fontis baptiſmalis. 196. incenſi. 86. ſponſorum. 36 à quo hæc juſſa. ibidem. habitus Sacerdotalis pro Benedictione. 222. ritus. ibidem. benedictio diverſarum rerum 225. aquæ. 222. Veſtium Sacerdotalium non poteſt delegari ab Epiſcopo. 225. an ſub mortali benedicendæ. 64 à quo benedicendæ. ibid. & 225. an interrogandum ſit de benedictione. 164
Benedictus qui venit, &c. à quo additum. 31. quando cantatur in Miſſa ſolemni. 104.
Benedictus VIII. juſſit Romæ dici in Miſſa Symbolum Conſtantinopolitanum. 28
Birretum ne ponatur ſuper Altare 70. nec ſuper Miſſale, neque ſuper Calicem 64.
Birrus lacernus. V. Mezzetta.
Bonifacius I. juſſit dici, Gloria in excelſis, in Cœna Domini. 181
S. Bonifacii Epiſcopi, & mart. de Sacerdotibus, & in calicibus præclara ſententia. 61
Bucellæ. V. Particulæ.
Burchardus ſcripſit Ordinem celebrandi Miſſam. 2
Burſa corporalium dicitur Pera 61. qualis ibidem. an ſit benedicenda 61. in ea corporale omnino geſtandum ad Altare. 62. forma ejuſdem. 235

Calcei in pedibus Celebrantis, & miniſtratorum mundi ſint. 64
Caligæ quid 69 ſandalia, ſoleæ, cambagi, pedulus, compagi, campobi, idem. ibidem. ſignificatio. 72. 73. forma. 238.
Calix unde dictus. 61. argenteo uſus eſt Chriſtus. ibidem. alter ex agatha ab eodem adhibitus 62. varia ejus nomina. ibidem. ligneus in uſu erat. ibidem. vitreus. ibidem. argenteus, & aureus. ibidem. à quo. ibidem. non aureus, nec ex aurichalco. ibidem. ſtanneus potius adhibendus. ibid. octangularis formæ fuit. ibidem. cum imaginibus in eodem ibidem. cum nomine Epiſcopi. ibidem.

gem-

gemmatus. ibidem. cum capſula. ibi. conſecratus. ibidem. quandiu durat conſecratio. ibidem. à latere hoſtia locabatur 98. cooperitur ad cautelam. 99. ſemel ad myſterium 114. elevatio calicis 110. recentior, quàm hoſtiæ. ibid. Velatus calix quid. 76. qua ratione lavandus. 239.
Calliſtus quomodo auctor quatuor Temporum. 168
Cambagi. V. Caligæ.
Cambuca, Cambutta. V. Baculus.
Camſia. V. Alba, & ſuperpelliceum.
Campana. 56. varia nomina. ibidem. quid ibidem. à quo 59. ejus benedictio. ibi. quieam pulſat, qua veſte induendus. ibidem. ad quid pulſatur. ibidem. quando ſileant. 182. ne pulſentur aliæ in Sabbato Sancto ante Campanas Cathedralis Eccleſiæ. 198. neque in Dœceſi ante Parochialem. ibid.
Campanulæ pulſandæ auctor in Miſſa. 110. qua ratione pulſatur ad Sanctus. 101. 110. ad elevationem Sacramenti duobus modis pulſatur. 110. quis congruentior. ibidem in Miſſa ſolemni pulſari poteſt cum campanis majoribus. 112. pro communione populi an liceat pulſare. 122
Campobi. V. Caligæ. 83
Candelabra à quo. 78. quid. ibidem quomodo collocanda ſuper credentia. 78. non ultra ſex in linea in altari. 56. forma eorundem. 235
Candelæ ad Miſſam neceſſariæ. 56. quid ſignificent. ibidem. an una ſufficiat. 62. an ſebacea. ibidem. an ſit in numero ſuperſtitio. ibidem. ad elevationem Sacramenti una, aut duæ ardeant. ibidem. canthari cereoſtati qui. ibidem quo ordine extinguantur in Altari poſt Miſſam. 129. in Miſſa Defunctorum quales. 132. quando à Clero accendantur. ibidem. cum Cruce proceſſionali. 49. 133.
Candelarum benedictio à quo. 209. ad quid. ibid.
Canon. varia nomina. 32. quis auctor ibidem. Canonis actio prima quinque geſtus continet. 104. imaginem Crucifixi ſecum habet. ibidem. incipit à T. ibidem crucis ſigna quinquecies quinque in eo fiunt. 105. expoſitio Canonis litteralis. 142
Canonici tenentur ad cantandam Miſſam de die, ut lucrentur diſtributiones. 7. neque poſſunt eam omittere ob Miſſam votivam, ſeu pro Defunctis. ibidem. neque poteſt introduci conſuetudo in contrarium ibidem parati ad Confeſſionem ſtant in Miſſa ſolemni. 41. Miſſam celebrantes ſolemnem an poſſint pro alio ſacrificium offerre cum ſtipendio. 162
Cantare, & dicere Miſſam ibidem ſapiunt. 160
Canthari cereoſtati. V. Candelę.
Canticum trium puerorum cur omittitur in Sab. quatuor Temporum Pentec. 205.
Capitolarium quid. 177
Cappa. V. Pluviale, & Planeta.
Cappella quid. 58. nomina varia. ibidem. Cubiculum. 58
Cappellani unde, 61. quales Miſſas celebrent in Eccleſiis Monialium non Romanarum. 157
Capuita. V. Baculus.
Caput apertum in altari. 80. & quando liceat uti pileolo. ibidem. quis diſpenſet. ibid.
Caracalla in clerico quid. 64
Cardinales ubique juriſdictionem quandam habent. 79. quid ſervandum coram eis in Miſſa privata. ibid. 46. 82. 84. 109.
S. Caſſius qua hora celebrabat. 36
Caſula. V. Planeta.
Catechizare, quid. 195
Cathecumenus, quid. 196
Celebritas. V. Feſta Sanctorum.
Cellula. V. Miſſæ loca.
Ceremoniarius quo loco procedit in Miſſa. 87. ubi ſtare debet in Miſſa. ibidem. aſſiſtit ad librum. 103
Ceremonia le Congreg. S. Pauli à quo. 77. & qua auctoritate editum. ibid.
Cereus Paſchalis, cur à Diacono benedicitur. 196. quid ſignificat. ibid. aliud nomen Principis addi non debet. 195. quibus diebus ardet. 206
Ceroferarii. V. Acotythi.
Chariſſimi, cur initio epiſtolarum. 24
Chirotheca, & manicę, 70. ſignificatio. 72. forma. 238
Chorus quid 37. varia nomina. ibid. arceantur laici ab eo. 125
Chriſti virtutes in veſtibus Epiſcopi denotantur. 70. ejuſdem vita, & mors ordinatè

natè in Miſſa repræſentatur. 137
Chriſtus an ſigno crucis benedixerit hoſtiam. & calicem 109. In cœnatoria veſte inſtituit Euchariſtiam. 44
Chriſtus natus die Dominico. Unde veniet ad judicium. 167. in Cruce reſpiciebat occaſum. ibid. ſubditur Sacerdoti 113. templum eſt. 42. annis inſtauratum. 172
Ciborium parvum. V. Pixis.
Cincticulum. V. Manipulus.
Cineres quid. 174. quo ritu diſtribuuntur. ibidem.
Cingulum zona, baltheus, idem. 67. benedicendum eſt. 63. quando amittitur benedictio. ibidem. ſignificatio anagogica. ibid. allegorica. 82 tropologica. ibid. forma ejuſdem. 235
Cingulum brachiale. V. Manipulus.
Clavis Sacramenti in Feria 5. Cœna Domini cui datur. 183
S. Clemens inſtituit veſtes Sacerdotales, juſſu B Petri. 42. lavari corporalia in proprio vaſe. 62. dicitur auctor initii Canonis. 104. item, Dominus Vobiſcum. 14. Benedictionis frugum. 225
Clemens VI. diviſit Miſſam à benedictione candelarum in Septuageſima. 210.
Clocha. V. Campana.
Cedo. V. Campana.
Cœleſtinus I. auctor Introitus. 15. Tractus. 26. Gradualis. 23. Offertorii. 30. Communionis. 33. Pſalmorum ante Miſſam. 61
Cœnaculum. V. Eccleſia.
In Cœna Domini Hymnus Angelicus à quo. 17. an celebrari poſſint plures Miſſæ. 181. communio Cleri facienda. ibidem.
Cena pura. V. Paraſceve.
Collegiatæ Eccleſiæ onus 160. collegiatæ nomine non veniunt Eccleſiæ Regularium. ibid.
Colores Veſtium quinque. 44. mutatio colorum qua regula fiat. 46. quando cœpit. 44. color caſtaneus in uſu quis. ibidem. quis color in feſtis Translationum, &c. 45
Comes S. Hieronymi quid. 23
Commemoratio vivorum, & Defunctorum in Miſſa qualis. 108. & ſeq.
Commemoratio Sanctorum in Canone cur. 107. 114.
Commendatario non datur liber Evangel. oſculandus. 92
Commiſſionis peccatum in Miſſa majus eſt, quàm omiſſionis. 157
Commune Sanctorum, quid. 214
Communicantes à quo 107. quando variatur. 33. aliquando dicitur ſine ſua Præfatione. 34. quid ſignificet]. 141
Communio quid. 38. à quo. ibidem. quando cantanda. ibid.
Communio Sacerdotis neceſſaria. 119 quando populis eſt facienda. 122. non eſt danda pars Hoſtiæ, quæ alias superſit, cuicumque. 122. danda eſt in ore. ibid. manibus communicandi qualiter componendæ ibid. quibus diebus communicandum. ibidem. an minor gratia ſub utraque ſpecie, quam ſub altera ſumenti detur. 121
Communio Cleri, & populi in Miſſa ſolemni. 124. Cleri in Cœna Domini. 182. à quo hæc inſtituta ibidem. ſtolam aſſumant Sacerdotes. 124. 183. non in Paraſceve. 192. an quilibet alios communicare poſſit. 122
Compagi. V. Caligæ.
Concilia de ritibus habes in proprio Indice.
Concio poſt Evangelium, vel Symbolum. 95. Stola concionatori datur. 67. non Romæ. ibidem. præmittatur lumen bonæ famæ, & bonorum operum. 95. ubi celebrans concionaturus ſedeat. 96. quo habitu utatur. ibidem ſignat ſe initio concionator, ibidem. auditores ſtabant. ibidem. pro Defunctis concio fit poſt Miſſam. 151
Confeſſio. V. Eccleſia.
Confeſſor quid. 714. nulla mentio Confeſſorum in canone. 32. quando cœpta eorum feſta. ibid.
Confeſſoris inopia quæ dicatur. 151
Confiteor Deo, &c. à quo 81. nullius Sancti addi poteſt nomen præter ſolitos. 82.
Conopæum Tabernaculi quale 58. 235
Conſecratio Altaris quandiu durat. 53
Conſecratio pro benedictione quandoque ſumitur. 76
Conſecrationis Eucahariſtiæ debitus ordo quis. 146. an omnia verba formarum neceſſaria. 112. cur quinque verba in prima forma. 109
Contactus rerum ſacrarum quibus veti-

tus

tus. 78
Cotta; V. Superpellicеum. 65
Corona clericalis quid ſignificat. variæ formæ. ibid.
Corona Sacerdotalis gloriæ. V. Mitra.
Coronides ligneæ Altaris prohibentur. 56.
Corporale, & varia nomina. 63. quid. ibidem. à quo. ibidem. quæ materia. ibid. plicaturæ ratio 63. ſignificatio. ibidem benedictio. ibidem. non tangendum ab omnibus ibidem. nec in vaſe communi lavandum. ibidem. eiuſdem crux acupicta, quam partem reſpiciat Altaris. 76. non extra burſam circumferendum. 62. ad Altare fertur poſt ℣. Et incarnatus eſt. 96. forma corporalis. 183. qua parte anni amylo imbuendum. 239
Corpus Chriſti templum 41. annis ædificatum, & quomodo. 173. eiuſdem Feſtum à quo. 205. in eius feſto deferatur manibus, non humeris. ibid. proceſſionis ritus. ibid.
Credentia menſa eſt. 78. qualiter ornanda ibid. quæ in ea locanda. ibidem. forma eiuſdem. 214
Crucifixi imago ante Canonem. 105. & in Cruce Altaris. 55
Crucis in veſtibus Sacerdotalibus à quo 67. in quibus. ibid. ex oſculandæ. ibid.
Cruces velandæ quando. genuflectendum ei, quæ in Altari maiori eſt, à quibus. 78. in triduo ante Paſcha ab omnibus. 184
Crucis ſignum ante omnem actum, 80. fit manu dextra. ibidem. plena manu. ibidem. à ſiniſtra in dextram. ibidem. cum invocatione Trinitatis. ibidem. ſiniſtra ubi locandæ. 80. fit ad introitum. 83. in fine Hymni Angelici. 84. Symboli. 92. ad Evangelium, initio. 92. ſuper oblata. 99. quomodo formandum, non per 4. puncta ibidem in fine, Sanctus 101. in Canone formatur quinquies quinque. 104. bis, & ter, ibidem. poſt conſecrationem cur fiat ſignum crucis ſuper ſpecies. 112. deſcriptæ à Craſſo ad ea Per ipſum, &c. non probatur. 114. cum patena quomodo fiat. 117
Crux pectoralis, Philacteria, Encolpium idem 69. ſignificatio varia. 72
Crux Proceſſionalis à quo tempore inducta 50. eiuſdem imago quam partem reſpiciat. ibidem. & 133. à Subdiac. defertur. 133. cum velo Regularibus: 49
Crux ſuper Altare ſit. 54. benedicta. 55. aurea fuit apud antiquos. ibidem. altior candelabris. ibidem. cum imagine Crucifixi. ibidem. etiam in Altari, ubi aſſervatur iugiter Euchariſtia, ibidem. & ubi Icon Crucifixum repreſentat. ibidem, eidem cur inclinatur. 86. dum incenſeatur, quando ſedet chorus. 42. eiuſdem forma. 235
Cubiti ſuper Altare in conſecratione, & conſumpetione Euchariſtiæ. 120
Cuſſinus, pulvinar, ſub Miſſali quid. 56. eius forma. 216
Cidaris. V. Mitra.

Dalmatica ubi primo inventa. 50 Diaconis data, ibidem. erat habitus Sacerdotum. ibidem. Reges ea uſi ſunt. 50. Diaconorum Romanorum tantum veſtis. ibidem. ejuſdem uſus. ibidem pectoralis Tunicula dicta. ibidem. eiſdem forma. ibidem. ſignificatio. ibidem non adhibetur in diebus luctus. ibidem. & 51. forma eiuſdem. 135.
Dalmatica Epiſcopi quid. 70. ſignificatio. 72. 73.
S. Damaſus inſtituit. Gloria Patri, in Miſſa. 16. approbavit Comitem S. Hieronymi. 23. inſtituit, Alleluja in Miſſa. 24. Symbolum Conſtantinopolit. 27. precertim in feſtis Angelorum. 29. Confeſſionem ante Miſſam. 81
Dedicatio Eccleſ. quid 215. à quo Feſtum cum octavam. ibidem. dedicatio Altaris 215. & quid ſignificat ibidem.
Defectus in Miſſa quando collecti in Miſſali. 144. in pane ibid. vino. 146. forma. 148. intentione miniſtri. 149. diſpoſitione animæ. 150. inopia confeſarii. 151. neceſſitas urgens quæ. ibidem diſpoſitione corporis. ibid. in miniſterio ipſo. 153. & ſeqq.
Defuncti, in Calendis orandum pro eis. 8. Fer. ſecunda ibidem. non tempore Paſchali Miſſa de Requiem ibidem ſepeliendi cum Miſſa. ibidem. etiam in Dominicis, & Feſtis. 9. quid, ſi in Paraſceve, aut in Paſch. die obeunt. ibidem. Anniverſaria dies. ibidem. tertia. 9. ſeptima. 10. trigeſima. ibidem. Miſſæ. S. Gregorii quæ, quomodo dicendæ. ibidem. non Miſſa de Requiem in his diebus, quibus

bus

Miſſa de Requiem in his diebus, quibus Feſtum duplex 9. nec iis, quibus de Duplici non poteſt fieri. ibidem. toleratur in quibuſdam caſibus. ibidem. de vivis in Miſſa Defunctorum nulla mentio. 13. poſt Primam, vel Nonam Miſſa cantatur. 38. eorum memoria in omnibus Miſſis. 113. multa omittuntur. 131. quando concio ſit habenda. 132. candelæ ad Evangelium, elevationem, & Abſolutionem. 132. Oratio, Fidelium, ultima ſemper. 9

Defunctorum Miſſę imitantur triduanam Chriſti ſepulturam. 113. Introitus. Offertorium, Communio ſunt extra ritum communem aliis Miſſis ibid. in Defunctorum omnium commemoratione, quibus applicandum eſt ſacrificium. 213.

Defuncto Papa, Cardin. Epiſcopo, cur prima dicitur Miſſa. 220. an pro Sacerdote eadem. ibidem. in die tertio, &c. pro prædictis, quę Miſſa. ibid.

Defunctorum in Purgatorio preces pro vivis non juvant. 14 cadavera oſculabantur antiqui. 134. aſperguntur, & incenſantur. ibid. & cur. ibid. benedicitur incenſum. ibid.

Defunctorum oratio generalis in Miſſa de vivis habet penultimum locum. 13. in Miſſa Defunctorum ult. 9

Deo gratias, unde. 23. cur in fine Epiſtolæ. ibid. quando non dicitur ibid. cur in fine Miſſæ. 33. cur in fine ultimi Evangelii. 128.

Devotio cum præſumptione in addendo aliquid in Miſſa lethalis eſt. 157

Diaconi alba, amictus, & cingulum à quo data fuere. 51. ſtola item. 53. qualis, ibid. aſſumens ſtolam Diaconus oſculatur crucem. ibid.

Diaconus, Subdiaconus, quando pares procedunt. 78. & unus item poſt alium. ibid. ad Altare, quando pares. 87. & unus poſt alium. ibidem. genuflectit Cruci Altaris. 78. non deducit manus, ad, Oremus. 82. non oſculatur Altare, niſi pro pace. 87. non reſpondet Sacerdoti, quæ a Choro dicuntur. 91 orat, oſculatur manum celebrantis ante Evangelium. 91. an peccet cantans Evang. peccati reus. ibidem ejus eſt calicem componere in Altari. 103. tradere calicem celebranti. ibidem. cum eodem offerre. ibidem. elevare pixidem in oblatione. 102. retinere pedem calicis in incenſatione. 104. nulli laico dat pace. 124. Miſſalis cura illi magis incumbit. 127. benedicit Cereum Paſchalem. 178 incenſat alios. 104. quo ordine. ibidem. alia munere in Miſſa, in tota ſecunda parte. ejuſdem munus in proceſſione Sanctiſſ. Sacramenti. 135. & 138. in aſperſione aquę benedictæ. 223. in benedictione Cinerum. Candelarum, Palmarum, vide in ſuis locis, & titulus.

Dicere Miſſam ſigniacat cantare. 155

Dicterium. V. Pulpitum.

Digitorum pollicis, & indicis exterſio ad quid. 108 junctio 110. ablutio vino, & aqua fit. 121. extra Miſſam, cui danda. 152.

Diptychi quid. 112. Diptycha. ibid.

Diſpoſitio animę ad Miſſam. 236. corporis. 152.

Domine non ſum digna, à Monialibus non debet dici. 122

Dominicæ pręconia. 206. cur nulla omittitur. ibidem. Gaudete, & Lætare cum Dalmaticis. 43. Vacans quæ. 168. Vagæ, quæ dicuntur. 170. poſt Epiph. quale Officium Dominicarum. 171. in Pentecoſt. 202. in nona poſt Pentec. cur Evangelium legitur de deſtructione Jeruſalem. 207. Dominicę Palmarum varia nomina. 176. Dominica 3. menſis pro communione. 123

Dominica privilegiata occurens in die octava duas tantum habet orationes. 20

Dominicale. V. Linteum.

Dominicum. V. Eccleſia.

Dominus vobiſcum unde. 14. quid. ibidem. ante Evangelium. 26. poſt Symbolum. 30. diviniſſima, ſalutatio. 88. cur extenſis, & ſtatim junctis manibus dicitur. ibidem. ſeptem vicibus in Miſſa. ibidem. ter non verſus populum. ibidem. bis in fine Miſſę. 126. Dominus, non Deus dicitur. 46

Domnus, & Dominus differunt. 94

Dona nobis pacem, à quo. 118

Eccleſiæ varia nomina. 214

Eccleſię collegiatæ onera. 158. tenentur ad duas Miſſas cantandus de Feſto, & Feria. 159. ubi ſunt Canonici. ibidem. Eccleſię Regularis onus minus eſt. 160

Eccleſię pręcipuę quę. 51

Eleemoſynarum Arculæ pro Miſſis amovendæ. 165
Elevatio Hoſtiæ, & Calicis quid. 118. genuflectitur ab omnibus. 41
S. Eligius, auctor benedictionis candelarum. 209
Encolpium. V. Crux pectoralis.
Enim in forma à quo ad litum. 109. omiſſio lethalis. 168
Ephod Bat. V. Bocchetum.
Epiphænia Vigiliam habet ſine jejunio. 5. continet 4. miracula. 170. in ea annunciatur Paſcha. ibid. habet octavam. ibid. Epiſcopi, Vicarii Apoſtolorum. 70. Catholici, ideſt Rom. Eccleſiæ ibidem. eorum veſtes. 69 Dalmatica uſi de licentia Papæ. ibidem. ſignificatio veſtium anagogica. 72. tropologica. 72. in Eccleſiis Regularium audiunt Miſſam, ut in propriis. 80. quinam in Canone nominandus Epiſcopus 106. ter benedicit populo 131. pro eo tenetur aliquando applicare ſacrificium. 164. anniverſaria dies creationis Natalis dicitur. 126. colenda ibidem. tam electionis quam conſecrationis 218. qua Miſſa, quorum ibidem. Confeſſio, oſculum Evangelii, & benedictio coram Epiſcopo ſunt correlativa. 129
Epiſtola quid. 23. à quo juſſa legi. ibidem. Pauli, Apoſtolorum, & Prophetarum. ibidem. per annum ordinavit Epiſtolas S. Hieronymus. ibidem. de novo Teſtamento in Dominicis. ibidem. à quo legitur in Miſſa ſolemni. 93. quo loco 94. cur ante Evangelium. 23. lector eam cantat. 93. 95.
Et, pro vel in Rubricis. 129
Et cum ſpiritu tuo, quid. 89
Et erit firmamentum in terra Pſalmi. 64. explicatur. 109
Et incarnatus eſt, quando in Miſſa ſolemni genuflectitur. 49
Evangeliſta cũ Apoſtolis comparantur. 28
Evangelium quid. 26. à quo legi juſſum. ibidem. pars Miſſæ præcipua. ibidem. caput omnium, quæ ſunt in Miſſa. ibidem. per annum diſtributa Evangelia à S. Hieronym. 26. in fine Evangelii varii reſponſionum modi. ibidem. ad Evangelium ſtatur. 49. ad Aquilonem legitur. 91. benedictio antequam legatur. 92. oſculum in fine. 93. à quo oſculandum. 92. ſi plures Prælati. à quo. ibidem. ſi æquales, cur nullus oſculatur. ibidem. quando. ibidem. quo ritũ. ibid. an à laicis. ibid. an à Vicario Apoſtolico. ibidem. An à Commendatario. ibid. luminaria adhibentur, & thus. 94. in edito loco cantatur. ibidem. Tribunal, Ambo, pulpitum dicitur. ibid. Evangelii textus incenſatur. 95. contra Altare verſus populum quid. ibidem. rurſus de oſculo in fine. ibid.
Evangelii Codex in Conciliis. 94
Evangelium in fine Miſſæ unde. 34. quale. ibid. & ſeqq. & cur. ibid. ritus ejuſdem legendi. 129
S. Evariſtus Benedictionis Nuptiarum auctor. 219
Euchariſtia latens adoratur, nonniſi, patens incenſatur. 87. datur cum temperatis epulis. 89. an utraque ſpecies cauſet majorem gratiam. 120. quando infunditur oratia in ſumptione. ibid. reſervanda pro infirmis, & renovanda. 121. poteſt diſtribui à quocumque celebrante, & quando. 123. ſi remaneat in Altari in fine Miſſæ quid. ibid. in proceſſione deferenda manibus, non humeris. 205. Velum pro humeris quale. 238
Euchariſtia Hierarchica V. Symbolum.
Eulogiæ. V. Oblatio.
Euſebius Papa decrevit Corporale ex lino. 62.
Eutychianus auctor Offertorii. 31. benedictionis frugum. 225
Excommunicati Miſſa minus valet. 150
Exultet jam Angelica, à quo compoſitum. 194.

FAcere eſt ſacrificare. 142
Favon. V. Manipulus.
S. Felicitas in Canone, quæ. 114
Felix I. decrevit reliquias SS. in Altari. 55.
Felix. IV. dedicationem Eccleſiæ juſſit. 215 & anniverſarium diem conſecrationis. Epiſcopi. 137
Feria 2. tentatus fuit Chriſtus. 174
Feria 3. Chriſtus baptizatus. ibid.
Feria 4. cœpit Chriſtus jejunium ſuum ib. traditus fuit. 168. jejunio ideo deſtinatur. ibid. & 180
Feriæ. 4. Dom. 4. Quadrag. Miſſa eſt Scrutinii. 176
Feriæ. 5. in Quadrag. erant Feſtivæ, ſine Officio. quis dedit Officium. 175
Feriæ 5. in Cœna Domini Officium. 180

[F]eriæ 5. Pentecoſtis Miſſa eadem cum Dominicæ Miſſa. 204
[F]eria ſexta Magi adorarunt Chriſtum. 173
Ferula V. Baculus.
In Feſto Sancti, de quo non ſit Officium, dicitur, Gloria in excelſis. 17
Feſta SS. Stephani, Ioannis, Innocentum. 170
Feſta Sanctorum, Natalitia, Feſtivitates, Celebritates, Solemnitates. 209. à quo, & ad quid. ibid.
Filioque procedit, quando additum. 27
Flectamus genua. 41. 42. an duo flectenda. 91. ad Diacon. ea verba ſpectant. ibid.
Flectere ganua eſt peccatorum. 89
Flores in Altari laudantur à S. Hieronymo. 61
Fœminæ non miniſtrent Miſſæ. 75
In Eccleſia ſedent in parte ſiniſtra. 103
Fontis Baptiſmalis benedictio. 197
Forma conſecrationis. 163. defectus in ea. ibidem.
Fratres, cur initio Epiſtolæ. 23
Frugum benedictio, quo Auctore. 225
Fulmine tacta venenata cenſentur. 220

GAlea V. Mitra.
Gelaſius compoſuit Gradualia. 24 Tractus. 25. Prefationem. 31. ordinavit Canonem. 32. addidit, Hanc igitur 108. creditur auctor Ordinis Romani. Vide indicem primum abſtulit Romœ Lupercalia. 208. extendit Ordinationes, ac Sabbata multa. 168
Gemelliones. V. Ampullæ.
Genuflectere quid. 39 ad quid. ibid. quando in Miſſa privata. 40 quando in ſolemni ibidem, & ſequent. quando duobus genibus 42. celebrans non genuflectit Diacono dicente Flectamus genua. 39. cur idem genuflectit, ad Adiuva nos, uſque ad finem in ſolemni non in privata. ibidem. ad. Et incarnatus eſt, quando genflectitur in ſolemni. ibidem. quoties in fine Miſſe genuflectendum, remanente Sacramento in Altari. 123. pœnitentiam facere eſt genuflectere, in Liturgia S. Petri. 40. ad ea, Et Verbum caro factum eſt cur. 145. Miniſtri genuflectunt ad benedictionem Saderdotis, 130
Gloria in excelſis dicitur Hymnu, Angelicus. 17. qui Auctor à ibidem. quando dicitur. ibidem. & ſeq. non in votivis. 16. nec in votivis S. Mariæ, niſi dicantur in Sabbato. 17. non in Vigilis. 18
Gloria, laus, & honor, quis Auctor. 179
Gloria Patris &c. à quo 15. quando omittitur. ibid.
Gloria Tibi Domine, quid. 26
Graduale, Gradale, & alia nomima. 16. qui auctores. ibidem. ſignificatio. ibidem. uſus in Paſcuate. ibidem. cur in Feria ſecunda, quarta, & ſexta Quadrageſimæ. 175
Gradus in altari qualis. 237
Græcis quando primo celebrarunt Miſſam. 15.
S. Gragorius I. Miſſalis auctor. 2. Gradualium. 24. reſtituis Alleluia. ibidem. Sequentiæ Defunctorum auctor. 220 Offertorium compoſuit. 30. ultimus Canoni addit verba, poſt eum nemo alius. 32. quæ nam. verba. 108. Communionis auctor, quæ dicitur ante Orationem ultimam. 35. quomodo auctor Orationis Dominicæ in Miſſa. 105. Præceptis ſalutaribus, & Libera nos, addidit. ibidem. conciliavit pacem in orbe. Dom. 2. poſt Epiph. 171. addidit 4. dies Quadrageſimæ. 171 lotionem pedum firmavit. 185. Litanias maiores. 202. Stationes ordinavit. 207. Feſtum dedicationis Eccleſiæ decrevit. 215
Gregorius iunior, ideſt ſecundus, auctor Officiorum in Feriis quintis Quadrageſimæ, & ieiunii. in iiſdem. 175
Gregorius IV. Auctor Feſti SS. Trinitatis. 205
Gregorius VII. firmavit Decreto 4. Tempora Quadrag. 175
Gregorius XI. dici iuſſit Symbolum in Feſtis SS. 4. Doctorum Litaniorum. 29
Gremiale quia 71, non eſt Succinctorium. ibidem. forma. 238

HAmæ quid. 57
Hamulæ V. ampullę.
Hanc igitur quando variatur. 33. auctor 108 cum palmis apertis ſupra calicē 109
Hebdomanda maior, Indulgentiæ, Pœnoſa, Sancta, Authentica, Vltima, idem 177. pro Defunctis in ea orandum. 9

S. Hieronymus ordinator Epiſtolarum, & Evangeliorum per annum, approbante Damaſo. 23

S. Hilarius addidit Hymno Angelico 17. verius ilium convertit in latinum. ibid.

Hora celebrandi cur ab æurora ad meridiem. 36. tertia, ſexta, & nova obſervantur in Miſſa ſolemni 37. tertia dicitur ſacra ibidem. aurea. ibidem. quid, ſi tardè veniat populus. ibidem ſublata ſunt privilegia contra debitam celebrandi horam. 37. Privilegiati qua hora poſſunt celebrare. 36

Hoſtia quid. 97. modica, mundiſſima, in modum denarii, rotunda, integra. ibidem. cum imagine Crucis in altera tantum parte. ibidem. dicitur oblationis corona. 97. ubi præcisè locanda in altari. 97. elevatio in Miſſa. 110. nunquam tegitur palla 117. quomodo frangenda. ibidem. an ejuſdem pars poſſit dari alteri. 154. Hoſtia. 40. horarum non cuique danda eſt. 122. de inſtrumento ad Hoſtias conficiendas. 239

Hoſtia conſecrata dubia quomodo tractanda. 156

Hoſtiæ. V. Particulæ.

Humerale. V. Amictus.

Humilitate cæpita veſtra Deo, quomodo dicatur. 127

Hymnologia Catholica. Vide Symbolum.

Hymnus Angelicus. Vide Gloria in excelſis.

Hyppante, ſeu Hipapante quod Feſtum. 209

S IAcobus quomodo primus Apoſtolorum Miſſam fecerit. 2

Jejunium prohibetur in Dominicis. 5. fit in Sabbato, & apud Hebræos. ibid. Ante Miſſam eſt neceſſarium. 151. non jejuno Sacerdoti duo in Miſſa conceduntur. ibid. immemor cibi ſumpti an poſſit celebrare. ibidem.

Jejunium Chriſti quando cœptum, & deſiit. 174. jejunium Ferię 4. eſt celebre. 180

S. Ignatius addidit: Benedictus, qui venit, &c. 31

Ignatius Braccins laudatur. 65

Imagines, quando velandæ. 176

Improperia continent verba Gręca, & Latina non Hebræa. 188

Incenſatio altaris initio Miſſæ. 87

Celebrantis poſt Evangelium. 95. Oblatorum. 95. cur in modum crucis, & circuli fiat, ibidem. & ſexies. ibidem. incenſantur omnes ibidem. quo ordine. ibid. laicorum, & populi qualiter fiat. 204

Incenſum an benedicatur ad Oblata in Paraſceve. 189. incenſum benedictum, & aqua Benedicta pro Defunctis adhibentur. 133. non benedicitur pro incenſando Sacramento. 111

In Chriſto I. D. N. cur in fine Epiſtolæ. 24.

Inclinatio capitis ad nomen Papę, an etiam in Canone. 106. ad, Per Chriſtum D. N. uno in loco tantum, & cur. 113.

In diebus illis, initia lectionum vet. teſtam. 24.

Infirmitas Sacerdoti quænam excuſat ab onere Miſſarum. 181

Infula V. Planeta Mitra.

Ingreſſa quid V. Introitus.

In illo tempore: quando omittitur. 26

S. Innocentius I auctor, Pax Domini 117. & pacis dandę. 118. juſſit reſervari Hoſtiam in diem Paraſceves. 163

Innocentius III. auctor, Dona nobis pacem. 118. Orationis: Acunctis. 19

Innocentius VII. juſſit dici Symbolum in Feſtis S. Joan. Baptiſtæ, & Sancti Laurentii, quando in Dominica occurrunt 29.

In principio cur in fine Miſſę. 35 cur, Deo gratias, ultimo loco reſpondetur. 128

Inſtructionum de nitore Eccleſ. in Actis Med. Eccleſ. quis auctor. 59 quanam ee ſint. 147

Intentio Miniſtri in conſecratione, & defectus ejuſdem. 149

Intorticia cur extinguantur poſt elevationem Miſſæ ſolemnis. 111. quando non. ibid.

Introitus quid. 15. à quo, ibid. alii ſunt regulares, alii irregulares. ibidem. cum ſigno Crucis inchoatur. 83. Cantores illius non genuflectunt ad Confeſſionem. 42

S. Ioannes nominatus poſt conſecrationem quis, an Baptiſta, vel Evangeliſta, vel Marcus. 114

Ioan. Baptiſtę Miſſa quando habet, Credo. 29 30.

Ioannes XIII. campanam benedixit. 56

Ioanne, XXIII addidit dona nobis pacem. 205

118. auctor Feſti Trinitatis. 205
S. Iſidori mitra, & baculus. 70. 71
Ite Miſſa eſt, à quo 34. quando dicitur. ibi. ad quid. ibidem. verſus populum. 134
Iudica me Deus, à quo in Miſſa 81. quando omittitur, & cur. 81

Kyrie eleiſon unde 16. cur ante Orationem primam 16. quid ſignificet. ibid. cur novies. ibid.

Laici in Miſſa ſolemni quando ſtent, ſedeant, &c. 43
Lampas ante Altare ardeat. 59
S. Laurentii commemoratio poſt Miſſam. 130. à quo tempore ibidem. quando habet, Credo, in Miſſa. 29. 30
Lauretana in æde B. Virgin. ſemper dicitur, Gloria in excelſis, in Votivis B. Virg. 18
Laus tibi Chriſte, quid. 26
Lectionarium S. Hieron. 23. Evangelia-rium. 26
Lectiones ſine titulo quid ſign. 186. 196
Lectorium V. Pulpitum.
Legatus à latere ubi celebravit, ibi ne alius celebret. 57
Leges rubræ quid. pag. 1
S. Leo I. auctor, Orate fratres. 100. Præfationum 31. incenſationis, oblatorum. 103. Hanc igitur. 108. Sanctum Sacrificium. 113. Ite Miſſa eſt. 35. & Benedicamus Domino. ibid. decrevit ieiunium in menſe Decembri pro Hyeme. 168. in Septembri pro Autumno. 207
S. Leo II. iuſſit dari pacem 118. auctor Collectæ votivæ Apoſtolorum. 208
S. Leo IV. cur non meminit cinguli. 67. auctor Collectæ Apoſtolorum votivæ. 216
Leo IX. in Officio 9. lectionum iuſſit dici Hymnum Angelicum. 17
Libera nos quæſumus, à quo. 116. alia voce quando. 216
Liber Evangeliorum in medio Conciliorum. 94.
Liber Miſſalis neceſſarius ad Miſſam. 61 aperitur, & clauditur ab eodem 78. 126 127. quibus datur oſculandus. 92
Liber myſteriorum V. Miſſale. liber Sacramentorum. ibid.
Ligneus ſonitus à quo, & quid. 56
Linea V. Rocchettum.
Linea Dalmatica. V. Alba.
Lineæ veſtes, & panni quomodo mundandi. 140. quomodo mutandi. ibid.
Linguæ tres in Miſſa. 24
Linoſtima quid ſignificet. 67
Lintea ad manus tergendas quando mutanda. 240
Linteamen, Linteolum. V. Linteum.
Linteum pro Communione populi. Linteamen, Linteolum, Dominicale. Syndon. 122. forma eiuſdem. 236
S. Linus auctor, Communicantes. 108
Litaniæ quid 197. 201. nihil addatur. ibid. Maiores quæ 201. Miſſa quæ 202. Minores 201. cum abſtinentia non occurrentes Maiores in Paſchate transferuntur. 211
Locus ſacer, non violatus, neceſſarius ad Miſſam. 55
Lorum V. Mitra.

Magiſtri Ceremoniarum locus in procedendo ad Miſſam. 78
Magorum adoratio Feria 6. contingit. 170
S. Mamertus auctor Litaniarum minorum. 201.
Mandatum quid, à quo. 185
Manicæ V. Chirothecæ.
Manipulus, Mappula, Sudarium, Cingulū brachiale, Favon, Phanon, Mantile, Mappa parva, Linteum, cincticulum, Aer, Palla linoſtima idem 66. quo loco induitur. 67. fimbriæ additæ. ibid. Crux in eius medio ibid. cur in læva geſtatur. ibi ligandus infra cubitum 68. numquam cum pluviali defertur. 87. ſignificatio allegorica. 72. anagogica. ibid. tropologica. ibi. quid ſignificet in Subdiacono. 53 Epiſcopo datur ultimo loco. 72. & initio Miſſæ ibid. forma eiuſdem. 235.
Mantile V. Manipulus.
Mantilia pro purificatoriis. 62
Manutergium quid. 57. ne ſupra Calicem feratur. ibid. duplex pro manibus in ſacriſtia 130. forma. 235
Manuum ablutio ante Miſſam 61. iunctio manuum 78. pollice dextro ſuper ſiniſtro. ibidem. extenſio, & iunctio 81. ante benedictionem. 99. ſuper altare 89. elevatio ad humeros 82. oſculum manus. 85. ablutio poſt oblata. 100. depoſitio ſupra altare 101. extenſio ſuper oblata 108. poſt conſecrationem. 112. ablutio poſt communionem in Miſſa nonniſi Epiſcopo 125. iunguntur manus ſuper Altare ſepties. 128. ablutio manuum poſt Miſſam. 130. extra Miſſam iunguntur ad orationes, 134

Mappa triplex Altaris. 54. Palla dicitur, & Sindon. 55 benedicenda ib. ſignificatio. ib. Forma earum. 235
Mappa parva. V. Manipulus.
Mappa pro comunione, V. Linteum.
Mappula V. Manipulus. Baldachinum.
S. Marcus Papa Symbolum Nicenum in Miſſa poſt Evangelium dici iuſſit. 27
S. Mariæ V. Sabbatum dicatum. 5. à quo Officium in Sabbato, ib. eiuſdem votivæ Miſſæ auctor. ibidem differentia ritus inter Feſtivam, in Sabbato, & votivam Miſſam de B. V. 17. Orat. de Spiritu Sancto frequens in eiuſdem Miſſis. 22. Oratio de B V. in vigiliis, & frequentiſſima per annum. 19. eiuſdem Anounciationis Feſtum, qua ratione in Hebdomada maiori. 212
Martyres in communi SS. Speciales habent Miſſa in tempore Paſchali. 214
Martyrum. V. Eccleſia.
S. Matthias poſt conſecrationem nominatur. 114. & poſt Stephanum, cur ibidem.
Matutinum cum Laudibus ante Miſſam dicitur. 61
S. Melchiades candelabra in Altaris iuſſit. 55
Memento in Miſſa ne dicatur alta voce. 38. eſt oratio privata 107. admittit excommunicatos. 108. non debet fieri in momento. ibidem, traditur praxis 106.
Miniſter neceſſarius ad Miſſam. 71. unus ſaltem. ibidem non fœmina. ibidem.
Miniſtri cantantes in peccato, vel ſervientes, an pecent. 94
Miſereatur veſtri, dicitur, uno communicaturo. 122
Miſſa vox latina, antiquiſſima, valde ſignificativa 2. Miſſe accidunt octo in genere. 1. ab Hebræis ducit aliquam originem 2. à Grecis ſex nomina dantur illi. 2. quinque ſignificat. ibidem Collectio, & Dominicum, idem cum Miſſa. ibidem. varia nomina apud SS. Patres ibidem.
Miſſæ definitio ex omnibus cauſis. 3
Miſſa Apoſtolorum quibus conſtaret. 14. à S. Petro data forma. 2. & ab eo prima Miſſa celebrata. 3. brevis initio. 14
Miſſa à Grecis quando cępta dici. 15. longior quam latina. 137
Miſſæ locus 53. nomina varia locorum 51. non in mari, neque in flumine celebranda. 59
Miſſæ ſolemnis Cæremoniæ in Miſsali minutiores multæ deſiderantur. 77. in diebus pro feſtis tolerantur aliqui defectus ibidem
Miſſæ finis ibi fit, ubi & initium. 126. in fine Miſſæ quid agendum cum Prælatis 129
Miſſæ Defunctorum detrahuntur multa 131. ſi fiat communio intra eam, nulla datur benedictio ibide. oſcula prohibentur. 131
Miſſæ de Feriis privilegiatis quam Prefationem habeant, ſi occurrant infra octavas, in feſtis habentibus propriam Præfationem. 35
Miſſæ Hora. V. Hora. 137
Miſſæ partes quando additę. 136
Miſſa inchoata quando repeti poſſit 158 quando interrumpi. ibid. concordet cum Feſto loci, licet diſcordet ab Officio celebrantis. 158
Miſſa ſolemnis, & eius nomina varia. 77. Conuentualis cum Officio concordat. 7. poſt aliquam Horam Canonicam cantanda eſt 36 eius Rubricę ſtrictoris ſunt iuris. 158
Miſſa ſoleminis coram Sacramento pręſcribitur. & ſeq.
Miſſa privata coram eodem. 136
Miſſa pro oratione 40. Horarum quæ. 135
Miſſa de die non poteſt omitti à Canonicis ob Votivam ſeu pro Defunctis. 7
Miſſę due de Feſto, & Feria privilegiata omnino cantandę. 4. & 159. quibus diebus 212 à quibus 160. cur non duę, de die infra oct: & de Feria maiori 5. & 6. neq; in Feſto occurente in Dominica. 42. neque de Feſto, & de die infra octavam. 5
Miſſę certę conceſſę quibuſdam non poſſunt dici ab omnibus, nec in illorum locis. 157. Roſarii permittitur Predicatorum Ordini, non aliis 213. pro obligatione Miſſę de Roſario celebrandæ alia Miſſa de B. Virg. dici poteſt. 217. multę non approbatę, & quę 218. xv. Auxilia orum. ib. de Patre ęterno. ibi. S. Gregor pro vivis, & defunctis ibid.
Miſſæ 30. S. Greg. non ſunt prohibitę. 10. quomodo celebrandę. 10.
Miſſę tres nuper ordinati impoſitę quomodo dicendę. 8
Miſſarum reductio prohibita, & moderatio

tio quęcumque. 165 onus perpetuum qua ratione ſtat. 166.
Miſſarum obligationes, & onera ratione loci 161. temporis 162. ritus 163. beneficii, ſeu officii 165. ſtipendii ib. vacatio à Miſſa quotidiana, quando. 163
Miſſæ valor an infinitus. 106. quomodo applicandus ib. Miſſæ plures uno die quando dici poſſint. 162
Miſſam inceptam ſupplere quis poteſt. 154. & tunc quomodo ſacrificiũ applicet. 163
Miſſa debet dici cum A. B. C. D. E. 161
Miſſa votiva poteſt compenſari cum Miſſa diei occurrentis. 163. item Miſſa de Requiem. 164
Miſſa cum Ordinationibus. 168. 169
Miſſa Parochialis ſine cantu eſt privata, non propriè Conventualis. 36
Miſſæ breviores nunc, quàm antiquitus, 138. qua brevitate dicenda. 161
Miſſę expoſitio myſtica juxta ordinem totius vitę Chriſti. 137
Miſſalis nomen unde. 2. alia nomina. ib. quis auctor. ibi. ordo, & partes. 35. ſine eo non fit Miſſa. 61. quomodo deferatur ad Altare à miniſtro. 75 forma ejuſdem. 236.
Mitra, Apez, Sertum cum gemmis, Corona Sacerdotalis, Corona glorię, Pileus, Galea, Thyara Infula, Cydari, Phrygium Lorum Auriphrygium circulare, idem. 70. forma ibidem ſignificatio anagogica 72. tropologica 73. Mitra S. Silveſtri. 70. S. Auguſt. ibidem. S. Iſidori ibid. quando data Abbatibus 70. forma propria. 238
More ſolito, non ſemper ſignificat totum ritum ſed partem ejus primariam 182
Mozzetta Birrus lacernus idem. 80. indicat juriſdictionem. ibidem. cum rochetto nudo plenariam. 83
Mundandus eſt qui aliis prędicat. 92
Munditia ſuppellectilis ſacrę fusè deſcribitur. 238

N In Oratione, Acunctis quid. 19
N. In Canone, quid. 107. 112. in Miſſis defunctorum. 221
Natalis Domini habet certum diem. 160. tres Miſſas. ib. qua ratione celebrantur. ib. qua hora. 37. ſi prima ante mediam noctem ex privilegio, quomodo jejunus erit celebrari, 170. An omnes tres ante diem celebrari queant. ibid. An una ex tribus ſatis & quę. 170
Natalis Epiſcoporum dies qui. 218
Natalitia Sanctorum V. Feſta.
Navicula, & Acerra idem 85. forma ejuſdem. 215
Neceſſitas urgens ad Miſſam, quę. 106
Nicenum Symbolum in Miſsa à quo. 27
Nicol. I. juſſit dici Gloria in Excelſis in Cena Domini. 16
Niger color quando adhibendus. 47
Nola. V. Campanę.
Notę in Paſſione ✠ C. S. quid. 108
Nuptię quæ non benedicendę. 45

O Blatio populi in Miſſa quando. 99 quomodo. ib. in Miſſa nova. ibid. non datur benedictio in fine. ibid.
Oblationis Corona V. Hoſtia.
Ad occidentem orabant Hebræi. 90
Octava eſt prorogatio Feſti. 4. & 209. cur aliquorum tantum Octava celebratur. ibidem. ritus. ibidem myſticę cauſę. ibidem.
Octava Nativitatis Domini. 170. Sanctorum Stephani. Joannis Innocentum. ibidem. Epiphanię. 170. Paſchatis. 200. Aſcenſionis. 203 Pentecoſtis. 204 Corporis Chriſti. ibid.
Octavarium Romanum. 209
Oculorum elevatio novies in Miſſa. 128
Offertorium quid. Offerenda. 31. à quo. ibidem.
Omiſſio in Miſſa minus peccatum, quam commiſſio. 157
Omnium Sanctorum Feſtum non includit Trinitatem. 44
Oraculum V. Miſſę loca.
Orale non eſt Amictus. 66. quid. ibid.
Orandum ad Orientem ſeptem de cauſis. 90
Orans populus acclinis eſſe debet. 91. quando genuflexus orare debet. 40. & tempore Paſchali. ibid.
Orarium, & Orarius. V. Stola.
Orate fratres, à quo 100. quo ritu. ibid.
Oratio, Benedictio, idem. 18. Collecta. ibidem. brevis eſſe debet. 18. Auctores Orationum, ibidem. numerus in Miſſa quis 20. tres tantum in Semiduplicibus. 18. non quatuor in Dom. & Fer. Quadrageſ. 22. non ultra ſeptenarium. 21. ſeptem ad libitum quomodo intelligantur. ibidem Una ex Romana traditione. 18. Duę ſub una concluſione dantur 14. non in Miſſa pro gratiarum actione. ibidem

dem. qualitas Orationum. 19 & ſequen. ordo earum qui. 13. pro Defunctis penultimo loco ponitur. ibidem de Beata Virgine ſæpius. 19. à Superioribus indicta pro re gravi, quo loco dicitur. 22. an ſemper. ibidem. pro ſeipſo Sacerdote, coram Prælato propria omittenda. 19. A cunctis, quis auctor. 19. quando mutatur. 22. illud N. quid ſignificat in ea. 19. anteponitur nominibus Apoſtolorum. ſi dignitas Patroni poſtulet. 219. Omnipotens, &c. qui vivorum dominaris quis auctor. 219. tres additæ à Sancto Petro, quæ. 14 ſi duæ coincidant, quæ mutanda 14. ad Patrem, & Filium, nunquam ad Spiritum Sanctum diriguntur Collectæ. 23. varia concluſio. 23. in ea tamen mentio Trinitatis. ibidem. brevior concluſio quando fit. ibidem.

Orationis ſecretæ. 31. poſt communionem Collectæ dicuntur, & benedictiones. 34. titulus earum, Ad complendum. ibid. cum extenſione manuum. dicuntur omnes in Miſſa tantum 89. junctis manibus extra Miſſam. 134. Oratio ultima in Quadrageſima unde. 126. Orationes jaculatoriæ in Miſſa. 38

Oratio nulla eſt fruſtra in Miſſali. 219

Orationes ante Miſſam quæ. 61. unde. ibidem. ad indumenta. 65. uſus earum an neceſſarius ſub peccato. 61. & 65. poſt Miſſam quæ. 130

Oratio Dominica à quo in Miſſa. 115. cur alta voce ibid. an extra Canonem ſit. 115. additur præludium. ibid.

Oratio ſolemnis pro Defunctis. V. Abſolutio.

Oratoria privata quando non admittant. Miſſam etiam poſito privilegio ibidem celebrandi. 57. à quo deputanda. 53. in Oratoriis Regularium, qui poſſunt celebrare. 57

Oratorium. V. Eccleſia.

Ordinationes in Sabbatis 4. temporum à quo. 168. in Sabb. Sitientes. 176. cum jejunio, & Miſſa unde. 169

Ordo Romanus à quo. Vide Indicem primum.

Oremus, ante Orationes, quid 14. ante Offertorium 31. cum extenſione, & junctione manuum. 82. dicitur Initio orationis. 90

O Sacrum convivium, explicatur. 98

Oſanna dicitur bis. 31

Oſcitantes digito pollice ſibi os ſignant ſigno Crucis. 202

Oſcula rerum, dum dantur, & recipiuntur. 91 manuum. ibid. textus Evangelici. 9. cur ab uno tantum liber Evangeliorum oſculatur. ibid. altaris oſculum novies fit in Miſſa 128. omittuntur oſcula manus, & rerum coram Sacramento 135. & in Miſſa Defunctorum. 130

PAlatium Epiſcopi non eſt domus privata 53. in eo Miſſa dici poteſt. ibid.

Palla quid. 62. corporalis pars. ibidem. à quo. ibidem. materia ejuſdem. 62. cur Animeta. ibidem. non benedicitur ſeparatim à corporali. 67. duplicis pallæ uſus non communis eſſe debet omnibus. 63.

Palla corporalis. V. Corporale

Palla linoſtima. V. Manipulus, & 53

Pallium Altaris. 56. an benedicendum. ibidem. velum dicitur. ibidem. pallia auro texta ſub Hormiſda. ibidem. tabulæ ligneæ ad ea extendenda. ibidem. ſignificatio. ibidem. Crux in medio ſit. 56. forma ejuſdem. 236. quomodo recondendum. 241

Palmarum benedictio. 177. proceſſio. 179. myſteria. 180

Panis materia Sacramenti, qualis. 145. defectus in eo, ibid. benedictio ejuſdem à S. Petro. 225. diſtribuebatur in fine Miſſæ. 1:6

Papa in Miſſa privata quas habet prærogativas. 79. ubi celebrat ipſe, non celebrat alius. 58. Papæ nomen quid ſignificet. 95. nominatur in Canone, ibidem. an poſſit concedere Miſſam in ſolo pane. 147. ejuſdem Creatio, Coronati, celebranda: 217. Romam ibant Epiſcopi in hanc cauſam. ibidem ad ejus nomen caput inclinatur. 89. 106. ſtola utitur extra Sacramentalia. ut proprio habitu. 96

Paramenta pro Sacerdote nunquam in Altaris medio ponuntur. 63. neque ſumuntur de altari. ibi. quæ uſui non ſunt, comburantur. 153

Paraſceve, cœnapura. 95. à quo. ibidem ritus ibid. cur ea die non conſecratur, ibid. ceſſant Officia Sacerdotis. 96

Paſſio in nudo pulpito cantatur. ibidem. an eodem die, ſi accidat Feſtum, Miſſa ſit

ſit audienda. 193. an item communicandus ſit populus. ibidem.
Paratoria ideſt, capſæ calicum. 61
Perenthesis in Oratione Secreta Dedicationis Ecclesię quid importet. 215
Parochus tenetur applicare. Sacrificium pro ovibus aliquando. 164. an Feſtis poſſit ſtipendium accipere ab alio pro Miſſa. 164
Particulę, Hoſtię, an recipi poſſit particula conſecranda ab imo Hoſtiæ an à ſummo pręcidi debet particula in Calicem mittenda. 117
Paſchale tempus eſt Remiſſionis. 200
Paſchatis elogia. 200. in Dominica celebratur. ibid à quo. ib. octava à quo. 201. Paſcha petitum, ſeu competentium. V. Dominica Palmarum.
Paſſio à quo legi juſſa. 179. in nudo pulpito. 186. legitur cum lumine in Altari, excepta Paraſceve. 279. Nota ✠. C. S. quid ſignificent. 108. paſſio Chriſti indicatur in veſtibus Sacerdotalibus. 72
Paſtophorium V. Tabernaculum.
Patena. 61. ex qua materia. ibidem, quę forma. ibidem. vas ſacrum. 61. ſubtus corporale abſconditur. 97. in manu Subdiaconi velatur. 102. pars interior reſpiciat Subdiaconum. ibidem. non tenetur ab eo in Miſſa Defunctorum. ibid. non adhibetur pro Tabella pacis. 124. neque ſub mento communicantium. 125
Patronus quem locum habeat in oratione, Acunctis. 219. Votiva Patroni an excludat, Acunctis. 22
S. Paulinus campanarum auctor. 56
S. Paulus quando Romam eſt ingreſſus. 7. ejuſdem Epiſtolę tantum legabantur. 23. orat genibus flexis tempore Paſchali. 40. inſtitutor diei Paraſceves. 94. Votiva Converſionis ejus, quomodo dicatur. 217
Pax Domini, &c. à quo. 117. datur pax cum oſculo Altaris, ibidem. cum amplexu. 124. per genas ſiniſtras. ibidem. cum oſculo. 117. cum Tabella ſacra. ibidem. & 160. nequaquam cum patena. 124. auctor hujus ritus dandi pacem. 118. non datur in Miſſa Defunctorum. ibidem. ad ea verba: Pax Domini ſtandum eſt, & cur. 43. de ordine, & ritu dandi pacem. 117. quibus danda in Miſſa privata. 118
Pax Vobis V. Dominus vobiſcum. 88. dicitur tantum cum Hymno Angelico ibid.
Peccatorum genera novem. 138
Pectoris tunſio, quid. 81. unde. ibid.
Pedules. V. Caligę.
Pedum. V. Baculus.
Pedum ablutio in Feria 5. Coenę Domini 184.
Pelagius I. inſtituit hora nona celebrari in jejuniis. 36. memoriam Defunctorum in Miſſa decrevit. 113
Pelagius. II. novem Pręfationes approbavit. 31
Peluicula qualis. 236
Pentecoſtes quid. 201. in Dominica. celebratur. 204. ſeptem hebdomadę ante, & ſeptem dies poſt eam. ibidem. de 4. temporibus ejuſdem. ibidem. Ferię V. Officium idem cum Dominica. ibid. octavam habet. 204. quando terminantur. ibid.
Peplum ſudarium. V. Velum Calicis.
Pera. V. Burſa.
Per Chriſtum Dominum noſtrum, quinquies in Canone. 24. & 114. cur abbreviata concluſio. 122. cur uno loco tantum inclinatur caput ad hæc verba. 122.
Perfuſio V. Purificatio.
Per omnia ſecula, &c. cur altè. 104. principium Pręfationis. 31
Per ſpicilla deponuntur extra corporale, 88.
Petaſus V. Campana.
S. Petrus primus celebravit Miſſam. 3. & quando. ibidem. addidit Miſſę tres rationes. 15. Liturgia ejuſdem. 2. & 15. quando Romam ſit ingreſſus. 67. addidit (enim) formę conſecrationis. 122. inſtituit Adventum. 171. Romę Quadrageſimam. 172. Paſcha in Dominica. 200. Planeta S. Petri, ubi. 73. Panis benedictio à S. Petro orta. 222
Phanon V. Manipulus.
Phelonion. V. Planeta.
Phrygium. V. Mitra.
Phylacteria. V. Crux pectoralis.
Pileoli uſum quis concedat in Miſſa. 75
Pileus V. Mitra.
S. Pius I. ſtatuit pœnas effundenti calicem. 156. an ſint in uſu. ib. decrevit diem Paſchatis. 200
Pius V. addidit Symbolum Feſto S. Thom. 39. conceſſit Regi Hiſpaniarum nominari in

ri in

in Canone in Hiſpania. 106
Pixis, ciborium parvum, arca illuſtrationis, turris geſtatoria idem. 76. an conſecranda. ibidem. ex qua materia. ibid. ſine corporali intus. ib. quomodo purificanda. 122. quid ſi cooperta conſecretur. 151. forma ejuſdem. 230
Placeat tibi &c. 128
Planeta S. Petri. 69. S. Gordiani qualis. 43. penula, caſula, infula, tunica, cappa, phelonium. idem. 69. forma ejuſdem. 48. 69. 236. ſignificatio anagogica. 71. allegorica. 72. tropologica. ibidem. Planeta plicata cur miniſtris datur. 51. cur deponitur à cantaturis Epiſtolam, ſeu Evangelium, ibidem, quibus Regularibus conceditur. 52. ejuſdem elevatio in Miſſa. 109. quomodo recondenda. 240
Pluviale quid. 47. à quo ibidem. ejuſdem uſus. ibidem. ſignificatio. ibidem. non benedicitur. 51. forma ejuſdem. 234. quomodo recondendum. 241
Poculum; myſticum, ſanctum. V. Calix.
Poderis. V. Alba.
Pœnitentiam facere, eſt genuflectere. 39
S. Pontianus Confeſſionis ante Miſſam auctor. 81
Pontifices ſummi, qui ritus decreverunt. Vide Indicem ſecundum.
Præceptis ſalutaribus moniti. 115
Præfatio quid. 31. qui auctores. 31 Initium ejuſdem. ibid. novem præfationes approbatæ. ibid. ordo earum, ibidem. de B. Virg. à quo addita. ibidem in Feriis privilegiatis, quæ dicenda. 32
Prælati ad Confeſſionem non genuflectunt. 41. eorum locus ad Miſſam privatam. 80
Preces, quæ in Secretis addi poſſunt. 38
Privilegium Minorum de Gloria in excelſis nullum. 18
Proceſſio quid. 49. unde. ibidem. multiplex. ibidem. cum Cruce. ibidem. cum Velo ad Crucem à Regularibus. ibidem. Imagine Chriſti Clerum non aſpiciente, qui ſequitur ibidem. ante Miſſam qualis. 78. non cantat Celebrans in proceſſione S. Sacramenti. 183. Proceſſiones nigræ, quæ, V. Litaniæ majores. Proceſſio ſeptiformis. ibidem. Proceſſio Corporis Chriſti. 205. Proceſſio cum cereis benedictis, a quo. 210
Prophetiæ ſine titulo leguntur. 195. ordo eas legendi in Sabbato Sancto. 196.
Protonotarii non genuflectunt ad Confeſſionem. 41. eiſdem vetitus annulus in Miſſa. 71. non poſſunt benedicere paramenta. 225
Pſalmus pars Introitus. 16
Pſalterium totum ante Miſſam dicebatur. 16.
Pſychia. V. Palla.
Publica cauſa, & gravis quæ. 18. ſi celebretur in violaceis, non dicitur Gloria, neque Credo. ibid.
Pulpitum Evangelii, Tribunal, Ambo, & alia nomina 94. 95. nudum propaſſione. 95.
Pulvinar. V. Cuſſinus. forma ejuſdem. 236.
Pulvis, & cinis ſimul, quid. 175
Purificatio, perfuſio, vino fit, & quæ ratione. 120. non in calice in primis duabus Miſſis Natalis Domini. 152. communicati purificantur aqua, & vino. 123
Purificationis Feſtum cum proceſſione, &c. 209.
Purificatorium. 62. an benedicatur. ibidem. Crux in ejus medio ibidem. forma ejuſdem. 236

QVadrageſima quid. 108. cur conjuncta Paſchati ibidem jejunium Paſchatis eſt dicta. ibidem. non adhibentur Dalmaticæ. 51
Quadraginta ſex annis ædificatum templum Corporis Chriſti, quomodo. 173
Quatuor tempora a quo. 168. quare. ibidem. duæ lectiones in Fer. 4. ibid. ſex in Sabbatis ibidem. ſexta lectio ſemper de tribus pueris, cum Oratione, ſine Flectamus. 168. quatuor tempora in 3. Hebd. Adventus à quo. ibidem. Pentecoſtis cum lætitia. 204. quatuor Septembris à quo 108. ſi in Feſtum incidant, eſt adhuc jejunandum. ibid. Miſſæ 4. temporum cedit Miſſa idfra Octavam. 5. quæ Præfatio in Miſſa de Feria infra Octavam. B. V. vel in die Octava. 33. in Collegiatis. non omittenda, ſi occurrat in Feſto. 159.
Quinquageſima quid, & à quo. 117
Quinque verba conſecrationis, cur hic numerus. 108
Qui pridie, &c. à quo. 109

REges in Canone nominandi. 106
Rex Hiſpaniarum in Hiſpaniis recte po-

nominatur. ibid.
Regula illa. de eodem bis non fit mentio in Miſſa explicatur. 219
Regulares non Canonici non debent uti birreto. 75
An teneantur cantare Miſſas duas, de Feſto, & Feria. 159. eorum Eccleſiæ non ſunt collegiatę. ibidem. tenentur ſe conformare intentioni ſuperiorum in applicatione ſacrificii 164. eorum voluntatem poteſt irritare ſuperior etiam in applicatione ſacrificii. ibidem. qualis eorum Crux proceſſionalis. 47. tenentur celebrare Feſtum Patroni loci, non Octavam. 214
Reliquia inſignis, ut dicatur Credo, quæ. 29
Reliquiæ SS. neceſſariæ in Altari. 55. cur, ex S. Auguſtino. ibidem, & approbatę. ibidem. quid ſi non ſunt reliquiæ. 83. earum incenſatio in Altari qualiter fiat. 86. earum cultus. ibidem. ubi locandæ. 58.
Requieſcant in pace. 34. dicitur verſus Altare. 126. ſemper in plurali. 34. & 134
Requiem æternam non dicitur ad Lavabo. 100
Res gravi quæ V. Publica cauſa.
Reverentia quotuplex dicitur. 75
Riccha. V. Rocchetum.
Rocchetum, linea, Ephod, Supparus, Riccha idem. 65
Rogationes. Vide Litanię.
Miſſa ſine gloria, Credo, cum Præfatione feriali, etiam in Litaniis maioribus. 202
Roſa aurea Papæ. 173
Roſarii Miſſa quibus conceſſa. 217. vetita. ibidem eius Feſtum quale. 213
Rotunditas Hoſtiæ, Patenæ, Calicis, quid. 97.
Rubeus color quid ſignificat. 45. quando adhibendus. ibid.
Rubricæ quid. 1. generales quando additæ Miſſali. ibidem præceptivę quę. 158. directivæ. 160. collector earum. 2
Rubrica ſingularis, reſtituta in Miſſali. 129
Rubricarum obligatio maxima ex Tridentino 162

S.

Sabbas dicendi Triſagii Auctor. 103
Sabbatum dicatum B.V. 4
Sabbatum Sanctum. 201. ejuſdem ritus. ib. non habet Officium Veſperarum 200. Veſperæ extra Chorum, ibidem. An aliæ Miſſæ dici poſſint. ibidem. Quale in hoc caſu exordium erit Miſſæ: 200. an communio laicorum admittenda. ibid.
Sabbatum in Albis. 201
Sabinianus auctor campanarum. 56
Sacerdotis nomen. 60. virtutes in veſtibus notatæ. 72. dignitas coram Papa. 81. communicet cum ſtola. 125. 182. an ſub mortali. ibidem. obligationes, & onera Miſſarum noverit, fusè. 162. & ſeqq.
Sacramenta integrè ſumenda à celebrante, & quomodo. 119. & 154
Sacramentale. Vide Miſſale.
Sacrarium quid. 157
Sacrificii applicatio practica. 106. valor. ibidem. portiones tres. ibidem. quibus tribuantur. ibidem. ſatisfactorium eſt, meritorium, & impetratorium. 107. ſuppleri poteſt ab excommunicato, &c. 154
Sal cur ante benedicitur, quam aqua, & cur miſcetur. 222
Sanctorum Miſſa in Feſtis propriis admittit, Gloria in excelſis, licet Officium non fiat. 17
Sanctorum commemoratio in Canone. 108 109. ante conſecrationem cur. 108 Catalogus eorum à quo. ibidem. quot nominantur. ibidem. non Confeſſores. ibidem. qui ultimi in martyrio fuerunt, non ſunt ultimi in nominatione. ibidem. non ideo excluduntur alii Sancti à Canone. ibidem, poſt conſecrationem quindecim nominantur, octo viri ſeptem mulieres. 114
Sanctus, Sanctus, &c. eſt Hymnus Angelicus. 31 Victorialis, Triumphalis, Cherubicus, & primæ vus dicitur. ibidem. quo auctore. ibidem in Miſſa ſolemni a celebrante non debet omitti. 104
Sandalia quid. 70 & Sandalium. ibidem. forma. 146
Sapientiæ titulus communis eſt lectionibus Proverbiorum, Canticorum, & Eccleſiaſtici in Miſſa. 24
Scriptores de ſacris ritibus in Indice primo.
Scyphus aquæ pro Miſſa. 57
Secala non eſt triticum. 144
Secretarum Tabella. 56
Secreto dicuntur multa in Miſſa octo de cauſis. 38

Se-

Sedere quando convenit in Miſſa. 42. qua ratione ſedendum à celebrante, & miniſtris. 88. in qua parte. 42. quibus. ibidem. ſedent in Choro ad inceſſationem Altaris, & oblatorum. 43
Septuageſima tollit Alleluia. 173. quid, & à quo inſtituta. 172
Sequentia, proſa, iubilatio, idem. 10. qui primus auctor. 25. qui alii. ibidem iungitur cum Alleluia. 26. Auctor Sequentiæ Paſcali. ibidem. & 200. Pentecoſt. 26. Corporis Chriſti, ibidem. Defunctorum. 219
Sequentia S. Evangelii, quid. 27
Seraphim in Præfatione cuius generis. 32
Sergius Auctor, Agnus Dei. 116. & proceſſionis cum Ceris benedictis. 209
Sermo pro Defunctis quando fiat. 132
Sexageſima quid. 172. à quo ibidem. Collecta cur de S. Paulo. 173
Sic dicitur etiam in Miſſis B. M. explicatur. 27
Sicut erat, &c. à Niceno additum. 6
Signum Crucis V. Crucis ſignum.
Siniſtra ſuper Altare in benedictione quid. 99
Silverius Papa velari Patenam iuſſit. 102
S. Silveſter dedit Dalmaticas Diaconis. 50. & manipulum. 53. dicitur auctor corporalis linei. 63. conceſſit Dalmaticam Epiſcopis. 73. eiuſdem Mitra qualis 69
Simplicius Papa ordinationes habuit menſe Februario 168
Siricius auctor, Communicantes. 108
Sixtus I. auctor corporalis. 62. & memoria Defunctorum in Miſſa. 113 auctor, Sanctus, Sanctus, &c. 31
Sixtus II. decrevit Miſſam celebrari in Altari tantum. 53
Sixtus V. addidit Symbolum feſto S. Bonaventuræ. 29
Soleæ. V. Caligæ.
Solemnitates. V. Feſta.
Sponſorum benedictio cum Miſſa. 218. qui Miſſæ ritus. ibidem. communicare debet: ſponſi ibidem. non omnes ſponſi benedicendi. 45. 218
Standum in Miſſa ſolemni, quando. 42. ad Orationes ibidem. ſtare iuſtorum eſt. 89
Stannea ſupellex quomodo mundanda. 239.
Statio quid. 108. initium, & finis Stationum. ibid.
S. Stephanus Papa iuſſit in Dominicis dici Gloria in excelſis. 16. veſtes ſancta ſacrificio deſtinavit. 43
Sternutanti dicitur. Deus te juvet. 201
Stipendia Miſſarum quæ, & quando peccatur in iis. 186
Stola, orarius, orarium idem. 67. auro texta donata a Conſtantino. 41. Diacono quis dedit. 46. Sacerdoti, & Diacono tantum data. 67. Unde nomen. ibidem forma. ibid.
Significatio anagogica. 72. allegorica. ibid. tropologica. 72. uſus eiuſdem cum forma crucis ante pectus. 50. & 68. non longè à collo tanquam iugum. ibidem. parte dextra ſuper ſiniſtram. ibidem. cingulo eſt firmanda. ibidem. ab Epiſcopo non ducitur in modum crucis. 68. non danda miniſtri more Sacerdotali. 51. neque loco pluvialis, niſi celebranti in munere Sacerdotali. 49. habitus Papalis ſtola. 95. Romæ ſine ſtola concionandum. ibi. forma eiuſdem. 236
Subbiretum mitrale. 238
Subdiaconi propria veſtis. 52. in albis miniſtrabant 51. datus fuit illi manipulus, & cur. 53. in fine benedicitur, non ante lectionem. 146. ſi miniſtrat in peccato ſine manipulo, non peccat. 94. non genuflectit in Evangelio, dum cantatur. 41. & 94. quando illi cura Miſſalis incumbit: 127. defert caligem in ſiniſtra. 96
Subtile, & Tunicella idem. 51
Subucula V. Tunicella.
Succentor quid. 180
Succinctorum non eſt Gremiale. 71
Succinctorium Papale quid. 235
Sudariolum ad nares emungendas extra Altare ſit. 57. quomodo portandum. ibidem
Sudarium. V. Manipulus.
Supellex ſacra quam veneranda ſit quando oppignerari, vendique poſſit. 247
Superhumerale. V. Amictus.
Superpelliceum. 65. ſignificatio. ibidem. uſus. ibid. Cotta dicitur. ibidem. forma illius. ibid & 237
Surſum corda, unde. 31. cuius caſus ibidem.
Suſcepti qui dicantur in Miſſa. 106
Symbolum quid. 26. varia nomina. 27. initio recitabatur, quod eſt Apoſtolorum. ibidem tum Nicenum. ibidem negat Baronius.

nius. ibid. deinde Conſtantinopolitanum in Miſſa ibid. Eccleſiaſticum quale. ibid. poſt Evangelium a quo ibid. Romæ poſt Bened. VIII. 28. dolet dici Baronius. ibid. quando dicendum. ibidem. 29. non ſufficit concurſus populi, ut dicatur. 30. ad ea: & in Spiritum Sanctum, caput non inclinatur. 142. ſignum crucis in fine. ibid.
Symmachus juſſit Hymnum Angelicum dici in Dominicis, & in feſtis Martyrum. 18. ejuſdem Hymni quomodo dicitur auctor.
Syndon V. Corporale. V. Linteum, V. Velum Subdiaconi.
Syndones. V. Mappæ.

TAbella ſacra ad dandam pacem quæ. 118. cur adhibita. ibidem. cum velo. 119 quando ſit tergenda cum eodem velo. ibidem. forma ejuſdem. 136
Tabellæ tres in Altari. 54. forma.
Tabellæ Auroræ, Merid. Mediæ noctis. 238.
Tabernaculum Sanctiſſimi Sacramenti paſtophorium, thalamus. 75. ad formam columbæ. ibidem. armariolum ligneum. ibid. non veſtitur colore nigro. 58. forma ejuſdem. 237
Tapetia quomodo mundanda. 241
Te igitur. 105. cur Canon incipit à T. ib.
Telæ ſtragulæ Altaris quæ forma. 237
S. Teleſphorus auctor Hymni Angelici 17. Tractus. 28. horam præſcripſit Miſſæ ſolemn. 36. Quinquageſimæ, & Quadrag. ritum decrevit. 172
Templum. V. Eccleſia.
Theodorus. I. auctor Cerei Paſchalis. 175
Thalamus V. Tabernaculum.
Thuribulum, thymiam aterium idem. 85. quid ſignificet. ibidem. forma ejuſdem. 237.
Thuriferarius quomodo geſtet thuribulum, & naviculam. 78. quomodo miniſtret celebranti. 86. amovet librum de Altari incenſatione. 87. 103. ante crucem proceſſionalem præcedit. 133
Thus in majori quantitate ſit, quam alia aromata 83. thuris benedictio. ibid. non benedicitur aliquando. 218. cur pro Defunctis. 133
Thyara. V. Mitra.
Thymia materiam. V. Thuribulum.
Tintinnabulum. V. Campana. forma ejuſdem.
Titulus Eccleſiæ. V. Patronus.
Tonſura quid ſignif. 64. qualis miniſtrorum. ibid.
Tractus quid. 26. auctores. ibid. dicitur in concurſu populi. ibid.
In Tranſlatione Sanctorum an dicatur Credo. 29
Tranſlato feſto quomodo de eo contexitur Miſſa, & quando. 31
Tribunal V. Pulpitum.
Trinitatis Feſtum à quo. 205. an octava ſit Pentecoſtis.
Triſagion græcum quo auctore à latinis, cantatur græce in Paraſceve. 188
Tunicella Subdiaconalis, ſubtile, ſubucula, idem. 50. à quo data. 51. ſignificatio. ibid. non adhibetur in diebus jejuniorum, Vigiliis exceptis. 70. Epiſcopus eam induit. 51. ſignificatio anagogica. 72. tropologica. 72. forma. 237
Turris geſtatoria. V. Pixis.

VAſculum. Vas myſticum. V. Calix.
Vas Hoſtiarum quale. 237
Vas pro calicibus lavandis. 237
Vela quid. 182
Velamen, velamentum, & alia nomina, velum Calicis 62. ſericeum. ibidem. an benedicendum. ibid. ſignificatio. 138. forma. 237
Velare caput quid ſignif. 75
Velũ Subdiaconi, ſyndon. 102. forma. 237.
Velum de Cruce Regularium pendens quid ſignificat. 49
Verba enunciativa in Rubricis ſunt imperativa. 160
Veſtes Sacerdotales à quo. 43. quales. ibidem. non immundæ, nec laceræ 63. benedicendæ ibidem. quomodo lavandæ. ibid. omiſſio unius veſtis eſt lethalis. 68. ſignificatio veſtium Sacerdotalium allegorica. 72. earundem, & Pontificalium anagogica. ibidem. tropologica. 72. cur multæ ſint. ibidem. ſex ſunt Sacerdotis. ibidem. quo ordine deponuntur in fine Miſſæ. 130 non benedicta aſſuta benedictæ non ideo illa benedicta dicitur. 225. Veteres comburendæ. 153
Veſtis talaris caracalla idem. 64. brevior quibus permittitur. ibid.
Vicario generali celebrante, quot candelæ, quot miniſtri. 56

Vicario Apoſtolico non defertur liber oſculandus. 83
S. Victoris Decretum de Paſchate. 201
Videæ nuptiæ non benedicuntur. 45
Vigiliæ Natalis Domini. 169. ſi in Dominica, quando cantanda Miſſa. ibid. Epiphaniæ, & Aſcenſionis ſine ieiunio. 5. in Vigilia Aſcenſionis Miſſæ tres. 202. Pentecoſtis cum ieiunio, & a quo. ibid. ritus eiuſdem, 203. baptiſmus in ea die ſolemnis. 204. dicitur Credo in Vigil. Nativitatis, & Epiphaniæ, ſi in Dominica. 30. & 170.
Vigiliæ Sanctorum unde. 206. à S. Ambroſ. non abrogatę. 207. cur introductæ. ibid. ſine Credo. 30
Vigilię Miſſa excludit Miſſam de die infra octav. 4. quando dicatur in Sabbato vice Dominicę ibidem. Dalmaticę in iis adhibentur. 52. Vigilia S. Ioann. infra octav. Corper. Chriſti an Miſſam habeat. 4. quam Præfationem. 30. Vigiliæ Sancti Ioann. & Apoſtol infra octavam Corpor. Chriſti communem habent Prefat. ib.
Vinum pro Euchariſtia. 146. defectus in eo. ibidem. vinum ex aqua miraculoſum eſt apta materia. 146. quid de celebrante, qui vovit non bibere vinum. 120
Violaceus color quando adhibendus. 46
Virga Paſtoralis. V. Baculus.
Viridis color, & communis dicitur; 45. eius uſus. 46
Vitrea quomodo purganda. 239
Vmbellarum variæ formæ. 237. 238
Vmbo. V Pulpitum:
Voce clara quæ dicenda in Miſſa. 38
Vomitus Euchariſtię quando licitus. 156
Votiva Miſſa quid. 6. non concordat cum officio 37. qua hora ſoleminis dicenda. ibidem. votivarum ordo, & quibus diebus. 6. non in Dominicis dicitur, ibid. non debent, dici, quando prohibetur fieri Feſtum de duplici. 7. votivæ de Cruce, & Paſſione tempore paſſionis, ut alia votivæ. 81. de Apoſtolis cur Feria quarta. 6. de Aſſumpt. Nativit. & hujuſmodi votivę, qua ratione dicantur. 216. vice Miſſæ de Roſario quę dicenda. ibid. de aliis Apoſtolis, & Sanctis quomodo votivæ dicuntur pro varietate temporum. 217. in votiva pro gratiarum actione quotuplex oratio. 14. & 217. quę Prefatio in votivis infra Nativit. Domini. 33. quod Evangelium in fine. 35. qualis votiva in Adventu, & infra octavam Paſchę, ſi dicatur. 217
S. Vrbanus I. Calices aureos, & argenteos juſſit. 62
Vrbanus II. Officium B. Virg. inſtituit in Sabbato. 6. ieiunium autumnale in Septembri. 207. Præfationis de B. Virg. auctor. 32
Vrbanus IV. auctor Feſti Corporis Chriſti. 205.
Vrbanus VI. iuſſit dici Symbolum in Miſſa Doctorum. 29
VRBANVS Octavus decrevit multa de celebratione Miſſarum 161. his in anno à Regularibus legenda. 166

ZAcharias iuſſit, ne velato capite celebretur. 75
S. Zephyrinus vitreos decręvit. Calices. 62
Zona. V. Cingulum.
Zoſimus auctor Benedictionis Cerei Paſchalis. 195

F I N I S.

NEA:

NEAPOLIO COMITOLUS

EPISCOPUS PERUSIÆ.

Inſtituta Clericorum Academia de Sacris Ritibus, & Cantu Gregoriano, annuoque reddito perpetuo de are ſuo ſtabilita, Auctoris horum Commentariorum opera uſus, & iiſdem Commentariis in eandem cauſam ad Auctore ibidem in librum relatis, ſquentia carmina ſcripſit.

LUCIDATIO RUBRICARUM

MISSALIS, ET BREVIARII.

NAtura mater omnium
Intus alit, quæ parturit,
Emiſſa fœtu providet,
Quo nutriantur ubere.
Videmus animantia
Ex utero vix edita
Appetere, & exugere
Mammas genitricis ſuæ.
Quin illa, quæ ſenſu carent,
Hanc bonitatem ſentiunt
Telluris, ex qua prodeunt
Errore pulſo protinus.
Ut educent, & procreent
Conſimilem prolem ſibi
Sufficienter congrua
Proviſam & alimonia.
Natura, qui verus Des
Quarumque rerum ſtatui
Convenienter incubans
Gratuita non deſerit.
Quæ generantur Spiritu,
Suſtentat, auget, promovet;
Suavibus, miris modis,
Incognitis, & cognitis.
Spirante dudum Spiritu
Ex ventre noſtræ Eccleſiæ
Bartholomæi commoda
Obſtetricante dextera,
Eſt Clericorum plurimus
Eductus uuico chorus.
Fœtu rudis & indigens
Præcepto, & alimonia.
Et ecce is idem Spiritus
Pauli novis è Clericis
Doctorum alummum protulit
Et rudium Nutritium.
Qui explicatu congruo
Ineruditos imbuat
In Clericali munere,
Et ritibus Eccleſiæ,
Suſcepta Lucidatio.
Pro curioſa indagine,
Futura doctis non minus
Ut grata ſic perutilis.
Potatur ab infantibus
Lac eſca fit majoribus;
Utriuſque miniſtrat ſuum.
Bartholomæus Ferculum.

Quibus Auctor Commentariorum.

SUnt verba, quæ Clero dedi:
COMITOLUS Aurum dedit;
Formamque Coepiſcopis
Qua Clerus edifcat ſacra.

COM-

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padoua.

HAvendo veduto per Fede del Padre Inquiſitore nel Libro Intitolato THESAURUS SACRORUM RITUUM, altre volte Stãpato, e novamente accreſciuto, non eſſervi coſa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per atteſtato del Segretario noſtro, niente contro Prencipi, e buoni coſtumi, concedemo Licenza à Stefano Monti di poterlo riſtampare, oſſervando gl'ordini, &c.

Dat. li 21. Marzo 1713.

(*Marin Zorzi Proc. Ref.*
(
(

Aguſtin Galdaldin Sec.

COMMENTARIA IN RUBRICAS MISSALIS ROMANI.

PARS PRIMA.

a Rubricæ *b* Generales *c* Miſſalis.

RUBRICÆ. Rubrica propriè *ex Columella lib 5 c* 8. eſt ſpecies quædam terræ rubri coloris, qua ſolent Artifices ducere lineas ad opera ſua concinnanda; antequàm, inquit, explantes arbuſculam, rubrica notato partem ejus. Accipi etiam ſolet pro genere coloris *à Plinio lib.* 35. *cap* 6. *& S. Iſidoro Etym lib.* 19 *cap.* 17. Hac autem terrę ſpecie ſolebant antiqui librorum titulos, capita, & indices notare, *Juven. Sat.* 14. & præſertim titulos, & inſcriptiones legum: unde illic: Per lege rubras majorum leges, ideſt, rubricas aſperſas: cùm itaque leges opportunè hoc loco præſcribantur ad Miſſam celebrandam, & rubeus color in titulis, & capitibus adhibeatur, ideò Rubricæ ſunt appellatę.

Et quidem leges ipſas Miſſalis, quàm pauciſſimas tamen, rubro colore ſcriptas vidi, & legi in Miſſalibus M. S. Bibliothecę Vatic. antiquiſſimis, & deinceps in aliis multis apud Venetos impreſſis ante tempora Pii V. Sed Vocem ipſam, *Rubrica*, non legi uſurpatam in Miſſalibus, ante annum 1557. neque in titulum communem legibus Miſſę, niſi à Pio V.

Nam ſeparatim à Miſſalibus habebantur Ritnales libri, ſeu Directoria, nomen autem uſurpabatur hoc modo. Rubrica, quod præſertim videre eſt in Inventario Sacrarii, ſeu Sacriſtiæ Pontificię tempore Bonifacii VIII. quod aſſervatur in Bibliotheca Vaticana, & ibidem *in Volumine* 4279 *fol.* 227 à Magiſt. Cęremoniarum Urbani Sexti ſcripta fuere hæc verba: *Rubrica Nova*: pro titulo libri. ubi etiam *fol.* 228 citat, & nominat antiquas Rubricas, quare extra Miſſale Vox, *Rubrica*, perantiqua eſt, & leges ipſę antiquiſſimę: quamvis aliis titulis (è quibus Ordo Rom. & quod à Græcis *Τυπικὸν*) variis temporibus in lucem editæ; in Miſſali verò nonniſi eo tempore, & modo, quo adnotavi.

b *Generales*. Diſtinguuntur hę à propriis de Tempore, de Sanctis, & aliis, de quibus infrà. Generales autem complectuntur ea, quę generatim accidunt Miſſæ, & octo ea ſunt. Concordantia cum Officio; Diſcordantia ab eodem; Commemoratio, ut in eodem: Ordo, tùm partium Miſſę, tùm Miſſarum inter ſe; Varietas Temporis, Vocis, & Situs Corporis; Apparatus Sacerdotum, & altaris; Ritus privatæ Miſſæ, & ſolemnis; Defectus in Miſſa occurrentes. De quibus in ſequentibus agitur: nam in prima parte Rubricarum de concordantia cum Officio agitur in primis tribus titulis: ad Diſcordantiam ſpectant tituli tres ſequentes:

De Commemoratione habes *in tit.* 7. Ordo partium Miſſæ patet *ab* 8. *uſque ad* 13. Miſſarum verò inter ſe *tit.* 14. Varietas temporis traditur *tit.* 15. Vocis. *tit. ſeq.* & Situs corporis *tit.* 17. Quæ attinet ad Apparatum *tit.* 18. 19. 20. doceberis. In altera verò partes Ritus fusè deſcribuntur in titulis 13. & Defectibus remedia adhibentur in poſtremis decem. Certè generalium harum legum magna ex parte Collector, ſin minùs auctor, fuit Joannes Burchardus Papæ Cæremoniarius, qui ſcripſit primus Ordinem exquiſitum celebrationis Miſſæ: ſine diſtinctione tamen titulorum, ſeu Capitum, concordatque ferè in omnibus, etiam in verbis ipſis cum Ritu ſervando in celebratione Miſſæ, de quo nos in altera parte, & ibidem pro occaſione data leges addidit aliquas à majoribus acceptas, de quibus nos in prima hac parte agimus. Additæ ſunt aliæ, quæ, quando nullo certo auctore à nobis referantur, adſcribendæ erunt traditioni, ſeu auctoritati Pii V. vel Clementis VIII. quod & de toto opere ſemel dixiſſe ſit ſatis. Uſus autem imprimendi in Miſſalis initio, præter Ordinarium Miſſæ (quod in centro Miſſalis unà cum Canone ſemper eſt habitum] & tradendi diſtinctiſſimos, & minutiſſimos ritus celebrandi, non eſt antiquior, quod viderim, anno 1542. quo prædictus Ordo Burchardi initio Venetiis Miſſalis primum dicitur in lucem editus.

c *Miſſalis*. Deducta vox à Miſſa, de qua mox dicemus. Auctorem autem Miſſalis credit *Amalarius l.* 4. *c.* 31. fuiſſe S. Gregorium Papam, fortaſsè & vocabuli auctor fuit: ſed quia Romani Miſsalis eſt mentio *in libro Sacramenti S. Gregorii*, ideò auctorem eum puto, quatenùs illud meliorem ad formam reddit. * Baronius enim docet *in Annal. Anno* 102. quòd antiqua traditio ſibi vendicat eam, quæ latinis, univerſæque occidentali Eccleſiæ preſcripta eſt ſacræ Miſsæ forma (quibuſdam exceptis, quę poſteà ſunt addita, vel mutata) à S. Petro Apoſtolorum Principe, cùm ejus inſtitutionis nullum aliud ſit principium, & originem demonſtrare. Sanctus Autro Clemens, quam acceperat à S. Petro ritum offerendi ſacrificium, Miſsam nempè ipſam, Romanæ Eccleſiæ ſcriptis conſignaſse, dicitur *ex Proclo Conſtantinopol. Epiſcopo citato à Baronio ibidem.* Vocabatur etiam Sacramentale, quod nunc Miſſale, *Ex Lindano pro Liturgia S. Petri cap.* 22. Item Liber myſteriorum *S. Hieronym. dum loquitur de S. Hilario in Catalogo Scriptorum.* Liber Sacramentorum *à Concil. Rhemen. apud Burchard. libro* 3. *capit.* 97. Libellus *à Gregor. Turon. libro* 2. *de Hiſtor. Franc. capitulo* 22.

d *Miſſa quotidiè dicitur ſecundum ordinem Officii de* e *Feſto duplici, vel Semiduplici, vel Simplici, de Dominica, vel Feria, vel Vigilia, vel octava, & extra ordinem Officii Votiva, vel pro defunctis.*

d *Miſſa*. Vox Latina eſt, & antiquiſſima, à vulgo potiùs introducta, multipliciter ejuſdem rei ſignificativa.

Latina eſt, non Hebræa, velut aliæ voces *Alleluja*, *Amen*, & ejuſmodi, quas Græci Patres retinuere, ab Hebræis aliquam originem ducit: undè *Baronius anno* 34. *n.* 59. à Jacobo uſurpatam vocem, *Miſſach*: ideſt, ſpontaneam oblationem in Liturgia dicit Miſsa verò ab iiſdem Græcis numquam uſurpatur, ſed eam, *Liturgiam*, publicum opus; vel *Jerurgiam*, ſacrum opus *apud Ignatium non ſemel*; vel *Myſtagogiam*, ſummum miniſterium, *Nazianzenus pluries*; vel *Proſphoran*, oblationem, *can.* 3. *Apoſt.* vel *Thyſian.* Sacrificium, *idem can.* 3. vel *Teletin.* Myſterium vocavere, *lege Durant. lib.* 2. *de rit. cap.* 1. neque Latinus quiſquam eam exaravit cum aſpiratione, *Miſſach. ut Hebræi.*

Antiquiſſima eſt, à Clem. *epiſt.* 3. ab Euariſto, *inquit Burchardus tertio Decretal. cap.* 27. Certius autem à Sancto Ambroſio *lib.* 5. *epiſt.* 33. *dubitante Azorio lib.* 10. *cap.* 18. *quaſt.* 1. *de Epiſtola Euariſti*, à Vulgo potiùs introducta eſt vox, ſumpto vocabulo à publicis illis verbis, quæ in fine dicuntur: *Ite Miſſa eſt*: ait *Azor ibi quaſt.* 1.

Miſſionem autem ſignificat (mitto, quod Baron. in Martyrologio prima Octobis docet, apud Francos ſignificare quandoque per Synecdochen Feſtivitatem ipſam de qua ſit Miſsa) ſicut Remiſsa ſignificat

Re-

Remiſſionem *apud Tertull. lib.4.contra Marcionem c.18. & Cyprian. debon. patient.*

Miſſio enim eſt, tùm precum populi per Sacerdotem ad Deum, *Alcuinus de Divinis Offic. cap de celebr. Miſsa*: tùm Chriſti, qui miſſus eſt à Patre ad nos. *Durand. Ration. lib. 4. cap.* 1. tùm ejuſdem Chriſti à nobis ad placationem ſolutionemque inimicitiarum inter Deum, & Homines, *Rupertus Abbas lib. 2. de divin. offic. capit. 20.* tùm Cathecumenorum, qui poſt Evangelium à Diacono dimittebantur, *Rabanus Inſtitut Cleric. lib. 1.cap. 32.* tùm Fidelium, qui tamquam Rei toti ſacrificio, veluti cuidam judicio interſunt (unde & Canon Miſſæ Actio dicitur) ideſt, cauſa in judicium deducta ab Advocato Sacerdote; peracta verò cauſa dimittuntur Rei. *Durand. loc. cit.* Dicta eſt etiam Collectio, & Dominicum, *ex Baronio anno 303.* quia colligebantur uti ad rem Dominicam. Alia nomina Miſſæ, ultra 80 à SS. Patribus uſurpata recenſet *Joſeph Vicecomes de Miſſa ritibus lib. 1 cap. 7.*

Quod ad rei definitionem attinet; Miſſa ſignificat verum ſacrificium incruentum Chriſti, ab eodem inſtitutum iis verbis, *Hoc facite in meam commemorationem*: quod ſecum habet rem externam ſenſibilem, quæ fit ſacra, & mutationem patitur, & offertur Deo per legitimum Miniſtrum, certis ritibus, & cæremoniis; vel ad delenda peccata; vel ad gratias agendas pro beneficiis; vel ad opem invocandam; vel ad ſupremum Dei dominium profitendum; in quibus propria Sacrificii ratio conſiſtit; *fuſiùs Azor lib.10. cap. 18. queſt. 5 neque enim noſtri eſt inſtituti merè Scholaſticas quaſtiones hìc enodare.*

Primam verò Miſſam celebravit Sanctus Petrus in die Pentecoſtes, *ex conjecturis Anton. Democharis Tomo 2. de Sacrificio Miſsæ. cap 4.* quia, *inquit*, eo die Hebræi *Deuter. 16* offerabant oblationem ſpontaneam, *Miſsach*, quæ erat tritici. Petrus igitur eamdem obtulit in pane azymo, in Cœnaculo Sion. Eadem docet *Pamelius Tom. 1. Litur. Eccl. Latina.* Neque dicas, Jacobum celebraſſe primam, *de conſecrat d. 1. cap. Jacobus, ex Synodo Sexta*, quia Petrus ordinem præſcripſit; Jacobus evulgavit; quomodò conciliat Scriptores *Vualden. lib. de Sacrament. tit. 12. capit. 28* & de Petro abſolutè docent *Clement. epiſt. 2. Iſidor. libr. 1. de offic. cap. 13.*

e *De Feſto Duplici, &c.* Quid ſit Feſtum Duplex, &c. dicemus, cùm de Rubricis Breviarii agemus.

De Duplici. I.

Miſsa dicitur de duplici illis diebus, quibus in Kalendario ponitur hæc nota, Duplex, & in feſtis mobilibus quandocumque officium eſt duplex. In Duplicibus dicitur f *una tantùm Oratio, niſi aliqua commemoratio fieri debeat. Alia omnia dicuntur, ut propriis Miſſis aſſignatum eſt. Quando dici debeat, Gloria in excelſis, & Credo, inferiùs ponitur in propriis Rubricis.*

Una tantùm oratio. Vide infrà. *tit.* de Orationibus, cur una tantùm.

De Semiduplici, & Simplici. II.

Miſsa de Semiduplici dicitur, quando in Kalendario ponitur hæc vox, Semiduplex. Præterea in Dominicis, & diebus infrà Octavas In Semiduplicibus tàm feſtis, quàm Dominicis, & infrà Octavas dicuntur plùs Orationes, ut infra dicetur in Rubrica de Orationibus. g *Infrà Octavam dicitur Miſsa ſicuti in die Feſti,* h *niſi propriam Miſſam habuerit, in Dominicis verò ſicut in propriis locis aſſignatur. De ſimplicis dicitur Miſſa, ſicut de Semiduplici, ut ſuis locis ponitur.*

g *Infrà Octavam.* Octava namque eſt ejuſdem Feſti prorogatio, *teſte Radulpho Tungrenſi de Canonum obſervat propoſ. 16.*

h *Niſi propriam Miſſam habuerit.* Ut infrà Octavas Paſchæ, Pentecoſtes, & Sanctorum Apoſt. Petri, & Pauli accidit.

De Feria, & Vigilia. III.

M*iſsa de Feria dicitur, quando non occurrit Feſtum, vel Octava, vel Sabathum, in quo fiat Officium B. Mariæ: in Feriis tamen Quadrageſimæ, Quatuor Temporum, Rogationum, & Vigiliarum, etiamſi Duplex, vel Semiduplex feſtum, i vel Octava occurrat in Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis k cantantur duę Miſſæ, una de feſto poſt Tertiam, alia de feria poſt Nonam.*

Miſſæ de Feria fit mentio in Lectionario Sancti Hieron.

i *Vel octava*. Ideſt, dies Octava * quidam explicant de quolibet die infra Octavam, ita ut occurrente Feria ex prædictis in die infra Octavam, dici debeant duæ Miſſæ, de Octava, & de Feria: ſed in Miſſali in Vigilia SS. Petri, & Pauli, quando occurrit in Sabatho (occurrente nimirum S. Leonis feſto in Dominica) item & in Vigilia Aſſumptionis B. V. non præſcribuntur duæ Miſſæ, de Octava, & de Vig. ergò neque in aliis ſimilibus Feriis erunt dicendæ. Neque dicas, eſſe caſum iis locis omiſſum; tùm quia in recognitione Miſſ. lis notatæ ſunt diligentiſſimè, me præſente, duę Miſſæ, quando debent dici, in propriis locis; tùm quia diverſa eſt ratio inter Feſtum, Octavam, & diem infra Octavam; Feſtum enim ſemel accidit in anno; dies Octava eſt æqualis ferè ritus cum ſuo Feſto, at dies infra Octavam ſæpiùs occurrit, & ſine injuria omitti poteſt, de qua propria ſequitur Rubrica *num ſequenti*.

k *Cantantur duæ Miſſæ*. Idem habetur infrà *tit. 7. num 2.* qua de re commodiùs cùm de defectibus *tit. 11. num 7 & ſeq*

Duarum autem Miſſarum de Feſto, & de Feria meminit *Micrologus de Eccleſ. obſer. cap* 48. & 58 Cur altera poſt Tertiam, altera poſt Nonam, dicemus *infra tit.* 15.

2 *In Vigiliis autem, & de Feriis Quatuor Temporum, vel feria ſecunda Rogationum, quę veniunt infra Octavam l Miſſa dicitur de Vigilia, vel feriis ſupradictis, cum commemoratione Octavę: præterquàm infra octavam Corporis Chriſti, in qua in Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis cantantur duæ Miſſæ, una de Octava poſt Tertiam, alia de Vigilia poſt Nonam: in Miſſis autem privatis dicitur Miſſa de octava cum commemoratione Vigiliæ. Si autem in die Vigilię, vel prædictis feriis fiat officium de aliquo Feſto, tunc dicitur Miſſa de Feſto cum Commemorat. octavæ, & Vigiliæ, vel Feriarum prædictarum. Quod ſi Vigilia occurrat in die alicujus Feſti ex majoribus primæ claſsis, in Miſſa non fit commemoratio de ea, ſicut nec in officio.*

l *Miſſa dicitur de Viglia*. In his caſibus diſcordat Miſſa ab Officio; quia his Miſſis propriis convenit, ut cedat ea Miſſa, quæ infra octavam ſæpiùs reperitur; populus etiam, quia ad Miſſam, non ad officium convenire ſolet, cum Miſſa de his Feriis ad luctum movetur, & animatur.

Dubitabatur de Vigilia S Joannis Baptiſtę infra octavam Corporis Chriſti, quæ excludit ſemiduplicia Feſta, ſed hoc non obſtabat, quia ſemiduplex transfertur cum officio, & Miſſa; Vigilia verò non transfertur, & Miſſam tantùm habens non tollit officium de octava, neque Miſſam de eadem, quæ ſepiùs infra octavam dici ſolet.

Communior erat etiam hæc ſententia anno 1628. ut patet ex Calendariis diverſis ejuſdem anni, quo occurrerunt Vigiliæ Sancti Joannis, & Sanctorum Apoſtolorum infra Octavam Corporis Chriſti, quòd nimirum Miſſa de Vigilia dicenda eſſet cum commemoratione Octavæ juxta Rubricam antiquam, contra quam neque urgebant ea, quæ afferebantur: non auctoritas *P. Ruiz*, *Alcocer*. Miſſam de Octava cum commemoratione Vigiliæ gratis, & ſine majorum decreto præſcribentium: non aliorum congruentiæ; quia, ajebant deperdi Indulgentias conceſsas Octavæ Corporis Chriſti, omiſſa de Sacramento Miſsa; An deperduntur in feſto Duplici infra eam octavam occurrente? Neque quia concordare debebat cum officio

officio Miſſa; quod non eſt verum, cùm infra eamdem octavam poſſint dici Miſſæ Votivæ, & de Requie, quocumque die non eſt Duplex. Neque quia Miſſa de Sacramento magis excitaret ad pietatem populos, quàm Miſſa de Vigilia, quæ certè ex *Alcuino in Paraſceve*, excitat ad imitandas paſſiones Martyrum.

Hec ex vi Rubricarum priorum; ſed nova Rubrica opus fuit, ut legitimè Miſſa dici poſſet de octava cum commemoratione Vigiliæ: quę nuper, ut ſuprà, decreta fuit in recognitione Miſſalis ſub Urbano VIII. ubi dictum, ne infra Octavam Corporis Chriſti diceretur Miſſa votiva, vel de Requie, item ne fieret infra ipſam de duplici verè tranſlato.

Quęres ex prędictis: cur in Cathedralibus & Collegiatis non dicuntur duæ Miſſę, una de die infra Octavam: alia de Vigilia, ſicuti infra Octavam omnium Sanctorum, una dicitur de die infra Octavam alia pro Defunctis in Commemorationem omnium Defunctorum? at ecce diſparitas, poteſt enim in Miſsa Vigiliæ fieri Commemoratio de die infra Octavam, de qua non poteſt fieri in Miſsa Defunctorum.

3 *Si feſtum habens Vigiliam celebretur feria ſecunda, Miſsa Vigilię dicitur in Sabatho, ſicut etiam de ea ſit Officium: excepta Vigilia Nativitatis Domini, & Epiphanię.*

Ad Rubricas Breviarii ſpectat hujus Rubricę ſenſus, & eſt *Radulphi propoſ.* 19. Sicut etiam jejunium anticipatur, quod ab Hebręis fieri ſolitum pridie Sabathi, in quo jejunandum eſse teſtatur *Moyſes Aegyptius*. *de temp. cap. de Sab & cap jejunio*, neque Dominico die jejunare debemus *diſt in.* 76. *cap. utinam*, & paſſim dicitur à Sanctis Patribus.

4 m *Miſſa Vigilia in Adventu occurentis, dicitur cum commem. Feria Adventus, licèt de ea non ſit factum Officium, Vigilia Nativitatis excepta.*

m *Miſsa Vigiliæ*. Dicitur eadem ratione, quam ſuprà diximus de Vig. infra Octavam, quia propriæ Miſſæ cedere debet minùs propria diei.

Occurrit alicubi Feſtum novem lectionum in Vigilia intra Adventum, & quæſitum eſt: quo ordine in Miſſa de Feſto dicantur orationes de Adventu, & Vigilia, & an Evangelium Vigiliæ legatur in fine? Reſpondit orationem de Adventu dici ante orationem Vigiliæ, quia, licèt de Miſſa Vigiliæ alius ſit ordo; in Miſſa tamen alia dignior eſt oratio, quæ dicitur in Officio: ſimilem ferè caſum habes in feſto Sancti Leonis 29 Junii, in cujus Miſſa oratio de Vigilia poſterior eſt, licèt in Sabatho Miſſa Vigiliæ præferatur Miſſæ de Octav. S. Joannis. Evangelium verò non legitur in fine; quia nec in officio legitur, neque in Miſsa quatuor Temporum legitur de Vigilia; quæ occurrit in ea.

5 *Si in Quadrageſima, & Quatuor temporibus occurràt Vigilia, dicatur Miſsa de Feria cum commemoratione Vigilia.*

Miſsa in his caſibus concordat integrè cum Officio, & ceſsat ratio, quam ſuprà diximus; propriam Miſsam cedere debere Miſsæ non ita propriæ; neque populus eget monitione ad jejunium, quod ſignificatur per Miſsam propriam Quadrageſimæ, ſeu quatuor Temporum.

6 *Tempore Paſchali non dicitur Miſsa de Vigilia, niſi in Vigilia Aſcenſionis, quę tamen non jejunatur, ſicut nec Vigilia Epiphanię.*

Cur non jejunatur in his Vigiliis? dicimus non jejunari, quia lex nulla eſt de his ob lætitiam Natalis Domini, & Reſurrectionis ejuſdem.

De Miſſis *n* Votivis S. Mariæ, & aliis. IV.

n V*Otivis*. Largè hìc ſumitur votum pro voluntate, & deſiderio Miſſæ; igitur quæ voluntate dicuntur, Votivæ nuncupantur, non tamen debet eſſe voluntas irrationabilis, puta, ut Sacerdos breviorem celebret Miſſam &c. Votivarum autem Miſſarum eſt mentio *in vita S.Germani Antiſiodor.c.16 apud. Sur.tom.4.*

*I*N *Sabathis non impeditis feſto Duplici, Semiduplici, Octava, Vigilia, Feria Quadrageſima, vel Quatuor Temporum, vel Officio alicujus Dominicæ, quę ſuperſit, in precedens Sabathum tranſlato, dicitur Miſsa de S. Maria ſecundùm varietatem temporum, ut in fine Miſsalis ponitur.*

2 *In Adventu autem, licèt Officium non fiat de S. Maria in Sabatho, dicitur tamen Miſsa principalis de ea, cum commem. de Adventu, niſi fuerint Quatuor Tempora, vel Vigilia ut ſuprà.*

Sabathum dicatum eſſe conſtat Beatæ Virgini Deiparæ. Miſſæ verò Sanctæ Mariæ in Sabatho dicendæ auctor fuit Albinus Caroli Magni Præceptor, qui rogatu Bonifacii Archiepiſcopi Maguntini eam inſtituit unà cum aliis, de Trinitate, de Angelis, de Spiritu Sancto, & de Cruce; quæ adhuc ſunt in uſu Meminit hujus ritus *Micrologus cap.* 60. Urbanus II *in Conc. Claramontan.* 1096. Officium in Sabatho B. Virgini deſtinavit *Radulph. prop.* 20 & à Monachis Eccleſiæ Occidentalis inductum eſſe hunc ritum *An.* 1059.*ſcribit Baronius. Durand. autem in Ration lib.* 4 *cap.* 1. quinque affert cauſas. Prima eſt, & ſecundùm eumdem originaria, quòd olim Conſtantinopoli, cùm ante quamdam Imaginem B. Virginis penderet velum, quod eam velabat, in ſexta Feria poſt Veſperas recedebat velum, nullo movente, & cœlum verſus deferebatur, ita ut à populo imago tota conſpici poſſet: celebratis autem in Sabatho Veſperis, deſcendebat ipſum velum; & velabat imaginem, ut priùs; uſque ad ſequentem Feriam ſextam, quo miraculo ſancitum eſt, ut eò die ſemper de B. Virgine cantaretur. Altera eſt, quia in Sabatho poſt mortem Chriſti tota fides in ſola Virgine manſit; quę tamen ratio à modernis Theologis, & meritò reprobatur. Tertia, quia dies Sabathi eſt quaſi janua ad Dominicum diem, quo ſignificatur æterna vita; Maria verò Janua Cœli, & Porta lucis fulgida. Quarta eſt, ut conjungatur feſtivitas Matris cum ſolemnitate Dominica, quę eſt Filii. Quinta, ut ſit feſtivus dies ille, quòd Deus ab omni opere quievit: requievit autem in Maria, ut in Tabernaculo ſuo.

Et licèt in Adventu Rubrica pręſcribat Miſſam conventualem de B. V. non excludit tamen privatas Miſſas; immò a fortiori in ferialibus eas concedit, cùm eæ quotidiè dici queant, quando non eſt Dominica, neque duplex: & eo caſu ſcilicet in Sabatho etiam in privatis Miſſis dicitur Hymnus Angelicus, *ex tit.* 8. *num.* 4 Ex prædictis orta eſt queſtio: An Miſſa de B. V. in Sabatho ratione officii de eadem, dicenda ſit Votiva? affirmat *Caſtaldus in Praxi lib* 3. *ſect.* 6. *cap.* 4 *num.* 2. *cum Ruiz ibi citato*: quia inquit, officium B. V. in Sabatho eſt ex voto Eccleſiæ. Potior eſſet ratio, ſi diceret; de ea tradi ſub titulo, De Miſſis Votivis, de quo nunc agimus. Negant alii, quia de ratione Votivę Miſsæ eſt, quòd non correſpondeat officio; ut dicitur *infrà tit.* 15 *num* 5. at hęc correſpondet officio; ergò non eſt votiva. Sed queſtio eſt de nomine, nam Votivum quidem dicitur; quod à voto habet originem? ſed minùs propriè dicitur Votivum, quod in Sabatho ex antiquo voto Eccleſię dicitur. Hodiè namque eſt in pręcepto officium cum Miſſa de B. V. in Sabathis non impeditis, ut ſuprà, & probamus *Tom.* 2. *ſect.* 8. *c.*9 *num.* 1. Propriè igitur illud eſt votivum, quod eſt merè voluntarium, & ad libitum fit, ſine peccato: neque propriè Miſſa de B V. in Sabatho ratione officii, quod eſt in pręcepto; poteſt dici votiva. Titulus autem de Miſſis Votivis comprehendit omnes, etiam minùs propriè votivas; unde ſuprà *num.* 2. facit Eccleſia de pręcepto Votivam Miſſam de eadem B. V. in Sabathis Adventus, ubi cantatur

tur conventualis Miſſa, quæ cùm non reſpondeat officio de Adventu, Votiva eſt; non tamen ad libitum omitti queat, ob illud verbum: *dicitur*: quod eſt præceptivum: & confirmatur, quia Miſſa de B. V. in Sabatho ratione officii ſimplicis, debet cantari poſt Sextam, ut infrà *tit* 15. *nu.* 2. Votivæ autem poſt Nonam, *ibid. num.* 55. non eſt ergò Votiva.

3 *Alijs diebus infra Hebdomadam, quando Officium ſit de Feria, & non eſt reſumenda Miſſa Dominicæ præcedentis, quæ fuerit impedita, (exceptis Ferijs Adventus, Quadrageſimæ, Quatuor Temporum, Rogationum, & Vigiliarum) dici poteſt aliqua ex Miſſis Votivis, etiam in principali Miſſa, quæ vocatur Conventualis, ſecundùm ordinem dierum in fine Miſſalis aſſignatum, cum commemoratione Feriæ, de qua factum eſt Officium. Quæ tamen Miſſa, & omnes aliæ Votivæ in Miſſis privatis dici poſſunt pro arbitrio Sacerdotum, quocumque die Officium o non eſt duplex, cum commemoratione ejus, de quo factum eſt Officium, & commemoratione item feſti ſimplicis, ſi de aliquo occurrat eo die fieri commemoratio in Officio. Id verò paſſim non fiat, niſi rationabili de cauſa. Et quoad fieri poteſt, Miſſa p cum officio conveniat.*

Ab Albino inſtitutore Votivarum Miſſarum alius decretus fuerat Ordo, nam in Dominica dicebatur Miſſa de Trinitate, Feria ſecunda de Sapientia, Feria tertia de Spiritu Sancto, Feria quarta de Charitate, Feria quinta de Angelis, Feria ſexta de Cruce, Sabatho de S. Maria. *Microl. ſup.* nunc autem Feria ſexta, & Sabatho immutatis, & remanentibus; ut priùs in feriam ſecundam tranſlata eſt miſſa de Trinitate, quæ eſt propior Dominicæ; Miſſæ de Angelis, & de Spiritu Sancto Ferias inter ſe commutavere: Feria ſcilicet tertia data Angelis; quia natura proximiores Trinitati; Feria quinta Spiritui Sancto, & Sanctiſſimæ Euchariſtiæ, illi quidem fortaſsè, quia die quinta creationis aquæ, ſuper quas Spiritus Dei ferebatur, omne reptile, & omne volatile produxerunt; huic autem, quia eo die inſtituta fuit à Chriſto Domino. Miſſa de Sapientia non eſt ampliùs in uſu, & Miſſæ de Charitate ſuffecta eſt Miſſa Apoſtolorum Petri & Pauli flagrantium præ alijs amore, & charitate, vel quia ea Feria Romam ſunt ingreſſi, *ut ab erudito viro ſe didiciſſe ſcribit Vicecom. libr. 3. de rit. Miſſæ cap.* 18 Denique Miſſa de Cruce, cui addita eſt alia de Paſſione, aſſignata fuit Feriæ ſextæ, in qua Chriſtus Cruci affixus fuit: cujus ritus auctores facit Monachos occidentales. *An.* 1056. Card. Baronius. Sed Alcuinum cenſeo potiùs aſſignaſſe certis diebus Miſſas votivas: quia Pelag. II. meminit Præfationis de Trinit. & S. Gregor. habet Introitum Miſſæ de eadem in Antiphonario.

o *Non eſt duplex*. Vtrum in Dominicis dici poterunt votivæ? nequam, quia ſuprà dicitur: *aliis diebus infra Hebdomadam*, hoc eſt à Dominica ad Dominicam, & expreſſiùs dicitur hoc idem circa finem Miſſalis, in Rubrica poſita inter Miſſas votivas poſt Miſſas de B. V. in hæc verba: *Alię Miſſę Votivę pro diverſis rebus, quę dici poſſunt quocumque die, niſi fuerit Dominica, vel officium Duplex*: eadem enim eſt omnium Votivarum ratio; unde & præcedentes Votivæ Miſſæ feriis particularibus (nulla Dominicæ) fuerunt aſſignatæ in Rubricis ante eaſdem, & de Dominica quidem quia Feſtiva eſt, congrua eſt Rubrica; de Duplici verò tùm quia Duplex ſolemnitatem quando non eſt duplex: & hoc rectè quidem, tùm quia Duplex ſolemnitatem, habet, tùm quia in feſtis inferioris gradus pluralitas Orationum, & in præparatione, gratiarumve actione poſt Miſſam non duplicatæ Antiphonæ minùs incongruunt Miſſæ Votivæ, quàm in Feſtis duplicibus, in quibus una tantùm Oratio dicitur, & prædictæ Antiphonæ duplicantur; ex quo conſequenter dicendum eſt, prohiberi Votivas in iis etiam diebus, in quibus prohibetur fieri de Feſto duplici; argumento à fortioli ſumpto: nempè infra Octavam Epiphaniæ, Paſchatis, Pentecoſtes, in fer. 4. Cin. in Hebdomada majori, in Vigiliis Nativit. Domini, & Pentecoſtes; & ita decrevit Sacra Rituum Cong. *die* 28. *Aug* 1627. Tamẽ pro re gravi, de qua infrà, poterunt cantari Miſſę Votivæ, etiam in Feſtis nõ majoribus, cantata itẽ altera de die

Neque putes huic Rubricæ derogari in Pontificali Romano, in ordinatione presbyterorum, quibus in fine præſcribitur, ut poſt primam Miſſam celebrent alias de Spiritu Sancto; de Beata Virgine, & pro Defunctis: id enim intelligitur, ſalvis Rubricis Miſſalis, alioquin abſonum eſſet, celebrata prima Miſſa in Natali Domini, in tribus Feſtis ſequentibus recitare Miſſas votivas prædictas; & pro Defunctis, ut patet.

Dubitatum eſt: An exceptio Miſſarum votivarum in Dominicis intelligatur etiam quando in die feriali fit officium de Dominica anticipata poſt Epiphaniam, ſeu Pentecoſtem, ſeu oct. Nativ. Domini: ſed verè verba Rubricæ ſonant ipſum diem Dominicum, qui colitur à populo, cui non convenit Miſſa votiva privata.

P *Cum Officio conveniat*. Rubrica loquitur de privatis Miſſis; nam Conventualis Miſſa debet ſemper concordare cum officio *capit. cum creatura, de celebrat. Miſſ.* ubi verbum, *mandamus*, obligat ad mortale, *ex Bonac. de leg. diſp. 1. quæſt. 1. punct. 7. §. 4. nu 6. cum communi, & in c. quidam, & in cap. & hoc, de conſecr. diſp. 1. lege Azor. lib. 10. cap. 32. quæſt. 7.* & nota quòd neque omitti poteſt pro Miſſa Defunctorum *in d. cap. cum creatura*.

* Ex quibus Sacra Rituum Congregatio die 25. *Iunii* 1611. *& die* 28. *Ianuarii* 1612. Decrevit, teneri Canonicos omninò ad cantandam Miſſam de die, ut lucrentur diſtributiones, *Et die* 16. *Ianuarii* 1627. duo reſpondit: alterum, quòd ob Miſſam votivam, ſeu pro defunctis non poteſt omitti Miſſa Conventualis; quod intellige, ſalva eadem hac Rubrica de Votivis aſſignatis ſingulis diebus in fine Miſſalis, cum officio de Feria, & pro Defunctis *tit. ſeq. num* 1. *&* 2. alterum eſt, quòd neque poteſt introduci conſuetudo in contrarium ritum, & quoad illud primum perſtitit in eadem ſententia *die* 12. *Julii* 1628.

Conventualis igitur Miſſa erit ſemper de die, vel in Feriali officio erit Votiva, ut ſuprà, ſecundùm ordinem dierum aſſignatum in fine Miſsalis: non autem votiva ad libitum cleri, ſeu laicorum: privatæ verò Miſſæ poterunt dici Votivæ quæcumque; in diebus non duplicibus, neque Dominicis, non ſervato dicto ordine dierum, arbitrio rationabili celebrantis: non tamen convenit, puta infra octavam Beatæ Virginis dicere Votivam de eadem: tùm quia magis colitur Beata Virgo cum Miſsa de octava, tùm quia ſecunda oratio eſset de eadem B. M. cujus recitatur officium: tùm fit ſatis obligationi pro Miſſa Motiva, ſi recitetur longior Miſsa feſtiva.

De Miſſis Defunctorum.

1 q *PRima die cujuſque menſis (extra Adventum, Quadrageſimam, & tempus Paſchale) non impedita Officio Duplici, vel Semiduplici, dicitur Miſſa principalis generaliter pro Defunctis Sacerdotibus, & benefactoribus, & aliis. Si verò in ea fuerit feſtum Simplex, vel Feria, quæ propriam habet Miſſam, aut reſumenda ſit Miſsa Dominica præcedentis, quæ fuit impedita, & infra Hebdomadam non occurrat alius dies, in quo reſumi poſſit: in Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis* r *dicantur duæ Miſsæ, una pro Defunctis, alia de feſto Simplici, vel Feria prædicta. Sed in Eccleſiis non Cathedralibus, nec Collegiatis dicatur Miſsa de die cum commemoratione generaliter pro Defunctis.*

q *Prima die*. Suffragiorum pro defunctis in Calendis mentio eſt *apud Alcuinum de divin. Offic.* qui excludit tempus Paſchale, *cap. de exequiis mortuorum*.

r *Dicantur duæ Miſsæ*. Cur duæ Miſsæ in occurſu cum feſto ſimplici; vel feria prædicta? quia in Miſsa de Defunctis non poteſt fieri commemoratio de Feſto, neque de feria: neque omitti debet ſemel in menſe, quoad fieri poteſt, Miſsa principalis pro Defunctis in Collegiatis; neque item omitti Feria prædicta, vel Feſtum ſimplex. Heu, negligitur hæc Rubrica, quæ tamen habet verbum: *Dicantur*: quod eſt præceptum.

2 *Prętereà* ſ *Feria ſecunda cujuſcumque Hebdomadæ, in qua Officium fit de Feria, Miſſa principalis dici poteſt pro Defunctis. Si autem fuerit propria Miſſa de Feria, vel de Feſto Simplici, vel reſumenda ſit Miſſa Dominicę pręcedentis, ut ſuprà, in Miſſa de die fiat commemoratio (ut dictum eſt) pro Defunctis. Excipitur tamen* t *Quadrageſima, & totum* u *tempus Paſchale, & quando per annum Officium eſt Duplex, vel Semiduplex; quibus temporibus non dicitur Miſſa Conventualis pro Defunctis* x (*niſi in die Depoſitionis Defuncti, & in* y *Anniverſario pro Defunctis*) *neque pro eis fit commemoratio. Miſſæ autem privatę pro Defunctis* z *quocumque die poſſunt,* a *pręterquàm in feſtis Duplicibus, & Dominicis diebus.*

ſ *Feria ſecunda.* Fecit enim eo die Firmamentum Deus, quod & Cœlum appellavit, quò Defunctorum animas transferri quamprimùm hac eadem die petimus. Vide miram Sanctæ Matris Eccleſiæ pro Defunctis ſollicitudinem, quæ initio menſis & hebdomadæ pro iiſdem orat; quinimmò eos purgantes honorat. Feria ſecunda poſt diem Dominicum, quo Eccleſiæ Triumphanti tributa jam ſolvit; ſequentibus diebus militantem juvat. Ortum habet hic ritus in feria ſecunda à Monachis Gamungenſibus *ex Petro Damiano* 1056 *& idem in Annal. notavit Baronius anno eodem.*

t *Quadrageſima.* Ergonè dicetur Officium Defunctorum in Quadrageſima abſque ulla eorumdem Commemoratione in Miſſa; fit quidem Commemoratio in Miſſa, ſed in tertia Oratione, quæ communis eſt Vivis, & Defunctis. Cur autem non excipitur Adventus? quia Ferię ſecundæ non habent Miſſas proprias, ut in Quadrageſima; & convenit, quia dicitur in Adventu officium defunctorum, cui reſpondet Miſſa.

u *Tempus Paſchale.* Mortuorum memoria mœſtitiam habet, quæ non congruit lætitiæ ſummæ Paſchali, & ad unum Chriſtum tunc eſt attendendum. *Duran. lib. 6. cap. 72*

x *Niſi in die depoſitionis* Non deberet corpus ſepeliri defuncti ſine Miſſa *Durand. lib 7. de Offic. Mortuorum,* quod erat in uſu, *teſte Tertull. lib de anim. cap.* 51. *& Aug. 9. Confeſs. cap* 12. *de funere Monicę matris*: & omni tempore, cadavere præſente, poteſt celebrari pro defunctis; niſi in Paraſceve, quo die Corpus Chriſti immolari non debet, & eo caſu differendæ ſunt exequiæ in craſtinum, in quo poſt Miſſam Sabathi Sancti poſset alia Miſſa celebrari pro Defuncto; quod intellige juxta patrios mores Durandi, ubi nimirum viget conſuetudo ſepeliendi defunctos ſimul cum Miſsa, & numquam ſine ea abſque ſcandalo. Si quis autem in die Paſchæ moriatur, Corpus ejus reſervetur in ſequentem diem ob reverentiam Paſchæ. *Idem ibidem, & Rituale Rom. Pauli V* In Dominicis, & Feſtis Miſsam Defunctorum inſepulto corpore concedit Sacra Rituum Congreg. 23. *Maii.* 1603. Feſta hoc loco intelliguntur de præcepto æqualia Dominicis, & uſque ad Eccleſiam, ſed & Rubrica loquitur de Miſſa ſolemni, non autem de privatis, quæ etiam inſepulto, hoc eſt præſente corpore in Eccleſia, non poſsunt dici in Dominicis, neque in Duplicibus.

y *Anniverſario.* Anniverſaria dies defunctorum habet uſum antiquiſſimum. *Clem. lib. 6. Conſt. Apoſt. capitulo* 48. *& Tertull de commilitis,* ut ſicut Sanctis ea dies prodeſt ad gloriam, ita defunctis ad ſalutem *Amal. lib 3. cap* 44. Vnde, ſi contingat anniverſaria dies in feſto celebrari, debet mutari in pręcedentem diem, ut citiùs defunctis conſulatur. *Dur. loc. cit.* quæ ratio militat etiam in tertio, ſeptimo, & trigeſimo. Sed in ſequentem diem non impeditam ſæpiùs tranſtulit anniverſarias pro defunctis, ſeu alias pro iiſdem Miſsas, Sacra Rituum Congregatio, *die* 27. *Septembris* 1608. *& die* 19 *Maii* 1614. Quomodocumque verò fiat mutatio (ſi de perpetua in alium diem mutatione agatur) ab eo faciendam puto, qui commutare poteſt ultimas voluntates, *ex Clem. quia contigit, de relig. dom.*

z *Quocumque die,* Concil. Cabilon. de *cons d.* 1. *viſum*: quotidiè vult orari, & ſacrificari pro Defunctis. *Sancta enim eſt, & ſalubris cogitatio pro Defunctis exorare*

re, ut à peccatis ſolvantur 2. *Machab.* 2.

a *Præterquàm in Feſtis, &c.* Ne minuatur ſolemnitas Feſti Duplicis, & lętitia Paſchalis, quam repręſentat dies Dominicus, Dierum Princeps, S *Ignat Epiſtol* ad *Magneſianos* adde conſequenter, & à fortiori, neque in iis diebus, in quibus de duplici fieri non poteſt; quamquàm in primo triduo majoris Hebdomadę hortatur nos Conſtitutio Apoſtolica *lib.* 5. *c.* 13. ad orandum pro iis, qui pereunt; quę verba importare ſolent ſacrificium apud Sanctos Patres. Sed poteſt etiam fieri ſacrificium ſine Miſſa de Requie pro Defunctis. Qua ratione ritus antiquus & novus non diſcordant.

Sacra tamen Rit. Congr. tolerari poſſe cenſuit Miſſas de Requie in duplici Feſto, quod non eſt de pręcepto, ut teſtatorum voluntates adimpleantur. 1. *Septembr.* 1607. *& rurſus* 20. *Iunij* 1616. non, ait, ad arbitrium vivorum; quod benè nota; ſed pro implenda lege Defunctorum. Dixi; *quod non eſt de præcepto*; quia etiam in Feſto de præcepto ſi cadat illud in diem aſſignatum pro Altari privilegiato, putà feriam ſecundam, extra quam privilegium Altaris pro Defunctis eſt nullum, non poteſt adhuc Miſſa dici de Requie, uti decrevit eadem Sacra Congregatio *die* 24. *Aprilis* 1627.

Quòd non ſit omninò dicenda Miſſa de Requie privata in feſtis Duplicibus Sac. Congr. annuente Summo Pontif. Alex. VII. noviter ſuo Dec. firmavit die 5. Aug 1662. quod habetur in fine hujus primi Tomi.

3. *In die Commemorationis omnium Defunctorum, & in die Depoſitionis & in Anniverſario Defuncti dicitur una tantùm Oratio; & ſimiliter* b *in die Tertia*, c *Septima*, d *Trigeſima, & quandocumque pro Defunctis ſolemnitèr celebrantur: in alijs Miſſis plures, ut de Ferijs et ſimplicibus dicetur infrà in Rubrica de Orationibus.*

Oratio, *Fidelium*, erit ultima. *Burchar.* ubì plures dicuntur orationes.

b *In die tertia*. Præter diem obitus, ſeu depoſitionis, & Anniverſarium, qui celebriores reputantur, ſolemnes habiti ſunt, tertius, ſeptimus, & trigeſimus, conſtanti Eccleſiæ ab Apoſtolis traditione; caveant igitur ii, qui nominant in Miſſas alios dies quartum, quintum; vigeſimum, & ejuſmodi: quia neque in Rituali novo, prout neque in Miſſali, ponuntur alii dies à prædictis. Et Tertii quidem meminit *Clem lib.* 6. *Conſt. Ap. c.* 48. propter eum, inquit, qui tertia die ruſurrexit: vel ut purgetur anima, quæ triplicis eſt naturæ, iraſcibilis, concupiſcibilis, & rationalis, vel ut in ea Sanctæ Trinitatis imago integrè reparetur. *Alcuin. loc. cit.* vel ut abſolvatur à peccatis, quæ patravit, cogitatione, verbo, & opere, *Durand. loc. cit.*

c *Septima*. Myſteria Septimæ diei ſcribit *Ambroſ. orat. de fide reſurrect.* quia Symbolum eſt futuræ quietis. Addit *Alcuinus*, ut anima ſuo corpori reconcilietur; illa namque (ut diximus) tripliciter peccare ſolet, & corpus item quadrupliciter ob humores quatuor, quibus conſtat. *Duran.* vult ſignificari vitæ totius purgationem quæ ſeptem diebus in orbem ducitur, fortaſsè ab Eccleſ. 22. hic ritus ortum habet: *luctus mortui ſeptem dierum*, vel à Joſeph Aegypti Prorege, qui ſeptem implevit dies luctus ſuper defunctum Patrem ſuum *Gen.* 50.

d *Trigeſima*. Trigeſimum diem commendat *S Ephrem in ſuo Teſtamento apud Surium Tomo* 1. derivaturque ritus à morte Aaron & Moyſis, quos flevit populus triginta diebus, *Num* 20. *Deuter.* 20. Vel quia Dominus baptizatus eſt annum agens trigeſimum: *Alcuin.* Vel quia in hac menſura ætatis Chriſti reſurgemus omnes. *Idem*. Vel quia hac ætate Adam creatus fuit, ſecundùm communiorum Doctorum ſententiam; vel ut, quicquid in Decalogo legis defuncti deliquerunt, in Sanctæ Trinitatis miſericordia deleatur, *Hugo de Aiſs. obſerv. lib.* 3. *c.* 37. nam ter decies conſtituunt triginta. Trigeſimum numerum obſervant alii, ea ratione, ut per triginta dies fiat Miſſa pro defunctis; ſolemniùs autem tertia die, ſeptimaque, intra triginta, & ipſamet trigeſima. *Amalar lib.* 4. *c.* 42. Ritus autem triginta dierum à Sancto Gregorio Papa. 4. *Dialog.* 55. præſcribitur Abbati Precioſo pro Monacho Juſto iis verbis: *Vade, ab hodierna die diebus triginta continuis offerre pro eo ſacrificium ſtude, ut nullus omninò pretermittatur dies, quo pro abſolutione illius hoſtia ſalutaris*

taris non offeratur. Ex quibus intelligere poſſunt celebraturi Miſſas, quas vocant S. Gregorij, hoc eſt, inſtitutas, aut approbatas à S. Gregorio, quod Primò non eſt neceſſe, ut idem Sacerdos per menſem celebret diebus triginta, ſed neceſſe eſt, ut offeratur hoſtia per menſem, ſive ab uno, ſive à pluribus, ut patet ex iis verbis, *ſtude offerre*; neque addit Abbati *per te*, quod eſſet onus grave. Secundò, ſufficit offeri ſacrificium; non autem omnes Miſſæ dicendæ ſunt ritu proprio de defunctis, qui in Dominicis intercurrentibus prohibetur. Tertiò, continuis diebus fieri debent, *ut nullus omninò prætermittatur dies*, remota ſuperſtitione, quam vetuit *Trident ſeſſ.* 22. ratione numeri, neque diſcontinuantur ob triduum majoris Hebdomadæ, quo ex uſu Eccleſiæ probato non debet celebrari. Doctores autem, qui volunt eas poſſe diſcontinuari, vel uno die dici omnes 30. cõcludunt valere, tamquam triginta Miſſas, ſed non ut eas, quas inſtituit S. Gregor. ut ex ejuſdem verbis patet.

* Dubitatum aliquando fuit, edito decreto S. Congregat. de quo infrà, prohibente quaſdam Miſſas-Sancti Gregorii pro Vivis, & Defunctis: An prohibitæ cenſeantur prædictæ triginta Miſſæ Sancti Gregorij? negavit Sacra Rituum Congregatio *die* 28. *Octob* 1628 & præſens datum eſt Decretum, petentibus Monachis S Gregorii de Urbe.

4. e *Sequentia pro Defunctis dicitur in die Commemorationis omnium fidelium Defunctorum & Depoſitionis defuncti, & quandocumque in Miſſa dicitur una tantùm Oratio: in aliis autem Miſſis pro defunctis dicatur ad arbitrium Sacerdotis.*

e *Sequentia*. Proſa, ſiue Sequentia, hoc eſt *Dies iræ dies illa*. Significat autem jubilationem, & hoc nomine quamcumque Sequentiam vocat Ordo Romanus, ut idcircò cantari debeat, cùm ſolemniùs celebratur pro Defunctis. Sequentia quoque appellatur, quia per cantus amænitatem ad ſequentia præparat, *Hugo Victor. de offic Eccl. libro* 6 *c.* 19. vel quia ſequitur, *Allelvia*, in alijs Miſſis feſtivis, *Cornelius Schultingius* qui & Proſam eam dici putat: quia lege metri caret.

De Tranſlatione Feſtorum VI.

5. *IN dicendis Miſſis ſervetur Ordo Breviarii de Tranſlatione Feſtorum Duplicium, & Semiduplicium, quando majori aliquo feſto, ſeu Dominica impediuntur. In Eccleſiis autem, ubi titulus eſt Eccleſię, vel concurſus populi ad celebrandum Feſtum, quod transferri debet, poſſunt cantari duę Miſſę, una de die, alia de feſto: excepta Dominica prima Adventus, Feria quarta Cinerum, Dominica prima Quadrageſimę, Dominica Palmarum cum tota hebdomada majori, Dominica Reſurrectionis, & Dominica Pentecoſtes; cum duobus diebus ſequentibus, die Nativitatis Domini, Epiphanię, Aſcenſionis, & Feſto Corporis Chriſti, aut ſaltem commemoratio fieri de Feſto, ſi de eo non debeat celebrari Officium illa die.*

De Tranſlatione Feſtorum, & nos docebimus in Rubrica Breviarii. Vide hoc loco ſolutiores leges Miſſæ, quàm officij divini, quia populus concurrit ad audiendum potiùs Miſſam, quàm Veſperas & alias Horas; ideò conceditur, poſſe fieri alteram Miſſam ſolemnem de Feſto Tranſlato: excepti dies in Rubrica nova ſub Verb. VIII. apertam habent cauſam, & rationabilem, ut populus attentior ſit ad myſteria eorumdem dierum, in fine vèro prædictarum duarum Miſſarum, Evangelium dicitur S Io: non aliud Feriæ, vel Feſti occurrentis.

* Prædictæ item duæ Miſſæ ea ratione cantandæ erunt, ut altera de die pòſt Horam congruentem, *de qua infrà tit.* 15. *nu.* 2. altera de feſto (cùm nullam habeat cum officio connexionem) poſt Nonam, ſi hoc àccidat iu Temporibus Pent ambæ quidem poſt Nonam, ſed illa priùs de die, quæ cum officio concordat; poſteà de Feſto, ad cujus Miſſam populus eò libentiùs, quò tardiùs, convenire ſolet, & licèt in hoc caſu nulla

la Hora ſit media inter utramque Miſsam, quod *tit. ſeq. num.* 2. convenire docebimus; tamen eſt caſus unicus; & privilegiatus ob concurſum populi.

De Commemorationibus VII.

Commemorationes in Miſſis fiunt, ſicut in officio de Feſto ſimplici fit commemoratio in Miſſa, quando de eo in Officio facta eſt commemoratio in primis Veſperis. Quando autem de eo fit commemoratio tantùm ad Laudes, in Miſsa ſolemni f *non fit commemoratio de eo ſed in Miſſis tantùm privatis.* g *Excipitur Dominica Palmarum, & Vigilia Pentecoſtes, in quibus nulla fit commemoratio, etiam in Miſſis privatis de Feſto ſimplici occurente, licèt facta ſit in Officio. De Dominica fit commemoratio, quando in ea agitur de Feſto Duplici. De Octava fit commemoratio, quando infra Octavam celebratur aliquod Feſtum, niſi illud feſtum fuerit de exceptuatis in Rubrica Breviarii de Commemorationibus. Item quando infra Octavam fit de Dominica.*

Pendet hæc Rubrica à ſimili in Rubricis Breviarii *tit.* 9. ubi eam examinabimus.

f *Non fit commemoratio.* Quod fit, ut feſtum ſecundæ Claſſis diſtinguatur à feſtis Duplicibus minoribus, in quorum Miſsa Solemni fit de Simplici Commemoratio; à Feſto verò primæ claſſis diſtinguitur, quia nec in Miſſis privatis Feſtum primę claſſis Commemorationem de Simplici admittit.

g *Excipitur Dominica &c.* Diſcordant hæ duæ Miſsæ ab Officio, ut abundè patet in lectione Paſſionis pro Evangelio, ratione cujus Paſſionis de Sanctis non eſt facienda mentio: & licèt Fer. 2. 3. & 4. fiat in Miſsa Commemoratio de Simplici occurenti; Officium tamen earum Feriarum non eſt tàm ſolemne, quàm Dominicæ Palmarum. Unica autem Oratio ſolemnitatem ſignificat majorem. Item Vigilia Pentecoſtes diſcordat ab Officio in Collecta, & colore paramentorum. Prætereà hæ duæ Miſſæ pendent ex benedictionibus ſolemnibus Palmarum; & Fontis Baptiſmalis, ut imitari debeant ſolemnitates majores; unde numquam omittuntur, cedentibus omnibus aliis Feſtis, etiam primæ Claſſis.

2 *De Feria fit commemoratio in Adventu, Quadrageſima, Quatuor Temporibus, Rogationibus, & Vigiliis, quando Miſsa dicenda eſt de Feſto illis temporibus occurrente. Sed in Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis, ubi plures Sacerdotes quotidiè celebrant, in Feriis, Rogationibus, & Vigiliis prædictis, quæ habent Miſsas proprias, dicuntur duæ Miſsæ, una de feſto, alia de Feria, Rogationibus, & Vigilia,* h *abſque ulla utrorumque commemoratione; in Feſtis autem majoribus primæ claſſis nihil de Vigilia occurrente, dictum eſt ſuprà.*

Omnia patent ex ſupradictis, & licèt Miſſa Vigiliæ ſumatur à communi, dicitur tamen propria Vigiliæ, cui aſſignatur, & ideò non ommittenda.

Sed quæritur: Cur occurrente Feſto in prędictis Feriis dicuntur duæ Miſſæ Conventuales; occurrente autem Feſto duplici in Dominica, quæ eſt dignior prædictis Feriis, non dicuntur duæ Miſſæ, altera de Feſto, altera de Dominica? Reſpondet *Franceſlinus, aliud agens de tempore horarum canonic. part.* 1. *cap.* 16. *num.* 18. in prædictis Feriis una cantari poſt Tertiam, aliam poſt Nonam; & horæ mediæ ſunt præparatoriæ ad ſequentem Miſſam: Miſſa verò Dominicę, & Feſti Duplicis cantandæ eſſent ambę poſt Tertiam. At ſecundùm hunc Auctorem incongruè cantantur Miſſæ duę, nulla mediante Hora Canonica, quę eſt quaſi ad Miſſam pręparatoria. Addo ego, reſumi poſse Miſsam Dominicę in ſequenti Hebdomada; Populumque item non teneri niſi ad unam Miſsam audiendam: quam igitur audiet? Audiat unam de Feſto, & Dominica ſimul, cum duobus Evangeliis meritò à populo audiendis Sed dato quòd non poſſit reſumi Miſsa Dominicę infra Hebdomadam, non videtur hęc omit-

omittenda, cùm ſit dignior, quàm Miſſa de feriis prędictis, ergò ſaltem in eo caſu cantandæ forent duæ, de Feſto, & Dominica, & altera immediatè poſt alteram cantata Tertia, ſicuti in quatuor Temporibus Pentecoſtes poſt Nonam poſſunt duæ Miſſæ cantari, de Feria, & de Sancto Titulari Eccleſiæ ob Feſtum, & concurſum populi juxta Rubricam ſuperiorem De Tranſl. Feſtorum. Nihilominùs tamen eſt ille caſus peculiaris, ratione Feſti: & diſpar eſt ratio in Miſſis de Dominica, & de Feriis majoribus, nam in his intendit Eccleſia ſine prejudicio Feſti excitare Clerum, & populum ad actus humilitatis, & penitentiæ cum genuflexione ad orationes in Miſſa, & officio proprio earum Miſſarum: qui actus non conveniunt Dominicis, in quibus ob memoriam Dominicæ Reſurrectionis ſtamus ad orationes, neque genuflectimus: & ideò omitti non vult integras Miſſas de Feriis prædictis; de Dominicis autem vult tantùm commemorationem cum oratione & lectione Evangeli, ſi à Feſto majori impediantur. Porrò Francolini ratio adeò vera eſt, ut idcircò nulla ſit rubrica de duabus Miſſis dicendis, de quatuor Temporibus, & de Virgiliis S. Matthæi, & S. Thomæ, ſi in eumdem incidant diem, quia eſſent ambæ cantandæ poſt Nonam, ut dicemus *tit.* 15. *num.* 2. nulla Hora media inter illa; quod eſt valdè notandum, omninò verò negamus, nomine Feriarum, de quibus in hac Rubrica, comprehendi etiam Dominicam; tùm quia eſt contra ſenſum, & uſum communem; tùm quia S. Rituum congregatio nomine feſti novem lectionum intelligit etiam Dominicam 12. *Martii* 1618. ergò non eſt Feria prima; neque in ea duę Miſſæ ſunt cantandæ, ut in Feriis & Sabatho, prædictorum temporum in Rubrica.

h *Abſq; ulla utrorumque* Adverte, quòd ſi prætereà facienda ſit Commem. Feſti Simplicis, vel de die inf Oct. hęc Comm. facienda erit in Miſſa de Feſto, *ut habes in Miſſali die* 28. *Junii*, 17 *&* 20. *Septembris*, & ſimiliter, puta in Adventu, ſi alibi occurrat Feſtum in Vigil. S. Thomę Apoſtoli, & cantandę ſint, & duę Miſſę, de Feſto, & de Vigilia, Commemoratio Ferię Adventus fiet in Miſſa de Vigilia; quia ſunt ejuſdem rationis, tertia oratio deindè erit, quę ſecundo loco aliàs diceretur.

3 *Quando infra hebdomadam dicentur Miſſa votiva, poſt primam orationem ſemper dicatur Oratio ejus,* i *de quo fit officium, ut ſuprà explicatum eſt in propria Rubrica.*

i *De quo ſit officium.* Ut aliqua vel minima ratione concordet cum officio miſſa votiva, debet de officio fieri commemoratio. *Joannes Burchard.* * Tertia verò erit ea, quæ alias ſecundo loco diceretur, *ut infrà indicatur tit.* 9 *num* 14. in iis verbis: *dicuntur plures, ut in Feſtis ſimplicibus*, de quibus ibidem *num.* 16

4 *Quando ſit Commemoratio de Feria Quatuor Temporum pro Feria commemoratione dicitur prima Oratio, quę concordat cum officio.*

Patet ratio; ut concordet cum Officio. *Burchar.*

5 *In faciendis Commemorationibus ſervetur Ordo, ut in Breviario, de Dominica ante diem infra Octavam de die infra Octavam ante Ferias, prædictas de Feriis prædictis ante Feſtum Simplex, de Feſto Simplici ante Orationes, quæ ſecundo, vel tertio loco dicendæ aſſignantur: & hæ dicantur* k *ante Orationes Votivas in quibus ſervetur deindè dignitas Orationum, ut de Sancta Trinitate, de Spiritu Sancto, de Sacramento, de Sancta Cruce, ante Votiva de Beata Maria, & de Angelis, & S. Joanne Baptiſta ante Apoſtolos, & ſimiliter in aliis.*

K *Ante Orationes Votivas.* Procedunt quæcumque Orationes, quæ ab Eccleſia certum habent locum. Votivæ, quæ ad arbitrium Sacerdotis dicuntur, poſteriorem occupant locum, & ſicut votiva, v. g. de Spiritu Sancto, cedit Commemorationi Feſti Simplicis, ita cedere debet Orationi, *A cunctis*, vel aliis, quę ſecundo

vel

vel tertio loco jubentur dici. Cæteris autem paribus attenditur dignitas eorum, de quibus eſt Oratio, *Ita Burchard.* videtur durum aliquibus, ſed rationabile eſt, legem communem præponi arbitrio, hoc eſt, legi privatæ quam facit ſibi Sacerdos in Orationibus Votivis, quæ non concordant cum Officio.

6 *Si facienda ſit commemoratio pro Defunctis, ſemper ponitur* l *penultimo loco. In Miſſis autem Defunctorum nulla fit Commemoratio pro vivis, etiam ſi Oratio eſſet* m *Communis pro Vivis, & Defunctis.*

l *Penultimo loco*. Ratio Innocentii Papæ Tertii eſt *Miſterys Miſſæ lib. 2. cap. 27.* quia finis ad ſuum debet torqueri principium: non igitur dignitatis ergo, ſed, ut à Vivis, de quibus in prima Collecta, ad Vivos, de quibus in ultima, fiat regreſſus. m *Communis pro vivis, &c.* Hoc ſancitum eſt poſt tempora Innocentii Tertii, qui concedebat *loco citato*, Orationem, *Omnipotens ſempiterne Deus, qui Vivorum dominaris ſimul, & Mortuorum, &c.* in Miſſis etiam Defunctorum. Sed planè æquum eſt defunctis ſuffragia dari in Miſſis Vivorum, *ut ſupra num. 6. dictum eſt*: & Miſſis Defunctorum: ſolis Defunctis operam dare, excluſis Vivis in Collectis; quibus omni tempore, & in primo, *Memento*, ſecretè ſatis ſuperque eſt proviſum, etiam in Miſſa de Defunctis. Significatur etiam non poſſe Defunctos in Purgatorio juvare viventes. *Durand. lib. 4. cap. 15.* cum ſententia eſt probabilior. *Sancti Thomæ 2. 2. quæſt. 83.* quem ſequitur *Navarr. de Orat. cap. 20. num 9. contra Medinam.*

7 *Quando dicuntur plures Orationes,* n *prima tantùm, & ultima cum ſua concluſione terminatur, &* o *ante primam, & ſecundam Orationem tantùm dicitur, Oremus, ante primam dicitur etiam* p *Dominus vobiſcum.*

n *Prima tantùm, & ultima*. Et prima, quidem terminatur, quia eſt propria Miſſę, ultima verò, quia compræhendit alias, & quaſi eas colligit, quæ ideò Collectę dicuntur: quamquam aliæ cauſæ ſint, cur Collectæ dicantur, *ut infra tit. 9.* quandoque prima, ſecunda Oratio ſub una concluſione dicuntur, ut unica videatur Oratio in Miſſa celebri, quod præſertim jubetur fieri in Collatione ordinum, Conſecratione Epiſcoporum, Virginum, Eccléſiarum, & Altarium, Benedictione Abbatum, Abbatiſſarum, Cęmeterii benedictione, & Conſecratione Regum, Reginarum. Atq. in his tantùm caſibus uniri duas orationes ſub uno, *Per Dominum*, docet *Burch. in Ord. celebrandi Miſſam*. An verò Orationes illæ, quæ poſt Miſſam votivam de Trinitate habentur pro gratiarum actione ſub eadem concluſione cum prima recitandæ ſint, negamus in Miſſis privatis; nam, quod dicitur in oppoſitum in Miſſali Romę edito 1621. additum fuit ſine ſuperiorum facultate, nec penitùs rem indagantes: & hic eſſet nimis novus ritus in Miſſa privata, in iis autem, quæ ſolemniter dicuntur pro re gravi, uſus Capellæ Papalis eſt, ut de duabus fiat una ad ſolemnitatem, ſed verba Rubricæ. *tit. 9. num 14.* quæ remittunt lectorem ad locum proprium, de Miſſa ſolemni ſunt, ut ibidem expreſsè dicitur iis verbis: *quando ſolemniter*: in loco autem proprio Miſſalis editi ſub Urbano VIII. præſcribitur unica concluſio: ergò in Miſſa ſolemni, non autem in privata: & confirmatur, quia ibidem additur: *In aliis* (hoc eſt non ſolemnibus) *dicuntur plures, ut in feſtis ſimplicibus*.

o *Ante primam, & ſecundam. Ita* Ordo Romanus: ut invitetur populus ad orationem, qua etiam de cauſa ſalutatur populus iis verbis, de quibus mox, *Dominus vobiſcum*: ut ait *Innocent. lib. 2. cap. 26.*

p *Dominus vobiſcum*. Ordo Romanus hoc habet, quæ ſalutationis forma ad verbum legitur *Ruth. 2. & 2. Paral. 15.* ferè ſimili uſus eſt Gabriel Angelus ſalutando Mariam, *Dominus tecum*; & alter Angelus ad Gedeonem. *Jud. 6.* ſeu vim & efficaciam habet à Chriſto; qui dixit. *Ego vobiſcum ſum. Matth. ultimò.* Ritus autem emanat à Clemente *ex Gemma, libro 1. capit. 87.* vel Anacleto Papa, *ex Hugon. Vict. lib. 2. cap 11.* vel ab utroque *ex Radulpho loc. cit. propoſ. 23.* & eſt ſenſus: Dominus in vobis maneat, & petitionibus veſtris effe-

ctum

ctum tribuat; *Durand. lib. 4. cap. 14.* Vel Sacerdos ſe habere pacem cum populo docet, *ex P. Damiani opuſc. de Dominus Vobiſcum.* Vel dicitur ad excitandos animos ad Orationem; *Ruper. lib. 1. cap. 32.* Dicitur autem, Dominus, non, Deus, quia Dominus poteſtatis eſt titulus, *Turrecrem. in cap. Jacobus, de conſ. diſt. 1.* Alia addemus infra ſuis locis propria, *part. 2. tit. 5. num. 1.*

8 *Cùm verò dicuntur plures Orationes, & una Oratio eadem ſit cum alia ibidem dicenda, Oratio hujuſmdi illa ſcilicet, quę eadem eſt, non alia, q commutetur cum alia de communi, vel propria, quæ ſit diverſa. Idem ſervetur in Secretis, & Orationibus poſt Communionem.*

q *Commutetur cum alia.* Quęnam commutanda eſt, prima, aut altera? prima manet, altera mutatur eo modo, quæ præſcribitur clarè in Domenica Septuageſimæ, quando venit ante Feſtum Purificationis Beatæ Virginis, cujus Secreta eadem eſt cum Secreta prædictæ Dominicæ, & illa mutatur, quæ ſecundo loco ponitur.

* Dices; quomodò fiet mutatio ſecundæ orationis de Feria, vel Dominica, vel de iis, quę ſunt ad libitum: quando eſt eadem cum prima de Sancto? nam hic accidit caſus in Feſto Quadraginta Martyrum occurrente in Feria quinta Cinerum, & item in Feſto S. Martini Epiſcopi in Dominica xxii, poſt Pentecoſtem: vel cùm pręcipitur Oratio: *Deus refugium*. Verùm in his caſibus poterit ſumi Oratio ſecreta Feriæ ſextæ Cinerum, vel Dominicæ xxiii. vel ea quæ proximè ſequitur pro quacumque tribulatione, reſpectivè ad caſus prædictos, ut eadem ſit regula in favorem orationis primæ, quæ non debet mutari: & ita accidit in praxi, quia celebrans, qui non prævidit Secretas, dicit primam de Sancto; mox advertens, ſecundam eſſe eamdem, non poteſt mutare ſecundam.

De Introitu, *Kyrie eleiſon*, & Gloria in excelſis. VIII.

JAm aggrediamur partes integrantes Miſſæ, quæ in primordiis Eccleſiæ, ordinante Petro, & Apoſtolis, duę tantùm fuerunt, ſcilicet, Conſecratio cum verbis propriis, & Oratio Dominica. *Gregorius Papa in Epiſtola ad Joannem Epiſcopum Siracuſanum*, cujus Miſsę quaſi veſtigium remanet in Paraſceve, in qua tamen non fit conſecratio. Idem Petrus Antiochiæ addidit tres Orationes. *Innoc. III. in Prol. ad lib. Myſt. Miſſæ*, Collectam Secretam & poſt Communionem, *ex Lindano ad Liturgiam Sancti Petri*. Creſcente verò cultu Chriſtianæ Religionis adjecta ſunt alia, quæ viſa ſunt decentiùs conveuire, quandoque alia dempta, alia mutata in melius *Lindanus* autem *in Apologia* pro Liturgia Sancti Petri Gręca, quæ valdè ſimilis eſt Gregorianæ, contendit probare à S. Petro fuiſse præſcriptam totam Miſsam latinam; paucis exceptis, & ſucceſsores ejuſdem vel firmaſse aliqua Decretis, vel reſtituiſse neglecta, quod & nos cum Baronio ſuprà affirmavimus: ab initio verò non erat tutum moram longam trahere in ſacrificio *ex Simone Græco apud Lindanum ibidem.*

Nunc agamus de ſingulis juxtà titulos Rubricarum, dilatis cauſis de Chriſto myſticis in alteram Rubricarum generalium partem.

r 1. *INtroitus ſemper eodem modo dicitur cum ſ Gloria Patri, ut in ordinario, præterquàm t tempore Paſſionis, & in Miſſis Defunctorum, ut etiam ibi annotatum eſt.*

r *Introitus.* Vel quia, introeunte Sacerdote ad Altare, dicitur, qui paulò antè dixerat, *Introibo ad Altare Dei*, ita *Microl. de Eccleſ. obſer. capit. 1.* vel quia ſit quaſi proemium Miſsę. *Conrad. lib. 1. Cæremon. cap. 1.* vel, quia populo introeunte Pſalmus cantabatur, *Rhenan. ad Tertull. de cor. militis.* A S. Gregorio dicitur

ritur *Antiphona*, ab Ambroſianis *ingreſſus*.

Componitur regulariter ex Pſalmo Davidis, Verſu ejuſdem Pſalmi, *Gloria Patri. Sicut erat*, & repetitione Pſalmi. Dixi, *regulariter ex Pſalmo* nam Cæleſtinus I Papa conſtituit, ut Pſalmi CL. ante ſacrificium cantarentur antiphonatim, quod anteà fiebat *ex Dion. de Eccleſ Hierar. cap. 3. & Caſſiano lib. 3. de inſtitut. mon cap. 11.* ſed non ubique, antiphonatim autem, hoc eſt, non totum pſalmum recitabant antiqui, ut ajunt quidam *apud Radulph. propoſ. 23.* ſed, ut docet *Alcuin loco citato*, ex omnibus Pſalmis excerpebant Antiphonas. *Baron. tamen An.* 418. explicat decretum Cœleſtini de toto Pſalterio cum Antiphona ante Miſſam cantando in Eccleſia Romana, & *Belarm.* idem ſentit *lib. 2. de Miſſa, cap. 16.*

Irregulares verò Introitus ſunt perpauci, qui non ex Pſalterio, ſed ex Prophetis, ſeu aliis Scripturę libris ſunt hauſti, ut in Nativitate Domini; *Puer qui natus eſt &c.* in Aſcenſione: *Viri Galilai, &c.* Verſum tamen ex Pſalmo, qui cantabatur retinuit S. Gregorius Papa; *ex Durando lib. 4. cap. 5.* Dixi *Verſum ejuſdem Pſalmi* quia quando Introitus incipit à primo verſu Pſalmi, tunc Verſus Introitus eſt, qui proximè ſequitur in Pſalmo, quando verò incipit à Verſu de ſequentibus in Pſalmo,

Verſus eſt idem qui eſt primus in Pſalmo; exempla patent in Miſsali, nimirum in Nativitate Domini, *Dominus dixit ad me, &c.* Verſus eſt: *Quare fremuerunt gentes*: in Dominica prima Adventus: *Ad te levavi animam meam, &c* Verſus eſt de ſequentibus in Pſalmo: *Vias tuas, Domine, &c.*

ſ *Gloria Patri*. Additum eſt, quaſi ad finem Pſalmi, ex inſtituto Damaſi Papæ, quamquàm ante Damaſum compoſita fuiſſe laus hæc fertur à Nicęna Synodo; immò ab Apoſtolis, *ex Baſilio eam fluxiſse probat Baron. Ann.* 325. Nicęnum addidit, *Sicut erat, &c. Baron. ibidem ex Conc. Vaſen. can. 7.*

De repetitione Pſalmi, ſeu Introitus, *Durandus, & Radulph locis citatis*.

t *Tempore Paſsionis* Nam tunc omittitur laus Trinitatis, *Gloria Patri, &c.* ita *Microl cap* 52. tùm quia Introitus ſunt de Paſſione Chriſti; tùm quia propter humiliationem capitis noſtri proximam, omittenda eſt glorificatio Sanctiſſimę Trinitatis, in qua Filius Dei eſt idem cum aliis Perſonis Divinis. Prima cauſa redditur à *Durando lib. 6. cap 60. in Dominica de Paſsione*, Altera *ab Amalar. de Eccleſ. officiis lib. 4. cap. 20.*

u *Defunctorum*. Indicia lętitię. omittuntur in his Miſſis ad imitationem officiorum, quæ aguntur in morte Domini. *Alcuin. circa finem libri*.

2 *Kyrie eleiſon, dicitur novies poſt Introitum, alternatim cum miniſtro, ideſt, ter kyrie eleiſon, ter Chriſte eleiſon, ter kyrie eleiſon.*

Poſt Apoſtolicos Hebræos cœperunt Gręci facere Miſsam Adriano Primo Imperante *Durand. lib. 2. cap. 1.* obiit ille *Anno Domini* 140. Vox autem Gręcè *Kyrie eleiſon*, invenitur in Liturgiis Sancti Jacobi, & Sancti Marci. *Duran. lib. 2. cap. 13.* A Gręcis Sylveſter ad Romanos eam tranſtulit. *Radulph propoſ. 23.* fuiſſe verò in uſu in tota Italia, teſtatur *Conc. Vaſen. can. 3.* ante Sanctum Gregorium 150. annis *ex Bellarm. lib. 2. de Miſs. cap 16.* idem ſcribit *Auguſt.* de omnibus Chriſtianis contra *Paſcentium Epiſtol.* 178. & ſignificat *ex eodem ibidem*, Domine miſerere. Novies autem in Miſſa dici docet *Gregor. lib. 7 Epiſt. 63.* qui ſe dicit reſtituiſse, non inſtituiſe hunc ritum cum alternatione, partim à Sacerdote, partim à populo, quod non faciunt Gręci: nimirum, ter *Kyrie*, ter *Chriſte* (quod etiam Romanorum eſt, non Græcorum) & ter *kyrie*, addit *Amalar. lib. 3 cap 6* cauſam, quia ante omnem Orationem ſpecialem Sacerdotum neceſse eſt præcedere miſericordiam Domini, ut ſerenetur mens Sacerdotis ad ea intendenda, quę ore dicit, & ut dignus ſit Deum alloqui, & exaudiri. *S. Thom. 3. par queſt. 83. art. 4.* notat (quod prius notaverat *Innocent. III. lib 2. cap. 19.*) ter dici ad Patrem, ter ad Filium Chriſtum, ter ad Spiritum Sanctum, additque S. Thom. ad ſignificandum, quòd omnes perſonę ſunt in ſe invicem.

3 Glo-

3 Gloria in excelſis; dicitur, quandocumque in Matutino dictus eſt Hymnus, Te Deum, præterquàm in Miſſa x *Feriæ quintæ in Cœna Domini, & y Sabathi ſancti, in quibus Gloria in excelſis dicitur, quamvis in Officio non ſit dictum, Te Deum.*

Hymnus Angelicus ita dictus eſt, quia illum cecinere Angeli in Nativitate Domini; cui addidere reliqua uſque ad finem varii Doctores, *ex Conc. Tolet. 4. can.* 12. quo modo conciliari poſſunt, qui cum tribuunt Apoſtolis. *Clem lib 7 conſtit. cap.* 48. & qui Teleſphoro, *Innocent. III. lib. 2 cap.* 20. & qui Symmacho. *Berno cap.* 25. *de Officio Miſſæ*, & qui S. Hilario Pictau. *Alcuin. cap. de celebratione Miſſæ.* qui veriùs in Latinum tranſtulit, ait *Bovius ad Apoſt. Conſtit. Clem cap. 47 lib* 7. Ut autem dicatur in Miſſa, conſtituit Teleſphorus, *ex Innocent. loc. cit. & ex Epiſt.* 1. *ejuſdem Teleſphori.* idem aſſerunt *Damaſus, Rabanus, & alii complures apud Durand. lib.* 2. *cap.* 14. Symmachus præterea juſſit recitari in diebus Dominicis, & in Natalitiis Martyrum, *ex Alcuin. Amalar, & aliis*, quia in Dominicis ſignificatur reſurrectio Chriſti, per quam Sancti ſociati ſunt in gloria, & laudibus Angelorum, *Durand. lib.* 4. *cap.* 13. tribuit Stephano *Schulting.* quòd in Dominicis dicatur: & citat *librum Pontific. to.* 1. *ſuæ Bibliothec. par.* 1. *c.* 26. Item in omni Feſto dicitur, quod plenum habet Officium, hoc eſt, novê Lectiones (exceptis, Adventu, Innocentium Feſto, & à Septuageſ. ad Paſcha) *ex decret. Leon. IX. teſte Democh. tom.* 4. *cap.* 15 *Microl. cap.* 2. & 45. Item toto tempore Paſchali, quod ſtatum æternæ gloriæ, & pacis ſignificat. *Hugo Victor. lib.* 2. *c.* 4. Deindè quando in Officio dicitur. *Te Deum, de celebr. Miſſ. cap. Conſilium ex Innoc. III.* quia hi duo Hymni continent laudes Sanctiſſimæ Trinitatis.

x *Feria quinta in Cœna Domini.* Dicitur Hymnus Angelicus in hac Miſſa. *can. porrò, de conſecrat. diſt.* 1. ex inſtitutione Nicolai Papæ, & quia gaudium ea die eſt ob inſtitutionem Sacramenti. *Durand. de Cœna Domini*, & in Ordine Romano præſcribitur.

y *Sabathi Sancti*. In cujus Miſſa ideò cantatur. *Gloria in excelſis*, quia pax data eſt renatis fonte baptiſmatis, & proxima eſt Reſurrectio Salvatoris. *Duran. de Miſſa Sabathi Sancti.* Paſcha item dici poteſt præſens: Miſſa enim dicitur Reſurrectionis, quæ nocte ſequenti celebratur: & hujus ritus meminit etiam Ordo Romanus.

4. *In Miſſis Votivis non dicitur, etiam tempore Paſchali, vel infra Octavas, niſi in Miſſa* z *Beata Maria in Sabatho, &* a *Angelorum: & niſi Miſſa* b *Votiva ſolemniter dicenda ſit pro re gravi, vel pro publica Eccleſiæ cauſa, dummodò non dicatur Miſſa cum paramentis violaceis: Neque dicitur* c *in Miſſis Defunctorum.*

Innoc. III. *in capit. Conſilium, de celebrand. Miſſ.* ait in profeſtis (idest, procul à feſtis) non dici Hymnum Angelicum apud Romanos; ut inter commemorationem, & ſolemnitatem appareat differentia; & hoc aſſerit ſpecialiter obſervari in Miſſis; B. Mariæ; quod, *ex Radulph propoſ.* 13. debent obſervare, qui diligunt decorem domus Dei. Nam ſicut decor eſt, illum in feſtivitatibus recitare, ita decor eſt illum omittere in diebus privatis; jucundius etiam in feſtivitatibus ſuſcipitur, quod in profeſtis ſupprimitur, & tacetur. Hæc ille.

z *Beata Maria in Sabatho*. Ita legendum omninò, non autem cum interpunctione, ut olim in Miſſalibus Venetis, & aliis mendoſis, in quibus legebatur hoc modo *niſi in Miſſa B. Mariæ in Sabatho*. Superfluum enim eſſet illud, *in Sabatho*; nam vel intelligis de Miſſa in Sabatho, quando de ea fit Officium in Sabatho; & eo caſu, *Gloria* dicitur, quia in Officio dictum eſt, *Te Deum*, & pertinet ad Rubricam Superiorem *nu* 3 neque illa eſt votiva; nam votiva non concordat cum Offic. *tit* 5 *nu.* 3. Vel intelligis de verè votiva, quæ dicitur principalis in Sabatho de Adventu, *de qua ſuprà tit.* 4. *nu.* 2. tunc additum fuiſſet in hac Rubrica, *Sabatho de Adventu.* Vel intelligis de merè Votiva, quæ ad libitum dicitur, etiam in Sabato, privatim, & omninò diſcordante ab Officio: & eo caſu ſufficeret dixiſſe, *in Miſſa Beata Maria*, abſolutè, quocumque die dicatur; ne igitur ſuperfluat illud in Sabatho

amove comma, ſeu diſtinctionem, & die præſcribi hoc loco, quòd in Votivis Beatæ Mariæ, quæ dicuntur in omni Sabatho, etiam Adventus, Quatuor Temporum, Vigiliarum, ſeu Feſti ſemiduplicis (non in aliis diebus extra Sabathum) dicatur in iis tantùm Hymnus Angelicus: ita ut hoc ordine Beatæ Virgini operam demus: Primò in Feſtis ipſius cum Hymno Angelico, Symbolo Apoſtolorum, & Præfatione propria, quod nemo negat. Deindè in Sabatho quod habere nonnihil ſolemnitatis in honorem Beatæ Virginis docuimus *ſup. tit.* 3.) cum Hymno Angelico, & Præfatione propria; ſive concordet, ſive diſcordet Miſſa Beatæ Virginis ab Officio: quod hoc loco piè conceditur omni Sabatho. Tertiò in reliquis diebus & votivis Miſſis ejuſdem, dicatur tantùm Præfatio propria ejuſdem Beatę Virginis. Confirmatur hæc Rubrica ab alia, quæ habetur in Ordine Miſſæ in Miſſali poſt Hymnum Angelicum, videlicet: *Sic dicitur etiam in Miſſis Beatæ Mariæ, quando dicenda eſt*, ergò non ſemper dicenda eſt, *Gloria in Excelſis*. Senſus autem horum verborum eſt: *Sic*, ideſt, eodem modo, quo immediatè ſuprà deſcriptus eſt, dicendus eſt Hymnus Angelicus, non additis ampliùs iis verbis, quæ ante Pium Quintum in dicto Hymno addebantur à Sacerdotibus in honorem Beatæ Virginis: *Quoniam tu ſolus Sanctus, Mariam ſanctificans: tu ſolus Dominus, Mariam gubernans; tu ſolus Altiſſimus, Mariam coronans*, & alia verba, quæ ampliùs non ſunt in uſu.

Neque poſt recognitionem Miſſalis datus eſt hic Hymnus cuicumque Miſſæ de B. Virg. quicquid in vulgus ſparſerint aliqui, & falsò; immò Sacra Rituum Congreg. deleri juſſit anno 1617. de quibuſdam Calendariis inſigniorum locorum Decretum falſum adſcriptum eidem Congregationi contra hanc Rubricam de Hymno Angelico in Votivis B. Mariæ.

a *Et Angelorum Burchard.* & meritò, quia prima verba Hymni fuere prima prolata ab Angelis. *Luc.* 1.

b *Votiva ſolemniter, &c.* Suprà diximus cum Innocent. III. omitti Hymnum Angelicum in privatis diebus, ut appareat differentia inter ſolemnitatem, & commemorationem. Si ergò ſolemnitas adſit aliqualis; Vel ratione temporis, puta; quia Sabathum Beatæ Virgini; Vel quia eo die obiit ille, de quo dicitur Miſſa, quaſi in ejus Feſto, licèt non dicatur Officium: *ut in Ceremoniali ſuo Petrus Ruiz notavit, & benè*; Vel ratione cauſæ gravis, aut publicæ, conceditur Miſſis Votivis Hymnus Angelicus; æſtimatur etiam ſolemnitas ratione loci, qua ratione privilegium dicitur fuiſſe datum Sacroſanctæ Ædi B. Virginis Lauretanæ, ut ibidem in omnibus Miſſis B. Virginis dici queat *Gloria in Excelſis*; *&* habetur *in Synodo ultima Laurent. tit. 11. num. 4. ſub Card. Rom.* Res autem gravis ea eſt, pro qua convenit totus Clerus cum Epiſcopo, vel apud Regulares in eorum Comitiis Generalibus, ſeu Provincialibus, cùm cantatur Miſſa pro re, eorumdem judicio, gravi; ſi tamen paramenta adhibeantur violacea, tunc non dicitur *Gloria*, neque *Credo*: & Sacra Rituum Congregatio 19. *Maii.* 1607. utrumque declaravit; quare ex dictis ſublatum eſt privilegium de, *Gloria in excelſis*, datum Minoribus ab Alexandro Quarto, & Sixto Quarto.

c *In miſſis Defunctorum*. Hoc notat *Amalar. lib. 3. cap. 44.* quia tunc non eſt locus lætitiæ, qua judicat Hymnus Angelicus: ſicuti nec in diebus luctus Adventus, & Septuageſimæ ad Paſcha.

Hoc loco addendum videtur, neque dici, *Gloria in excelſis* in Vigilarum Miſſis, quę veniunt infra Oct. licèt in Officio dictum ſit, *Te Deum*, quia hæ Miſſæ non concordant cum Officio, & habetur hic ritus in Miſſali in Vigilia Apoſtolorum Petri & Pauli, & Aſſumpt. Beatæ Virg. continet enim Hymnus cœleſtem gloriam, *ex S. Tho. 3. par. q. 83. art.* 4. quæ cum Vigilia non conſonat.

De Orationibus IX.

ORatio, & Collecta idem, ejuſdem uſus ab Apoſtolis *ex Orig. hom. 11. in Jerem.* explicat *Ordo Romanus*, quaſi ſit Collectio, ut Miſſa, & Miſſio; vel quòd ex divinis Scripturis colligatur Oratio, vel quia dicitur ſuper Collectam, ideſt, Populum Collectum. *Alcuin. ubi ſuprà*: vel quia Sacerdos omnium preces in ea colligit. *Microl. cap.* 3. vel quia aſtantes ſe debent colligere ut orent, *S. Bonavent. de myſter. Miſſ.*

dici-

dicitur etiam Benedictio *ab Amalar* 2. *c.* 9. *ex* 1. *Cor.* 14. Brevis autem eſt, ne multùm loquentes oremus. *Matth.* 6. Docet *Dion. epiſt. ad Demophil.* preces fieri ante myſteria. Orationes compoſuit Ambr. *ex Gemma lib.* 1. *c.* 87. & in Miſſali Rom. multæ ſunt illius, ut ſuis locis indicabimus; à Gelaſio Papa auctæ, & limatæ fuerunt; *ex Sigeb.* A. D 487. A S. Gregorio deindè quibuſdam additis, vel detractis, in Ordinem & librum Sacramentorum redactæ, *Vualaf. Strabo de reb. Eccleſ. cap.* 22. & *Mecrologus cap.* 61. Concilia *Carth* 3 *can. Milevit. can.* 12. quibus aderat S. Aug. reiiciunt non probatas

1 *IN Feſtis duplicibus dicitur una tantùm Oratio, niſi facienda ſit aliqua commemoratio, ut dictum eſt ſuprà.*

Romana traditio unam Orationem tribuit cuique, Miſſæ *Microl. cap.* 4. quia unus introitus, una Epiſtola, unum Evangelicum *Amalar. in prolog. de divinis Offic.* Vnum eſt Officium. *Radulph. propoſ.* 23. & fidei, ſeu unitati Sacramentum denotat. *Innocent. III. libro* 2. *cap.* 27.

2 *In Feſtis ſemiduplicibus occurentibus ab Octava Pentecoſtes uſque ad Adventum, & à Purificatione uſque ad Quadrageſimam, dicitur ſecunda Oratio, A cunctis, tertia ad libitum.*

Sicut in Officio fiunt commemorationes de Beata Virgine, Sanctis Apoſtolis, S. Patrono, ſeu Titulari, & de Pace: ita in Miſſa dicitur ſecunda Oratio, *A cunctis*, cujus eſt auctor Innocen. III. *ex Duran. lib* 4. *cap.* 15: in qua ſupradicta memorantur. Nan littera N. nomen exigit Patroni, ſeu Titularis Eccleſiæ, ubi celebratur; tertia verò additur, quia impari numero gaudet Deus, *ex Innocentio III.* & tres dicendæ in honorem Santiſſimæ Trinitatis, *idem Innocen. ibidem*, vel quia Chriſtus ter oravit in horto, *Microl. ſuprà*, vel quia in memoriam ejus, quia tertia die reſurrexit. *Clem lib.* 2 *conſtit. cap.* 63. & tres approbat dici *Concil. Laodic. cap* 19. Numerus impar eſt indiviſibilis, & unionem hoc loco ſignificat Eccleſiæ orantis. In tertia orationem ad libitum, cavere debet Sacerdos pro ſua modeſtia, ne coram Prælato ſuo, ſeu Principe dicat Orationem, quæ habet titulum, *Pro ſeipſo Sacerdote*, ita *Burchardus in Ordine celebrationis Miſſa*.

* Dices: cur in oratione, *A cunctis*, in qua continentur omnia ſuffragia, ſeu communes commemorationes officii, ut dictum eſt, nulla mentio fit de cruce, de qua in officio? Reſpondeo non ſemper fieri de Cruce in officio commemorationem; & fuiſſet incommodum, modò eam demere, modò addere in oratione, *A cunctis*, pro varietatate Miſſæ ferialis, ſeu de Sancto. Deindè tota Miſſa comm. eſt de. Cruce, qua etiam de causa tempore Paſchali fit in offic. comm. de Cruce, non in Miſſa.

3 *In feſtis ſemiduplicibus occurrentibus ab Octava Epiphania uſque ad Purificationem dicitur ſecunda Oratio, Deus qui ſalutis, tertia Eccleſia, vel pro Papa, Deus omnium fidelium.*

Secunda Oratio de Beata Virg. ob ejuſdem partum dicitur, uſque ad Officium Purificationis, etiam tranſlatum, tertia pro Eccleſia, vel pro Papa.

4 *In Feſtis ſemiduplicibus à Feria* iv. *Cinerum uſque ad Dominicam Paſsionis, ſecunda Oratio de Feria, tertia A cunctis.*

Secunda de Feria, de qua in Officio fit commemoratio, tertia *A cunctis*, ob alias commemorationes, & Suffragia, quæ in eodem fiunt Officio.

5 *In ſemiduplicibus à Dominica Paſsionis uſque ad Dominicam Palmarum, ſecunda Oratio de Feria, tertia Eccleſia, vel pro Papa.*

B 2 Omit.

Omittuntur enim commemorationes in officio, & conſequenter etiam in Miſſa; tamen pro Eccleſia, vel ejus capite adhuc eſt orandum; quòd ſi hoc tempore cantandæ ſint duæ Miſſæ, de Feſto, & de Feria; in Feſto ſemiduplici ſecunda erit *Eccleſiæ vel pro Papa*. neque dicetur tertia Oratio, ita Romæ fit: & minuitur numerus Orationum in Miſſa, ſicut & ſuffragiorum in Officio, cujus rei cauſam num. 8. aſſeremus.

6 *In Feſtis Semiduplicibus ab Octava Paſcha uſque ad Aſcenſionem, ſecunda Oratio de S. Maria, Concede nos: tertia Eccleſia, vel pro Papa.*

In his, & ſequentibus, quando in Officio ceſſant commemorationes de Sanctis; & de Pace, ceſſat etiam Oratio, *A cunctis*: ſed quia B. Virgo numquam ceſſat orare pro nobis, & feſta Filii ſunt etiam Matris, neque à Sanctis quicquam obtinemus, quod à Deo per manus Mariæ priùs non donetur: ideò tempore Paſchali, infra Octavas Aſcenſionis, Corporis Chriſti, & Sanctorum, in eorumque Vigiliis, ſecunda Oratio eſt de Beata Virgine, præterquàm quòd hoc Sacrificium de ea mundo fuit generatum, *Honorius in Gemma animæ lib. 1. cap. 104.*

7 *In feſtis Semiduplicibus infra Octavas occurrentibus, ſecunda Oratio dicitur de Octava, tertia, quæ ſecundo loco infra Octavam ponitur.*

Sicut in Officio fit commemoratio de Octava, ita & in Miſſa in ſecunda Oratione, & conſequenter, quæ ſecunda erat, tertium obtinet locum.

8 *Infra Octavas Paſchæ, & Pentecoſtes, in Miſſa de Octava dicuntur duæ tantùm Orationes, una de die, alia Eccleſiæ vel pro Papa.*

Valet hìc ea ratio, quam affert *Durandus in Dominica de Paſſione*, in qua ceſſant Commemorationes Sanctorum in Officio, ut ſcilicet noſtra intentio feratur in Chriſtum ſolum, ſpes noſtra elevetur ad unicum ejus ſingulare refugium. Addimus igitur in tempore Paſſionis, Paſchatis, & Pentecoſtes aliam Orationem tantùm pro Eccleſia, vel pro Papa, pro quibus præcipuè orandum, nullo alio mediante Advocato, neque B. Virg. quia Chriſtus, & Spiritus Paraclitus ſunt tunc temporis ſupremi, & unici Advocati noſtri. Si in prædictis occurrat commemoratio de Sancto, non dicitur tertia Oratio, ad ſenſum Rubricæ.

9 *Infra alias Octavas, & in Vigiliis, quæ jejunantur (excepta Vigilia* d *Nativitatis Domini, & Pentecoſtes) dicuntur tres, una de die, ſecunda de S. Maria, tertia Eccleſiæ, vel pro Papa. Sed infra Octavas S. Mariæ, & in Vigilia, & infra Octavam omnium SS. ſecunda. Oratio dicitur* e *de Spiritu Sancto, Deus qui corda; tertia Eccleſiæ, vel pro Papa.*

Pro prima parte Rubricæ attulimus congruentem rationem, *in hoc eodem tit. num. 6.*

d *Nativitatis Domini, &c.* Hæ Vigiliæ habent rationem Feſti Duplicis, & ſolemnioris.

e *De Spiritu Sancto*. Quia in prima Oratione, vel explicitè, vel implicitè, ut in Vigil. & infra Oct. omnium SS. Mariæ merita imploramus: ideò in ſecunda oratione eam denuò invocare non debemus. Sit igitur. Secunda de Spiritu Sancto, qui eam obumbravit, & fœcundam reddidit; quem ritum viguiſſe apud aliquos in Officio parvo Beatæ Virginis, ut poſt Orationem de Beata Virgine fieret ſemper Commemoratio de Spiritu Sancto, & de omnibus Sanctis, ſcribit *Radulph. propoſ. 20.*

10 *In Dominicis infra Octavas occurrentibus dicuntur duæ Orationes, una de Dominica, ſecunda de Octava, & in die Octava dicitur una tantùm Oratio, niſi facienda ſit aliqua commemoratio.*

Ratio

Ratio eſt quia de Octava fit Commemoratio in Dominica; tertia verò Oratio omittitur ad majorem ſolemnitatem. In Octavâ dicitur una tantùm Oratio, quia eſt duplex Officium.

Accidit in Dominica privilegiata fieri tantùm Commemorationem de die Octava, quæ non tranfertur, & tunc in Miſſa ſecunda Oratio erit de Octava, neque tertia dicitur; quia dies eſt Octava, & nobilior, quàm Dominica infra Octavam; In qua duę tantùm dicuntur.

11 *In Dominicis dicuntur tres, ut in Ordinario aſſignatur, quibuſdam exceptis, ut ſuis etiam locis notatur.*

Cauſam habes *ex Clemente ſuprà n. 2.*

Excipitur Dominica Paſſionis, in qua duæ tantùm dicuntur ob rationem ſuprà allatam *n.* 8. Item Dominica Palmarum, in qua una tantùm Oratio, *tit.7.n.* 1. Item Dominica in Albis, quæ unicam habet Orationem, quia eius Officium eſt Duplex.

12 *In Feſti Simplicibus, & Feriis per annum, niſi aliter in propriis locis notetur, dicuntur tres, ut in Semiduplicibus, aut* f *quinque: poſſunt etiam dici* g *ſeptem ad libitum.*

Plureș tribus non dicuntur in Semiduplici, niſi ob Commemor.

f *Quinque*. Propter quinque partitam Chriſti paſſionem. *Microl. c.* 4.

g *Septem*. Quia Chriſtus in Oratione Dominicali ſeptem inſtituit petitiones, *Microl. ubi ſuprà*, vel ob ſeptiformis gratiæ Spiritum, *Innoc. III lib.* 2. *cap.* 27.

Plures etiam poſſent dici; ſed tedio eſſent audientibus *ex Microl. loco citato.* * contingit Romæ anno 1628. in Eccleſia Angelorũ dici octo collectas de præcepto: nimirum de Feſto S. Sylveſtri, de Domin. infra oct. Nativit. de quatuor Octavis, de quinta Octava S. Thomæ titularis, & ultimam juſſu Pontificis *Deus refugium*.

Ad libitum verò hoc loco non ſignificat, tamen, quòd quaſcumque velis, orationes dicas, ſed eas priùs, quæ in Rubricis aſſignantur, pro ſecunda, vel tertia; & tunc ſupra illas, quæ tibi magis placent, addere poteris alias cum debito, ordine, & numero.

13 *In Feriis Quatuor Temporum, et ubi plures leguntur Lectiones hujuſmodi, plures Orationes dicuntur poſt ultimam Orationem ante Epiſtolam, ut ſuis locis in proprio Miſſarum de Tempore.*

Leguntur etiam plures Lectiones in Feriis quartis, & Sabathis Quatuor Temporum. Præterea in Feria quarta ante Sabathum. *Sitientes*, Dominicæ Quadrageſ. & in Feria quarta majoris Hebdomadæ; quia verò Epiſtola magis attinet ad ſacrificium Miſſę, quàm Lectiones præcedentes; idcircò multiplex Oratio, quæ ad Sacrificium propriùs accedit, immediatè ante Epiſtolam collocari debet.

14 *In Miſſis Votivis, quando ſolemniter dicuntur pro re gravi, vel pro publica Eccleſię cauſa, dicitur tantùm una Oratio: Sed in Miſſa pro gratiarum actione additur alia Oratio, ut in proprio loco notatur. in aliis dicuntur plures, ut in Feſtis ſimplicibus.*

Unitas Orationis dicit, & ſignificat ſolemnitatem, ut in, Duplici patet. In Miſſa verò pro gratiarum actione additur alia ſine diſtinctione à prima, *ut notavimus ſuprà tit.* 7. *n.* 7. *et eſt Burchar.*

In votivis privatis ſecunda oratio eſt, de quo fit officium, tertia erit, quæ ſecundo loco dicitur in Miſſâ de officio, exceptis Votivis iis, de quibus numero ſequenti oratio pro gratiarum actione tertio loco dicitur.

15 In *Votivis Beatę Marię ſecunda Oratio dicitur de Officio illius dieſ, et tertia de Spiritu Sancto ſed in Sabatho, quando de ea factum eſt Officium, ſecunda Oratio*

erit de Spiritu-Sancto tertia Eccleſię tuę, vel pro Papa.

h *In Votivis; de Apoſtolis, quando ponitur Oratio, A cunctis, ejus loco dicitur Oratio de S. Maria, Concede nos famulos.*

Orationem de Spiritu Sancto convenire Miſſæ Beatæ Virginis diximus *hoc eodem n.* 9. * & ſemper dicitur, quia eſt Rubrica generalis, etiam tempore Adventus, Paſſionis, & Paſchali, in quibus aſſignatur in aliis Miſſis Oratio, *Eccleſię*, vel *pro Papa*.

h *In Votivis de Apoſtolis, &c.* Non dicitur Oratio, *A cunctis*, ne fiat nova mentio Apoſtolorum Petri & Pauli: nam de his Apoſtolis tantùm Rubrica loquitur, ne verò pereat deindè memoria Beatæ Virginis, quę habetur in omiſſa Oratione, *A cunctis*, dicitur ejus loco, *Concede*, de Sancta Maria.

In aliis autem temporibus, quòd non dicitur, *A cunctis*, nulla accidit mutatio.

Queres: An ſimilem ob cauſam in Miſſa votiva de Patrono, ſeu Titulari, qui nominatur in littera N. in oratione, *A cunctis*, debet fieri ſimilis mutatio Orationum? Reſpondeo, ſatis eſſe in eo caſu, vel tacere in oratione, *A cunctis*, nomen Patroni, ſeu Titularis, ne de eodem bis fiat mentio in Collectis: vel nominare poteris vice illius alium pro tua devotione.

16 *Si cùm plures dicuntur Orationes, occurrat fieri i commemorationem alicujus Sancti, ea ponitur ſecundo loco, & tertia Oratio dicitur, quę aliàs ſecundo loco dicenda erat.*

i *Commemorationem.* Intellige hic Commemorationem Sancti, non ad libitum Sacerdotis, ſed eam, quæ facta eſt in Officio, ut in Sabatho, quando fit officium B. Marię Virginis, cum commemoratione feſti Simplicis, tunc enim Oratio de Spiritu Sancto erit tertio loco dicenda, quod valet etiam in Miſſis non votivis: *ut dictum eſt ſupra tit. 7. n. 5.*

Atque hinc ille ritus non ſatis placet dicendi quatuor Orationes in Dominicis, & Feriis Quadrageſimæ. Prima de Feria, ſecunda de Vigilia, vel feſto Simplici, tertia, *A cunctis*, quarta, *Omnipotens*.

Accidit etiam à Superiore decerni pro publica cauſa quotidiè dicendam Orationem, *Deus refugium noſtrum*, ſeu aliam: & tunc vel dicitur loco tertiæ ad libitum: vel addatur uti commemoratio in duplicibus, ſemiduplicibus, & Dominicis. Sacra Rituum Congregatio *die* 28. *Aguſt.* 1627. omitti decrevit regulariter prædictam orationem in Feſtis primæ claſſis, in aliis verò ſecundæ claſſis communior uſus inſigniorum Eccleſiarum Urbis eſt, ut neque dicatur in Miſſis privatis, nedum in ſolemni, à qua ſola excluditur commemoratio de feſto ſimplici: quæ conſuetudo mihi placet.

* Ita verò addatur hæc oratio, ut nulla omittatur ex iis, quæ in Miſſali cuique Miſſæ ſingillatim, & nominatim aſſignatur, immò in iis, in quibus tertia eſt ad libitum, potes eam dicere, & addere: *Deus refugium*: ea ratione tamen, ut ſerves debitum numerum, videlicet, quatuor in Dominicis, & ſemiduplicibus; quinque in ſimplicibus, ferialibus, & votivis juxta ſuperiorem Rubricam *num.* 12.

In Miſſa de Sancto, qui titulus eſt Altaris, de quo tamen non recitatur officium, ſed Miſſa tantùm, ad ejuſdem altare, in die feſto illius (quia non debet omitti oratio ejus, de quo fit officium) convenit, ut tertia ſit oratio, quæ tunc temporis ſecundo loco dicenda foret, eſt enim hæc Miſſa ex votivo, & feſtivo mixta: ex votivo, quia diſcordat ab officio, de feſtivo, quia eo die obiit Sanctus, de quo Miſſa: & ideò dicitur in ea Hymnus Angelicus, ut ſuprà diximus.

17 *In concluſione Orationum hic modus ſervetur. Si Oratio dirigatur ad Patrem, concluditur, Per Dominum noſtrum, &c Si ad Filium, Qui vivis & regnas cum Deo Patre. Si in Principiò Orationis fiat mentio Filii, concluditur, Per eumdem Dominum noſtrum. Si in fine Orationis, ejus fiat mentio, Qui tecum vivit. Si facta ſit mentio Spiritus Sancti, in concluſione dicitur: In unitate ejuſdem Spiritus Sancti, &c. Alia quoque in dicendis Orationibus ſerventur, quę ſuperiùs in Rubrica de Commemorat. dicta ſunt.*

Ora-

Oratio ad Patrem ut plurimum dirigitur, juxta doctrinam Chriſti. *Matth 6. & Joan. 16. & rex decr. Carthag. Conc. cap.* 23. & tunc concluſio fit hoc modo. *Per Dominum noſtrum, Jeſum Chriſtum*. Quod ſumptum eſt ex Epiſt. ad Rom. 5. *Innoc.* III. *lib. 2. cap.* 26. Raro ad filium dirigitur, nec antiquitùs, ut notat *Bellar. de Miſs. lib. 2. cap.* 16. ut Filius etiam credatur Deus: & eo caſu concluſio fit, *Qui vivis, & regnas*, numquam de facto ab Eccleſia ad Spiritum Sanctum in Miſſæ Collecta dirigitur; quia donum eſt, & à dono non petitur donum, ſed à donatoribus, à quibus ille procedit. *Durand. lib.* 4. *cap.* 15. diriguntur tamen Hymni, & Sequentiæ ad eum; & poſſunt etiam dirigi Collectæ, quod Eccleſia non fecit adhuc.

Reliqui concluſionum modi per ſe patent, & qua de cauſa variandi, ut nimirum concinant ſenſui orationis ultimæ, *ex Naude Oration. cap.* 19. *num.* 169 quam concludunt. Si ad ipſam Trinitatem dirigitur Oratio, dicitur. *Qui vivis, &c.* ne videatur ſeparari Chriſtus à Trinitate.

Hoc autem eſt commune omnibus Concluſionibus, ut mentio in iis fiat ſemper Sanctiſſimæ Trinitatis: ut intelligamus; nullum fieri præjudicium reliquis Divinis perſonis, quæ in oratione taceri videntur, dum conſumatio oſtendit, nullum eſſe diſcrimen in Trinitate. *Fulgent. lib.* 2. *ad Monimum q.* 1.

In unitate Spiritus ſancti Deus, ita legendum eſſe, non autem præponendam vocem, *Deus*, tradit ex Romana auctoritate *Radulph prop.* 23.

Additur, *Amen*, in fine, ut communem Orationem, quam Sacerdos obtulit; omnes confirment. *Idem ibidem*; meminitque hujus ritus reſpondendi, *Amen*, *S. Aug. epiſt.* 178. *& tract.* 41. *in Joann. &* quia vox Hebræa eſt, quæ ſignificat apud nos idem quod fiat: in precationibus uſurpata eſt Apoſtolorum tempore, 1. *Cor.* 14 tàm à Græcis, quàm à Latinis: numquam fuit mutata, uti alia etiam retinetur Hebræa ob cauſas paulò infrà recenſendas. Significat etiam, Verum eſt, *Orig. tract* 35. *in Matt. Ambr. de iis, qui initiantur myſteriis lib.* 1. *cap.* 9. & hoc ſenſu concordat, *Amen*, cum Orationis potiùs concluſione, quàm cum Oratione, quaſi affirmet populus, verum eſſe, regnare Deum in unitate Spiritus Sancti. *Innocent.* III. *lib.* 2. *cap.* 26. *Durand. lib.* 2. *cap.* 17.

Notat *Navarrus de Oration cap.* 19 *num.* 171. concluſionem abbreviari, & dici; *Per Chriſtum Dominum noſtrum*: quod in Canone fit; quando ſcilicet non præcedit, inquit ille, *Dominus vobiſcum*: quod verum eſt ut plurimùm, non autem ſemper.

De Epiſtola, Graduali, Allelvia, & Tractu, ac de Evangelio. X.

1 *Poſt ultimam Orationem dicitur* ℟ *Epiſtola: qua finita, à miniſtris reſpondetur*, 1 *Deo gratias. Et ſimiliter, quando leguntur plures Lectiones, poſt ſingulas dicitur, Deo gratias, præterquam* m *in fine quintæ Lectionis Danielis in Sabathis Quatuor Temporum*, n *& in fine Lectionum Feriæ ſextæ in Paraſceve, & Sabathi S.*

℟ *Epiſtola*. Sonat Epiſtola ſupermiſſionem, ſeu ſupererogationem, quia litteræ, quæ mittuntur, habent aliquid ſupra id, quod viva voce nuntius refer; Ideoque Epiſtolę vocantur.

Eſt igitur Epiſtola miſſa ſupra, ſive ultra teſtamentum vetus, & Evangelium. *Alcuin. de Divinis Officiis*. Auctores Legendi Epiſtolam in Miſſa fuere Apoſtoli, & habetur in Liturgia S. Petri; tùm Succeſſores Apoſtolorum *ex Can* 10. *Apoſt. Dion. de Eccleſiaſt. Hierarch. cap.* 3. *Clem. lib.* 2. *conſt. cap.* 57. Alexander autem Papa. qui dicitur auctor *ab Honor in Gemma cap.* 88. fortaſsè decreto ritum ſtabilivit. Ante Anaſtaſium Paulus tantùm legebatur *ex Democare, tomo* 4. *cap.* 15 deindè verò non ſolùm Pauli legebantur Epiſtolæ, *Walafr. Strabo cap* 22. ſed etiam aliorum Apoſtolorum & Prophetarum, quod clarè aſſerit *S. Juſtin. Apol.* 2.

Porrò per totum anni curriculum ex Prophetis & Apoſtolis collegit, & ordinavit Epiſtolas, & Lectiones S. Hier. *in libro qui dicitur Lectionarius, vel Comes S. Hier.* ut docet *Berno cap.* 1 Damaſo approbante, ex

Radulph. prop. 23. eo fine, ut per lectionem præparemur ad myſteria, *ex Cabaſilac.* 22.

Et in Lectionibus quidem veteris teſtamenti initium eſſe ſolet; *In diebus illis*: finis autem; *ait Dominus omnipotens*: quia in libris hæc ſæpè ſunt in uſu, titulus etiam Sapientiæ communis eſt Lectioni Proverbiorum, Canticorum, & Eccleſiaſtici; quia hi libri dicuntur Sapientiales, ex SS Petrum antiquo uſu, & ritu. In Epiſtolis verò Pauli eadem de cauſa fit initium ab ea voce; *Fratres*; & finis eſt: *In Chriſto Jeſu Domino noſtro*. In aliis item Apoſtolicis Epiſtolis ob eamdem cauſam utimur initio voce illa *Cariſſimi*, uſitata à Petro, & Joan. in ſuis Epiſt. *Durand. lib.* 4. *cap.* 16.

Certè in Dominicis Epiſtola ſolet eſſe de novo Teſtamento, quia Dominicus dies Reſurrectionem Domini, & tempus gratiæ repreſentat. *Durand. lib.* 2. *de rit. cap.* 18.

Sed cur ante Evangelium legitur, cùm ſit minoris dignitatis? Primò quia deſignat officium Ioannis Baptiſtæ, *Rupert. lib.* 1 *cap.* 32. qui fuit utriuſque teſtamenti, quorum ſunt Epiſtolæ. *Innoc.* III. *lib.* 2. *cap.* 29. Deindè *ex Alcuin.* mos fuit Apoſtolorum, ut bini ante Dominum irent *Luc.* 10. Tertiò *ex Vvalafr. loco cit.* ut animus audientium à minoribus ad majora ſentienda proficiat, & gradatim ab imis ad ſumma conſcendat, alias duas cauſas apud *Durand. loc. cit.* quæ minùs mihi placent.

l *Deo gratias Burchard.* Auguſtini ſæculo conſueverunt dicere Monachi, cum hominibus occurrebant: *Deo gratias*, quod ipſe ſcribit *Auguſt. ad Pſalm.* 132. ideò erat tunc in Miſſa, & Officio uſitatum, gratias autem agimus Deo, quòd doctrinæ ſuæ panem nobis frangere dignatur, *ex Rupert. lib* 1. *de Divin. Offic. c.* 14. ſi Pauli erat Epiſtola, dicebatur in fine, Pax tecum, *ex Auguſt. Epiſt.* 163.

m *In infine quintæ lectionis.* Omittitur reſponſio miniſtri, ne interrumpatur textus & ſenſus, ut ibidem legenti patet.

n *Et fine lectionum, &c.* Sunt hi dies luctus, in quibus abſtinemus etiã à *Gloria Patri, &c.* & ſimilibus loquendi modis feſtivioribus.

2. Poſt Epiſtolam dicitur o *Graduale, quod ſemper dicitur* p *preterquàm Tempore Paſchali, cujus loco tunc dicuntur duo Verſus, ut habetur in rubrica, in Sabatho in Albis.*

o *Graduale.* Seu Gradale: *Rabanus lib.* 1. *cap.* 33. eò quòd cantabatur in inferiori gradu. *Ordo Rom.* vel juxta gradus pulpiti, in quo legebatur Evangelium, *Raban. ibidem*: vel quia cantabatur, dum Diaconus aſcenderet gradus pulpiti Evãgelici *ex Vvalafrid. cap.* 22. *& Rhenano ad Tertul de cor. milit.* vel in gradibus Altari: *Duran. lib.* 4 *cap.* 19. Cantari autem cœpit authore Celeſtino Primo *ex Sigeber. Ann. Domini* 426. *et Ruper. lib.* 2 *Divin Offic. cap.* 21. Ambroſius compoſuit *ex Rad. prop.* 23. Gelaſius & Gregorius item ex *Durand. loco citato* appellantur in Antiphonario Gregor. *Reſponſoria.*

p *Preterquàm tempore Paſchali.* Quia *ex Rup. lib.* 1. *cap.* 34. Graduale lamentum indicat, & laborem, quæ non congruunt cum tempore ſummæ letitiæ Paſchalis. Summa verò fuit lætitia poſt recuperatum Thomam in Dominica in Albis, in cujus Sabatho ideò ceſſant Gradualia: eorum autem loco dicuntur duo Verſus qui nihil ſiniſtrum aut triſte ſonant. *Innocen. loco citato cap.* 33. quòd ſi infra Oct. Paſch. Graduale dicitur, id fit propter recenter baptizatos. *Ruper. lib.* 8. *cap.* 1.

3 *Poſt Graduale dicuntur* q *duo Alleluja, deindè Verſus, & poſt Verſum, unum Alleluja Tempore Paſchali, quando non dicitur Graduale, dicitur aliud Alleluja, poſt ſecundum Verſum: et quando dicitur* r *Sequentia, non dicitur poſt ultimum Verſum, ſed poſt Sequentiam.*

q *Duo Alleluja*, Uſupatur *Alleluja* in Liturgia S. Petri hoc loco. Poſt luctum letitia ſequitur, *Ruper lib.* 1 *cap.* 35. & peregrina vox eſt, ut idem ait, ad exprimendum peregrinum gaudium, quod in Celeſti Hieruſalem nos manet: eſt enim vox hebræa. quæ ſignificat, *Laudate Dominum*, *Aug. in Pſal.* 118. cum plenitudine tamen gaudii, & exultationis, auctore *S. Thoma poſt Gloſ. in cap.* 19. *Apoc.* unde & in diebus mœroris omittitur. *S German. in Theoria* explicat, *Al*, ideſt venit: *el*, Deus, *ia*, laudate. Alias refert

refert ſignificationes *Durand. lib.* 4. *cap.* 20. Primam *ex Auguſtino*, Salvum me fac Domine. Secundam. *ex Hieronymo*, Cantate laudem Domino. Tertiam *ex Gregorio*, Pater Filius, & Spiritus Sanctus; ſed eſt *S. Germani loco citato*: vel lux, vita, ſalus. Quartam *ex Petro Antiſiodor.* Altiſſimus levatus eſt in Cruce, lugebant Apoſtoli, jam ſurrexit. In aliam linguam transferri non debet, ſicut nec, *Amen*, propter ſanctiorem auctoritatem *Iſidor. lib.* 1. *de Divin Offic. cap.* 13. nam de Hieroſolymitana Eccleſia translata fuit ad Romanam à Sancto Hieronymo juſſu Damaſi, ut docet *S. Gregorius lib.* 7. *Epiſt.* 63. qui & eamdem vocem reſtituit *ex Rupert. lib.* 1. *cap.* 35. non ſimpliciter, ſed inſtituit, ut caneretur etiam extra tempus Paſchale, ut explicat *Baron. ex Auguſt. in Pſal.* 106 *cùm ſcribit de Damaſo Ann.* 384. quod enim erat in uſu Hieroſolymis ante Damaſum, & Damaſus Romæ ordinaverat: fortaſsè deindè omiſſum fuerat uſque ad tempora Gregolii; & ſicut *Kyrie*, vox Græca, ita & *Alleluja*, vox Hebræa à Latinis uſurpantur: ut omnis lingua in Miſſa confiteatur, quia Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris. *Innoc.* III. *lib.* 1. *cap.* 33.

Quod autem dicendum ſit in Miſſa poſt Graduale, ſeu Epiſtolam, habetur *in Ordine Romano*: & geminatur ob geminam, quam expectamus glorificationem animę, & corporis. Additur *verſus*; & alterum *Alleluja* quaſi intermixtum ſit Graduale; tùm luctu; tùm lętitia, ne deficiamus in hac vita ęrumnarum plena. *Duran. loco cit.* Quod dicitur de *Sequentia, et Alleluja* in hac rubrica; habet *Burchard.* ut ultimum locum prope Evangelium impleat. *Alleluja.*

r *Sequentia* Diximus *ſuprà* 1. *par. tit.* 5. vocari jubilationem ab Ordine Romano, cur dicta ſit Sequentia, docuimus *ibidem*. Primum earum Auctorem ferunt fuiſſe Abbatem Nogerum Sancti Galli, & Nicolaum Papam eas approbaſſe *Rodulph. propoſ.* 23. Eas etiam fuiſſe in uſu Romano tradit *Vualafr. Strabo cap.* 22. Verùm SS. Ambroſio, & Auguſtino adſcriptas fuiſſe aliquas Sequentias ſcribit *Durand. lib.* 2. *cap.* 22. pulchrè igitur juguntur Sequentię cum vocibus, *Alleluja*, ad explicandam Paradiſi lętitiam ineffabilem in ſolemnioribus Feſtis, puta, in Paſchate, & Pentecoſte; cujus Sequentię, *Veni Sancte Spiritus, et emitte cęlitùs, etc.* Auctor eſſe perhibetur Robertus Francię Rex, *apud Trithemium, et Durand lib.* 4 *cap.* 22. *circa An.* 1003. vel Hermanus Contractus, *ex Ligno vitę lib.* 5. *cap.* 70. In Feſto Corporis Chriſti Auctor eſt Sequentię S. Thomas Aquinas: quem tamen tribuit S. Bonaventurę *Jo. Rioche lib.* 4 *compend. temporum cap.* 71. *col.* 3. ſed primum puto verius. De Sequentia Paſchatis mentionem ſuboſcuram facit *Auctor Gemmę Anim. lib.* 3. *cap.* 135.

4 *Septuageſimam uſque ad Sabathum Sanctum* ſ *non dicitur. Allevia, neque dicitur in Miſſis de Feria in Adventu, Quatuor temporibus, et Vigiliis, quę jejunantur, exceptis Vigilia Nativitatis Domini,* t *ſi venerit in Dominica, et* u *Vigilia Paſchę, Pentecoſtes, ac Quatuor temporibus Pentecoſtes. Nec dicitur in Feſto* x *SS. Innocentum,* y *niſi venerit in Donimica.*

ſ *Non dicitur. Leo IX. de conſ. dict.* 1. *hi duo, et Concil. Tolet.* 14. *can.* 10. prohibent in Quadrageſima dici. Vox enim tantæ lętitię audienda non eſt in diebus męroris, & triſtitię, cujuſmodi ſunt à Septuageſima ad Sabathum Sanctùm; tùm Ferię Adventus, & Quatuor Temporum, tùm Vigilię, quę jejunantur. *Alcuin. de divin. Offic. cap. de Septuageſima.* idem affirmat de vigiliis *cap. de fer.* 6. *in Paraſc.* Stillicidium eſt enim, *Alleluja*, gaudii cœleſtis. *Rup. lib.* 1. *cap.* 35.

t *Si venerit in Dominica. Burchard.* qua nullo tempore jejunare, ſed ſemper feſtivam eſſe, Dominicę Reſurrectionis auctoritas cogit. *Alcuin. loco citato de feria ſexta.*

u *Vigilia Paſchę, etc. Burchar.* idem docet in duabus Vigiliis prędictis. In his autem ſolemnioribus diebus licèt jejunemus, lętitię tamen plena ſunt omnia in Divinis Officiis celebrandis.

x *Sanctorum Innocentium. Burchard.* propter plorationem Rachel, quę in figura pręceſſit Matris noſtrę Sanctę Eccleſię, aut quia tempus erat, quo tunc ad Inferni clauſtra deſcendebant paſſi. *Alcuin. cap. Offic. Vir erat in terra.*

y *Niſi venerit in Dominica.* Quę regina eſt dierum ob Domini Reſurrectionem, *ex Ignat. ſuprà cit. et Alcuin. ſuprà de fer.*

4. *A Septuageſima uſque ad Paſcha ejus loco dicitur*, z *Tractus*, *qui Tractus prædicto tempore in aliquibus Feriis non dicitur, ut ſuis locis ponitur*, a *nec dicitur in Feriis à Septuageſima uſque ad Quadrageſimam, quando repetitur Miſſa Dominica*.

z *Tractus*. De eo *in Ordine Roman.* Tractus autem, hoc eſt, luctus, *ex eodem Ordine Romano de Septuageſima*, à trahendo dictus eſt, quia tractim cantatur, *Alcuin. de Sept.* & veluti tractæ voces lugubres gemitibus, & ſuſpiriis admixtæ ſunt. *Azor. lib.* 10. *cap.* 36. *quæſt.* 8. Auctor Tractuum, vel Cœleſtin. *Berno. de Offic. Miſſæ cap.* 25. vel Gelaſius, *Rupert. lib.* 2. *de Divin. Offic. cap.* 21. vel Teleſphorus *Durand. lib.* 4. *cap.* 21. vel hi omnes perfecere.

Humilitatis verò Tempore dici ſolet, & ſemper in cauſa humilitatis ponitur, *Amalar. lib.* 2. *cap.* 3. unde à Septuageſima ad Paſcha locum habet Tractus, quia tunc mortem, quæ intravit in mundum per invidiam Diaboli, lugemus, *Rupert. lib.* 5. *cap.* 12. vel miſeriam vitæ præſentis. *Innocent. III. lib.* 2. *cap.* 32.

a *Nec dicitur*. Iis certè diebus cantatur Tractus, quibus frequentior eſt populus, ut ad luctum excitetur, nempè Dominicis diebus, & in Quadrageſimæ Feriis ſecundis, quartis, & ſextis. *Duran. lib.* 4 *cap.* 21.

6. *Dicto Graduali, ſeu Allelvia, ſeu Tractu*, b *dicitur Evangelium*, c *Et in principio Evangelii dicitur, Dominus vobiſcum. Reſpondetur: Et cum ſpiritu tuo.* d *Deindè Sequentia Sancti Evangelii ſecundùm N. Reſpondetur*, e *Gloria tibi Domine*, f *In fine Evangelii à miniſtro reſpondetur, Laus tibi Chriſte, quod etiam dicitur in fine illius partis Paſſionis, quæ legitur in tono Evangelii*, g *præterquàm Paraſceve. Poſteà ſi dicendum eſt, dicitur, Credo*.

b *Dicitur Evangelium*. Vox Græca, quæ latinitate donata ſonat, bonum nuncium. *Iſidor. lib.* 1. *cap.* 11. accipitur hic pro textu Hiſtoriæ Evangelicæ, quem Apoſtoli in Miſſa legebant; quod *Schulting. p.* 1. *c.* 19 ex eo Pauli deducit, quod de Luca ait: *cujus laus eſt in Evangelio per omnes Eccleſias*. Succeſſores Apoſtolorum legi curarunt in Miſſa, ut teſtantur *Liturgia omnes, & Strabo. c.* 22. Alexander Papa firmavit uſum decreto, *Radulph. prop.* 23., & *Gemma lib.* 1. *c.* 88. Eſt autem Evangelium principale omnium, quæ dicuntur in Miſſa. Sicut enim caput corpori præminet, & illa reliqua conſentiunt; ita Euangelium ſe habet cum toto Miſſæ Officio, *Rupert. lib. c.* 37. Verbum verbi eſt, Sermo ſermonis, & Sapientia Sapientiæ. *Innoc. III. lib.* 2. *cap.* 47. Evangeliarium per annum Heron. compoſuit *Gemma lib.* 1 *c.* 87. certas enim ſtatas Lectiones Evangelicas legi teſtatur *Auguſt. Prol in epiſt Joan.* 1.

c *Et in Principio Euangelii*. Ita *Ordo Romanus*; ut populus, ait, ſilentium præbeat, attentus & benevolus fiat: quod oſtendit ille per ea verba: *Et cum ſpiritu tuo*: quod notat *Rupert. lib.* 1. *c.* 36. Nam & Apoſtoli ſalutabant primùm dicentes: *Pax huic domui*. *Gemma lib.* 1. *cap.* 23.

d *Deindè Sequentia, &c. Ex ordine Romano*, quò docilis etiam fiat idem populus, *Ruper. loco citato*. Sequentia verò hoc loco eſt numeri pluralis, ideſt, ea quæ ſequuntur in Textu Evangeliſtæ. *Durand lib.* 4. *cap.* 24.

e *Gloria tibi Domine*. *Chryſoſtom. in Liturgia* Dicat qui promptior non eſt, ut cum fructu capiat verba Evangelii, *Gloria tibi Domine*, ita *Amalar. lib.* 3. *cap.* 18. vel qui capiunt, glorificent Dominum, qui mittit Verbum ſalutis, ut dicitur *Act.* 11. *Rupert. lib.* 1. *cap.* 36. Vel ſapientiam, & ſermonem Dei hunc eſſe omnes nos credentes clamemus; *Gloria tibi Domine*, ita explicat *S. German. in Theoria rerum Eccleſiaſticarum*.

Ante Textum Evangelii præmittitur: *In illo tempore*: præterquàm quando eſt initium Evangelii, vel in primis verbis Textus deſcribitur tempus proprium illius narrationis; ut: *Anno quintodecimo*; *Eliſabeth impletum eſt, &c.*

f *In fine Euangelii* refert *Durand. lib.* 4. *cap.* 24. varios ritus: quidam dicebant, *Amen*, hoc eſt, verum, vel fiat. Alii, *Deo gratias*. Alii, *Benedictus, qui venit in no-*

mine

mine Domini. Nos Chriſtum laudamus, de quo narratum eſt in Euangelio: ſed verba non ſunt antiquiora Burchardo, quia ea refert, ante eum nemo.

g *Preterquàm in Paraſc.* quę Chriſto fuit dies improperii, non laudis.

De Symbolo.
XI.

h Symbolum dicitur i poſt Euangelium l in omnibus Dominicis per annum, etiamſi in illis fiat de Feſto, in quo aliàs non diceretur, vel Dominica vacet. m In tribus Miſſis de Nativitate Domini, & deinceps uſq; ad Octavum Beati Joan. Apoſtoli incluſivè, n In Epiphania, & per Octavam Feria quinta o In Cœna Domini p In Paſchate reſurrectionis, & per Octavam. q In Aſcenſione Domini, & per Octavam. r In Pentecoſte, & per Octavam. ſ In Feſto Corporis Chriſti, & per Octavam. t In omnibus Feſtis Beatæ Mariæ, & per Octavas. u In Feſtis duodecim Apoſtolorum, & Evangeliſtarum, & per Octavas. x In utraque Cathedra Sancti Petri, & in Feſto Sancti Petri ad Vincula. In Feſtis Converſionis, & commemorationis Sancti Pauli Apoſtoli. In Feſto Sancti Joannis ante portam Latinam. In Feſto Sancti Barnabæ Apoſtoli. y In Feſtis Inventionis, & Exaltationis Sanctæ Crucis. z In Transfiguratione Domini. a In Feſtis Angelorum. d In Feſto Sanctæ Mariæ Magdalenæ. c In Feſtis quatuor Doctorum, videlicet, Gregorii, Ambroſii, Auguſtini, & Hieronymi, addito Feſto Sancti Thomæ de Aquino, & Sancti Bonaventuræ. Item in Feſtis Doctorum, Athanaſii, Baſilii, Gregorii Nazianzeni, & Joannis Chryſoſtomi. d In die Octavarum Sanctis Joannis Baptiſtæ, & Sancti Laurentii, e In Feſto omnium Sanctorum, & per Octavam. f In dedicationibus Sancti Salvatoris, & Sanctorum Apoſtolorum Petri, & Pauli. In anniverſario Dedicationis propriæ Eccleſiæ, & per Octavam. In die i Conſecrationis Eccleſię, vel Altaris. In Feſto Sanctorum g quibus dedicata eſt Eccleſia, & ubi h habetur corpus, vel inſignis reliquia Sancti, de quo agitur. In die Creationis, & Coronationis Summi Pontificis, & in anniverſario eiuſdem diei. In die, & in anniverſario l Electionis, & Conſecrationis Epiſcopi. Item in omnibus Feſtis, m quę in Dominica, quibus ratione Dominicę, & Octava dici debet. Item in Feſto n Patroni alicujus loci, vel tituli Eccleſię (non autem alicujus Capellę, vel Altaris) & in Feſtis principalibus Ordinum, & per eorum Octavas, in Eccleſiis tantùm illius Ordinis. Item dicitur Credo, in Miſſis votivis, quę ſolemniter pro re gravi, vel pro publica Eccleſię cauſa celebrantur.

h *Symbolum*. Hoc eſt, indicium, ſeu ſignum, ſeu collatio; quia Symbolum Apoſtolorum eſt indicium fidei, ejuſdemque regula, & continet omnes articulos eiuſdem, *Iſidor. lib 2. de div. offic. cap. 22.* Hymnologia Catholica, ſeu Hierarchia Euchariſtica dicitur à Dionyſ. *apud Lindanum ad Liturgiam Sancti Petri*. Symbolum autem, quod recitamus in Miſſa, non eſt Apoſtolorum, quod initio Eccleſiæ cantabatur in Miſſa *ex Dion. Areop. cap. 3. de Eccleſ. Hierar. & habetur in Liturgia Sancti Petri.* Neque eſt Nicenum, quod deinde recitari juſſit in Miſſa Sanctus Marcus, qui Sancto Sylveſtro ſucceſſit, *ex Bernone cap. 25. de officio Miſſę*, quod tamen negat Baron. *Ann.* 325. *& probat ex Ruffino in Simbolum*; ſed eſt Conſtantinopolitanum, cum additione, *Filioq; procedit*, facta in Concil. Tolet. ſub Leone I. *ex Baron. Ann.* 447. ſeu in Concil. Rom. à Damaſo, ut probat *Steph. Durand. lib. 2. cap. 24. & optimè*, quod Symbolum idem Damaſus Papa dici decrevit, *ex Ruper. libr. 2. capit. 21.* & quaſi eſſet aptius modulis ſonorum, inquit *Strabo capit 23.* Neque eſt tamen Conſtantinopolitanum purum, ſed dici poteſt Eccleſiaſticum, *ex Demochare tom. 4. cap. 15.* Purum enim à Gregor. Nyſſeno ſcriptum fuit, & approbatum in Concil. Conſtantinopol. *Niceph. lib. 12. capit 13. de quo Baron. Ann.* 281. quod

paulò

paulò diverſum eſt ab eo, quod dicimus, Romæ verò non dicebatur, ut ex mox dicendis patebit.

i *Poſt Evangelium*. Ex decreto S. Marci Symbolum poſt Evangelium dicitur, *Radulph propoſ.23.* ut per Sanctum Evangelium corde credatur adjuſtitiam, & per Symbolum ore fiat confeſſio ad ſalutem: *Strabo cap. 22.* omnes enim errorum impietates, perfidiæque blaſphemias caleat, & ob hoc in univerſis Eccleſiis pari confeſſione à populo conclamatur. *Iſidor. lib. 1. cap. 16.* Dicendum eſt autem, quòd ideò Eccleſia Romana non recitabat, quia (& inquit Berno ſe hoc audiſſe à Romanis) nulla umquam fuit hæreſeos, fæce infecta. Nam Henrico Imper. inſtante, Benedictus Papa Octavus hunc Romæ ritum inſtituit, *ex eodem Brunone, qui aderat, c. 2. de quibuſdam ad Miſſam ſpect.* Baron. quoque An. 1014. Sub Benedicto VIII. cœptum eſſe Symbolum Conſtantinopolitanum dici in miſſa Romæ, ita ut non antea, tradit, & dolet mutatum fuiſſe Romę hunc Ritum, Romanę fidei intemeratæ teſtem.

l *In omnibus Dominicis. Vualafrid. Strabo cap. 22. ex Concilio Toletano*, quia in Symbolo habetur articulus Reſurrectionis Chriſti. *Innocentius Tertius lib. 2. capit. 51.*

m *In tribus Miſſis*. De Natali Domini docet *Microl cap. 46.* De Octava, quia omnes dies infra Octavam pro una feſtiuitate computantur, ut tradit *Radulphus propoſit. 23.* Et quia Octavæ ſignificant reſurrectionem mortuorum, quæ continetur in Symbolo. *Innocentius Tertius loco citato*. Sed adverte, quòd in Octava Sancti Stephani dicitur, *Credo*, propter Octavam Sancti Joannis Apoſtoli, de quo eſt eadem regula cum Apoſtolis, ut mox dicemus.

n *In Epiphania*. *Microlog. ubi ſuprà*: quia Feſtum Domini, & in ea celebratur prætereà Feſtum baptiſmatis, de quo in Symbolo; *Confiteor unum baptiſma*: quod adnotavit *Innocentius Tertius loco citato*; ubi & Symboli meminit infra Octavam Epiphan. recitandi.

o *In Cæna Domini. Innocentius Tertius loco citato* quia, inquit, ad Eucariſtiam reſpicit illud: *Sanctorum Communionem*, quod quamvis non legatur in Symbolo Miſſæ Conſtantinopolitano, puto contineri tamen in eo eiuſdem verbo: *Vnum baptiſma*: per quod vna eſt Sanctorum generatio, & per Euchariſtiam. deindè, quæ lac dicitur 1. *Petr.* 2. vna lactatio, & nutritio; vel in eo verbo: *unam Sanctam Eccleſiam Catholicam et Apoſtolicam*, vt explicat *Durand. lib. 4. cap 35.*

p *In Paſchate Reſurrectionis*. *Radulph. et Innoc. locis citatis*: & ratio patet, quia de Reſurrectione Domini in Symbolo fit commemoratio.

q *In Aſcenſione Domini*. Quia Feſtum Domini *Microlog.* & habetur articulus: *Innocentius Tertius*.

r *In Pentecoſte. Radulph. ſuprà*, quia dicitur: *Credo in Spiritum Sanctum*, ut ait *Innocentius Tertius*.

ſ *In feſto Corporis Chriſti*. Ratione ſuprà allata de Cœna Domini. Vrbanus Quartus inſtituit.

t *In omnibus Feſtis B. Marię*: *Microlog. c. 46.* quia de ea in Symbolo Innoc. III. qui tamen mentionem facit Oct. tantùm Aſſumptionis Beatæ Virginis non Octavæ Nativitatis ejuſdem.

u *In Feſtis duodecim Apoſtolorum*, De Apoſtolis *Micr. loc. cit.* quia Symboli Auctores, & quia dicitur in Symbolo, *Apoſtolicam Eccleſiam*, quod habet *Durand. lib. 4. cap. 25.* Evangeliſtæ cenſentur Apoſtolici viri, & Symbolum in eorum Feſtis dicebatur, *teſte Durando ibidem*.

x *In utraque Cathedra, etc. Microl. loc. cit.* & ratio patet, ex titulo Apoſtolico, de ſeptem his Feſtis.

y *In feſtis inventionis, etc. Microlog. ibidem* de his duobus Feſtis: & de Cruce fit mentio in Symbolo: *Crucifixus etiam pro nobis*.

z *In Transfiguratione Domini Durandus ibidem tradit*. Feſtum Chriſti eſt, non ergò renueret *Microl. nec Innoc.* III. quorum temporibus hoc Feſtum deſiderabatur.

a *In Feſtis Angelorum. Innoc. Tertius loc. cit.* docet, & ea ratione, quia cùm dicimus *Creatorem Cœli, et Terrę*: intelligimus Deum Creatorem Angelicæ naturæ, & humanæ; in Symbolo Miſſę expreſsè dicitur: *et inviſibilium*: hoc eſt, Angelorum. A Damaſo decretum fuiſſe Symbolum in Feſtis Angelorum, ſcribit *Craſſus lib. 2. cap. 30. in ſuo Ceremoniali*.

b *Sanctę Maria Magdalenę*. Favet Inno-

Innocen. Tertius, quia in Chriſti Reſurrectione ea fuit Apoſtolorum Apoſtola.

c *Quatuor Doctorum*. Ea ratio eſſe poteſt, quia ipſi docuere populos, & explicarunt Symboli miſteria, eo verbo quoque fortaſsè ſignificantur: *Catholicam Eccleſiam:* argumento ſimili ſumpto à Durando ſuprà in verbo *Apoſtolicam*, pro Apoſtolis. Et in Feſtis quidem quatuor Doctorum latinorum dici teſtatur *Burchardus*: immò dicitur etiam fuiſſe decretum à Gregorio XI. & Vrbano VI. in aliis Græcorum & S. Thomæ juſſit Pius V. ſicut & Sixtus V. illud addidit Feſto S. Bonaventuræ.

d *Octavarum S. Joannis Baptiſtæ, &c.* Ita *Innoc* III. ſed ea, inquit, de cauſa, quia veniunt infra Octavas Apoſtolorum Petri, & Pauli, & Aſſumptionis Beatæ Virginis: unde & Præfationes dicuntur de Apoſtolis, & de Beata Virgine. Qua ratione dicitur etiam Symbolum in eorum Feſtis, ſi occurrant infra Octavas alicujus Patroni loci, ſeu Tituli Eccleſiæ, licèt de Octava nulla fiat Commemoratio in prædictis Feſtis.

e *Omnium Sanctorum*. *Microl. loco cit.* & ratio eſt quia in hoc Feſto veneramur B. V. Apoſtolos & alios, quibus congruit recitatio Symbol. *Innoc.* putat hoc Feſtum eſſe Dedicationis Eccleſiæ omnium Sanctorum; de qua ſtatim.

f *In Dedicationibus*, *Microl. loco cit.* addit & cauſam *Innoc.* quia in Symbolo dicitur: *Sanctam Eccleſiam*, & valet in quatuor his feſtivis caſibus Eccleſiarum.

g *Quibus dedicata eſt Eccleſia*. Scribit *Durand. lib* 4. *c.* 25. hoc fuiſſe in uſu apud quoſdam.

h *Habetur Corpus*, &c. Symboli recitatio cùm ſit nobiliorum Feſtorum propria, videtur addere ſolemnitatem Miſſæ, in qua illud præter ſupradictos dies recitatur, & idcircò extenditur ad præſentem, & ſequentes caſus in Rubr. deſcriptos. In tranſlatione verò SS. non dicerem Symbolum, niſi Officium ſit duplex, quod Tranſlationi principalis tantùm Patroni concedere ſolet ſacra Rit. Cong.

Vſus recitandi Symboli in Feſtis ſanctorum, quibus dicata eſt Eccleſia, ſeu ubi habetur inſignis Reliquia, non fuit, ut opinor ante annum 1393 in quo Bonifacius IX. conceſſit recitari Symbolum in Feſto S. Franciſci in propria Eccleſia, & ubi corpus ejus requieſcit, ut refert F. Lucas Vvandingus tomo Annal. eodem anno num. 1.

Quæ verò ſit inſignis reliquia Sancti, ratione cujus dici queat, *Credo*, in Miſſa: eam eſſe ne dubites, ratione cujus Officium Duplex recitari poteſt. Gregorius enim XIII. anno 1573. conceſſit Eccleſiis Hiſpaniarum, ut poſſint facere Officium Duplex de Sancto, cujus habetur caput, brachium, crus, quibus Sacra Rituum Congregatio die 8. Apr. 1628. tamquam inſignem reliquiam addidit, eam partem corporis, in qua paſſus eſt Martyr, modò ſit integra, & non pauca. Quòd ſi corpus habeatur integrum, aut illius magna pars, à fortiori Symbolum in Miſſa recitari debet: prædicta verò intellige de Reliquiis approbatis, ut declaravit eadem Sacra Congregatio 3. *Junii* 1617. & *prædicta die* 8. *Aprilis* 1628.

i *Creationis*, &c. Et jure in tribus his caſibus: quia Dominus Apoſtolicus nominatur in Litaniis, caput eſt Eccleſiæ Catholicæ, de qua in Collectis pares ſunt illæ duæ pro Eccleſia, & pro Papa, quæ cum alternativa ad libitum Sacerdotis præſcribuntur.

l *Electionis*, &c. Si in conſecratione Eccleſiarum, quanto magis in conſecratione Epiſcoporum? & pertinent Epiſcopi ad eum articulum; *Catholicam Eccleſiam*. Audi Ambroſium *in Oratione de obitu fratris ſui*. Advocavit Satyrus ad ſe Epiſcopum, nec ullam veram putavit, niſi veræ fidei gratiam, percunctatuſque ex eo eſt, utrumnam cum Epiſcopis Catholicis, hoc eſt, cum Romana conveniret Eccleſia. Denique Vicarii ſunt Apoſtolorum, ut dicitur *in Ordine Romano, ex Conc. Nicæno cap. 4. de conſecratione Epiſcopi*. In die Conſecrationis Epiſcopi aſſerit dici Sybolum, *Burchardus*.

m *Quæ in Dominicis*. *Innocen.* VII. decrevit, dici *Credo* in Feſtis S. *Jo*: Baptiſtæ & S. Laurentii, quando veniunt in Dominicis: *ut in Brev. Veneto* 1511. *narratur*, & hac eadem ratione dicendum erit etiam Symbolum in Vigiliis Nativitatis Domini & Epiphaniæ; & in octava Innocentium, ſi venerint in Dominica, nimirum ratione Dominicæ vacantis.

n *Patroni alicujus loci*. Patronus, & Titularis Eccleſiæ ſunt quidem primæ claſſis; non ideò tamen illis convenit, ut dicatur, *Credo*; quia non dicitur in Feſto Sancti Joannis Baptiſtæ, quod eſt primæ claſ-

claſſi: ſed, quia cùm locus fiat celebrior, concurrente populo ad Feſtum Patroni, ſeu Tituli Eccleſiæ, æquum eſt, ut Sanctam fidem populus ibidem cum Clero conclamet, & profiteatur. Hinc dicitur, *Credo*, in Feſto Sancti Joannis Baptiſtæ in propria Eccleſia, ob locum, & concurſum populi, & ob eumdem concurſum dicitur etiam in Miſſis votivis, quæ ſolemniter celebrantur pro re gravi, *de qua vide ſuprà tit.* 8. *numero* 4. * Solus autem concurſus populi ſine alio ſolemnitatis titulo, non facit, ut legitimè dicatur, *Credo*, ex Rubricis: alioquin in Eccleſiis ruralibus in omnibus Feſtis diceretur, *Credo*.

In Vigiliis autem, quæ veniunt infra Octavam, & habent Symbolum, non tamen dicitur Symbolum, ſicuti neque Hymnus Angelicus; quod habetur in Miſſali ex ſimili Rubrica, in Miſſa Litaniarum majorum in Feſto Sancti Marci, eadem enim eſt ratio in his feriis majoribus: immò à fortiori, ſi non in rogationibus: ergò nec in Vigilis, quibus illa præſtant.

De Offertorio, Secretis, Præfationibus, & Canone, XII.

1 *Poſt Symbolum, vel ſi non ſit dicendum, poſt Evangelium,* o *dicitur Dominus Vobiſcum,* p *Oremus*, q *deindè Offertorium: poſteà fit oblatio cum orationibus, ut in ordine Miſſa. Qua oblatione facta, dicuntur* r. *Orationes ſecreta*, ſ *ſecundùm numerum Orationum, qua clara voce in principio dicta ſunt; ſed ante primam Orationem* t *non dicitur Dominus vobiſcum, nec aliud, ſed dicto, Suſcipiat Dominus ſacrificium, abſolutè dicuntur;* u *neque etiam ante ſecundam Orationem dicitur Oremus.* x *Terminatur autem prima & ultima Oratio, ut dictum eſt ſuprà in Rubrica de Orationibus, & ſecretò dicuntur uſque ad illa verba in concluſione,* y *Per omnia ſacula ſaculorum, qua clara voce proferuntur, & incipitur Prafatio.*

o *Dicitur Dominus vobiſcum. Ordo Roman.* & introitum demonſtrat ad aliud Officium, dum ſalutat Sacerdos operarios ſuos, *Amalar. lib.* 3. *c.* 19. invitaturus quoque ad Orationem monet, niſi Dominus ſit nobiſcum, non poſſe nos orare. *Innocen. lib.* 2. *cap* 53.

q *Oremus. Ordo item Rom.* quo docemur, ut ſtabiles ſimus in fide, quam profeſſi ſumus in Symbolo, *Steph. de Edven. Sacram. Altar. cap.* 12. vel precamur, ut voluntarium Sacrificium acceptabile ſit Domino, nec deſpiciatur cum ſacrificio Cain. *Amalar. loc cit.*

q *Deindè Offertorium. Ordo Romanus, & in Antiph. Sancti Gregorii* nomen hoc habetur. Porrò Offertorium, *auctore Iſidoro lib.* 6. *Ethymol. capit.* 19. quaſi ob fertum; ob dicitur enim oblatio, quæ in Altari offertur; fertum, ſive ferctum: *ait Feſtus* genus ibi dictum, quod crebriùs ad Sacra ferebatur, vel dicitur Offertorium, ab offerendo; quia tunc oblationes fiunt. *Innocent. III.* 2. *c.* 55. vel eſt offerentium Canticum, *Gemma anim lib.* 2. 1 *cap* 97. Offerendam vocat etiam *Amalar. lib.* 3. *cap.* 36.

Quis auctor? Cœleſtinus *ex Demochare tomo* 4 *cap.* 15. Eutuchianus *ex Petro* ab *Apmeer de Off Miſſa*. S. Gregorius, *ex Gemma anim. lib.* 1. *cap.* 88. inclinaverat prior in hanc ſententiam *Vualafrid Strabo cap.* 25. Ordo ſanè conveniens, *inquit Innocent. ſup.* nam ſequitur prædicationem Evangelii fides in corde, laus in Offertorio, fructus in Sacrificio. Addit *Alcuin. de celebr. Miſſa*, ad imitationem populi Iſrael hoc fieri, qui oblationes, & vota cum laude Deo offerre conſueverat.

r *Orationes Secreta.* Quia ſecretò dicuntur. *Amal. lib.* 3. *cap.* 20. Ordo Romanus eas hoc nomine vocat.

ſ *Secundùm numerum Orationum.* Habet *Radulph propoſ.* 23. *& ante eum Beleth. cap.* 43.

t *Non dicitur Dominus, &c* Jam enim dixit Sacerdos, *Dominus vobiſcum, & Oremus*, ante Offertorium: quæ Salutatio, & Invitatio antiquitùs erat ordinata ad Orationem Secretam; & ante illam ab Offertorio nulla prorsùs interponebatur. Oratio, ut notat *Microl c* 12. ſecundùm uſum. Romanum. Orationes enim, quæ nunc dicun-

tur in oblatione, habent originem è Gallicana Eccleſia, ut dicemus *tit. 7. p. 2. Rubricarum generalium*, ubi de ipſa oblatione.

u *Neque dicitur Oremus*. *Burchar.* tùm quia dictum eſt ante Offertorium; tùm quia ejus vice proximè antè dicitur, *Orate fratres*, tùm quia (& hæc eſt magis propria ratio) Orationes ſecretò dicendæ ſunt: quis dicat ergò, *Oremus*, an alta voce? inconcinna interruptio: an ſubmiſſa voce? quos invitamus non audientes? omittimus igitur convenientiùs.

x *Terminatur autem prima*, *&c. Burchard.* iiſdem de cauſis, quibus ſuprà *de Commemorationibus tit. 7. num. 7. & de Oratione tit. 9.*

y *Per omnia ſecula ſeculorum*. Non eſt hoc initium Præfationis, ſi propriè loquamur, ſed finis Orationum: vult *Innocentius Tertius lib. 2. cap 61.* eſſe finem Orationum, & eſſe principium Præfationis, ut oſtendatur, ait, Chriſtus lapis angularis, qui fecit utraque unum, propèque parietem Judæos continens, & Gentiles, qui per Philippum adierunt Jeſum. *Joan. 12.* ſed de nomine videtur quæſtio.

z *Præfationes autem dicuntur, ut in ordine Miſſæ adnotatum eſt:* a *quæ in Quadrageſima, Tempore Paſsionis,* b *& Paſchali, & infra Octavas propriæ aſsignantur: dicuntur etiam* c *in Dominicis, & feſtis, quæ illis temporibus celebrantur; niſi illa Feſta propriam Præfationem habeant.*

z *Præfationes*. Hoc eſt, Prælocutiones ante Canonem. *Alcuin de celebratione Miſſ.* Originem habent ab Eccleſiæ primordiis, *ex Clem. lib. 8 conſt. Apoſt. c. 16.* Dionyſium auctorem facit *Honor. Gemma lib. 1. c. 89.* & Leonem Papam *ibid.* Præfationis communis auctorem Gelaſium dicit *Alcuin. loco cit.* aut cantari juſſit, *ut ait Gemma*, aut fortè limitavit: quæ tamen habetur in Liturgia S. Petri Græca.

Novem Præfationes enumerat, ut antiquas, & approbat Pelagius Papa Secundus *Epiſt* 4. nimirum, Paſchalem, de Aſcenſione Domini, de Pentecoſte, & de Natali Domini, (quæ dicitur etiam in Miſſa de Sacramento Altaris, *ex Radulph loco cit.*) de Epiphania, de Apoſtolis, de Sancta Trinitate, de Cruce, de jejunio Quadrageſimali. *Sigeber. de Pelagio ad An D 581. & can. invenimus de conſecr. diſt. 1.* & hoc fortaſsè ordine compoſitæ fuerunt, nam ordine temporis poſitæ ſunt in Miſſali, quo eas cantari contingit. His, *teſte Radulph ibid.* addidit decimam de Beata Virgine Maria Vrbanus II. *in Conc. Placentiæ celebrato ann 1095. ex Baron. vel ex Belarm lib. 2. de Miſs cap. 17. anno 1080. & habetur can. Sanctorum* § *fin. diſt.* 70 Angeli verò omnes in Præfatione nominantur implicitè in verbo, *Virtutes*, *ex Alcuin. loco citato*, quia Dominus Virtutum, ideſt, Angelorum, ipſe eſt Rex gloriæ. *Pſ. 23.* ideoque nominantur paulò ante conſecrationem, quia creduntur ſacrificio adeſſe. *Microl. cap. 11.*

Surſum corda: de Jeremia ſumptum eſt, legit *Clement. conſtit. lib. 8. c. 166.* Surſum mentem: ex quo datur intelligi, corda eſſe caſus accuſativi. *Gratias agamus*, de Apoſtolo. *Radul. loco citato*. *Beata Seraphym.* Alcuinus legit *Seraphin.* & vult eſſe plurale generis neutrius; Seraphim autem eſſe generis maſculini; illud ab Hebræis, hoc à Græcis derivare. Sed fallitur: quia in Liturgia S Petri legitur: *Seraphin.* per in generis neutrius. Miror, Caroli Magni magiſtrum hæc minutiora perſequi; ſed minima Dei maxima ſunt: & maximè obſervanda. Pleniorem Præfationis declarationem lege *apud Duran. lib. 2. cap 31.*

Concluditur Præfatio Hymno triſagio, ſeu Angelico, quem Victorialem *Liturgia S. Petri*, Triumphalem *SS Jacobus, & Marcus in Liturgiis*; Cherubicum *Sanctus Germanus in Theoria*: *Alcuinus*. Primævum vocant, quamvis vulgo hujus Hymni, *Sanctus, Sanctus, Sanctus, &c* feratur auctor Sanctus Sixtus; hic quidem Decreto firmavit, ut Sacerdote incipiente populus proſequeretur, ſed anteà erat in uſu in Liturgiis prædictis, & meminit *Clemens lib. 8. Conſt. cap. 16.* deſumptus autem eſt partim ab *Iſaia* 6. partim ab *Evang. Matt. 21.* in quo Trinitas adoratur in Vnitate, & benedicitur Incarnatio Verbi, quo venit in nomine Domini. Addidit Sanctus Ignatius illud: *Benedictus qui venit, &c.* ſi credimus *Remigio Antiſiodorenſi in expoſitione Miſſæ*, bis dicitur *Hoſanna*, ideſt, Salva quæſo, ab antiquis temporibus

Ordo

Ordo Romanus. ſemel Angelorum nomine, ſemel noſtro: quia Hymnus hic partim ab Angelis, partim ad hominibus concinitur, ut per Chriſtum immolatum genus humanum ſociatum fuiſſe Angelis fateamur. *Gemma c.42 l.1.* Concil. autem Vaſenſe *can. 6.* ſtatuit ut diceretur in omnibus Miſſis, etiam Defunctorum

a *Quæ in Quadrageſima*. Etiam in Feriis Præfationem Dominicæ diei, ſcribit *Micr. c. 50.*

b *Et Paſchali*. Eamdem recitari præfationem uſque ad Aſcenſionem tradit *Microl. c. 55.*

c *In Dominicis, & Feſtis, &c.* Generale eſt Præfationum; ut eorum temporibus & diebus in omni Miſſa continuentur, ubi propiæ non habentur *Radulph prop 23* per quod patet ratio ſequentium Rubricarum *n.3. & 4.* Excipe Feſtum Sancti Joannis Euangeliſtæ, cui datur Prefatio de Nativitate ex antiquo uſu Capellæ Papalis, licèt habeat Præfationem propriam; & item diem Octavam Sancti Stephani, quæ eſt infra Octavam Sancti Joannis, in qua dicitur Præfatio de Nativitate in gratiam eiuſdem Nativitatis.

Excipe quoque Miſſam de Feria privilegiata, ut Litaniarum Majorum in Feſto S. Marci ex Rubrica propria; & Miſſam Feriæ quatuor Temporum occurrentem in Octava Nativitatis B.V. in quibus dicitur Prefatio communis; ita Sacra Rituum Congr. die 12. Decemb. 1626. * & à ſimili Miſſam Vigiliç Sancti Joannis, ſeu Apoſtolorum infra Octavam Corporis Chriſti, ſeu in die Octava.

Ratio eſt, quia prędictę Miſſę ſunt feriales, in quibus diſſonaret cantus ſolemnis Pręfationum, puta, de Corpore Chriſti (Ferialis cantus non habetur eiuſdem in Miſſali] & ideò ſicut in Miſſa ſolemni Pręfatio communis non poteſt non cantari, ita etiam in Miſſa privata de Vigilia communis Præfatio recitari debet. Præterea congruit communicatio Præfationum Feſtivarum aliis Feſtis, & Votivis, quę aliqualem habent rationem Feſti; non autem Feriis & Vigiliis, unde de iis in ſeq. *n. 3. & 4.* regula datur, de his nihil in Rubrica, nihil, inquam, ut non dicas eſſe caſum omiſſum.

3 *Si infra Octavam alicujus Feſti, quod non habet Præfationem propriam occurrat Feſtum ex majoribus non habens propriam Præfationem, dicitur Præfatio de Octava, quamvis de ea nulla fiat commemoratio in Miſſa.*

4 *In Miſſis Votivis dicitur etiam Pręfatio propria, ſi propriam habeant, ſi verò non habuerint, dicitur Pręfatio de tempore, vel Octava, infra quam contigerit hujuſmodi Miſſas celebrari: alioquin Præfatio communis. Et quandò aliquis Miſſa votiva pro cauſa publica celebratur, dicitur* b *in cantu ſolemni, ut in Duplicibus. In Miſſis Defunctorum quocumque tempore ſemper dicitur Pręfatio communis.*

b *In Cantu ſolemni*. Qui nimirum aſſignatur Feſtis Spiritus Sancti, Trinitatis, Sanctæ Crucis, Sanctæ Mariæ, &c. demptis verbis, quæ non congruunt votivæ Miſſæ, ut in Præfatione ſolemni de ſpiritu Sancto, omittenda ſunt ea verba in cantu, *hodierna die*, quæ conveniunt tantùm Feſto Pentecoſtes non votivæ Miſſæ.

Monendum hoc loco; votivas Miſſas ſi infra Octavam Nativitatis Domini non habere, aliam Prefationem, quàm de Nativitate, ſicut & Feſtum S Joannis argument à foritori, & item, quod Præfatio de tempore, & de die, idem ſonat in hac Rubrica.

5 *Poſt præfationem incipitur* e *Canon Miſſæ ſecretò; in quo ſerventur omnia, ut in Ordine Miſſæ, Ubi verò* f *infra actionem,* g *Communicantes, & Hanc igitur, vel alia, variari contingit, ſuo loco in gropriis Miſſis adnotatur.*

e *Canon*. Ideſt, Regula Canon, vox uſurpata à Sancto Gregoriorio *lib. 11. epiſt. 16.* qui & precem nominavit *lib. 7. epiſt. 63.* Regulam vocat Eccleſiaſticam *Ambroſ. in epiſt. ad Timot. cap. 2.* Legitimum, *Optatus Milevit. lib. 2. contra Parmen.* Secretum, *Baſilius de Spiritu Sancto capit. 27.* Ordinem precum *Iſidor. 1. de divinis Officiis cap. 1. 15. & à Dionyſio loco citato* dicitur Actio, quia *ex Walafr. cap. 22.* in ea actione eſt legitimus Ordo, & Regula, fixa & ſtabilis, ad Sacramenta conficienda. Auctor illius neſcitur: antiquior eſt ordine Romano, in quo habetur Canon,

uti

Vti jam vſitatus; & in Liturgia Sancti Petri totus habetur, ſed partim auctus, ſaltem Sanctorum nominibus, poſt mortem Petri antiquior eſt omni memoria, *Belarm. mox cit. loco*, & quia nulla ibidem fit mentio Confeſſorum, probat idem *lib. 2. de Miſſa cap.* 20. fuiſſe finitum totum ante Concilium Maguntiacum; in quo Feſta Confeſſorum habentur. Putat *Innocen III. lib. 3. cap* 10. finitum ante Sanctum Sylveſtrum. Tamen ultimus, qui addidit Canoni, fuit Sanctus Gregorius, ut dicemus: à quo, *loc. citato*, dicitur fuiſſe à Scholaſtico compoſitus, quē putant eſſe Gelaſium doctrina clariſſimum. *Innocent. III. lib. 3 c. 10 & Honor. in Gemma anim. lib. 1. cap. 90.* De Muſæo Maſilienſi dubitat *Pamelius in Liturgiis*, qui in Scolaſtico ſermone ſcripſit librum Sacramentorum circa An. 490. Vel de Victoriano Voconio Mauritaniæ Epiſcopo, qui compoſuit Sacramentorum volumen, & vixit inter tempora SS. Hieronymi, & Gregorii Papæ. Sed ſicuti verè compoſitus fuit à pluribus, ex Domini verbis, ex Apoſtolorum traditionibus, & Sanctorum Pontificum Inſtitutionibus, juxta Concil. Trid. *ſeſs. 22. cap.* 4. ita pars ejuſdem antiquior eſt altera, ut patebit ex auctoribus ſingularium partium, de quibus *in ſecunda parte Rubricarum generalium titulo octavo, et ſequentibus*, agemus commodiùs;

f *Infra actionem*. Hoc eſt, Canonem, ob rationem ſuprà allatam.

g *Communicantes, etc.* Varietas hæc habetur in libro Sacramentorum Sancti Gregorii. *Microlog. cap. 12.* hæc habet in ſummis Feſtivitatibus quædam Canoni in illo loco, ubi dicitur, *Communicantes*, vel, *Hanc igitur oblationem* interponimus; quæ tamen ex antiquioribus, & emendatioribus Sacramentariis interponenda eſſe didicimus: videlicet in Nativitate Domini, in Epiphania, in Cena, in Paſcha, in Aſcenſione, in Pentecoſte; quæ ſanè cum noſtris Miſſalibus concordat: Dantur autem caſus, quo ſeparari debeat, *Communicantes* à ſua Præfatione: nam infra Octavam Aſcenſionis, ſi occurat feſtum Sanctorum Philippi, & Jacobi, *Præfatio* erit de Apoſtolis, *Communicantes* de Aſcenſione, licèt in Miſſa nulla fiat commemoratio: idemque accidere poteſt in Inventione Sanctæ Crucis, & in Miſſis ſolemnibus votivis, quæ dicuntaur infra eamdem Octavam, & habent Præfationem propriam.

Ratio verò eſt, quia, *Communicantes*, habet infra illam Octavam quaſi rationem de tempore, ſicut haberet etiam Præfatio de Octava in predictis Feſtis, ſi propriam Præfationem non haberent, *ut dicitur in titulo hoc eodem num 3. et 4.* & licèt nulla fiat Commemoratio de Octava, dicitur tamen *Communicantes*, ſicut in offic dicitur ad Primam, & in fine Hymnorum in prædictis Feſtis: *Qui ſcandis ſuper ſydera*, neque enim ideò unitur, *Communicantes*, Præfationi, ut unà ſimul vel dicantur, vel omittantur; ſed ut faciliùs utrumque reperias. Atque ita decrevit tandem Sacra Rituum Congregratio die 28. Auguſti 1627.

De Communione, Orationibus poſt Communionem, Ite Miſſa eſt, vel Benedicamus Domino, de Benedictione, & Evangelio S. Joannis. XIII.

1 *EXpleto, Canone, & aliis omnibus uſque ad Communionem, ea peracta dicitur* h *Communio, & Orationes* i *poſt Communionem eodem modo, et ordine, ut in principio Miſſæ: et repetito, Dominus vobiſcum, dicitur* l *Ita Miſſa eſt, vel Benedicamus Domino, pro temporis ratione. Ite Miſſa eſt, dicitur* m *quandocumque dictum eſt, Gloria in excelſis. Cùm non dicitur, ejus loco dicitur, Benedicamus Domino, Reſpondetur,* n *Deo gratias. In Miſſis defunctorum dicitur,* o *Requieſcant in pace, Reſpondetur, Amen.*

h *Communio*: De hac *Ordo Romanus*, et *Antiphonar. Gregor.* & cantabatur dum populus communicabatur, tradit *Rupert. lib. 2. cap.* 18. ſolitam dici poſt ci-

bum ſalutarem in gratiarum actionem. Cœleſtino *Demochares tomo* 4 *cap.* 15. Gregorio tribunt auctori. *Gemma lib.* 1. *cap* 90. *& Hugo Victor. de Eccleſ Offic lib.* 2: *cap.* 11. Deducit hunc ritum *S. Tho.* 3. *par. quæſt.* 83. *art.* 4. ab Hymno dicto à Chriſto, & Apoſtolis poſt cœnam. Nunc cantari debet poſt *Agnus Dei*, immediatè niſi fiat populi communio, ad quam ea cantatur.

i *Orationes poſt Communionem*. Idem docet *Microl. cap.* 19. quas Orationes Collectas etiam vocat *Ordo Romanus*. Ad complendum, titulus earum eſt, *in Sacrament. Gregoriano*. Benedictiones appellat *Vualafr. loc. cit.* quæ pro communicatis dicebantur; neque alia tunc in fine benedictio dabatur populo. *Micr. cap.* 21.

l *Ite, Miſſa eſt, &c.* A Leone inſtitutum fuiſſe ſcribit *Radulph. prop. vit.* quod tamen habetur *in Liturgia S. Petri*, & expreſſiùs *in Conſt. Ap. lib.* 8. *cap.* 23. & quidem in Feſtis, concurente populo, dimittitur ille ſolemniter, niſi triſtitia temporis inſinuanda ſit, vt in Dominicis Quadrageſimę, & eiuſmodi: in ferialibus autem, vbi devotiorum eſt acceſſus ad Miſſam, ii ſunt potiùs detinendi in diuinis benedictionibus. *Microl. cap.* 46. ſed Clem. vtitur verbis. *Ite in pace*, à Chriſto deduci, hunc ritum *Vvaldenſis tom.* 3. *tit* 4. *cap.* 44 *num.* 7. qui in fine cœnæ dixit: *Surgite, eamus hinc*.

m *Quandocumque dictum eſt Gloria*. Docet *Microl. cap.* 19 *&* 46. ſolemnis autem eſt dimiſſio, ait *Rup. lib.* 2. *cap.* 20. & gaudium ſonat commune Hymno Angelico, & cantico, *Te Deum*, vnde ſe invicem conſequuntur, ſicut cantus Angelorum, & iter Paſtorum ad Chriſtum *Duran. lib.* 7. *cap.* 1.

n *Deogratias*. Hoc loco vſurpari innuit *Dion cap* 3. *Eccl Hierarch. iis verbis*: in gratiarum actionem ſacram definit, cum omni Eccleſiæ ſacra plenitudine, *Auguſt.* etiam *Epiſt.* 59. *ad Paulinum*: participato tanto Sacramento gratiarum actio cuncta concludit, quod *Amal lib.* 1. *cap.* 34. de hoc ritu declarat.

o *Requieſcant in pace*. Explicat *Durand. lib.* 4 *cap.* 47. vt requies concedatur, quam ei optamus, ſed anteà meminit hujus ritus *Steph. Edvenſ de Sacr. Alt cap.* 18.

* Dicitur autem hoc loco ſemper in plurali numero, licèt pro uno dicatur Miſſa.

2 *Dicto* p *Placeat*, *datur* q *Benedictio, quæ à Celebrante ſemper datur in Miſſa, præterquàm in Miſſis Defunctorum. Deindè legitur* r *Evangelium Sancti Ioannis, In principio, præmiſſo Dominus vobiſcum, & Initium, vt moris eſt: quod Evangelium numquam prætermittitur in Miſſa, niſi quando fit de Feſto in aliqua Dominica, vel Feria, quæ habet Evangelium proprium, quod legitur ejus loco Excipitur Dominica* IV. *Adventus, cujus Evangelium non legitur in fine Miſſa, quando in ea occurrit Vigilia Nativitatis Domini, quia nec in Officiis lectum eſt.* ſ *In tertia Miſſa de die Nativitatis Domini legitur in fine Evagelium de Epiphania. Cùm natus eſſe Jeſus. Et in Dominica Palmarum in Miſſis privatis legitur Evangelium, quod ponitur in Benedictione Palmarum, quod etiam lectum eſt in Officio. In Vigiliis, quę occurrunt in Quadrageſima, vel quatuor temporibus, non legitur* t *Evangelium Vigilię in fine Miſſę Et ſimiliter* u *in Miſſis Votivis numquam legitur in fine aliud Evangelium, niſi S. Joannis.*

p *Placeat* Hujus meminit *Microlog. cap.* 22. quamquam poſt datam benedictionem.

q *Benedictio*. De hac à Sacerdote hoc loco danda indicium eſt *in Liturgia S. Petri*, *& in lib. Conſt. Apoſt. cap.* 23. expreſsè de ea ſcribit *Hieron. ad Ruſticum Narbonenſem, Epiſcopum*, cujus verba de benedictione hac explicat *Microlog. cap.* 21. qui & addit cauſam; ut qui non communicatus diſcendit, ſaltem benedictus à Sacerdote recedat, habetur etiam *de conſecr. diſt.* 1. *cum ad celebrandum ex Conc. Aurelian.* 1. *cap* 28. *& Agathen. cap.* 47. *eadem diſt. Miſſas*.

r *Evangelium Sancti Joannis*. In Liturgia S. Petri habentur hęc verba in fine. *Deindè plenitudo legis, et Propheterum*, legebatur ergò aliquid, & Lindanus citat Liturgiam S. Simeonis Syracuſani ante annum 800. in cujus fine Lectio jubebatur. Apud quoſdam Lectio Evangelii S. Joann. fuit in uſu, *ex Duraud. lib.* 4. *cap.* 24. *& capit quidam de celebrat. Miſſ tùm in concil. Salegunſt. tit. de ſuffrag. capit.* 22

Ad-

Additum ergò denuò eſt quoad omnes, & *Burchar. habet*; ut divinitatis, & humanitatis Chriſti quaſi circulari ſigillo facto, ut opinor, toti ſacrificio extremam manum imponamus, & ut tanti beneficii jugiter recordemur, *Suar. par. 3. diſput.* 83 *ſect.* 1. Ejus loco legitur Evangelium, quod in Officio lectum eſt pro nona Lectione; ut Miſſa concordet cum Officio, & nullum Evangelium in Miſſali poſitum prætermittatur, quin aliquo modo publicetur populo in Miſſa, ſaltem per modum commemorationis in fine Miſſę, item ſi quis fortaſsè primum Evangelium non audierit, in fine ſaltem Miſſę audire poterit alterum, *ait Suarez loco citato*. Ex his autem ratio patet Rubricarum ſequentium de Dominica quarta Adventus, cujus Evangelium non modò non lectum eſt in Officio Vigilię Nativitatis Domini, ſed & ſufficienter lectum eſt pridie in Miſſa Sabathi Quatuor Temporum.

ſ *In tertia Miſſa Nativitatis Domini*, Ne in eadem Miſſa legatur bis idem Evangelium, legitur illud Epiphanię; quod & convenit Nativitati Chriſti, & in fine occaſionem prębet adorandi cum genuflexione, ut ad ea verba: *Verbum caro factum eſt*, quando nimirum dicitur: *& procidentes adoraverunt eum*.

t *Evangelium Vigiliæ*. quia nec in Officio lectum eſt: ideò neque legitur in fine Miſſę.

u *In Miſſis Votivis*. Quia votivę diſcordant ab Officio, cujus Evangelium, vel nobiliori loco in Miſſa legendum eſt, vel omittendum idcircò ſemper in iis legitur Evangelium S. Joannis.

* Dicitur etiam Evangelium S. Joan. in fine Miſſę de Feſto, in quo nulla fit commemoratio Ferię privilegiatę: *ut in tit.* 7. *num.* 2. quando ſcilicet dicuntur duę Miſſę de Feſto, & de Feria ſine utrorumque commomoratione.

De ordinanda Miſſa ex ſupradictis Rubricis XIV.

1 *Supradictis Rubricis cognitis, ſi quis velit ordinare Miſſam diei recurrat ad Ordinarium Miſſarum de Tempore, vel de Sanctis, ſecundùm qualitatem Officii. Si proprium non habeat, recurrat ad commune Sanctorum. Si de Feria agendum ſit, & propria Miſſa non fuerit de Feria, dicatur Miſſa præcedentis Dominicæ, omiſſis Gloria in excelſis, & Symbolo, præterquam Tempore Paſcali, in quo ſemper dicitur, Gloria in excelſis ut ſuprà, excepta Miſſa Rogationum, & in Adventu* x *prætermittitur. Alleluja, poſt Graduale, cum ſuo Verſu. Si dicenda ſit Miſſa Votiva, requiratur poſt Commune Sanctorum ſuo loco. Si plures Orationes dicendę ſint, requirantur poſt Miſſas Votivas, ſuo loco de ſingulis rebus ſingulę. Si pro defunctis dicenda ſit Miſſa, habetur poſt Miſſas votivas cum Collectis diverſis, circa finem Miſſalis, Ordo totius Miſſæ cum Præfationibus, Canone, & aliis dicendis habetur ſuo loco cum Proprio Miſſarum de Tempore.*

Ex his colligitur Ordo Miſſali, quàm optimè inſtitutus ſit, in quo primùm habentur Miſſę de Tempore, ab Adventu ad Paſcha; à Paſchate ad Adventum; & hæ ſunt Miſſæ, ut ita dicam, de Vita Chriſti per annum diſtributæ. Deindè Miſſæ de Sanctis, ab Adventu, item ad Adventum, ſivè finem Novembris, & hæ ſunt propriæ. Tùm communes de iiſdem. Quartò loco Votivæ, & pro variis neceſſitatibus, Poſtremo loco pro defunctis, qui extremum in pace clauſerunt diem. Canon verò medium Miſſalis jure occupat locum cum Ordine Miſſæ, qui communis eſt omnibus Miſſis.

x *Prætermittitur, Alleluja*. Fer. 2. Adventu; ſunt quaſi Vigilię ſummę Feſtivitatis Natalis Domini, & in iiſdem erat jejunium, ut dicemus titulo ſequenti, ad mœrorem repręſentandum Sanctorum Patrum expectantium Meſſiam; quare ſicut in Vigiliis, & aliis jejuniorum diebus *ex Alcuin. de div. Offic. cap. de Paraſceve*, omittimus feſtiviſſimum Allelujaticum melos; ita & in Feriis Adventus, repete ea, quę diximus *ſuprà tit.* 10. *ad num* 4.

Accidit aliquando obſtinatè peti ab aliquibus Miſſam celebrari de ſancto infra ejuſdem octavam, ſed in die, in quo fit officium de alio ſancto ſemiduplici cum commemoraoione octavę: puta; exigunt

Miſſam de S. Jo. Baptiſta in Feſto S. Leonis II. ſeu Miſſam S. Antonii Patavini infra ejuſdem octavam, & ſępè infra octavam Corporis Chriſti, ſeu Miſſam de B. V. in Feſto S. Nicolai Tolentinatis, & ſimiles Miſſas: quo ritu hę Miſſę celebrabuntur; neque enim à Rubricis Votivę Miſſę prohibentur dici infra prędictas octavas, neque in Feſtis Semiduplicibus: at neque merè Votivę eę videntur eſſe, ratione proprię octavę, intra quam eę petuntur dici. Multis autem hac de re à me quærentibus reſpondi ſalvo meliori judicio, & S. Rituum Congregationis arbitrio feſtivas eas non eſſe; quia horis canonicis non correſpondent: & Votivas eſſe ex hoc potiſſimùm capite, quia non correſpondent officio, quæ eſt Votivarum nota in *tit. ſeq.* 15. *num.* 5. tùm quia ſupponimus infra Octavas proprias eas occurrere tranſacto Feſto; & licèt octava tota reputetur unus, & idem dies feſtus, undè & Miſſa Feſti repetitur per totam octavam: tamen id locum habet, quando perſeverat officium de octava ſimul cum Miſſa: ſecus, ſi diſcordat Miſſa ab officio; Poſito igitur, quòd eæ ſint Votivę potiùs, quàm Feſtivę; ritum Votivarum in iis obſervarem, ſi obſtinatè exigantur, aut ſi negari non poſſunt ſine petentis offenſione.

De Hora celebrandi Miſſam. XV.

1 *Miſſa privata ſaltem poſt Matutinum, & laudes, quacumque hora* y *ab aurora uſque ad meridiem dici poteſt.*

y *Ab aurora uſque ad meridiem.* Nempè in luce, quia *ex S. Tho. 3. par. q* 83. *art.* 2. *ad* 4. Chriſtus ait, me oportet operari, donec dies eſt, *Joann* 9. *addit Suar. diſp.* 80. *ſect.* 4. nec ante auroram regulariter ad opus publicum conveniri, nec poſt meridiem jejunium protrahi: ubi etiam concedit horam cum dimidia ante ortum Solis ex cauſa. Tertiam partem horæ ante auroram, vel poſt meridiem, eſſe notabilem partem, & ſufficientem ad lethale peccatum, docet *Azor. lib.* 10. *cap* 25. *q.* 6. minor; quàm tertia pars horę, excuſat à lethali, *ex Soto* 4. *diſt.* 14. *q.* 2. *art.* 2. *concedit Nau. in Man cap.* 25. *num.* 85. *& alibi*, celebrari poſſe è cauſa rationabili poſt meridiem contra quem cum communi opinione ſcripſit *Francol. tract. de tempore Hor. canon.* 1. *par. cap* 41. juſta verò cauſa eſſe poteſt, poſt Miſſam ſolemnem tardiùs cantatam in Feſtis; vel poſt concionem longiorem, addit *Suar.* ut fiat de licentia Epiſcopi, ſi commodè haberi poteſt.

Privilegiati, ut hora ante, vel poſt, celebrare queant poterunt hora ante, vel poſt, ſtatam horam à Summiſtis regulariter conceſſam celebrare; aliàs nō eſſet privilegium.

Vbi verò non eſt aurora phyſicè, attendatur ea moraliter, & politicè; quando ſcilicèt ibi terminare ſolet hominum quies, & inchoari labor juxta probatam regionum conſuetudinem, qua de re opportunam movente queſtionem Theodoſio Rubeo, in Mathematicis peritiſſimo, juſſu Sanctiſs. D. N. Vrbani VIII. in pleniore Congreg. coram Emin. Card. Oregio, ea benè diſcuſſa, ivimus omnes in hanc eamdem ſententiam, *die* 18. *Septem.* 1634. Variis igitur horis celebrari privatim poteſt, quia fit in Miſſa memoria paſſionis, quę accidit manè; Morti, quę hora nona; Reſurrectionis, quę item manè; & Aſcenſionis, quę hora tertia, vel ſexta contigiſſe creditur. *Durand. lib.* 4. *cap* 1.

2 *Miſſa autem Conventualis, & Solemnis, ſequenti ordine dici debet. In Feſtis Duplicibus, & Semiduplicibus, in Dominicis, & infra octavas, dicta* z *in Choro* a *Hora Tertia In feſtis Simplicibus, & Feriis per annum* b *dicta Sexta. In Adventu, Quadrageſima, Quatuor Temporibus, etiam infra Octavam Pentecoſtes, & Vigiliis, quæ jejunantur, quamvis ſint dies ſolemnes, Miſſa de Tempore debet cantari* c *poſt Nonam.*

Miſſa ſolemnis ſemper dicitur poſt aliquam Horam, etiam in nocte Nativitatis Domini, ut Horę canonicę ſint quaſi quędam ad Miſſam preparatio. *Francol.* 1. *par. cap.* 39. & poſt varias horas, ut majori preparatione, minorivè, pro miſſa-

rum varietate; ſeu dierum fiat Miſſa.

*Hoc loco notandum eſt, quòd Miſſa Parochialis ſine cantu eſt privata, non Conventualis, de qua in his Rubricis, licèt ad eam conveniat populus, ſeu loci cetus; quo poſito, multa facilè definire poteris circa Rubricas Miſſalis.

2 In *Choro*, Presbyterium dicitur *in Epiſt. SS. Cornelii & Cypr.* Sactuarium Altaris *Concil. Braccaren.* 1. *num.* 31. Sancta Sanctorum, *in Turon.* 2. *cap.* 4. Chorus *in Tolet.* 4 *num.* 17. hoc eſt, conſenſio cantantium, *ex Aug. in Pſ.* 149. undè & Corona dicitur *ab Iſid. lib.* 1. *de Offic.* 3. quia in modum coronæ *ait Amal lib. cap.* 3. Achoræa deducit. *Gemma lib* 1. *cap.* 139. Græca vox ſignificat lætitiam, *in Platone* 2. *de leg.*

a *Hora tertia*, Non ante Horam tertiam cantari Miſſam juſſit Theleſphorus ex *Amal. lib.* 3. *cap.* 42. *de conſ. diſt.* 1. *nocte*, *& ibid. cap. & hoc*: & de ſolemni intellexit *Durand. loc. cit.* Caſſius Narnienſis Epiſcopus hac eadem hora celebrare conſuevit, laudatuſque de Cęlo fuit, *apud S. Gregor. in Dialogis*; in Feſtis autem Hora tertia obſervatur, ea fortaſſe ratione, *inquit Amal.* quia ea hora Chriſtus aſcendit in Crucem, apud Marc. c. 15. hoc eſt, linguis Judęorum clamantium, Crucifige, vel *ex Microl. cap.* 58. quia inter reliquas paſſionis Chriſti horas, tertia Reſurrectioni Domini, ſive Nativitati ejuſdem propinquior eſſe videtur; vel *ex Radulph prop. ul.* quia ea hora miſſus fuit Spiritus Sanctus, vel *ex Conc. Aurel.* 3 *cap.* 11. ut faciliùs redire poſſint ad veſpertina officia in Feſtis, Sacerdotes præſertim, quibus eos non docet deeſſe; vel *ex Aug. apud Burcard. libro* 2. *capitulo* 54. ut populus ante cibum conveniat Miſſam, & Concionem auditurus. Hinc *ex Collec. Martini Braccar. capitulo* 66. *& habetur Can. fin. diſt.* 44. Tertia hora dicitur Sacra, quia ſacris Miſſarum ſolemniis dicata, ab Italis Aurea, *ex Alph. de Torret* 3. *part. cap.* 4. *num.* 14.

Si propter terrę frigiditatem populus veniat tardiùs ad Eccleſiam pro Miſſa ſolemni, pręſtat differri tempus recitandi Horam Tertiam; quàm cantare Miſſam de Feſto, ſeu Dominica poſt Sextam, ita cenſuit Sacra Rituum Congr. *referente Alcecer in ſuo Cæremoniali.*

b *Dicta Sexta*. In profeſtis (cujuſmodi ſunt Feſta Simplicia, & Ferię) poſt Sextam. *Gemma anim. lib.* 1. *cap* 113. quia inquit, ea Chriſtus manibus Gentilium crucifixus eſt. *Io.* 19 & quia in profeſtis, neque lętitia, neque luctus, ſed quid medium videtur habere locum; lętitia in Feſtis Horam Tertiam requirit; Luctus Nonam. *Franc.* 1. *par. de tem. hor. can. cap.* 29. *num.* 3.

c *Poſt Nonam*. In jejuniis ita inſtituiſſe Pelagium ſcribit. *Durand loco ſuprà cit. & in cap. ſolent. diſtinct.* 1. *de conſecr.* hoc idem jubetur. Horæ Nonę meminit in Quadrageſima, *Ambr. ſerm.* 8. *in Pſ.* 118. *& Amal. lib.* 1. *cap* 7. quia in ea *Amal. ait lib.* 3. *capit* 42. expiravit Dominus; & quia ad veſperam jejunabatur, *Microl. cap* 49.

Item in Adventu: quia Adventus ferè equiparatur Quadrageſimę, *Hugo Vict. lib.* 4. *de ſpec. Miſſ. capit* 4. *et* 9. In Adventus jejunium erat, *Durand lib.* 6. *cap.* 1. *de Adventus* & de Romanis teſtatur *Radulph. prop.* 16 immò & univerſale jejunium illud vocat *Raban. de inſtit. cler lib.* 2. *cap* 22. quod à Sancto Perpetuo Turon. Epiſc. inſtitutum fuit, *ex Gregor. Turon. lib. Hiſtor* 10. *cap.* 31. *et Conc. Matiſcon. can* 6. ſancivit in Feriis 2. 4 & 6. ſaltem obſervandum eſſe, cùm quotidianum pręcepiſſet Turonenſe 2. 2. *can.* 13.

5 *Miſſa autem Defunctorum dici debet* d *poſt Primam diei, ubi verò dicuntur eorum vigilia manè poſt Matutinum diei, dictis hujuſmodi Vigiliis cum Laudibus, immediatè dici poteſt Miſſa pro Defunctis. Sed in die Commemorationis omnium fidelium Defunctorum Miſſa Conventualis dicitur poſt Nonam, quia eo die eſt principalis. In die etiam Depoſitionis. Defuncti, vel Tertio, Septimo, Trigeſimo, aut Anniverſario ſolemni, in quo ſit concurſus populi, poterit ſimiliter dici ultimo loco poſt Nonam.*

d *Poſt primam diei*. Properandum enim eſt in ſuffragiis Defunctorum; at in diebus aliis, de quibus in hoc numero, rectè poſt Nonam; tùm quia diſcordat ab Officio; tùm quia Hora Nona & ipſe Chriſtus emiſit Spiritum; tùm quia Hora Nona mœroris eſt, ut in die jejunii.

4 *Excipiuntur ab hoc ordine dicendi Miſſam Conventualem, Miſſæ* c *in Nativitate Domini, quarum prima dicitur poſt mediam noctem finito*, Te Deum Laudamus, *in Matutino, ſecunda in aurora, dictis Laudibus, & Prima, tertia verò in die poſt Tertiam, vel ubi aliter* f *ex diſpenſatione Apoſtolica diſponatur.*

c *In Nativitate Domini.* De prima Miſſa in nocte extat Canon Teleſphori *de conſecrat. diſt.* 1. *nocte*, quia nocte natus eſt Chriſtus; De ſecunda in aurora, *ibidem*, quia Paſtores ea hora creduntur adoraſſe Chriſtum natum. Plura in Rubrica de Nativit.

f *Ex diſpenſatione Apoſtolica.* Intellige de conceſſa poſt Concil. Trident. quod prohibet, ne aliis horis, quàm debitis, Miſſæ celebrentur, *Seſs.* 22. ſublatis quibuſcumque privilegiis, ut declaravit Sacra Congregatio ſuper Concilio.

5 *Miſſæ Votivæ, quia non correſpondent Officio, ſi ſolemniter celebrentur pro re gravi, vel publica* Eccleſiæ *cauſa cum populi frequentia, dicantur poſt Nonam.*

Duplicem habes cauſam: diſcordantiam b Officio, & frequentiam populi, qui dum tardiori Miſſæ intereſt, quaſi ſuo jejunio orationi publicæ vires addit.

De his, quæ clara voce, aut ſecretò dicenda ſunt in Miſſa. XVI.

1 IN *Miſſa privatâ clara voce dicuntur, Antiphona, & Pſalmus ad* Introitum, *Confeſſio, & quæ ſequuntur, excepta oratione, Aufer à nobis, &, Oramus te Domine per merita Sanctorum tuorum, &c. Item, Introitus, Kyrie eleiſon, Gloria in excelſis, Dominus vobiſcum, Oremus, Flectamus genua, Levate, Oratio, vel Orationes, Prophetia, Epiſtola, Graduale, Verſus, Tractus, Sequentia, Evangelium, Credo, Offertorium, Orate fratres, ſolùm hæc duo verba, Præfatio. Nobis quoque peccatoribus, ſolùm hæc tria verba. Item, per omnia ſæcula ſæculorum, &c. cum Pater noſter, Per omnia ſæcula ſæculorum, cum Pax Domini, Agnus Dei, Domine non ſum dignus, hæc quatuor verba tantùm, Communio, Oratio, vel Orationes poſt Communionem. Humiliate capita veſtra Deo, Ite Miſſa eſt, vel Benedicamus Domino, vel Requieſcant in pace. Benedictio, & Evangelium, In principio, vel aliud Evangelium, Alia omnia* g *dicuntur ſecretò.*

Hæc eadem *Burchard.* Quæ hìc clara voce dicenda enumerantur, habent apertam, cauſam, ut audiantur à populo: ſpeciales cujuſque cauſas enarrabimus, cùm de iiſdem ſingillatim infrà ſuis locis agemus.

g *Dicuntur ſecretò.* De prece cum ſilentio in Miſſa. *Clem. lib.* 9. *conſtit. Apoſt. capit.* 12. *Concil. Laodic. can.* 19. *Trident ſeſſ.* 22. *can.* 5.

Cauſæ multæ. Primò, quia ſecretum Myſterium eſt, *Vgo Vict. Erud. Theol. in Specul. Eccleſ. cap.* 7. Secundò, quia ſignificatur in hoc ſacrificio latere ſacrificia antiqua, *Amal. lib.* 3. *cap.* 19. Tertiò & è contra, hoc ſacrificium latuiſſe in antiquis, *Gemma lib.* 1. *capit.* 40. Quartò, ſilentium Sacerdotis latibulum Chriſti indicat, *Innocent.* III. *lib.* 2. *cap.* 54. multoties enim latuit in vitæ ſuæ curſu Chriſtus: undè & in Miſſa multiplex ſilentium. Quinta, in paſſione Chriſti diſcipuli non niſi occultè confitebantur Chriſtum. *S. Thom.* 3. *par. quæſt.* 83. *artic* 4. *ad* 6 Sextò, ut videatur Sacerdos loqui cum Deo, quo cum corde loquimur clamantes magis, quàm ore. Septimò, ne populus tædio afficiatur, neque Sacerdos longo clamore voce deficiat, *Gemma lib.* 1 *cap.* 103. Poſtremò, ne ipſa verba, in ſacrificio potiſſima aſſiduitate aurium vileſcant, *Alcuin. de cel. Miſſæ*: nam repetuntur in omni Miſſa, & memoriæ facilè mandarentur: quod de Canone præſertim intellige; qui ſine culpa gravi non poteſt altè totus legi. *ita Doct. communiter*

2 Sa-

2 *Sacerdos autem maximè curare debet, ut ea, quæ clara voce dicenda ſunt, diſtinctè, & appoſitè proferat: non admodùm feſtinanter, ut advertere poſſit, quæ legit, nec nimis moroſè, ne audientes tedio afficiat: neque etiam voce nimis elata ne perturbet alios, qui fortaſsè in eadem Eccleſia tunc temporis celebrant, neque tàm ſubmiſſa, ut à circumſtantibus audiri non poſſit, ſed mediocri, & gravi, quę devotionem moneat, et audientibus ita ſit accommodata, ut quæ leguntur, intelligant. Quæ verò ſecretò dicenda ſunt, ita pronunciet, ut ipſemet ſe audiat, & à circumſtantibus non audiatur.*

Non eget Commentario; ſed monitione. Primò, ne clara voce dicantur ea prima verba: *Memento Domine famulorum, &c.* Secundò, ne ſecretas alias Orationes addat celebrans. Tertiò, Verba conſecrationis ſecretò dicantur.

3 *In Miſſa ſolemni quando dici debent à celebrante, Gloria in excelſis, & Credo, intonantur, & cantantur, Dominus vobiſcum, & orationes ante Epiſtolam, Dominus vobiſcum. Oremus ante Orationes, & ante Offertorium, Præfatio, Per omnia ſecula ſeculorum, cum Pater noſter, Per omnia ſecula ſeculorum, cum Pax Domini, & orationes poſt Communionem. Alia, quæ in Miſſa privata dicuntur clara voce, in Miſſa ſolemni à celebrante dicuntur ſubmiſſa voce.*

Eadem Burchardus.

De ordine genuflectendi, ſedendi, & ſtandi in Miſſa privata, & ſolemni. XVII.

1 *IN Miſſa privata Sacerdos genuflectit, quando legit Evangelium S. Joannis, In principio, ad illa verba, Et verbum caro factum eſt, & in Evangelio Epiphanię, Cùm natus Jeſus, ad verba illa, Et procidentes adoraverunt eum. Item in Evangelio Feria iv. poſt Dominicam quartam Quadrageſimæ, ad illa verba in fine. Et procidens adoravit eum. Item genuflectit Dominica Palmarum, & in Miſſis de Cruce ad illa verba in Epiſtola, In nomine Jeſu omne genuflectatur, &c. & quando legitur Paſſio, ad illa verba, expiravit, vel emiſit ſpiritum, u ſuis locis notatur. Item genuflectit, cùm dicit, Flectamus genua. I em quando in Quadrageſima dicit in tractu Veſp. Adiuva nos Deus etc et in omnibus. Miſſis de Spiritu Sancto, cùm dicit Verſ Veni Sancte Spiritus, reple, etc Item quando Sacramentum in Altari diſcoopertum apparet, genuflectit quoties ante illud tranſit in medio Altaris, et quandocumque in Ordine Miſſæ, et in ritu ſervando in celebratione Miſſæ notatur, quòd debeat genuflectere.*

Prima duo habet *Burchardus*.

Uſus genua flectendi ortum habet ab antiquis, & habetur expreſsè *3. Regum capit. 8.* ut omittam gentilitios ritus, tùm à Chriſto *Luc. 22.* à Sancto Stephano *Act. 7.* Finis illius duplex eſt, ad orandum, & ad adorandum: ille ſignificatur *à Sancto Ambroſio lib. 6. Hexameron. capit 9.* flexibile genu, quo Domini mitigatur offenſa, ita mulcetur, gratia promovetur, de hoc autem *Alcuin. cap. de Paraſceve* ait: per hunc habitum corporis mentis humilitatem oſtendimus, & *Honorius in Gemma lib. 1. cap. 117.* cadimus in terram, ait, ut Chriſtum in carne adoremus; ut item memoremus, nos in Adamo cecidiſſe, & mole corporis gravati ingemiſcamus, & ut lapſum animæ noſtræ in vitia, dum corporem ad terram cadimus, pænitendo fateamur. Undè & *Raban. ibid 2 de Inſtit cler cap 41.* infl xio genuum, inquit, pœnitentiæ, & luctus eſt indicium, in Liturgia Sancti Petri, pœnitentiam facere, eſt genuflectere, *ut ibi notat. Lindan* Quare in primis quinque caſibus hujus Rubricæ quis non videat, adorationis ergo genuflecti? & item in duobus ultimis erga Spiritum Sanctum, & Sacroſanctam Euchariſtiam. In ſexta

verò, ad, *Flectamus genua*, oraturi genuflectimus, in ſeptimo ad illa, *Adiuva nos*, cùm Tractus idem ſit, ac luctus, ut docuimus *ſuprà tit.* 10. genuflectimus ad indicandum ſolemnem luctum, *Ruban. ubi ſuprà*.

Et quamvis Concilium Nicænum, *Canone 20. in vulgatis exemplar. vel. 29. apud Turrianum*, ſtatuerit, non genuflectendum in Dominicis, neque tempore Paſchali, ſed à ſtantibus orandum eſſe, ad ſignificandam libertatem, *ut ait Rupert. lib. 8. cap. 3.* quam Chriſtus ſua Reſurrectione nobis acquiſivit; tamen non prohibuit adorationes cum genuflexione, quod benè nota pro mox dicendis.

2 *Circumſtantes autem in Miſſis privatis ſemper genuflectunt*, h *etiam tempore Paſchali, præterquàm dum legitur Evangelium*.

Eadem & *Burchardus*.

h *Etiam tempore Paſchali*. Tàm ad doctrinam in privata Miſſa audiendam, quàm ad Orationem, & myſteria tremenda, titulo adorationis curvantur genua à populo in tota Miſſa * niſi dicamus, privatam Miſſam audiri, ſicut & privatas fieri preces, etiam tempore Paſchali, genibus flexis: quo modo oravit S. Paulus in littore Tyri genibus poſitis *Act.* 20 paulò ante Pentecoſtem, non enim ea fuit oratio ſolemnis, *indice Lor. in eum textum*.

i *Præterquàm dum legitur Evangelium*, Anaſtaſii Papæ decreto *de conſecr. diſt.* 1. *Apoſtolica*, Sacerdotes, & cæteri omnes ad Evangelium ſtare debent, ut promptiores ſe oſtendant ad credendum, & obediendum Evangelio. Sed antiquior Clemens *lib. ſecund. Conſtit. Apoſt. cap.* 61. teſtatur, Apoſtolos conſtituiſſe, ut etiam laici aſſurgant ad Evangelium, immò verò & capita nudabantur in *Ordine Romano*, quod & hodiè obſervatur.

3 *In Miſſa ſolemni celebrans genuflectit*, k *ad omnia ſupradicta, præterquàm ad* l *Flectamus genua: & tunc ipſe ſolus ſtat, Diaconus verò, & Subdiaconus, & omnes alii genuflectunt. Ad verſum verò* m *Adiuva nos Deus, &c. & ad verſum, Veni Sancte Spiritus, &c. genuflectit uſque ad finem. Item genuflectit in die* n *Annunciationis Beatæ Mariæ, & in tribus Miſſis* Nativitatis Domini, *etiam quando cantatur in Choro, Et incarnatus eſt, &c. Aliis diebus, ſi ſedeat, cùm cantantur ea verba, non genuflectit, ſed* o *caput tantùm profundè inclinat apertum*: p *Si non ſedet, genuflectit*.

k *Ad omnia ſupradicta*. Cùm privatim legit, & iterum, quando publicè dicuntur, ſicuti fit ad verſus, *Et incarnatus eſt, etc.* in Symbolo privato, & publico, ſi non ſedet celebrans.

l *Flectamus genua*. In Miſſa privata ipſemet Sacerdos dicit, *Flectamus*, & genuflectens exemplo ſuo docere debet alios. In ſolemni ſufficit, ut Diaconus invitans populum idem faciat. Sacerdos autem Deum orans regulariter ſtare debet, qui præfefert perſonam Chriſti ſtantis: *Act* 6. & orantis Patrem in Cœlis. *Amalar. lib. cap. 4. et 7. Durand. lib 5 cap. 5.*

m *Adiuva nos Deus &c.* Quare fortaſſè hoc loco: Cur in ſolemni celebrans genuflectit uſque ad finem dictorum Verſuum, qui in privata Miſſa genuflectere jubetur nonniſi ad prima verba? Reſpondeo, quòd in privata debet Sacerdos commodè poſſe legere verſum in libro, & ideò ſufficit ut genuflectat ad prima verba: in ſolemni ea cantat Chorus, neque celebrans eſt in aliis tunc occupatus, genuflectit autem celebrans utroque genu in medio altaris poſt lectum à ſe Evangelium de Verſu, *Adjuva nos*, tradit hunc ritum in privata Miſſa *Burchardus*.

n *Annunciationis B. Mariæ, &c.* Ut nimirum his diebus majori cum veneratione adoretur Myſterium articuli, & Feſti propriiſſimum, ante Radulphum Romani nunquam ad hæc verba: *Et incarnatus eſt*: genuflectebant, *prop.* 23. ſed ritum tamen tradit hujus genuflectionis in omnibus Miſſis. *Honor. in Gemma libro 1. capit* 118.

o *Caput tantùm profundè inclinat*. Quia jam genuflexit, quando ſubmiſſa voce cum miniſtris ad Altare Symbolum recitavit

tavit: caput autem inclinat apertum.

* Idem preſtare debent Miniſtri, qui cum celebrante ſedent.

p *Si non ſedet, genufleƈtit* Scilicet in ſuperioris Altaris gradu: neque verò ſtare convenit ad verba tantæ Filii Dei humilitatis; ſedere potiùs convenit, quàm ſtare; quia ſedendo, addita capitis profunda inclinatione, contrahitur, & minoratur homo.

4 *Miniſtri ſemper genufleƈtunt cum Celebrante, præterquàm* q *Subdiaconus tenens librum ad Evangelium, & Acolythi tenentes candelabra, qui tunc non genufleƈtunt. Et cùm Diaconus cantat illa verba, ad quę eſt genufleƈtendum,* r *ipſe verſùs librum, Celebrans, & omnes alii versùs Altare genufleƈtunt.*

q *Subdiaconus, &c.* In hoc caſu ſe gerunt: ac ſi ille marmoreum eſſet legile, & Acolythi marmorea candelabra; neque textus Evangelicus demitti debet, neque lumen illius, ut ita dicam, humiliari. *Ceremon. Epiſc. lib. 1. cap. 10. & ſeq.*

r *Ipſe versùs librum.* Ne videatur recedere à libro, in quo legere ſequentia debet aliis versùs Altare, ubi eſt Crux, cui debetur adoratio.

5 *Choro genufleƈtitur ab iis, qui non ſunt Prelati,* ſ *ad Confeſſionem cum ſuo Pſalm. In Miſſis autem* t *Feriarum Adventus, Quadrageſima, Quatuor Temporum, et Vigiliarum, quæ jejunantur, ac in Miſſis Defunƈtorum, genufleƈtunt omnes, etiam ad Orationes, & dicto per Celebrantem, Sanƈtus, & uſque* u *ad Pax Domini, &* x *ad Orationes poſt Communionem, & ſuper populum, excepta* y *Vigilia Paſcha, & Pentecoſtes, ac Nativitatis Domini, & Quatuor Temporibus Pentecoſtes. Et ſimiliter ab omnibus genufleƈtitur* z *quando elevatur Sacramentum.*

ſ *Ad Confeſſionem.* Diximus enim ſuprà, genuflexionem eſſe indicium pœnitentiæ *cum Rabano.* Prelati verò ſtant ob eorum dignitates, Abbates, & Prothonotarii, & ii nempè, qui uti poſſunt Rochetto, ſi ſæculares ſint, & iis digniores; ſicut etiam Canonici, quando ſunt parati, aliàs non. *Ceremon. Epiſc. lib. 2. cap. 8.* De genuflexione ad Confeſſionem idem ferè docet *Burchardus.* Cantores autem, ſi tunc cantant Introitum, non genufleƈtunt, quia ſtare debent ad Leƈtorile.

t *Feriarum Adventus, &c.* De Orationibus in Quadrageſima docet *Microl. cap. 50.* eadem eſt ratio in Adventu, & diebus jejuniorum, *ut diximus ſuprà tit. 14. num. 2.* Item in Miſſis Defunƈtorum ad luƈtum *ex Rabano* indicandum. Omnes autem genufleƈtunt, ad unum.

u *Ad Pax Domini.* Si enim danda eſt Pax, à Clero ſtante eſt danda, *Ceremon. Epiſc. libro primo capit. 24.* Sed & *Pax Domini*: in hoc loco Miſſæ, & Reſurreƈtionem Chriſti ſignificat, *Innocent. III. lib. 6. cap. 4* ob quam ſtandum eſt, ut in Dominicis, & tempore Paſchali.

x *Ad Orationem poſt Communionem.* quia ejuſdem rationis ſunt cum primis, quæ dicuntur ante Epiſtolam, *Microl. cap. 19.*

y *Vigilia Paſcha, &c.* Hæ Vigiliæ ſunt Feſtivæ, & ſolemnes, per modum feſti Duplicis celebratæ, præterquàm quòd Vigiliæ Paſchæ & Pentecoſtes ad Paſchale tempus attinent, quo ſtante oramus: qua eadem ratione his etiam addita nunc ſunt Rubricæ in poſtrema recognitione Miſſalis Quatuor Tempora Pentecoſtes.

z *Quando elevatur Sacramentum.* tradunt *Honor. III. de celebr. Miſſ. cap. ſanè, & Chryſoſtom. apud Durand. lib. 2. cap. 40.* quia adoramus Chriſtum in Sacramento, & genufleƈtimus in expiationem blaſphemiæ Judæorum, qui dicebant flexo genu, *Ave Rex Judaeorum.* lege *Turrecrem. in can. quoniam, de conſer. diſt. 3.* Ab omnibus autem initio Canonis genufleƈtitur. *Cerem. Epiſc. lib. 5. cap. 3.*

* Dubitant non pauci in prædiƈtis caſibus, quando unicum genu, & quando duo genua ſint fleƈtenda? & celebrans quidem in Miſſa privata juxta uſum communiſſimum ab initio ad finem uſque unico tantùm genu debet genufleƈtere, ut faciliùs ſurgat. In Miſſa item ſolemni ad ea omnia, quę ſunt communia privatę Miſſę: duobus autem genufleƈtere debet in Miſſa

ſolemni ad prædicta, quæ à Choro cantantur; & regulariter; quando cum aliqua morula in prædictis eſt genuflectendum, & quaſi orandum.

Miniſtri verò intra Miſſam eadem ſervare debeant, quæ facit celebrans, ut expeditiùs illi miniſtrent: ad *Flectamus genua*: ambobus genuflectant, & ad elevationem Sanctiſſimi Sacramenti.

Subdiaconus patenam tenens non tenetur genuflectere toties, quoties celebrans, quia non illi tunc miniſtrat, ut Diaconus, qui eſt illi à latere proprius miniſter, ſemper autem genuflectit cum eo eidem vicinus.

Alii de clero à conſecratione uſque ad communionem duo genua flectere debent, cùm tranſeunt ante altare, & item, quando patet Sacramentum in Altari, quod etiam faciunt Cardinales in Cappella Papæ: duo quoque ad, *Flectamus genua*, ad confeſſionem, orationes jejuniorum, verſus, &c. de quibus ſuprà, quando cum aliqua mora præſcribitur genuflexio ratione cantus, vel actionis longioris.

De Miſſa coram Sacramento in altari expoſito, & genuflexionibus eo caſu debitis, dicemus in proprio capitulo, ſeu titulo.

6 *In Miſſa item ſolemni celebrans medius inter Diaconum & Subdiaconum ſedere poteſt à cornu Epiſtolæ juxta Altare, cùm cantatur, Kyrie eleiſon, Gloria in Excelſis, & Credo: alio tempore ſtet ad Altare, vel genuflectit, ut ſuprà.*

Poſſunt etiam ſedere, dum cantatur Epiſt. & Graduale, ſi datur tempus, ex Decreto Sac. Rit. Congreg. relato *ab Alcocer in ſuo Cæremoniali*, & ſemper ſedent cooperto capite. Latus Epiſtolæ congruit, à qua parte eſt credentia; & ut cedat latus Evangelii Epiſcopo ſedenti, ſi adſit.

7 *In Choro non ſedent, qui actu cantant: reliqui autem poſſunt ſedere, quando celebrans ſedet. & præterea* a *dum cantantur Epiſtola, & Prophetia, Graduale, Tractus, vel Alleluja, cum Verſu, ac Sequentia, & ab Offertorio, uſque* b *ad incenſationem Chori, & ſi non incenſatur, uſque ad Præfationem, & ad Antiphonam, quæ dicitur* c *Communio. Ad alia* d *ſtant, vel genuflectunt, ut ſuprà.*

Eadem *Burchardus in ordine Miſſæ*.

a *Dum cantatur Epiſt. &c.* Sedetur ad Epiſtolam, *Ambroſ. in Epiſtolam ad Cor.* ut majori deinde reverentia aſſurgamus ad Evangelium, *Rupert. lib. 2. cap. 32.* Animam quoque ad doctrinam ſedendo, fit ſapientior, qui verò non attendunt iis, quæ leguntur, venialiter ſaltem peccant. *Suarez lib. 3. de Hor. can. cap. 12. num. 20.* Acolythi verò nequam ſedeant ad Epiſtolam, & quando ſedent unà cum celebrante, ſedeant ſuper Altaris gradu in cornu Epiſtolæ facie verſa ad celebrantem, non ad populum.

b *Ad incenſationem Chori*. Incenſum enim adoletur ſtanti, *Cærem. Epiſc. lib. 1. cap. 23.* & hic ſimul adverte, quòd, dum oblata incenſantur, adhuc in Choro ſedent. *Cærem. Epiſc. ibidem*.

* Vellent aliqui tamen, quòd clerus ſtaret ad incenſationem Crucis, ſicuti ſtat ad incenſationem Epiſcopi; ſed Epiſcopo ſtante, ſtat etiam chorus; & hæc propria cauſa, non autem incenſatio ejuſdem; undè, quia Papa ſedet, dum incenſatur, non aſſurgunt Cardinales, niſi Papa incenſato.

c *Quæ dicitur Communio*. Non enim, ut aliàs, cantatur hæc Antiphona, dum populus communicatur; quo caſu ob reverentiam Sanctiſſimo Sacramento exhibendam ſtandum eſſet; ſed cantatur poſt Communionem Sacerdotis, dum ablutionem ſumit, quando neque ratio eſt genuflectendi, neque ſtandi, ergò ſedeant, quamquam monet adhuc *Cærem. Epiſc. 2. cap. 8. ut, Communio*, cantetur immediatè poſt *Agnus Dei*, quod ſi accidat fieri, facta Communione celebrantis, & aliorum, eo caſu ſedetur.

d *Ad alia ſtant.* Quænam ſunt hæc alia, ad quæ ſtare Clerus jubetur? nimirum primò ad Introitum. *Alcuin quid ſignificent veſtimenta*; quo excitantur operarii Chriſti, & invitantur ad opus. *Amalar. lib. 2. cap. 5.* hoc eſt, ad ſacrificium, ad quod ingreditur Sacerdos, opus verè ſummum;

Item ad Orationem, exceptis diebus jejuniorum, ut ſuprà, quibus genuflectimus.

Item

Item ad Evangelium ratione ſuprà allata, *cum decreto Anaſtaſii hoc tit. 2.*

Item ad Præfationem, in qua ſtamus, ut Surſum corda, & corpora ſimul habeamus, nec genufleĉtimus, niſi initio ſacri Canonis. *Carem Epiſ. lib. 2. cap. 8. ut ſuprà dictum eſt.*

Item ſtatim depoſito Calice ſtandum erit, quia *hoc eodem tit. num.* 5. genufleĉtere debemus in diebus jejuniorum, uſque ad, *Pax Domini*. Ergò Regula erit, quòd in Feſtis ſtare debemus poſt elevationem Sacramenti uſque ad Antiphonam, quæ dicitur *Communio*, ad quam ſedetur.

Item ad Orationem poſt communionem, quæ rationis ejuſdem eſt cum prima ante Epiſtolam, ut pluries diximus.

Standum prçtereà erit uſque ad finem Miſſç; quia neque ſedere, neque genufleĉtere jubemur.

Stare ſolemnitatem ſignificat, ſicut genufleĉtere, ut diximus; mçrorem, & luctum.

Denique à laicis etiam prçdictç regulç ſervari poſſunt in Miſſa ſolemni.

De coloribus Paramentorum. XVIII.

1 P*aramenta Altaris Celebrantis, & miniſtrorum debent eſſe coloris convenientis Officio, & Miſſa diei ſecundùm uſum Romanæ Eccleſiæ, quæ* e *quinque coloribus uti conſuevit, Albo, Rubeo, Viridi, Violaceo, et Nigro.*

Veſtes Sacerdotales per incrementa ad eum, qui nunc habetur, ornatum auctç ſunt, nam primis temporibus communi indumento veſtiri Miſſas agebant, *Vualafr. cap.* 24. & B. Clemens *inquit Honor. in Gemma lib.* 1. *cap.* 9. tradente B. Petro, uſum ſacrarum veſtium ex lege decrevit. Sancta verò eſſe & honeſta, S. Stephanus Papa juſſit, *de conſecrat. diſt.* 1. *Veſtimenta ex illius Epiſtol.* 2. *ad Hilar.* Anacletus meminit ſacrarum veſtium *Epiſt.* 1. Hinc S. Hieron. *lib.* 13. *in cap.* 44. *Ezechiel.* Religio Divina, ait, alterum habitum habet in Miniſterio, alterum in uſu, itaque communi, quo loco utitur *Alcuin. cap. quid ſignificent veſtimenta*, & reverà, ſi Sacerdotes antiqui veſtes habuere ad ſacrificia non communes, nos in communi veſte ſacrificabimus? novi fiant in Chriſto homines, *ait Hieron. loco citato*, moribus nimirum, & veſtibus. Denique fortaſſe ideò in veſte cœnatoria Chriſtus Dominus in hoc ſacrificium inſtituit, *Joan.* 13. quam fuiſſe ſyndonem albam docet *Baron. An. Domini* 34. *num.* 39. At de ſingulis veſtibus infrà dicemus, nunc de coloribus earumdem.

e *Quinque coloribus*. Totidem enumerat colores *Innocen. III. lib.* 1. *cap.* 65. quamvis Nigrum confundere videatur cum Violaceo; quatuor Principales faciens colores, quatuor coloribus antiquarum veſtium legalium reſpondentes, Biſſi, Purpurç, Hyacinthi, & Cocci *Exod.* 28. Certum autem eſt, quòd poſt Sylveſtrum varius color fuit in uſu, ſi forte anteà lino, vel lana tantùm utebatur; nam Machario donata fuit ſtola à Conſtantino Magno filis aureis texta, *Theodor. lib.* 2. *Hiſtor. cap.* 27. Planeta Sancti Giordani patris Sancti Gregorii erat coloris caſtanei, *ex Joanne Diacono libro* 4. *capit.* 83. fortè eſt idem color, qui viridis.

2 *Albo colore utitur à Veſperis Vigiliæ* f *Nativitatis Domini uſque ad octavam Epiphaniæ incluſivè, exceptis Feſtis Martyrum, quæ infra eam veniunt. Feria quinta* g *in Cœna Domini, et* h *Sabatho ſancto in Officio Miſſç, et ab illo die uſque ad Sabathum in Vigilia Pentecoſtes ad Nonam, in Officio de Tempore, prçterquàm in Miſſa Litaniarum, et Rogationum. In feſto* i *Sanctiſſimç Trinitatis. In Feſto* l *Corporis Chriſti. In Feſto* m *Transfigurationis Domini. In Feſtis* n *Beatç Mariç Virginis, prçterquàm in benedictione Candelarum, et Proceſſione, quç fit in Feſto Purificationis ejuſdem. In Feſtis* o *Angelorum. In Nativitate* p *Sancti Joannis Baptiſtç. In principali Feſto* q *Sancti Ioannis Evangeliſtç, quod celebratur infra Octavam Nativitatis Domini. In utraque Cathedra Sancti Petri. In Feſto Sancti* ſ *Petri ad Vincula* t *In Converſione Sancti Pauli. In Feſto* u *Omnium Sanctorum. In Feſtis* x *Confeſſorum Pontificum, et non Ponti-*

riſcum, & Doctorum. In feſtis ſanctarum y *Virginum non martyrum, & nec Virginum, nec Martyrum. In Dedicatione, &* z *Conſecratione* Eccleſiæ*, vel Altaris, ac* a *in Conſecratione Summi Pontificis, & in anniverſario Creationis, & Coronationis ejuſdem, et* Electionis*, et Conſecrationis* Epiſcopi*. Item* b *per Octavas, prædictorum Feſtorum, quę Octavas habent, quando dicitur Miſſa de Octava, et in Dominicis infra eas occurrentibus, quando in eis ſit Officium de Dominica, prę terquàm in illis Dominicis, quibus tributus eſt color violaceus* c *In Miſſis Votivis ſupradictorum Feſtorum, quocumque tempore dicantur: in Miſſa* d *de Sponſo, et Sponſa.*

Albus color adhibitus eſt ſacrificiis, teſte *Hieronymo contra Peaglan.* & ſignificat gloriam, gaudium, & innocentiam, *ex eodem Hieron. in Ezec. et aliis Patribus*.

f *Nativitatis*. Quia natus eſt Chriſtus carens originali peccato, & in Epiphania, propter ſplendorem ſtellæ, *Inocent.* III. *loc. cit.*

g *In Cœna Domini*. Propter Confectionem Chriſmatis, quod mundationi animarum deſervit; & in Evang. Miſſæ de lavandis pedibus agitur. *Idem ibidem*. Adde veſtem cœnatoriam Chriſti fuiſſe albi coloris, *ex Baron. ſuprà citato hoc eodem tit.*

h *Sabatho Sancto, etc.* Nam Reſurrectionis Angelus teſtis & nuncius ſtola candida coopertus apparuit. *Idem Innoc* Veſtimentum ejus ſicut nix *Matth.* 28. In Aſcenſione quoque Chriſti ſteterunt Angeli juxta Apoſtolos in veſtibus albis. *Act.* 1. cujus ritus Paſchalis meminit *Palladius in libello de vita S. Niceta Lugd.*

i *Sanctiſſimę Trinitatis*. Quis purior Deo? Et hoc docet *Directorium divini Officii ante annum* 1557. *citatum in Miſſali eodem anno* 1557. *impreſſo Venetiis*.

l *Corporis Chriſti*. Eadem ratione, qua ſuprà, in Cęna Domini, color albus adhibetur.

m *Transfigurationis Domini*. Ex *prędicto Directorio, et Miſſali*, nam in ea veſtimenta ejus facta ſunt alba, ſicut nix. *Matth.* 27. Et nubes lucida obumbravit eos.

n *Beatę Maria Virg.* Ex *eodem Directorio*, quia purior ſub Deo Creatura nequit intelligi. *Damaſcen.*

o *Angelorum*. De quorum nitore Deus ad Luciferum: ubi eras, cùm me laudarent aſtra matutina? *Job.* 38. & hæc *Innocen.* III. *loc. cit. in hanc Rubricam*.

p *Sancti Joannis Baptiſtę*. Qui natus eſt ſine peccato; ſanctificatus in utero: *idem ibidem*.

q *S. Joan. Evang. Ex prædicto Directorio*, de quo tamquam de Virgine, & Virginis altero filio tunc fit Feſtum, naſcente Chriſto primogenito Virginis.

r *Cathedra S. Petri Innocen. III ſuprà* in qua veneramur Petrum tamquam Pontificem.

ſ *Petri ad Vincula. Ex prędicto Director.* tùm ob ejuſdem innocentiam declarandam, tùm ob Angelicam liberationem: in albis enim fortè Angelus apparuit Petro.

t *In Converſione S. Pauli Innocen.* III. ſuprà, ad ſignificandam primam ejus ſanctitatem baptiſmalem.

u *Omnium Sanctorum*. In quo fulget præcipuè nomen Deiparæ Virginis, & leguntur eo die amicti ſtolis albis, *Innocen.* III. Aliqui Trinitatem includunt in hoc Feſto ob primum Feſti Reſponſorium: ſed Feſtum eſt Beatæ Virginis, & Sanctorum, ut patet *ex Martyrologio Romano*.

x *Confeſſorum*. Ad indicandum candorem & morum in illis, & doctrinę in Doctoribus. *Innoc.* III. *loc. cit.* Idem fiat in Feſto Stigmatum Sancti Franciſci, Sacra Rituum Congregat. 9. *Decembris* 1623.

y *Virginum, &c.* In teſtimonium puritatis, & caſtitatis earum, quia albo colore gaudet caſtitatis.

z *Conſecratione* Eccleſię. Nam Eccleſia Virgineo nomine nuncupatur ab Apoſtolo 2. *Cor.* 11. *Innoc ſuprà*.

a In *Conſecratione Summi Pontificis, &c.* Innocent. III. *loco citato*. Ratio eſſe poteſt, quæ ſupra de Pontificibus eſt allata.

b *Per octavas, &c. Eodem Directorio*: quia ſuprà diximus, totam Octavam eſſe unum, & idem Feſtum.

c *In Miſſis votivis*. Quia ſequitur naturam principalis Feſti id, quod eſt votivum: & militat eadem ratio coloris in

voti-

votivis, quę in Feſtis. Quod de Votivis dicitur; multò magis verum eſt in Feſtis Translationum, Apparitionum, & ſimilium Feſtorum.

d *De Sponſo, & ſponſa*. Quia ſupponitur in Sponſa benedicenda carnis integritas unde Viduę nuptias non benedicimus. *Rituale Rom de Sacram. Matrim.*

Exceptionum in hac Rubrica omiſimus cauſas, quia ſequentibus patebunt.

3 *Rubeo colore utitur* e *à Vigilia Pentecoſtes in Miſſa uſque ad Sabathum ſequens finita Nona, & Miſſa. In* f *feſto ſanctæ Crucis.* g *In Decollatione Sancti Joannis Baptiſtæ. In Natali Apoſtolorum Petri, & Pauli, & in feſtis aliorum Apoſtolorum (exceptis Feſto principali Sancti Joannis Evangeliſtæ poſt Nativitatem, & Feſti Converſionis Sancti Pauli, & Cathedræ Sancti Petri, & ejus Vinculorum.) In Feſto Sancti Joannis ante portam Latinam. In Commemoratione Sancti Pauli Apoſtoli. In Feſtis Martyrum, excepto Feſto ſanctorum Innocentium, quando non venerit in Dominica: ſi autem* h *in Dominica venerit, utitur Rubeo: in ejus verò* i *die Octava ſemper utitur Rubeo, quocumque die occurat: In Feſtis ſanctarum* l *Virginum, & Martyrum, &* m *Martyrum non virginum. Item* n *per Octavas prædictorum Feſtorum, quæ Octavas habent, quando fit de Octava, in Dominicis infra eas Octavas occurrentibus, eodem modo, ut dictum eſt ſuprà de colore Albo. Item in Miſſis votivis ſupradictorum Feſtorum. & in Miſſa* o *pro eligendo Summo Pontifice.*

Rubeus color, ſeu purpureus indicat dignitatis gradum aliis excellentiorem; humano ſanguini ſimilis eſt; igneam refert naturam: ex quibus facilè patebunt ſequentes ritus.

e *A Vigilia Pentecoſt. S. Innocent. III. loco citato*, propter Sancti Spiritus fervorem, qui in igne deſcendit *Act.* 2. & propter poteſtatis plenitudinem in igne ſignificatam, Apoſtoliſque datam; *ex Tobia Corona de Templis, part.* 1. *cap.* 49.

f *Sanctæ Crucis. Ex citato Directorio*. quę ſanguine Chriſti conſecrata fuit, & paſſionem illius indicat Rubeus color.

g *In Decollatione, &c. Innocen.* III. ob effuſionem ſanguinis.

h *In Dominica venerit. Ex eodem Directorio*, ratione Dominicę, quę ſemper eſt feſtiva, cui & idcirco eo die conceduntur Hymnus Angelicus, & Alleluja, Feſtivus enim SS. Maryrum color eſt Rubeus, qui ut Feſtivus eſt, Dominicę congruit, ut Rubeus verò convenit Officio de Innocentibus, quod fit in Dominica.

i *Die Octava. Ex eodem Directorio*. Octava enim glorificationem denatat. *Amalar. lib.* 4. *cap.* 29 & 36.

l *Virginum & Martyrum* Quia Martyrium præfertur virginitati. *Innoc. III. loco citato*.

m *Martyrum non Viginum*. Quia pro Chriſto ſanguinem fuderunt.

n *Per Octavas prædictorum*. Ratione ſupra allata numero præcedenti, *ex citato Directorio*.

o *Pro eligendo Summo Pontifice*. Quia æquivalet Miſſę de Spiritu Sancto.

4 *Viridi colore utitur ab Octava Epiphanię uſque ad Septuageſimam, & ab Octava Pentecoſtes uſque ad Adventum excluſivè in Officio de tempore, excepta Dominica Trinitati, ut ſuprà: exceptis Dominicis infra Octavas occurrentibus, in quibus color octavarum ſervatur; exceptis etiam Vigiliis, & Quatuor Temporibus, ut infrà.*

Eadem *in citato Directorio*, Viridis color medius eſt inter colores, *ait Innocent. III. loco cit.* & ideò utimur eo in diebus ferialibus, & communibus, inquit ille: cujuſmodi ſunt dies ab Octava Epiphaniæ uſque ad Septuageſimam, & ab Octava Pentecoſtes uſque ad Adventum in Officio de tempore. Dies etiam Dominici minùs ſolemnes ſunt his temporibus, & communes vocantur ab Innoc. comparativè ad alias Dominicas, & ſolemnitates anni.

5 *Vio-*

5. *Violaceo calore utitur à prima Dominica Adventus in primis Veſperis uſque ad Miſſam Vigiliæ Nativitatis Domini incluſivè: & à Septuageſima uſque ad Sabathum Sanctum ante Miſſam incluſivè, in Officio de Tempore, excepta Feria quinta in Cœna Domini, in qua utitur Albo, Feria ſexta in Paraſceve, in qua utitur Nigro, ut infrà &* p *Benedictione Cerei in Sabatho Sancto, in qua Diaconus illius Præfationem dicens ſolus utitur Albo; ea autem finita, Violaceo ut priùs, Item in* q *Vigilia Pentecoſtes ante Miſſam, à prima Prophetia uſque ad Benedictionem Fontis incluſivè. In* r *Quatuor Temporibus, & Vigiliis, quę jejunantur, exceptis* ſ *Vigilia, & Quatuor Temporibus Pentecoſtes. In Miſſa* t *Litaniarum in die Santi Marci Evangeliſtæ, et Rogationum, et in Proceſſionibus, quæ bis diebus fiunt. In feſto* u *SS. Innocentium, quando non venerit in Dominica. In Benedictione cinerum, ac Palmarum, et in ipſa Dominica in Palmis, et in earumdem, ac generaliter in* y *omnibus Proceſſionibus, et exceptis Proceſſionibus Sanctiſſimi Sacramenti, et quæ fiunt* a *in diebus ſolemnibus, vel pro gratiarum actione. In Miſſis* b *de Paſſione Domini,* c *Pro quacumque neceſſitate, Pro peccatis, Ad tollendum ſchiſma, Contra paganos, Tempore belli, Pro pace, Pro vitanda mortalitate, Pro iter agentibus, et pro infirmis.*

Eadem ferè habet *cicatum Directorium*, tempore Innocentii Tertii. Niger color adhibebatur iis diebus, quibus à nobis Violaceus; quo utebatur Eccleſia tunc temporis bis tantùm in anno; in Feſto Innocentium & in Dominica Lætare, diebus, inquam, afflictionis, & abſtinentię, pro peccatis, & pro Defunctis, inquit ille: nunc autem convenientiùs Violaceo utimur ab Adventu ad Natalem Domini, & à Septuageſ. uſque ad Paſcha.

p *Benedictione Cerei*. Pertinet enim ad Paſchale Sacramentum. *Durand. lib. 3 cap.* 18.

q *Vigilia Pentecoſtes*. Eadem ratione, qua Vigilia Paſchę, afflictionis indicandę cauſa, Cathecumenorum humilitatis ante Baptiſmum.

r *Quatuor Temporibus*. *Durand. lib. 3. cap.* 18. afflictioni enim debitus eſt color Violaceus.

ſ *Vigilia, et Quatuor Temporibus Pentecoſt.* quę ſunt feſtiva, ut diximus.

t *Litaniarum*. Quę cum mœrore quodam celebrantur.

u *Sanctorum Innocentium*, quia eo die ploratus matrum accidit, de quo in Evangelio: *Vox in Rhama audita eſt, ploratus, etc. Matt* 2. & licèt legatur idem in Octava, color tamen eſt alius, Rubeus nimirum & Feſtivus, ratione allata ſuprà, *Amalario*. Item alia eſt ratio coloris violacei; quia deſcenderunt ii in limbum: *Microl capitulo* 36. quę, quia communis eſt Io: Baptiſtę, in hujus tamen decollatione Rubeo utimur; adde, illos non plenè fuiſſe de nuovo teſtamento.

x *Candelarum, &c* in Cinere, & Palmis cum paſſione Domini patet ratio coloris Violacei, & in candelarum verò benedictione, & proceſſione color Niger adhibebatur, *ex Alcuin.* ſed diximus ſuprà, *ex Innoc.* III. Nigrum pro Violaceo uſurpatum fuiſſe, fortaſſè ratio eſſe poteſt prophetia Simeonis ad Matrem Chriſti: *Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius*, nam alioquin Miſſa, pertinet ad puritatem Virginis ejuſdem, quę purificari dicitur, & celebratur cum colore albo. *Durandus autem libro 3. cap.* 18. anxiam Simeonis expectationem in hoc ritu ſignificari tradit.

y *In omnibus proceſſionibus*. Hoc eſt, in iis, quę indicuntur ad Iubilęum conſequendum vel pluviam impetrandam, vel quid ſimile: nam in his caſibus cum luctu, & dolore eſt procedendum.

z *Exceptis Proceſſionibus Sanctiſſimi Sacramenti*. Quæ colore albo adhibito fiunt, ratione allata in Feſto ejuſdem Sacramenti.

a *In diebus ſolemnibus*. Nam in his color adhibendus eſt, qui congruit Feſto, vel Miſſę poſt Proceſſionem cantandę.

b *De Paſſione Domini*. Ad Miſſam de Cruce color rubeus, ut ſequatur qualitatem Feſti principalis, in quo effuſio Sanguinis Chriſti repręſentatur. Ad Miſſam verò de Paſſione Violaceus, & ut reſpondeat Dominicę de Paſſione, cum qua partici-

participat in titulo, & Sacramento mortis Chriſti.

c *Pro quacumque neceſſitate, &c.* In his novem caſibus, & ſimilibus, habent præcipuum locum luctus, afflictio, & pœnitentia.

6 *Nigro colore utitur Feria ſexta in Paraſceve, & in omnibus officiis, & Miſſis Defunctorum.*

Mortis eſt propriſſimus color Niger apud omnes *Innocen. III. loco cit. cap 65.* Acatii tempore erat hic ritus in uſu, *ex l. 1. Collectan. Theodori Lectoris.*

Regula verò in mutandis coloribus, ea eſt, ut mutatio fiat in primis veſperis Feſti. Si autem Veſperæ non ſint integræ, color adhibendus eſt initio Veſperarum, qui congruit illi, de quò dicitur Capitulum. Si officium, & Miſſa diſcordent, color Altaris ſequatur officium; Veſtium autem Sacerdotis ſit color Miſſæ conformis; quæ diverſitas accidere ſolet in Feria tertia. Rogationum, & in Vigilis infra Octavas. Pro Miſſa verò ſolemni convenit, ut pallium etiam Altaris concordet cum colori paramentorum Miſſæ, quod adnotavit *rectè P. Ruiz in ſuo Caremon.*

De qualitate Paramentorum. XIX.

1 *In Officio Miſſa Celebans ſemper utitur Planeta ſuper Albam.*

Qua de re ſuo loco, cùm de aliis veſtibus Sacerdotalibus *p. 2. tit. 1.*

2 *Si autem ſit Epiſcopus, & ſolemniter celebret, ſuper Dalmaticam & Tunicellam.*

De his etiam, cùm de veſtibus Pontificalibus *par. 2. tit. 1.*

3 d *Pluviali utitur* e *in Proceſſionibus,* f *& Benedictionibus, quę fiunt in Altari. Item in Officio* g *Laudum, & Veſperarum, quando ſolemniter dicuntur. Eodem utitur* h *Aſſiſtens Celebranti in Miſſa Pontificali. Item, quando celebrans* i *poſt Miſſam Defunctorum facit in fine Abſolutionem.*

d *Pluviali.* Pluviale, & Cappa ſunt idem, *Durand. libro 2. cap. 1.* & forma quidem, & uſus Pluvialis ſimiles ſunt Cappæ, quam deſcribit *Honor. in Gemma libro 1. cap. 227.* Propria veſtis, inquit, eſt Cantorum: & apud nos quoque Cantorum eſt Pluviale, *in Ceremon. Epiſc. libr. 2. cap. 3.* in Veſperis à ſingulis ordinibus, inquit ille, portatur, ergò Cappa hæc Honorii non eſt Caſula, quæ ſolius Sacerdotis eſt, aut Diaconi, & Subdiaconi ad Summum: contra conjecturam *Iſid libro 15. orig. cap. 12. & contra Durand. lib. 1. c. 9.* qui volunt, Cappam eſſe Caſulam. Sicut autem deſcribitur Cappa, habet, *inquit Honor.* in ſupremo caputium, ad pedes pertingit, fimbrias habet, antè aperta manet, & quis non videat hæc omnia convenire Pluviali tantùm? Cappa eſt, quia capit totum hominem. Cappam etiam Ruſtici vocant, quod Latini Tugurium, *Durandus ait loc. cit.* Capannam ruſtici noſtri; & Pluviale quaſi tugurium eſt, contra pluvias ideòque Pluviale vocitatur. Immò verò apud laicos quoq; Cappa ea dicebatur, ut nos vidimus ante paucos annos, quæ caputium habebat, ad differentiam mantelli, quod caputio caret, cujus caputii uſus erat abſque dubio ad tuendum caput tempore pluvię, ſicut in itinere caputio Feltri utimur, unde, & Pluvialis laicorum Cappa ea dici poterat, itaque modò Cappa Eccleſiaſtica cum caputio adhibita propriſſimè in proceſſionibus, extra Eccleſiam, caputio tegens Sacerdotem, cùm plueret, Pluvialis nomen, ut opinor, eſt adepta. Impluvia dicebatur ea veſtis, qua Sacerdotes per imbrem utebantur, *ex Varrone:* Pluviale item quaſi fluviale dici poteſt: quia lineæ, quæ in ora anteriori ſunt fluvii,

vii, ſeu fluminis, à Græcis vocantur *ποτιμοί*.

Facilè quoque accidere potuit, quod *Ignatius Bracius Recinetenſis* (*cujus laus eſt in Etymologiis omnium, vocum, Italicarum, Græcarum, Latinarum, & Hebræarum, quarum parat immenſum opus*) poſtremò me monuit, à Plebe, & Plebano, quem Pivierio vocavere, Academici Florentini; & vulgò, Piovano, dicimus additam eſſe vocem Italicam, Piviale, aut Pievale, aut Piovale, quod poſtremum latinitate donantes appellavere Pluviale. Ea enim veſtis eſt in uſu frequentiori apud Parochos in Sacramentorum adminiſtratione. *Idem autem Honor. cap* 233. concedit, Cappam deduci poſſe à Caſula, ideſt, parva caſa; Caſulam antiquam fuiſſe ſcio valdè ſimilem Pluviali noſtro, excepto caputio, & anteriori parte, quæ in Caſula non erat aperta; unde & reflectebatur Caſula utrimque ſuper brachia Sacerdotis: & in elevatione Hoſtiæ ideò poſterior Caſulæ pars, ut hodiè, elevatur ad brachia Sacerdotis magis expedienda. Ambroſiani veſtigium retinent amplioris antiquæ Caſulæ tàm latæ, quàm longæ, & nos, cùm de Caſula, ex antiquioribus eam indicabimus infrà. Adde, quod *in Ordine Romano in conſecratione Epiſcopi* Ordinandus prima vice ante Ordinantem conſtituitur cum Cappa ſuper Albam, Cingulum, & Stolam; certè non cum Cappa Epiſcopale: lanea ordinaria, quæ non adhibetur ſuper Albam, & Stolam; ſed cum Cappa. ideſt, Pluviali: ſecunda verò vice *ibidem* conſtituitur item Ordinandus cum Planeta ſuper Dalmaticam. Manicas, Sandalia, quæ conſona ſunt conſecrationi Epiſcopi in Pontificali moderno: ergò Cappa non eſt Caſula, ſed quaſi Caſula, & eſt Pluviale. Vides cum forma ſimul & uſu antiquitatem? Vide Myſteria, *ex Gemma loco citato* 227. hæc veſtis converſationem denotat: caputium verò ſupremum gaudium, quod eſt caput converſationis, dicente Apoſtolo; *noſtra converſatio in Cœlis eſt*: ad pedes pertingit ob perſeverantiam: aperta manet ante, quia ſanctè converſantibus æterna vita patet: in fimbris labor ſignatur. *Hæc Gemma*. Charitatem quoque ſignificat Cappa hæc, *ibi. cap.* 234.

Dur. loc. cit. In Cappa hac intelligi docet glorioſam corporum immortalitatem unde illa utimur in Feſtis majoribus, & patent anteriores partes Cappæ; quia corpora, inquit, facta ſpiritualia nullis animam obturabunt anguſtiis: *ibidem* ipſe utitur vocabulo Pluvialis: ante quem apud alium auctorem non inveni hanc vocem.

c *In Proceſſionibus*. Proceſſio quaſi progreſſio, à procedendo in publicum. *Durand. lib.* 2. *cap.* 10. cujus origo, An à Purificatione Beatæ Virginis cum Joſepho, Simeone, & Anna? vel certus ea Hiſtoria Evangelica à turbis in die Palmarum? *Tertullianus lib* 2. *ad uxorem*, meminit proceſſionum *et Ambroſ. ſermone* 8. Aliæ verò ſunt ordinariæ, ut in Feſto Purificationis, in Dominica Palmarum, in Litaniis majoribus, & minoribus, in Feſto Corporis Chriſti, de quibus dicetur in propriis rubricis. Aliæ extraordinariæ, quæ auctoritate Epiſcoporum fieri ſolent, quarum exempla multa refert *Durandus loco citat.* in his præfertur Crux cum luminibus, quorum auctorem faciunt Sancti Joannis Chryſoſtomum; *Socrate, et Sozomenus citati à Cæſare Franciotto in obſerv. circa myſteria totius anni*: Crux autem à Regularibus cum velo pendente, ſeu pallio, ex Decreto Sacræ Rituum Congreg 14. *Januar.* 1617. * ad indicandam ſubjectionem, & inferioritatem reſpectu cleri ſecularis, eadem ratione, qua Baculo Abbatiali appenditur velum, ſeu ſudarium nodo ejuſdem, ad differentiam Baculi Epiſcopalis: quod notatur *in Actis Eccleſ. Mediol. de ſuppel. Eccleſ. libr.* 2. & mulieri datur velamen ſupra caput ſubjectionis indicium, ſub viro 1. *Corin.* II. Porrò ritus deferendi Crucem ante Annum 398. *teſte Baronio ibidem* fuit in uſu, & imago Chriſti terga debet vertere Clero ſequenti, quaſi Chriſtus præire videatur, niſi ſit Archiepiſcopalis, vel Papalis, in qua imago Crucifixi reſpicit Archiepiſcopum, vel Papam, quaſi ex illius aſpectu in ſumma animarum cura ii recreantur, ut indicatur in *Ceremonial. Epiſcop. libro* 1. *capit.* 15. *et libro* 2. *cap.* 16. *et apertè in Cæremon. Marcelli libro* 3. *capit*, 20. *et Craſſi libro* 2. *capit* 42. etiamſi inter Crucem, & Prælatum incedant Canonici, ut expreſsè dicitur in *Ceremon. Epiſcop. lib.* 2. *capit.* 15. *citat.* contra recentiores quoſdam, qui diſtinguunt in Cru-

ce

ce Archiepiſcopali; quando immediatè præcedit Archiepiſcopum, & quando Canonici præcedunt eumdem poſt ejus Crucem.

Cùm igitur proceſſio ſit quædam Cleri cum populo itineraria converſatió, rectè Pluviale adhibetur, quod, ut diximus, ſanctæ converſationis formam deſignat.

f *Et benedictionibus*. hoc eſt, Cinerum, Cereorum; Palmarum, ſacrarum Imaginum, &c. quæ, cùm ſolemnes ſint, Pluviale jure merito exigunt; neque aliud indumenti genus aptius eſſe poteſt benedictioni ſolemni, quæ fit extra Miſſam. Sunt aliæ benedictiones, quæ non fiunt in altari, & in fine Miſſalis de rebus variis habentur, in quibus ſatis eſt Stola cum ſuperpelliceo uti.

g *Laudum, & Veſperarum*. Laudes, & Veſperæ ſunt pares numero Pſalmorum Hymnorum, & ratione Canticorum Evangelicorum, ut dicemus in Rubricis Breviarii. Pluviale in iis conceditur ad ſolemnitatem, *Cerem. Epiſcop. lib. 2. cap 3. & 7.* Qui almutiis utuntur, eas deponant, cùm Pluviale induunt: ſicut exuunt Cappas, ii Canonici, qui his utuntur.

h *Aſſiſtenſ. celebranti*. Ordo Rom. dat Cappas Presbyteris aſſiſtentibus Papæ celebranti. Vides hìc etiam Cappas idem eſſe, ac Pluvialia?

i *Poſt Miſſam Defunctorum, &c.* Miſſa finita, deponenda eſt Caſula: quæ ergò nunc ad Abſolutionem ſolemnem aptior erit veſtis, quàm Pluvialis Cappa? veſtis eſt ad omnia magis communis: neque benedicitur, quia communis eſt cuicumque Eccleſiaſtico, neque ordinata ad ſacrificium Miſſæ.

4 *Cùm Celebrans utitur Pluviali, ſemper* l *deponit Manipulum, & ubi* m *Pluviale haberi non poteſt, in benedictionibus, quæ fiunt in Altari. Celebrans ſtat ſine Planeta cum Alba, & Stola.*

l *Deponit Manipulum*. Manipulus non adhibetur cum Pluviali; & fortaſsè, quia ille fletum, & dolorem ſignificat, ut infra docebimus, ideò non concordat cum Pluviali; quòd diximus ſignificare converſationem cœleſtem, & *ex Durando* glorioſam corporum immortalitatem, quæ fletum non admittit.

Dices: fiunt proceſſiones flebiles, ergò congruit in illis Manipulus fletus, & doloris. Reſpondeo, extra Miſſam nullum eſſe Manipuli Sacerdotalis uſum; & de hoc ritu plena ratio penes auctores deſideratur adhuc.

m *Pluviale haberi non poteſt, &c* Planeta cum Stola eſt habitus ad Miſſam tantùm, & ideò potiùs Stola ſuper Albam ſufficit, deficiente Pluviali. Verùm licèt in hoc habitu procedat celebrans, ac ſi haberet Pluviale; non tamen hinc ſequitur, Stolam gerere vicem Pluvialis, ut ex verbis patet, quod malè inferunt aliqui.

* Stola verò unà cum Alba in modum Crucis ante pectus geſtari debet cingulo de more conjuncta, & utrimque religata, quòd ſi adhibeatur unà cum ſuperpelliceo, ſoluta pendebit à collo hinc indè, quia ligari in modum crucis non poteſt: & eodem modo ſive cum pluviali, ſive abſque eo adhibeatur [illegible]; favet autem *Concil. Bracar. 3 cap. 3.* ſignum, ait, in ſuo pectore præparet crucis, licèt enim ibi loquatur de ſtolæ uſu in Miſſa, extra Miſſam tamen forma crucis, ſi fieri poteſt, muniri pectus decet: quod ex uſu didici apud nos communiori.

5 n *Dalmatica, & Tunicella utuntur Diaconus, & Subdiaconus in Miſſa ſolemni,* p *& Proceſſionibus,* q *& Benedictionibus, quando Sacerdoti miniſtrant.*

n *Dalmatica*. Eam aſſignat Diacono *Ordo Romanus*. Sanctus Sylveſter Diaconis conceſſit, *ex Damaſo*. in Dalmatia fuit reperta. *Alcuin. quid ſignif. veſt. & Iſid. 19. Etymol. capit. 22.* primò textam ibidem fuiſſe ſcribit: ejuſdem verò uſus in Eccleſia fuit ante Sylveſtrum: nam *Sanctus Cyprianus meminit, & Eutychianus Papa, apud Durand. lib 2. cap. 9.* Sacerdotum enim erat habitus, & Caſulis introductis Dalmatica data eſt Diaconis, *Vvalafr Strabo cap. 24.* qui tamen à *Vicecomite lib. 3. de Miſſæ apparatu, cap 26.* jure refellitur, cùm anteà *lib. 3. cap. 29* probaverit ille fuiſſe caſulam in uſu Sacerdotum tempore Apoſtolorum, quod &

nos infrà ſuo loco oſtendemus, uſi ſunt etiam Dalmatica Reges ſummi; quorum nomina vide *apud Baron. in not. Mart. ad 31. Maii*, neque verò Sylveſter omnibus Diaconis eam conceſſit, ſed tantùm Romanę Eccleſię, & in diebus tantùm ſolemnibus in ſignum lętitię, *diſtin. 76. cap. de Jeunio ex Conc. Saleguſt.* exteris autem ex privilegio Rom. Pont. *ut ait Gregor. lib. 7. epiſt. 3 ad Aregium*, qui *epiſt. 28 & 113. ejuſdem lib. 7.* tradit apertè fuiſſe Romanorum tantùm, Diaconorum propriam veſtem: erat etiam Regula, quòd Dalmatica adhiberetur cum *Gloria in excelſis, ita Microl. cap. 46.* hoc eſt, ubi *Gloria*, ibi Dalmaticę uſus; non è converſo; nam in Dominicis, Gaudete, & Lętare, utimur Dalmaticis; non autem dicimus, *Gloria in excelſis*.

Forma antiqua Dalmaticę erat ſine manicis, & *Ammian. Marcellin lib. 14* vocavit eam Pectoralem Tuniculam, quam nos cum manicis ad cubitum vocamus Italicè, Tunicella: pertuſas habet alas, *Amalar. lib. 2 cap. 21.* duas item lineas ante, & retrò *ibidem* manicę latę ſunt, *ex Alcuin. ſuprà*; ubi etiam notat formam habere Crucis; alia habebat, quæ noſtre non habent: *vide Innocent III. vel Amalar locis citatis, & citandis*. Significat ergò Dalmatica lętitiam: item curam proximorum, *Ivo Carnot. Serm. de ſignif. indum.* formam Crucis gerit, ut ea indutus mundo ſit Crucifixus, *Alcuin ſuprà* pertuſas alas habet, ut Chriſtum imitetur, qui lancea fuit perfoſſus in Latere, *Amalar. ſuprà*: latas manicas, ut ſit liberalis, qui ex officio cum Stephano Protomart miniſtrare debet menſis *Innocent.* III. *libro 1. capit. 56* cum gemina dilectione Dei. & proximi, quam indicant duę lineę antè, & retrò. *Amalar. ſuprà*. Dalmaticę denique uſus fuit ſuper Albam, & conſequenter cum Amictu, & Cingulo, quę conceduntur Diacono *in Conc. Narbon. cap. 12.* ex ritu antiquiore. * De Alba ut Diaconi veſte mentio eſt *in ord. Romano, de Conc. Prop. celebr.* Amictus autem, & cingulum concomitantur Albam.

o *Tunicella*. Subdiaconi miniſtrabant in Albis tempore Sancti Gregorii Papę *lib. 7. epiſt. 63* jubet *Ordo Rom.* eis tradi congruas veſtes Subdiaconales, & Mappulas in ſiniſtra; ſed quas veſtes, non explicat. Subtile cum minori manica datum Subdiaconis ſcribitur in *Gemma libro 1. capit. 22.* hoc eſt Tunicella, ideo ſi appellata; quia minor eſt Dalmatica Diaconali. Ante Gregorium neſcio quis, *ait ipſe loco citato*, induit Subdiaconum; qui modus loquendi excludit Sylveſtrum, quem faciunt quidam hujus ritus auctorem, & indicat per errorem id eſſe factum, unde Gregorius removit Subdiaconalem veſtem. *Concil. Braccaren. 1. cap. 27.* appellat Tunicam, & pares in veſte facit Diaconum, & Subdiaconum fortaſsè ex prædicto abuſu, quem poſtea correxit Sanctus Gregorius, quoad Subdiaconos, nunc eorundem ſtrictior eſt veſtis quàm Diaconorum, & ideò dicta eſt etiam Subucula *ab Amalar. lib. 2. cap. 22* Significat autem loricam juſtitiæ, quæ communis eſt virtus. *Gemma ubi ſupra*. ſed eadē ſignificat, quæ Dalmatica, niſi quod Subdiaconus minori tunica indutus, ſi ad minorem virtutis gradum, quam Diaconus perveniat, tolerandus eſſe videtur * ſupone Albam Tunicellæ, *ex Conc. Narb. cit.* conſequenter Amictum, & cingulum ut ſupra diximus de Diacono.

p *Et proceſſionibus*; Ad majorem nempe ornatum celebrantis Sacerdotis. Scripſit recentior. Miniſtris eiſdem dari poſſe in Proceſſione Sanctiſſimi Sacramenti Stolas Sacerdotales ſupra Cottam; ſed hoc videtur contra Bullam Pii V. in qua prohibetur mutatio, additione rituum, & contra rationem, ne ii videantur æquales celebranti, & contra uſum Eccleſiarum communem, quem maximi faciendum exiſtimo in Sacris Ritibus:

q *Et benedictionibus*. Quæ ſcilicet fiunt ſolemniter; non tamen cinerum, cereorum in Purificatione Beatæ Virginis, nec Palmarum in quibus Dalmatica, & Tunicella prohibentur inſequenti numero.

6 In diebus verò r *jejuniorum (præterquàm in* ſ *Vigiliis Sanctorum) & in Dominicis & Feriis* t *Adventus*, u *Quadrageſima. ac* x *in Vigilia Pentecoſtes ante Miſſam (exceptis* y *Dominica*, Gaudete, *etiamſi ejus Miſſa infra hebdomadam repetatur, & Dominica*, Lætare, *Vigilia Nativitatis Domini, Sabatho Sancto in* z *Benedictione Cerei, & in Miſſa, ac* a *Quatuor Temporibus Pentecoſtes,) item in benedictione* b *Candelabrum, & Proceſſione in die Purificationis Beatæ Maria, et*

ria, et in benedictione c *Cinerum, ac Benedictione* d *Palmarum, et Proceſſione: in Cathedralibus, et* e *præcipuis Eccleſiis utuntur* f *Planetis plicatis ante pectus: quam Planetam Diaconus* g *dimittit, cùm lecturus eſt Evangelium, eaque tunc ſuper ſiniſtrum humerum ſuper Stolam complicatur: aut ponitur aliud genus Stolæ latioris in modum Planetæ plicatę, et facta Communione reſumit Planetam, ut priùs. Similiter Subdiaconus dimittit eam, cùm lecturus eſt Epiſtolam, quam legit in Alba, et ea finita, oſculataque Celebrantis manu, Planetam* h *reſumit ut priùs.*

r *Jejuniorum*. Intercedicit *Gemma lib. 3. cap. 45.* Dalmaticas tempore jejunii; quia diximus; Dalmaticam ſignificare lętitiam, quę in jejunio facilè deſideratur.

ſ *Vigiliis Sanctorum*. Vigilia eſt principium Feſti, *Radulph. propoſ.* 19. ergò & lętitiam aliqualem, non plenam habet; cùm in eadem jejunemus,

t *Adventus*. Tempore Adventus in aliquibus locis ommitti Dalmaticas ſcribebat *Amalar. lib. 3. cap. 40. et lib 4 cap. 30.* ut avidiùs, inquit, reſumatur, & feſtivius quod aliquando omittitur; & item ad inſinuandum tempus veteris teſtamenti in Adventu, ratione cujus major eſt gloria novi teſtamenti in Nativitate Domini, *ibidem* addit *Honor in Gemma lib. 3. cap.* 1. quia veſtes innocentiæ, & immortalitatis ſignificatæ per Dalmaticas nobis per Chriſtum natùm redditę ſunt, non ante Chriſtum natum vel quia ante Nativitatem Chriſti, neque Lex, neque Evangelium in iis ſignificata, qui Dalmaticas gerunt, cum claritate patebant, *Rupert lib. 3 cap. 2. tit. 3.*

u *Quadrageſimę*. A Septuageſima uſque ad Cęnam Domini à Dalmaticis abſtinuere in quibuſdam locis, ajunt *Ordo Roman. et Alcuin: cap. de Septuag.* antiquo verò more omitti, indefinitè ſcribit. *Microl. cap 47.*

x *In vigilia Pentecoſtes*. Diximus ſuprà, Vigiliam hanc eſſe parem Vigiliæ Paſchatis: in Miſſa verò lętitia perfunditur ab Eccleſia. Ideòque, & Dalmaticæ ſunt in uſu ad Miſſam; non ante Miſſam,

y *Domonica Gaudete*. Ecce lętitia, ergò cum Dalmaticis: idem affirmandum de ſequentibus, ut patet.

z *Benedictione Cerei*. Quę tota eſt feſtiva, ſicut etiam Miſſa Sabathi Sancti.

a *Quatuor Temporibus Pentecoſtes*. Dalmaticę his temporibus decernuntur ob ſolemnitatem Spiritu Sancti à *Concilio Saleguſtano cap 2.*

c *Candelarum*. Ob anxiam Simeonis expectationem, inquit *Curand. lib. 3. cap.* 18.

c *Cinerum*. Quia dies ſolemnis jejunii, & initium eſt Quadrageſimę, quę excludit Dalmaticas.

d *Palmarum, etc.* Quæ Paſſionem Domini ſapit potiùs, quàm lętitiam inanem Turbarum; flevit enim Chriſtus ſedens ſuper Aſinum. *Luc. 19.*

e *Pręcipuis Accleſiis*. Pręcipuas intellige pręſertim, quę ſunt collegiatę inſignes Canonicorum Cleri ſęcularis, & quę ob alias cauſas pręcipuè à populo, ſeu à Majoribus declarantur. Dantur enim Eccleſię minores, pręſertim apud Regulares, de quibus num. ſequenti. Sed inſignioribus Regularium Eccleſiis conceduntur planetę plicatę a Sacra Rituum Congregatione, *teſte Alcocer in ſuo Cęremoniali*.

f *Planetis Plicatis*. Diacono, & Subdiacono dantur Planetę ſępiùs *in Ord. Roman.* Caſula datur Diacono *ab Alcuin. cap. quid ſignifi. veſt.* Item Subdiacono ea ratione, quia imitari debet Diaconum, *ab Honorio in Gemma lib. 1. cap. 131.* quę eleuantur ante, ut liberiùs miniſtrare valeant *Durand: lib. 3. cap.* 11. Puto etiam ad differentiam Caſulę ſacerdotalis, quę cùm ſignificet charitatem ſecundùm omnes Auctores, qui ſcripſerunt de ritibus, intelligant Miniſtri, primò in prędictis diebus teneri ferè ad eamdem perfectionem, ad quam Sacerdos in aliis temporibus, deindè ex charitate, non ex timore debere miniſtrare Altari, *Duran. ubi ſuprà*.

g *Dimittit*. Dimittitur autem Caſula ab utroque lecturo Epiſtolam, ſeu Evangelium, quaſi profiteantur in proprio miniſterio legendi, eam non eſſe propriam veſtem, *Rupert. lib. 3. cap. 2.* & Subdiaconus quidem dimmittit Caſulam, quæ charitatem denotat, lecturus Epiſtolam, quæ ſignificat legem veterem, legem timoris, non amoris: Diaconus vero induit aliam, ſeu eamdem complicatam in ſiniſtro humero ad latus dextrum lecturus Evangelium, legem ſcilicet amoris;

ut in ſiniſtris, & in dextris, in adverſis, & proſperis, charitatem ore, & opere doceat; tùm Evangelio, tùm miniſterio uſque ad conſummationem Sacramenti. *Durand. loc citato*.

h *Reſumit*. Caſula à Subdiacono poſt Epiſtolam reſumitur, quia poſt legem timoris data eſt lex charitatis. Diaconus verò reſumit circa finem Miſſæ, quia non ſufficit inchoaſſe in charitate, ſed in ea finiendum eſt, *idem ibidem*. Vel dic *cum Amalar. lib. 3. cap.* 15. lecturos exui Caſulis, quaſi milites expeditos contra errores, duplicatam deniqueque Diaconus portat Caſulam ab Evangelio ad Communionem, ut quæ ore prædicat, jugum Domini portans, opere quoq; impleat, liberiùs, & expeditiùs miniſtrando, *Honor. in Gemma libro* 1. *capitulo* 231. Lege *Hugon. Vict. de ſpecial. Miſſę obſer. l* 3. *cap*. 9. ubi in Caſula miniſtrorum, quæ collum circuit, utrumq; brachium, pectus, & humeros veſtit; docet charitatem, quæ exigitur in voce collo formanda, in opere, corde, & in aliorum onere portando.

7 *In minoribus autem Eccleſiis, prędictis diebus jejuniorum Alba tantùm amicti miniſtrent i Subdiaconus cum Manipulo*, l *Diaconus etiam cum Stola ab humero ſiniſtro pendente ſub dextrum*.

Non enim congrunt Dalmaticæ ratione dierum; neque Caſula ratione locorum.

i *Subdiaconus cum Manipulo*. Manipulus Subdiaconi propria veſtis eſt, *in Ord. Rom.* quia tradit eis mappulas in ſiniſtra, de quibus dicemus infrà, cùm de Veſtibus Sacerdotis. Unum hìc nota, quòd licèt Sacerdoti fuerit datus Manipulus ab initio ad tergendam pituitam oculorum, & narium, ut ibi probabimus; & fortaſsè eadem, de cauſa S. Sylveſtro fuerit idem conceſſus Diacono ſub nomine pallæ linoſtimæ ad lævam (linum enim aptum eſt ad tergendum oculos, & nares) non tamen Subdiacono datus fuit in hanc eamdem cauſam Manipulus, ſed ad tergendas ſordes vaſorum ſacrorum; quod benè notavit *Durand. l.* 2. *cap*. 8. eumque in ſiniſtra cum aliis gerit, ad expeditiùs miniſtrandum, *Ruper. l.* 1. *cap*. 33.

l *Diaconus cum ſtola, &c.* Stola Diacono datur *ab Ordine Romano*; quia Oratium eſt, hoc eſt, Oratorum, ſeu Concionatorum, *Alcuin. ſupra*: quam ab Apoſtolis datam Diacono fuiſſe probabilius puto, tamquam de ſubſtantia ordinationis ejus, non à Sylveſtro nomine pallæ linoſtimæ ad levum humerum, quod vult *Vicecomes de appar. ad Miſſam.* nam ad lævam, hoc eſt, ad manum lævam, explicat *Innocen. III. l.* 1. *c. quarantesſimotercius ubi de Manipolo agit*. vide infra de Manipulo. Verùm à ſiniſtro humero ad latus dextrum, *ex Concil. Reaccar.* 1. *c*. 27. ut ab activa laborioſa ad contemplativa ſuavem tranſeat. *Hon. in Gemma. l.* 1. *c*. 230. vel, ut portet hic jugum Domini in ſiniſtra, ideſt, in præſenti vita cum ſpe quietis futuræ in dextera, *Durand l ſecundo c. nono* Ceterum, dexteram Diaconi partem vult eſſe liberam; ob miniſterium Altaris, *Concil. Toletan* 4. *ca*. 39. quæ rationes etiam valent. pro caſula complicata ad modum Stolæ. Diaconus autem, cùm induit ſtolam, oſculetur Crucem, quæ eſt in medio ejus. *Cerem. Epiſc. l.* 1. *c*. 9.

De Præparatione Altaris, & ornamentorum ejus. XX.

m *Altare, in quo ſacroſanctum Miſſa ſacrificium celebrandum eſt, debet eſſe* n *Lapideum, &* o *ab Epiſcopo conſecratum: vel ſaltem* p *ara lapidea, ſimiliter ab Epiſcopo conſecrata, in eo inſerta, quę* q *tàm ampla ſit, ut Hoſtia, & majorem partem Calicis capiat. Hoc Altare operiatur* r *tribus mappis, ſeu tobaleis mundis, ab Epiſcopo, vel alio habente poteſtatem* ſ *benedictis, ſuperiori ſaltem oblonga, que uſque ad terram pertingat, duabus aliis brevioribus, vel una duplicata* t *Pallio quoque ornetur coloris, quoad fieri poteſt, diei Feſto, vel Officio convenientis. Super Altare* u *collocetur Crux in medio,* x *& Candelabra ſaltē duo cum* y *Candelis accenſis hinc, & inde in utroq; ejus latere. Ad Crucis*

pedem

pedem ponatur z *Tabella Secretarum appellata ; In cornu Epiſtolæ* a *Cuſſinus ſupponendus Miſſale : & ab eadem parte Epiſtolæ paretur* b *Cereus, ad elevationem Sacramenti acendendus,* c *Parva campanula,* d *ampulla vitreę vini, & aqua, cum pelvicula, &* e *manutergio mundo in feneſtella, ſeu in parva menſa ad hæc præparata. Super Altare* f *nihil omninò ponatur, quod ad Miſſæ ſacrificium, vel ipſius Alteris ornatum nonpertineat.*

m *Altare*. Locus hic ſupponitur ſacer vel deputatus ad Epiſcopo *cap. nullus de conſecrat. diſt. 1 ex Sylveſtro*, ſaltem ſit benedictus ritu proprio *in Rituali Romano Pauli V.* Non poteſt autem Epiſc. deputare Oratorio in domo privata, *ex litteris Cardinalis Lancelotti ad Epiſcopos datis, nomine pauli V. 10. Martii* 1615. ut ibi fiat Miſſa, *citatis à Scortia libro 2. c. 13 immo ex Conc. Trident. ſeſſ. 22. de obſer. et evitan. in ſacr. Miſſę.* non tamen intelligitur domus privata Palatium Epiſcopi, ut notavit *Corolus Epiſ. Novar in Comment. Canon. ad cap. Miſſarum 13. de conſecr. diſt. in 1* in eo enim Capella deputari poteſt pro Miſſa celebranda, quòd ſi violetur locus (*qua de re optimè Suar diſtin. 81. ſect 4*) non poteſt ibi celebrari ſine peccato, *Azor libro 10. cap. 26. per totum*. Deducunt vocem hanc, *Altare*, ab altitudine. *Feſtus, et alii* quaſi ſit alta Ara; *Vualafr. cap. 5.* vel alta res *Gemma lib 1 cap 122.* vel ab alendo, quia igni Altaris addebatur alimentum, *Iſidor. lib. 15. Orig c 4.*

Patet Altaris uſus in Scripturis Sacris à Noe, qui primus ædificavit Altare; & in novo teſtamento 1. *Cor. 9. Heber.* 13. Sixtus II. decrevit, ut Miſſa non fiat niſi in Altari, *Radul. propoſ. 23.* & ſignificat Primò menſam Domini *malar. lib. 1. cap. 24* Secundò Crucem, *Bern. de Cœna Domini.* Tertiò Chriſtum, per quam ſacrificia acceptantur à Deo. *Gemmæ lib. 1. c. 133.* forma Corporis Chriſti eſt Altari, *ait Ambroſ. libro 4. Sacr. cap. 12.* ideò præeminet in Eccleſia, ut Chriſtus inter membra ejus, *Rup. lib. 5. cap. 30.* Gradus illius virtutes ſunt, quibus ad Chriſtum itur, *Hugo. Vict. in Can. Miſſę cap. 2.* Quartò ſignificat Eccleſiam ſpiritualem, cujus cornua ſunt quatuor mundi plagę, *Durand. Libro 1. cap. 2.*

n *Lapideum*. Ex inſtitutione S. Sylveſtri, *de conſecrat. diſt. 1. cap. Altaria, ex Conc. Hippon cap. 6.* ideſt, priùs hoc decrevit in Romana Eccleſia Sanctus Sylveſter Papa; quod habes in Breviario in Feſto Dedicationis Salvatoris, nam à Grecis factitatum eſſe priùs, ſignificat *Dyoniſ. cap 3. Eccleſ. Hierar* ex lapide, quia Petra erat Chriſtus, 1. *Cor. 20* nullum foramen habeat, *ex Actis Eccleſ. Mediol.* ad deſignandam undequaque plenitudinem; & integritatem Chriſti *S. Tho. 3. parte, queſt. 82. artic. 5.* Vaccum enim erat Hebræorum altare ſine Chriſto.

o *Ab Epiſcopo conſecratum*. *Ex Dioniſ. ex Eccleſia Hier cap 4* ad indicandam gratiæ Pinguedinem, *ex Sancto Cypriano Conc Agat. de conſecr diſt. 1. cap. Altaria*, quod non (præter Sanctum Chriſma pinguedinis prædictæ Symbolum) ſine Reliquis Sanctorum, ex decreto Felicis I. *apud Radulph. loco cit. & cap. placuit, de conſec diſti 1. ex Concil. Aphricano.* Sunt autem hæ de ſubſtantia conſecrationis, *ex Azor. l 10. cap. 27.* & debent eſſe Sanctorum ab Eccleſia approbatorum, ut reſpondit Sacra Concil. Triden. Cong. Epiſc. Interamnenſi 13. *Sept.* 1593. *apud Piaſecium par. 1. c. 5 n 7.* etenim Chriſtus, hoc eſt, unctus, appellatur, conſecratus à Deo caput Sanctorum: * convenienter autem, *ait S. Auguſtin ſer. 37. in Append. de diverſis*, & quaſi pro quodam conſortio ibi martyribus ſepultura decreta eſt, ubi mors Domini quotidiè celebrantur; ſcilicet, uti qui propter mortem eius mortui fuerant, ſub Sacramenti ejus myſterio requieſcant. Hæc ille.

Si verò ſub altari, vel ejus gradibus humata ſint cadavera defunctorum, non debent in eo celebrari, donec aliò transferantur. *Cong Card ſuper negotiis Epiſc. 10. Novemb* 1559.

Porrò ab Epiſcopo eſt conſecrandum *ex Hormiſda can nullus de conſecr diſt. 1.* duratq; conſecratio uſque ad amotionem tabulæ, vel fractionem quomodocumque ſigilli Reliquiarum: fuſius *Saurez diſp. 81. ſect. 5.* illud eſt mirandum, *quod in prato ſpirituali legitur cap 4. & 20.* dari à Deo Angelum cuſtodem Altari conſecrato.

p *Ara lapidea*. Ara ab ariditate ex igne, *Servius*: vel quaſi area plana, vel ab ardore ſic dicta, quòd in ea ardebant ſacrificia, *Gemma l.1.c.122.* vel Ara, Græcè, precatio, latinè; *Vualafr. cap 5.* ubi addit, quòd imprecatio dicitur, Antara. Dicta fuit etiam Tabula itineraria *ab Ordine Romano*. Item Tabula Altaris *de conſecr. diſtinct. 1. cap. concedimus*, *ex Concilio Tribur.* Antimenſequoque *à Balſamone ad Concil. ſextum can. 31. & à Nicephoro apud Belingerum lib. 3. cap. 30.* denique Viaticum *cap. ult. de privileg. in 6. à Bonifatio Octavo.*

Lapidea debet eſſe vel incluſa; vel ſuperpoſita tabulæ ligneæ, vel alterius materiæ. *Azor. lib.10. cap. 27. q. 2.* Hic autem jubetur, ut ſit inſerta ad majorem cautelam: ſed tamen emineat aliquantulùm, ut ejus limites à Sacerdotes facilè dignoſci poſſint.

q *Tàm ampla ſit, &c.* Intellige, ut commodè capiat iſta tempore conſecrationi Hoſtiæ, & Calicis. *Sylv. verbo, Altare num. 1.* Ante Concil. Maguntiacum, undè ſumptum eſt. *capit concedimus (mendosè Triburienſis datur)* circa Ann. 900. nulla eſt mentio Aræ quoad nomen: res autem erat in uſu tempore perſecutionum, & S. Ambroſius ea uſus eſt celebrans in domo quadam privata Romæ: ejuſdem vero uſus nimis frequens compreſsus fuit *in Concil. Senonenſis*, & tandem *Conc. Mediol.4.* decretum eſt, ut majora ſaltem Altari Eccleſiatum Parochialium conſecrarentur. Hæc *Carol. Novar ad cap. nullus presb.24 de conſecr. diſt. 1.*

r *Tribus mappis*. Veſtiendum eſt lineis Altare decreta Bonifac. III *apud Polidor. Virgil. lib 5. cap.6. & ex Concil. Rhem. apud Burchard. libro 3. cap. 97. & ex S. Clemente epiſt. 2. ab Jacobum fratrem Domini, ſive ad alium, ut notat Bellarminus de ſcript. Eccleſ. cùm Jacobus tunc obierit: & ad Simonem, qui dictus eſt frater Domini, directam eam fuiſſe docet Severinus Binius in Notis ad eandem in 1. Tom. Conc.* ibi S. Clemens Pallam vocat Altaris veſtem, quia Palla palam eſt, & foris, *teſte, Varone*; & palliat ſacra myſteria, *ex Durando lib.4. capitolo 29* Syndones etiam dicuntur *in Actis Mediol. Eccleſ.*

Quæ debent eſſe tres; vel ea ratione, quia in hac Rubrica indicitur; vel quia indicatur, *de conſ diſtin. ſecunda cap. ſi per negligentiam, à Pio*, ubi fit mentio de effuſione ſanguinis, uſque ad quartum interum incluſo ſcilicet Corporali; & quia in honorem cedit Sanctiſſimæ Trinitatis *Angelus, verbo Corporale*, docet debere tres eſſe. Duplicatam unam concedit Rubrica, ut ſint tres: non ergò duæ, tuta conſcientia, ſufficiunt.

ſ *Benedictis*. Niſi neceſſitas aliud ſuadeat. *Sylveſter, verbo Benedictio, queſt.5. Azor. lib 10 cap. 28. quaſt. 8 Immò Suarez hac de re negat jus aliquod eſſe 3 par diſp. 81: ſect. 6.* Benedictio tamen earum eſt *in Ordine Romano*. Veſtes autem Altaris, ſignificant gloriam Sanctorum: quorum Reliquiæ ibidem ſunt, *Gemma lib.1 cap.234. & Amalar. lib. 1. cap 12.*

Obſerva, *quòd in Carem. Epiſcop ſancitum eſt lib.1. capitullo 12.* ne ullæ coronides ligneæ circa Altaris angulos ducantur; ſed earum loco apponi poterunt faſciæ ex auro, vel ſerico elaboratæ, quibus ipſa Altaris facies aptè redimita ornatior appareat: & verè coronides lignæ corrodunt etiam Planetas.

t *Pallio quoque ornetur*. Pallium hoc, quod item à palliando dicitur, non ſolet benedici ſeparatim ab aliis paramentiis: nec in Rituali, Pontificalive extat propria benedictio, poteſt etiam ſine eo celebrari, puta, ſi Altare eſt ornatum auro, vel lapide pretioſo. Velum videtur appellari *à Clement. epiſt. 2.* niſi Calicis ſit velum, *in Concil. Rhemenſi apud Juon. lib. 3. cap. 97* erat in uſu ad ornatum anterioris partis Altaris: & palliorum auro contextorum eſt mentio apud *Anaſtaſ. in Hormiſda*, ubi & tabularum quas palliis aptiis aptiùs extendendis adiungimus. Significat autem pallium ornamentum virtutum in Chriſto: *Durandus libro 1. capit. 2.* ſicut ejuſdem antiphrygium charitatem; *ibidem*: decet etiam habere in medio ſui Crucem, *ex Fortunato libro 2. epiſt. 3.*

u *Collocetur Crux, &c. Ordo Rom.* habet benedictionem Crucis, meminit Crucis aureæ in altari, *Beda lib. 2. Hiſtor. Angelic. cap. 20. & Baron. Ann. 878. num. 43. Innoc. III. libro 2. capit. 21.* qui dicit, collocari Crucem in medio candelabrorum, quæ ſaltem ſunt duo, quia Chriſtus per Crucem fecit utraque unum *Epheſ. 2.* negat autem eſſe de præcepto *Suar.* Crucem in

Alta-

Altari locandam in Miſſa; *diſp. 61. ſect. 6.*

Crux certè in Altari eſt tamquam ſignum Regis in Regia; ut Paſſionis memoriale; & veſtigia Crucifixi ſequamur. *Gemma libro 1. cap. 135.* ideo *in Cæremonial. Epiſc. libro 2. cap. 12.* monemur, ut locemus Crucem, & cum imagine Crucifixi, & in Altaris medio præaltam, itaut pes Crucis æquet altitudinem candelabrorum, & Crux ipſa tota candelabris ſuperemineat. Myſtica ratio eſt: quia Chriſtus etiam in Cruce, major eſt ſuper omnes populos, ſignificatos in candelabris.

Illud hoc loco quæri debet. An in Altari, in quo continuè in Tabernaculo immobili clauſum ſanctiſſum aſſervatur Sacramentu, collocanda ſit Crux cum Crucifixo, in medio Altaris ante ipſum Tabernaculum? Cui quæſtioni Romæ ſæpiùs agitatæ ut reſpondeam, præmitto, *cum Cæremon. Epiſc. lib. 1 cap. 12.* maximè decere, ut ibi Miſſæ non celebrentur, quod antiquitùs obſervatum eſſe teſtatur, & loquitur ibi, etiam de Miſſis planis. Vide textum, & attente lege, quo caſu, ſi Crux in eo non ſit, non eſt contra Rubricam hanc, quæ expreſsè loquitur de Altari, in quo Miſſæ ſacrificium faciendum eſt. Si verò ibidem ſit celebrandum, quod non prohibetur abſolutè *in Cæremon. loco cit.* & non negat Miſſale *infrà tit 2. num. 2. & tit. 4 num. 6.* tunc eſt affirmandum, collocandam eſſe Crucem in hoc Altari. Primò, quia hæc Rubrica loquitur indefinitè de altari, ubi facienda eſt Miſſa ut Sacerdos actu ſibi revocet in memoria Paſſionem Chriſti; quæ memoria magis ex Crucis aſpectu, quàm ex ipſa Euchariſtia excitatur. Statutum enim ideò eſt à SS. Patribus, *ait Bonavent. de myſter. Miſſæ*, ne quiſquam in aliquo loco Miſſam celebret, niſi ibi imago poſita ſit Crucifixi. Deindè non incongruit, figuram cum figurato adeſſe ſimul, quæ eſt potiſſima ratio Adverſariorum, nam facta conſecratione. Hoſtiæ remanet Crucifixi imago in eadem Hoſtia ſimul cum Corpore Chriſti, & toto Chriſto. Tertiò, in Miſſa ſolemni ad hoc Altare celebrata jubetur Sacerdos *infrà titulo quarto, numero 6* genuflectere ob Sacramentum latens in Turri, ſeu Tabernaculo, antequàm incipiat incenſationem, quam certè proſequetur ille, *ut in eodem tit. numero 4* nimirum ter incenſando Crucem; nam alioquin, remota Cruce, quid incenſabit in medio? non Crucem, quæ non eſſet ex ſuppoſitione: neque Sacramentum, quod patet; cui quidem genuflectimus, ut illud adoremus, ſed illud incenſare (Romano more) non ſolemus, niſi pateat apertè. Quartò, uſus multarum Eccleſiarum Orbis inſigniorum eſt, ut ante prædictam Turrim, ſeu Tabernaculum immobile collocetur Crux in medio. Romę non eſt in una, vel altera, in eo altari, ubi diſtribuitur populo ſacra ſynaxis; quia indicare volunt ibidem non celebrari debere juxta monitionem ſuprà allatam, *ex Cæremon. Epiſc.* Quintò, in oſtiolo Tabernaculi immobilis ſolet etiam pingi imago Chriſti in Cruce, vel ſedentis in Sepulchro: cur igitur potiùs depicta in oſtio Tabernaculi, quàm ſeparatim in Cruce ante oſtium? Sextò, in proceſſione Sanctiſſimi Sacramenti ante illud præcedit Crux cum Crucifixo: quę ergò major eſt ratio in proceſſione, quàm in Altari? & pręſertim cùm in dicta proceſſione Sacramentum pateat, in Altari lateat in Tabernaculo clauſum, hanc quęſtionem concludit Synodus Turonica ſecunda ſub Pelagio Primo can. 3. quæ definit, quòd corpus Domini in altari ſub Crucis titulo, non in armario (*legit Pamelius in Liturgiis, non in imaginario ordine*) componatur, hoc eſt, ad baſim Crucis in medio Altaris erectę, ut explicat *Durand. lib. 1. de rit. capit. 6.* ſeu in meditullio Altaris ſub Cruce, ut declarat *Baronius tomo 7. Anno 570.* quod hodiè Romę cernitur in Cappella Sixtina Sanctæ Marię Majoris, & Sanctus Carolus juſſit *in Concil. Provinciali; Inſtruct. ſuppell. Eccleſ. libro 2.*

Quęritur prætereà. An in Altari, cujus Icon, ſeu Tabula picta, ſeu ſtatua, eſt ipſamet Chriſti Crucifixi imago, debeat item collocari altere Crux cum imagine Crucifixi intra ipſa candelabra? Sed rubrica noſtra abſque ulla limitatione inter candelabra Crucem pręſcribit generaliter, & ratio favet, quia ob oculos Sacerdotis ea deberet eſſe, tùm ad orandum, tùm ad eam incenſandam, tùm ad myſterium, *ex Innocentio* III. allatam ſuprà, de Chriſto mediatore utriuſque populi.

x *Et candelabra ſaltem duo.* Idem *Innocentius ibidem*, quibus ſignificantur populi, pręſertim Judaicus, & Gentilis, de

Candelabris, *Sanctus Clemens Epiſtola ſecunda ad Jacobum, & Athanaſ. Epiſt. ad Orthodoxos.* Melchiad. Papa decreto ſtabilivit hunc ritum, *apud Burchard. lib. 5. cap. 7.*

* Ait Rubrica: ſaltem duo; quia in ſolemnioribus Miſſis regulariter ſex in recta linea debent adhiberi; quod conjicitur ex trina hinc indè altaris incenſatione, prout *ait Rubrica part. 2. tit. num 4*) diſtribuuntur candelabra: quatuor etiam in minùs ſolemnibus adhiberi ſolent pro dignitate Miſſarum, ſed & plura quàm ſex poni poſſunt, *ex tit 4. part 2. num. 5.* Myſticas rationes duorum luminum recenſet *Tobias noſter de Sacris Templis part. 2. cap 62.*

y *Cum candelis accenſis*. Sub Teleſphoro lumina fuiſſe ad Miſſam adhibita, ſcribit *Auctor Breviarii Chronolog. Tertull. meminit adverſus Valentinianos cap. 2. & 3.* puto, ad litteram, quia in cryptis fiebat Miſſa. De his *in cap. litteras, de celebratione Miſ. ex Honorio Tertio*. Ordo item Roman. requirit lumen in Miſſa, in typum illius luminis, cujus Sacramento conficimus, ſine quo & in meridie palpabimus, ut in nocte. *Micrologus cap. 11* lumen hoc ſignificat etiam fidem populorum: quos ut diximus, denotat Candelabra; *Innocentius Tertius ubi ſuprà*, vel charitatem Chriſti in ſacrificio, *ex Auguſtino ſermone 215. de tempore;* vel quia Chriſtus, ut ignis, rubiginem peccatorum conſumit, *Biel. lect. 13.* vel quia expectamus ſponſum eum lumine, *ex Hieronym. epiſtola 20.* vel ad devotionem excitanda, *Sot. 4. diſt. 13. quaſt. 2. art 4* vel ad lętitiam, quam Sacramentum indicat ęternam, *Gemma libro 1. capitulo 118.*

An ſufficiat unicum lumen? Concedit in neceſſitatè *Azor. lib. 10 cap 28. quaſt 5* & ex cera debet eſſe; undè dicti fuere Ceroferarii, Cereorumque mentio eſt apud SanctosPatres, * *& præſertim indicat S. Ath. epiſt ad orthodoxos cum Prudentio in Hymno de S. Laurentio*.

An verò poſſit adhiberi ſebaceum ex ſęvo? negat *Suarez diſp. 81. ſect. 6.* concedit in neceſſitate *Azor loco cit* Cavetur à numero candelarum ſuperſtitioſo, contra quem *Concil. Trident. ſeſſ. 22.* & * à numero ambitioſo; nam in Miſſis privatis, niſi aliud exigat ratio Feſti, accendere quatuor candelas in Altari, non convenire Vicariis Generalibus, licèt ſint Protonotarii, ſicuti nec eiſdem miniſtrari à duobus Cappellanis decrevit Sacra Rituum Congreg. die 7. Auguſti 1627.

z *Tabulla Secretarum*. Ad majorem commoditatem hæc præſcribitur, ſicut etiam commodius eſt paraſſe in cornu Evangelii Tabellam, in qua legi poſſit Evangelium Sanctis Joannis, *In principio*, quod in Tabella Secretarum ſcribi, ſeu imprimi ſolet; aliqui adhuc commodiùs parant ante Miſſam in cornu Epiſtolæ Tabellulam aliam, in qua legitur Pſalm. *Lavabo inter innocentes, &c.*

a *Cuſſinus*. De quo *Ordo Rom.* & pulvinar appellat, rationem addit *Innocen. III. lib. 2. c. 41.* deſignatur, ait, in eo miniſtranda eſſe temporalia prædicanti verbum Dei: eſt enim ad quietem. *Hug. verò lib. 2 cap. 20.* ſignificare docet cor tenerum audientis, & prædicantis Verbum Dei; quod continetur in Miſſali; non lapideum, ut Judæorum.

b *Paretur Cereus*. Fortè ad hunc uſum deſerviebant Canthari ceroſtati. *Apud Clem. Epiſt. 2. & Damaſ in Sylveſtro*, & hic ideò jubetur poni in parte Epiſtolę, quia miniſter in eadem parte genuflexus reperitur paulò ante conſecrationem. Verùm ratione Feſti ſolemnioris poterunt etiam accendi duo cerei ad elevationem in utraque parte: ad excitandam magis circumſtantium fidem, quæ lumen eſt; in cornu verò Epiſt. regulariter accenditur, quę legem antiquam refert, lumen (inquam) obſcurum, & ſub cortice figurarum antiqui teſtamenti latens, tùm Agni Paſchalis, tùm Mannæ, & ejuſmodi, ſi addatur alter in cornu Evangelii; deſignabit fidem clariorem, tempore Evangelii, & ideò congruè in Feſtis ſolemnioribus accenditur. In ſignum denique adorationis accenduntur cerei, *Hieron. epiſt. 20. ad Marcellam.*

c *Parva Campanula*. Tintinnabulum, Clocha, ſunt idem, *Durand. libro 1. de rit. cap. 22.* ex tinnitu, tin, tin, dicitur tintinnabulum, *ex Hieronymo Magio de Tintinn. capit. 1.* qui & Petaſum, ideſt, ad formam galeri, & Nolam, & Codonem, & Campanam vult eſſe unum, idem Campanæ nomen habetur *apud S. Hieron. in reg. Sanctimon.* vndè patet, ritum antiquiòrem eſſe Sabiniano Papa. Ad excitandos circumſtantes ad lętitiam exprimendam, & ad cultum

tum

tum Sanctiſſimi Sacramenti adhibetur Campanula; fuſiùs *Amalar. lib. 3. cap. 1. & Rupert lib. 1. cap. 15.* Sabinianus Papa dicitur ſtatuiſſe pulſationem Campanæ ad Horas canonicas *Durand lib. 1. cap. 4.* nam ligna pulſabantur pro Campanis in ſæculo, quo vixit S. Anaſtaſius Perſa Martyr circa Annus 610. *ex ſeptima Synodo Act 4* apud Cæſaream in delatione reliquiarum ejuſdem Sancti Anaſtaſii Vulgo fertur, Paulinum Nolanum Epiſcopum, Nolarum ideſt, Campanarum uſum in Eccleſiam invexiſſe, hoc eſt, ad rem ſacram, nam Gentiles ante Chriſtum iis uſi ſunt, *ex Angelo Rocco de Campanis*: cui placet, Auctorem dici S Paulinum coævum S. Hieronymo; ideò à civitate Nolæ, & regione Campiæ dictas fuiſſe Nolas, & Campanas, eadem docet *Polidor. Virgil de juvent. libro 3. capit. 18.* meminit benedictionis Campanarum *Alcuin. & Baron. ſcribit.* de Ioann. XIII. Campanam benedicente Anno 968. *lege eundem ad Annum 615. tomo. 8.* meminit Campanarum in Cena Domini *Ordo Rom.*

Cæterùm miſericordiam Dei annunciant Campanæ, ut olim Hebræorum Tubæ clangentes; *Et erit recordatio veſtri coram Domino, Numer. 10.* undè & eos, qui Campanas pulſant, ſacris vult ſuperpelliceis indui, *Concilium Colonienſe parte 3 cap. 31.*

d *Ampulla Vitreę. Ordo Roman.* vocat Amulas, nam Amula eſt vas, in quo vinum offertur. *Duran lib. 1 cap. 7.* Alii cum aſpiratione Hamulam dicunt, ab Hamis, de quibus etiam *Damaſus in vita Sancti Marci Papæ, & Anaſtaſ. in Sylveſtro*, quæ erant argenteæ: * erant quidem argenteæ; nunc autem vitreæ jubentur in Rubrica, ne contingat error in calice, ob denſiorem materiam Hamularum, qua difficilè vinum dignoſcitur ab aqua. Sunt autem Hamæ vaſa aquaria rotundioris formæ, & ventris globoſioris *apud Turnebum libro 19 adverſatiorum cap. 23 ex Plinio.* Vides hìc Amulas ad uſum vini & aquæ? Ampullas appellamus quaſi parùm amplas? *Vualafrid. cap. 24.* Vrceos dixit *Clemens Epiſt. 2.* * Vrceolos *Concil. Carthag. 4. cap. 5.* Gemelliones *Ordo Romanus, qualiter Miſſa celebretur*, ut explicat *Pauin. interpret. vocum obſcurarum.* Amula tamen propria vini eſt, ſcyphus aquæ, *Iſidor. lib. 2. de off. cap. 10.*

e *Et manutergio.* Vocis, & rei mentio *in Concilio Carthaginenſi 4. cap. 5. & apud Iſidor. loco citato.* Rubrica deſignat locum manutergio, non ſupra calicem, quod minùs decet.

f *Nihil omninò ponatur.* Non birretum Sacerdotis, ſive in principio, ſive in fine Miſſæ, quod valde indecens eſt: neque Sudariolum ad emungendas nares, quod potiùs ſub Planeta, vel à Cingulo pendens ad dexteram portandum erit; neque Almutia celebrantis Canonici, ut videatur Canonicus; quę omnia ad ſacrificium non ſpectant, neque ad ornatum altaris.

Illud monendi ſunt hoc loco Sacerdotes, cùm de Altari ſit ſermo; quòd, ubi celebravit Epiſcopus proprius in ſua diœceſi, ea die ne ibidem faciant Miſſam ſine ejuſdem Epiſcopi licentia, quę tacita ſufficit, quando neceſſitas urget; ne perdant ſcilicet aliqui Miſſam: vel ſi conſecrandę ſint hoſtię pro infirmis, *ex Homobono noſtro tract 4 quaſt. 136. & aliis, quos citat*, non autem ex vi legis *de conſecratione diſtinct. 2. cap in Altari*: quia ibi loquitur textus de Miſſa cantata ab Epiſcopo, ſed tùm *ex decreto Concilii Altiſiodorenſis, cap. 10* ubi apertiſſimè hoc jubetur, ne celebretur ibidem poſt Miſſam privatam Epiſcopi; tùm ex bona conſuetudine legum interprete, tùm ex doctrina *Angel. Silveſtri. Tabien. & Armill. verbo Altare*, tùm ex ratione Gloſſę ob honorem, inquit, qui Epiſcopo debetur: alicubi abrogatam eſſe hanc conſuetudinem, tradit *Alzo libro 10. cap. 27. q. 10.* ſed eam nos, qua decet, reverentia retinemus.

A fortiori ubique abſtinendum erit à celebratione Miſſę, ubi Papa eo die celebravit, cujus propria Diœceſis eſt totus Orbis * Idem fiat cum legato à latere intra fines ſuę legationis, cujus rei cauſa ex prędictis patet.

Sciendum quoque eſt, in Altari privati Oratorii, cui conceditur ex privilegio Apoſtolico celebratio Miſſæ [exceptis ſolemnioribus Feſtis) non poſſe in eo celebrari in Natali Domini, Epiphania, Paſchate, Pentecoſtes, Annunciatione, Aſſumptione Beatæ Virginis, Feſto Sanctorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, & Omnium Sanctorum; ex decreto Sacræ Rituum Congregationis. 17. *Novembris* 1607. quo declaratur magis decretum *Concil. Agatheu.*

them. cap. 21. de conſecration. dist. 1. Si quis.

* Ordinarii locorum optant addi prędicto Feſtorum numero Feſtum Patroni principalis loci, quod eſt primę claſſis & pręcipui cultus in proprio loco, & meo judicio eſſet addendum ab ipſiſmet privilegiatis abſque novo Decreto in gratiam proprii Patroni principalis. Nomine paſchatis, & Pentecoſtes, dies prima dumtaxat intelligitur, ex communi ſenſu, uſu Romano, & modo loquendi, & ex DD. in materia de Interdicto *Sylveſt V. Interdictum 5 quaſt. 2.* quarę Ferię ſequentes non ſunt exceptę, licèt ſint ſolemniora Feſta, quę excludunt alia ſolemnia, etiam primę claſſis, multò minùs excluduntur aliis dies infra octavas: de qua re dubitavere nonnulli, ea moti ratione, quia octava reputatur dies unus à Radulpho Tungrenſi; quę ratio non valet in omnibus.

In iis item Oratoriis, quę ſeparata ſunt à dominibus in agro, prope domos privatas, ſicut poteſt Epiſcopus celebrationem Miſſę concedere; ita maximè decet, ut ea moderatione concedatur, qua fiat unica tantùm Miſſa ibidem in die, & ad commoditatem certę familię, nec in die Feſto, niſi celebrata Miſſa Parochiali, quæ leges Bononię, & alibi ritè obſervantur.

Addam in gratiam Regularium, quòd in Oratoriis, quę ſunt in domibus Religioſorum Privilegia Societatis Jeſu participantium, juxta conceſſionem Gregorii XIII. ſi ea deputentur ad Miſſam celebrandam à Provinciali, poterunt ibidem Sacerdotes alii non regulares celebrare. *Scortia cap. 13. lib. 2.*

Numquam in mari neque in flumine celebrari debet, ob periculum effuſionis calicis, & eſt communis *contra Durand l 4. cap. 1.* neque enim imitandi ſunt Luſitari, quos defendit *Scortia loco citato numero 5.* exemplis hiſtoricis, quę potiùs admirationem habent, quàm poſtulent imitationem.

Denique nihil refer, quo nomine vocentur, Oraculum, Cellula, Cappella; nam Oraculum vocat *Vnaſtaſ in Leone IV.* Cellulam *Georgius Codinus in Conſtantinopol. apud Belingerum l. 3. cap. 31.* Cappella fuit apud antiquos pia domus itineraria ex pellibus caprarum fabricata, & à pellibus his Cappellas, earumque Cuſtodes Cappelanos vocitabant. *Gemma verò libro 1. cap. 128.* deducit Cappellam à capeno, quod ſignificat domum, ad quam confluunt pauperes pro recipienda eleemoſyna: quod vere congruit Cappellæ Eccleſiaſticæ, in qua veluti medici oramus Deum. Addit *Durandus libro ſecundo de rit cap 9.* idem eſſe in Gallia apud ruſticos Cappam, & Tugurium i quam Itali Cappannam dicunt, & fortè indè duplici pp, dicta eſt Cappella, quaſi ſit tugurium Deo minùs dignum, *Baronius in notis Martyrol. ad diem 11. Junii* docet, Cappellam, & Cubiculum, de quo *Math. 6. intra cubiculum tuum, & ora,* eſſe idem: Cubiculariosque SS Petri, & Pauli à S. Leone conſtitutos, *ut dicitur in Breviaro Romano*, fuiſſe Cappellanos, notat etiam Oratorium, & Satellum, minùs tamen propriè, idem ſignificare, recentiùs autem Oratorium, quam Cubiculum appellatum eſſe, & Sacellum, quàm Oratorium.

HActenùs de Altari, & ornamentis, & uſu ejuſdem juxta Rubricam Miſſalis quæ neceſſaria ad Miſſam celebrandam comprehendit, & ut dicam, ſubſtantialia, accedunt alia, quæ hoc loco tacere non debemus.

Nam Vmbraculum, ſeu Baldachinum ſuper altare appendi convenit forma quadrata, colore, ubi commodè fieri poſſit, conformi colori cæterorum paramentorum, pro temporum, ac celebritatum varietate, quòd ſi ciborium adſit ſuper, altare ex lapide confectum, Vmbraculum omitti poteſt. Hæc *in Cærem. Epiſc. lib. 1 cap. 12*

Tabernaculum, in quo aſſid e diviniſſima ſervatur Euchariſtia, conopæo ſerico, vel ſimilis materiæ, veſtiri debet, eius item coloris, cujus eſt Altaris pallium: quamquam pro colore nigro violaceus congruentior erit in honorem Chriſti viventis; quod probavimus *infrà 3. p. tit. de Feria quinta in Cœna Domini.*

Vaſa quoque Sacrarum Reliquiarum exponi ſolent hinc indè, vel inter candelabra, *ut Cæremonialis Epiſc loco citato*, vel in gradu ſuperiori; qua in re cavendum illud erit, ne umquàm ſupra locum Sacramenti, præſertim ſi exponatur populo pro oratione publica, ea vaſa collocentur, decet enim ſedere Dominum in altiori loco ſupra ſervos ſuos, ſicut diximus de Cruce præalta ſuper ipſa alta candelabra.

In

In Feſtis ſolemnioribus plura candelabra debent apponi, non tamen ultra ſex in linea recta, etiam in Miſſa ſolemni, non Pontificali, quę neque omninò ęqualia erunt, ſed ab utroque altaris latere ſurgent: ita ut ex eis altiora ſint immediatè prope Crucem. In Feſtis autem minùs ſolemnibus pauciora, ſaltem quatuor apponenda forent, ut ſuprà diximus.

Floribus item, exquiſitis quibuſdam ramulis aptè, & concinnè diſpoſitis, ſeu veris, ſeu fictis pro tempòrum varietate, ſive in vaſculis elegantibus, ſive alia ratione ornari poterunt altaria, exemplo Nepotiani, quem hac de re per honorificè S. Hieronymus commendat.

Gradus altarium veſtiri poterunt tapetibus, & pręſertim ſuppedaneum illud, quod proximum eſt altari, ſuper omnes gradus: in eoque arcula apponi poſſet ad ſputum excipiendum, à latere Evangelii, ne fœdetur ſuppedanum, tapetevè, aut pavimentum circum altare.

Lampadem ardere ante unumquodq. altare; plures ante altare majus, ſuadet auctoritas *Ceremon. Epiſt. loc. cit.*

Telis ſtragulis altaria contegi decet, finitis miſſis; & ante Miſſas, detractis ſtragulis, mappæ ipſæ detergendæ forent ſcopulis ad id tantùm paratis, ut mundiſſimæ ſemper appareant, ita S. Carolus in Regulis, & inſtructionibus de nitore, & munditia Eccleſiarum; quas ad verbum compoſitas à Carolo à Baſilica Petri Præpoſito tunc Generali noſtro, & ad uſum Congregationis noſtræ editas, tranſtulit Sanctus, ac pius vir in Acta Eccleſiæ ſuę Mediolanenſis, ad totius Eccleſiæ utilitate, & ſplendorem.

Denique ſepimento altaria munda conſervantur, quo arceantur & laici, ne altaribus inhæreant indecorè; alia quæ ad nitorem, & munditiam totius ſuppellectilis prædictæ ad Altaris uſum ſpectant, dabìmus infrà; & debitas cujuſque rei menſuras. Atque hìc eſto finis Rubricarum Primæ Partis.

COMMENTARIA IN RUBRICAS MISSALIS ROMANI.

PARS SECUNDA.

Ritus ſervandus in celebratione Miſſæ.

ALtera par Rubricarum generaliſi in duo capita dividitur, quorum alterum ea complectitur, quę ad integram,& accuratam Miſſę celebr tionem ſpectant, nempè Ritus, & Cæremonias : alterum ea continet, quę ſcitu ſunt neceſſaria,ne malè celebratio fiat, videlicet, Defectus occurrentes, quib.& adhibentur remedia. Sufficiens ergò hujus partis eſt diviſio, ut ritè ſemper,& malè nunquam celebretur.

De præparatione Sacerdotis celebraturi. I.

a *SAcerdos celebratus Miſſam pravia Confeſſione ſacramentali, quande opus eſt, & ſaltem* b *Matutino cum Laudibus abſoluto, orationi aliquantulum vacet, &* c *Orationes inferiùs poſitas pro temporis opportunitate dicat. Deindè accedit ad locum in Sacriſlia, vel alibi praparatum, ubi Paramenta, aliaque ad celebrationem neceſſaria habentur:* d *accipit Miſſale, perquirit Miſſam perlegit, & ſignacula ordinat ad ea, qua dicturus eſt. Poſteà* e *lavat manus, dicens Orationem inferiùs poſitam. Deindè* f *praparat Calicem (qui debet eſſe vel aureus, vel argenteus, aut ſaltem habere cuppam argenteam intùs induratam, & ſimul* g *cum Patena itidem inaurata,* h *ab Epiſcope conſceratus:) ſuper ejus os* i *ponit purificatorium mundum, & ſuper illud Patenam* l *cum Hoſtia integra, quam leviter extergit, ſi opus eſt, à fragmentis, & eam tegit* m *parva palla linea, tùm* n *velo ſerico: ſuper velo penit* o *burſam coloris Paramenterum, intùs habentem* p *Corporale plicatum, quod ex lino tantùm eſſe debet, nec ſerice, vel auro in medio intextum, ſed totum album, & ab Epiſcopo, vel alio habente facultatem* q *ſimul cum palla benedictum.*

a *Sacerdos*. Ita dictus eſt quaſi ſacra dans, vel ſacra dos, ideſt, ipſamet Sanctitas, vel ſacer dux, vel ſacra docens, nam docere debet verbo, ducere exemplo, ſanctus eſſe, & ſacra aliis dare, ut ſancti fiant.

De Confeſſione Sacramentali dicemus intrà, cùm de defectibus animæ. Hoc loco monebo tantùm, ne Sacerdos indutus Sacerdotibus indumentis confiteatur, ſed antequàm ea veſtiat; hoc enim magis decet, quod & notavit *Didacus Murilius in scala ſpirit. par. 1 lib. 3. c. 13.*

b *Matutino cum Laudibus*. Miſſam ante Matutinum ne præſumamus dicere, apertè his ipſis verbis vetuit Innocen. IV *ad Epiſcop. Tuſcul. can. 11.* recenſet *Barboſa de poteſt. Epiſc. part. 2. alleg. 24 num.* 15. auctores viginti, quos ipſe ſequitur, negantes, eſſe peccatum mortale, celebrare Miſſam ante Matutinum : & ibidem numerat alios decem & novem, quibus addi debet *Francol. de tempore Hor can. capit.* 42. affirmantes eſſe peccatum mortale : inter quos duo ſancti numerantur. S.

Antonius, & S. Raymundus, excuſat autem iuſta cauſa, *Sylv. V Miſſa.1.q 6.* quid facies pie lector in re tàm dubia, qua totidem ſunt hinc indè auctores, pro affirmativa Sanctiores? Præterea verò duo Summi Pontif. Innoc. IV. & Pius V. qui collocavit hunc inter defetus graviores, *tit. 10. de defectibus num. 1.* inter eus defectus, qui de Communi DD. ſententia non accidunt ſine culpa mortali de ſuo genere: ergò certè tutiorem, quæ in Rubrica eſt, ſequor libentiùs ſententiam.

c *Orationes inferiùs poſitas.* Scilicet Antiphonam; *Nè reminiſcaris;* quæ in duplicibus duplicatur; & pariter antes eas Miſſas, quæ ritu duplici celebrantur, hoc eſt cum unica Oratione, ſive ſit vòtiva pro re gravi, ſive pro defunctis (quamquam pro defunctis omitti poſſint Antiphona, & Pſalmi, ut dicemus infrà), & tempore Paſchali additur, *Allel.* Pſalmos quinque habes cum Orationibus. *Quàm dilecta tabernacula, &c.* de quibus mentio eſt *apud Microe log. cap. 1. & 23.* ut interiùs, inquit, & exteriùs Sacerdos Summo Sacerdoti placere valeat: addit *Inn III. l. 1. c. 47.* quicquid immundum quinq. ſenſum tranſgreſſione commiſit Sacerdos quinque Pſalmorum oratione detergat. Quædam enim continentur in ipſis, quæ rectè conveniunt celebraturis Miſſam, ut legenti patet. Eoſdem hoc loco inſtituit Cœleſtinus I. *ex Durand lib. 4. cap. 2.* Microl unam tantùm Orationem pro peccatis novit. Innoc. III. plures, quæ, inquit, manifeſtè pertinent ad impetrandam cordis, & corporis munditiam, & munimem ex quo coniicio de eiſdem Orationibus eum loqui, quæ apud nos ſunt in uſu: numero ſunt ſeptem iuxta numerum petitionum Orationibus Dominicæ, ad ſeptiformem gratiam Spiritus ſancti obtinendam: Has ego legi *in Miſſali M. S. Vaticano ante 300. annos ſcripto, vol 4743.* Oratio: *Conſcientias*, eſt Ambroſiana, *ex Pamelio: in Sabatho Domin. 5. Adven. Ambroſiano more.* Septem autem verſos præcedentes reſpondent ijſdem ſeptem orationibus. Cùm autem habeatur in titulo, & Rubrica: *Pretemporis opportunitate*: indè patet, nullum eſſe peccatum, ſi celebraturus eas omittat; & communius omittuntur ii Pſalmi à Sacerdotibus.

d *Accipit Miſſale.* Nec ſine libro Miſſa celebranda eſt; aliàs graviter peccatur. *Navar. cap. 25. nu. 85. Azor. lib. 10 cap. 92. q 4* Neque alıud Miſſale, niſi Pii Quinti, adhiberi poteſt à Romanis, ex eiuſdem Pii Bulla. Conveſtitur Miſſale ab accuratioribus proprio integumento coloris Miſſæ conuenientis, tum ad decorem, tùm ad reverentiam in eo contentorum: quod autem hoc loco jubetur, ut perlegatur Miſſa, ſive prælegatur, eo fine dicitur, ut ſi mutanda ſit oratio, maximè ſecreta, quæ ſit eadem cum alia, puta, commemorationis, & Feſti, opportunè mutationi ſit proviſum; & prætereà ne accidat error in prolatione verborum cum ſcandalo auditorum.

e *Lavat manus.* Ut ſpiritualiter mundet actus *Innoc. III lib 1. cap. 94* & propter reverentiam tanti Sacramenti, *Durand ſupra c. 3.*

f *Præparat Calicem.* Calix à voce Græca, Κυλιξ, *ex Macrob. lib. quinto Satun. cap. 2.* ab aqua calida dictus, ut ajunt *Varro libro. 4. latin. & Feſtus libro 3.* quam vino mixtam habebant veteres in delitijs *vt Perſius docet.* vel ab alia voce Græca, Χαλιν, quæ lignum ſignificat. *Iſidor. lib. 20. etig. cap. 5.* nam ex ligno, ait, fiebant Calices. Porrò in Calice argenteo conſecraſſe dicitur Chriſtus *à Baronio, ex Beda Anno 34. num. 63.* vereor tamen ne Calix hic, in quo, *vt narrat idem Beda*, ſervantur ſpongia potus aceti miniſtra, & habet duas anſas hinc indè, adhibitus fuerit potiùs ad potandum Chriſtum felle, & aceto, quàm ad vltimam Cœnam. Valentiæ venerantur Calicem lapideum alium precioſum, ex Agatha, quam vocant, quo dicunt, vſum fuiſſe Chriſtum in vltima Cœna: *Lege Carthagenma de Euchar. homil. 26.* ἀγαθὸν latinè bonum: & quid bonum eius, niſi vinum hujus Calicis germinans Virgines? *Zachar. 9.* indè mos inolevit, quòd non in alio vaſe, quàm in Calice ſanguis conſecretur, *ex Paſchaſio de Sanguine, & Corpore Domini in cap. 20.* Vaſculum dexere Pares, *Concil. Tribur. cap. 18.* Vas myſticum *Syneſius Conſtit. 2.* Poculum *Clemen. lib. 8. Conſtit. c. 15.* Populum Sanctum *Nazian. orat. 25.*

Ligneos autem adhibuere Calices Apoſtoli, *Honor. in Gemma lib. 1. cap 89.* deindè vitrei decreti ſunt à *Zephyrino, apud Damaſum in eius vita;* & Calicem vitreum fractum à Sancto Donato Aretino

tino reſtitutum habes *in lib. 2. Dialog. S. Greg. cap. 7.* Sed & tunc temporis argentei erant in uſu apud aliquos, *ut notat Baron in notis Martyrol. 7. Auguſti, ex Vug. epiſt. 16* Urbanus argenteos, & aureos inſtituit, *de conſecrat. diſt. 1. cap. vaſa, ex Concil. Tiburienſi cap.* 18. non ex ære, neque auricalcho fiant, ne ærugo generetur, ne ? vomitus provocetur; potius ex ſtamdo, *ead. diſt. cap. ut Calix, ex Conc. Rhemenſi cap. 6.*

Octo angulis formabantur, *ex Prudentio apud Bulengerum libro 2. capit.* 20. imaginibus etiam decoranbantur, quos effigiatos hiſtoria Paſtoris, & ovis decet *Tertull. de pudicit. cap. 7. & 10.* & Imaginatos Calices, ideò appellat S. Remigius in ſuo teſtamento, quid? idem inſcripſit in Calice proprium nomen, citra vanitatem, *apud Sur. tom. 1.* Calicem verò gematum miſit Epiph. Conſtantinop. ad Hormiſdam, undè etiam *in Ord. Rom.* Paratoria dantur, ideſt, capſæ ad Calices recondendos. Solebat (quod doleo) dicere S. Bonif. Martyr. & Epiſc. Ultrajectenſis: quondam aurei Sacerdotes, utebantur ligneis Calicibus: nunc lignei Sacerdotes aurei Calicibus, *Vualafr. Strabo cap. 24. et in cap. vaſa.*

g *Cum Patena.* Patena ſeu patina: vox tamen prima eſt frequentior. Diſcus *in Liturgia S. Jacobi* appellatur, à patendo eſt dicta, *Amal. lib. 3. cap. 27.* vel quia patula eſt, *Vualaf. cap. 24.* vel quia diſpanſis patentibuſque oris ſit, *Iſid. lib. 20. Orig. cap. 4.* Patene verò ejuſdem fuere materiæ cum Calicibus. Forma earundem nunc multò minor, quàm antiquarum, nam erant *apud Damaſum in vita S. Sylveſt.* ponderis quindecim, vel tringinta librarum, cum multi in Miſſa communicarent. Patena adhibita tunc temporis pro bixide.

h *Ab Epiſcopo Conſecratus.* Habetur conſecratio hæc *in Ordine Romano*, & durat conſecratio, donec frangatur, vel intùs de novò auro liniatur, *Suar. diſ. 81. ſec. 7.* idcircò Calix, & Patena vocantur vaſa ſacra *à Sixto de conſ. diſt. 1. capitolo in Sancta*, & ungi Calicem expreſsè juſſit Sylveſter, *ex Innocent. III. in ep. decret.* Hinc fit, quod non omnibus licet hæc vaſa tangere, non licuit Subdiaconis ante Conc. Laodicenum, *ubi cap.* 21. iiſdem interd icitur eorum contactus, fuit conceſſus in *Braccar. 1. cap.* 28. inferioribus autem aliis negatus in *Conc. Rom. 2. cap. 9.* niſi mappula adhibita, *juxta Ordinem Rom.* An verò ſub mortali; negat *Bonac. diſp. 4. quaſt. ult. pun. 9. num 10.*

Quid, ſi Sacerdos bona fide adhibeat Calicem non conſecratum? an egeat conſecratione? Negat Diana *tract. 14. de celeb. Miſſarum reſol. 69.*

i *Fonit purificatorium.* Neque nomen Purificatorii, neque rem apud antiquos de ritibus Scriptores inveni. *Durand lib. 4 cap.* 55. perfuſionem digitorum appellat, purificationem; & inde Purificatorium ad extergendum digitos perfuſos, & Calicem, dictum eſſe patet. *Burchard.* vocat purificatorium.

Quærunt: An ſit benedicendum? negat *Suarez 3. parte diſput. 81. ſec. 8. Quarto;* nec in Ritualibus invenitur Benedictio propria ſicuti neque Veli, neq; Burſæ Corporalis, de quibus ſtatim dicemus: Ratio eſſe poteſt, quia ſine his videbatur ſacrificium non incommodè fieri poſſe: utebantur enim parvis mantilibus à Manipulo diverſis, ad tergendas manus, & mappulis quibuſdam, *ex Beda in Collect. de ſeptem ordinibus*, quas & tenebant manibus, *ex Durand. lib. 5. cap. 6* ſed decentius fit, proprium adhibendo Purificatorium; quod ut ab aliis lineis pannis ad tergendas manus dignoſcatur, convenit, ut in medio illius pingatur Crux, *Ut in Concilio Pronvinciali 3. Mediol. in inſtruct. ſupell. lib. 2. fuit decretum.*

l *Cum Hoſtia.* De hac plenus, & commodiùs infra *tit. 7. num 2.*

m *Parva palla liena.* Ad differentiam Corporalis, quod & Palla dicebantur *can. Sacratas, diſt. 23. ex Sother.* nam erat Corporale, magna Palla verò à palliando, *Durand. l. 4. cap. 29.* veſtimentique genus eſt, *ex Baiſio de re veſtiara capitulo. 13* Cœterùm *Innocent. III. lib. 2. cap. 56.* eàm diſtinguit à Corporali, quatenùs Calicem tegit: antiquitùs enim Corporale quoque tegebat Calicem altera ſui parte, *ibidem* * Anſelmus antiquior *libro de diverſ. Sacram.* putat tutius, quòd calix operiatur, ne aliquid indecens in illum cadat. Ergò eo tempore pallata fuit in uſu apud aliquos; quia non præcipit, ſed ſuadet Anſelmus, quod eſt tutius, geritq; vicem Corporalis; ſed divi ſi. Quare & ejuſdem materiæ debet eſſe,

cujus

cujus eſt Corporale, de quo paulò poſt dicemus. Cur autem vulgò Animetta vocatur? Auctor Græcus, *in Liturgia quadam tit. à Vicecomite lib. 7. cap. 5.* eam vocat Pſichian; & Pſichi ſignificat animam: vel quia intra Corporale plicatum aſſervatur, quaſi anima intra corpus.

a Qui duplicem adhibent Pallam, alteram pro Calice, alteram pro Hoſtia, approbante, ut ajunt, Summo Pontifice, non ſunt reprehendendi: non tamen imitandi ſunt ab aliis ſine Pontificia facultate. Eſſet enim additio ritus, quæ eſt à Pio V. prohibita.

Tùm veloſerico. De hoc antiqui. *Clem. can 72.* ubi quia lavari jubetur, è lino conlicitur fuiſſe Pepli Sudarii, vel Aeris, quo operiuntur ſancta, meminit *Chryſoſt. in Liturgia*, vocat *S. Germanus in Theoria* Velamen, & Velamentum; & ſignificare docet aerem tenebroſum noctis Paſſionis Dom. ſeu lapidem monumenti: ſericea Vela donata fuerunt Hormiſdæ ab Ephiphaniæ cum Calice gemmato, de quo ſuprà, *ut in Epiſt. 1. Hormiſda*: & benedici ſolita cum aliis veſtibus, puto quia *in can cit 72.* ſanctificata dicuntur; docet *Amalar. Præfat. 2. ad lib. de Eccleſ. Offic.* apud Romanos Calicem involutum Sudario ad altare porrigi: velumque indè dicitur, quia velando Calicem ejuſdem etiam velata eſſe myſteria ſignat.

* *Victorianus Pramol. in memor. cler. part. 3. capit numerat.* Velum hoc inter alia neceſſaria ſub mortali, nullo Auctore, nulla ratione allata, quod non placet ex dictis ſuprà, cùm de Purificatorio ageremus.

n *Burſam* Peram vocat *Chronicum Megontin.* Sed Burſam *Burchard.* convenitque, ut Crucem in medio habeat, ut mos eſt. Non videtur in uſu fuiſſe ante Conc. Rhemenſe, *in quo cap. 5.* jubetur recondi Corporale ſimul cum libro, ſeu cum calice; quæ verò pars ejus aperta eſt, in hoc caſu celebrantem reſpiciat, velo anteriori ſuper eam revoluto, ut Calix commodiùs deferri queat à Sacerdote ad Altare: intra quam Burſam [alias ſupreſlua Burſa eſt) omninò recludatur Corporale, (neque gratis diſtinguas, utrum plures, an pauciores in Eccleſia dicantur Miſſę] ut cautiùs, & decentiùs Corporale deferatur. Pius V. diſpenſavit cum Hiſpanis, ut extra Burſam Corporale portari queat, *ex Hier. Cantono in ſuo Ordinario Divin. Offic.* vereor ergò, ne pigeat aliquos educere Corporale de Burſa: & quid, ſi in via in terram cadat?

p *Corporale plicatum*, Palla dicitur à *Clem. epiſt. 2. ad Jacobum*. Syndon *ab Iſid. Peluſ. lib. 1. cap. 123.* Palla Corporalis *in Ord. Roman. tit de Pallis*. Corporale verò dicitur, quia in eo ponitur Corpus Chriſti, *Alcuin. cap. 2. de celebrat. Roman.* ejuſdem auctor eſt Euſebius Papa ante Sylveſtrum; quem communiter auctorem dicunt, *lege Burchard. lib. 3. decr. cap. 99.* Sixtum auctorem facit *Polid. Virg. lib. 6. cap. 12.*

Ex lino debet eſſe, *capit. conſulto, de conſecrat diſtinct. 1. ex Epiſt. Euſeb. et Silu.* quia Syndonem Chriſti repræſentat, *ibidem*. Ex cannabe fieri poſſe concedit, *Ezor. lib. 10. cap. 27. queſt.* 8. neque debet miſceri alia materia etiam pretioſiore, *ex Concil. Rhemenſ. cap.* 3. ſed hoc intellige in interiori partem tàm Corporalis, quàm Pallæ parvæ, nam in illius extima, & Pallę ſuperiori parte poteſt ſericum, & aurum addi, ut ait *Suarez 3. part. diſp.* 81. *ſect. 6.* nunc, Ara breviori facta, brevius etiam eſt Corporale, quàm apud antiquos.

Quod attinet ad plicaturam Corporalis, docet *Elcuin. loc. cit.* ita plicandum eſſe, ut nec initium, nec finis appareat, quod & hodie obſervatur ab accuratioribus in Eccleſiaſtica diſciplina: quia, inquit, Corporale ſignificat Linteamina, & Sudarium præſertim capitis Chriſti. Cùm autem caput Chriſti ſit Deus, qui nec initium habet nec finem; eadem, ut in Corporali ſacra palla pallientur, & abſcondantur, quam maximè decet.

q *Simul cum palla benedictum Capit. conſulto, de conſecr diſtin. 1.* neque benedicitur Palla ſeparatim, quia eſt unum quid, & veluti pars Corporalis; nec in Pontificali datur diſtincta benedictio: unde & eodem cultu veneranda ſunt, & adeò, ut non modò tangenda ſint à laicis, nec à ſacratis fœminis. *can. ſacratus, diſtin. 25. ex Sothero, ut Damaſus ait, non ex Sixto, ut ait Platina;* ſed neque lavanda ea ſint in communi vaſe, ut ſtatuit Sanctus Clemens, & *in Ordine Romano* habetur ejuſdem decretum, poſſunt quidem Corporalia tangi poſt eorumdem benedictionem, & lotionem, ſed non poſt uſum; neque poſt lotionem iterum debent benedici *Silu. verbo*

bo Corporalis. Si verò immunda adhibeantur notabiliter, peccatum mortale eſt, *Emmanuel Sà, verbo Sacra, num.* 5. *& eſt communis*: De eorumdem verò vetito contactu, an ſit peccatum mortale, dic, ut ſuprà de Calice.

2 *Quibus ita diſpoſitis accedit ad Paramenta, quæ* r *non debent eſſe lacera, aut ſciſſa, ſed integra,* ſ *& decenter munda, ac pulchra, &* t *ab Epiſcopo,* u *vel alio facultatem habente benedicta;* x *calceatus pedibus, & indutus veſtibus ſibi convenientibus, quarum exterior* y *ſaltem talum pedis attingat; induit ſe, ſi ſit Prælatus ſæcularis, ſupra* z *Rochettum, ſi ſit Prælatus regularis, vel alius Sacerdos ſæcularis, ſupra* a *ſuperpelliceum, ſi commodè haberi poſſit, alioquin ſine eo ſupra veſtes communes, dicens ad ſingula* b *ſingulas orationes inferiùs poſitas.*

Paramenta non debent poni in altari, in quo Miſſa eſt facienda, niſi pro ſolis Epiſcopis, & Cardinalibus, ut decrevit S. Rituum Congregatio *die* 7. *Julii*. 1612. Deficiente verò Sacriſtia, aut menſa ſeparata, ſi in caſu neceſſitatis ponantur in altari, numquam tamen in medio, ſed in cornu Evangelii collocentur.

Birretum deponens Sacerdos, ut paramenta induat, ne illud ſuper Miſſale deponat, neque ſuper Calicem. Scopis item ſepurget: & mundet à pulvere.

r *Non debent eſſe lacera*. Si figura paramenti deſtruitur, vel inepta ſit ad uſum ſacrum, amittitur quoque benedictio, *arg c. quod in dubiis, de conſecrat. Eccleſ. vel Alt. ex Suarez,* 3. *part. diſput.* 82. *ſect.* 3. Cingulum ergò nondùm ruptum poteſt nodo reparari: quod ſi rumpatur, altera quidem parte poteris uti, non autem toto per nodum reſarcito ſine nova benedictione, quia forma amiſſa eſt; & nota, quòd ligamina, quibus verè te cingis, ſunt magis de forma Cinguli, quàm illæ ejuſdem partes, quæ pendent versùs terram: ut ſcias ferre judiciam de eodem iterum benedicendo.

ſ *Et decenter munda*. Lethale peccatum admitti docet *Silu. verbo Miſſa* 1. *quæſt.* 2 §. 3. ſi enormiter quis cum immundis celebret Paramentis, lavanda verò ſunt in proprio Vaſe, *ex Conc. Illerden. can.* 4. *de conſ. d. quarta cap. omnis*.

t *Ab Epiſcopo benedicta*. * Sacra vocat, hoc eſt benedicta indumenta ante alios Primus *S. Anacletus Papa ep.* 2. *tùm Soterus ep.* 2. deindè Sacrata dicta ſunt, *cap. veſtimenta, de conſec. diſt.* 1. *ex Stephano*, quod autem docet *Navar. in Man. cap.* 25. *num.* 84. de veſtibus, inteligitur etiam de Cingulo, contra *Scotum* 4. *diſt.* 13. *q.* 2. An verò, benedictio veſtium præcipitur ſub mortalis? Affirmat *Nau.* & habentur *in Ord. Rom.* etiam Cingulorum benedictiones omnium veſtium ſacerdotalium.

* Quòd autem ab Epiſcopo ſint benedicenda, docet expreſsè *Innocen. III. libro* 2. *myſt. Miſſa cad* 9. & addunt DD benedictionem hanc eſſe ordinis Epiſcopalis, non juriſdictionis, quàm aliis delegare non poteſt ſine facultate Papæ.

u *Vel alio habente facultatem*. Hac de re dicemus infrà in proprio loco circa finem Miſſalis: ubi de paramentorum benedictionibus.

x *Calceatus pedibus*. Præceptum volunt eſſe *Syln. verbo Miſſa, & Sotus* 4. *diſt.* 13. *quæſt.* 2. ſed nonniſi ad majorem honeſtatem, & decentiam hoc preſcribi notat *Suarez* 3. *part. diſp.* 8. *ſed.* 3. Ordo Romanus *de Paraſceve.* non licet, inquit, Presbyterum, Diaconum, vel Acolytum ad Altare miniſtrare per nudos Pedes, & *Exo.* 13. cum calceamenti edebatur Agnus, quo ſignificatur aſperitas vitæ, *Nazianz. Orat.* 42. & promptitudo ad omnia, *ex Eſaja Abb tract.* 22. laudandi verò ſunt Clerici Regulares noſtri, qui in Sacriſtia deponunt etiam communes crepidas, ſeu calceos, & alias ibidem ad id paratas crepidas induunt, ad majorem nitorem, & ſacri miniſterii ſplendorem.

y *Saltem talum pedis*. Veſtis Clericorum erat antiquitùs talaris: indè & vocabatur Caracalla, *Beda teſtante de geſtis Angl. lib* 1. *capit* 7. *& eum exponente Baronio An.* 303. In Clericis peregrinis, & ruſticanis tolerandæ videntur breviores veſtes; non tamen ſupra medium crus, *Homob. tract.* 8. *quæſt.* 145.

Veſtis autem, & Tonſura ſunt ſibi invicem correlativa, de qua *Dion. Eccleſ. Hierar. part* 2. *capit* 3. *& Baronius Anno* 58. *numer.* 13. extat Bulla Sixti Quinto contra non ferentes Habitum, & Tonſuram gra-

graviſſimis impoſitis pœnis. Significat Tonſura abjectionem terrenarum cogitationum, *Ang. lib. de contemptu. ſæculi*; tùm vitiorum reſecationem *Steph. Edeuen. in prol. lib. de Sacram Altaris*, tùm regiam Sacerdotis dignitatem, *Iſid. lib. 2. de Offic. cap.* 4. tùm coronam Chriſti ſpineam, quam peccatores denotant, portandam à Sacerdote, *S. German. in Theoria*. De hac *Ezech. 16. ut legit Hier.* coronam gratiarum ſuſcipiet vertex tuus. Concil. autem Palentinum ſub Urbano VI. definivit. Coronam Sacerdotis eſſe debere ad menſuram majoris Hoſtiæ. Tolet. 4 cornam clerici ad menſuram minoris Hoſtiæ: ergò Diaconorum, & Subdiaconorum orit formę mediæ.

z *Rocchetum*. Dicebatur Linea, quia ex lino, *in Ordine Romano*, & quidem hoc ordine numerantur ibi veſtes Pontificis. Linea, Amictus, Linea Dalmatica (quam *ibidem* vocat Albam (Cingulum, Dalmatica, Orarium, Stola, & Planeta, ergò Linea Pontificis ante Amictum Rocchettum erat. Remanſit in Linea S Cyprianus prope martirium, ex Pontio, hoc eſt in Rocchetto *ait Baron. An. 261.* alii explicant, in Alba; ſed aſſentior Baronio. * Quod ſi verum eſt, adhuc habes antiquiorem Lineæ, ſeu Rocchetti uſum apud Adonem *in Martirolog. 26. Novemb* ubi S. Alexander Epiſcopus, & martyr ſub Antonino dicitur ſuſcepiſſe gladium ſtans in linea: quo fere loquendi, modo utitur Ponticus in S Cypriani morte. Nomen eſt novum, cujus Sinonymum eſt Riccha *apud Craſſium. lib 1. cap. 21.* Galica profecto vox, Avenione fortè, cùm degerent ibidem Summi Pontifices introducta; nam in Calepini dictionario ſeptem linguarum Latina vox. Supparus, Gallicè ſic vertitur, Roquet. Supparus autem *ex Varrone lib. 4. de lat. lingua* dictus eſt, quòd ſuprà induatur; ſicut ſubucula, quòd ſuprà induatur ſubtùs. Ignatius Braccius vocem à Græco deducit idiomate: Primò, ut ſimplex vocabulum à *ροιοι* quod, ut vetera Lexica teſtantur, Corimbi ſunt ornatos gratia Sacerdorum ſtolis annexi, atque ita dicti ob mali punici ſimilitudinem, Limbus autem Rocchetti lineis Corimbis, aut alio ſimili artificio acupingi ſolet. Deindè, ut vocabulum compoſitum, ex εὖ, & Χιτὼν ſiquidem εὖ particula, molle, & delicatum ſignificat, *ut magnus ait Etymologiſtes*: Χιτὼν tunicam ſignificat *ex eodem*, & præcipuè lineam, ita ut Rochiton, Græcè, ſit Latini tunica mollior, & delicatior. Idem ab Hebræo deduci poſſe docet, à verbo, Rah, quod eſt ſpectare, intueri, & à nomine, *Chetan*, quod eſt lineum, qua ratione Rocchetum eſſe linum ſpectabile, ſeu veſtis linea ſpecioſa. Hæc ille argutè, manicas habet anguſtiores, ut ad opera bona manus ſint expeditiores: in cæteris ſignificationem communem habet cum Superpelliceo, de quo ſtatim ſcribo.

a *Superpelliceum*. Antiquitùs induebatur hæc veſtis ſupra tunicas pelliceas, de pellibus animalium factas. *Durand lib 3. cap. 1.* ad indicandam innocentiam ſupra peccatum Adæ; quem veſtivit Deus tunica pellicea; idèòque coloris albi eſt hæc Veſtis: * meminit *S. Hieronym. lib. 1. adu Pelag.* candidæ veſtis ad uſum Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, & reliqui Oreinis Eccleſiaſtici in adminiſtratione Sacramentorum; quæ verò alio inferiori clero potuit eſſe communis veſtis, niſi ſuperpelliceum? Eſt item laxa, quia clericalis vita debet eſſe in ellemoſynis larga, *Gemma lib. 1. cap. 132.* induitur ſupra communes veſtes quia charitas operit moltitudinem peccatorum: & habet formam Crucis, ut Paſſionis Chriſti veſtigia imitetur Eccleſiaſticus, *Durand. loco citato*, qui & *cap ſequenti in* Superpelliceo, veſte prima ante Amictum intelligit fidem.

Sed undè Cotta dicitur? Hetruſci vocant Cottam, quam veſtem, & togam Latini Appelant. Joachimus Perionius *de lingue Gallica cum Græce cognatione libro 3.* vocabulum Gallicum, Cottè, à Grçca voce deducit Χιτώνιο, quæ tunniculam ſignificat, mutatiſq; inter ſe litteris duabus factum eſſe ait, Cothinium. τώνιον autem eſt diminutivum a, Χιτὼν; de quo diximus ſuprà, cùm de Rocchetto Pagninus *in Enchiridio* ait, *Chitam*, vel *Chetan* ſignificare linum, undè & *Chituna*, ideſt tunica linea; quamquam *Angelus Caninius putat*, hæc Punica potiùs eſſe vocabula, quàm Hæbræa. Ignatius Braccius addit, non incongruè *à Cottis* quod apud Dores caput ſignificat, *ex Rodig lib 7 cap 23.* Cottam dici poſſe, eò quòd in eam caput primò inferatur, mox reliquo corpore velato ſolum ferè caput ex ea conſpiciantur, exertum,

 exten-

extendebatur ultra medias tibias Superpelliceum clericale, *Conc. Baſilien ſeſſ. 21.* & Camiſia, ideò dicta eſt *à Codino de officiis Conſtantinopolitanis, apud Bul eg. libro 2. cap. 39.* ad uſum Lectorum, & Pſalmiſtarum.

b *Singulas Orationes. Severus Alexandrinus* meminit precum ad ſacras veſtes induendas. *Stephan. Edvenſ. de Sacram. Alt. cap.* 10. habet eamdem precem ad Manipulum, qua nos utimur. *Chryſoſt. in Matt. homil.* 38. indicat recitari aliquas preces; & certè convenit, cùm ſint hę ſacrę veſtes ad ſacrificium ordinatæ.

Concordant Orationes hę majori ex parte cum ſignificationibus veſtimentorum ſacerdotalium tropologicis, ſeu moralibus, quas antiqui tradidere; & nos infrà enarrabimus. Sed dubitari poteſt, an Orationes originem ducant à prędictis interpretationibus: an verò interpretationes ab Orationibus? Crederem ego; Orationes omnes, ut ſic ad Miſſam prępararorias, longè poſteriores eſſe, etiam poſt Durandum qui ſequutus antiquiores de Stola ſcribit ſignificare jugum Domini, & caſulam charitatem, *citato Ordine Romano in ordinatione Presbyteri*; quæ interpretationes diſcordant ab Orationibus hodiè dicendis ad Stolam & Caſulam induendas, illam enim in Oratione appellamus Stolam immortalitatis: hanc verò jugum Domini ſuave. Senſus autem dictarum Orationum patebit, cùm infrà de myſteri veſtimentorum agemus in fine hujus tituli.

Neque debent omitti hę preces ſine cauſa, aliàs lethale peccatum eſt, *Navar cap.* 25. *num* 23. licèt *Burchard. Decretorum etiam Doctor* moneat, non ex precepto, ſed ex devotione eas dici ſolitas eſſe excuſat *Suarez diſp.* 82. *in tertia parte initio*.

3 *Ac primùm accipiens* c *Amictum circa extremitates, & chordulas* d *oſculatur illud in medio, ubi eſt Crux, & ponit ſuper caput, & mox declinat ad collum, & eo veſtium collaria circumtegens, ducit chordulas ſub brachiis, & circumducens per dorſum ante pectus reducit, & ligat. Cùm* e *Alba induitur, caput ſubmittens, deindè* f *Manicam dextram brachio dextro, & ſiniſtram ſiniſtro imponens. Albam ipſam corpori adaptat, elevat ante, & à lateribus, hinc indè,* g *& Cingulo per miniſtrum à tergo ſibi porrecto ſe cingit. Miniſter elevat Albam ſupra Cingulum circumcirca, ut honeſtè dependeat, & tergat Veſtes, ac ejus fimbrias diligenter aptat, ut ad latitudinem digiti, vel circiter ſupra terram æqualiter fluat. Sacerdos* h *accipit manipulum,* i *oſculatur Crucem in medio, &* l *imponit brachio ſiniſtro; deindè ambabus manibus* m *accipiens ſtolam ſimili modo* n *de oſculatur & imponit medium ejus collo, ac tranſverſando eam* o *ante pectus in modum Crucis* p *ducit partem à ſiniſtro humero pendentem ad dextram, & partem à dextro humero pendentem ad ſiniſtram, ſicque utramque partem ſtolæ* q *extremitatibus Cinguli hinc indè ipſi Cingulo conjungit.*

c *Amictum*. Ab amiciendo dicitur Amictus. Anabolagium, Ambolagium, Anagolagium, Humerale, & Amictus eadem ſunt *in Ordine Romano*. Superhumerale dictum eſt *ab Alcuino capit. quid ſing. veſtimenta.* Humerale *ab Honorio quoque in Gemma lib.* 1. *cap.* 102. quia humeros tegit. *Raban* 1 *inſtit. cler. cap.* 15. vocat Ephod. Bat, & eſſe ab Hebræis deductum ad noſtros ſcribit: ergò Apoſtoli ſunt uſi. Orale, *de quo Innoc III. cap.* 53. putat Vicecomes eſſe amictum; ſed idem Innoc. diſtinguit ab Amictum *de quo cap.* 50. hic enim ante Albam, illud poſt Albam induitur, diverſa eſt utriuſq; forma, ut Romæ videre eſt, & Orale, quod hodiè dicitur, Favon, *à Marcell. in Ceremon. Pap. lib.* 2. *cap.* 14. eſt propria Papæ veſtis.

Caput amictu cingitur, tùm collum, dorſum, & pectus: de collo *Amalar. lib.* 2. *cap.* 17. de Vittis, reliqua cingentibus. *Gemma ſuprà & Innoc. III. lib.* 1. *cap.* 50. Myſteria aperiemus infrà.

d *Oſculatur illud in medio.* Cruces in veſtibus Sacerdotalibus adhibitas eſſe à tempore Sancti Marci Papæ, *tradit Baron. An.* 336. hodiè in Amictu, Manipulo, & Stola Cruces adeſſe ſolent ad recolendam Domini Paſſionem, ſicuti Stola imponitur collo cum oſculo, ut ait *Durand. libro.* 3. *cap.* 5. ita ſimili ritu imponendus eſt capiti Amictus, in honorem Sanctæ

ctæ Crucis. Omittant igitur hoc loco ſignum Crucis; quod præter Rubricam ſibi faciunt quidam manu, & Amictu ſimul à fronte ad pectus; vel ſignent ſe, antequàm accipiant Amictum; nam antiquitet ſe ſignabant, *ut ſcribit Severus Alexand. de Ord. oblationis*, ante Amictum, & manu tantumm. Quod autem ſuper Caſulam reflectitur Amictus à Regularibus, indicant hunc ritum. *Rupert. lib* 1 *cap.* 19 *& Innoc. III lib.* 1. *cap.* 58. ex quo ſequitur ſimplicis Amictus uſum eſſe valdè novum.

e *Alba induitur*. Poderis eſt ppellata *à Nazianz. Or.* 3. quia Greci vocant pedem, Πόδας, & hæc veſtis ad pedes demittitur, *Durand. lib.* 3. *cap* 9. Camiſia *ab Amalar. cap.* 18. Tunica *à Rabano loc. cit. cap.* 17 Tunica linea *Ab Juone ſerm* 3. *de indum.* dicta quoque eſt linea Dalmatica *ab eodem Ordine Romano ſuprà à num.* 2. *citato*: ubi etiam & abſolutè Linea, quia ex lino. Denique Supparus *ab Alcuino*. Alba verò ante Amictum ab Ambroſianis, à Romanis autem poſt Amictum induitur, *ut in Lyturgia Chryſoſt. in Concil. Carthag.* 4. *cap.* 41. *& in Ord.*

f *Manicam dextram brachio, &c. Burch.* Motus enim naturalis à dextra eſt in ſiniſtram; & creditur Chriſti manus dextra cruci priùs affixa fuiſſe; quàm ſiniſtra, *ex Beata Birgitta lib.* 1. *cap.* 10. *& lib.* 4. *cap.* 70.

g *Et Cingulo, &c. Ordo Rom.* Cingulum nominat. *Alcuin. ſupra*, Zonam, Balthe-um, *Jo. Diac in vita S. Greg. lib.* 4 *cap* 80. *& Gem an. lib.* 1. *cap.* 201. Duarum ejuſdem ſummitatum meminit *Innoc. III. lib.* 1. *cap.* 37. fortaſſe enim tunc temporis, ut apud nos, extremitates cum ornatu erant. *Leo IV. in Epiſt. ad Epiſcopos*, non meminit Cinguli (quia non eſt veſtis) inter veſtes Sacerdotales.

h *Accipit Manipulum* Quarto loco indui Manipulum ſcribit apertè *Raban. loc. cit. cap.* 18. alii, vel negligunt ordinem veſtium, vel Epiſcopalium ordinem ſervant. Mappulam *Ord. Rom.* appellat, qua pituita oculorum, narium, & oris de tergebatur, inquit *Alcuin. loc. cit.* Sudarium *Alcuin idem, & Amalar. cap.* 17. quo ſudor abſtergitur. Cingulum brachiale, *Ord. Rom. in conſecrat. Epiſcop.* Favonem *Leo IV. epiſt. ad Epiſc. & Gemma capitulo* 208, Manipulum *Ruper. lib.* 1. *cap.* 3. *& Hugo Victor. in Spec. cap* 6. Phanonem, & Mantile *Rabanus de inſtit. Cler. lib.* 1. *cap.* 18. qui & Mappam parvam vocaverunt. Linteum cincticulum Sacerdotale, *Heſychius apud Bulenger. lib.* 1. *capitulo* 42. Aerem *Chryſoſt. in Liturgia*. Decem ergò nomina certa Manipulus habuit; & apud antiquos Patres in uſu fuiſſe tradit *Concil. Rhemen. apud Burchardum libro* 2. *cap* 50. nomina quidem ſunt ad placitum, ſed res eadem eſt apud prædictos; tùm ex fine, ad tergendum pituitam, & ſudorem, tùm ex eo, quia in læva ſecundùm omnes portabatur.

Dubitatur; An idem ſit cum Manipulo Palla illa linoſtima, quia ex lino erat apto ad torgendum; quam conceſſit Diaconibus S. Sylveſter ut cum Dalmaticis ad lævam uterentur? affirmans ſententia placuit valdè Roberto Card. Bellarmino, quo cum ea communicavimus. Vox ipſa, linoſtima, vim facit, quaſi linoſtoma, quæ ex duabus conſtat vocibus Græcis, altera ſignificante linum, altera os; nam uſus manipuli erat ad tergendum os, & oris pituitam, ut diximus: *S. Iſid. lib* 19 *Orig. cap.* 22. habet *Lino ſtema*, quam dicit ibidem eſſe ex lana, linoq; contextam; & ſic dictam, quia in ſtamine linum in trama (hoc eſt ſub tegmine) lanam habet. Stolam volunt eſſe alii, *ex Damaſo citato in Actis Eccleſ. Mediol.* de cujus tamen expoſitione non conſtat; & Stola potiùs lævum, non lævam tegit: humerum pectus, & dextram partem conveſtit: Manipulus propriè lævam partem tantùm ornat: fimbrias additas manipulo deſcribit *Ruper. loc cit.* qui primus inter Scriptores eum Manipulum appellavit. Quòd ſi hanc vocem legas apud Severum Alexandrinum, ſeu Stephanum Edvenſem, adverte, quòd eſt interpretum vox recentiorum, non Græcorum auctorum, Ruperto antiquiorum.

i *Oſculatur Crucem in medio*. Ut ſuprà de amictu eſt dictum.

l *Et imponit brachio ſiniſtro*. Concordant omnes citati Auctores, eo fine, ut brachium dextrum liberius ſit ad miniſterium. undè & ideò miniſtri Manipulos deponunt in induendo Pontifice, ut longè ſint expeditiores in eo miniſterio, quod notat *Durand. lib* 3. *cap.* 5. Adde, quòd dextra manu commodiùs tergebantur oculi, & os, mappulla pendente à læva manu: ligare

verò debet Manipulus infra cubitum, non ſupra, nec longiùs à manu, ut ex prædicto fine, & uſu conſtat.

m *Accipiens Stolam*. Orarium eam vocat *Ordo Rom.* in genere maſculino: alii in genere neutro; quia Oratorum, hoc eſt, prędicatorum habitus, *ex Alcuino ſuprà*: quare non datur niſi Præsbyteris, & diaconibus, quorum tantùm munus proprium, eſt, concionandis ab oratione deducit *Beda vocabulum in Colectan cap. de ſeptem ord.* quia in oratione, & in miniſterio Sacramentorum frequens eſt Stolæ uſus. Stola dicta eſt etiam *in Ordine Romano* à Græco στολὴ, ideſt, indumentum, vel à στέλλω, ideſt, orno. Ad genua tendit, *ex Amalar. li. 2. c. 5.* nam, licèt Stola eſſet veſtis candida pertingens ad talos uſque, ut ait *Auctor Gemmæ lib. 1 cap. 204.* tamen, introducta Alba, ſeu Camiſia ſacerdotali, mutata eſt Stola in torquem, *ut ibidem, & apud Duran lib. 3. cap 5.* cum fimbriis eam deſcribit *Rupert. lib 3. cap. 33.* ejuſque uſus habetur *in actis S. Clement. Metenſis, patrui S. Clem Papæ apud S. Antonin. part 6 cap. 26.* qui Stola ſua cinxit Draconem: Sed & *Cedrinus apud Buleng. lib. 1. cap. 38.* ſcribit, Auguſtæ Stolas Apoſtolorum fuiſſe repertas.

Stolam verò in Miſſa omninò adhibendam eſſe decrevit *Concilium Braccar. 3. cap. 3. & habetur 23. c.* Eccleſiaſtica.

n *Deoſculatur Durand loco citato* ut de oſculo amictus ſuprà diximus, & imponit collo, ut torquem, ait *Gemma loco cit* non longè à collo, contra quoſdam, longe enim à collo eſt proprium Epiſcopi. * premens cervicem, & utrumque humerum ait *Conc. Braccaren. citatum*, ſi premit cervicem, ergò prope collum.

o *Ante pectus in modum Crucis.* Ita *Conc. Braccare. loco cit.* quod tamen Innoc. III. tempore, Romæ non obſervabatur, *ut ipſe indicat lib. 1. cap. 54.* niſi fortè dicamus, eum ibi loqui de Stola Pontificali, in qua neque hodiè obſervatur prædicta forma Crucis, quia Crucem pectoralem Epiſcopus habet.

p *Ducit partem à ſiniſtro humero. Burchar* Hoc autem eſt notandum diligenter; tùm quia à ſiniſtro ad dextrum latus Stolæ ductio prior in memoriam revocat, me eſſe priùs Diaconum, quàm Sacerdotem (Stola namque Diaconalis eſt ab humero ſiniſtro ad dextrum latus) ſicut Epiſcopus priùs induit Tunicellam Subdiaconi, & poſteà Dalmaticam. Diaconi, ut quaſi per gradus meminerit ſuæ ſummę dignitatis; tùm quia in ordinatione Sacerdotis eodem prorsùs modo optata fuit Stola collo ejuſdem ab Epiſcopo, & ſic ad ejuſdem rei memoriam eſt continuandum; tùm quia hac ratione, ſi benè advertas, pars dextra Stolæ formans Crucem in pectore remanet ſuperior ſupra partem ſiniſtram ejuſdem, quod infra *tit 3.* in ſimili caſu, non caſu fieri dicendum eſt; pollice dextro, inquit Rubrica, ſuper ſiniſtrum poſito, in modum Cruis. Meminit autem hujus ritus in Stola diſtinctè, *Ivo Carnot. ſer. de ſignific. indumentorum.*

q *Extremitatibus Cinguli, &c.* Et hoc etiam deſcribit *Ivo ibidem cum Innocent. Tertio lib. 1. cap. 54.*

4 *Si celebrans ſit* Epiſcopus r *non ducit ſtolam ante pectus in modum Crucis ſed ſinit hinc inde utraſque extremitates pendere, & antequàm accipiat ſtolam, accipit parvam Crucem pectoralem, quam* ſ *oſculatur, & collo impoſitam ſinit ante pectus chordulis pendere:* t *manipulum quoque non accipit ante ſtolam, niſi in Miſſis Defunctorum, ſed accipit ad Altare, cùm in Confeſſionem dicit, Indulgentiam, illumque prius oſculatur.*

r *Non ducit ſtolam in modum Crucis.* Quia ante pectus geſtat ejus loco Crucem pectoralem, quam ante ſtolam accipit, ut ſolus notat *Innoc. III. cap. 53.* qua de re infrà cùm de Veſtibus Pontificalibus.

ſ *Oſculatus*, ſcribit *Durand. lib. 3. cap. 9.*

t *Manipulum quoque.* De quo idcircò *Innoc. idem. cap. 43 & 59* poſt Caſulam Epiſcopalem agit; aperciùs *Durand. lib. 4. cap. 7.* & idem habetur *in Ordin. Romano.* cauſamque cum aliis dabimus infrà numero 6.

5 *Poſtremò Sacerdos accipit* u *Planetam.*

u *Planetam Ordo Roman.* Uſitatum eſt vocabulum Planetæ, quicquid neget Durandus apud Latinos antiquiores reperiri. *lib.* 1. *cap.* 9 ubi negat, fuiſſe umquam à Grecis uſurpatum. Planeta verò errorem ſonat, & limbus planetæ Sacerdotalis errabundus erat utrimque, & idcircò ad brachia reflectebatur, & ſublevabatur, *inquit Honor. in Gemma lib.* 1. *cap.* 207. Penula quoque dicta fuit, non tamen ea, de qua Paulus. 2. *Timoth.* 4. *Vide Baron. Anno* 58. *num.* 69. Caſula item dicitur *ab eodem Ordine Romano*, hoc eſt, parua Caſa, *in Gemma loco citato*. Inſula *ab Ugone Victorin. in Specul* Eccleſ. *cap.* 6. Tunica item *à Severo Alexandrino ad Ord oblat.* Cappa *ab Iſidoro lib.* 15. *Orig. cap.* 12. ex conjectura, tantùm, quia capit totum hominem, ſed vide, quæ diximus de Pluviali *in prima parte, tit.* 19. *num.* 3. *contra Durandum* Phelonium dicitur *in Actis* Eccleſ. *Mediolan. par.* 4 *libro* 2. Planetæ Sancti Petri meminit *Hugo Cluniacenſis in vita Sancti Hugonis Abb.* quæ aſſervatur Pariſiis, ergo ab Apoſtolis ortum habet erant Planetæ totæ clauſæ; poſt tempora Ruperti diviſæ ſunt, *& Innocent. indicat lib.* 1 *cap.* 42. *&* 58. olim cum Cruce, etiam in parte poſteriori; nunc cum Columnæ potius ſpecie, recentiori uſu, quę & ad Paſſionem Domini ſpectat quaſi Sacerdos ſit inter Culumnam, & Crucem Chriſti.

* Qui aliquam prædictarum veſtium ſponte omiſerit, peccat mortaliter *ex communi DD. ſententia*. Qui verò aliquod ex indumentis omittit in caſu neceſſitatis, non peccat, ait *Diana tr.* 4. *de celebr. Miſſ. reſ.* 58. ſed non explicat, quod omitti queat ego puto Albam, Stolam, Planetam ſingillatim omninò neceſſaria eſſe.

6 *Si ſit* Epiſcopus, *& ſolemniter celebret*, x *accipit Paramenta, & alia, ut in Ceremoniali*.

x *Accipit Paramenta*. Hoc eſt, Caligas, Amictum, Albam, Cingulum, Crucem pectoralem, Stolam, Tunicellam, Dalmaticam, Chirothecas, Planetam, Mitram, Annulum, & Manipulum; de quibus hoc loco, quia in Miſſali hoc ordine nominantur, & numerantur, omittamus tamen ea, quæ ſunt communia Sacerdoti.

Caligæ, Scandalia, *apud Sanctum Hieronymum in Iſai lib* 5. *cap.* 20. ſunt idem Soleæ dicuntur *ab Alcuin. cap. quid ſignif. veſtim.* ſed diſtinguuntur in habitu Epiſcopali *ex Innocent. III lib* 1. *cap.* 48. nam Caligæ primùm induuntur uſque ad genua, & Sandalia generis fęminini, ſeu Sandalium apud alios pedes tantùm contegunt *Juo Car. noten. ſerm. de ſignific. indumen. Sacerd* Caligæ, quia ligantur, ſic dictę *ex Iſid. lib.* 19 *Orig. cap.* 34. Cambagi, & Pedules *in Ordine Romano*. Compagi, *à Sanct. Gregor. lib.* 7. *ep.* 28. Campobi, *ab. Amalar. lib.* 2. *c* 18 quorum uſus ab Apoſtolis manat, *ex Rabano lib.* 1. *inſtitut. Cleric c.* 22. & probat. *ex Marci c* 6.

De Cruce Pectorali, quam Philateria * ſeu Filacteria (eò quòd filo ſuſpendi ſoleret, *Vicecom ait*) appellat, *S. Gregorius Papa, lib.* 12. *Epiſt.* 7. *ut notat Baron. ex Jo. Diacono Anno* 604. *&* 827. & Encolpium vocat *Nicephorus* Epiſcop. *Conſtantinopol. ad Leonem III. Papam, ut exponit idem Baron. anno* 811. Solus apertè ante alios *Innocentius Tertius ait*, Crucem appelans pectoralem; quia pectus ornat, ut ſuprà ſignificavimus, *num.* 4. & lamine Hebreæ eam ſuffectam eſſe tradit, *idem ibidem*.

Tunicellæ, & Dalmaticæ originem, & cauſas attulimus ſuprà *in prima parte tit.* 19. *num.* 5. quæ ambæ *in Ordine Romano* ad uſum Pontificis aliquando dictæ fuerunt Dalmatica major, & minor: & quia altera latior, altera ſtrictior. Cur autem utraque datur Epiſcopo? An quia in eo eminenter omnium Sacrorum Ordinum ſunt gradus? An quia duorum teſtamentorum cuſtos? ita *Durand. ſuprà cap* 10 *&* 11. *ex Hugone Victorin. in Specul.* Eccleſ. *cap* 6. Anteà verò non induebant Dalmaticas Epiſcopi ſine Papæ licentia, ut indicat *S Gregorius lib.* 7. *Epiſt.* 118. *ad Aregium, & habetur can. communis filius, diſtinct.* 23. primùmque à Silveſtro conceſſa eſt Epiſcopis Dalmatica, *ex Durand lib.* 3. *cap.* 11. hoc eſt aliquibus: ſed ſicuti ea, quæ *in Ordine Romano* lanea erat, ſerica deindè fuit *ex Eduenſi cap.* 11. ita, quę aliquorum erat, omnium deindè Epiſcoporum facta eſt communis veſtis:

Chirothecæ *ab Ordine Romano* dicuntur Manicę, quia manuum ſunt ornamenta.

ta. Conventi enim, ut Epiſcopi quælibet pars ornatior appareat: ab Apoſtolis deducit hunc ritum, *Gem. lib. 1 de antiq. ritu* 215. Mitra, ſeu Apex, *ex Auguſt. 2. Civ* 5. ſeu Sertum cum gemmis, *ex Ennodio de Mitra Sancti Ambroſii*; ſeu Corona Sacerdotalis, *ex Ammiano Marcell lib* 29. ſeu Corona gloriæ, *Ex Euſebio Cæſarienſi lib.* 10. *Hiſtor. c.* 4. ſeu Pileum generis neutrius; vel Galea, vel Tiara, *ex Iſidor. lib* 19. *Orig. cap.* 21. ſeu Inſula, *ex Ugo Vict. 19. libro* 1. *de ſacr. cap.* 55. ſeu Cidaris; *ex Alcuino cap. de ſingulis veſtibus*. ſeu Phrygium, *ex Niceph. libro* 14. *cap.* 34. quod impoſui capiti S. Sylveſtri Conſtantinus; ſeu Lorum, *ex Balſamone apud. Buleng. de veſt. Pontif lib.* 1. *cap.* 6. ſeu Auriphrygium circulare, *ab Innocencio III. in ſerm. de S. Sylveſtro* (nomina multa eadem res) ab Apoſtolis ortum habet, *ex Baron. An.* 34. *num.* 298. & inter Epiſcopi inſignia enumeratur, ad ornandum illius caput, & erudiendum Epiſcopum, ut infrà, * Abbatibus non fuit conceſſa ante annum 1091. quo Urbanus II. eam dedit S. Petro Caverſi Abbati Cluniacenſis Ordinis, qui & eamdem ut ſibi minus congruam recuſavit *Acta. Conc Beneuen.* Alii docent, ante annum 1000. à Sylveſtro II. datam fuiſſe Mitram Abbati S. Savini Placentino, & à Leone IX anno 1040. Abbati S. Juſtinæ Patavino, & extant hodiè diplomata Placentiæ, & Patavi. Mitra verò (ut alia taceam nomina) *ex Varrone libro de lingua lat.* vox eſt Latina, Græca, & Syriaca, vel Hæbræa, quæ verba interpretatur Joſephus Scaliger hoc modo. Mytra Syriacum, Diadema Græcum, Vitta Latinum, idem ſignificant in lingua ſua: nempè vinculum *Cœlius Rodignus lib.* 16. *cap.* 10. à μίτος eam deducis quòd ſignificat filum, ut μίτρα, ſit quaſi vitta ex filo, erat enim facia ad obligandum caput, *ex Hier. in Iſa* 3. ad uſum fœminarum in capite, *Judith cap.* 10. virorum etiam *ex Gorophin in ſuo Vertunno*, Sacerdotum quoq; *Exod.* 39. ubi LXX. Cidarini legunt ex biſſo. Duo redimicula addebant Phryges in feſtis ſolemnibus per maxillas fluentia *ex Hieron. Prado in Ezech cap.* 21. *verſ.* 26. vel ſub mentum ligabantur, *ex Buleng. loc. cit.* quæ in noſtra Mitra habentur, & fortè ab iiſdem Phrigibus auriphrygita Mitra aliquid accepit: de qua *in Cęrem. Epiſc. lib.* 1. *cap.* 17. Duo cornua Mitræ accepta puto à Cidari Hebræorum referente quaſi cornua Moyſis ex conſortio Dei. *Nicol. Lyran. Exod.* 28. *ex Joſepho* aſſerit, quòd Mitra in acutum tendebat, & quòd lamina aurea ſecundùm aliquos corniculata erat.

Pars Mitrę S. Sylveſtri aſſervatur Romę in Eccleſia S Martini in montibus, quę acutam formam refert, non altiorem palmo communis manus: ſerico & auro eſt contexta, coloris cęrulei, cum imagine B. V. & pueruli Jeſu inter duos Angelos ſtantes, Diaconali veſte judutos. Valentiæ quoque viſitur Mitra S. Auguſtini altioris formę, & item acutę, qui, ut ſuprà, eam Apicem appellavit: ſerica eſt, & alba, quam cingit, & dividit à cuſpide linea cęrulea ſerico, & auro texta; teſtatur eamdem eſſe, *Martinus V in ſer. de S. Monica*; ſimilem ego vidi Bononię in Eccleſ. S. Steph auro, & margaritis ornatam, quæ erat S. Iſidori Hiſpalenſis, cujus corpus ibidem quieſcit: ex quibus probatur antiquitas formæ in noſtra Mitra. * Quòd ſi velis cum Abb. Conſtantino Cajetano, opuſc. de tribus Hiſpaniarum Patronis, alium eſſe Iſidorum, non Hiſpalenſem, quem ille rectè probat Hiſpali mortuum, & ibidem quieſcere corpus ejus ſed Italoſiculum in Sicilia Epiſcopum, qui Bononię obit; non perit argumentum noſtrum de antiquitate, quia hi duo Iſidori ex eodem Cajetano fuere condiſcipuli S. Gregor. Magni, & coętanei: lubens auctores nomino, honoris, & veritatis ergo: quod & facere debuerat recentior, qui de jure Abbatum, ſcribens, in ſuum librum tranſtulit ipſamet verba, quę de Mitra, & aliis Abbatialibus veſtibus in hoc volumine ſcripſi, tacito Auctoris nomine nominato in levioribus aliis à ſe non ſemel

Regula verò eſt, Mitram, & Baculum in Epiſcopis eſſa correlativa ut dicitur *in Cæremon. Epiſc. lib.* 1. *cap.* 17. & licèt in Miſſali nihil de Baculò, quia ad eum aſſumendum nullam Epiſcopus recitat Orationem, ſicut ad alia ornamenta præſcriptas Orationes recitat in Miſſali poſitas, quarum cauſa de his loco cum Miſſali agimus: tamen de eo breviter hæc notabo: ne Baculo omiſſo, à lectorę ſine baculo corripiar.

Baculus, Virga Paſtoralis Pedum, Ferula, & Capuita ſunt ſynomima, *ex Juone Carnot. Epiſt.* 8. & *Hon. in Gemma libro* 1 *cap.* 217. Cambuciam alii vocant *apud. Pe-*

trum

trum Comeſtorem in Hiſtor. Exodi cap. 52. Cambutta vocat *Ordo Romanus in Dedicat. Eccleſ.* ſed Capuita, & Cambutta, corruptæ ſunt voces, à Cambura voce barbara, quæ ſignificat baculum retortum. Porrò tres habet pares, ſummam retortam, ut Pedum Paſtorum, rectum ad colligendas, *ut ait Feſtus*, oves; mediam rectam, imam acutam: talis eſt S. Saturni Apoſtolorum Diſcipuli qui, Tholoſæ cum imagine Santi antiquiſſima habetur: & Valentiæ S. Auguſtini Baculus, qui eſt eburneus, & rotundus; & item S. Iſidori, quem ego vidi Bononiæ, ubi ſuprà, cum Mitra ejuſdem; datur enim Epiſcopo, ad regimen animarum undè verſus.

Curua trahit mites: pars pungit acuta rebelles.

Et ſub imagine præfata S. Saturnini legitor iſte verſus.

Curra trabit, quos Virga regit, pars ultima pungit.

Ut refert *Ugo Victor Spec Eccleſ. cap 6. Innocent. autem III. lib* 1. *cap.* 62. affert hoc carmen auctore incerto.

Collige ſuſtenta, ſtimula, vaga, morbida, lenta.

Ideſt, Collige vagos, ſuſtenta debiles, & punge pignos. Eſt autem baculus ultimum Epiſcopi ornamentum. *Innoc. III. lib.* 1. *cap.* 10. quem geſta ille manu ſiniſtra, quæ cordis eſſe dicitur, & partem curuam populo vertit. *Caremon. Epiſc. lib.* 2. *cap* 8 nec ornatur Sudario, quod convenit Abbatiali; *Acta Mediot. Eccl. in Inſtruct fab Eccleſ.* ad differentiam Epiſcopalis.

Annulus datur Epiſc. *de quo Optat. Millen. lib.* 1. *contra Permedinem, & Ordo Rom. in conſecratione Epiſcopi*, qui & aureus debet eſſe, *Innocentius III lib.* 1. *cap* 46. & benedictus, ut *in Ord Romano*, daturque ad honorem & ſignificationem, quòd Eccleſiæ ſuæ ſponſus eſt; & quòd velunt Annulo ſignatorio non omnibus omnia revelare myſteria debet; *ait Iſidor.* 1. *de Eccleſ. Offic. cap* 5. & regulariter quidem in digito indice manus dextræ defertur; neque in gemma ſculptum quid eſſe debet, *ex Durand. lib.* 2. *de rit. cap.* 9. ſed in Miſſa Pontificali jubetur Epiſcopus geſtare annulum in digito annulari dextræ manus, *Caremon. Epiſc. lib.* 1. *cap.* 7. & *lib.* 3. *cap.* 8. * cui in eodem digito in conſecratione datur concelebraturo cum conſecrante, *Pontiſ. Reman.* Alii caveant, ne umquam annulum geſtent in Miſſa: qui expreſsè prohibitus fuit Protonotarii non participantibus, quibuſcumq; Doctoribus à Sacra Rituum Congregat. *die* 11. *Febr.* 1623. * & item Canonicis cathedralium Eccleſiarum, qui ſe majores æſtimabant Protonotariis, *die* 20. *Novemb.* 1628 Canonicorum verò nomine hac re intelliguntur etiam Dignitates, ſive ſint, ſive non ſint de gremio Capituli.

Ulima Veſtis Epiſcopi eſt Manipulus. *Ordo Roman.* de quò ſuprà diximus non pauca: hoc loco quærimus: cur ille ſit ultima veſtis Epiſcopi, Solus *Durand libro* 4. *cap.* 7. hunc ritum in Epiſcopo declarat: & primò; inquit quia dum eum accipit in confeſſione ante Miſſam, ornamentum accipiens inferioris ordinis, & ab inferiori miniſtro, ideſt, Subdiacono, cujus propria veſtis Manipulus, humilietur Epiſcopus coram Deo. Secundò, ut quod ore confitetur ſe peccaſſe, per fructum boni operis, qui ſignificatur in Manipulo ad brachium ligato, reficiatur in mente. Tertiò, ut conceſſa temporalia per Manipulum adumbrata, videatur accipere per alienam manum, & cum ſui cognitione in humilitate. ne ob temporalia elevetur in ſuperbiam, Quartò, ad notandum, quòd tunc bonorum operum manipulum cum præmio portabimus cum Chriſto, quando ad altare Dei æterni tribunal Judicis pervenerimus, nam Epiſcopus typum gerit Chriſti capitis noſtri.

De Gremiali Epiſcopi, quia ad ejus gremium ponitur: ita dicto, neque Miſſale, neque nos loquimur; & prætereà nihil de eo occurrit dicendum, niſi quòd Epiſcopo deſervit tantùm ſuper fœmora, cùm Planetam indutus ſedet. Succinctorium dici putat *Vicecom. lib.* 3. *cap.* 15 ſed *Innocent. III. lib* 1. *c.* 10. tertium Succinctorio dat locum tùm ſolus Papa eo utitur, *Caremon. Papa. lib.* 2. *c* 14 & uſus ejus eſt circa renes, *ex Juon. Carnot. loc cit.*

Pluviale item eſt Veſtis Epiſcopi ad Horam Tertiam, Veſperas, Laudes, & Proceſſiones, de quo diximus ſupra: de quibus autem Miſſale tacet, ut de Pallio Archiepiſcopi, Orali Papæ, & alii ejuſdem veſtibus ad Miſſam ſpectantibus, alias, Deo dante, ſcribemus.

Nunc breviſſimam prædictorum omnium indumentorum ſubiiciamus ſignificationem,

E 4 quam

quam ſuprà promiſimus; quæ triplex eſt, Anagogica, Allegorica; Tropologica, ſeu Moralis.

Anagogica ſignificatio eſt de Chriſto, cujus imago glorioſa eſt Epiſcopus.

Allegorica eſt de paſſione Chriſti, quam Sacerdos minùs glorioſè veſtitus indicat.

Tropologica, ſeu Moralis, eruditionem continet, conformem moribus Sanctorum quorumcumque miniſtrorum Eccleſiaſticorum, Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi.

Expoſitio Anagogica Veſtium Pontificalium, de Chriſto.

Caligæ, & Sandalia denotant incarnationem Chriſti, de qua *in Pſalm.* 59 *In Idumæam extendam calceamentum meum, ex Stephano Edvenſi de Sacr. Alt. cap.* 11.

Amictus latibulum capitis, ideſt, divinitatis in Chriſto. *Idem Stephan cap* 10.

Alba Reſurrectionis gloriam. *Idem Edvenſ. ibidem* novitatem vitæ in Chriſto. *Innocentius Tertius, lib* 1. *cap.* 36 & munditiam ejuſdem, *S. Bonavent. de Miſt. Miſſa.*

Cingulum charitatem Chriſti, cujus extremitates duæ ſunt; fecit, & docuit. *Innoc. cap.* 37. Majeſtatem deitatis, *S. German. in Theoria*. Virginitatem Chriſti, *Bonavent loc. cit.*

Crux pectoralis paſſionem Chriſti exemplar paſſionum aliorum Martyrum, quorum Reliquię in Cruce aſſervantur; nihil apud Auctores inveni in hoc ſenſu anagogico:

Stola deſignat obedientiam Chriſti, *ex Stephano Edvenſi loc. cit.* & voluntariam ſervitutem. *Bonavent. loc. cit.*

Tunicella doctrinam Chriſti inconſutilem, quę ſcindi non poteſt. *Innoc. cap.* 39.

Dalmatica miſericordiam Chriſti erga nos latam, & largam, *Idem cap* 40.

Chirothecæ, hędorum pelliculę, ſimilitudinem carnis peccati in Chriſto. *Idem cap* 41.

Planeta Eccleſiam univerſalem, Chriſti veſtem: poſteriorem quidem partem antiqui Teſtamenti, anteriorem novi, *Idem cap.* 42. integra ea erat, undique clauſa antiquitùs, quia una Eccleſia eſt. *Rupert.* 1, *c.* 22. Plenitudinem gratię Chriſti, *ex Biel. lect.* 11. *indicat.*

Mitra ſummam Chriſti honorificentiam, *Innocent. cap.* 44. Baculus poteſtatem. *Idem cap.* 45.

Annulus perfectionem donorum Spiritus Sancti in Chriſto. *Idem cap.* 46.

Manipulus in lęva beatitatem Chriſti, quia Viator, & Comprehenſor erat. *Idem cap.* 43. vel humilitatem Chriſti. *Bonavent. de Myſter. Miſſ.* Vel amorem cordis ad paſſionem. *Tolet libro* 2. *cap.* 2. Fuſiùs iſta leges explanata locis citatis.

Expoſitio Allegorica Veſtium Sacerdotalium de Paſſione Chriſti.

Amictus ſignificat velamen faciei Chriſti, *Gabriel. Biel. in Can. lect.* 11. ſeu Coronam Spineam, nam velat caput, non faciem, amictus, *S. Tom.* 3. *par. quſt.* 87 *art.* 5.

Alba Veſtem ab Herode Chriſto datam. *S. Th. qu* 40. *art.* 7.

Cingulum flagellum à Pilato juſſum. *Durand libro* 3. *cap.* 4. vel funes. *S. Tho. loco. citato.*

Manipulus funem, quo captus eſt, *S. Thom loco citato.*

Stola ligaturam ad Columnam, *Duran. cap.* 5. vel Crucem, *S. Tho. loco cit.*

Caſula purpureum Veſtimentum coram Pilato. *S. German in Theoria.*

Sex numero ſunt Sacerdotales veſtes: in quarum ſenario numero, *ait Zachar. And. de Miſſ. libro* 2. *cap.* 1. recolenda eſt. illius paſſio, qui ſex diebus creatum mundum, ſexta ętate, ſexta die, & hora ſexta eumdem reparavit.

Expoſitio Tropologica omnium veſtium Pontificalium, & Sacerdotalium.

Multę ſunt, eęque ornatiſſimæ Sacerdotum Tunicæ, qui Sacerdotalis Ordo eſt veluti oculus ipſius Dei, vel Eccleſiæ, quibus per Zachariam *cap* 2. dicitur. *Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei*; & ſicuti multis tunicis munitur oculus, & tegitur iiſque adeò ſpecioſis, ut Iridis ſpecie referat, quod latè docet *Galenus de uſu partium libro* 10. ita Sacerdotes variis tàm, tàmque ornatis voluit Deus veſtiri tunicis; ut memores eſſent, ſe tamquam oculos à Deo diligi, illudque muneris

muneris ſui proprium eſſe: ut in Eccleſia Dei oculorum vice fungantur.

Itaque Caligæ, & Sandalia monent, greſſus rectos eſſe faciendos, & genua roboranda in præparationem Evangelii, quod eſt proprium Epiſcoporum, & prædicatorum: & item affectuum Cuſtodiam, qui ſunt pedes animæ, *ex Juone Carnot. ſerm. de ſignif. indum.* concordant hæc cum Oratione, quę dicitur ad Caligas.

Amictus docet decem: Labores eſſe ferendos, *Alcuin. cap. quid ſignif veſtim* Vel cuſtodiam vocis, quę formatur in collo, *Amalar libro 2. cap.* 17. Vel ſpem cœleſtium, qua onus portamus, cujux Vittę duę ſunt. fides, & operatio timor pęnę, deſiderium glorię, *Honor in Gemma libro* 1. *cap.* 201. Vel juſtitiam, *Hugo Victor. in Specul Eccleſ cap.* Vel munditiam bonorum operum *Raban de inſtitut. Cleric. libro* 1. *c.* 15. Vel Galeam ſalutis, *Gemma libro* 1. c 82 concordat hoc cum propria Oratione, Vel fortitudinem operum cum duabus quaſi vittis, intentione, & fine, *Innoc. libro* 1. *c* 50. Vel fidem, *Biel. lect.* 12. Vel fiduciam, *Scortia libro* 2. *c.* 8. Vel contemplationem, *S. Thom. quæſt.* 83. *art.* 5.

Alba connotat duodecim: Perſeverantiam, *Alcuin ſuprà*, Vel caſtigationem totius corporis, *Amalar. ſuprà cap.* 18 Vel caſtitatem totius vitę, *Gemma ſuprà cap.* 202. Vel munditiam animę: *Hugo Vict loco. cit.* & concordat cum propria Oratione, quę dicitur ad Albam. Vel munditiam carnis, *Idem* Erud. *Tehol. lib* 1. *cap* 46. Vel continentiam, Vel ſummam juſtitiam; *Raban, cap.* 16. *ſuprà*. Vel novam vitam Sacerdotis, *Rupert ſupra c.* 20 Vel loricam Juſtitiæ, *Gemma libro* 1. *cap* 82. Vel munditiam vitę latam in libertatem filiorum Dei. *Innocen.* III *ſeprà cup.* 51. Vel fidem, & innocentiam, *S. Thom. loc cit.*

Cingulum indicat ſeptem: Diſcretionem moderatricem virtutum omnium, *Alcuin ſuprà*. Continentiam, *Amalar. ſupra, cap.* 22. Cuſtodiam cordis, *Gemma cap.* 203 Caſtitatem Corporis, *Hugo Vict ſupra*. Fervorem continentię, ne ſit remiſſa, *Raban. cap.* 17. concordat cum Oratione propria Arcum contra hoſtes; *Gemma libro* 1 *cap.* 83. Fortitudinem, *Hiſych. libro* 5. *in Levit.*

Crux Pectoralis memoria eſt Paſſioni Chriſti, & Martyrum, ut ea Pontif. x recordant in pectore. *Innoc.* III. *lib.* 1. *cap* 53. concordat cum ſua Oratione.

Stola decem ſignificat; Jugum Chriſti eſt, feratur ergò utroque humero, *Alcuin. ſupra*: ad genua tendit, ad humilitatis indicium, *Amalar. ſuprà cap.* 20. ab humeris ad utrumque latus deſcendit, ut per arma juſtitię à dextris, & à ſiniſtris muniamur. Cingulo colligatur, quia virtutes virtutibus juvantur, *Juo Carnotem ſupra.* Obedientiam Evangelii ſignificat, quę tùm à ſiniſtro humero activę vitę, tùm à dextro contemplativę Crucem in pectore format, & mundo crucifixum facit, *Gem. lib.* 1. *cap.* 204. Fortitudinem cum perſeverantia. *Hugo dicto cap* 6. Munditiam vitę, *Idem ſupra cap.* 48 Orarium ad pectus eſt, ut ore, & corde precetur. *Raban. ſupra cap.* 19. Haſta eſt contra hoſtes, *Gemma ſupra cap.* 82. Memoria eſt Paſſioni Domini, & Crucis in pectore, *Bonav. in Myſteriis Miſſa*.

Tunicella, quę non videtur in Epiſcopo, demonſtrat virtutes intimas Epiſcopi proprias, *Amalar. lib.* 2. *cap.* 22.

Dalmatica immaculatę vitę typus eſt, *Durand ſupra cap.* 11. Liberalitatis erga pauperes, *Innoc.* III *cap.* 56 & ideò fuit etiam data Diaconis, quorum munus erat pręcipuum miniſtrare menſis, *Act.* 6. Religionis immaculatę, quę *ex Jacobo eſt apud Deum Patrem, viſitare pupillos, & viduas in tribulatione, & immaculatum ſe cuſtodire. Amalar. cap.* 21 *ſupra*. Charitatis geminę, *Victorin. ſuprà cap* 6.

Chirothecę manus tegunt, ut opus ſit in publico, intentio in occulto, *Gemma cap.* 215. vel exempla Sanctorum prę manibus habenda eſſe monent *Durand par.* 3 *cap* 12. Planeta, quæ ſuper omnes eſt, charitatis eſt ſymbolum, *Alcuin ſuprà*: ideò duplex eſt, ante pectus, & poſt humeros; ut Deus ametur, & proximus; amicus, & hoſtis, *Amalar cap* 19 parva Caſa eſt, quæ totum hominem tegit Charitas, *Gemma lib.* 1. *cap.* 207. Vel prudentiam cum charitate duæ Caſulę partes perſuadent, *Hugo ſup cap.* 6. contra hoſtes. Clypeus eſt, *Gemma dicto cap.* 82. reliqui ſupra citati charitatem interpretantur. Pars anterior ſtrictior eſt, quia Deus unus, poſterior eſt latior, quia proximi amor eſt multiplex, *Toler. libro* 2. *cap.* 2. Obedientiam denique ſignificat *ex Bellarino noſtri Ordinis in Doct. Concil.*

Tri-

Trident part. 3. cap. 5. num. 6. Concordare poteſt Oratio propria cum prædictis, quia jugum amoris Caſula eſt, & Stola jugum patientię, inquit *Suar. 3. par. diſp.* 83. *ſect.* 2.

Mitra cum duobus cornibus ſcientiam requiri utriuſque teſtamenti contra hoſtes, *Hugo Victor ſuprà cap. 6* duę vittæ, ſeu fimbriæ poſteriores ſunt. Spiritus, & Littera: ad humeros pendent, ut, quod docet Epiſcopus, opere compleat. *Innoc. III. cap.* 60. Baculus correctionem paſtoralem docet, ea ratione, qua *Hugo Victorin d. c. 6.*

Per Baculum rectum doceas Epiſcope viverè rectè.
Per flexus ferri, properes Miſereri;

Annulus fidei Sacramentum eſt cum Sponſa, à quam diſcendendum eſt *ex Stephan. Eduen. de Sacr. Altaris capitulo* 2. fertur in digito indice manus dextræ, quia digitus index ſalutaris dicitur à *Durando lib. 2. de rit. c. 9* digitus autem ſignificat Spiritum Sanctum, cujus dona Epiſcopus diſtribuit in ordinatione leri, *Innocent. III. c.* 46. In Gemma nihil ſculptum eſſe debet, *ex Synodo Mediolan. de ſacra ſupellectili*, ut Deum ipſum in Annulo veneremur Epiſcopi.

In Miſſa verò Pontificali fertur annulus in digito dextre manus, non autem ſiniſtræ quod eſt ſponſæ proprium: & item in digito annolari, qui eſt remotior ab indice: ne indice quaſi coronato ab annulo Epiſcopus uti videatur ad conſecrationem Corporis Chriſti, ſi, quod ſentio, dicere liceat: nam annulus corona manuum dicitur à ſapientioribus, & coronam Chriſto digitorum coronam deponere convenit, ſeu remotiùs ſaltem geſtare: undè & aliis, ut dictum eſt ſuprà, prohibetur uſus annuli in Miſſa: tùm ad differentiam Epiſcopi; tùm ad humilitatis indicium coram Sanctiſſimo Sacramento, quod manuu tractari debet.

In manipulo ſeptem diſce: quia portatur in ſiniſtra, pręſentem vitam laborioſam repræſenta, *Alcuin. ſuprà*. Repudium mundanæ cogitationis, quia eo tergebat pituita, *Amalar. ſupra cap.* 24. Pœnitentiam cum fletu, ad tergendas animæ labes, *Gemm. an.* 208. & concordat cum Oratione, quæ dicitur ad Manipulum. Vigilantiam contra accidiam, quia eo tergebantur oculi, *Edvenſ. c* 10 contra hoſtes Clava eſt, *Gemma, d c.* 82. Diſcretionem devotam, *Biel. lect.* 12. Retributionem futuram bonorum operum, *Rub lib. 1. cap. 33. ex Pſalm.* 125 *venient cùm exultatione, portantes manipulos ſuos.*

Verùm clauſa ſit cum *Iuone Carnot. ſerm. cit.* ornamenta hæc, ait, non ſunt virtutes ſed virtutum inſignia, quibus tamquam ſcripturis utentes admonentur, quid debeant appetere, quid vitare, & ad quem ſua facta dirigere. Provideat ergò inquit *Innoc. III. cap* 64. diligenter Epiſcopus, & attendat Sacerdos ſtudioſè, ut ſignum ſine ſignificato non ferat, ut veſtem ſine virtute non portet, ne fortè ſimilis ſit ſepulchro deforis dealbato, intùs autem omni pleno ſpurcitia; quiſquis autem ſacris indumentis ornatur, & honeſtis moribus non induitur, quantò venerabilior apparet hominibus, tantò indignior redditur apud Deum. Pontificalem itaque gloriam jam honor non commendet veſtium, ſed ſplendor animarum, *Hæc Innoc.*

De ingreſſu Sacerdotis ad Altare. II:

1 *Sacerdos omnibus Paramentis indutus, accipit manu ſiniſtra Calicem, ut ſuprà præparatum, quem portat elevatum ante pectus, urſam manu dextra ſuper Calice tenens,* & a *facta reverentia Cruci, vel Imagini, illi, quæ in Sacriſtia erit, capite cooperto accedit ad Altare,* b *Miniſtro cum Miſſali, & aliis ad celebrandum neceſſariis (niſi antè fuerint præparata)* c *præcedente ſuperpelliceum induto; procedit autem oculis demiſſis, inceſſu gravi, erecto corpore, ſi verò contigerit eum tranſire ante Altare majus, capite cooperto, faciat ad illud reverentiam, ſi ante locum Sacramenti,* d *genuflectat, ſi ante Altare, ubi celebretur Miſſa, in qua elevatur, vel* e *miniſtratur Sacramentum, ſimiliter genuflectat, & detecto capite illud adoret, nec antè ſurgat, quam Celebrans depoſuerit Calicem ſuper Corporale.*

a *Facio reverentia*. Hæc vox, quæ hoc loco primùm occurrit, *Reverentia*, eſt nomen genericum, quod habet ſpecies, ideſt inclinationem capitis, vel genuflexionem, poniturque in ſequentibus Rubricis juxta ſpecificam ſignificationem, quæ rei congruit, cui fit reverentia; quod ſemel dixiſſe ſit ſatis, & hoc loco reverentia fit capite cooperto, & profundè *ex numeroſeq.* inclinato, non enim verbum illud *cooperto*, concordat tantùm cum ſequenti, *accedit*; ſed etiam cum præcedentibus, nec inconvenit, cùm paulò pòſt idem fieri præſcribatur, quando tranſit Sacerdos ante altare majus, in quo item Crux eſſe debet, *juxta Rubricam ſuperiorem in prima par. tit.* 20. Coopertum verò caput hoc loc ſignificat cum birreto; quare de Regularibus non loquitur Rubrica * quos neque decet uti birreto, niſi ſint Canonici Regulares.

Prima fit hoc loco de ſacris imaginibus mentio; de quibus præclarè ſcripſit *Tobias noſter de Sacris Templis Par.* 1. *cap.* 63.

b *Miniſtro cum Miſſali*: Si Miſſale tantùm geſtandum erit, quod magis deceret, illud portet miniſter ambabus manibus erectum ante pectus, manus apponens angulis inferioribus ejuſdem; cæterùm ſine miniſtro celebrari non debet: *de Fil. presbiter tit.* 17. *cap. propoſuit*, *ex Alex. III.* ſub. mortali, *ex S. Tho. quæſt.* 83. *art.* 5. *ad.* 12. neque miniſter fœmina ſit, *Azor. lib.* 10. *cap.* 29. *ubi fuſiùs*, *ex cap. inhibendum*, *de cohabit. Cleric. ex Conc. Magunt.* Unus autem ſufficit miniſter, *ex Conc. Nanneten. cap.* 30. *apud Juon.* 3. *parte cap.* 70. poſſet tamen excuſare neceſſitas, ut ſine miniſtro fieret ad Miſſa, & Sacerdos reſponderet ſibi, ut ad, *Orate fratres*, & ad *Kyrie*. Vel prædiceret laico præſenti, quæ reſpondere debet; ne populus careat Miſſa. *Suar. diſp.* 88. *ſect.* 2.

c *Præcedente*. Eodem modo incedent, ut mox dicitur de Sacerdote, oculis demiſſis, & incenſu modeſto, facti debitis reverentiis Cruci in Sacriſtia, Altarique majori ſimul cum celebrante, à latere ſiniſtro ejuſdem paulò poſt eum.

b *Genuflectat*. Cooperto adhuc capite, ne amota manu dextra cadat aliquid de Calice. Sacramento verò patente in Altari cautè ſe gerat, dum amovet manum dextram ad detegendum caput, juxta proximam Rubricam. * neque incedat idcircò longiùs apertò capitè, quod titulo majoris reverentię aliqui faciunt, ſed minùs cautè ob Calicem, quem manu geſtant.

e *Miniſtratur Sacramentum*. Eodem modo fiat, ſi expoſitum ſit in Altari Sanctiſſimum Sacramentum; vel ſi advertat in Altaribus minoribus adhuc eſſe poſt conſecrationem Sacramentum. * Hoc loco ſimiliter ſignificat quidem genuflexionem unico genu, ſed in elevatione Hoſtiæ uſq. ad Calicis depoſitionem duobus genibus fit adoratio.

* Si verò tranſeat ante altare, in quo ſit expoſita ſolemnite reliquia inſignis Sancti, de quo fit feſtum ibidem, convenit, ut apertum caput inclinet illi profundè? in aliis Reliquiarum expoſitarum caſibus habeatur ratio Altaris tantùm.

2 *Cum pervenerit ad Altare, ſtans ante illius infimum gradum,* f *caput detegit, birretum miniſtro porrigit, & Altari; ſeu Imagini Crucifixi deſuper poſitæ profundè inclinat. Si autem in eo ſit* g *Tabernaculum ſanctiſſimi Sacramenti, genuflectens debitam facit reverentiam, tunc aſcendit ad medium altaris; ibi* h *ad cornu Evangelii ſiſtit Calicem, extrahit corporale de Burſa, quod* i *extendit in medio Altaris, & ſuper illum Calicem* l *Velo coopertum collocat. Burſam auetm ad cornu Evangelii. Si* m *in Altari paramenta accepit, hoc idem facit, antequàm deſcendat ab Altari, ut Miſſam inchoet.*

f *Caput detegit. Sanctus Paulus* 1. *Corint.* 11. *omnis vir orans velato capite deturpat caput ſuum*; dixerat autem paulò antè, *caput viri Chriſtus*. Signum enim eſt libertatis, ſicut in fœminis, & Sacerdotibus Hebræis velatio capitis indicium eſt ſervitutis, & ſubiectionis, nudo capite, quia non erubeſcimus, ait *Tertull. lib. de Or.* 2. Zacharias itaque Papa *c. nullus de conſ. diſt.* 1. juſſit, ne velato capite Sacerdotes adſtarent Altari; peccaret autem, ſi abſque juſta cauſa, & ſive diſpenſatione tecto capite, etiam pileolo, quis celebraret. Si verò neceſſitas adſit, & difficile ſit petere diſpenſationem, vel non ſæpè accidit, excuſatur à peccato. *Sylv. verbo Miſſa* 1. q. 2.

q 2 §. 1. ſed eo caſu ſecretò celebret, *Navarr. de celebrat. Miſſ. conſil. 7. num* 1. & quamvis ibi concedat, *idem Navarr.* poſſe renovare antiquum ritum amiciendi caput Amictu, qui ante Albam aſſumitur; negat tamen, niſi incommodæ valetudinis gratia, *Azor ſup cap.* 28. *q* 16.

Verùm Sedi Apoſtolicæ reſervata eſt hæc facultas concedendi pileoli uſum, tùm ex Decreto, quod eſt Papale, & in Conc. Rom. tùm ex praxi Romana, nam Sacra Congregatio Card. ſuper negotia Epiſcoporum 2. *Jan.* 1590 & 17. *Januarii* 1595. conceſſit extra Canonem, uſum pileoli Epiſcopo Faventino; & reſpondit Archiepiſcopo Urbinati, eo non poſſe uti ſine licentia Sedis Apoſt. Idem ſenſit Sacra Rituum Cong. 31. *Jan.* 1626 & 24. *April. eodem anno*, ad Papam ſcilicet ſpectare hanc diſpenſationem.

* Aſſerunt D.D. diſpenſationem hanc (ſine qua non ſufficit juſta cauſa, ut dicitur *in Defect lib. tit.* 10. *num.* 1. *ſi celebrat*, inquit, *capite cooperto ſine diſpenſatione*) fieri poſſe ab Epiſcopo: & id dicunt quidem, ſed non probant, at canon ille tàm Epiſcopo, quàm Presbyteris prohibet, ne velato capite aſſiſtant altari. An ergò Epiſcopus, cui fuit prohibitum à Papa, ſecum ipſe, & cum aliis diſpenſabit? *Jo. And. poſt Hoſt. in cap.* 1. *de ſup. negl. præl in 6* dicit notabile verbum (obſervante hoc *Sylv. V. Diſpenſatio*, *q.* 13.] ubi Canones, ait, imponunt legem ipſis Epiſcopis, non diſpenſat Epiſcopus, niſi hoc reperiatur conceſſum, & Romæ vidi pauperes gratis diſpenſatos à Summo Pontifice: Hinc prædictæ S. Congregationes conſtanter remittunt ad Papam, ut diſpenſet; & ita reſpondit rurſùs S. Rit. Congr *die 6. Febr. & 7. Auguſt.* 1628. à quibus non decet diſſentire Decretis. Vide initio Miſſalis recogniti ſub Urbano VIII. Decretum hac de re impreſſum.

g *Tabernaculum*. Hic prima mentio de Tabernaculo immobili S. S. Sacramenti, quod appellatum eſt Paſtophorium *à Clem. lib.* 8. *Conſt. Apoſt. cap.* 13. hoc eſt Thalamus, *ex Hier. c.* 40. *in Ezec.* Ad formam columbæ fabricabatur illud ætate S. Baſilii, *ex Amphil. in ejus vita*, item ex auro, vel argento, *ibid.* Armariolum ligneum erat *apud Renerũ S Laur. de quo Durand. l.* 1. *c.* 16. § quod autem hì dicitur, *genuflectens debitam facit reverentiam*, intellige unico genu; ut aliàs diximus.

h *Ad cornu Evangelii ſiſtit*. An cornu nobilius prima vice Calicem excipit? ſed reverà hoc fit, quia cornu Epiſtolæ occupatur à Miſſali.

i *Extendit in medio Altaris*. Solent multi acu pingere Crucem in Corporali, circa oram, & in medio; tunc congruit ut latus illud ad anteriorem partem Altaris referatur. *Acta Mediol Eccl.* Oſculantur autem eamdem Crucem oſculaturi Altare, quod nec approbo, nec reprobo; certe convenit, ut ora corporalis oram Altaris tangat, ut manus intra Corporale poſt conſecrationem contineantur commodiùs.

l *Velo coopertum*. In anteriori parte lateat totus Calix, quouſque revelato calice revelentur propria Paſſionis Chriſti myſteria, ut dicemus, cùm de Offertorio habet igitur myſterium velatus Calix.

m *In altari paramenta* Ex tolerantia hoc dicitur, deficiente Sacriſtia, & ea caſu fiat, quòd ſuprà diximus *tit* 1.

3 *Si eſt conſecraturus* n *plures Hoſtias pro communione facienda, quæ ob quantitatem ſuper patena manere non poſſint, locat eas ſuper Corporale ante Calicem, aut in aliquo Calice conſecrato, vel* o *vaſe mundo* q *benedicto ponit eas retrò poſt Calicem, & alia patena, ſeu* q *palla cooperit.*

n *Plures Hoſtias* Hoc eſt, particulas, ita dictas *infrà tit.* 10. *num.* 6. de qua voce *vide Baron. Ann.* 57. *num.* 149. *ubi Tertull. de Monogam. cap.* 11. eas vocat Bucellas; & *S. Auguſt.* Particulas. *Albaſpinus* tamen explicat Tertullianum *in notis ad eumdem*, de eleemoſynis, quæ pane erogato fiebant.

o *Vaſe mundo*. Ideſt, Pixide, *inf. titulo* 10. *num.* 6. quam vocem uſurpat *Sanctus Leo Papa ad Michael. Imper.* Ciborium etiam à cibo, quem continet, appellavit, & parvum Ciborium *Sanctus Chryſoſt. homil.* 42. *in Acta Apoſtolorum*. Turrim vocat, quæ à Diacono geſtari poterat fortaſſè ob formam *Gregor. Turonen. lib.* 1. *de gloria mar cap.* 86. frequentius Pixidem *Symmachus Papa in lib Pontificali*. Arca illuſtrationis Dei dicta eſt *ab Heſychio*, *apud Buleng lib.* 2. *cap.* 18.

q *Bene-*

p *Benedictio*. *Burchardus*, ait conſecratio; latè tamen ſumitur hìc conſecratio pro ſimplici benedictione, quæ habetur *Ordine Romano* ſine unctione, decet enim Pixidem benedici ſaltem, ut Corporale: & ab eo benedici poteſt, à quo & Corporale.

Nec eſt neceſſe, quòd ſit ejuſdem materiæ, cujus eſt Calix, vel Patena; quia nullum jus de hac re, *Suarez tertia parte diſputat*. 81. *ſectione* 7. qui monet, in vaſe inferioris materię, carentè etiam auro lito includendum eſſe aliud vas lineum ſimile Corporali, ob reverentiam tanti Sacramenti, ſed melius eſt linire auro vas interius ad dignoſcenda, & colligenda fragmenta; & experientia teſte, amylum, quo linum illud imbuitur, generare ſolet animaliè quædam minuta in Pyxide.

q *Palla cooperit*. Si Pyxis proprium habet operculum, eodem tegatur.

4 *Collocato Calice in Altari, accedit ad cornu Epiſtolę, Miſſale ſuper cuſſino aperit, reperit Miſſam, & ſignacula ſuis locis accomodat. Deindè rediens ad medium Altaris, facta primùm* r *Cruci reverentia*, ſ *vertens ſe à cornu Epiſtola? deſcendit poſt infimum gradum Altaris, ut ibi faciat Confeſſionem*.

Aperitio libri ad Sacerdotem ſpectat, qui repræſentat Agnum aperientem librum, *Apocal*. 5. *ex Innoc. III. lib*. 2. *cap*. 3.

r *Cruci reverentia*. Cum capitis inclinatione, quod in ſequentibus obſerva, & ſit ſemper profunda, *ut ſuprà num*. 2. *dictum eſt*.

* Multi addunt ſimilem cruci reverentiam collocato calice in Altari, antequàm accedat ad librum aperiendum, qui ritus placet, uti valdè piùs, & habetur *in libello de Caremon. Miſſę edito Romæ* 1618. eò quia ſit poſt actionem circa calicem, quæ moram habet.

ſ *Vertens ſe à cornu Epiſtola*. Senſus horum verborum eſt juxta motum naturalem, qui clariùs deſcribitur *infrà tit* 5. *num*. 1. cùm celebrans dicturus eſt, *Dominus vobiſcum*, & militat in utroque caſu eadem ratio motus à dextra Sacerdotis, quæ eſt ſiniſtrum latum Altaris.

t *Poſt infimum gradum*. Non ſupra gradus, ſed in plano Cappellæ, ad humilitatem coram Deo magis indicandam.

5 *In Miſſa ſolemni* u *Miſſale apertum ſuper Altare, calix verò, &* x *alia neceſſaria præparentur* y *in Credentia cooperta linteo, antequàm Sacerdos veniat ad Altare. Ipſe autem* z *procedit cum Diacono, & Subdiacono, qui capite cooperto, ſimul cum eo tenent manus junctas ante pectus* a *Acolythi verò ante eos deferunt candelabra cum candelis accenſis, quæ deindè* b *collocantur ſuper Credentia: & cum Subdiacono à ſiniſtris,* c *antequàm aſcendat ad Altare, facit cum ipſis (ut infrà) Confeſſionem*.

Ritus, & Cæremoniæ in Miſſa ſolemni ſervandæ, parciùs in Rubricis Miſſalis ſunt deſcriptæ; tùm quia de his in Cęrem. Epiſcoporum paulò ante Miſſalis recognitionem actum erat ſatis; tùm quia minutiora perſequi non videbatur in Miſſali peropportunum: quare, ne quid in his noſtris Commentariis Sacrorum Rituum ſtudioſiores deſiderent; addam ſuis locis non pauca, immò plurima, quę in Congregatione habita ſuper Miſſalis recognitione, ſub Clem. VIII. me quoque præſente, declarata fuerunt, adnotata jam magnâ ex parte in Cæremoniis Congregat. noſtrę, multo cum labore noſtro, & juſſu Capituli Generalis noſtri, ejuſdemque auctoritate approbato & edito, & locupletiùs Anno 1617.

Illud autem primùm admonebo, Miſſam ſolemnem, de qua hic loquimur, dici in Rubric. Principalem, & Conventualem. Publicam vocat *Ordo Romanus titulo de dedicat. Eccleſ. & Concil. Vaſenſ*. 1. *capit* 2. Canonicam *Sanctus Gregorius in libro Capitulari capitulo* 45. Generalem *Microlog. capitulo* 45 tùm eam fuiſſe antiquiorem privata, ut *ex Dion. de Eccleſ. Hierar colligitur, & Clemente in Conſtit. Apoſtolicis*. nam *Baron. Ann. tantùm*. 41. Miſſæ privatæ novit originem.

Ea verò eſt ſolemnis huc loco, quę infeſtis ſolemnioribus cantatur; in qua nihil omit-

omittitur, quod ad ſolemnitatem indicandam ſpectat, nam in profeſtis cantanturquidem Miſſæ cum Miniſtris; ſed aliquando abſque incenſatione Altaris, & chori, ſine credentia, ſine oſculo pacis: quæ tolerantur potius, quam conceduntur in Collegiatis (aiunt) ut inter feſta & proſ.ſta appareat differentia, quo caſu Subdiaconus portat Calicem, Diaconus librum de Sacriſtia ad Altare. Hic, depoſito, & aperto libro, deſcendit ad celebrantem, cum quo Confeſſionem facit; & interim Subdiaconus, explicato Corporali, collocat Calicem in medio Altaris; quod etiam innuitur *infrà tit. 7. num. 9 initio*, eodemq; modo finita Miſſa, revertuntur in Sacriſtiam; toleranda hæc ſunt potiùs, quàm concedenda, & de his non ſcribimus, quæ minùs approbamus.

u *Miſsale apertum ſuper Altare*. Per Cæremoniarium, aut Sacriſtam poni debet, antequàm celebrans incipiat Confeſſionem, ſi minùs illud, antequàm veniat ad Altare collocatum fuerit: quia etiam in Miſſa privata aperitur Miſſale ante Confeſſionem.

x *Alia neceſſaria*. Nimirum Miſſale, unum ſeu duo, pro Epiſtola, & Evangelio cantandis. Velum longum pro Subdiacono, Pelvicula cum urceolis & manutergio, Calix cum Purificatorio, Hoſtia in Patena, Palla cum Velo, Burſa cum Corporali. Calix autem erit in medio Credentiæ; cætera hinc indè.

y *In credentia cooperta linteo*. Erit hæc brevis, demiſſa, ſimplex, à latere Epiſtolæ, ſine gradibus, ſine Cruce, vel imaginibus cooperta linteo uſque ad terram, undequaque pendente, *Cærem. Epiſc. lib. 1. cap. 12.*

z *Precedit cum Diacono, &c.* Antequàm exeant è Sacriſtia, celebrans imponat, capite aperto, incenſum Thuribulum, miniſtrante Diacono naviculam, & in Thuriferario Thuribulum, cum benedictione, eo modo prorsùs, qui deſcribitur *infra tit. 4. num. 4. &* nos ibidem exponemus. Thuriferarius autem portans Thuribulum manu dextra in annulum quidem majorem pollice immiſſo, annulum verò catenæ mediæ, ſive operculi, annulari digito ſuſtentans, & naviculam, illius ſcilicet pede in ſiniſtra manu tenens ita, ut pars, quę aperitur, à parte exteriori ſit, non pectus reſpiciat, pręcedit ante omnes, ſicut in ſacris proceſſionibus; Diaconus, & Subdiaconus, de quibus hic, procedunt capite cooperto, unus poſt alium, *Hugo Victorin. de offic. Eccleſ. lib. 2. cap.* 14. Pares autem cum celebrante, ſi hic Pluviale ſit indutus pro aſperſione aquæ benedictæ: *Cęrem. Epiſcop. lib. 2. cap.* 30. *&* 31.

a *Acolythi, &c.* Latinè, Ceroferarii, quorum ordo *apud. Baron.* idem eſt, ac Acolythorum *Anno* 58. *num.* 70. qui ſint pares ſtatura, ut æqualia in motu ſint candelabra. Ferant autem eadem illi, ita ut, qui à parte dextra incedit, apponat dextram nodo candelabri medio, ſiniſtra pedi ejuſdem: & qui à ſiniſtra incedit, è converſo ſiniſtram nodo, dextram pedi Si adſit Cęremoniarius, procedit ſolus poſt Acolythos, *Cærem. Epiſc. lib. 2 cap. 3. in caſu ſimili*.

b *Collocantur ſuper credentia*, ante Confeſſionem, *Cęremon Epiſc. lib. 2. cap.* 8. & collantur accenſæ in cornibus menſæ anterioribus, ad differentiam candelabrorum, quæ collocantur in Altari, & ut ſuis præſto ſint Acolythis.

Biretta celebrantis, (qui dat Diacono ſuum) & miniſtrorum, deponuntur à Cęremoniario extra credentiam ſuper ali quod ſcamnum, puta, ubi ſunt ſeſſuri, vel in alio loco decenti.

c *Antequàm aſcendat*. Genuflectit, ſi in Altari eſt Tabernaculum Sanctiſſimi Sacramenti, vel ſi non eſt, caput profundè inclinat Cruci, antequàm incipiat Confeſſionem. Miniſtri verò omnes, etiam Cruci, quæ in Altari eſt, genu flectunt in tota Miſſa, *ut in tit. 4 num. 7. expreſsè habetur*. Simile quid habes in Abſolutione poſt Miſſam Defunctorum, in qua Diaconus genuflectit Cruci, quam portat Subdiaconus: ergò genuflectunt Cruci inferiores Miniſtri ad differentiam celebrantis; ad Confeſſionem autem genuflectunt Acolythi, & Thuriferarius prope Credentiam. Cęremoniarius, ſi adeſt genuflectit ubi vult à latere commodiori ab functionem ſuam, cui neque ſtanti aſſignari poteſt certus locus in presbyterio: utplurimùm ſtabit à cornu Epiſtolę

Porrò proceſſio ante Miſſam antiqua eſt & habetur *in Ordine Romano* cum Acolythis candelabra, & incenſum portantibus, cujus myſteria, ſicut & ſequentium rituum, uno in loco collecta poſt finem Miſſę totius indicabimus, unà cum Myſteri Miſſę privatę.

Si in hac proceſſionis contingat tranſire

ſire

ſtre ante Altare Sanctiſs. Sacram. fiat, ut ſuprà, in Miſſa privata; ſed celebrans ſemper detegat caput, quia non geſtat Calicem, & genuflectat medius inter miniſtros, qui & eadem cum eo præſtare debent.

6. *In Miſſa Pontificali omnia ſerventur, ut in Ceremoniali ordinatur; cujus ordinem Epiſcopus numquam prætermittat, quandocumque cum Diacono, & Subdiacono paratis celebrat.*

De Miſſa Pontificali nihil habet amplius Pontificale modernum poſt editionem Cæremonialis Epiſcoporum, quo tradita eſt integra Pontificali Miſſa. Quare in præcedentibus, & ſequentibus pro *Pontificali* intellige Ceremoniale Epiſcoporum.

De principio Miſſæ, & Confeſſione facienda III.

1 S*Acerdos cùm primùm deſcenderit* d *ſub infimum gradum Altaris, convertit ſe ad ipſum Altare, ubi ſtans in medio,* e *junctis manibus ante pectus, extenſis, & junctis pariter digitis, &* f *pollice dextro ſuper ſiniſtrum poſito in modum Crucis (quod ſemper ſervatur, quando junguntur manus, præterquàm poſt conſecrationem) detecto capite, facta priùs Crucis, vel Altari profunda reverentia, vel, ſi in eo ſit Tabernaculum Sanctiſſimi Sacramenti, facta genuflexione, erectus incipit Miſſam.*

d *Sub infimum gradum*. Clarior loquendi modus, & habetur *num.* 4. ante infimum gradum.

e *Junctis manibus*. Meminit *Nicol Roman. Pontif. ad conſ. Bulgarorum reſcribens* de conſtrictis ante pectus manibus in oratione: & ait, fieri humilitatis gratia, quia in Evangelio) *Matth.* 22. *ligatis manibus*) reproborum manus ligari reperiuntur, quaſi dicat orans; Domine, ne ligari manus præcipias, quia ecce jam eas ligavi, & ecce in flagella paratus ſum. *Hæc illa*. Item junctio manuum devotionem ſignificat. *Durand. l.* 4. *cap.* 7. ſupplices etiam manus indicant, ſupplicio deſtinatas eſſe.

f *Pollice dextro ſuper ſiniſtrum poſito in modum Crucis*, ita *Burcardus*. Quadrat. junctioni manuum ſecundùm prædicta. Nam forma hæc, & ſignum Crucis excitant ad humilitatem, & devotionem; & videtur hoc ritu quaſi formari nodus vinculi manuum, de quo paulò antè.

2 *Si celebraturus ſit coram Summo Pontifice ſiſtit ſe ante infimum gradum Altaris* g *à cornu Evangelii ante ipſum Pontificem, ubi genuflexus expectat* h *accepta benedictione erigit ſe, & ſtans aliquantùm verſus ad Altare incipit Miſſam. Si autem ſit* i *coram Cardinale, Legato Sedis Apoſtolicæ, aut Patriarcha,* l *Archiepiſcopo, et Epiſcopo* m *in eorum, reſidentiis, vel loco juriſdictionis, ſtans ante infimum gradum à cornu Evangelii, ut ſuprà expectat; dato ſigno facit profundam reverentiam Prælato, et verſus ad Altare incipit Miſſam.*

g *A cornu Evangelii*. Eò quia Summus Pontifex occupare debet locum medium ante Altare, utpotè nobiliorem; idem locus debetur aliis Prælatis. Miniſter autem erit in Cornu Epiſtolæ. Si verò locus non capiat Prælatum in medio, nihilominùs celebrans prædicto in cornu Miſſam incipiat.

h *Accepta benedictione*. A Papa petit celebrans benedictionem, non aliis inferioribus Papæ, quibus profundè tantùm inclinat caput, quia veſtibus paratus eſt Sacerdotalibus; illi verò etiam genuflectit tamquam ſummo Sacerdoti.

i *Coram Cardinale*. Addit *Burchard.* in loco ſui Tituli, ſeu Cardinalatus, ſed verè ubique terrarum Card. aliquam juriſdictionem habent, & ſummam in toto Orbe præminentiam: *Ceremon. Epiſc. libro* 1. *cap* 4. tamquam conſiliarii Papæ, undè & ubique Mozettam, ſeu Birrum lacernum induunt, inditium juriſdictionis; & eſt (co-

lore

(colore rubeo excepto) veſtis Epiſcopalis, *apud Baron. de Sancto Cypriano Ann.* 261. Plura de Birro *Gabriel Pernottus in Hiſtor. Tripartita Can Reg lib.* 1. *cap.* 22.

l *Archiepiſcopo*. In tota ejuſdem Provincia; in qua idcircò & ipſe Mozettam induit.

m *In eorum reſidentiis* Epiſcopis datur hic honor in Eccleſiis etiam Regularium, & exemptis intra ſuas diœceſes, in quibus uſum habent Rocchetti nudi, & Mozettæ, quæ ſunt plenaria juriſdictionis indicia.

Docet *Microl. cap.* 22. Sacerdotem ſacrificaturum debere ſe inclinare Epiſcopo pro licentia celebrandi: ideſt, ſi proprius eſt Epiſcopus.

* Cùm aliis Principibus, & Prælatis debet Sacerdos ita ſe gerere, ut eos quidem honoret, ſed parcius, quàm prænominatos in Rubrica, puta, antequàm accedat ad altaris gradus, calicem tenens manibus, ut ſuprà, ſeſe illis inclinet, capite tecto, profundè, & profundiùs pro dignitate perſonarum, idem præſtare poterit in fine Miſſæ recedens ab altaris gradibus, dum adhuc eſt in plano cappellæ.

3 *Si autem ſolemniter celebrat coram Summo Pontifice, aut alio ex Prælatis prædictis in Eccleſiis eorum juriſdictionis, ſtans à ſiniſtris Prælati, facit cum eo Confeſſionem, & alia ſervat, ut in Cæremoniali ordinatur.*

4 *Stans igitur celebrans* n *ante infimum gradum Altaris, ut ſuprà producens manu dextra à fronte ad pectus* o *ſignum Crucis dicit intelligibili voce, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti Amen. Et poſtquàm id dixerit non debet advertere quemcumque in alio Altari celebrantem, etiamſi Sacramentum elevet, ſed continuat proſequi Miſſam ſuam uſque ad finem. Quod item obſervatur in Miſſa ſolemni, & ſimul* p *etiam à Miniſtris.*

o *Ante infimum gradum*. Ideſt, in plano Cappellæ.

n *Signum Crucis*. Ante omnem actum manus pingat Crucem, *S. Hieron. Epiſt.* 22. *ad Euſt. cap.* 16. & manus dextra: *ex Juſtino Martyre ab Orthod. Reſp. ad qu.* 118. & manus plena, hoc eſt, quinque digitis ad quinque vulnera Chriſti ſignificanda, *Durand. lib.* 2. *cap.* 46. ſed tribus digitis ſignum Crucis exprimendum eſſe, quia ſub invocatione Trinitatis imprimitur, ajebat *Innoc. III lib.* 2 *cap.* 45. *& memorat. Leo IV. epiſt ad* Epiſcopos; ita ut manus à ſuperiori deſcendat in inferius, & à dextra tranſeat ad ſiniſtram, quia Chriſtus de Cœlo deſcendit in terram, & à Judæis tranſivit ad Gentiles. Quidam tamen, *ſubdit ille*, à ſiniſtra producunt in dextram (quod nos hodiè præſtamus) quia de miſeria tranſire debemus ad gloriam, ſicut & Chriſtus de morte tranſivit ad vitam. *Hæc Innoc.* ubi etiam habes invocationem Trinitatis. *In nomine Patris, &c.*

p *Etiam à Miniſtris*. Intellige de Miniſtris paratis, non de inferioribus, ſed expediret Miſſas privatas facere procul ab Altari, ubi Miſſa fit ſolemnis; vel omittere pulſationem campanulæ ad elevationem judicio prudentis Sacriſtæ.

5 *Cùm ſeipſum ſignat, ſemper ſiniſtram* q *ponit infra pectus: in aliis benedictionibus cùm eſt ad Altare, & benedicit oblata, vel aliquid, ponit eam ſuper Altare, niſi aliter notetur. Seipſum benedicens, vertit ad ſe palmam manus dextræ, & omnibus illius digitis junctis, & extenſis, a fronte ad pectus, & ab humero ſiniſtro ad dextrum, ſignum Crucis format. Si verò alios, vel rem aliquam benedicit, parvum digitum vertit ei, cui benedicit, ac benedicendo, totam manum dextram extendit omnibus illius digitis pariter junctis, & extenſis: quod in omni benedictione obſervatur.*

Eadem omnia *Burchardus*.

q *Ponit infra Pectus*. Ita ut ſiniſtra manus ſit extra terminos Crucis à dextra impreſſæ; ſed tamen ſupra Cingulum eam ponat. Reliqua patent, & habentur *apud Innoc. III. citato loco*. Cur autem benedicens aliis rebus in Altari, ponat ſiniſtram ſuper Altare, cauſam dabimus *infrà tit.* 7. *num* 5. nam in utroque hoc caſu non decet ſiniſtram manum ſuſpenſam quaſi in

aere

aere teneri ſed deponi debet, ut quieſcat cum proportione tamen ad terminum; ad quem movetur dextra: & hæc docent Rubricæ.

6 *Poſtquàm dixerit, In nomine Patris, &c. ut ſuprà jungens iterum manus ante pectus pronunciat clara voce Antiphonam,* r *Introibo ad Altare Dei: Miniſter verò retrò poſt eum ad ſiniſtram genuflexus (& in Miſſa ſolemni Miniſtri hinc indè ſtantes proſequuntur). Ad Deum, qui lætificat juventutem meam. Deindè Sacerdos eodem modo ſtans incipit, & proſequitur cum Miniſtro, vel Miniſtris, alternatim Pſalmum:* ſ *Judica me, uſque ad finem, cum Gloria Patri. Quo finito, repetit Antiphonam, Introibo, cum Miniſtris, ut ſuprà. Qui Pſalmus* t *numquam prætermittitur, niſi in Miſſis Defunctorum, & in Miſſis de Tempore,* u *à Dominica Paſſionis incluſivè, uſq; ad Sabathum Sanctus excluſivè: in quibus ſemel tantùm dicta Antiphona, Introibo, cum Miniſtris, ut ſuprà, Sacerdos ſtatim ſubjungit ℣. Adjutorium, &c. ut infrà, cùm in fine Pſalmi dicit, Gloria Patri, &c. caput Cruci inclinat.*

r *Introibo ad Altare Dei*. Habet *Ambroſ. lib 4. de Sacram. cap. 2. &* docet ſolitum dici *Microl. cap. 23.*

ſ *Judica me Deus &c* Habet *Microl. ibidem*, & ex decreto Cœleſtini dici aſſerit *Durand. lib. 4. cum Platina*, qui Martinum Caſſinatem citat.

t *Numquam prætermittitur, niſi &c.* Quoniam in Miſſis Defunctorum, & de Paſſionis tempore, abſtinemus à Verſu lætitiæ, *Gloria Patri, & Filio*, quo Pſalmus, *Judica*, concludi debet: ideò Pſalm. totus omittitur, præterquàm quòd lætitiæ quoque Pſalmus eſt, dum dicitur contra triſtitiam: *Quare triſtis eſt anima mea*: at in his caſibus non eſt fuganda triſtitia.

A *Dominica Paſſionis*. Docent aliqui recentiores Hiſpani, hanc Rubricam ſervandam eſſe quoque in Miſſis votivis de Cruce, & Paſſione, tempore paſſionis: & alteram item, de qua infrà, ad *Lavabo*, ut non dicatur, *Gloria*; ſed verè diſpar eſt ratio, nam hæ votivæ ſunt, hoc eſt, non concordant cum officio de tempore: tùm Miſſa de Cruce diſcordat etiam in colore paramentorum à tempore paſſionis.

7 *Repetita Antiphona, Introibo, dextra manu producens ſignum Crucis à fronte ad pectus dicit. ℣. Adjutorium noſtrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cælum, & Terram. Deindè Altari ſe profundè inclinans junctis manibus dicit,* x *Confiteor, ut in Ordine Miſſæ, & proſequitur eodem modo ſtans inclinatus, donec à Miniſtro, vel Miniſtris, dictum ſit Miſereatur. Cùm incipitur à Miniſtris, Confiteor, ſe erigit; cùm dicit,* y *mea culpa, ter pectus dextra manu percutit, ſiniſtra infra pectus poſita.*

x *Confiteor Deo* Liturgia S. Jacobi à Confeſſione incipit. *Azor. lib. 10. cap. 36. qu. 1.* Damaſum autem auctorem facit, quòd apud Romanos ſit in uſu, *Radulph. prop. 23.* Pontianum *Berno de offic Miſſ. cap. 25.* & rectè ſolet eſſe juſtus in principio accuſator ſui. *Proverb. 18.* Meminit *Aug.* Confeſſionis hujus *ſerm. 48. de tempore*. Neque addas arbitrio tuo in Confeſſione hac Patroni nomen, aut alterius Sancti? quia Pius V. hoc expreſsè conceſſit Eccleſiis Hiſpaniarum, ergò non ſine Papæ licentia fieri debet additio, *Bul Pii V.*

y *Mea culpa, ter pectus, &c.* Percutimus pectus exemplo Publicani *Luc. 18.* quaſi peccata intùs incluſa contundentes, *ex Cypr. lib. de Orat. Dom.* vel, ac ſi cogitationes velimus à corde pellere, *ex Hier. in vita Hilarionis*; vel quia tunſio pectoris eſt contritio cordis *ex Auguſt. enarrat. 2. in Pſal 31.* vel *ex Nicol. I. cap. 54. ad Bulgar* ſignamus, quod in nobis ferimus, antequàm Deus feriat: vel flagellis, & percuſſionibus nos dignos fatemur, *ex Euthymio*; vel mundari cor optamus, & evacuari ſordibus, *ex Hier. contra Luciferianos*: vel ut excitemus cor noſtrum, ait *Theophylac.* vel ad placandum judicem ultionem de nobis ſumimus, *ex Chryſoſt. homill. 41. ad Pop.* vel ut caſtigemus carnem noſtram, qua Deum offendimus, *ex Auguſt. in Pſalm. 146.* Ab Apoſtolis ortum habet hic ritus, *ex Navar. de Hor. canon. cap. 4.* inclinationis autem ante

ante Altare, quæ fit in Confeſſione, antequam aſcendatur, meminit *Cypr. epiſt.* 64. Tunſioniſque pectoris hoc loco ad Confeſſionem *Auguſt. ſermone* 48. *de tempore ſuprà cit.*

8 *Si eſt coram Pontifice, Cardinali, Legato Sedis Apoſtolicæ, vel Patriarcha, Archiepiſcopo & Epiſcopo in eorum provincia, civitate vel diœceſi conſtitutis, ubi dicit*, vobis fratres, *dicat* tibi pater: *ſimiliter in fine, ubi dicit*, vos fratres, *dicat*, te pater: *quod dicens Summo Pontifici genefleſtit, aliis Prælatis profundè ſe inclinat.*

9 *Cùm miniſter, & qui interſunt (etiam ſi ibi fuerit Summus Pontifex) reſpondet, Confiteor, dicunt, tibi pater, & te pater, aliquantùm converſi ad Celebrantem.*

Vide hoc loco dignitatem Sacerdotis, cui coram Papa dicitur à circumſtantibus, tibi Pater, & te Pater.

Quid dicendum, ſi plures adeſſent Cardinales, ſeu Prælati æquales? ſicuti nemo eorum oſculantur Evangelium; ita non videtur dicendum: *Vobis Patres*: & *Vos Patres*; ſed tamen uſus obtinuit, ut in numero plurali hæc dicantur.

10 *Facta à circumſtantibus Confeſſione: Celebrans ſtans reſpondet*, z *Miſereatur veſtri, &c. Deindè producens manu dextra à fronte ad pectus ſignum Crucis, dicit, Indulgentiam, &c. (& ſi eſt Epiſcopus* a *accipit Manipulum, oſculando illum in medio.) Et ſtans inclinatus junctis manibus proſequitur, Deus tu converſus, & quæ ſequuntur in Ordine Miſſæ, clara voce uſque ad Orationem*, b *Aufer à nobis, &c. & cùm dicit, Oremus*, c *extendit, & jungit manus.*

z *Miſereatur, &c.* Habet *Microl. loco citato*, & item; *Indulgentiam*. Ad, *Miſereatur*; Miniſtri adhuc inclinati manent ſicut ad, *Confiteor*: ſtant autem ad, *Indulgentia*.

a *Accipit Manipulum*, Vide ſuprà quæ diximus, *tit.* 1. *n.*4 *de Manipulo Epiſcopi.*

d *Aufer à nobis*, Habetur hæc Oratio *in Ordine Som. poſt, Litanias in benedictione Eccleſiæ*; quis huc tranſtulerit, ignoratur.

c *Extendit, & jungit manus*. Extenſione manuum quaſi colligit ſacerdos aſtantium corda; junctione quaſi cogit eadem in unum ad Orationem: undè & clara voce dicit, *Oremus*, ita *Melchior Huelamus de Cæremon. Miſſæ*.

11 *Et tunc, ſi coram Summo Pontifice, aut aliis Prælatis ut ſuprà celebret, facta Summo Pontifici genufſexione, aliis Prælatis profunda reverentia, accedit ad medium Altaris ante infimum gradum, et ibi incipit ſecretò*, Aufer à nobis, *ut in Ordine Miſſæ.*

In Miſſa ſolemni miniſtri inclinent, percutiant ſibi pectus, ut ſuprà; ſed ad, *Oremus*, non deducant manus, quod ſolius eſt Sacerdotis invitantis, iiſdem manus ſemper junctas teneant à princio Confeſſionis uſque ad finem Signa quoque Crucis ſibi adhibeant, quod etiam in tota Miſſa obſervent, excepto Subdiacono, dum Patenam tenet.

De Idtroitu, *Kyrie eleiſon*, & Gloria in Excelſis. IV.

1 D*VM dicit*, Aufer à nobis *&c. Celebrans, junctis manibus aſcendit ad medium Altaris, & ibi inclinatus, manibuſque item junctis ſuper eo poſitis, & ita ut digiti parvi dumtaxat frontem, ſeu medium anterioris partis tabulæ, ſeu menſæ Altaris tangant, reſiduo manuum inter Altare, & ſe retento, pollice dextro ſuper ſiniſtrum in modum Crucis poſito (quæ omnia ſemper obſervantur, cùm manus junctæ ſuper Altare ponuntur) ſecretò dicit, Oramus te Dñe, &c. & cùm dicit, Quorum reliquiæ hic ſunt*, d *oſculatur Altare in medio*, e *manibus extenſis æqualiter hinc indè ſuper eo poſitis: quod ſemper ſervatur, quando oſculatur*

latur Altare: ſed poſt conſecrationem pollices ab indicibus non diſunguntur. In omni etiam de oſculatione ſive Altaris, ſive libri, ſive alterius rei, f *non producitur ſignum Crucis pollice, vel manu ſuper id, quod oſculandum eſt.*

d *Oſculatur Altare*. Meminit *Juſtin. in fin. Apol.* 2. oſculi Altaris inter orandum, in ſignum venerationis; hoc autem loco fit, *ex Innoc. III lib. 2. cap.* 15. & ſicut Altare Chriſtum deſignat; ita Sacerdos meminiſſe debet deſiderii, & amoris ſponſę. *Oſculetur me oſculo oris ſui, ibid.* eſt etiam oſculum ſignum reverentiæ, undè Eſther oſculabatur apicem virgæ Regis. Caveat ergò, ne audiat celebrans vocem illam: *Oſculo filium hominis tradis? Durand. lib. 2. cap* 57. Caveat item, ne oſculetur à latere Altaris ſed in medio Altari illud idem oſculetur, ubi ſunt Reliquiæ Sanctorum.

Monet *Hier. Cantonus in Ordinar. divin. Offic.* quòd, ubi non ſunt Reliquiæ Sanctorum, ex diſpenſatione Apoſtolica, in Altari, omitti debent verba: *Quorum Reliquiæ hic ſunt*; eoque caſu oſculum Altaris fieri debet ad ea: *indulgere digneris*: & benè monet.

e *Manibus extenſis*, *&c.* Hæc *Durand. lib.* 4. *cap.* 39. quia inquit, ſi renuit operari, amor non eſt, *ſecundùm Gregorium*, & quia omnium temporalium curam deponere debet, qui tanto ſacrificio operam dat, *Idem*. vel ad pacem indicandam à Chriſto utrique populo nunciatam, qui ſignificatur in utroque latere Altari, *Eduenſ. cap.* 12. Junctio item manuum ad anteriorem, & ſuperiorem Altaris partem, ſignificat Chriſtum feciſſe utraque unum, *Scortia lib.* 3. *cap.* 12.

f *Non producitur ſignum Crucis*. Quia, Altare, vel Ara eſt conſecrata; liber etiam, & aliæ res aliis de cauſis ſanctificatæ.

2 *Oſculato Altari accedit* g *ad cornu ejus ſiniſtrum, ideſt, Epiſtolæ: ubi ſtans versùs Altare, et producens à fronte ad pectus* h *ſignum Crucis, incipit intelligibili voce Introitum Miſſæ, et proſequitur junctis manibus: Cùm dicit Gloria Patri, tenens junctas manus,* i *caput inclinat versùs Crucem Cùm repetit Introitum, non ſignat ſe, ut priùs, et eo repetito, junctis manibus ante pectus accedit ad medium Altaris, ubi ſtans versùs illud ſimiliter manibus junctis, dicit eadem voce ter* l *kyrie eleiſon, ter Chriſte eleiſon, et iterum ter kyrie eleiſon, alternatim cum miniſtro. Si miniſter, vel qui interſunt, Celebranti non reſpondeant, ipſe ſolus novies dicit.*

g *Ad cornù ejus ſiniſtrum*: appellat *Ivo Carnot. ſerm. de conven. novi, et veter ſacrificii*. Epiſtolæ latus, dextram partem Altaris, & ſignificare dicit Iſraelitas, qui erant à dextris. Dei; ſed quod eſt ſiniſtrum, ſibi eſt dextrum, reſpectu dextræ celebrantis. Idem habet *Innocent. III. lib. 2. cap.* 22.

h *Signum Crucis, etc. Burchard* & hìc præciſe Miſſa incipit: quare convenit, ut ſignum Crucis faciat Sacerdos.

De Introitu, & ejus partibus egimus *ſup. par.* 1. *tit.* 8. *num.* 1.

i *Caput inclinat*: Cùm Trinitati datur gloria, Crucifixo reverentiam exhibemus, in quo tota Trinitas ob unitatem eſſentiæ cum Verbo reperitur eſſe: & eo caſu ſatis eſt convertere caput ad crucem, non perſonam, quod in ſequentibus nota.

l *Kyrie eleiſon ſuprà tit.* 8. *num.* 2.

3 *Dicto ultimo Kyrie eleiſon; Sacerdos ſtans* m *in medio Altaris, et* n *manus extendens, elevanſque uſque ad humeros, (quod in omni manuum elevatione obſervatur) voce prædicta incipit, ſi dicendum ſit, Gloria in Excelſis. Cùm dicit Deo, jungens manus,* o *caput Cruci inclinat: quo erecto, ſtans junctis manibus ante pectus, proſequitur uſque ad finem, cùm dicit, Adoramus te, Gratias agimus tibi, et Jeſu Chriſte, Suſcipe deprecationem noſtram; et iterum; Ieſu Chriſte, caput Cruci inclinat Cùm dicit in fine, Cum ſancto Spiritu, ſeipſum* p *à fronte ad pectus ſignat, interim abſolvens, In gloria Dei Patris, Amen.*

m *In medio Altaris*. Quia mediator Chriſti eſt, quem repræſentat Sacerdos *dict.* 10.

F 2 Quo-

Quoniam, & quia Angeli media nocte Nativitatis Chriſti in medio Paſtorum hunc Hymnum cecinerunt. *Durand. lib 5.cap.13.*

n *Manus extendens, &c.* Ad decentiam motus hic terminus manuum præſcribitur uſque ad humeros, non ad myſterium; & elevatio earum deſignat, quòd cæleſtia diligimus, *ex Orig. Homil. 11. in c 17. Exodi.* Extenſio verò vim affectivam orantis, *ex Baſil cap Iſaia.*

De gloria in Excelſis, vide ſuprà *tit.8.n.3.*

o *Caput. Cruci inclinat* In ſex locis caput inclinamus in hoc Hymno: & ratio eſt ſummæ reverentiæ; ideòque caput inclinatur Cruci, quæ eſt in medio. Caput Deo inclinatur, *ait Burchard.* at Deus in Altari eſt in Cruce, ergò Cruci inclinemus, ut docet *Chryſoſtomus in Liturgia*.

* Monet *Jo: Baptiſta Conſtantius in Monit. ad Curatos*, genuflectendum eſſe ad verbum, *adoramus*, & in Symbolo ad Verbum, *adoratur*, ſi nimirum ibi eſt Sacramentum, ſed gratis dicit, & nullo auctore.

p *A fronte ad pectus ſignat.* Hoc eſt, ſigno Crucis, ſicut etiam in fine Symboli, quia Hymnus Angelicus, & Symbolum ſunt de verbis Evang quod Crucem continet, *Beleth. c. 50.* at ſiniſtram infra pectus pone, ut ſuprà; & junge manus in verbo *Amen* in fine.

4 *In Miſſa ſolemni Sacerdos facta confeſſione* q *aſcendit cum miniſtris ad medium Altaris; ubi dicto, Oramus te Domine, &* r *oſculato Altari ponit* ſ *incenſum in Thuribulum,* t *miniſtrante Diacono naviculam, &* u *Thuriferario Thuribulum. Diaconus parùm inclinatus versùs Celebrantem dicit: Benedicite pater reverende; &* x *oſculatur cochlear, & manum Celebrantis, antè, & poſt Celebrans* y *ter incenſum ponit in Thuribulum dicens interim: Ab illo benedicaris; & depoſito cochleari, producens manu dextra ſignum Crucis ſuper thus in Thuribulo, illud* z *benedicit. Poſteà Diaconus* a *dimiſſa navicula, accipit Thuribulum, & dat Celebranti, oſculata priùs catenularum ſummitate, & manu illius dextra. Qui facta Cruci profunda reverentia, eam ter incenſat nihil dicens: & facta iterum Cruci reverentia,* b *incenſat Altare ter ducens Thuribulum æquali diſtantia,* c *prout diſtribuuntur candelabra à medio ejus uſque ad cornu Epiſtolæ: ubi demiſſa manu, thurificat illius poſtremam partem inferiorem,* d *mox ſuperiorem, his ducto Thuribulo: & converſus ad Altare, elevans manum incenſat ejus planitiem, ſeu menſam in parte anteriori, ter ducens Thuribulum uſque ad medium, ubi facta Cruci reverentia, procedendo thurificat aliud latus Altaris triplici ductu uſque ad cornu Evangelii, & pariter incenſata inferiori, & ſuperiori parte ipſius cornu Evangelii duplici ductu, adhuc ſtans ibidem, elevans Thuribulum ter incenſat ſuperiorem tabulæ partem verùs medium Altaris, ut fecit in cornu Epiſtolę: deindè manu aliquantulum demiſſa, incenſat anteriorem ejus partem, ſeu frontem ter ducens Thuribulum, dum procedit a cornu Evangelii uſque ad medium Altaris, et facta Cruci reverentia, incenſat ſimiliter triplici ductu reliquam partem anteriorem uſque ad cornu Epiſtolæ: ubi reddito Thuribulo ipſi Diacono, ab eo ipſe ſolus incenſatur.*

q *Aſcendit cum Miniſtris*. Diaconus ſiniſtra manu, Subdiaconus dextra Albam, & veſtem anteriorem celebrantis paululum elevant, dum ille aſcendit.

r *Oſculato Altari*. Miniſtri non oſculantur, neque tangunt Altare, ſed ſuo quiſque loco genuflectit, & ſtatim ſurgit: quod ſemper obſervent.

ſ *Incenſum in Thribulum*. Hic primum Thuribuli nomen habetur. Thymiamaterium appellat *Ambroſ. libro 4 de Sacer, cap. 1.* Thymiama ſignificat incenſum -

Canon 3. Apoſt. meminit, & Damaſ. in vita ſoteri, & Silveſtri: uſumque ad nos ab Hebræis manaſſe docet *Belar. lib. 2. de Miſſa cap.* 14. Sed nota, ſi quicquam, aliud miſceatur cum incenſo, major quantitas ſemper eſſe debet incenſi, ut dicitur *in Cęrem. Epiſ lib. 1. c. 23.* ut incenſum dici queat Thuribulum autem ſignificat Chriſtum, igne Spiritus Sancti plenam, & odore bono. *Amalar. lib. 3. cap. 5. &* 18. Tres Catenulæ tres denotat uniones in Chriſto, quibus dividitas, & humanitas junguntur, ſcilicet unionem carni ad animam, divinitas ad carnem, & ejuſdem ad animam: quarta Catenula deitatis ad compoſitum *Inn. 3. lib. 2. cap. 17.*

t *Miniſtrante Diacono naviculam*. Datur illi navicula aperta ſine oſculis à Thuriferario. Navicula verò dicitur, quia formam navis refert. Acerta dicta eſt *à Tertulliano Apolog adverſus Gentile c. 9.*

Subdiaconus in hoc caſu ſtat à ſiniſtris celebrantis.

u *Thuriferario Thuribulum*, hoc eſt, ſuſtentante Thuriferario annulum majorem manu ſiniſtra, & elevato altero annulo operculi manu dextera, eademque manu complectente catenulas circa medium earum inter operculum, & Thuribulum, flexoq; quaſi genu dextero, offerente Thuribulum æqualiter elevatum ad naviculæ altitudinem celebranti.

x *Oſculatur cochlear, & manum.* Oſculum rei, quę porrigitur ſit ad fidem, & dicitur oſculum fidei. Oſculum vero manus eſt ad venerationem, ait *Hieron. in Ruffinum* utrumque oſculum requirit *Craſ. libro 1. cap. 20.*

y *Ter incenſum ponit, &c.* Manum ſiniſtram pectori admovet celebrans, & dexteſa ſumit ter, & imittit ter incenſum in Thuribulum de navicula.

z *Benedicit*. Non addit, *In nomine Patris, &c.* Benedictio verò incenſi eſt antiqua *in Liturgiis S. Baſilii, & S. Chryſoſt.* Apud nos cum manu fit, & loquimur cum incenſo ipſo: *benedicaris*.

a *Dimiſſa navicula*. In manu Thuriferarii, qui ſine oſculis, demiſſo operculo ſtatim tradit Thuribulum Diacono.

b *Incenſat Altare*. Habetur in *Liturgia Sancti Iaccbi*, tum *Dion. c. 3. & Amb in Luc. capit.* 1. aſtruunt Altaris incenſationem, ſed initio Miſſę eam faciendam eſſe, & apud quaſdam Eccleſias fuiſſe tunc in uſu, ſcribit. *Hugo Victorin. de off. Eccleſ. lib. 2. cap.* 14. Fit autem incenſatio ad repræſentandam gloriam Dei, qui nebula apparebat; tum ad reverentiam loci; ut malus ordo inde pellatur concurrentis populi, *Bellar. lib. 2. de Miſſ cap* 15. tum ad repræſentandum odorem bonum Chriſti, *ex Sancto Germano in Theoria*: tum Orationem ad Deum dirigendam eſſe, *ex Pſalm.* 104. *S. Thom. 3. parte quaſt. 83. artic.* 5. demum ad expellendos etiam dęmones, *Innoc. III. libr. 2. cap. 17.*

c *Prout diſtribuntur Candelabra*. Non enim incenſantur Candelabra, ſed poſterior illa pars Altaris, in qua ſunt Candelabra. Si pauciora ea ſint, quam ſex, adhuc triplici ductu Thuribuli ea pars eſt incenſanda, *ut ſequenti numero dicitur*.

d *Mox ſuperiorem. &c.* Ideſt, ſemel inferiorem, ſemel ſuperiorem, non unamquamque parte ſemel, & iterum.

Nihil in tota hac incenſatione a celebrante dicitur.

5 *Si verò in Altari fuerint* e *Reliquiæ, ſeu Imagines Sanctorum, incenſat Crucem, & facta ei reverentia, antquam diſcendat à medio Altaris, primum incenſat eas, quæ à dexteris ſunt, ideſt, à parte Evangelii prope Crucem bis ducens Thuribulum, & iterum facta Cruci reverentia: ſimiliter incenſat bis alias quæ ſunt à ſiniſtris, hoc eſt par. Epiſtolę, deinde proſequitur incenſationem altaris, ut ſupra, ter ducens Thuribulum in unoquoq. latore, etiamſi in eo eſſent plures Reliquiæ, vel Imagines, ſeu etiam plura, vel pauciora candelabra.*

e *Reliquiæ*. Reliquiis, ſeù Imaginibus ideſt, ſtatuis Sanctorum, (non pictis imaginibus in pariete) fit reverentia cum thure hoc loco; tamen iiſdem non inclinat caput Celebrans, ad differentiam Crucis cui inclinare debeat, ea ratione, qua abſtinemus à genuflexione, quæ fit, verbi gratia, Epiſcopo proprio, ſi coram eo ſit Cardinalis, aut Papa * & hic ritus ſervatur Romæ, ne ſcilicet fiant immediatè tres capitis inclinationes, ut attentè conſideranti patet, approbat incenſationem imaginum

ginum Sanctorum *Synod 7. Act. 4* ergo multo magis Reliquarum, & *S. Baſilio teſte*: hoc ipſum, quod erga conſervos bonos honor, erga ipſum Dominum commune benevolentiæ ſignum exhibetur. Honor autem & cultu, Reliquiarũ habetur *l 6. Cõſt. Ap. c. 30.*

6 *Si in Altari fuerit Tabernaculum Sanctiſſimi Sacramenti, accepto Thuribulo, antequam incipiat incenſationem* f *genuflectit, quod item facit,* g *quotieſcumque tranſit ante medium Altaris.*

f *Genuflectit.* Ob præſentiam Sanctiſſimi Sacramenti, quamvis lateat: & eo caſu non inclinat caput Cruci, quam incenſat, adorat igitur, quod latet, & patet; Sacramentum, & Crucem; incenſat, quod manifeſtè patet, ideſt, crucem. Antitypa Corporis Chriſti, ideſt, Symbola vocat Euchariſtiam *Clem l. 6. Conſt. cap. 26.*

g *Quotieſcunque tranſit.* Accidit tranſire ante medium Altaris in incenſatione bis: & textus loquitur tantum de incenſatione Altaris: non de alio tranſitum in Miſſa.

7 *Diaconus, & ſubdiaconus hinc inde* h *aſſiſtunt Celebranti, dum incenſat, & cum tranſeunt ante Crucem, ſemper genuflectunt Deinde Celebrans, Diacono à dextris ejus, Subdiacono à dextris Diaconi ſtantibus in cornu Epiſtolæ,* i *legit Introitum, & Kyrie eleiſon: Cùm verò intonat hymnum, Gloria in Excelſis Deo, Diaconus, & Subdiaconus,* l *unus poſt alium, ſtant à tergo Celebrantis; poſtea* m *aſcendunt ad Altare, & hinc inde Diaconus à dextris, & Subdiaconus, à ſiniſtri cum Celebrante hymnum ſubmiſſa voce* n *proſequuntur uſque ad finem. Quod etiam ſervatur, cum dicitur Credo, & cum dicitur Dominus vobiſcum. Oratio, Præfatio, & Pater noſter, Diaconus, & Subdiaconus, ſimiliter ſtant unus poſt alterum à tergo Celebrantis.*

Aſſiſtunt Celebrantis. Miniſtri inſerviunt hinc inde elevando planetæ eam partem, quæ eſt circa brachia Celebrantis, ut non impediantur, altera eorum manum pectori interim admota.

Diaconus accipiendo Thuribulum à Celebrante, oſculatur primò manum ejus, tum Catenularum ſummitatem, eumq; incenſat cum inclinatione ſemper profunda captis, ante & poſt, cui Celebrans nec modicum quidem caput inclinat.

Librum amovet de Altari Thuriferarius ſi abeſt Cæremoniarius, & reſtituit ſtatim, quod nimirum incenſandum eſt cornu Epiſtolæ, ſeu Evangelii, tempore incenſationis hujus, & Oblatorum infra. * quod ſi adſit Aſſiſtens pluviali indutus, ejuſdem erit amovere librum. *Cærem. Ep lib. 1. c. 7.*

Subdiaconus autem ad incenſationem Celebrantis à Diacono ſiſtit ſe contra cornu Epiſtolæ, neque cum Diacono caput inclinat Celebranti.

Finita incenſatione redit in Sacriſtiam Thuriferarius, qui propterea non habet locum ſtabilem in presbyterio.

i *Legit Introitum.* Solus Celebrans legit non miniſtri; quia tamen reſpondent, dicunt cum eo novies, *kyrie & Chriſte eleiſon* in eodem cornu Epiſtolæ uſq; ad nonum.

l *Unus poſt alium* Diaconus ſuper ſecundum gradum, Subdiaconus in piano Cappellæ ſe locant, formantes rectam lineam, tanquam ſervi poſt Dominum.

m *Aſcendunt ad Altare.* Facta in medio tantum, ubi ſunt, prius genuflexione non alia iterum ad Altare.

n *Proſequuntur uſque ad finem.* Caput inclinant miniſtri cum celebrante, & ſignant ſe in fine. Si ſedendum erit, parato ſcamno oblongo, & decenter veſtito à latere Epiſtolæ, in plano Cappellæ, poſt quam celebrans dixerit ſecreto Hymnum Angelicum, facta Cruci à celebrante inclinatione ſeu genuflectione, (ſi in altari fuerit tabernaculum Sanctiſſimi Sacramenti) & à miniſtris ſemper genuflexione, deſcendunt unus poſt alium per breviorem viam à latere Epiſtolæ ad ſedem paratam, in qua ſedent cooperto capite; quod tamen aperiunt cum inclinatione ad verba ſupra notata Hymni, dum cantantur à Choro. * in fine verò non ſe ſignant rurſus ſigno crucis: quæ omnia & Symbolo ſunt obſervanda.

Sedet celebrans medius inter Diaconum à dextris, & Subdiaconum à ſiniſtris ſtant Acolythi regulariter apud Credentia.

Reverſuri verò Ad Altare, dimiſſis birretis, procedunt unus poſt alium per planũ Cappellæ, & facta in medio reverentia Altari,

tati, ut ſupra, aſcendunt quiſque ad locum ſuum, uno remanente poſt alium.

Si verò ſedendum non ſit, quod maximè decet coram Sacramento in Altari expoſito, ſtabunt apud Altare quaſi pares ex communiori uſu Romano, à principio uſque ad finem dicti Hymni cantati a Choro, & inclinabunt, ut ſupra dictum eſt. Finito que Hymno, facta à miniſtris genuflexione ibidem, deſcendunt ad gradus ſuos, ut unus ſtet poſt alium.

Habes in fine hujus Rubricæ, quoties miniſtri dare debent unus poſt alium in Miſſa, ideſt, novies, ergo non in aliis caſibus, quam hoc loco præſcriptis, & nunquam extra Miſſam.

De Oratione. V.

1. D*icto Hymno, Gloria in Excelſis, vel ſi non ſit dicendus, eo omiſſo, Celebrans* o *oſculatur Altare in medio, manibus hinc inde ſuper eo, ut ſupra, extenſis, tum illis ante pectus junctis, & demiſſis ad terram oculis, vertit ſe à ſiniſtro latere ad dexterum* p *verſus populum, hoc eſt per eam partem, qua reſpicit cornu Epiſtola, & extendens, ac jugens manus ante pectus, ut prius dicit voce pradicta,* q *Dominus vobiſcum (vel ſi ſit Epiſcopus,* r *Pax vobis, quod dicitur, tantum hoc loco, quando* ſ *dictus eſt Hymnus, Gloria in Excelſis)* ℟. t *Et cum ſpiritu tuo, & junctis ut prius, manibus* u *revertitur per eandem viam ad librum, ubi eas extendens, & iungens ante pectus, caputque Cruci inclinans, dicit,* x *Oremus; tum* y *extendit manus ante pectus, ita ut palma unius manus reſpeciat alteram, et digitis ſimul junctis, quorum ſummitas humerorum altitudinem, diſtantiamque non excedat, quod in omni extenſione manuum ante pectus ſervatur* z *Stans autem, ut ſupra extenſis manibus,* a *dicit Orationem. Cum dicit,* b *Per Dominum noſtrum, jungit manus, eaſque junctas tenet uſque ad finem; ſi aliter concludi, Oratio, Qui tecum, vel, Qui vivis, cum dicit, in unitate, jungit manus.*

Hæc, & quæ ſequuntur uſque ad numerum 4 incluſivè ferè omnia *Burchardus*.

o *Oſculatur Altare*. Alia ratione hic oſculatur Altare Sacerdos ſalutaturus populum, quaſi qui accipiat pacem à Chriſto per Altare, ut ſupra ſignificato, ut eandem det populo, pro quo ſtatim eſt oraturus: cui ideo dicit, *Dominus vobiſcum*, vel, ſi Epiſcopus eſt, *Pax vobis*; extenſio verò, & junctio manuum eadem ſignificant, quæ diximus in verbo, *Oremus*, ſupra *tit. 3. n.* 10.

* Præter extenſionem, & junctionem manuum, addit congruè elevationem earundem. *Cærem. Epiſc. lib* 2. *cap.* 8.

* Qui utuntur perſpicillis ſolent ea hoc loco deponere primum: deponant autem ea quidem ſuper Altare, nunquam tamen ſuper corporale.

p *Verſus populum*, ita *Amalar. lib. 2. cap.* 9. quos ſalutamus, eis faciem præſentamus: & à ſiniſtro latere ad dexterum ſe vertit Sacerdos, tum quia hic motus naturalis eſt; tum quia bonum eſt omen in dextera. *Dextera Domini fecit Virtutem. Durand. lib.* 4 *cap.* 14.

q *Dominus vobiſcum*. His, quæ ſupra diximus, *par primam tit. 7. num.* 17. adde haberi *in Liturgia Graca Sancti Petri* diviniſſimam hanc ſalulationem, quæ ita appellatur *à Dionyſ. de Eccleſ. Hier.* per hanc autem ſalutatur Eccleſia, etiamſi unus tantum ſit præſens *Alexand. Alenſ. par. 4. quaſt.* 36. & tribuitur Apoſtolis ejuſdem uſus *Conc. Bracar. 1. cap.* 21.

Septem ſanè vicibus dicitur in Miſſa, ſi bene numeros, *Dominus, vobiſcum*, quatenus excluſis ſeptem vitiis capitalibus, ſuſcipiat populus ſeptiformem gratiam, *ex Innoc. III. lib. 2. cap.* 24. qui tamen indicat c. 22. vel ſuo tempore non dictum eſſe, *Dominus vobiſcum*, in fine Confeſſionis ante Miſſam; vel Miſſam ab eo præcisè ſumi, ad Introitu tantum, nam ſalutatione ſeptem ab eo indicatæ explicantur à *Durand. libro* 2. *c.* 14 ut una earum ſit illa, quæ ſit ante Communionem, *Pax Domini ſit ſemper vobiſcum* quam nos non muneramus inter eas.

Ex his etiam ſemptem vicibus ter non vertit ſe Sacerdos ad populum, nempe, in fine Confeſſionis, ante Evangelium, & in Præfationem, & in hac quidem, quia inquit *Innoc. d. c.* 22 cor habet ſurſum ad Dominum.

jamque proximo ſacrificio totus intentus eſt, ad Evangelium autem *inquit*, *Durandus*, totus eſt intentu ad verbum Dei annuntiandum, ferè idem dicam, & ego in fine Confeſſionis totus eſt ad ſe purgandum.

ſ Nota præterea, quod alternatim, non ſe vertit & ſe vertit, ſalutaturus populum Sacerdos, præterquam in fine Miſſæ; quia populum mox eſt dimiſſurus. Prima, tertia quinta vice non ſe vertit; ſecunda, quarta ſex, & ſeptima ſe vertit, quod velet etiam ad varietatem.

r *Pax vobis*, Dicitur *in libro* 8. *conſt. Apoſt. cap.* 15. Pax Dei, illud autem habetur expreſsè *in Liturgii Sancti Jacobi*, *& S. Baſilii*, tamquam prima vox Chriſti ab Epiſcopo, *ex S. Remigio*, *à quo innocentius III lib.* 2. *cap.* 24. ut oſtendat Epiſcopus ſe eſſe Chriſti Vicarium, ſicut in ſequentibus ſalutationibus ſe demonſtrat deinde Sacerdotem. *Idem ibid.* Tribuit Anacleto *Hugo Vict. lib.* 2 *cap.* 11. ritum dicendi; *Pax vobis*: & verè ſolius eſt Epiſcopi diſtribuere dona Chriſti, cujuſmodi pax eſt, *ex Optato Millou lib.* 1. *circa fin.*

ſ *Dictus eſt Hymnus*, *Gloria*. Indicat *Ordo Romanus*. ratio eſt *Durandi loco citato*, quia in Hymno Angelico dicitur; *Et in terra Pax.* ideo ſubditur? *Pax vobis*, ab Epiſcopo: & quia hæc ſalutatio à Chriſto facta fuit in die lætitiæ, qua plenus eſt Angelicus Hymnus.

t *Et cum ſpirito tuo*. Nil melius, ait, *Florus Magiſter*, *in expoſitione Miſſa* quam quod optet populus Sacerdoti, quod ipſe optat Eccleſiæ, habetur hoc *in prædictis Liturgiis*; quod & à populo toto reſpondebatur, teſte *Chryſoſtomo humil.* 36. *in Epiſtolam primam ad Corinthios*, *& Microl. capitolo* 2. nunc Miniſter reſpondet pro populo. Eſt autem ſumptum à S. Paulo *Dimoth ultimo*. neque dicitur, *tecum*, quia ſpiritualiter officia Eccleſ. fiunt Ex *Petro Damiano*, *de Dominus vobiſcum*, *capitolo* 3. ut nimirum unus ſit affectus Sacerdotis, & populi, *Amalar. lib.* 2. *cap.* 9.

u *Revertitur per eandem viam*. Ita, & *Durand. loco citato*, & ratio motus eſt ad librum.

x *Oremus*. Habetur in *Liturgiis*; *Sanctorum Petri*, *Jacobi*, *& Marci*, ante Orationes publicas dicitur ſemper, *ex Auguſt. Epiſt.* 106 *ad Vitalem*: & hoc loco habet *Ordo Romanus*. unde *ab Uranio Scriptore vita Sancti Paulini Epiſcopi Nolani* appellatur, indictio Orationis; quia invitamus alios ad Orationem, quæ ſequitur, ut patet: ſed *Durand.* innuit dici ante medium Altaris ab aliquibus, ab aliis vero, ubi Orationem ſunt dicturi, ut inter inſinuationem & Orationem nihil omnino interponatur *ibidem*; quod à nobis eſt uſitatum, quia congruentius.

y *Extendit manus*. Ex Paulo 1. *Timoth.* 2. *Levantes puras manus*. ſcribit *Tertull. de Orat. cap.* 12. manibus ſublimius elatis temperatè, & probè elatis: temperantè, inquit, & indeo in Rubrica præſcribuntur fines, ut humeros non excedant; in Miſſa vero ſignificat extenſionem Chriſti in Cruce in qua ſtatim oravit pro crucifixoribus, *Innocentius Tertius libro ſecundo capit.* 28. & ante eum *Microlog. cap.* 16 forte deſumptum eſt à veteri teſtamento, nam Moyſes levans manus ducit Amalechitas *Exod.* 17. Salomon expandit manus ſuas orans Deum, 3. *Reg.* 8.

z *Stans*. Stare in oratione juſtorum eſt? genua flectore peccatorum, ex *Juſtino Martyrè libro quaſt. q.* 115. Ritus autem ſtandi hoc loco habetur apud *Innoc. III. lib.* 2. *cap.* 22.

a *Dicit Orationem*. Vide, quæ diximus ſupra *tit.* 9. *part.* 1

b *Per Dominum*, *jungit manus*. De variis concluſionibus ſupra *tit* 9. *num.* 17. Junctio manus, quod eſt devotionis, & humilitatis ſignum, reſpondet optime concluſioni Orationis: & multo magis, cum dicitur, *in unitate*, utraque ſcilicet manu juncta.

2 *Cum nominatur JESUS, caput verſus Crucem inclinat: quod etiam facit, cum nominatur in Epiſtola. Et ſimiliter ubicumque nominatur nomen B MARIÆ, vel Sanctorum, de quibus dicitur Miſſa, vel fit* c *Commemoratio, item in Oratione pro Papa, quando nominatur, ſemper caput inclinat, non tamen verſus Crucem. Si plures Orationes ſunt dicenda, idem in eis in voces, extenſionem manum, & capitis inclinatione, quod ſupra dictum eſt, obſervatur.*

Aperta

Aperta eſt cauſa reverentiæ in his nominibus. Cruci verò, quia ibi præterea eſt imago Chriſti, æqum eſt, ut ad nomen JESUS caput inclinetur; qua de re *Octava Synod. can.* 3 *& Concilium Moguntinum, cap. de uſu imaginum*, § 2.

c *Commemoratio*, Nomine commemorationis hoc loco ne tamen intelligas ſuffragia communia Sanctorum in Oratione *Acunctis*, ſed commemorationem de Feſto Simplici Sanctorum, ſeu de Octava, ad quorum nomina, etiam in Canone, caput inclinatur.

3 *Si Altare ſit* d *ad Orientem verſus populum, Celebrans verſa facie ad populum, non vertit humeros ad Altare, cum dicturus eſt, Dominus vobiſcum, Orate fratres, Ite miſſa eſt, vel daturus benedictionem; ſed oſculato Altari in medio, ibi expanſis & junctis manibus ut ſupra, ſalutat populum, & dat benedictionem.*

b *Ad Orientem* Ex traditione Apoſtolorum orandum eſt ad Orientem, *S. Athanaſius de plur. & neceſſ. quæſt.* 14. addit cauſas, quarum Prima eſt, quia *ex Pſal.* 131. adorandum, eſt ubi ſteterunt pedes Domini, qui ex *Zach.* 14. in monte olivarum in Oriente ſtare dicuntur. Altera eſt, quia Deus eſt lux vera. Tertia ut reſpiciamus Paradiſum; unde Adam ejectus fuit: eſt *Clem. lib.* 8 *Conſtit. cap.* 15. *& Nyſeni de orat.* Quartam addit *Juſtin. ad Orthodox. quæſt.* 118. quia Oriens eſt pars honoratior mundi. Quintam *Damaſc.* 4 *de fid ortohod cap.* 13. qui Chriſtus in Cruce occaſum reſpiciebat eodemq; ſitu cælum aſcendit, & inde eſt venturus ad judicium converſi, igitur ad Orientem, quaſi ſedem Chriſti, nos in occaſu ſemper ob culpam oremus. Sextam, *S. Tho.* 1.2. *quæſt.* 3. *art.* 3. *ad quintum*, ad differentiam Judæorum, qui ad Occidentem orabant, ut ex ſitu Templi Salomonici colligit *Anaſtaſ. Nicen. quæſt.* 18. Septimam, *Tertull. contra Valentin. cap.* 3. quia in aurora venit ad Apoſtolos Deus in Pentecoſte. Octavam. *Auguſt. lib.* 2. *ſerm. Dom. cap.* 9. quia monemur convertere animum ad naturam præſtantiorem, ideſt. Deum; ſicuti convertimus corpus terrenum ad cęleſte nobilius. Verum nunc ac omnem partem Miſſam celebamus, quia Deus ubiq; eſt; neque intelligitur hæc Rubrica de omni Altari ad Orientem, ſed eo, quo celebrans habet, & Crucem, & populum ante faciem ſuam.

4 *In quatuor temporibus, vel alias, quando dicendę ſunt plures Orationes cum Prophetiis; dicto Kyrie eleiſon, in medio Altaris, revertitur ad cornum Epiſtola, ubi ſtans ante librum extenſis & junctis ante pectus manibus, & caput Cruci inclinans, dicit Oremus,* e *Flectamus genua, illico manibus ſuper Altare extenſis, ut ſeipſum ad Altare ſuſtineat, genuflectit, & ſine mora ſurgens, eadem vocem miniſtro reſpondente: Levate, manibus extenſis dicit* f *Orationem ut ſupra, & in concluſione eas jungit. Dum autem legit Prophetias, tenet manus ſuper librum vel Altare poſitas, ut mox dicetur de Epiſtola.*

e *Flectamus genua*. Habet. *Microl cap.* 28. ut oratio. quæ fit cum jejunio, addita humilitate, fit efficacior. *Durand lib* 4. *cap.* 14 habes ritum genuflectendi, & ſtatim ſurgendi, ad indicandum, quod propter peccatum in terram delapſi ſumus, & per benignitatem Dei revocati ſumus, *apud Baſil. libro de Spiritu Sancto cap.* 2. ubi etiam hunc eundem ritum deducit ab Apoſtolis.

Duo genua flectit vult *Alcoc. in ſuo Ceremoniali* ex vi verborum: *Flectamus genua*: ſed vim non faciunt, quia dum ſinguli genu, plura genua tunc flectuntur.

f *Ad orationem*. Populus ſaltem acclinis eſſet debet ad Orationem, uſque ad, *Per omnia*, *ex Alcuino cap. de celebratione Miſſ.* additum eſt Amen ab Anacleto, *ex Hugone Victorino libro* 2. *capit.* 11. de cujus ſignificatione diximus ſupra, *titulo* 9. *num.* 7.

5 *In Miſſa ſolemni cum dicitur, Dominus vobiſcum, & Oratio, Diaconus, & Subdiaconus ſtant retro poſt celebrantem* g *Flectamus genua, dicitur à Diacono, à ſubdiaco-*

diacono vero, Levate illo primum genuflectente, hoc primum ſurgente, h *celebrans vero non genuflectit.*

g *Flectamus genua.* Ad Diaconum ſpectat, *teſte Cæſar. Arel. homil. 30. de genuflect.*

h *Celebrans non genuflectit.* Vide ſupra *titulo 17. num. 3. parte 1.* Miniſtri caput inclinant in Oratione, eodem modo, quo Celebrans, & deceret, ut manus junctas iidem tenerent, neque Diaconus in fine Orationis tenetur dicere ſubmiſſa voce: *Amen*, quod quidam putavere. Satis enim eſt, quod à Choro reſpondeatur Sacerdoti.

De Epiſtola, Graduali, & aliis, uſque ad Offertorium. VI.

1 D*ictis Orationibus, celebrans poſitis ſuper librum, vel ſuper Altare manibus, ita ut palma librum tangant, vel ut placuerit, librum tenens,* i *legit Epiſtolam, intelligibili voce, & reſpondetur à miniſtro, Deo gratias, & ſimiliter ſtans eodem modo proſequitur Graduale, Alleluja, & Tractum, ac Sequentiam, ſi dicenda ſint. Quibus dictis, celebrans ſi privatim celebret, ipſemet, ſeu miniſter portat librum Miſſalis* l *ad alteram partem Altaris in cornu Evangelii, & dum tranſit ante medium Altaris, caput Cruci inclinat, & Miſſale ſic locat, ut poſterior pars libri reſpiciat ipſum cornu Altaris, & non ad parietem, ſive ad partem ejus contra ſe directam.*

i *Legit Epiſtolam.* De qua docuimus multa, *tit. 10.* ubi etiam de Graduali, Tractu, & Sequentia. Hæc cum ſequentibus uſque ad numerum quartum excluſivè, *Ioan. Burcardus* habet.

l *Ad alteram partem Altaris.* Siniſtram Altaris appellant antiqui hoc cornu, *Microlog. c. 9.* ad Aquilonem, legit *Alcuin. cap. de celeb Miſſ.* quia contra Luciferum dirigitur Evangelium, & contra ſequaces Diaboli, *Edven. cap. 12.* & contra peccatores, *Innoc III li. 2. c. 25.* & ad Gentiles vocandos, *Ivo ſerm. de conv. veter. & novi ſacrif.* Item ad alteram partem itur, ut expeditior ſit Sacerdos in dextera ad conficienda myſteria, *Microl. c. 9.*

2 *Locato Miſſali in Altari, celebrans redit ad medium Altaris, ibique ſtans junctis manibus ante pectus, elevatiſque ad Deum oculis, & ſtatim dimiſſis, tum profunde inclinatus, dicit ſecreto,* m *Mundam cor meum: & Iube Domine benedicere, Dominus ſit in corde meo, ut in Ordinario. Quibus dictis, vadit ad librum Miſſalis, ubi ſtans verſus illum junctis manibus ante pectus dicit intelligibili voce, Dominus vobiſcum. ℞. Et cum ſpiritu tuo. Deinde pollice dextra manus ſigno Crucis* n *ſignat primo librum ſuper principio Evangelii, quod eſt lecturus,* o *poſtea ſeipſum in fronte, ore, & pectore, dicens, Sequentia vel initium ſancti Evangelii, &c. ℞.* p *Gloria tibi Domine. Tum junctis iterum manibus ante pectus, ſtans ut ſupra, proſequitur Evangelium uſque ad finem. Quo finito miniſter ſtans in cornu Epiſtolæ poſt infimum gradum Altaris, reſpondet, Laus tibi Chriſte, & Sacerdos elevans parumper librum,* q *oſculatur principium Evangelii, dicens: Per Evangelica dicta, &c. præterquàm in Miſſis Defunctorum, & niſi celebret coram Summo Pontifico, Cardinali, & Legato Sedis Apoſtolicæ, vel Patriarcha, Archiepiſcopo, & Epiſcopo in eorum reſidentiis, quo caſu defertur* r *cuilibet prædictorum oſculandus liber, & Celebrans tunc non oſculatur illum, nec dicit, Per Evangelica dicta. Cùm autem nominatur IESUS, caput verſus librum inclinat, & eodem modo verſus librum genuflectit, cùm in Evangelio eſt genuflectendum.*

m *Munda cor meum.* Majore benedictione indiget, qui tradit ſemina Evangelii,

lii, quam qui accipit, *Amalar. lib. 3. c. 18. et quomodo prędicabunt, niſi mittantur? Rom. 10.* Orat. igitur Sacerdos ſe mitti à Deo. *Innoc. loco citato cap. 38.* & ſimilis Oratio habetur *in Liturgia Iacobi*.

n *Signat, etc.* ſcribit *Innocentius III. c. 43.* de ſignando libro; & explicat; quaſi dicatur; Hic eſt liber Crucifixi * dum ſignatur liber ſiniſtra manus apponi poteſt eidem libro, & eſt uſus communiſſimus, neque ſignatio hæc dici debet benedictio, ita ut ex hoc titulo poni debeat ſiniſtra ſuper altare; quia neque manu fit, ſed pollice tantum; eoque modo, quo Epiſcopus in confirmationis Sacramento ſignat pollice frontem ſigno Crucis, & manu ſtatim benedicit, quę duo ſunt valde diverſa.

d *Poſtea ſeipſum.* jubet *Ordo Rom.* ſignat in fronte, & pectore tantum, ut ſe oſtendat diſcipulum Chriſti, cujus Evangelium non erubeſcit, & malas cogitationes de corde pellat, *Alcuin loc. cit.* de Signo in ore, quo confeſſio verbi Dei ad ſalutem fiat, meminit *Honor in Giemma lib 1. cap. 23.* Pollice verò tantum fiunt hæc ſigna; non cum indice, & pollice conjunctis in formam Crucis.

p *Gloria tibi Domine.* Uide ſupra, ſicuti etiam de principio Evangelii, & de ipſo Evangelio, quæ diximus, *titul. 10. parte 1. num. 6.*

q *Oſculatur principium Evangelii*, tradit *Dion. libro de Eccl. Hier. cap. 3. et Ordo Rom.* quaſi dicamus, per Chriſtum reconciliationem accepimus, *Innoc. III. d. c. 43.* vel ex charitate evangelizamus, *Curand. lib. 4. c. 24.* Pacem denique à Chriſto optamus, deletis peccatis noſtris; unde dicimus, *per Euangelici, etc.*

r *Cuilibet prædictorum.* Ob reverentiam Prælatorum datur eiſdem liber oſculandus. Si vero plures Prælati æquales intereſſent Miſſæ nulli dabitur oſculandus nec etiam celebranti, ſi plures inæquales, tum digniori tantum. *Caram. Epiſ. lib. 1. cap. 30.* quia Chriſtus unus eſt, quem repræſentat ille, qui oſculatur librum, ut dicemus in myſtica expoſitione Miſſæ: aut unus igitur & dignior oſculatur, aut nullus; non duo, ne dividatur Chriſtus.

Tolerari poteſt illa conſuetudo, qua defertur liber Prælato, continuante celebrante Symbolum; quia antiquitus, dum Symbolum cantabatur, dabatur Evangelium oſculandum toti populo, *Gemma libr. 1. c. 119.* non autem placet altera, qua Prælatus oſculatur librum, dicto Offertorio quando non dicitur, *Credo*, abuſus eſt ad brevitatem Miſſę introductus, & Miniſter quidem defert librum ſine ulla reverentia ad Prælatum; ſed poſtquam ille fuerit oſculatus, libro ſtatim clauſo, reverentiam illi debitam faciet * ille vero tantum, qui librum oſculatur, dicere debet, *Per Euangelica, etc* ſunt enim verba oſculantis propria, quæ ideo omiſſo oſculo omittuntur ut in Miſſa Defunctorum hoc loco præſcribitur.

Ex Decretis Congreg. Card. ſuper negotia Epiſcoporum 22. & 28. *Aug.* 1589. non defertur liber oſculandus Uicario Apoſtolico * neque Commendatario, ſeu ejuſdem Procuratori, ex Decr. S. Rituum Congr *die 17. Septemb.* 1611. neque aliis in hac Rubrica non nominatis ſine facultate Sedis Apoſtolicæ. Principibus autem magnis ex tolerantia, non autem inferioribus laicis: & illis alius liber deferendus eſt non idem ipſe celebrantis, qui proprium eo caſu ſemper oſculari debet librum.

3 *Dicto Evangelio, ſtans in medio Altaris verſus Crucem, elevans et extendens manus, incipit (ſi dicendum ſit)* ſ *Credo, cum dicit; in unum Deum, jungit manibus, ut prius, proſequitur uſque ad finem. Cùm dicit, Ieſum Chriſtum, caput Cruci inclinat. Cùm dicit. Et incarnatus eſt, uſque ad; Et homo factus eſt, incluſivè, genuflectit. Cum dicit, ſimul adoratur, caput Cruci inclinat. Cùm dicit, Et vitam venturi ſeculi, Amen,* t *producit ſibi manu dextera ſignum Crucis à fronte ad pectus*[t].

ſ *Credo.* De Symbolo, & ejus partibus egimus ſupra *titul. 11*, Ad ea verba: *Et in Spiritum ſanctum, non inclinatur* caput, ſicuti neque ad ea; *Patrem omnipotentem* tantumodo in verbo, *Deum*, quod nomen commune eſt tribus perſonis, & verbo, *Ie-*

ſum

ſum Chriſtum; de quo diximus ſuprà *tit.* 5. *num.* 2. Item, quando dicit, *adoratur* (non ultra, ad ſequens verbum, *conglorificatur*) caput inclinatur, ex vi verbi ejuſdem.

t *Producit ſignum Crucis*, ita *Beleth. cap.* 40. ob rationem ſuprà allatam in fine Hymni Angelici; ſed antiqua fidelium conſuetudo fuit, ut cùm Symbolum fidei recitarent, in verbis illis, *Carnis reſurrectionem*, frontem Crucis ſignaculo munirent, teſtaturque id *Ruffinus in Expoſitione Symboli*: indè fortè tranſlatum fuit ſignum Crucis ad ſequentia poſtrema verba, ut quaſi ſigillo Crucis fidei totius profeſſio firmaretur. * In verbo, *Amen*, junge manus, ut diximus in fine Hymni Angelici.

4 *In Miſſa ſolemni Subdiaconus circa finem ultimæ Orationis* u *accipit ambabus manibus librum Epiſtolarum, deferens illum ſupra pectus, et facta Altari genuflexione in medio, vadit ad partem Epiſtolæ* x *contra Altare,* y *et cantat Epiſtolam, quam etiam Celebrans interim ſubmiſſa voce legit, aſſiſtente ſibi Diacono à dextris, & item Graduale, Tractum, etc. uſque ad, Munda cor meum Epiſtola cantata Subdiaconus, facta iterum genuflexione Altari in medio, redit ad Celebrantem, et genuflectens* z *oſculatur ejus manum, &* a *ab eo benedicitur, præterquàm* b *in Miſſis Defunctorum.*

u *Accipit Librum*. Comitatus ab uno Acolytho, ait *Innocentius III lib.* 2. *cap.* 29. procedit Subdiaconus; ſed habetur *in Cæremon. Epiſcop. lib.* 1. *cap.* 19. quòd Cæremoniario Comite procedat ad cantandam Epiſtolam; comitatur autem Subdiaconum à ſiniſtri ejuſdem, quod & aliàs facit, genuflectens cum eo unico genu; quod ſemper fit, niſi aliud in Rubicis præſcribatur.

x *Contra Altare*. Meminit hujus ſitus *Severus Sulpitius lib.* 3. *de vita Sancti Martini*: ante Altare, *inquit*, aſtante, qui lectionem Santi Pauli proferet, in dextra verò parte Eccleſię cantandam eſſe Epiſtolam, docet *Petrus Antiſiodor. citatus à Durand. lib.* 4 *cap.* 15. nunc cantatur juxta cornu Altaris, ubi Celebrans legit Epiſtolam in plano presbyterii: & eſt dextra pars Eccleſię intrantibus in eam.

y *Cantat Epiſtolam*. Non habet Subdiaconus hoc munus ex conſecratione; ſed quando à Patribus datum eſt Diacono, ut cantaret Evangelium, datum eſt Subdiacono, ut Epiſtolam, *Amalar lib.* 1. *cap* 11. ſoli verò Subdiacono nunc convenit, adeò ut potius Sacerdos ipſe epiſtolam legere debeat, quàm pati, ut inferior Subdiacono id exequatur, *Micr. c.* 4 *c. ſi Subdiac. diſt.* 33. *in Collect. Martini Braccar.* Si verò inferior cantare velit, ne ſacras induat veſtes, de quibus loqui videtur Canon; ſed ſuperpelliceum tantùm, *ut hoc eodem titulo infrà num* 8 *dicitur*.

z *Oſculatur ejus manum.* In uſu erat apud quoſdam, *teſte Duran. c.* 17. fortè loquitur de Romanis, nam *Innoc. III lib.* 2. *c.* 30. teſtatur idem de Romana Eccleſia.

a *Ab eo benedicitur*. Non in principio, ut Diaconus, *Rupertus lib.* 1 *cap.* 36. ſed in fine Subdiaconus, quia ante Evangelium lex Moſaica accepit finem in Chriſto, *Innocentius Tertius cap* 30.

b *In Miſſis Defunctorum.* His Miſſis non congruunt ſolemnitates, *Durandus ubi ſuprà*.

5 *Poſteà idem Subdiaconus accipit Miſſale Celebrantis, defert ad cornu Evangelii in Altare, & miniſtrat Celebranti, qui in medio Altaris ſubmiſſa voce dicto, Munda cor meum, &c. & deindè lecto Evangelio, quod in fine non oſculatur,* c *delato etiam per Diaconum libro Evangeliorum ad Altare,* d *imponit incenſum in thuribulum. Poſtea Diaconus genuflexus ante Altare* e *dicit, Munda cor meum, &* f *accipiens librum Evangeliorum de Altari,* g *petit benedictionem à Celebrante ſimiliter genuflexus in ſuperiori gradu Altaris: &* h *oſculata illius manu,* i *præcedentibus Thuriferario, et duobus Acolythis cum candelabris accenſis de Credentia ſumptis;* l *vadit cum Subdiacono a ſiniſtris ad locum Evangelii* m *contra Altare versùs populum, ubi Subdiacono librum tenente, medio inter duos Acolythos tenentes Candelabra accenſa, dicit, Dominus vobiſcum, junctis manibus Cùm dicit, Sequentia, etc. ſignat librum in principio Evangelii, frontem, os, et pectus: poſtea* n *ter librum incen-*

incenſat, hoc, eſt, in medio, à dextris, & à ſiniſtris, & proſequitur Evangelium junctis manibus. Interim celebrans, poſt datam Diacono benedictionem, retrahens ſe ad cornu Epiſtolæ, ibi ſtat junctis manibus. Et cùm Diaconus dicit, Sequentia S. Evangelii, Sacerdos etiam ſignat ſe: & cùm nominatur IESUS, caput inclinat versùs Altare. Finito Evangelio, Sacerdos o *oſculatur librum* p *à Subdiacono ſibi delatum dicens. Per Evangelica dicta, &c. & à Diacono ter* q *incenſatur: Si ſit coram Prælato in ſua reſidentia, liber defertur ad Prælatum, ut ſuprà, & ille incenſatur, ut in Cæremoniali. Poſteà ſtans in medio Altaris verſus ad Crucem, incipit, ſi dicendum ſit, Credo, ſtantibus poſt eum Diacono, & Subdiacono; deindè ad Altare accedentibus, et cum eo proſequentibus, ut dictum eſt ad Gloria in Excelſis.*

c *Delato per Diaconum libro*. Nullo comite. Comes enim datur Miniſtris ad aliquid cantandum, aut quando ex eumdum eſſet è Presbyterio.

d *Imponit incenſum*. Eo prorsùs: modo, quo in principio Miſſæ dictum eſt, neque tamen Celebrans interrumpere debèt Evangelium, quod ipſe legit; ut ea præſtet, quæ circa Diaconum ſunt peragenda, ſed hic expectet finem.

e *Dicit, Munda cor meum*. Super primo Altaris gradu altiori hoc dicit, in quo etiam versùs Celebrantem ſtantem in latere Evangelii, non omninò converſus ad eum petit benedictionem.

f *Accipiens librum Evangeliorum, &c.* jubet *Ordo Romanus*, Diaconum orare ante Altare, tùm petere benedictionem; deindè ab Altari accipere librum, tùm à Sacerdote, qui benedicit illi, tacitè dici. *Dominus ſit in corde tuo, etc.* Hæc eadem *Amalar. lib. 3. cap.* 18. docet, quaſi, inquit de, Sion exeat lex nova, & verbum Domini de Jeruſalem, neque tamen illud prædicetur, niſi poſt orationem, & miſſionem à majori.

Hoc loco commemorandum cenſeo venerationem adhiberi ſolitam libro S.S. Evangeliorum in antiquis Concilis: in quorum Sede nobiliori, & media inter Epiſcopos collacabatur liber Evangeliorum, ut ſcribit *Baron. Anno* 325 *et* 451. ut ſcilicet Chriſtum repræſentaret. Certè liber Evangeliorum in Altari medio poſitus majorem habet, quàm aliàs venerationem.

g *Petit benedictionem*. Dicat Diaconus, *Jube Domne*, non *Domine*: nam hoc Dei eſt, illud hominis præclari, ut probat *ex Evod. lib de mira. S. Stephani*, Anno 416. ſed & Sancti Hieronymi tempore; omnes ſancti, & homines alii vocabantur Domni ſolus autem Deus, Dominus, & interim Miniſtri, qui cum Diacono ſunt, genuflex manent, *ex Carem. Epiſc. lib. 2. cap. 7.* niſi fortè ratione dignitatis Epiſcopalis illud ibidem præſcribatur, quod puto verius, & in praxi communius, ut coram Epiſcopo tantùm fiat.

h *Oſculata illius manu*. Nimirum dextra, *Innocent. loco citato cap. 36.* hoc eſt gloriam Dei deſiderat Diaconus, de qua *Can. 1. Dextra illius amplexabitur me. Hac ille.*

i *Precedentibus Thuriferario, etc.* De Thuriferario, & luminibus, *Ordo Romanus.* De luminibus ad Evangelium in ſignum lætitiæ, *Hier. adverſ. Vigilantium*: ut videlicet Prædicator præmittat: bonam opinionem, lumen operum bonorum *Innocen. III. cap* 40. *lib.* 2. Populus etiam, ut cum fructu audiat verbum Chriſti, præmittat orationem denotatam in Thuribulo ardente, & gaudium ſpirituale in cereis, *Durand. lib* 4 *cap.* 24. ubi fuſius ille.

Quæritur: An miniſtri peccent mortaliter, cantando Epiſtolam, ſeu Evangelium, in peccato mortali? Affirmat *Navar de pænit. d. 6. cap. 1. §. Sacerdos, num.* 15. cum aliis: negat *Suar. 3. par. quæſt. 65. art 4.* cave tibi, nam de Diaconis ait Paulus 1 *Timot 3. miniſtrent nullum crimen habentes*. Aliqui docent, Subdiaconum ſine manipulo miniſtrantem, quia ex officio non miniſtrat, non peccare, ſi in peccato, vel cenſura miniſtrat; neque fieri irregularem, quod non eſt improbabile.

Quod autem hìc dicitur de Evangelio coram Prælato, ut in cæremoniali: intellige, ut aliàs, de Epiſcoporum cæremoniali, in quo duo valde notanda reperiuntur, circa hunc caſum. *lib. 1. c. 23.* Alterum eſt, quòd Epiſcopus in ſua reſidentia paratus Pluviali incenſatur poſt oſculum Evangelii, & nemo

mo alius; ſi verò interſit Miſſæ in cappa, neque ipſe incenſatur, licèt oſculetur librum neque celebrans ibi jubetur incenſari. Alterum eſt, quòd Legatus, vel alius Cardinalis, in ſuo habitu, poſt oſculum Evangelii thurificatur, etiam coram Epiſcopo loci, ob dignitatem Cardinalitiam; quare ſicuti contingit aliquando, neminem oſculari Evangelium, ſi V. G. interſint plures æquales Prælati, ex eodem Cæremoniali *lib.* 1 *cap* 30. ita non incongruit omitti omnem incenſationem poſt Evangelium celebrantis quidem ob præſentiam Epiſcopi; & hujus, quia non eſt Pluviali indutus.

l *Vadit cum Subdiacono*. Vadit autem Diaconus, portans librum ante pectus *ex Cærem. Epiſ. lib.* 1. *cap.* 9. ut intelligat Prædicatorem Verbi Dei debere priùs illud habere ante oculos, in corde, & in manibus, quàm in ore, *Rubeus lib.* 2. *c.* 33.

m *Contra Altare versùs populum*. Antiqui in edito loco legebant Evangelium; quẽ locum vocavit Tribunal, *Sanctus Ciprianus lib.* 4. *epiſt* 5. & Pulpitum, *lib.* 2. *epiſt.* 5. quaſi in publico ſtatutum, *ait Vualafr. c* 6. Dicterium, *Baſil. Seleuc. lib.* 2. *de Sancta Thecla*, Analogium, id eſt, ſuper quo legitur, *Iſidor. lib.* 5. *Orig* Lectorium, *Anaſtaſ. apud Bulenger. lib.* 3. *cap* 17. Umbonem larim, *ex eodem ibid. cap.* 18. Alii Ambonem, *ut in Sixto, Platina, & Caſſiod lib.* 10 *hiſt. tripar. capit.* 4. vel à Græco verbo , hoc eſt aſcendo, *ex Bellar. lib.* 2. *de Miſſa cap.* 16. vel ab ambiendo, quia cingit intrantem, *Vualafr. cap* 6. vel ab ambiendo, quòd locus ille gradibus ambiatur utrimque, *Durand loc. citat.* ſed Græca vox eſt, quæ pulpitum ſignificat, ſuggeſtum, & locum altum. Primò ut audiatur ab omnibus, *ex Innoc. III. cap.* 43. Secundò, quia palam ante oculos omnium non in latibulis, ut Hæretici, annunciamus Evangelium Tertiò, quia Chriſtus docturus turbas aſcendit in montem. Quartò, quia eminentiſſima eſt doctrina, *Amalar. lib* 3. *cap.* 18. Hodiè communiùs cantatur ante Altare, ſed contra Aquilonem, inter Altare & Populum; & uſus jam declaravit verba Rubricæ, quæ alloquin videntur pugnare invicem, & non pugnant; ſed locum, & ſitum quaſi medium indicant, ita ut Diaconus neque totus ſit versùs populum, ſed inter utrumquem faciem ſiſtat ſuam. Cauſas autem vide ſuprà *num* 1. Reliqua, quæ ſequuntur, patent ex ſupradictis *num.* 2.

n *Ter incenſat, &c* Intellige à dexteris libri, quæ eſt illius pars nobilior? & incenſatio fit ad venerationem Chriſti in ejuſdem verbis Evangelicis.

o *Oſculatur librum, &c.* Diaconus redit vacuus, ut poſt prędicationem contemplationi ſe dedat, *Durandus ſuprà*. Liber, & Thuribulum reportantur ad Sacerdotem, quia Chriſtus primus eſt noviſſimus, ad quem referenda omnia, *Innocent cap.* 48. Sacerdos oſculatur ex amore, & item quia acceptat Verbum Chriſti, *Durand. ibidem*; incenſatur in Sacerdote Chriſtus, in gratiarum actionem, *Idem ibidem, et Ordo Rom.*

Dum cantatur Evangelium, Thuriferarius ſtabit poſt Diaconum ad ſiniſtram ejuſdem, *Ord. Rom.* & agitabit leviter Thuribulum, elevata aliquantulùm operculi catenula, ne ignis extinguatur.

Subdiaconus, & Acolythi immobiles ſtabunt, neque capita inclinabunt umquam, multò minùs genuflectent, ut dictum eſt *in tit.* 17 *num.* 4. *part.* 1. Cęremoniarius poſt Diaconum ſtabit.

p *A Subdiacono ſibi delatum*. Subdiaconus defert librum apertum ad Sacerdotem ſine ulla reveręntia, tàm Altari, etiam in quo adeſt Sacramentum, quàm Sacerdoti, ob reverentiam Sacri Evangelii: deindè clauſo libro reverentiam faciet utrique, & deponet librum ſuper credentiam. Acolythi finito Evangelio, deponent candelabra ſine mora.

q *Incenſatur*. Diaconus in plano medio ter incenſabit Celebrantem.

6 *Si autem ſit prædicandum, Concionator finito Evangelio prædicet, et ſermone, ſive concione expleta, dicitur, Credo, vel ſi non ſit dicendum, cantetur Offertorium.*

Hoc loco concionandum eſt, *ex ordine Romano*, ut concionator ſit quaſi interpres Sancti Evangelii; ſed antiquiores poſt Symbolum concionabantur, *ex lib.* 8. *Conſt. Ap. cap.* 4.

Si celebrans concionari velit? ſedeat ſuper ſcamno nudo in cornu Evangelii capite tecto, aut ſine Caſula in pulpito.

Orator Romę non utitur ſtans ſuper Cottam, ob reverentiam Papę, qui extra Sacra-

Sacramenta Stola utitur, initio concionis ſignabit ſe ſigno Crucis, quod docuit *ex Corripo Poeta Baronius Anno* 565. ſtabant etiam Auditores ad conciones, uti ad Evangelium, *ex Auguſtino lib* 50. *hom.* 26. non tamen ubique, nam ſedebant, *Act.* 13. *verſ.* 14. *& apud Clem. lib.* 2. *Conſt. cap.* 57.

7 Cùm verò in Symbolo cantatum fuerit, Et incarnatus eſt, Diaconus accepta burſa de Credentia, ambabus manibus eam defert elevatam cum ſolitis reverentiis ad medium Altaris, in quo ŧ *explicat Corporale, & revertitur ad Celebrantem. Cùm non dicitur, Credo, Subdiaconus defert burſam ſimul cum Calice, ut infrà dicitur.*

Quid agendum ſit à celebrante, & Miniſtris, & ad ea verba, *Et incarnatus eſt*, dictum eſt ſuprà *p.* 1. *tit.* 17. *num.* 4. qui verò tempore Symboli ſtant, ad prædicta verba genuflectant in ſuis locis verſus Altare.

ŧ *Explicat Corporale.* ita *Ordo Romanus*; ſervatis iis, quæ ſuprà docuimus initio Miſſæ privatæ, *tit.* 2. *num.* 2. Celebrans, & Subdiaconus, ſi ad Altare ſint, & non ſedeant, paululùm ſecedant verſùs cornu Evangelii, ut Diacono venienti quaſi medium Altari totum relinquant. Diaconus autem ſolus cum debitis reverentiis portat burſam ſine Comite, *ex Carem. Epiſ. lib.* 1. *cap.* 9. per viam breviorem ad Credentiam, per longiorem ad Altare.

Porrò memorato Incarnationis Myſterio, non priùs extendit Diaconus Corporale pro initio ſacrificii: quia & Chriſtus non niſi poſt incarnationem redemptioni per paſſionem operam dedit. *Rubeus lib.* 2. *cap.* 45.

7 Siquandoque Celebrans cantat Miſſam ſine Diacono, & Subdiacono, Epiſtolam cantat in loco conſueto aliquis Lector ſuperpelliceo indutus, qui in fine non oſculatur manum Celebrantis; Evangelium autem cantat ipſe Celebrans ad cornu Evangelii, qui & in fine Miſſa cantat, Ite Miſſa eſt, vel, Benedicamus Domino, aut, Requieſcant in pace, pro temporis diverſitate.

Antequàm definiretur, quòd Subdiaconatus eſſet Ordo Sacer, cantabat Epiſtolam Lector, ut colligitur *ex Clem. lib.* 8. *Conſt. cap.* 28 *& Conc. Carthag.* 4. *cap.* 8. *& c. lector. diſt.* 23. lege *Jo. Langhecrucium in Spec. Canonicorum lib.* 6 *cap.* 8. Adde prætereà, quòd in hac eadem Miſſa celebrans dicit, *Kyrie*, in cornu Epiſtolæ, ut in aliis ſolemnibus item, *Humiliate capita*, ſed verſùs altare, ut dicitur in *Rub propria Fer.* 4. *Ciner.*

De Offertorio, & aliis, uſque ad Canonem. VII.

Dicto Symbolo, vel ſi non ſit dicendum poſt Evangelium, Celebrans, oſculatur Altare in medio, & junctis manibus ante pectus, ibidem à manu ſiniſtra ad deſtram (ut dictum eſt ſuprà) vertit ſe ad populum extendens, ac jungens manu dicit, Dominus vobiſcum, & junctis manibus revertitur per eamdem viam ad Medium Altaris, ubi extendens & jungens manus, caputque Cruci inclinans dicit, Oremus; tùm junctis, ut priùs, manibus ſ *Offertorium: & omnia, quæ uſque ad finem Miſſa in medio Altaris dicenda ſunt, dicit ibidem ſtans verſus ad Altare, niſi ubi aliter ordinatur.*

Hæc eadem, & que ſequuntur ad finem uſque Miſſæ privatæ, ſunt ferè verba *ipſius Burchardi*, ut initio diximus.

ſ *Dicit Offertorium*, Lege *tit.* 12. *ſuprà num.* 1. *in* 1. *par.*

2 Dicto Offertorio ŧ *diſcooperit Calicem, et* u *ad cornu Epiſtolæ ſiſtit, et manu dextra amovet parvam pallam deſuper Hoſtiam, accipit* x *Patenam cum Hoſtia, et ambabus manibus uſque ad pectus eam elevatam tenens, oculis ad Deum elevatis, et ſtatim demiſſis dicit, Suſcipe ſancta Pater, &c.*

ŧ Di-

t *Diſcooperit*. Velum plicatur à Miniſtro, & deponitur propè Tabellam Secretarum ab eadem parte Altaris, ubi Calix, ne ſuper Corporale, aut extra illud remaneat non plicatum; quod cùm neque à Sacerdote plicari convenire videatur, plicetur à miniſtro: & eſt ritus laudabilior. Idem, explicato manutergio, in eadem parte collocabit ibidem pelviculam cum urceolis.

u *Ad cornu Epiſtolæ*. Nullum myſterium: ſed quia ibi ſunt ampullæ vini, & aquæ.

x *Patenam cum Hoſtia*. dicitur Hoſtia, quia eſt materia ad Sacrificium, & Hoſtiam. Item Hoſtia, quæ ante hoſtium pugnam offerebatur, *Gemma lib. 1. cap. 98.* panis eſt, quia Chriſtus dedit ſe uti panem vivum, *Joan. 6.* Ex frumento eſt, cui comparavit ſe Chriſtus; *niſi granum frumenti*, *Joan. 12.* ſine fermento, ideſt, ſine peccato, & ex prima inſtitutione in azymis, *Gemma lib. 1. cap. 31.* mundiſſima debet eſſe, ex Decreto Aniceti, *apud Burchar. libro 1. cap. 29.* in modica quantitate, ex Decreto Alexand. Papæ dicentis: quantò paucior, tantò potior, *Radulph propoſ. 23.* in modum denarii cum Imagine Chriſti, ſeu litterarum nominis Chriſti, quia traditus eſt, & venditus triginta denariis: & eſt verus denarius laborantibus in vinea Domini, quo etiam reparatur in nobis imago Dei, *Gemma ibidem capit. 35.* formæ rotundæ, *ex Epiph. in Ancor.* integra debet eſſe, ob Chriſti integritatem *ex Concil. Coyacenſi capit. 3.* vocatur oblationis Corona *à S. Gregor. 4. dial. 55.* quaſi Orbis, ad ſignificandum Chriſtum. qui, eſt Alpha, & Omega, Dominus Orbis. *Durand libro 4 capit. 30.* & in rotunditate Hoſtiæ, Patenæ, & Calicis intellige ſacrificii noſtri perpetuitatem uſque ad finem mundi. Figuram habet Hoſtia in altera tantùm parte, quia Chriſtus Deus, & homo eſt, ut Deus figura caret: notat *Humber. Card. in diſ. contra Græcos*; Romanam Eccleſiam in pane, aqua, & igne præparato ſacrificare tres ſubſtantias in Chriſto, carnem, animam, deitatem. Imago verò Crucis in Hoſtia deducitur *à Baronio anno 58. ex lib. 1. dial. Sancti Gregor. cap. 11.* & ex Romanorum uſu, qui panem coquebant quadrifida inciſione in formam Crucis decuſſatam, ex quo laudabilior eſt imago Crucifixi tantùm in Hoſtia, quàm aliud quicquam.

3 *Si fuerint aliæ Hoſtiæ non ſuper Patenam, ſed ſuper Corporale, vel in alio Calice, ſeu vaſe pro Communione populi conſecrandæ, Calicem illum, ſeu vas* y *dextra diſcooperit, & intentionem ſuam etiam ad illas offerendas, & conſecrandas dirigens, dicit ut ſuprà, Suſcipe, &c. ut in Ordine Miſſæ. Quo dicto, Patenam utraque manu tenens, cum ea* z *facit ſignum Crucis ſuper Corporale, & deponit Hoſtiam* a *circa medium anterioris partis Corporalis ante ſe, & Patenam ad manum dextram aliquantulum* b *ſubtus Corporale, quam exterſo Calice, ut dicetur, cooperit purificatorio. Si autem adſit vas, ſeu Calix cum aliis Hoſtiis, ipſum cooperit alia Patena, vel Palla.*

y *Dextra diſcooperit*. Nimirum antequam accipiat Patenam cum Hoſtia; & collocat Pixidem in medio Corporalis inter locum Calicis, & Tabellam Secretarum, ut dictum eſt ſuprà *tit. 2 num. 3.* & ſicuti non poteſt commodè, ita non eſt neceſſe, ut Sacerdos eam elevet ſub pretextu oblationis, ſed ad eam tantùm intentionem dirigat.

z *Facit ſignum Crucis*. De hoc ritu, & aliis ſignis Crucis ſequentibus in Oblatione docet *Innoc. III. lib 2. cap. 58.* ea nempè fieri, ut per Crucis virtutem omnis conatus Diaboli effugiat; ne contra Sacerdotem, vel ſacrificium aliquo modo prævaleat; quod ſemel dixiſſe ſufficiat forte ritus fluxit ab Hebræis, qui in elevatione Hoſtiæ verſus cœlum, terram, antrorſum, & retrorſum eam movebant, *ex Lyran. in Lev. cap. 7. et Burgenſ ibid.*

a *Circa medium anterioris partis*. Deponitur Hoſtia ſuper Aram, ubi eſt Crux cum Chriſmate ab Epiſcopo facta, quaſi Corpus Chriſti Cruci ibidem ſit affigendum, *Gemma libro 1. capit. 98.* de hoc ritu teſtatur *Durand.* communiter ſervato, ſed non Romæ, *lib. 6. cap. 30. vide infrà num. 5.*

b *Subtus Corporale*. Habet *Microlog. capit. 10.* ob myſteria infrà declaranda in Patenæ involutione, quæ fit cum velo longo Miſſa in ſolemni.

4 *Deindè in cornu Epiſtolæ accipit Calicem purificatorio extergit, & ſiniſtra tenens illius nodum, accipit ampullam vini* c *de manu miniſtri, (qui oſculatur ipſam ampullam, non autem manum Celebrantis), & ponit vinum in Calicem. Deindè* d *eodem modo tenens Calicem producit ſignum Crucis,* e *ſuper ampullam aquæ, & dicit, Deus qui humanæ ſubſtantiæ, & infundens* f *parum aquæ in Calice proſequitur, Da nobis per hujus aquæ, & vini myſterium, &c. Si verò celebrat pro Defunctis,* g *non facit ſignum Crucis ſuper aquam, ſed imponit abſque benedictione, dicens Orationem, ut ſuprà.*

* c *De manu Miniſtri*. Teneat miniſter ampullæ partem inferiorem, ita ut Sacerdos eam poſſit per aurem, ſeu manubriolum capere: recipiat item eamdem manu ſiniſtra, ut alteram ſtatim miniſtret ampullam manu dextra Offerat autem ambas cum oſculis earum, non manus Sacerdotis, & cum debita reverentia ſaltem inclinando caput, niſi Sacerdos de majoribus exigat genuflexionem, ſed & Sacerdos ipſe proprius admoveat Calicem ampullis, ita ut neque gutta cadere queat ſuper Altaris Mappam.

d *Eodem modo tenens Calicem*. Nondum ideò data eſt regula generalis jungendi manus, antequàm aliquid benedicatur, quam habes numero ſequenti, ut intelligas excipi hunc caſum à regula generali, ne Calix, in quo jam eſt vinum periclitetur, amota manu.

e *Super ampullam aquæ*. Aqua, ut diximus, ſignificat populum; benedictioneque eget cum Cruce, ut Chriſto uniatur, *Durand. lib. 4. cap. 30.*

f *Parum aquæ*: *ita ex Liturgia Jacobi, & ex decreto Alex. 2. de conſ. diſt. 2. cap. Sacramentorum*. immò ex traditione Chriſti in ultima Cœna, ut ait *Cypr. Epiſt. 63. ad Cæcilium*, ut ſignificetur fluxus ſanguinis, & aquæ ex latere Chriſti, *ex Alexand.* tum, ut populus in Apocal. ſignificatur per aquam, uniatur Chriſto, *ex Cypr.* tùm, ut fateamur in una perſona Chriſti duplicem naturam, *ex Niceph lib. 1. cap. 53.* tùm, ut ſignificetur introitus in vitam æternam; *ex Ambroſ. apud S. Tho. quæſt. 74. art. 7.*

Et quibus illa quatuor patent. quæ in Antiphona; *O Sacrum convivium, &c* ideſt ex duabus naturis Chriſtus; memoria paſſionis ejuſdem; gratia ex unione populi cum Chriſto; & pignus æternæ vitæ.

Quia verò pauci ſunt electi, ideò etiam modiciſſimum aquæ vult infundi *Conc. Florent. in inſtruct. Armenorum*: & eò minus aquæ, quò vinum eſt debilius, ut in vinum citiùs converti queat, ante conſecrationem, ut monet *Azor lib. 10. cap. 30.*

Hinc *S. Auguſt. 17. Civit. cap. 20.* colligit, dandam eſſe Euchariſtiam cum temperatis, & ſobriis epulis potus enim cum aqua ſobrietatem denotat apertiſſimè.

g *Non facit ſignum Crucis*. Quia connotat ſolemnitatem; & ſicut in fine Miſſæ Defunctorum non benedicitur populus: ita nec aqua, quæ eumdem populum ſignificat, ut diximus: vel aqua hoc loco ſignificat populum Purgatorii, qui jam eſt in gratia. *Melchior Nuelamus de Caremon. Miſſæ.*

* Si guttæ vini, aut aquæ diſperſæ appareant intra Calicem, tunc vel circumacto vino Calicis uniantur, vel purificatorio abſtergantur, ne in conſecratione oriatur dubium, an ſint ex conſecratæ.

5 *Impoſita aqua in Calice, & finita Oratione prędicta, accipit manu dextra Calicem diſcopertum, & ſtans ante medium Altaris, ipſum ambabus manibus* h *elevatum tenens, videlicet cum ſiniſtra pedem, cum dextra autem nodum infra cuppam intentis ad Deum oculis offert, dicens,* i *Offerimus tibi Domine, &c. qua Oratione dicta, facit ſignum Crucis cum Calice ſuper Corporale, & ipſum in medio* l *poſt Hoſtiam collocat, & Palla cooperit: Deindè junctis manibus ſuper Altare poſitis, aliquantulùm inclinatus dicit ſecretò,* m *In ſpiritu humilitatis, &c. Poſteà erectus, elevans oculos, manuſque expandens, & ſtatim jungens ante pectus* n *(quod ſemper facit, quando aliquid eſt benedicturus) dicit.* o *Veni ſanctificator, &c. cùm dicit, & benedic,* p *ſignat manu dextra communiter ſuper Hoſtiam, & Calicem,* q *ſiniſtro poſita ſuper Altare.*

h Ele-

h *Eleuatus tenens*, Ita, vt cuppa Calicis non excedat oculos, neque ſit infra os, ad differentiam eleuati Calicis conſecrati.

i *Offerimus tibi Domine*. Habet *Durand. loco citato cap.* 30. vbi etiam indicat præcedentem: *Suſcipe S. Pater, &c.* Oratio verò, *Deus, qui humanæ ſubſtantia, &c.* eſt S. Ambroſ. in Miſſa de Vigilia Natiuitatis Domini; cui addita fuit mentio vini, & aquæ, & in hunc locum tranſlata, vſuque recepta.

l *Poſt Hoſtiam collocat*. Antiquiores à latere Hoſtiæ collocabant. Calicem, *Innoc. III. libro* 2. *capit.* 58. teſtatur tamen. *Durand. loc. cit.* communiter ſuo tempore poni Hoſtiam inter Sacerdotem, & Calicem: Calix autem hoc loco cooperitur cautelæ potius gratia quàm Miſterij. ait *Microl. capit.* 10

m *In Spiritu humilitatis*. Meminere huius Orationis hoc loco *Steph. Eduenſ. c.* 12. *& Radulph. propo.* 23.

n *Quod. ſemper facit*. Hoc intelligitur de manibus tantum; non de oculis eleuandis, qui poſt conſecrationem defigendi ſunt potius in Hoſtiam conſecratam, & * item, quando vtraque manus eſt libera, nec earum alteram eſt occupata ad Hoſtiam tenendam; ſeu Calicem; quod accidit paulò ante eorumdem conſecrationem, neque enim deponenda eſt Hoſtia, vel Calix in eo caſu, vt manus iungatur ad illud verbum, *benedixit*, manus autem iunctæ ſignificant diuinitatem, & humanitatem Chriſti vnitas; vnde virtu emanat benedictionis. *Io. Serranus*.

o *Veni Sanctificator*. Habetur *in Ordine Roman.* * *& in Gallicano Ordine teſte Microl. cap.* 11.

p *Signat manu dextra*. Ante Canonem nullum inuenio apud antiquos ſignum Crucis ſuper oblata fieri: & hoc loco puto mutatum eſſe ordinem, nam *Innoc. præd. cap.* docet, accipi patenam cum Hoſtia, & Calicem cum vino, facto ſuper vtrumque diſtinctè ſigno Crucis à Celebrante. Hodiè verò fit ſingillatim in deponendo vtroque; & deindè communiter fit vnum Crucis ſignum ſuper vtrumque iam depoſitum in Altari, ad commemorandam Chriſti paſſionem, præter alias duas cauſas ſupra num. 3. allatas.

Ad formandas verò Cruces manu dextra, Regula ſit iuxta peritiores Romæ hac de re conſultos, vt formentur duæ lineæ hoc modo, † prout pingitur in Miſſali; non autem quatuor; & lineæ illæ puncta .. non excedant menſura palmi communi manus; Item *ex Innoc. III. lib.* 5. *cap.* 1. tranſuerſa pars Crucis, fiat manu quoque tranſuerſa, non ac recta, qua ad abigendas à Calice muſcas vtimur. Agit hac de re fuſius Tydeus Bonamicus in proprio tractu. Hoc Idem *Leo IV. ad Epiſcop.* videtur docere; *Calicem*, ait, *& oblata recta Cruce ſigna te.* addit contra alium abuſum: *non in circulo, & variatione digitorum*. Idem docuit *S. Carolu in Actis Eccleſiæ ſuæ part.* 4. *de Miſſa Caremon.* * vt nimirum tranſuerſa manu pingatur pars Crucis tranſuerſa, tàm ſuper Hoſtiam, quàm ſuper Calicem, & ſuper vtrumque, in hoc autem, vltimo caſu ea pingi debet inter Hoſtiam, & Calicem, ita vt æqualiter altè fiat, & Crux à Calice ad Hoſtiam, & tranſuerſè ſuper oram anteriorem palę, quæ Calicem tegit, quod media eſſe ſolet inter Calicem, & Hoſtiam.

q *Siniſtra poſita ſuper Altare*: *Innocen. lib.* 4. *cap* 10. quia Chriſtus per Altare ſignificatus tribuit vim benedictionis. *Io. Seranus.*

Si facienda eſt oblatio populi, fiat dicto offertorio, ante oblationem Hoſtiæ. *Acta Mediolan. Eccleſ. Iacobus in ſuo Compendio.* Eulogiæ dictæ fuerunt, & fermentum ad diſtinctionem azymi panis: quæ oblata diſtribuuntur in fine Miſſæ vice ſacramentalis communionis. *Baron. An.* 313. Vſus autem colligendi oblationes in Syndone placet, & habetur *in Ord. Romam.* qui tamen Miſſas nouas celebrant non poſſunt, circuire Eccl ad oblationem ex Decret. Sacr. Congreg. Trid. Conc. ſeſſ. 22. neque in fine oblationis debet dari benedictio An verò populus oſculari debeat celebrantis manum, ſeruetur locorum conſuetudo, certè non in Miſſa Defunctorum.

6 *Tum iunctis ante pectus manibus, accedit ad cornu Epiſtolæ, vbi ſtant r miniſtro aquam fundente* [*lauat manus idest, extremitates digitorum pollicis, &*

indicis, dicens ſalmum, t *Lauabo inter innocentes, cum Gloria Patri, &c. qui verſus; Gloria, Patri*, u *prætermittitur in Miſſis Defunctorum, & in Miſſis de Tempore à Dominica de Paſſione vſque ad Sabathum ſanctum excluſiuè.*

r *Miniſtro aquam fundente*. Eleuato prius ab eodem paululum ab Altari manutergio, ut Sacerdos illud capere queat: & tenente pelviculam in ſiniſtra, ampullam aquæ in dextra, cum oſculo ampullę, & debitis reuerentijs fundit aquam, repoſita deindè ampulla aquæ cum alia vini in loco ſuo, manutergium plicabit.

ſ *Lauat manus, ait Dionyſ. de Eccl. Hier. c.3. lauatio, qua ſummis, ſiue extremis digitis adhibetur coram ſanctiſſimis ſignis, obſeruatur, quaſi coram Chriſto ſpectante omnes occultiſſimas noſtras cogitationes, & ſummarum partium expiationem, &c.* Itaque inſignum fit puritatis animarum *Clem. libr.* 8. *Conſtitut. Apoſt. capitulo* 11. vt puri accedamus, ait *Cyril. Hieroſolym. Catech.* 5. *Myſtagog.* extergit à tactu communium manuum, & terreno pane *Ordo Roman. de Offic. Miſſę, et Rab. lib.* 1. *in fine.* A veniali, & peccatorum reliquiis emundat, *ex Sancto Thom. tertia par. qu.* 83. *art.* 5. *ad primum.*

t *Lavabo inter innocentes manus meas* Habetur *in Liturgia S. Petri Gręca citat Sanctus Germanus in Theoria rerum Eccleſ.* hęc eadem verba, cùm agit de hac digitorum ablutione. Ad Verſ. *Gloria Patri*, qui poteſt dici, cùm reditur, in medio Altaris caput inclinatur.

u *Prætermittitur*, &c. Vide quæ diximus *p.* 1. *tit.* 8. *num.* 1. neque illius loco dicendus eſt Verſ. *Requiem*, quod aliqui ſcripſere.

7 *Celebrans lotis manibus eas tergit. & illi ante pectus junctis revertitur ad medium Altaris, ubi ſtans, oculeſque ad Deum elevans, et ſtatim demittens, manibus junctis ſuper Altare, aliquantulùm inclinatus dicit ſecretò Orationem*, x *ſuſcipe ſancta Trinita, etc. Qua dicta, manibus hic indè extenſis, et ſuper Altare poſitis, oſculatur illud in medio: tùm junctis manibus ante pectus, demiſſiſque oculis ad terram, à ſiniſtra manu ad dextram vertit ſe ad populum, et versùs eum extendens, et jungens manus, dicit voce aliquantulùm elata*, y *Orate fratres, et ſecreto proſequens, ut meum, ac veſtrum ſacrificium, etc.* z *perficit circulum revertens junctis manibus ante pectus à manu dextra ad medium Altaris. Et reſponſo à miniſtro, vel à circumſtantibus* a *Suſcipiat Dominus ſacrificium de manibus tuis, etc. (alioqui per ſeipſum, dicens: Sacrificium de manibus meis) ipſe celebrans ſubmiſſa voce dicit, Amen, et manibus ante pectus extenſis, ut fit ad Orationem, ſtans in medio Altaris versùs librum dicit abſolutè ſine Oremus, et ſine alia interpoſitione, Orationem, vel* b *Orationes ſecretas: Cùm dicit, Per Dominum jungit manus: Cùm dicit, Jeſum Chriſtum caput inclinat, quod facit in prima Oratione, et in ultima, ſi plures ſint dicenda.*

x *Suſcipe ſancta Trinitas*. Hanc habent precem. *Steph. Edvenſ. capitul.* 12. *et Microl. capit.* 11. * non ex aliquo Ordine, inquit, ſed Eccleſ. conſuetudine. Inclinationem. *Innoc. III libro* 2. *capit.* 60. non tamen *Innocent.* meminit harum quinque Orationum; quas poſt Innocen. additas fuiſſe ideò putat *Bellarm. lib.* 2. *de Miſſa, cap.* 17. in medio Altaris nunc orat Sacerdos, *Dionyſ. de Hier. Eccleſ. cap.* 3.

y *Orate fratres*. Leo Papa inſtituit *ex Radulph. prop.* 23. ſed meminit *Sothe de conſ. diſt.* 1. *hoc quoque et Chryſoſt. hom.* 10. *in Epiſt. ad Cor. ut notat Durand. lib.* 2. *de rit. cap.* 29. Reliqua cum ſilentio dicuntur; & cùm paratur conſecratio, tacitè precari Sacerdotem, docet *S. Clem. lib.* 8. *Conſt Apoſt.* 12.

Oremus, dicitur versùs Altare: *Orate fratres*, versùs populum; quia hinc alloquitur Sacerdos populum tantùm: non autem ſeipſum. *Durand. libro* 4 *cap.* 32.

z *Perficit circulum*. A dextra, ut antiqui loquuntur, ad ſiniſtram Altaris; quia ſiniſtra triſtitiam ſonat, & jam paſſioni Chriſti appropinquat magis Sacerdos. *Circuivi*, ait David, *et immolavi Pſalmo* 26, oſtendet etiam ſe eſſe in ſiniſtra, ideſt, pec-

peccatorem; pro quo orari petit *Durand. lib.* 4. *cap.* 14. Ad litteram dicit poteſt, perfici circulum, ut convertat ſe Sacerdos ad librum, ad quem ſemper ſe vertit, excepto unico caſu, ante *Offertorium*, quod à Choro cantabatur.

a *Suſcipiat Dominus*, &c. Paulò diverſam hanc partem habet *Remigius Antiſiodor. in expoſitione Miſſæ*, hanc ipſam *Durand. lib.* 4. *cap.* 32.

b *Orationes ſecretas*. Explicavimus ſuprà 1. *parte tit.* 12. * Dicit eas Sacerdos, *in medio versùs librum*. hoc eſt, converſus ad librum, non recedens à medio. Hinc patet, aptandum eſſe librum prope corporale, ut commodiùs legatur; non autem relinquendum eo loci, in quo lectum eſt Evangelium, licèt hac de re taceat Rubrica.

8 *Pervento autem in concluſione ultima Secretæ ad verba illa, Per omnia ſæcula ſæculorum, excluſivè, Sacerdos ſtans in medio Altaris,* c *depoſitis ſuper eo manibus hinc indè extenſis, dicit convenienti,* & d *intelligibili voce Præfationem. Cùm dicit, Surſum corda; elevat manus hinc indè extenſas uſque ad pectus, ita ut palma unius manus reſpiciat alteram. Cùm dicit, Gratias agamus Domino, jungit manus: cùm dicit, Deo noſtro, oculos elevat, & ſtatim cruci caput inclinat. Reſponſo, Dignum, & juſtum eſt, & elevatis, & extenſis, ut priùs manibus; proſequitur Præfationem propriam, vel communem, ut tempus requirit. Cùm dicit, Sanctus, junctis ante pectus manibus, inclinatus voce mediocri proſequitur miniſtro interim parvam* e *campanulam pulſante. Cùm dicit Benedictus qui venit in nomine Domini, &c. erigit ſe, et* f *ſignum Crucis ſibi producit à fronte ad pectus.*

c *Depoſitis ſuper eo manibus*. Ut omnem cogitatum temporalem deponat, & exercitio bonorum operum aditum ſibi faciat ad elevationem cordis, *Durand. d. c.* 32.

d *Intelligibili voce, Per omnia ſæcula ſæculorum*. Ut aſſentiat populus, & confirmet ſua voce, *Amen*, quæ Sacerdos ſecretò Deum precatus eſt, *ex Ordine Roman. et Microl cap.* 7.

De Præfatione egimus ſuprà *prima par. tit.* 12. Ritus etiam patent ex ſupradictis: nam quadrant ſingulis verbis ejuſdem Præfationis, non vertit ſe Sacerdos ad, *Dominus vobiſcum*, quia intentus eſt totus nunc ad ſacrificium, ut ſuprà, diximus, *ex Amalar. lib.* 2. *cap.* 9. lege ſuprà *tit* 5. *num.* 1. neque, ungit manus ad, *Per Chriſtum Dominum noſtrum*.

e *Campanula pulſante*. Ter cum aliqua diſtinctione, tùm in laudem Dei, tùm ſancti, tùm ad excitandos aſtantium animos ad proxima myſteria, qua de re diximus *in* 1. *p tit.* 20.

f *Signum Crucis ſibi producit*. De hoc ſigno in fine Præfationis *Honor. in Gemma lib.* 2. *cap.* 42. *quia, inquit, ſignum Chriſti recipere ſe profitetur, cui mox in imagine, hoc eſt, repræſentativè, per Canonem contradicitur. Canon enim,* addit ille, *Chriſti paſſionem proxime deſignat*. Sed ſicut Hymnus primus Angelicus finitur cum ſigno crucis, eodemq; modo Symbolum, ita & alter hic Hymnus item Angelicus, non alio modo terminandus eſt, quàm adhibito ſigno Crucis, & manuum junctione in fine.

9 *In Miſſa ſolemni dicto, Oremus, Diaconus, & Subdiaconus* g *accedunt ad Altare in cornu Epiſtolæ, Diaconus amovet Calicem, ſi eſt in Altari, vel ſi eſt in Credentia, ut magis decet, accipit eum de manu Subdiaconi, qui illum cum Patena, & Hoſtia, coopertum palla, & velo* h *à collo ſibi pendente,* i *manu ſiniſtra tenens, & alteram manum ſuperponens velo; ne aliquid decidat, de Credentià* l *detulit,* m *comitatus ab Acolytho ampullas vini, & aquæ portante; ipſe Diaconus Calicem detegit; & dat* n *Patenam cum Hoſtia Celebranti, oſculando ejus manum: Subdiaconus extergit Calicem purificatorio, Diacono* o *accepta ampulla vini de manu Subdiaconi, imponit vinum in Calice, Subdiaconus interim* p *ampullam aquæ oſtendens Celebranti, dicit, Benedicite pater reverende, qui facto versùs eam ſigno Crucis, dicit Orationem, Deus qui humanæ, etc. interim Subdiaconus infundit paulum aquæ in Calicem, Diaconus illum Celebranti dat, et pedem*

Calicis tangens, ſeu brachium dextrum Celebrantis ſuſtentans; q cum eo dicit, Offerimus tibi Domine, &c quem poſteà poſitum in Altari, ut ſuprà palla cooperit. Subdiacono deindè ſtanti in cornu Epiſtolę r ponit in dextra manu Patenam, quam ſ cooperit extremitate veli ab ejus humero pendentis; qui vadit poſt celebrantem ante medium Altaris, & facta genuflexione, ibi ſtat, ſuſtinens eam elevatam uſq; ad ſinem Orationis Dominicę, ut dicetur. In Miſſis aut Defunctorum, & in feria ſexta Paraſceves t Patena non tenetur à Subdiacono.

g *Accedunt ad Altàre*. Facta priùs in locis ſuis poſt Celebrantem genuflexione.

h *A collo ſibi pendente*. Indicat *Ordo Romanus*, & vocat Syndonem in collo ligatam, deponitur autem velum parvum Calicis, & relinquitur ſuper Credentiam, ut expeditiùs portetur Calix.

i *Manus ſiniſtra tenens*. Manu nuda, non autem cum velo pendente ab humeris, ſi verè in ſacris eſt Subdiac. uti par eſt.

l *Detulit*. Per breviorem viam defertur Calix ad Altare, & munus Subdiaconi eſt ferre Calicem in ſiniſtra, quæ eſt vita præſens, *ex vetuſto Codice de Miſſa, apud Hittorpium*. Item ejuſdem poſt parare Calicem. *Innoc. lib. 2. cap. 58.*

m *Comitatus ab Acolytho*. Qui tamen Subdiaconum ſequitur, non præcedit; neq; ab alio quàm uno ex prędictis duobus.

n *Patenam cum Hoſtia*. ita *Ex Concil. Anchyritano, ſeu Ancyrano 50. diſt. presbyteros*. datur autem cum oſculo manus Celebrantis, & priùs Patenæ.

Si adſint particulæ conſecrandæ pro communione ſolemni, delata Pixide ad Altare paulò ante Subdiaconum à Cæremoniario, ſeu Sacriſtia, eam Diaconus aperit, & collocat ſuper Corporale, antequàm tradat patenam Celebranti, & eamdem elevat parumper, *ex Cęrem. Epiſc. lib. 2. cap 29.* dum Celebrans Hoſtiam offert; qua depoſita, & ipſe deponit Pixidem, cooperit, & collocat poſt Calicem ut ſuprà.

o *Accepta ampulla vini de manu Subdiaconi*. Hoc eſt, Diaconus manu ſiniſtra Calicem per nodum tenens, accipit ampullam vini de manu Subdiaconi, qui eamdem accipit de manu Acolythi (uterque verò accipit ſine oſculis, nec ampullę, nec manuum) & infundit vinum in Calicem, Diaconi enim eſt componere Calicem in Altari, *Innocent prędict. c. 58.*

p *Ampullam aquę*. Hanc accipit ab Acolytho ſine oſculis Subdiaconus, & parùm inclinatus oſtendit Celebranti, olim aquam ipſam Celebranti tradebat infundendam ab eodem, *ex Innoc. loco nunc citato*; nunc ipſe infundit.

q *Cum eo dicit, Offerimus*. Habet *Durand. prędicto c. 30.* neque Sacerdotibus licet de menſa Domini tollere Calicem, niſi eis tradatur à Diacono, *Iſidor. lib 2. de Eccleſ. off. cap. 8.* Verbum *Offerimus*, convenit duobus ſaltem, & ideò Diaconus idem dicit cum celebrante.

r *Ponit in dextra manu Patenam*, docet *Vet. Codex de Miſſa*, poni in ſpem vitæ æternæ poſt Calicem hujus vitę, in ſiniſtra ab eodem miniſtro delatum, dextra enim vitam ęternam deſignat, & patena rutundam ęternitatem indicat, *Durand. cap. 30.* Subdiacono, non aliis, datur tenenda, *ex Innoc. cap. 59.*

ſ *Cooperit extremitate Veli*. Ex decreto Silverii Papę, ait *Petrus de Ruiz in ſuo Cęremoniali*, quia myſteria adhuc ſunt tegenda, *Hugo Victor. de offic Eccleſ. lib. 2. cap. 23.* vel quia latibulum ſignificat diſcipulorum prope paſſionem, *Innocent cap. 59.* Pars verò interior patenæ Subdiaconum reſpicere debet, ea enim eſt nobilior, ut patet.

t *Patena non tenetur*. Ritus lætitiam connotans de æterna vita, quod paulò antè adnotavimus, patena velata, non convenit Defunctorum Miſſis.

10 *Dicto, Veni ſanctificator, ut ſupra, Celebrans miniſtrante Diacono naviculam, & dicente, Benedicite pater reverede ponit incenſum in Thuribulum, u dicens, Per interceſſionem, &c. ut in Ordine Miſſę. Deinde accepto Thuribulo per manum Diaconi, nullam tunc faciens Cruci reverentiam x incenſat oblata, y ter ducens Thuribulum ſuper Calicem, & Hoſtiam, ſimul in modum Crucis, & ter circum Calicem, & Hoſtiam, ſcilicet bis à dextra ad ſiniſtram, ſemel à ſiniſtra ad dextram, (Diacono interim pedem Calicis tenente, manu dextra) diſpenſans*

verba

verba in qualibet incenſatione hoc modo, In prima incenſatione, Incenſum iſtud, In ſecunda, à te benedictum, In tertia aſcendat ad te x *Domine, In quarta, & deſcendat ſuper nos, In quinta, & ſexta, miſericordia tua. Deindè facta reverentia,* z *incenſat Crucem, & Altare, ut dictum eſt ſupra, aſſiſtente eodem Diacono, interim dicens* a *Dirigatur Domine oratio mea, &c. & cùm incenſatur Crux, Diaconus* b *amovet Calicem ad partem Epiſtolæ, & incenſata Cruce reponit in loco ſuo. Cùm reddit Thuribulum Diacono, dicit, Accendat in nobis, &c & incenſatur ab eo: deindè Diaconus* c *incenſat Chorum, & poſtremò Subdiaconum tenentem Patenam: & ipſe Diaconus incenſatur à Thuriferario, & Thuriferarius poſteà incenſat Acolythos,* d *& populum. Celebrans poſtquàm incenſatus fuerit, lavat manus,* e *miniſtrantibus Acolythis ampullam aquæ cum pelvicula, & manutergio.*

u *Dicens per Intercesſionem*. Ter imponit Incenſum, ſemel illud benedicit in Thuribulo, ita ut ad verbum, *benedicere*, manu dextra producat ſignum Crucis ſuper Thuribulum fumigans, Diaconus, & Thuriferarius miniſtrant, ut initio Miſſæ.

x *Incenſet oblata*. Leo Papa Primus dicitur Auctor incenſationis oblatorum in memoriam Chriſti, *ex Radulph. propoſ.* 23. nec ubique anteà erat in uſu, *ex Microl. capit.* 9. *Ordo tamen Romanus* habet hunc ritum, de quo, & ejuſdem cauſis ſuprà *tit* 4. * & Diaconus in hac incenſatione retineat pedem calicis dextra manu, ne cadat *Carem. Epiſc. lib.* 1. *cap.* 9. *cum Miſſali*.

y *Ter ducens Thuribulum; &c.* ita *Innoc. III. lib.* 2. *cap.* 57. quòd deſignari dicitur triplex unctio Mariæ; item, ut Thuris, & Crucis virtute malignus hoſtis effugiat, *Durand. cap.* 31. in modum Crucis, & in modum Coronæ fit incenſatio, ut ex paſſione Chriſti ad Coronam Trinitatis fiat tranſitus. *Idem ibidem* Crux autem fit etiam in hoc caſu, non veluti per quatuor puncta, *ut Craſſus lib.* 1. *cap.* 47. *docuit*, ſed ſuper Calicem, & Hoſtiam, *inquit Rubrica*, in modum Crucis; neque demittendum eſt Thuribulum, ſicut in circulis ſequentibus, in quibus Thuribulum depreſſiùs ducitur, ita ut circumeat Calicem. Dextram hoc loco, & ſiniſtram celebrantis intellige: notat *Melchior Hulamus de Cæremoniis Miſſæ*, ſexies incenſari oblata; quia ante ſex dies Paſchæ ivit Ieſus Bethaniam: bis circum Calicem, & ſemel converſo circulo; quia rediit Hieruſalem ad ramos palmarum, & de Hieruſalem rediit in Bethaniam: quæ, licèt minutiora ſint, non ſunt contemnenda tamen.

z *Incenſat Crucem*. Non Sacramentum; niſi ſit expoſitum, & tunc genibus flexis in ſupremo gradu, ut dicemus infrà.

a *Dirigatur Domine Oratio mea, &c.* hoc idem *apud Alcuin. cap. de celebrat. Miſſæ*. habetur.

b *Amovet Calicem*. Non extra Corporale, ſi capax eſt. Subdiaconus autem in tota hac incenſatione nihil ſe movet. Thuriferarius, depoſita navicula ſuper Credentia, amovet de Altari, & reportat librum, quando opus eſt, niſi adſit Aſſiſtens.

c *Incenſat Chorum*. Comite Thuriferario, qui præcedit: & incenſatur omnes; quia Chriſtus communicat aliis odorem ſuum, *S. Thom.* 3. *part. qu.* 83. *artic.* 5. & quia, quæ fecit Sacerdos, pertinent ad omnes. *Durand. cap.* 31. Item Thurificatio repræſentat diffuſionem gratiarum ſpiritualium in capite, & àb eo ad membra. *Idem lib.* 4. *cap.* 4. in Choro autem incenſandi ſtare debent quaſi extra ſtallum, neque illi indecorè inniti: ſe mutuò invitent, antequàm quilibet incenſetur à Diacono, *Carem. Epiſc. lib.* 1. *cap.* 23. in quo fuſiùs præſcribitur ordo incenſandi Clerum.

Facit ad rem noſtram hic ordo, (nam de Canonicorum, & majorum incenſatione vide *cit. loco Cæremoniale Epiſcoporum*) quòd nimirum Celebrans, nullo majore preſente, cui triplex ductus thuribuli debeatur triplici ductu incenſandus erit; eo præſente duplici tantùm ductu Diaconus, Subdiaconus, & alii parati duplici ductus Sacerdotes in Choro unico ductu, cæteri ſine mora: inclinabit caput, qui incenſat, antè, & poſt, iiſdem uſque ad Sacerdotes incluſivè, niſi ita multi ſint, ut incenſatio finiri non poſſit ante finem Præfationis. Diaconus incenſabit omnes de Clero, exceptis Acolythis; quos ſtantes apud Credentiam incenſabit Thuriferarius ante laicos de populo. Domini locorum minorum, de quibus

bus in Cæremoniali prædicto nulla ſit mentio, ſeu Magiſtratus, incenſari poterunt à Thuriferario duplici, vel unico ductu, pro qualitate perſonarum: ii videlicet, quibus proprium ſcamnum, ſeu ſedes ab aliis diſtincta parari ſolet, conſuetudo locorum laudabilis in his attendi ſolet, ad pacem tum Cleri, tùm laicorum conſervandam in toto incenſationis ordine, & ſitu.

d *Et populum*. incenſat ter, primò in medio, deindè versùs latus Epiſtolæ, quod eſt dextrum populi, ubi mares diviſi à fæminis ſtare ſolebant, & ſolent in Cathedralibus Mediolanenſi, & aliis, ex decreto S. Caroli; tertiò versùs latus aliud, cum honoris ſignificatione, antè, & poſt, à Thuriferario adhibita, ter autem ex communi uſu, ut adſit Thuriferarius in tempore pro incenſando Sacramento in ejuſdem elevatione, & ut ſignificetur diffuſio gratiæ Chriſti in populum in nomine Trinitatis, ſtabit autem Thuriferarius incenſans populum in medio presbyterii, vel ferè à latere Evangelii, ſi expoſitum eſt in Altari Sacramentum, ne eidem terga vertat

Miniſtrantibus Acolythis. Cum reverentiis debitis, & cum quaſi oſculis ampullæ, & manutergii, antè, & poſt; ſed ſtantes Acolyhi, non genuflexi, miniſtrant.

Ad, *Orate fatres*, Subdiaconus reſpondeat; *Suſcipiat &c.* & Celebrans tardiùs dicat ſecretas Orationes, ut Diaconus opportuno tempore redire queat ad dicendum, *Sanctus &c.* cum eodem. Cæremoniarius interim aſſiſtat libro, & folia vertat, quamdiu Diaconus abeſt, niſi adſit Aſſiſtens.

11 *Cùm dicitur Præfatio, Diaconus, & Subdiaconus ſtans retrò poſt Celebrandum: & paulò antequàm dicatur, Sanctus,* f *accedunt ad Altare, ubi* g *cum Celebrante hinc inde dicunt, Sanctus, & quæ ſequuntur uſque ad Canonem. Deinde Diaconus accedit ad ſiniſtram Celebrantis; ei* h *aſſiſtens dum dicitur Canon, niſi alius Sacerdos aſſiſtat, quia tunc ipſe ſtaret ad dextram aliquantùm poſt Celebrantem. Subdiaconus verò tunc ſtat poſt Celebrantem.*

f *Accedunt ad Altare*. Facta in locis ſuis poſt celebrantem genuflexione; quam rursùs faciunt, dicto ab eiſdem ultimo *Hoſanna in excelſis*. Addita fuit ſequens Rubrica in Miſſali Romæ edito 1621. ſine majorum auctoritate: nimirum, ſi *Subdiaconus non tenet patenam, cum Diacono accedit ad Altare, ubi dicunt, Sanctus &c.* quod monuiſſe ſit ſatis.

g *Cum Celebrante dicunt*. Hymnum, *Sanctus, &c.* Sacerdos ipſe cum aliis neceſſario debet dicere, ne ſeipſum ſua prece videatur privaſſe, qui & ſuas voces, & aliorum Angelicis laudibus admitti deprecatus eſt in Præfatione, ut ait *Microl. cap.* 11.

Benedictus qui venit, &c. non cantatur à Choro, niſi poſt depoſitionem Calicis. *Cæremon. lib. 2. cap* 8. * etiam in Miſſis Defunctorum. quod obſervatur in Cappella Papali.

h *Aſſiſtes*. Non tenet manus junctas ſed folia Miſſalis vertit, & indicat quæ ſunt dicenda à Celebrante.

Ad, *Sanctus*, campanas majores pulſare convenit, ſicut in Miſſa privata campanula parva; quam putant aliqui etiam in Miſſa ſolemni; & placet per alterum ex Acolythis, ut moneantur ii, qui majores pulſare debent campanas, & tempus ignorant eas pulſandi, quia longiùs abſunt. Vide *p. 1. tit.* 20.

De Canone Miſſæ uſque ad Conſecrationem. VIII:

1 *Finita Præfatione, ut ſupra, Sacerdos ſtans ante medium Altaris, verſus ad illud, aliquantulum elevat manus, oculiſque elevatis ad Deum, et ſine mora devotè demiſſis, ac manibus junctis, et ſuper Altare poſitis. profundè inclinatus incipit Canonem, ſecrete dicens;* i *Te igitur, etc. ut in Ordine Miſſæ. Cùm dicit. uti accepta habeas, et benedicas, prius oſculatur Altare in medio, deinde erigit ſe, et ſtat junctis manibus ante pectus, Cùm dicit, Hæc ✠ dona, hæc ✠ munera, hæc ſancta ✠*

cta ✠ ſacrificia, dextera manu ſignat ter communiter ſuper Hoſtiam, et Calicem De inde extenſis manibus ante pectus, proſequitur, In primis quæ tibi offerimus, etc.

Actio prima in Canone quinque actus complectitur, manum, & oculorum elevationem; oculorum demiſſionem; manuum junctionem: & earumdem ſuper Altare poſitionem, in primo quinario numero venerare Chriſtum in Cruce quinque plagis vulneratum: & nota *ex Rubrica propria in Ordine Miſſę*, ne diſcordare videatur a generali: quod ad primum geſtum, prima quoque verba *Te igitur*. ſunt pronuncianda; neque dari debet geſtus ſine voce, qui alioqui eſſet inconcinnus. extendens dicit, jungens dicit, elevans dicit. ſunt participia cum verbis ſimul, *in Ordine Miſſæ*, & ſic concordantur Rubricæ.

i *Te igitur*. Crucifixus ſolet imprimi initio Canonis, ait *Honor in gemma lib. 1. cap.* 103. ut ſtatim paſſio Chriſti oculis cordis ingeratur, prima quoque littera T, eſt figura Crucis Chriſti. *Innoc. III. lib. 3. cap. 2.* Auctor autem principii Canonis dicitur eſſe *S. Clem. à Radulph. propoſ. 23.* Vidæ quæ diximus in *1. par. tit. 12. num. 5.* ubi de nomine, auctoribus, & partibus Canonis non pauca. Hoc ritus, & Cęremonię in primis ſunt examinandæ, & ea quę ſunt ita proprię Canonis, ut in aliā parte Rubricarum hactenus proprium non habuerint locum. Senſum litteralem difficiliorem verborum afferemus infra cum Miſteriis, *Cum dicit hęc ✠ Dona, etc. Ex reſponſo Zachariæ S. Bonifacio Maguntino* fiunt hic tres Cruces. *S. Anſelm. lib. de Sacram.* ait: *una Cruce duo ſimul ſantificentur*, ideſt ubi verbum eſt commune pani, & vino, ut explicat *Vuald. tom. 3. tit. 4. cap.* 37. habet *Microlog. capit.* 15. has eaſdem. Sed nota à principio Canonis, uſque ad, *Libera nos*, incluſivè, ubi finis eſt Canonis, *ſecundum Innoc.* III. quod ſeptem vicibus ſigno Crucis fiunt, primò hic, & ter, ſecundò ad ea, *Quam oblationem, quinquies*; tertiò in conſecratione ad ea, *Benedixit* ſemel & iterum, quartò Poſt conſecrationem ad ea, *Hoſtiam puram*, quinquies: quintò ad ea, *Sacroſanctum filii tui corpus*, ſemel, & iterum ſuper Sacramentum, & ſemel ſupra ſeipſum: ſextò ad ea, *Santificas*, ter: ſeptimò ad ea. *Per ipſum*: quinquies. *Innoc. III. lib. 4. cap. 11.* addit ibidem in ordine ad Hoſtiam, & Calicem fieri ſigna Crucis 25. & quinquies quinque: tum quia, ſicut hic numerus per ſe ductus ſemper in ſeipſum reducitur, ſi ducatur in infinitum; ita Euchariſtia quātulibet multipliciter, ſemper eſt idem ſacrificium; tum quia quinque ſenſus hoc Sacramento perficiuntur: ſed & binarius ſignorum numerus congruit propter carnem, & ſanguine Chriſti; ternarius quoq; propter panem, vinum, & aquam. *Hac ille eruditè, & acutè.*

a *Ubi dicit unà cum famulo tuo* m *Papa noſtro N exprimit nomen Papæ: Sede autem vacante verba prædicta omittuntur. Ubi dicitur, &* n *Antiſtite noſtro N. ſpecificatur nomen Patriarchæ, Archiepiſcopi, vel Epiſcopi ordinarii in propria diœceſi: & non alterius Superioris, etiamſi Celebrans ſit omninò exemptus, vel ſub alterius Epiſcopi juriſdictionem. Si verò Epiſcopus ordinarius illius loci, in quo Miſſa Celebratur, ſit vita functus prædicta verba omittuntur, quę etiam omittuntur ab iis, qui Romę celebrant. Si celebrans eſt Epiſcopus, Archiepiſcopus, vel Patriarcha, omiſſis prędictis verbis eorum loco dicit, Et me indigno ſervo tuo. Summus autem Pontifex cùm celebrat omiſſis verbis, unà cum famulo tuo Papa noſtro N. & Antiſtite noſtro N. dicit, unà cum famulo tuo, quem gregi tuo præeſſe voluiſti: Et continuant omnes, ut ſequitur, Et omnibus orthodoxis, &c.*

m *Papa*, Nominatur, *ex Concil. Vaſen. cap. 4. aliàs 6. tempore Leonis I. celebrato, apud Burchard. libr. 2. Decret. capit.* 230. immò verò S. Clemens *libro 8, Conſtitut. Apoſt. cap.* 12. inſtituiſſe dicitur, ſeu obſervaſſe: qui celebrans Miſſam dicebat; *Adhuc obſecramus te pro me, qui nihil ſum: ibidem*, quod hodiè idem eſt, quando ex

Innoc

Innocent III. de celebrat. Miſſa capit. 3. ait Papa; *unà mecum indigno famulo tuo*: à Chriſto deducitur hic ritus, qui in cœna rogauit pro Petro, vt non deficiat fides illius: *Vualden. tomo 3. tit. 4. c. 37. num. 5.*

* Quod attinet ad nomen, Papæ, & ſignificationem vocabuli, docet *Baron. in Not. Martirol. ad diem 10. Januar.* ſignificare Patrem, non autem Patrem Patrum: & cùm eſſet Epiſcopi commune, tandem Greg. VII. anno. 1073. *in Synodo Rom.* ſtatuit, vt nomen *Papa* vnicum eſſet in vniuerſo orbe, plura *ib.* ſcribit. *Baron.*

Caput autem inclinatur etiam hic ad nomen Papæ, eadem enim eſt ratio, quia ſuprà dictum eſt in Collecta, ad nomen eiuſdem; de quo dubitauere nonnulli, ſed *in Rubrica de orat.* non adeſt limitationis particula, *tantum*.

n *Antiſtite noſtro N.* Sanctus Paulus *Hebr.* 13. *Mementote*, inquit, *Præpoſitorum veſtrorum*, & pro Epiſcopo quidem orandum eſſe docet in Miſſa, *S. Auguſt. Epiſt.* 110. in fine.

Sed quis Epiſcopus hinc nominandus? vult *Alcuin. de celebrat. Miſſa*, Epiſcopum nominari celebrantis, quem ſequitur *Innoc. III. libro 3. capit.* 5. Rubrica tamen noſtra Epiſcopum loci, in quo celebratur, nominari decreuit: tùm quia expreſsè ait *Ordinarius illius loci*: tùm quia Romæ omitti iubet hæc verba, & placet *Bellarminio libro 2. de Miſſa capit.* 21. * Neque nominnadus eſt Abbas exemptus loci, ſed Epiſcopus vicinior, ad quem pro ordinatione itur, neque enim Abbas eſt Antiſtes de quo in Canone.

Pro Regibus orandum etiam hoc loco ſcribit *Innocent. III. loco citato*: in eorum locis, ac prouincijs, inquit *Azorius libro 10. capit. 36. quæſt.* 13. & verè habetur hic ritus *prædicta cap.* 12. *S. Clementis, & in Liturgij Sancti Baſilij & Sancti Chryſoſt.*

Pius V. tamen, qui nil addit voluit, conceſſit nominari in Canone Regem in Hiſpanis, nihil ergò tu addas ſine Papali auctoritate, contra Pij V. Bullam de Miſſali editam; caueant etiam Regulares, ne in Canone nominent Superiores ſuos vt Antiſtites, ex Decreto Sacræ Rituum Congreg. 12. Nouembris 1615. & nominantes ſuum Generalem pro Epiſcopo loci peccant mortaliter. *Diana tract. 14. de celebr. Miſſa reſol.* 40.

3 *Cùm dicit: Memento Domine, eleuans & iungens manus vſque ad faciem, vel pectus, ſic iunctis manibus ſtat pauliſper in quiete, o demiſſo aliquantulum capite, faciens commemorationem viuorum Chriſti fidelium ad ſua voluntatem, p quorum nomina, ſi vult, ſecreto commemoret, non tamen neceſſe eſt ea exprimere, ſed mente tantum eorum memoriam habeat. Poteſt etiam celebrans, ſi pro pluribus orare intedit, ne circumſtantibus ſit moroſus, ante Miſſam in animo proponere ſibi omnes illos tàm viuos quàm defunctos pro quibus in ipſam miſſa orare intendit, & hoc loco generaliter vnico contextu ipſorum viuorum commemorationem agere, & pro quibus ante Miſſam orare propoſuit in Miſſa.*

o *Demiſſo aliquantulum capite*. Non ergo oculis eleuati verſus Crucem, vt multi faciunt, nec iiſdem clauſis, niſi fortè ad maiorem animi compoſitionem.

p *Quorum nomina ſecreto*. Eos, pro quibus orare intendit Sacerdos, apellat Suſceptos *S. Auguſt. epiſt. 59. q.* 5. quos labijs compreſſis in cluſa pectoris cogitatione nominat, ait *S. Hieron. apud Durand. libro 2. derit cap* 34.

De litteris N. & N. apponi ſolitis hoc loco in Canone, meminit *Oddo Camerac. in explicatione Sacri Canonis*, antiquitùs autem recitabantur nomina offerentium in Miſſa, *ex Innoc. I. epiſt.* 1. & nos eorum, qui eleemoſynam ideò dederunt, memoriam facimus

Hoc loco dicendum videtur de applicatione ſacrificij: & quicquid ſit de valore Miſſæ, quem conciliando Doctres, diceremus in infinitum eſſe in radice, ſed ad impetrandum, & alios effectus, finitum in terminis: quia finitè de eo omnes participant, minuſque, vel magis, pro minori, vel maiori deuotione cuiuſq; concurrentis ad Miſſæ ſacrificium, *ex S. Tho 3. par. quæſt. 79. artic.* 4. Quatuor Sacerdotis, vt faciat, ego conſulerem.

Primum eſt, vt intendat prodeſſe omni meliori modo ijs, de quibus Eccleſia meminit in Canone, nimirum toti Eccleſiæ, Papæ, Epiſcopo loci, & circumſtantibus, quibus Deus diſtribuat portionem ſacrificij gene-

generalem propè infinitam pro eorum capacitate, & devotionis menſura, & hæc eſt prima portio, quam ponit. *Scot. quod lib.* 20. *artic.* 2. & 3.

Alterum eſt, ut provideat ſibi ipſi Sacerdos de portione ſibi debita, quam vocat Scotus ſpecialem, & novit Deus: quanta ſit: probabile verò eſt, eam poſſe dari aliis à Sacerdote nominandis pro eo titulo, quo importat pœnæ debitæ remiſſionem, quo caſu prodeſſet iis multò magis, quàm ſi pro iiſdem ſequenti proxima ratione & modo celebraret; quia certum eſt participare Sacerdotem in majori quantitate de valore Miſſæ, quàm alium quemlibet, qui eumdem celebrare jubat, aut procurat: tùm ex miniſterio proximiori, tùm ex majori devotione, & fide, quæ inter celebrandum multipliciter excitantur.

Tertium eſt, ut ſuffragari itendat eo majori affectu, quo poteſt, & debet iis, quibus tenetur, ſive ex obedientia, ſive ex titulo beneficii, ſive legati, ſive contractus rationabilis, ſive promiſſionis, aut voti, ſive congruentis eleemoſynæ acceptæ, aut promiſſæ: & ea prorsùs ratione, qua iiſdem & ex ſenſu certo, & practico eorumdem non ſpeculativo, & diſputabili, ille tenetur ad Miſſam, ſeu pluras Miſſas, tutior enim in hac de re tenenda eſt ſententia. Si verò non egeant, aut fortè ex defectu gratiæ non ſint capaces ſacrifici fructus, ſubſtituat ſtanti alios actu, & ſecunda, ut ajunt intentione, quod docet *Suarez diſp.* 38. *ſect.* 8. *in fine*, alioquin fructus Miſſæ non applicatus remanebit in theſauro Eccleſię Deus autem novit, quantum cuique de Miſſæ fructu ſit dandum; & hęc eſt, quam vocat Scotus portionem mediam.

Quartum eſt, ut aliis item prodeſſe intendat ſine aliorum præjudicio, eo ordine & quantitate fructus; qua Deus ſcit ſe teneri, & eos ſpecialiter nominatos Deo commendet, ſive in ordine ad remiſſionem pęnæ, cùm ſit ſatisfactorium; ſive ad gratiam acquirendam, & augendam, cùm ſit meritorium; ſive ad quæcumque bona ſpiritualia, & temporalia, quibus illi egent, & utiliora ejuſdem forent obtinenda, cùm ſit etiam, immò, & propriiſſimè, ut ait *Bellarmin. de Miſſa. lib.* 2. *cap.* 3. impetratorium.

Notat prætereà *Azor libro* 10. *cap.* 22. *quæſt.* 3. Orationem ad, *Memento*, eſſe privatam; quare in ea admitti poſſunt infideles, & excommunicati omnes ad eorum ſalutem procurandam: *idem ibidem cum aliis DD. docet*, ſeu ad augmentum Eccleſiæ, ut *Suarez diſp.* 78 *ſect.* 2. ex his ergò & tu memento, ne *Memento* in Miſſa fiat in momento, ſed cum aliqua mora.

In Commemoratione poſt *Memento* Defunctorum, eadem ferè obſervet Sacerdos: & primò omnes commemoret ex inſtituto & intentione Eccleſiæ, deindè eos, pro quibus, ut ſuprà, tertio loco teneri dictum eſt; tertiò alios cariores, quos voluerit, & inter hos Auctorem hujus operis, qui commendat ſeipſum quam maximè, poſtquàm obierit, & item illius animam Defuncti, quæ proximè, dum celebrans (Deus novit) egreſſura eſt de Purgato: tibi enim de cęlo ſtatim rependet gratiam; omnes autem Defunctos commendabis Deo in ordine tantùm ad pænarum remiſſionem, cùm hoc ſacrificium pro Defunctis ſit tantummodò ſatisfactorium.

4 *Commemoratione vivorum facta, demiſſis, & extenſis, ut prius, manibus; continuat, Et omnium circumſtantium, &c. Similiter ſtans proſequitur* q *Communicantes. Cùm dicit, Ieſu Chriſti, caput Cruci inclinat: in concluſione quando dicit,* r *Per eumdem, jungit manus. Cùm dicit,* ſ *Hanc igitur oblationem, expandit manus ſimul ſuper oblata, ita ut* t *palma ſint aperta versùs ac ſuprà Calicem, & Hoſtiam, quas ſic tenet uſque ad illa verba, Per Chriſtum Dominum noſtrum. Tunc enim jungit manus, & ſic proſequitur. Quam oblationem tu Deus in omnibus quęſimus, & cùm dicit,* u *bene ✠ dictam, adſcri ✠ ptam, ra ✠ tam communiter ſignat ter ſuper Hoſtiam, & Calicem ſimul: deindè cùm dicit,* x *ut nobis corpus, ſeparatim, ſignat ſemel ſuper Hoſtiam tantùm & ſanguis, ſemel ſuper Calicem tantùm, deindè elevans & jungens manus ante pectus, perſequitur, fiat dilectiſſimi Filii tui Domini noſtri Ieſu Chriſti, Inclinans caput Cruci,* y *extergit, ſi opus fuerit, pollices, & indice ſuper Corporale, & dicit ſecretò, ut priùs,* z *Qui pridie, quàm pateretur, & accipiens pollice, & indice*

dice dextrę manus Hoſtiam, & eam cum illis, ac indice, & pollice ſiniſtrę manus tenens; ſtans erectus ante medium Altaris, dicit: accepit panem in ſanctas, ac venerabiles manus ſuas, elevanſque ad Cœlum oculos, & ſtatim demittens, dicit, & elevatis oculis in Cœlum ad te Deum Patrem ſuum omnipotentem, caputque aliquantulùm inclinans dicit, tibi gratias agens: & tenens Hoſtiam inter pollicem & indicem ſiniſtrę manus, dextra producit ſignum Crucis ſuper eam, dicens, a *bene ✠ dixit, fregit, deditque diſcipulis ſuis, dicens: Accipite, & manducate ex hoc omne.*

q *Communicantes*. Siritius Papa creditur Auctor hujus partis Canonis *a Radulph. ubi ſuprà*. Lino tribuit *Nicol. de Plove in expoſit. Miſſę*, ſed Commemoratio Sanctorum in Miſſa eſt *apud S. Clem. lib. 3 Conſtit. Apoſt. cap. 13. & Dionyſ. de Eccleſ. Hier. cap. 3.* & quidem ante conſecrationem nominatur cum Beata Virgine Apoſtoli, Summi Pontifices, Epiſcopi, Diaconi, & Laici: nempè Apoſtoli duodecim & Martyres totidem; quia illi doctrina, & ſanguine; iſti ſanguine, & martyrio ſacrificium hoc confirmaverunt, *Gemma lib. 1. cap.* 104. Qui verò Canonem ordinavit quos voluit, dictante Spiritu Sancto, hoc loco, & infrà, nominavit, *ex Steph. Edvenſ capit.* 13. coniicit *Lindanus in Liturgia Sancti Petri cap.* 22. cum aliis, à S. Hieronymo juſſu Damaſi Catalogum hunc Sanctorum ortum habere. Iidem Sancti cum Beata Virgine conſtituunt numerum quinquies quinque, quem ſuprà in ſignis Crucis eumdem adnotavimus: quia quinquies in hac re quinque noſtri ſenſus conſummandi ſunt, ait *Hugo ibidem*. Confeſſorum autem nulla fit mentio, quia editus fuit Canon ante Sanctum Sylveſtrum, ex *Innocent. III. lib. 3. cap.* 10 neque ſunt paſſi, ſicut Chriſtus, *Durand. lib. 4. cap.* 38. ubi plura; Ultimi de toto Canone Sancti paſſi ſunt Ann. 362. nempè Ioannes, & Paulus: reliqui omnes ante ipſos, & tamen poſt eoſdem additi ſunt Coſmas, & Damianus, Quis cauſam novit? paſſione priores loco ſunt in Canone poſteriores arbitrio auctorum Canonis, ut *Edvenſ. loco citato* ſignificare videtur, eminentiſſimi denique nominantur Sancti; in quibus tamen non cęterorum Sanctorum interceſsio prætermittitur, ſed in iſtorum commemoratione omnium ſuffragia expetuntur, quia ſicut omnes in Deo uniti exiſtunt, ita omnes unum deſiderant, & cogitant pro ſalute hominum, ut id uno omnes habeantur pariter, & in uno omnes pariter negligantur, *Alcuin ſuprà*. Qui nomen Sancti in Canone ex intentione omittit, non peccat mortaliter. *Diana tract. 13. de celebr. Miſſę reſol.* 49. ſed hæc omiſſio videtur magis injurioſa, quàm omiſſio, vel mutatio nominis Epiſcopi, de qua ſuprà *numero* 2. De variando, *Communicantes*, vide ſupra *par. 1 tit. 12. num.* 5.

r *Per eumdem*. In Canone quinquies ſecretò dicitur. *Per Chriſtum Dominum noſtrum*, & habet *Microlog. cap.* 16. ob quinque recolenda vulnera Chriſti, ait *Honor. in Gemma lib. 1. cap* 56.

Hanc igitur oblationem tribuit *Alcuinu.* Gelaſio; *Radulph propoſit.* 23. Leoni Magno uſque ad ea *placatus accipias*, reliqua uſque ad *Quam Oblationem*, excluſivè addita fuere à Sancto Gregorio, *Amalar lib. 3. cap. 23. & communiter omnes*; occaſione peſtis Romanæ, & bellorum, ait *Lopez lib 2 cap. 14. §. 1.* legitur tamen in *Liturgia Sancti Petri Græca*, unà cum *Communicantes*.

De hujus item partis varietate in Paſchate, & Pentecoſte propter baptizatos recenter, vide locum paulò antè citatum *par. 1. tit. 12 num.* 5.

t *Palmę ſint apertę*. Pollice dextro adhuc ſuper ſiniſtro in modum Crucis poſito, quod rectè notavit *Alcocer in ſuo Ceremoniali*, & pollicibus item ſuprà, non infra manus poſitis, & juncti s, quod videtur fieri commodiùs; & placuit Dianæ quoque *trac. 6. Miſcell. reſol* 104. expanduntur autem manus ſuper oblata more Aaron, *Levit. capit.* 1. *ex Suarez diſput* 84. *ſect.* 1. & ut intelligas, hæc myſteria tegi etiam Angelis, nedum hominibus; *Rupert. lib. 2. cap.* 57. vel innuunt divinam protectionem ſeu efficaciam gratiæ, quæ in hac prece poſtularetur, ex *Ioan. Serrano*; qui & addit vel Sacerdotem profiteri, non propriis viribus ſed virtute ordinationis per impoſitionem manuum Epiſcopi tàm mirabile opus ſe facturum.

u *Benedictam, adſcriptam, &c.* Ita loquitur *S. Ambroſ libro 4. de Sacram. cap.* 5.

ergo

ergò verba ſunt antiqua quinq; verò Cruces fieri hoc loco tradit *Microl. cap.* 14. immò & *in Liturgia ſancti Petri* habentur.

x *Ut nobis corpus*. Cruce fiant continenter, non interruptè tres, & poſtea poſt brevem moram aliæ duæ, diſpenſando verba appoſitè.

y *Exergit pollices, & indices*. Ne ſint humilitate affecti, & ad maiorem reverentiam.

z *Qui pridie quàm &c.* Tribuitur Alexandro uſque ad verba Conſecrationis à *Vualaf. cap.* 22. & *Microl capit.* 12. ſed Apoſtolorum eſt periodus *ex Alcuino* uſque ad, *Unde et memores*; cùm habeantur *apud Clementem libro* 8. *cap.* 17. & *in Liturgia Santti Petri citata*: Cæterum geſtus corporis in hac periodo conſonant ſingulis verbis, ut patet *ex Microl cap.* 15.

a *Benedixit*. Meminit hujus benedictionis cum ſigno Crucis paulo ante verba Conſecrationis, *S. Auguſt. ſerm.* 19 *de Sanctis*.

Non opinor, Chriſtum benedixiſſe manu formando ſignum Crucis; quia nondum data erat Crucis delfica virtus, *Nic. de Plove in expoſitione Miſſę*, idem ſentit.

5 *Si adſit vas cum aliis Hoſtiis conſecrandis, antequàm accipiat Hoſtiam,* b *diſcooperit manu dextra Calicem, ſeu vas aliarum Hoſtiarum; Cùm autem finierit ſupradicta verba, cubitis ſuper Altare poſitis, ſtans capite inclinato, diſtrinctè, reuerenter, et ſecreto profert verba conſecrationis ſuper Hoſtiam, ſimul ſuper omnes, ſi plures ſint conſecrandæ: et Hoſtiam ſuam pollicibus, et indicibus tantùm tenens, dicit; Hoc eſt* c *enim corpus meum, Quibus prolatis, Celebrans tenens Hoſtiam inter pollices, et indices prędictus ſuper Altare, reliqui manum digitis extenſis, et ſimul iunctis, (et Hoſtiis, ſi plures ſint conſecratę, in loco, in quo à principio Miſſę poſita ſunt, ſuper Corporali, vel in alio vaſe aut calice dimiſſis) genuflexus eam* d *adorat. Tunc ſe erigens, quantùm commodè poteſt,* e *elævat in altum Hoſtiam, et intentis in eam oculis, (quod et in elevatione Calicis faciat) populo reverenter oſtendit adorandam: et mox ſola manu dextra ipſam reverenter reponit ſuper Corporale in eodem loco, unde eam levavit, et deinceps polices, et indices* f *non diſiungit, niſi quando Hoſtiam conſecratam tangere, vel tractare debet uſque ad ablutionem digitorum poſt Communionem.*

b *Diſcooperit*. Si Pixidem collocaverit poſt Calicem, retraher eam priùs ad latus ipſius Calicis versùs cornu Epiſtolæ, ut ſuper ipſas quoque particulas propriùs verba proferat conſecrationis, * quæ proferre debet, ſtans quidem, & inclinato capite, ſed retentis æqualiter pedibus in ſuppedaneo altaris; non dextro ultra ſiniſtrum reverentiæ cauſa deflexo.

c *Enim*. Additum eſt à Sancto Petro; *ex S. Thom.* 3. *p q* 78. *art.* 2. *ad* 5.

Notat. *Biel. lect.* 38. non vacare Myſterio; quòd ſint quinq; veba hujus conſecrationis, totidem enim fuit conſummata incarnatio: *fiat mihi ſecundùm verbum tum*: Publicano totidem facta culparum remiſſio: *Deus propitius eſto mihi peccatori*; Latroni totidem Cœli promiſſio: *Hodiè mecum eris in Paradiſo*.

d *Adorat*. Unico genu, ut ſtatim, ut facilius ſurgere poſſit: & quod in ſequentibus obſerva.* neque cubitis ſuper altare poſitis adorat, ſed manibus Hoſtiam tenentibus ſuper altare retentis, & ita ut commodè ad terram uſque genuflexio fiat, neque videri Hoſtia ab omnibus poſſit, abſtineat omninò ab oſculo Hoſtiæ. *S. Bonavent. in ſpec. diſc. p.* 2 *cap.* 11.

e *Elevat in altum Hoſtiam* Et ſtatim reponit, neque diu elevatam tenere debet, qui ritus indicatur in *Pſalm.* 71. *exponente Rabbi Ionatha, qui vixit ante Chriſtum. in libro Collectionum: fiet placenta panis ſacrificium in capitibus Sacerdotum, qui ſunt in Eccleſia*, & licèt hæc expoſitio minus probetur à *Bellarmino in Pſal.* 71. placet tamen *Galatiano, Burgenſi, et aliis apud Lorinum in eundem Pſalmum*. Vulgata legit; *erit firmamentum* (epithetum enim eſt panis; qui cor hominis confirmat. *Pſalmo.* 103.) *in terra in ſummis montium*. Sanè hæc habet *Dionyſ. capitolo* 3 *Eccleſ. Hierarch.* Myſteria conficit, in conſpectu agit, reverenter oſtendens, *et Anaſtaſius Synaita de ſacra Synnaxi*; panem vitæ ſuſtollit, eumque

que omnibus oſtendit: tamquam cibum, & potum excellentiorem cæteris, ait *Hugo Victor in Specul. Eccleſ cap.* 7. vel, ac ſi tunc Chriſtus elevetur in Crucem, & rurſùs immoletur, *Gemma libr.* 1 *cap.* 46. Item, ut à populo ſciatur conſecratio facta ſecretò, & adoretur Chriſtus, *Durand libro* 4 *capit.* 41. unde, & populus genibus flexis adorat *ex Conc Treveren.*

Monet hoc loco *Nicol. de Plove*; ne in conſecratione ipſa elevetur Hoſtia; ita ut videatur; ne tunc nondùm conſecrata adoretur. Octo verò cauſas elevationis moralè, & pias affert *S. Bonavent. de Myſter. Miſſa.*

* In elevatione Hoſtiæ digitos extenſos jungat, & item imas parte manuum; ut ſolidiùs, & decentiùs eam elevet, neq; eas dividat, niſi quando reponit Hoſtiam.

f *Non disjungit*: Nullus antiquorum indicat hunc ritum non disjungendi digitos, quem potiùs confutat, ſed malè, *Microl. cap.* 16. meminit *Sanctus Thom.* 3. *parte, quaſt.* 83. *art.* 5. *& Durandus poſt eum capi.* 41. ob reverentiam ſcilicet Sacramenti. Digit verò prædicti non disjunguntur uſq; ad eorumdem ablutionem incluſivè.

6 *Repoſita Hoſtia conſecrata ſuper Corporale, genuflexus ipſam veneratur: ſi adſit vas aliarum Hoſtiarum, Patena, vel palla cooperit, ut ſuprà Interim dum, Celebrans elevat Hoſtiam, accenſo priùs intorticio, (quod non extinguitur, niſi poſtquàm ſacerdos Sanguinem ſumpſerit, vel alios communicaverit, ſi qui erunt communicandi in Miſſa.)* g *miniſter manu ſiniſtra elevata fimbria poſteries Planeta, ne ipſum Celebrantem impediat in elevatione brachiorum, quod & facit in elevatione Calicis: & manu dextra* h *pulſat campanulam* i *ter ad unamquamque elevationem, vel continuatè quouſquem Sacerdos deponat Hoſtiam ſuper Corporale, & ſimiliter poſt modùm ad elevationem Calicis.*

g *Miniſter.* Paulò poſt Sacerdotem ad ejuſdem dextram genuflexus ſupra altiorem gradum, ſi plures ſint gradus, manu ſiniſtra elevat partem inferiorem poſterioris Planetæ, quæ; ut ſuprà docuimus, errabunda utrimque ſuper brachia reflectebatur, & eadem brachia in hac elevatione impediebat; in medio eam accipit, quam deponens deindè non oſculatur.

h *Pulſat Campanulam.* Ex Decreto Gregor. XI. *apud Nauclerum gener.* 42. *Anno* 1240. & meminit hujus ritus *Ivò Carnot. Epiſtola* 167 ſicuti in veteri teſtamento Levitæ tempore ſacrificii tubas clangebant argenteas, quarum ſonitu populus provocabatur ad adorandum, *Durand. lib.* 4 *cap.* 41. Honorio 3. adſcribit ritum. *Abbas Ursbergen. cum Schulting. tomo* 1. *part.* 1. *cap.* 18. Vidonii Cardin. An. 1207. *Caſaris libro* 9. *cap.* 51.

i *Ter.* Ideſt, cùm Sacerdos adorat, cùm elevat, & cùm reponit Hoſtiam, ſeu Calicem: & hic ritus ſicuti eſt prior in Rubrica, ita dentior eſt poſteriorii, quo continuatè campanula pulſatur, ternario namque numero gaudet Deus, ut aliàs cum Innocentio III. diximus.

* Non pugnat Cæremoniale Epiſcoporum *lib* 1. *cap.* 29. cum Miſſali, dum in eo extinguuntur funalia poſt depoſitionem Calicis, & in Miſſalis poſt communionem, quia nimis funalium calor, & fumus Prælatis nocent; unius autem cerei non item.

7 *Celebrans adorato Sacramento ſurgit, &* l *diſcooperit Calicem, in quem ſi opus ſit extergit digitos; quod ſemper faciat, ſi aliquod fragmentum digitis adhereat, & ſtans erectus dicit Simili modo poſtquàm cœnatum eſt, & ambabus manibus accipiens Calicem juxta nodum infra cuppam, & aliquantulùm illum elevans, ac ſtatim deponens, dicit, accipiens & hunc praclarum Calicem, &c. cùm dicit, item tibi gratias agens, caput inclinat, cùm dicit, benedixit, ſiniſtra Calice infra cuppam tenens, dextra ſignat ſuper eum, & proſequens, deditque diſcipulis ſuis, &c. ambabus manibus tenens Calicem videlicet ſiniſtra pedem, dextra nodum infra cuppam, cubitis ſuper Altare poſitis, & capite inclinato, profert attente, continuatè, & ſecretè, ut ſupra, verba conſecrationis Sanguinis Hic eſt enim Calix, etc. Quibus dictis reponit Calicē ſuper Corporale dicens ſecretò,* m *Hæc quotieſcumque feceritis, etc. genufle-*

&c. genuflexus Sanguin. reverenter adorat. Tùm ſe erigit, & accipiens n *Calicem diſcoopertum cum Sanguine ambabus manibus,* o *ut priùs, elevat eum, & erectum quantùm commodè poteſt, oſtendit populo adorandum: mox ipſum reverenter reponit ſuper Corporale in locum priſtinum, & manu dextra palla cooperit, ac genuflexus Sacramentum veneratur.*

l *Diſcooperit Calicem*. Sunt, qui nunc interea palla Calicis tegunt Hoſtiam, ne in elevatione Calicis eam fortaſsè tangant cum fimbriis Manipuli, deponendo Calicem: quod non probo, movente quæſtionem *Durando cap. 46.* Cur Hoſtia numquam cooperitur, & Calix operitur? cui reſpondet, tùm ob periculum, ne quid in Calicem cadat, tùm ob myſterium, quia in Calice præſentatur Chriſtus, ut in Sepulchro, opertus Syndone, ſudario, lapide clauſo, & ſignato; in Hoſtia verò, ut in paſſione, extra Sepulchrum quare tegi numquam debet in Miſſa, Durandi judicio, Hoſtia ſacra.

* *Quod* hic dicitur, *juxta nodum infra cuppam*, idem eſt, ac ſi dicatur: capit nodum Calicis, qui eſt infra cuppam, quidam deponunt Calicem, ut manus jungat, & benedicant, ſed non benè. Vide ſupra *titulo præced. num* 5. non enim deferendus eſt Calix ab ejuſdem acceptione, ſicuti nec deferitur Hoſtia ad illud verbum: *Benedixit*, donec fiat conſecratio.

m *Hæc. quotieſcumque, &c.* Antequàm elevet Calicem, hæc verba dicere debet; & dum reponit, pedi Calicis non debet oſculum infigi à Celebrante; de quo nihil Rubrica.

n *Calicem diſcoopertum*. tradit *Durand. cap.* 41. & laudat elevari Calicem coopertum, myſticaſque affert cauſas *cap.* 42. ſed antiquitùs non poterat elevari coopertus, quando Corporale erat ſatis amplum, ſubſtratum Hoſtiæ, & Calici, quod unà ſimul adhibeatur ad tegendum Calicem altera parte ejuſdem, cujus vices nunc gerit Palla, ut ſignificavimus ſuprà *tit.* 1. Ne quid verò cadere nunc poſſit in Calicem, dum elevatur, prohiberi debet; vel tecto ſuper Altare concamerato, vel Umbella decenti ſuperaddita. Ritus igitur à Rubrica noſtra præſcriptus conformior eſt antiquiori naſcentis Eccleſiæ; qui tamen & tempore Durandi apud quoſdam, *inquit idem ibidem*, erat in uſu, fortè apud Romanos, non erat autem in præcepto hæc elevatio Calicis ante S. Thomam, *ex Sot. 4 d.* 13. *q.* 2. *art.* 5. unde neque *S. Thom.* meminit illius, ubi minutè ritus omnes perſequitur Miſſæ.

o * *Ut priùs*. hoc eſt, ſiniſtra pedem dextra nodum tenens, qui ritus frequentior eſt tenendi Calicis, ſte quo in oblatione ejuſdem *tit. 7. num.* 5. nedùm in conſecratione, ergò idem eſt ſervandus in elevatione, putant enim aliqui illud, *ut priùs*, referri ad ea: *ambabus manibus juxta nodum*, ſed minùs rectè.

8 *In Miſſa ſolemni ad finem Præfationis accenduntur duo ſaltem intorticia ab Acolythis, quæ* p *extinguuntur poſt elevationem Calicis, niſi aliqui, ſint communicandi, & tunc extinguuntur poſt Comunionem. In diebus etiam jejuniorum, & in Miſſis pro Defunctis tenentur accenſa uſque ad Comunionem. Cùm autem Celebrans dicit, Quam oblatione, &c.* q *Diaconus accedit ad ejus dextram, ibi in ſuperiori gradu Altaris genuflexus cùm Sacramentum elevatur, fimbrias Planetæ elevat, & quando opus eſt ſe erigens, Calicem diſcooperit & cooperit, & cum Celebrante genuflectit.* r *Subdiaconus genuflectit in loco ſuo. Thuriferarius genuflexus in cornu Epiſtolæ ſ ter incenſat Hoſtiam, cùm elevatur, & ſimiliter Calicem, poſito incenſo in Thuribulum abſque benedictione. Repoſito Calice,* t *Diaconus redit ad librum, niſi alius aſſiſtat, ceteri ſurgunt, & ſtant in locis ſuis.*

p *Extinguuntur poſt elevationem*. Ne portantes intorticia genuflexi maneant, cæteris ſtantibus, ideò aſportant funalia & extinguuntur. Cùm autem communio facienda eſt, non diſcendunt, ut deindè redeant; ſed expectant communionem, quæ fieri debet cum acceenſis luminibus, præſertim ſi diſcedatur ab Altari, cùm autem elevatur Hoſtia, eleventur etiam intorticia uſque ad depoſitionem Calicis incluſivè.

In diebus jejunorum, &c. Ceſſat ratio ſtandi; quia genuflexi manent omnes in choro, uſque ad, *Pax Domini*, parum quod ſupereſt, uſque ad communionem Celebran-

brantis, pro nihilo reputatur; congruitque ob præſentiam Sanctiſſimi Sacramenti in Altari, ut eo caſu tantùm ardeant intorticia. Excipe Vigilias Nativit. Paſchatis, & Pentecoſtes, quando nimirum in choro non genuflectitur, & conſequenter neque remaneant intorticia depoſito Calice.

q *Diaconus accedit*. Facta prius nimirum genuflexione, ubi eſt, Altari, ſi adeſt Pixis cum particulis conſecrandis, ipſe eam detegit, & collocat prope Hoſtiam ante conſecrationem; & depoſita Hoſtia, poſt elevationem, facta cum Celebrante genuflexione, Pixidem operit, & collocat in priſtino loco, & antequàm diſcooperiat Calicem conſecrandum, cum Celebrante priùs adorat cum genuflexione Hoſtiam ab eo depoſitam ſuper Altare.

r *Subdiaconus genuflectit in loco ſuo*. Hoc eſt ſupra infimum Altaris gradum in medio poſt Celebrantem.

ſ *Ter incenſat*. Nimirum, cùm Celebrans adorat, cùm elevat, & cùm deponit; neque benedicitur incenſum, *Cerem. Epiſc. lib.* 1. *cap.* 23. ad majorem reverentiam Sanctiſſimi Sacramenti, à quo omnis benedictio.

Genuflectunt autem prædicti, quando Diaconus genuflectit.

Pulſantur etiam Campanæ, ſigno dato cum campanula, ut ſuprà dictum eſt. *num.* 6. ab Acolytho.

t *Diaconus redit ad librum*. Facta iterum genuflexione in cornu Evangelii tantùm ubi eſt liber, & aſſiſtit, ut priùs. Thuriferarius redit in Sacriſtiam.

: Elevato Sacramento: hoc eſt repoſito Calice, chorus dicit: *Benedictus qui venit*, *&c.* ait *Cerem. Epiſ. lib.* 2. *cap.* 8. *ut ſuprà dictum eſt*. Nota, quòd chorus genuflectit initio Canonis, *Cerem. Epiſ. libro* 2. *capit.* 8. & ſurgit poſt depoſitionem Calicis, *ex hac Rubr.* ſtant autem omnes versùs Altare, in locis.

De Canone poſt Conſecrationem uſque ad Orationem Dominicàm. IX.

1 R*Epoſito Calice, & adorato, Sacerdos ſtans ante Altare extenſis manibus ante pectus dicit ſecretò,* u *Unde, & memores, &c. Cùm dicit, de tuis donis, ac datis, jungit manus ante pectus: & cùm dicit,* x *Hoſtiam ✠ puram, Hoſtiam ✠ ſanctam, Hoſtiam ✠ immaculatam, manu ſiniſtra poſita ſuper Altare intra Corporale, dextra ſignat ter communiter ſuper Hoſtiam, & Calicem, & ſemel ſuper Hoſtiam tantùm, & ſemel ſuper Calicem tantùm, dicens Panem ✠ ſanctum vitæ æternæ, & Calicem ✠ ſalutis perpetuæ: deinde ſtans ut priùs, extenſis manibus proſequitur,* y *Supra quæ propitio, &c. Cùm dicit* z *Supplices te rogamus, &c inclinat ſe ante medium Altaris* a*, manibus junctis ſuper illo poſitis: cùm dicit, ex hac Altaris participatione, oſculatur Altare, manibus hinc inde ſuper Corporale poſitis. Cùm dicit, ſacroſanctum Filii tui, Jungit manus: & dextra ſignans ſemel ſuper Hoſtiam tantùm, et ſemel ſuper Calicem, ſiniſtra ſuper Corporale poſita, dicit, Cor ✠ pus, et ſan ✠ guinem ſumpſerimus: et cùm dicit omni benedictione ✠ cœleſti, ſeipſum ſignat à fronte ad pectus ſigno Crucis ſiniſtra poſita infra pectus, et proſequitur: et gratia repleamus. Cùm dicit, Per eundem, jungit manus.*

u *Unde et memores*. Tribuitur hæc pars Alexandro I à *Radul. propoſ* 23. hauſta, fuit ex *Liturgia Græca Sancti Petri, et ex l* 8. *Conſt. Apoſt cap.* 17. memores, inquit, Paſſionis, Mortis, & Reſurrectionis, Verbum, Aſcenſionis, additur in *Liturgia Sancti Baſilii*. Mortis, Reſurrectionis, Aſcenſionis, ſimul inter Latinos legit *Ambroſ. lib.* 4 *de Sacram. cap.* 6. qui & habet ea verba, quæ ſequuntur: *Hoſtiam puram* &c.

Extenduntur etiam hìc manus, ut geſtu corporis repræſentetur Chriſti paſſio, *Microl cap* 16. non tamen fit brachiorum extenſio, more Ambroſianorum, Dominicanorum.

x *Hoſtiam puram*. novit *Microl. capitulo* 15. has quinque cruces, & hoc eodem modo.

Quærit *Innocent. III libr.* 5. *capit.* 3. Cur ſuper Hoſtiam, & Calicem nunc conſecrata fiant ſigna Crucis? Reſpondet, nonniſi ad

reco-

recolendam Chriſti paſſionem, quem ſequitur *Alex. Alenſ. de Officio Miſſa, mem. 3. artic. 2. cum S. Thom. 3. par. quaſt. 83. artic. 5. ad 4.*

Diſtinguunt moderni Theologi in Chriſto rationem Sacerdotis efficientis principalis in Miſſa, & Hoſtiæ, uti cauſæ materialis? & ſecundum hanc dicitur Chriſtus ſubeſſe, ſecundùm quid, Sacerdoti miniſtro ſecundario, & inſtrumentali: qua ratione verum eſſe poteſt etiam hìc quod à Paulo dicitur, *Hebr.* 7. quod minus eſt, ſecundùm quid, a majore, ſeu meliore, ſecundum quid benedicitur. vidæ *Io. Oſorium Concione de Sacerdotio*. O profunda Chriſti Domini noſtri humilitas ſub Sacerdote.

y *Supra qua propitio, &c.* Hæc leguntur *in Liturgiis cit. Sancti Petri, & Sancti Baſilii, & apud Ambroſ. 4. de Sacram capit. 6.* quæ verò in fine dicuntur: *Sanctum ſacrificium, immaculatam hoſtiam*: S. Leo Magnus addidit, *ex Innocent. ſupra capit. quarto.*

z *Supplices te rogamus, &c.* Inclinationis mentio eſt *apud Microl. cap.* 16. Verba leguntur *in Liturgia S. Petri, apud Clem. et Ambr. locis cit.*

a *Manibus junctis*. Non tamen pollice dextro ſuper ſiniſtrum poſito, ſed junctis pollicibus, & indicibus invicem inter ſe *tit. 3. num.* 1. & parvis digitis frontem Altaris tangentibus; quod etiam in ſequentibus obſervatur. * *ex Rubric. tit. 14 num.* 1. ibi: *qua omnia ſemper obſervantur, cùm manus juncta ſuper Altare ponuntur*. reliqua ſunt nota; & habentur *apud Innoc. III. libro 5. cap.* 5. tùm oſculum, tùm cruces tres; antiquiores non formabant has cruces, & patet ex numero ſex ordinum crucium, quas memorant in Canone.

Ea verba, *Jube hęc perferri, per manus Sancti Angeli, etc.* habentur *in Liturgia Græca Beati Petri, et apud Ambroſ. lib. 4. de Sacram. cap. 6.*

2 *Cùm dicit, Memento Domine famulorum, famularumque tuarum, etc. extenſis et* b *junctis manibus ante pectus, et uſque ad faciem elevatis, et intentis oculis ad Sacramentum ſuper Altare, facit commemorationem fidelium* c *Defunctorum, de quibus ſibi videtur, eodem modo, ut dictum eſt de commemoratione vivorum. Qua commemoratione facta, ſtans, ut priùs, extenſis manibus proſequitur, Ipſis Domine, & omnibus in Chriſto, etc. et in fine ad, Per eumdem, jungit manus, et* d *caput inclinat.*

b *Iunctis manibus*. Bis hoc loco junguntur manus, ad *Per eumdem*; & iterum ad *Memento*.

x *Defunctorum*. Communis eſt ritus omnibus Liturgiis, ex præcepto Apoſtolorum, *Chryſoſtomus homil. 3. in epiſtola ad Philipp. et alii apud Durand. libro 2. capitulo* 43. ut ſcilicet pro Defunctis in Miſſa oremus. Sixto I. tribuit *Platina*; Pelagio I. *Anſelm. Ryd in Catalogo annorum*; hoc eſt, Decreto confirmaverunt.

NN. nomina recitabantur in Romana Eccleſ. *Alcuin. de celebrat. Miſſa, et ante eum Cyprian. Ambroſ. et alii apud Durand. ibidem*, ex Dyptychis, & Tabulis. Dypthychi verò erant complicati pugillares, ſeu Tabulæ duplicatæ, in uſum ſcribentium comparatæ. *Turneb lib. 9. Adverſar. cap.* 23. una vivorum, altera continebat nomina Defunctorum in Chriſto. * Dyptycha in genere neutro appellant alii, de quibus plura *Durand lib. 2. de rit cap* 43. *Angelus Rocca* ad librum Sacrament. S. Gregorii: plurima legere potes in Onomaſtico ad Vitas Patrum, verbo Diptychum; *auctore Hieriberto Ros vueydo.* pauſa fit, non poteſt literam N ſed poſt verba: *ſomno pacis, ex libro Sacramen S. Greg.* quam & nos retinemus.

d *Caput inclinat*. Cur hoc loco, non alibi, ad, *Per Chriſtum Dominum noſtrum*, caput inclinatur? puto, quia Sacerdos dicturus eſt ſtatim: *Nobis quoque peccatoribus*; quæ ſunt verba maximę humilitatis.

3 *Cùm dicit, Nobis quoq. peccatoribus,* e *vocem aliquantulùm elevat, et dextra manu* f *pectus ſibi percutit, ſiniſtra poſita ſup. Corporale, et proſequitur ſecretò, famulis tuis, etc ſtans manibus extenſis, ut priùs Cùm dicit, Per Chriſtum Dominum noſtrum: Per quem hac omnia Domino ſemper bona creas, jungit manus ante pectus: deinde manu dextra ter ſignans communiter ſuper Hoſtiam, et*

Calicem, dicit g *ſan ✠ ctificas, vivi ✠ ficas, bene ✠ dicis, & præſtas nobis Poſteà diſcooperit manu dextra Calicem, & genuflexus Sacramentum adorat: tùm ſe erigit, & reverenter accipit Hoſtiam inter pollicem, & indicem dextra manu; & cum ea ſuper Calicem, quem manu ſiniſtra tenet circa modum infra cuppam, ſignat* h *ter à labio ad labium, dicens. Per ✠ ipſum, & cum ✠ ipſo, & in ✠ ipſo ſimiliter cum Hoſtia ſignabis inter Calicem, & pectus, incipiens à labio Calicis, & dicit: Eſt tibi Deo Pa ✠ tri omnipotenti, in unitate Spiritus ✠ ſancti. Deindè tenens manu dextra Hoſtiam ſuper Calicem, ſiniſtra Calicem,* i *elevat eum aliquantulùm ſimul cum Hoſtia, dicens; omnis honor, & gloria: & ſtatim utrumq; deponens, Hoſtiam collocat ſuper Corporale, & ſi opus ſit, digitos extergit ut ſuprà, ac pollices, & indices, ut priùs, jungens,* l *Calicem palla cooperit, genuflexus et Sacramentum adorat.*

e *Vocem elevat*. ita *Amalar lib. 3. capit. 26 & Microl. cap. 17.* Verba *Nobis quoque*, habentur in *Liturgia citata Sancti Petri*.

f *Pect us ſibi percutit*. tradit *Innocentius Tertius libro 5. cap. 12 & ante eum nemo*: tribus digitis fit tunſio pectoris, ex *Durand. lib. 4. cap. 46.* hoc eſt, digitis inferioribus, & ultimis, ne pollex, & index junctis tangant planetam.

Quindecim Sancti hoc loco nominantur, octo viri, ſeptem Mulieres, quia per hoc ſacrificium à ſeptem donis Spiritus Sancti ad octo beatitudines pervenitur, *Honor. in Gemma lib. 1. cap. 107.*

E quibus primo loco Ioannes, quiſnam? Evangeliſtam putat *Innocent.* ratione virginitatis, cui ideò adjungitur ſtatim Stephanus virgo, inclinat idem in Baptiſtam, qui Martyr fuit; ſed dubitat, quia dicitur, *Apoſtolis, & Martyribus*, intelligit *Azor. lib. 10. cap. 37 quæſt. 7.* Baptiſtam, ne Evangeliſtas bis dicatur nominari; quem ego tamen Apoſtolorum dixerim, qui fuit homo miſſus à Deo, deindè ſatis eſt, quod verificetur titulus Apoſtolorum in Matthia, & Barnaba Apoſtolis. *Liturgia Sancti Baſilii* habet apertè Baptiſtam. *Gemma ubi ſup. cap. 108.* putat eſſe Ioannem, qui eſt Marcus Evangeliſta, ut priùs aliquis Evangeliſta reperiatur in Canone Sed *Baronius* negat, Marcum Evangeliſtam eumdem eſſe cum illo Ioanne, *Anno 45 num 45* Reliqui verò, vel ſunt Summi Pontifices, vel Epiſcopi, vel Presbyteri, vel Exorciſtæ, vel Virgines, vel Conjugatæ, ut ex Hiſtoriis Breviarii patet, omnes autem fuderunt ſanguinem ſimul cum Chriſto, & pro Chriſto.

Matthias, & Barnabas nominantur poſteriori loco, quia obiere poſt Stephanum, *Bellarm. de Miſſa lib. 2. cap. 26.* ubi addit, Matthiam non cum aliis duodecim nominari, quia poſt paſſionem fuit electus. Quòd ſi obiicias, Paulum quoque poſt paſſionem vocatum. *Reſpondet*, Paulum Petro ſemper adjungi.

Felicitatem; de qua hoc loco, putat *Biel. lect. 59.* eſſe matrem ſeptem filiorum, cujus commemoratio fit die 23. *Novembris*, ſed ego ſentio, ſororem eſſe Perpetuæ, cui conjungitur; de quibus die 7. *Martii*, quę à S. Auguſt. ſummis laudibus celebrantur Idem ſentit *Baron. in Martyrol. ad prædictam diem Martii*.

g *Sanctificas, vivificas, &c.* De tribus his crucibus *Microlog cap. 17.* verborum autem meminit *S. Cyprian. ſerm. de cœna Domini*.

h *Ter à labio ad labium*. Tres cruces fiunt æqualiter nunc, ſicut & duæ ſequentes inter Calicem, & pectus, taceat *Craſſus, qui ſequutus Durand libro 4 capit 46* tres primas cruces voluit fieri altiùs, deindè minùs altè ſupra Calicem, & poſteà intra Calicem; & aliarum duarum alteram in planum à Calice ad pectus, alteram in longum à labio Calicis ad pedem ejuſdem, non ſunt in uſu Romano, neque Hoſtia debet tangere labium Calicis, ne fragmenta indè fiant; licèt apud quoſdam antiquorum, *ex Ordine Romano*, fieri ſoleret.

Cęterum *Microl cap. 17.* reprehendit duas poſtremas cruces, & malè, ergò erant in uſu ante eumdem, verba verò, *Per ipſum, cum ipſo, &c.* habet *S. Ambroſ. lib de Sacram cap. 5. & in Liturgia Græca S. Petri* docetur, cum iiſdem verbis penè ſignari Calicem.

i *Elevat eum aliquantulùm*, tradit *Microl capit. 17.* niſi quòd elevabatur Calix ad ea: *Per omnia ſæcula, &c uſque*

ad

ad Durandum, qui *hunc* eumdem cum Micrologio deſcribit ritum; preſens autem ritus noſter magis concordat cum verbis: *omnis honor, & gloria*, quæ in exaltatione Calicis, & Hoſtię manifeſtantur.

l *Calicem Palla cooperit*. Hactenus operimentum Calicis fuit ad neceſſitatem, deinceps ad myſterium, inquit *Microl loco citato*, quia in hac elevatione, & depoſitione calicis meditatur depoſitionem Chriſti in ſepulchro, in quo jacuit tribus ferè diebus, quos denotant tres Orationum articuli ſequentes; & in Palla, vult deſignari lapidem monumenti, de quibus & nos ſuo loco infrà, cùm de myſtica agemus expoſitione Miſſę. *Microl. idem c.16.* notat, quinquies dici. *Per Chriſtum Dominum noſtrum, Gemma lib. 1. cap. 56.* reddit cauſam, ob memoriam quinque vulnerum Chriſti; eſt autem concluſio brevis, quia non præcedit, *Dominus vobiſcum*, ut ait *Navarr. de orat c. 19. n. 171.* neque in ultima dicitur, *Amen*: quia ſequitur; *Per quem*, ut notat *Bel. lection. 60.*

4 *In Miſſa ſolemni cùm Celebrans dicit, Per quem hæc omnia, &c. Diaconus facta Sacramento genuflexione, accedit a dextram Celebrantis, & quando opus eſt,* m *diſcooperit Calicem, & cum Celebrante adorat: ſimiliter cooperit & iterum genuflectit.* n *Cùm incipit, Pater noſter, idem vadit retrò poſt celebrantem, facta priùs Sacramento genuflexione, ubi ſtat, dum dicitur Oratio Dominica.*

m *Diſcooperit Calicem*. Habet *Durand. lib. 4. cap. 46.* ad ea verba; *Per ipſum, &c.* Dum fiunt Cruces, Diaconus retineat duobus digitis dextre manus pedem Calicis. *Cærem. Epiſcop. lib. 1 cap. 9* & habet myſterium, de quo infrà *in expoſitione myſtica Miſ.*

n *Cùm incipit Pater noſter*. Facta genuflexione, Diaconus vadit poſt Celebrantem; quod docetur etiam *à Durando loco citato*. Regula verò eſt, quòd Diaconus (non alii) cum Celebrante genuflectente genuflectat, ſi ſolus eiuſdem aſſiſtit.

De Oratione Dominica, & aliis uſque ad factam Communionem. X.

1 *CElebrans cooperto Calice, adoratoque Sacramento erigit ſe, & manibus extenſis hinc indè ſuper Altare intra corporale poſitis, dicit intelligibili voce,* o *Per omnia ſecula ſeculorum, & cùm dicit,* p *Oremus, iungit manus; caput Sacramento inclinans. Cùm incipit,* q *Pater noſter, extendit manus, & ſtans oculis ad Sacramentum intentis, proſequitur uſque ad finem. Reſponſo a miniſtro,* r *Sed libera nos a malo, & à Celebrante ſubmiſſa voce, Amen, manu dextra, pollice & indice non diſiunctis, Patenam aliquantulùm purificatorio extergens, eam accipit inter indicem, & medium digitos, quam tenens ſuper Altare erectam, ſiniſtra ſuper Corporale poſita, dicit ſecretò* ſ *Libera nos quęſumus, &c.*

n *Per omnia ſecula ſeculorum*. Cur manibus extenſis ſuper Altare, & voce intelligibili? iidem videndi ſunt quia ſuprà, in ſimili cauſa initio Prefationis, & preſertim *Innocent. III. lib. 5. c. 12.* ut populus nimirum ratificet, quę ſecretò peracta ſunt cum verbo, *Amen*, Idem habetur *in Liturgie S. Petri*.

p *Oremus*. Sicut ad, *Oremus*, caput inclinat, ita erigit illud ſtatim, ad, *Preceptis ſalutaribus, &c.* quod dicit manibus iunctis, quas deindè extendit ad, *Pater noſter*, Prefatio, *Preceptis Salutaribus, &c.* vetuſtior eſt, quàm plerique arbitrantur: *Ordo Roman. Alcuin. meminit, & Amalar lib. 3. cap. 20.* Tribuitur Sancto Gregor. *à Radulph prep. 23.* ſed videtur eſſe S. Cypriani *tract. de Oratione Dominica: apud Durand. lib. 2. cap. 47* & additur tamquam præludium Orationis Domini, quia ſola à Deo fuit formata. *Oddo Camerac.*

q *Pater noſter*. Oratio Dominica ab Apoſtolis ipſis uſurpata fuit in Miſſa ſecundùm omnes: nec Miſſa, ut dictum eſt ſuprà, ex *Gregor. libro 7. Epiſt. 63.* conſtabat aliis partibus, quàm Conſecratione,

ne, & Oratione Dominica, *Hier. lib. 3. adverſ. Pelag.* ſcribit, Chriſtum Dominum docuiſſe Apoſtolos, ut quotidie in corporis ejus ſacrificio credentes audeant loqui: *Pater noſter, etc.*

Cùm ergò à *Rupert. libro 2. capitulo 15.* dicitur auctor S. Gregor. intellige, vel eum reſtituiſſe Miſſę; vel determinaſſe tempus ante Sacramenti ſumptionem, nam *S. Ambroſius,* eam recitari poſt Canonem teſtatur *libro 5. de Sacrament. capit. 4. et Auguſt de ſe fatetur idem, ſermone in vigilia Paſchę*: fortè S. Gregor. hoc idem ſancivit, vel ſtatuit; quando à ſolo diceretur Sacerdote, non à populo, ut Grecis mos erat, & indicatur *in Liturgia Sancti Petri Greca, vide eumdem Gregor. l. 7 epiſt 63.*

Alta voce dicitur, *ex Liturgia Sancti Petri citata*, tùm quia communis Oratio eſt, ut *ex Cypriano Sermone 6. notat Amalar cap. 9.* tùm quia hac ratione populus eam diſcere poteſt *ex Auguſtino epiſtola 42. inter 50.* tùm quia ſumpta eſt de Evangelio, *Durand lib. 1. cap. 47.* & dum Sacerdos eam dicit, extendit manns, *Idem ibid.*

An verò ſit extrà Canonem? concedit *Amalar cum Amalario locis citatis, et apertè id ſentit S. Gregor. epiſtola 63.* dum poſt Canonem vult eam recitari: ſed & in Paraſceve dicitur, quando Canon omittitur, ergò non eſt de Canone: oppoſitum docet *Innoc. III. lib. 5. c. 17.* qui vult eumdem eſſe finem Canonis, *Bellarmin. lib. 2. capit. 26. et Azor lib. 10. cap. 37. q. 9.* ſentiunt cum Alcuino.

r *Sed libera nos à malo.* Clerum reſpondere hoc ſolitum eſſe teſtatur *Durandus cap. 49.* & Sacerdotem item ſecretò ſubdere, *Amen*. Dicitur autem ſecretò, ad ſignificandum, quòd nos latet, an exaudiamur in Oratione Dominica data nobis à Chriſto; & Deus hoc vult latere, ne torpeamus *lib 2. cap. 69.* malè quidam dicunt etiam ſecretò: *Sed libera, etc.* quod a miniſtro tantum dici debet, & eam myſticam rationem affert hoc loco Angelus Contus *de Myſteriis Miſſę p. 5 cap. 1.* quòd nimirum tacet hęc verba Sacerdos, in quibus petimus liberari à malo culpę prę ſentis, ſicut in precedentibus poſtulamus à prętęritis, & à futuris liberari; ne videatur, inquit, ſacerdos tunc temporis eſſe reus peccati mortali, eadem verò dicit populos convenientius, cui deinde Sacerdos benè precatur, dum ſecretò ſubdit: *Amen*, ſed idem ſacerdos ſtatim ſibi quoq; optat, & petit liberari à prętęritis prę ſentibus, & futuris ea prece, *libera nos etc.* Dicet ille: ſecreto convenit, non publice, hoc petere Sacerdotem. Valeat, miſtica eſt ratio.

ſ *Libera nos quæſumus*. Habet *Ordo Romanus,* volunt aliqui additum eſſe à Sancto Gregorio cum prefatione prędicta: innuit. *Radulph. loco cit.* expreſſè docet *Gemma lib. 1. c. 90.*

Queritur autem: Cur hoc loco ſolus Andreas cum Petro, & Paulo nominatur? at quis neſciat ſanctum Gregorium erga hunc *Rub* Apoſtolum propenſiorem fuiſſe, cuius nomine ædificavit monaſterium ad Clivum Scauri? frater Petri eſt priùs vocatus, in Cruce cum Petro, & Chriſto obiit, habetur hæc Oratio *in Liturgia Sancti Petri;* ſed nomina Petri, & Pauli fuere addita poſt mortem eorumdem, nomen Andreę non eſt cum iis: & licèt habeatur in Ambroſiano ritu: quia tamen ibidem eſt etiam Ambroſii nomen, à recentioribus utrumq; additum fuiſſe patet, in Miſſali M. S. de Vrbe antiquiſſimo tribus Apoſtolis, Petro, Paulo, Andreę, quartum legi additum Bartholomęum: eſt textus verè ſingularis, ſed monaſticus, non Romanus, quod tamen adnotare volui in gratiam S. Apoſtoli mei.

2 *Antequàm Celebrans dicat; da propitius pacem: elevat manu dextra patenam de Altare, & t ſeipſum cum ea ſignat à fronte ad pectus ſigno Cruci dicens, da propitius pacem in diebus noſtris. Cùm ſignat ſe, manum ſign iſtram ponit infra pectus: deindè u patenam ipſam oſculatur: & proſequens: ut ope miſericordię tuę &c. ſubmittit patenam Hoſtię, quam indice ſiniſtro accomodat ſuper patenam, diſcooperit Calicem, & genuflexus Sacramentum adorat: tùm ſe erigens, accipit Hoſtiam inter pollicem, & indicem dextra manum, & cum illis, ac pollice, & indice ſiniſtrę manus eam ſuper Calicem tenens, x reverenter frangit per medium, dicens Per eumdem Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum Filium tuum, & mediam partem, quam inter pollicem, & indicem dextrę manus tenet, ponit ſuper Patenam, de alia media, quam ſiniſtra manu tenet, y frangi t cum pollice & im-*

& indice dextræ manus particulam, proſequens, Qui tecum vivit, & regnat, &c. & eam inter ipſos dextræ manus pollicem, & indicem retinens, partem majorem quam ſiniſtra tenet, adiungit mediæ ſuper Patenam poſitæ, interim dicens, In unitate Spiritus Sancti Deus, & particulam Hoſtiæ, quam in dextera manu retinuit, tenens, ſuper Calicem, quem ſiniſtra per nodum infra Cuppam retinet, intelligibili voce dicit, Per omnia ſæcula ſæculorum. ℟. Amen, & cum ipſa particula ſignans z *ter à labio ad labium Calicis dicit,* a *Pax Domini ſit ſemper vobiſcum, ℟. per Miniſtrum: Et cum ſpiritu tuo, particulam quam dextera manu tenet, immittit in Calicem dicens ſecreto,* b *Hęc commixtio & conſecratio Corporis &c. deinde pollices, & indices ſuper Calicem aliquantulum tergit, & jungit, Calicem palla cooperit, & genuflexus Sacramentum adorat, ſurgit, & ſtans junctis manibus ante pectus capite inclinato verſus Sacramentum dicit intelligibili voce,* c *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, & dextera percutiens ſibi pectus, ſiniſtra ſuper Corporale poſita dicit, miſerere nobis: & deinde non jungit manus, ſed iterum percutit ſibi pectus, cum dicit ſecundo, miſerere nobis: quod & tertio facit, cum dicit, dona nobis pacem:*

t *Seipſum cum ea ſignat*. Signabat faciem tantum cum patena ſigno Crucis, ait *Innocentius III. lib. 6 cap. 1.* alii ſignabant ſe ait *Durand. cap 50.* & hic ritus eſt congruentior à fronte ad pectus, ſignoque Crucis integro, ut declaravit S. Rituum Congr. *die 13. Martii 1627.*

u *Patenam ipſam oſculatur*, ita Ordo Romanus: ad ea tamen verba: *da propitius pacem* quaſi per oſculum hujuſmodi pax à Deo petatur, ut ex verbis patet.

x *Reverenter frangit*. Habet *Dionyſ. cap. 3. Eccleſiaſt. Hierarch.* & ex latere dextero, *Microl. cap. 17.* & ad ea, *Per eumdem Dominum noſtrum*, ut in hac Rubrica, frangit autem ſuper Calicem, *ex Radulph 23.* ad cautelam, inquit *Hugo Victorin. de ſpec. obſerv. Miſſ. lib. 2. cap. 39.* & incipit à ſuperiori parte Hoſtiæ, ſicuti ſignum Crucis incipit fieri ab eadem ſuperiori parte.

y *Frangit particulam* tradit *Microlog. cap. 17.* Sed quæritur, unde præcidenda ſit hæc particula, à parte ſuperiori, an ab inferiori dimidiatæ jam Hoſtiæ? *ex Durando cap. 51. numero 7.* coniicio, quod à parte ſuperiori: *ex præmiſſarum duarum partium*, ait, *in patena conjunctione; poſt totam fractionem, duo reſultant quaſi cornua in modum Lunæ, & illa verſus Calicem.* ergo de ſuperiori parte fuit præciſa, accedit expoſitio myſtica Sergii Papæ *cap. Triforme, de conſecr. diſtinct. 2.* qui in oblata in Calicem miſſa corpus Chriſti quod reſurrexit, deſignari docet. ergo in parte oblatæ ſuperiori, & nobiliori eſt deſignanda: in Parte comeſta Chriſtum ambulantem ſuper terram; & eſt pars depoſita cum dextera manu: in parte altera, quę reſervabatur, ad finem mundi in ſepulchris membra Chriſti quieſcentia. Hęc ille. Docent denique aperte, à ſummo Hoſtiæ præcidendam eſſe *Craſſius lib. 2. c. 4. & Petrus Ruiz in ſuo Caremoniali.*

Sed *ex Ordine Romano* præcidi debet decima Hoſtiæ. *Qui*, Pontifex, *de ipſa Sancta* (in duas partes diviſa) *quam momorderat* (ſumendo ſuperiorem partem) *ponit in Calicem*: ideſt, partem inferioriorem Hoſtiæ: *faciens Crucem ter, dicendo: Fiat commixtio* Hæc ibi, & eſt in uſu communiori.

z *Ter à labio*. De trina Cruce, & cum verbis, *Pax Domini*, mentio expreſſa habetur *apud Microl. cap. 17.*

a *Pax Domini, &c.* Pacis annunciatio indicatur *à Dionyſ cap. 3. Eccleſ. Hierar. & à Sancto Clemente lib 8. Conſtitut. Apoſt. cap. 18.* cui omnis populus reſpondebat: *& cum ſpiritu tuo*. Ambroſio tribui *Hugo Vict. de offic. Eccleſ. lib. 2. cap. 11.* Innocentio Primo *Gemma lib. 2. cap. 90. Rabanus autem lib. 1. in additione*, tradit, cum particula tangi quatuor latera Calicis? ſed uſus obtinuit, quod à labio ad labium fiant Cruces ſine tactu.

b *Hæc commixtio*. Habetur *in Ordine Romano, & Microlog. cap. 18.*

c *Agnus Dei*. Dicitur, *in Liturgia Sancti Petri citat.* eandemque in Miſſa poſt Defunctorum memoriam precationem haurit *Durand. libro 2. cap. 53. ex Concil. Nicæno*. fortaſſe ſtatuit Sergius, quem omnes faciunt Auctorem; ut ſicuti *in Liturgia Sancti Petri*; ſemel dicebatur, ita deinde ter diceretur; vel ut à Clero, & populo cantaretur, ut ait *Baron. An.* 701.

701. putat *Iuo Carnot. ſermone de inven. novi, et veteris ſacrificii*, propter trinam portionem Hoſtiæ ter dici.

In fine dicebatur ter, *miſerere nobis*, ut hodie quoque in Eccleſia S. Joannis Lateranen. Romæ, *ex Albert. de Off. Miſſę*, & *Durandus teſtatur cap.* 52. poſtea verò *ex Innoc. III. lib. 6 cap* 4. irreventibus uariis perſecutionibus cœpit ubique ferè dici tertio: *dona nobis pacem*, quod tamen *Aug Rocca lib. 1. de Campan. cap.* 18. tribuit Ioan. XXII.

3 *Tunc manibus junctis ſuper Altare poſitis, oculiſque ad Sacramentum intentis, inclinatus dicit ſecreto*, d *Domine Jeſu Chriſte, &c. Qua Orationem finita, ſi eſt* e *daturus pacem, oſculatur Altare in medio, & inſtrumentum pacis ei porrectum à Miniſtro juxta ipſum ad dextram, hoc eſt, in cornu Epiſtolę genuflexo, & dicit*, f *Pax tecum Miniſter reſpondet, Et cum ſpiritu tuo. Si non adſit qui hujuſmodi inſtrumento pacem recipiat à Celebrante pax non datur, etiamſi illius datio Miſſa conveniat: nec oſculatur Altare, ſed dicta præmiſſa Oratione, ſtatim ſubiungit alias Orationes, ut in Ordine Miſſa.*

d *Domine Jeſu Chriſte*. Hæc oratio pro pace, non eſt apud antiquos *Durand.* eam obiter indicat *c.* 53. ſed habetur *in Miſſali M. S. Vaticano vol* 4743. cum duabus ſequentibus.

e *Daturus pacem oſculatur, &c.* refert *Durand. ibidem*, de quibuſdam aliis oſculantibus Hoſtiā aliis Calicem, aliis Altare; quaſi à Chriſto pacem aliis dandam accipiant prius, & per pacem fiat præparatio ad communionem, & ſuſceptionem Sacramentis unitatis, & pacis, *ex Sancto Thom. 3. p q.* 83. *art.* 4. *in corp.* quod indicat etiam *Dionyſ. cap.* 3 *Eccleſ. Hierarch.*

Tabellam verò ſacram ad oſculum pacis aſſerit ita dictam, & inductam in uſum, *Baron. An.* 45. *num.* 26. tanquam cautelam contra fraudes, quæ arte diaboli inter ſe invicem oſculante irrepſerant, per oſculum autem datur pax ex inſtituto Apoſtolico, unde Paul. *Rom.* 16 1. *Corinth.* 16. *Salutate vos invicem in oſculo ſancto*. Verum hoc loco dari pacem, quamvis *Berno de Offic Miſſa, cap.* 25 Decreto Sancti Leonis II. factum eſſe cenſeat; tamen alii numero plures Innocentio I id tribuunt, *ex Epiſtola* 1. *ejuſdem capit.* 1. *ad Decentium, de conſec diſtinct.* 2 *Pacem*, nam idem aſſerunt *Amalar. lib* 3. *cap.* 32. *Vualafr. cap.* 22. *Microlog cap.* 18. & cum ceſſaſſet communio populi quotidiana in Miſſa, vice communionis Sacramentalis oſculum pacis inſtitutum eſt, ait *Innocent. III. lib.* 6 *cap.* 5. ſumpto exemplo à Chriſto, qui in Cœna ultima meminit pacis: *pacem meam do vobis Joan* 14 quod notavit *Vuald. tomo* 3. *tit.* 4. *cap.* 41. fuſiùs de hac pace agit *Albaſpin. de vet. Eccleſ. rit. lib.* 1. *obſerv.* 17.

f *Pax tecum*, tradit *Ordo Romanus*, ſed *ex Auguſt. ſermone* 83. *de diverſ Baronius haurit Anno* 45. *num* 25. Miniſter autem daturus pacem genuflectit ad dexteram Celebrantis, & dicto tertio, *Agnus Dei*. Cum prima oratione ſequenti, porrigit inſtrumentum oſculandum eidem Celebranti: tum facta genuflexione accedit ad Prælatum, & alios, quibus idem inſtrumentum porrigit, facta tantum reverentia poſt pacem datam unicuique, Velum quoque adhibebit colori Miſſæ conveniens, quo qualibet vice terget illud, antequam alter oſculetur, ſi plures ſint Prælati; alias non tergat, niſi Prælatis, neque verò danda eſt pax hoc loco cuicunque, ſed perſonæ, ſeu perſonis valde inſignibus.

6 *Si verò celebret pro Defunctis non percutit pectus, ad Agnus Dei, quia dicit*, g *Dona eis requiem*, h *nec dicit primam Orationem. Domine Ieſu Chriſte, qui dixiſti Apoſtolis tuis. etc.* i *non dat pacem, ſed dicit alias duas ſequentes Orationes*, l *Domine Ieſu Chriſte Fili Dei vivi, et* m *Perceptio Corporis tui. Quibus Orationibus dictis; genuflectens Sacramentum adorat, et ſe erigens dicit ſecreto*, n *Panem cœleſtem accipiam, etc quo dicto, dextera manu accipit de Patenam reverenter ambas partes Hoſtiæ, et collocat inter pollicem, et indicem ſiniſtrę manus, quibus Patenam inter eundem indicem, et medium digitos ſupponit, et eadem manu ſiniſtra tenens partes hujuſmodi ſuper Patenam inter pectus; et Calicem*

Pa-

Parum inclinatus, dextra tribus vicibus percutit pectus ſuum, interim etiam tribus vicibus dicens voce aliquantulum elevata, o *Domine non ſum dignus, & ſecreto proſequitur, ut intres &c. Quibus tertio dictis, ex ſiniſtra accipit ambas partes prædictas Hoſtiæ inter pollicem, & indicem dextræ manus, & cum illa* p *ſupra Patenam ſignat ſeipſum ſigno Crucis ita tamen, ut Hoſtia non egrediatur limites Patenæ, dicens,* q *Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti cuſtodiat animam meam in vitam æternam. Amen, & ſe inclinans, cubitis ſuper Altare poſitis,* r *reverenter eaſdem ambas partes ſumit: quibus ſumptis, deponit Patenam ſuper Corporale, & erigens ſe junctis indicibus, & pollicibus, ambas quoque manus ante faciem jungit, & aliquantulum quieſcit in meditatione ſanctiſſimi Sacramenti. Deinde depoſitis manibus dicit ſecreto,* ſ *Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi, & interim diſcooperit Calicem, genuflectit, ſurgit, accipit Patenam, ſuſpicit Corporale, colligit fragmenta cum Patena, ſi quæ ſint in eo, Patenam quoque diligenter cum pollice, & indice dextræ manus ſuper Calicem extergit, & ipſos digitos, ne quid fragmentorum in eis remaneat.*

g *Dona eis requiem.* Habet *Hugo Vict. de Spec. Miſſæ lib.* 3. *cap.* 37. quaſi inquit, magis Defunctorum, quam noſtri memores, indulgeri eiſdem Deum precamur, *Alex Alenſ.*

h *Nec dicit primam Orationem*, ita *Durand lib.* 4. *c* 53. quia eſt de pace, quæ non datur in Miſſa Defunctorum

i *Non dat pacem.* ſcribit *Amalar. lib.* 3. *cap* 44 *& ante eum Alcuin. cap de exequiis mortuorum*; quia inquit, indicium eſt lætitiæ, quod non convenit Miſſę Defunctorum. *Durand. loco proxime citato* addit, quieſcere jam defunctos in Domino, neque amplius eſſe in turbatione hominum, *Albaſpinas, de vet. ritibus libro* 1. *obſerv.* 17. probabiliorem affert cauſam, quia, ait, mortuorum ſacra privata erant, non ſolemnia *ex can.* 4. *Conc. Vaſenſ.* 3. in ſolemnibus autem erat communio populi, & ad eam per pacem præparatio, quę ceſſabant in privatis.

l *Domine Ieſu Chriſte.* Non *ex Ord. Roman.* ſed ex religioſorum traditione dicitur, ut ſcribit *Microl cap.* 18. Et hęc ſecunda oratio dicitur ſemper cum ſua concluſione, non enim hę tres orationes comprehenduntur ſub lege Collectarum, de qua ſupra *p.* 1. *tit.* 7. *num.* 7. ut in antiquis patet Miſſalibus.

m *Perceptio corporis tui.* Nullum Auctorem huculque inveni, qui hanc Orationem indicet, eam legi *in citato Miſſali Vatic.* 4743.

n *Panem cœleſtem accipiam.* Habet *Durand. cap.* 54.

o *Domine non ſum dignus.* Teſte *Origen. homil.* 5. *in diverſ.* erat commune omnibus communicaturis: antiquiſſimus ergo eſt ritus.

p *Supra Patenam ſignat ſe* docet *Durand. cap.* 54 cupiens ſe ſanctificari, inquit, ſicut, & Cruce ſanctificata fuit Hoſtia à Sacerdote, neque in hoc caſu moveat Patenam, ſed Hoſtiam tantum, ita tamen; ut non egrediatur limites patenę, ne fragmenta cadant extram illam.

q *Corpus Domini noſtri, &c.* Habetur *in lib* 8. *Conſt. Apoſt. c.* 13. *& libro Sacrament. S Greg.*

r *Reverenter ſumit.* Tenetur Sacerdos ſumere, *ex can* 8. *Apoſt. & lib.* 8. *Conſt. Apoſt can* 20. quia eſt ſacrificium, ut ait *S Thom. tertia part. q* 82. *art.* 4. lege *Durand. lib* 2 *cap.* 55. & tenetur præciſè hoc loco ſumere, *ex Conc. Toletan* 13. *capit.* 5. *& habetur de conſ. d.* 2. *relatum.* cubitos autem teneat Sacerdos, dum communicat, ſuper Altare; ſicut etiam in conſecratione: ut initio ſolido reſpondeat finis ſacrificii, qui fit in conſumptione: item ut intra Aram fiat, & conſecratio, & conſumptio ſacrificii: quod plenè præſtatur eo cubitorum ſitu.

ſ *Quid retribuam Domino.* Leguntur hi Verſus apud *Durand. capit* 54. reliqua ſunt neceſſaria, & valdè congrua, ut patet.

5 *Si verò adſunt Hoſtiæ conſecratæ ſuper Corporale poſitæ* t *pro alio tempore conſervandæ, facta prius genuflexione reponit eas in vas ad hoc ordinatum, & diligenter advertit, ne aliquod fragmentum quantumcumque minimum remaneat ſuper*

Corporale: quod ſi fuerit, accuratè reponit in Calicem Poſt exterſionem Patenæ; junctis pollicibus & indicibus Calicem dextra manu infra nodum cuppæ accipit, ſiniſtra Patenam, dicens: Calicem ſalutaris, &c. & ſignans ſe u *ſigno Crucis cum Calice, dicit, Sanguis Domini noſtri, &c. & manu ſiniſtra ſupponens Patenam Calici, ſtans reverenter ſumit totum Sanguinem cum particula poſita: Quibus ſumptis, dicit ſecretò,* x *Quod ore ſumpſimus, &c. & ſuper Altare porrigit Calicem. miniſtro in cornu Epiſtolæ, quo* y *vinum fundente, ſe purificat: deinde* z *vino, & aqua abluit pollices, & indices ſuper Calicem, quos abſtergit purificatorio, interim dicens,* a *Corpus tuum Domine, quod ſumpſi, &c. ablutionem ſumit, & extergit, os, & Calicem purificatorio, quo facto, Purificatorium extendit ſuper Calicem, & deſuper Patenæ ac ſuper Patenam parvam pallam; &* b *plicato Corporali, quod reponit in burſam, cooperit Calicem velo, & burſam deſuper ponit, & collocat in medio Altaris,* c *ut in principio Miſſæ.*

t *Pro alio tempore conſervanda.* Vetuſtiſſima conſuetudo eſt, ut propter infirmorum communionem, necnon ob alias cauſas, Euchariſtia aſſervetur in arcula, ſeu Pixide, *Clem. lib.* 8. *Conſt. Apoſt. c.*13. *& Leo Papa ad Michaelem. Imperat.* lege *Durand. lib.* 1. *de rit. cap.* 16. quæ tamen erit mutanda de ſeptimo in ſeptimum diem, ut loquar cum *Synodo Turon.* 4. *c.*4. De ſacrificio verò nihil remanere debet; ait *S. Bonaven.* 4. *diſtinct.* 12 *art.* 1. *quæſt.* 3.

u *Signo Crucis cum Calice.* Dextera tantum manu eum moveat, ſiniſtra Patenam tenens, quam non ſupponit Calici, niſi cum eum ſumit. De ſigno Crucis cum Calice mentio eſt, apud *Durandum cap.* 54. ſed non de verbis, *Sanguis, &c.* reverenter autem ſumit totum, ter ori admovens Calicem, ait *Durand. ibidem.* ſemel, ait *Craſſus cum Caſtaldo in ſua praxi*: ſed illud eſt uſitatius, & ad conſumendam ſpeciem reverenter aptius: * ille verò modus loquendi, *accipit infra nodum Cuppæ*, non ſignificat aliud diverſum ab eo, quod ſupra aliis verbis dicitur *tit.* 7. *num.* 5 *tenens nodum infra Cuppam*, *quod tit.* 8. *num.* 7. repetitur ſenſus enim eſt: accipit nodum cuppæ, qui eſt infra. neque major eſt ratio, ut diverſimodè capiatur Calix in prædictis caſibus; immò ad ſumendum Calicem tutiùs, & commodiùs tenetur nodus Calicis, minus tutè inter nodum, & pedem illius. *Burchardus* autem varia phraſi ſolet dicere? *ut in tit.* 2. *n.* 2. *&* 4. *& in tit.* 3. *num.* 1. *ante infimum gradum Altaris poſt infimum gradum, ad infimum gradum*, hoc eſt in plano cappellæ, item in genuflexionibus addit aliquando, *uſque ad terram*; in inclinationibu addit aliquando; *profundè*; & ſenſus auctoris eſt, ut altera alteram Rubricam explicet ex identitate actionis, ſeu rationis, ne igitur hæreas in verbis.

Quæritur: An Sacerdos ſumens ſanguinem ſub altera ſpecie vini plus gratiæ recipiat, negat *Bellarm. lib.* 4. *de Euchar. cap.* 13. & eſt communior ſententia, concedit tamen *Suar. diſput.* 63. *ſect.* 4. 5. *&* 7. *cum aliis*, poſſe recipi majorem gratiam, ſi in continuenda ſumptionem plures devotionis actus eliciantur, quod valet etiam in ſumptione particularum, quæ ſuperſunt, & à Celebrante ſumuntur, quia ad idem ſacrificium ſpectant. Addit præterea *Henriqu. cap.* 43. *num.* 3. cum iis, qui volunt totum effectum Sacramenti produci per ſumptionem primæ ſpeciei, immò etiam primæ partis ſpeciei (per ſumptionem autem intellige deglutionem, *cum Soto diſtinct* 11 *quæſtio* 2. *artic.* 1. & eſt communis; tunc enim manducaſti) dato caſu, quod ſumatur Hoſtia à Sacerdote in peccato mortali, deinde pœniteat, & contritus ſumat Calicem, ex hac ſumptione Calicis, ajunt, quod nihil ille Sacramentalis effectu ſit percepturus; docet oppoſitum. *Cajet.* 3. *p. q.* 79. *art.* 1. *quem ſequitur Suar. loco cit.* qua in re ſententiam tutiorem tu ſequere: & à peccato cave.

x *Quod ore ſumpſimus.* Habet *Rom. & Mitrol. cap.* 19.

y *Vinum fundente.* Miniſter defert ad Altare in cornu Epiſtolæ ampullas in pelvicula, quas miniſtrabit cum oſculis, & reverentiis debitis, & in fine relatis iiſdem ad locum ſuum, extinguet Cereum pro elevatione accenſum, ut habetur ſupra *tit.* 8. *num.* 6.

Vino autem fit purificatio, *ex Innocent. III. de celebrat. Miſſarum, capit. ex parte*. Deceret autem ut vinum pro puriſica-

rificatione Calicis infuſum eſſet ejuſdem ſaltem quantitatis, qua fuerunt primę ſpecies ſanguinis; alioquin Sacerdos illud ſaltem intra Calicem circumagat, ut abſumantur ſpecies; neque extra Altare demittat Calicem, neque digitis labia Calicis, ſeu oris ſui detergat, neque digitos lambat. Pius Quintus *in Epiſtola ad Archiepiſc. Tarraconen. data die 8. Ianuarii 1571. et relata à Vincentio Suriano par.* 1. monet de prędicta vini ad purificationem adhibenda quantitate, & addit preterea, quod ſumatur ablutio per eandem partem Calicis, per quam ſanguis Chriſti hauſtus eſt. mirare, quæſo, Sanctiſſimi Pontificis etiam in minimis, diligentiam, Purificationem verò, de qua hoc loco, vocat Perfuſionem *Innoc. III. lib. 6. cap.* 8. in eadem notat *Durand. cap.* 54. Calicem eſſe bis tantum admovendum ori, non ultrà: nam verè ſtomachum aſtantibus movet pluries, quam ter ſanguinem, & bis purificationem de Calice ſugere.

Quid verò, ſi celebrans voviſſet, non bibere vinum? poterit tamen hoc loco vino uti, quia hic urget Eccleſię præceptum. *Azor. lib. 11, cap. 10. q. 7* nec abſtemii debent ſine vino purificare Calicem, Papa inconſulto, ex Romana praxi.

z *Vino, & aqua abluit, etc.* Vino digitos perfundit, ſcribit *S. Thom. tertia parte, quaſt. 83. art. 5.* ad 10. aqua poſt vinum efficit etiam, ne purificatorium maculas vini nimium contrahat, & modeſtiam ſignificat, ſeu humilitatem, *Innoc. III. lib. 6. cap.* 8. non tamen ſumebatur hęc ablutio, ſed in locum mundum proiiciebatur, *ex Durand. cap. 55. lib.* 4. utramque nunc ablutionem ſumit Sacerdos, & in medio Altaris. * curet autem, ne dum digitos purificatorio tergit, Corporale commaculet, gutta cadente è digitis, & ideò deponat Calicem extra Corporale, donec digitos abſterſerit.

a *Corpus tuum Domine. Meminit Durand lib 6. cap. 77.*

b *Plicato Corporali*, ita *Ordo Romanus, eo Honor. in Gemma libro* 1. *cap. 65.* Calicem autem, dum plicat Corporale, collocat Sacerdos verſus cornu Epiſtolę, ut commodùs burſam accipiat, quę eſt in cornu Evangelii.

c *Ut in Principio Miſſę.* Velum ergo velabit Calicem totum in anteriori partes, ſicut initie Miſſę: quod non caret myſterio, ut dicemus *in expoſitione Myſtica Miſſę num.* 11.

6 *Si qui ſunt* d *communicandi in Miſſa, Sacerdos poſt ſumptionem Sanguinis, antequam ſe purificet, facta genuflexione ponat particulas conſecratas in pixide, vel ſi pauci ſint communicandi, ſuper Patenam, niſi à principio poſita fuerit in Pixide, ſeu alio cal ice. Iterum miniſter ante eos* c *extendit linteum, ſeu velum album, & pro eis facit confeſſionem, dicens,* f *Confiteor Deo, &c. Tum Sacerdos iterum genuflectit, & manibus junctis vertens ſe ad populum in cornu Evangelii, dicit, Miſereatur veſtri, & indulgentiam, abſolutionem, et remiſſionem peccatorum veſtrorum, etc. et manu dextera facit ſignum crucis ſuper eos. Poſtea genuflectens, accipit manu ſiniſtra Pixidem, ſeu Patenam cum Sacramento, dextra vero ſumit unam particulam, quam inter pollicem, et indicem tenet aliquantulum elevata ſuper Pixidem, ſeu Patenam, et converſus ad communicandos, in medio Altaris dicit:* g *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Deinde dicit,* h *Domine non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum, ſed tantum dic verbo, et ſanabitur anima mea Quibus verbis tertio repetitis, accedit ad eorum dextram, hoc eſt, ad latus Epiſtola, et unicuique* i *porrigit Sacramentum, facies* l *cum eo ſignum crucis ſuper Pixidem, vel Patenam,* m *ſimul dicens: Corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti cuſtodiat animam tuam in vitam æternam, Amen Omnibus communicatis revertitur ad Altare, nihil dicens: et non dat eis benedictionem, quia illam daturus eſt in fine Miſſę. Si particula poſita erant ſuper Corporale, extergit illud cum Patena; et ſi qua in eo fuerint fragmenta, in Calicem immittit Deinde dicit ſecreto. Quod ore ſumpſimus Domine, etc. et ſe purificat, dicens: Corpus tuum Domine, quod ſumpſi, et alia facit ut ſupra. Miniſter autem dextera manu* o *tenens vaſcum vino, et aqua, ſiniſtra vero mappullam, aliquanto poſt Sacerdotem eis porrigit purificationem, et mappullam ados abſtergendum.*

d *Communicandi*. Regulariter hoc loco facienda eſt communio. *Amal præf* 2. *ad libro de Eccleſ Offic. & Vualafr. capit.* 22. ſed hodie, quia plurimi exoptant finem Miſſæ, & eos tædet expectare alios ut communicent, præſertim, ſi multi ſint communicandi, differri ſolet communio uſque ad peractam Miſſam. Tolerandum videtur, ſi multi communicent; non autem, ſi pauci: & ii fortaſsè privantur fructu orationum earum, quæ poſt communionem dicuntur, ut notat *Microl cap.* 19 *ante has Orationes*, inquit, *communicare non negligant, quicumque eaſundem Orationem benedictione foveri deſiderant*.

Quilibet autem Sacerdos comunicare poteſt in Miſſa alios, excepto die Paſchatis, quo neque poſſunt Regulares: & illud placet *Nava roc.* 21. *num.* 52. *Man* favet *Tridentinum Conc.* quod in Miſſis ſingulis optat aſtantium communionem, cujus rei gratia quidam paulo ante communionem pulſant campanulam, ſed nulla fit auctoritate majorum * celebrans autem poſt ſumptionem ſanguinis, Calicem palla tegat, antequam alios communicet.

e *Extendit linteum*. In linteis nitidis accipiebant laici Euchariſtiam, maximè mulieres *ex Auguſt ſerm.* 232. *de tempore*; ubi appellatur, linteolum, & linteamen Dominicale vocabatur hoc linteum, ex *Baron. Anno* 57. *num.* 148 de quo eſt decretum *in Conc Antiſiodor canon.* 42. vocat *Ordo Romanus*, Syndonem mundam.

f *Confiteor*. Antiquiores nihil de his in hoc loco; ſed maximè congruunt deſumpta ex confeſſione ante Miſſam. * & ſicut in Miſſa, uno tantum præſente dicitur, *Miſereatur veſtri*; ita etiam uno tantum communicaturo, dici debet *veſtris veſtris*: quæ cadunt præterea ſuper alios præſentes communione ſpirituali communicaturos.

g *Ecce Agnus Dei*, &c. Sumptum eſt ex Evangelio Jo *cap* 1 & quadrata ad rem, præſertim cum paulo ante fuerit dictum ter, *Agnus Dei*: ſed ritus non eſt antiquus. * tenet autem celebrans particulam duobus digitis paululum elevatam ſupra Patenam, ſeu Pixidem, ita tamen ut dextra manus adhæreat Patenæ, ſeu Pixidi, neq; nimium elevetur particula ſuper Pixidem.

h *Domine non ſum dignus*, &c. Eodem modo fuit additum ut ſupra, *ex Origene* exemplo celebrantis: & dicitur à Sacerdote totum integrè clara voce, & ſemper in genere maſculino. * Quare ritus ille apud quaſdam Moniales, quæ dicunt, tacente Sacerdote: *Domine non ſum digna* continet errata duo, alterum, quod à Sacerdote non dicitur, contra hanc Rubricam; alterum, quod mutantur verba à Centurione accepta, & à Rubrica non mutata, contra Bullas Pii V. & Pauli V. qui prohibent mutationem in Miſſali, & Rituali Romano, quo expreſsè dici jubetur pro fœminis quoque: *Domine non ſum dignus*.

i *Porrigit Sacramentum*. Per particulas danda eſt communio; non autem cuicunque de populo dandæ videntur partes illius Hoſtiæ, quæ fortè reſervatur poſt Orationem quadraginta horarum: quod etiam vetuit Sanctus Carolus *in Synodo Diœceſ.* 11. quia rudiores rotundam potius volunt particulam, alioquin facilè patiuntur ſcandalum: immo *ibidem* juſſit, à ſolo Sacerdote prædictam Hoſtiam ſumi, quod melius eſſet, poſt Calicis ſumptionem. *In Ordine Romano*, Subdiaconi, & his inferiores, ore, non manu accipiebant à Celebrante communionem, & Conc. Rhotomagen. *can.* 2. *apud Burchard. lib* 3. *cap* 76. juſſit, vt Euchariſtia nonniſi in eos cujuſcumque ſumentis immittatur, Sacerdote, qui verò communicant, manus in Crucis formam componere debent, *ex Synodo* 6. *in Trullo can* 102. In ſingulis Dominicis, *ex Aguſtino Epiſt.* 118. *ad Ianuarium*, vel tertia Dominica (quod nota pro Societatibus Sanctiſſimi Sacramenti) vel ſummis feſtivitatibus, vel ter in anno ſaltem, *ex decreto Fabiani Papæ apud Iuon. part.* 2. *cap.* 27. communicabant, *Gemma libro* 1 *cap.* 66. Initio enim laici omnes in ſingulis Miſſis communicabant, *Dionyſ. capit.* 3. *Eccleſ. Hierar* & optat, ut diximus, fieri quoque nunc temporis Concil. Trid. *ſeſſ.* 22. *cap* 6.

l *Cum eo ſignum Crucis*. Eo modo; quo ſupra ſignavit ſeipſum Sacerdos, *S. Thom. opuſc.* 75 *cap.* 4.

m *Simul dicens, Corpus*, &c. Dicuntur hæc verba in diſtributione Euchariſtiæ, teſte *Alcuino de Sabbato Sancto*. aſſerit *Microlog. cap* 18. dici ex religioſa traditione; ſed habentur apud *Ioan Diac in vita Sancti Gregorii*, & *in Concilio Rhotomagen. cap.* 2.

n *Non dat eis Benedictionem*. Neque

etiam

etiam in Miſſis Defunctorum, contra quoſdam, qui loquuntur gratis. Sed neque in his Miſſis diſtribuenda eſſet Euchariſtia, ut docet *Albnſp. de vet. rit. libr. 1. obſerv.* 14.

* Si in fundo Calicis unitæ vini ſpecies adhuc reperiantur, ſumi poterunt ante vini infuſionem in Calicem; & eſt ritus congruentior.

o *Tenens vas cum vino, & aqua*. Creditur Chriſtus conſecraſſe Calicem mixtum vino, & aqua, *ex Tridentina ſeſſione 22. cap. 7.* unde & in Calicem infundimus aquam, Chryſoſt. autem juſſit aquam, aut paſtilum deguſtari poſt communionem; in Eccleſia Occidentali antiquus erat mos vini aqua mixti, aut aquæ purę ad purificationem, lege *Baronium Anno* 403. fit autem hæc ablutio oris ad deglutiendam facilius particulam, & ad humilitatem ſignificandam, ut de ablutione digitorum ſupra, *ex Innoc. III.* retulimus, quaſi memorent communicati ſuam in dignitatem. item, ne cum ſaliva, aut pituita quicquam Sacramenti excreetur, *ex Palladio in vita Sancti Ioannis Chryſoſt.*

7 *Si in Altari remaneant particulę in Calice, ſeu in alio vaſe uſque ad finem Miſſę, ſerventur ea,* b *quæ in Feria quinta Cœna Domini præſcribuntur circa finem Miſſę.*

b *Quæ in feria quinta*. Hoc eſt, genuflectat Sacerdos, quandocunque accedit, vel recedit à medio, vel tranſit ante Sacramentum in vaſe reſervatum; & cum dicit *Dominus vobiſcum*; non vertit ſe ad populum in medio Altaris, ſed paulo propè cornu Evangelii, ne terga vertat Sacramento, & in fine ibidem dabit benedictionem, non perficiens circulum; qui neque fit ad *Orate fratres*, in Paraſceve. ergo neque hoc loco eadem de cauſa. Calix quoque in hoc caſu non erit collocandus in medio Altaris, ſed à latere Evangelii; neque plicabitur Corporale, niſi repoſito Sacramento in locum ſuum poſt Miſſam. Denique, cum dicit Evangelium S. Ioannis in fine Miſſæ, non ſignabit Altare, ſed ſeipſum tantum, ut Feria quinta in cęna Domini ſuo loco dicemus.

Quid vero agendum ſit à Sacerdote quando fragmenta ſuperſunt, ſeu paucę particulę, peracta populi communione, dicemus infra, *cum de defectibus Miſſa, tit. 7 num.* 2. agemus.

* Accidit etiam, quod purificanda ſit Pixis intra Miſſam (qua de re nullibi agitur in Ritualibus libris) & eo caſu purificabitur illa ante Calicis purificationem, collectis nimirum in ejus fundo fragmentis omnibus diligentiſſimè cum indice dextræ manus; & cum eodem indice ſumi poterunt, admoto eodem linguæ, vel ad labium pixidis fragmentis deductis, & ore eodem admoto, ita ut nullum remaneat fragmentum, deinde infundi poteſt paululum vini quo circumacto intra Pixidem, & tergentè indice, tota pars interior abſtergatur; quo hauſto, exiccabitur pixis interior undequaq; purificatorio, non debet deinde vacua pixis tegi velo, ſed panno lineo. Denique fiunt reliqua de more pro Calicis purificatione.

8 *In Miſſa ſolemni Diaconus ſtans retro poſt Celebrantem, cùm in Oratione Dominica dicitur, Et dimitte nobis debita noſtra,* ſ *facta ibidem genuflexione, vadit ad dexteram Celebrantis, & Subdiaconus circa finem Orationis Dominicę, facta item genuflexione, revertitur ad altare, & ſtans in cornu Epiſtolę porrigit* q *Patenam Diacono, qui eam diſcooperit; & purificatorio abſtergens dat Celebranti, illius manum oſculando, & quando opus eſt,* r *diſcooperit, & cooperit Calicem, et cum Celebrante adorat. Subdiaconus reddita Patena, et depoſito velo, quod ab humeris ejus pendebat, genuflectit, & deſcendit retro poſt Celebrantem: & cum dicitur, Pax Domini, iterum genuflectens accedit ad ſiniſtram Celebrantis, & ſimul* ſ *dicunt Agnus Dei, deinde facta ibidem Sacramento genuflexione, redit poſt Celebrantem. Diaconus verò à dextris genuflexus expectat pacem, & cùm Celebrans oſculatur Altare ipſe ſe erigens ſimul oſculatur illud extra Corporale, & à Celebrante dicente, Pax tecum, complexus* t *Accipit pacem,* u *ſiniſtris genis ſibi invicem appropinquantibus, & ei reſpondet, Et cum ſpiritu tuo. Poſtea iterum Sacramento in Altari adorato, vertit ſe ad*

ſe ad Subdiaconum retro poſt Celebrantem , & ſimiliter dat ei pacem . x *Subdiaconus accepta pace à Diacono , & facta Altari genuflexione , comitatus ab Acolytho vadit ad Chorum ,* y *& dat pacem primo cuiuſcumque Ordinis, dignioribus prius, deinde minus dignis , & reuerſus ad Altare , facta genuflexione dat pacem Acolytho , qui ipſum comitauerat , qui & alijs Acolythis circa Altare dat pacem: deinde Subdiaconus vadit ad dexteram Celebrantis , et quando opus eſt diſcooperit Calicem ,* z *accipit ampullam vini , et infundit , quando Celebrans vult purificare , Diaconus poſt datam pacem Subdiacono vadit ad librum , et dum celebrans ſe communicat* a *ſtant ipſe , et Subdiaconus profunde inclinati verſus Altare.*

q *Patenam Diacono* . Dant patenam per manus in manum Celebrantis . *Innocent. III. lib.6. c.*1. apparet *In Ord. Rom.* aliquod veſtigium huius ritus, ſed per plures manus patena tranſibat quam per duas.

r *Diſcooperit , et , cooperit , ita Innoc. III. ibid. cap.*2. Diaconi enim eſt miniſterium circa Calicem, ſufficiunt autem reuerentiæ. cum genuflexione in Rubrica præſcriptæ.

ſ *Dicunt Agnus Dei*. Percutiunt Miniſtri ſibi pectora cum Celebrante , non tamen ſiniſtra poſita cum eo ſuper Altare, ſed infra pectus eidem pectori admota .

t *Complexus accipit pacem , etc.* De conplexu ad pacem dandam *Chryſ. homil.* 51. *ad popul. Antioch.* alter alterium amplectitur , inquit , ut unum multi fiamus .

u *Siniſtris genis* . Habetur *in Caremon. Epiſcop. libro* 1. *cap.* 24. *Durandus* tradit ad dextram Celebrantis recipi pacem à Diacono , quod & nos obſeruamus , *à dextris* , inquit hæc Rubrica , *genuflexus expectat pacem:* non autem dextris genis . Per genas ſiniſtra ſignificatur , dari pacem è corde , quod ad ſiniſtram vehit ; & quod in aduerſis etiam cum proximo pax habeatur

x *Subdiaconus accepta pace , etc.* Diaconus dat pacem Subdiacono , & hic alijs eiſdem , quos Diaconus incenſauit , *Hugo Victorm. de ſpec. Miſſ. obſer lib.*2 *cap.* 40. & prætetea Acolytho comitanti incluſiuè .

y *Dat pacem primo* . Qui dat pacem , nemini inclinat, cui dat pacem , niſi poſtquam dederit ; qui accepit , inclinat caput danti ante , & poſtquam acceperit , *ex Caremon Epiſc. ſupra* . Item , qui dat, dicit, *Pax tecum* ; qui recipit reſpondet : *Et cum ſpiritu tuo* . amplectuntur que ſe inuicem , & appropinquant genas ſiniſtras , vt dictum eſt de Celebrante , & Diacono . in vnoquoque deinde Ordine primus dat pacem alteri ſubſequenti , & ille alteri , & ſic deinceps vſque ad vltimum eiuſdem Ordinis , non præmiſſis inuitationibus , quæ in incenſatione tantum fiunt .

Laicis vero datur per iſtrumentum , de quo ſupra *num.* 3. oſculatum ab eo , qui pacem à Celebrante immediatè accepit, *in eodem Caremon. Epiſc.* & vt *ibidem* dicitur , non niſi ſtanti pax datur , ſcilicet , cui per oſculum datur.

Ordo vero dandæ pacem eſt idem , qui de incenſatione dictus eſt ſupra : ſed per inſtrumentum datur laicis ſingulis : per oſculum primo cuiuſque Ordinis: à Subdiacono illis laicis ; quos Diaconus incenſauit . ab Acolytho laicis alijs . nunquam verò à Diacono alicui datur , neque Domino loci ex Decreto : Sacræ Rituum Congregationis 5. Iulij 1614 neque datur vnquam cum patena , vice Tabellæ , ſeu inſtrumenti , quam patenam prohibuit Pius V. *in epiſtola ad Archiepiſc. Tarraconen. ſupra citata nu.* 5.

z *Ampullam vini , & aqua* . Vt pro ablutione digitorum in Miſſa priuata dictum eſt , neque omittat Subdiaconus oſculationes , & reuerentias debita in miniſtrandis ampullis Celebranti .

a *Stant* . Si tamen Subdiaconus redierit , quem non debet expectare Celebrans : & eo caſu inclinati ſtant à verbis . *Domine non ſum dignus* : manibus iunctis ante pectus . Acolythorum alter deferet ſine genuflexione ampullas ad Altare cum peluicula , quas porriget ſine oſculi Subdiacono , & referet ad Credentiam ; alter portabit Velum paruum de Credentia ad Altare in cornu Euangelij , Subdiaconus eo deinde tegat Calicem , vt infra * ſi non redierit Subdiaconus , ſuppleat Acolythus in miniſtrandis ampullis pro Calicis purificatione : quamuis in meditatione Sanctiſſimi Sacramenti eam poterit celebrans adhibere moram , qua Subdiaconus

conus miniſtrare queat ampullas.

Non lavat manus celebrans, niſi ſit Epiſcopus.

Si adſint miniſtri cum intortitiis, peracta communione populi, diſcedant, & ea extinguant.

9 *In Miſsâ Pontificali, Aſſiſtens accipit, & defert pacem, ut* b *in Caremoniali habetur. Si in Miſſa ſolemni* c *fiat Communio, omnia ſerventur ut ſuprà, ſed priùs communicet Diaconum, et Subdiaconum, deindè alios per ordinem, et Diaconus purificationem eis miniſtret. Interim à Choro cantatur Antiphona, quæ dicitur* d *Communio.*

Vide *Ceremon. Epiſc. lib.* 1. *capit.* 24. ſed quid, ſi detur Aſſiſtens paratus Celebranti? hic accipiet pacem à Celebrante, & dabit Clero. Diaconus recipiet ante Clerum ab eodem Aſſiſtente, & dabit Subdiacono, ut ait *Craſſus lib.* 1. *cap.* 50. Sed eo præſente Subdiaconus dabit pacem Diacono poſt datam pacem in Choro, *Congreg. Rit.* 17. *Junii* 1606. *et* 15. *Martii* 1608.

b *In Caremoniali* Hoc eſt, *Caremon. Epiſc.* ut aliàs notatum eſt.

c *Fiat Communio*, Diaconus cooperto Calicem cum Palla, eoque poſito paulò ultra medium Corporalis, intra Aram tamen versùs cornu Evangelii, collocat in medio Corporalis Pixidem; quòd ſi ea extrahenda ſit de Tabernaculo, idem ipſe extrahat cum genuflexionibus, antequàm extrahat, & poſtquàm extraxerit, genuflexo interim Celebrante, & aliis circa Altare. Diaconus in cornu Epiſtolæ ſtans, profundè tamen inclinatus, dicit alta voce *Confiteor*, manibus junctis. Celebrans, poſtquàm Diaconus Pixidem diſcooperuit, ſtat in medio Altaris facie verſa ad Diaconum; Subdiaconus item poſt Celebrantem ſtabit; qui dicto; *Confiteor*, eodem loco ſtans dicit *Miſereatur, et Indulgentiam*, propè medium Altaris, facie item verſa ad Diaconum, qui reſpondet, *Amen*. Acolythi intereà ante medium Altaris in ſuperiori gradu extendunt linteum mundum genuflexi, facie ſibi invicem verſa. Diacono verò, & Subdiacono ante linteum genuflexis, Celebrans cum debitis genuflexionibus eos communicat, præmiſſis verbis *Ecce Agnus Dei, etc. Domine non ſum dignus*, cum reliquis Cæremoniis, de quibus ſuprà *num.* 6. eſt dictum.

Qui verò geſtant intorticia, ſubſtituant ſibi alios, donec communicent, neque accedant cum intorticiis ad Celebrantem pro communione.

Dum alios Celebrans communicat, Subdiaconus ſtat à ſiniſtris Celebrantis, Diaconus in cornu Epiſtolæ purificationem cum Calice miniſtrat, iis ſcilicet, qui de Clero ſunt; non laicis, quibus purificationem dabit alter è Clero cum alio vaſe aut vini, aut aquæ. Diaconus autem eo caſu dextram Celebrantis accedit. * neque miniſtri patenam teneant ſub mento communicantium, quod ad Epiſcopalem attinet majeſtatem.

Sacerdotem cum ſtola de collo pendente communicant, *ex Conc. Braccar.* 3. *can.* 3. ante Altare quoque unà cum Levitis, & Clero; laici verò extra Chorum, *ex Conc. Tolet.* 4. *cap.* 17. à quo ſemper excluduntur, *lib.* 2. *Apoſt. Conſtitut. cap.* 57. ut oſtendatur honor Cleri à laicis diſtinctus, & ut Clerus inſerviat divinis liberiùs, ait *Carol. Novar. Epiſcopus*.

Facta communione cum debitis reverentiis, Diaconus operit Pixidem, & reponit in locum ſuum, genuflexo interim Celebrante, & poſt eſt Subdiacono: quibus deindè ſurgentibus, & repoſito Calice in medio Altaris, detectoque, fiunt alia pro purificatione Celebrantis, quæ ſuprà ſunt dicta.

d *Communio*. Vide quæ habentur ſuprà *p.* 1. *tit.* 13. *num.* 1.

Quòd ſi remaneat Sacramentum in Altari, Miniſtri obſervent, & Diaconus præſertim dicturus, *Ite Miſſa eſt*, quæ ſuprà Celebranti ſunt præſcripta *num.* 7.

De communione, & Orationibus poſt Communionem dicendis XI.

C*Elebrante purificato, dum Calicem collocat in Altari,* e *liber Miſſalis defertur per miniſtrum ad cornu Epiſtolæ, collocatur, ut in Introitu. ipſe autem miniſter genu-*

genufleЕtit juxta cornu Evangelii, ut in principio Miſſa. Deindè Celebrans ſtans junЕtis manibus legit Antiphonam, qua dicitur Communio, qua leЕta, junЕtis item manibus ante peЕtus vadit ad medium Altaris, & eo oſculato, vertit ſe ad populum à manu ſiniſtra ad dextram, & dicit Dominus vobiſcum, & per eamdem viam redit ad librum, & dicit Orationes poſt communionem, eiſdem modo, numero, & ordine, ut ſuprà diЕta ſunt ColleЕta. Quibus finitis, f *claudit librum, & jungens manus ante peЕtus, revertitur ad medium Altaris, ubi eo oſculato vertit ſe ad populum, & dicit ut ſuprà,* g *Dominus vobiſcum. Quo diЕto ſtans junЕtis manibus ante peЕtus versùs populum, dicit, ſi dicendum eſt,* h *Ite Miſſa eſt, & per eamdem viam revertitur ad Altare. Si verò non ſit dicendum, diЕto, Dominus vobiſcum, revertitur eodem modo per eamdem viam ad medium Altaris, ubi ſtans verſus ad illud, junЕtis ante peЕtus manibus dicit,* i *Benedicamus Domino. In Miſſis autem DefunЕtorum eodem modo ſtans versùs Altare dicit,* l *Requieſcant in pace.*

e *Liber defertur Miſſali, &c.* Ibi finitur Miſſa: ubi nimirum eſt cœpta, ait *Amalar. lib. 3. cap 36.* apertè *Juo Carnot. ſerm. de convenien veter. & novi Sacrific. initio, & in fine ſermon.* Apertiùs docet hunc ritum *Duran. l 4 cap.* 57. Reliqua patere poſſunt ex dictis initio Miſſæ *tit. 5. hujus part. num. 1. ex Microlog. c 9.* qui meminit Orationum poſt Communionem.

f *Claudit librum* * manu dextra, ita ut pars libri clauſa Calicem reſpiciat. Porrò ejus eſt claudere, cujus & aperire; aperuit autem initio librum Miſſalem idem Sacerdos.

g *Dominus vobiſcum*. Bis in fine Miſſæ dicitur; *Dominus vobiſcum*, quia cupit Eccleſia, ne diſcedentes ab Eccleſia longè fiant à Deo. *Lopez lib. 2. cap. 19 §. 1.*

h *Ite Miſſa eſt*. Dicitur versùs populum, quia dimittitur, *ex Mierol. cap* 46.

i *Benedicamus Domino*. Dicitur versùs Altare; *ex eodem Microl. ibid.* quia ibi peculiari modo Dominus adeſt.

l *Requieſcaut in pace*. Dicitur item versùs Altare, quia ſermo eſt de abſentibus.

Quando, & cur dicatur, *Ite Miſſa eſt, & Benedicamus Domino*, jam diximus ſuprà *tit. 13 p. 1.*

2 *In Quadrageſima autem à Feria quarta Cinerum uſque ad Feriam quartà majoris Hebdomada, in feriali Officio poſtquàm Celebrans dixit Orationes poſt communionem cum ſuis ſolitis concluſionibus, antequàm dicat, Dominus vobiſcum, ſtans in eodem loco ante librum dicit, Oremus,* m *Humilitate capita veſtra Deo, caput inclinans, & extenſis manibus ſubjungit eadem voce* n *Orationem ſuper populum ibidem poſitam: qua finita oſculatur Altare, & vertens ſe ad populum dicit, Dominus vobiſcum, & alia ut ſuprà.*

m *Humiliate capita veſtra Deo*. indicat. *Amalar. lib. 3. cap 37.* hæc dici hoc loco.

n *Orationem ſupra populum*. appellat *Amalar. ibid.* quaſi alteram benedictionem, & idem habet *Microb capit.* 51. ſdiſtribuebatur enim panis benedictus in fine Miſſæ: & quia hoc non licebat in Quadrageſima ob jejunium, pro pane dicta eſt alia Oratio ſuper populum, ita *Honor. in Gemma lib. 1. cap 61.*

Habentur autem *in Sacramen. Gregor.* hæ Orationes cum titulo; *Supor populum*.

3 *In Miſſa ſolemni* o *Diaconus defert librum Miſſalis ad cornu Epiſtola, deindè vadit retro poſt Celebrantem:* p *Subdiaconus vero vadit ad cornu Evangelii, ubi Calicem mundat, aptat cum purificatorio, Patena & palla cooperit, plicat corporale, reponit in burſam, & illam ponit ſuper Calicem coopertum velo, quem collocat in Altari,* q *vel ſuper Credentia, ut priùs: peſteà redit ad locum ſum retrò poſt Diaconum, qui cùm dicit, Ite Miſſa eſt, cum Celebrante* r *vertit ſe ad populum, & in Quadrageſima diЕto per Celebrantem, Oremus, Diaconus in cornu Epiſtola vertens ſe ad populum, junЕtis manibus* ſ *dicit ut ſupra. Humiliate, &c. quo diЕto, vertit ſe versùs Altare a tergo celebranti, & Celebrans dicit Orationem ſuper populum.*

o *Dia-*

o *Diaconus defert librum.* Cura libri Miſſalis ſpectat magis ad Diaconum, quàm ad Subdiaconum, qui ejuſdem tantùm curam habet in ordine ad Evangelium initio ſeu fine in Miſſæ legendum, ſive à Celebrante, ſive à Diacono. Subminiſter enim eſt Evangelii ad ſubſtinendum librum: inde fit, ut Diaconus ſolus libro aſſitat in reliquis, numquam Subdiaconus.

Defert autem cum genuflexione, quando tranſit ante medium Altaris, & clauſum portat: quem deindè aperit, ubi legenda eſt, *Communio*.

p *Subdiaconus verò vadit, &c.* Cum debita genuflexione in medio Altaris, advertens, ut cedat ſuperiorem gradum Diacono tranſeunti, cætera facit, ut in Rubrica.

q *Vel ſuper Credentia, prius,* Amoveri vult tùm Corporale, tùm Calicem de Altari *Durandus cap. 54.* & magis placet, *ex tit. 7 ſupra numer. 9.* immòverò etiam magis decet; neque traditur Calix Ceremoniario, à quo neque comitatur in hoc caſu Subdiac. qui tamen vadit, & redit per breviorem, ut adſit ad Orationem, poſt Diaconum in loco ſuo.

Celebrans dictis Orationibus non claudit librum, ſicut à principio non aperuit: & qui apertum invenit, apertum relinquat; quę fiunt per miniſtros ad majorem ſolemniter Celebrantis dignitatem.

r *Vertit ſe ad populum.* Orationem allatam ſupra *num.* 1. ſed antequàm ſe vertat Diaconus, genuflectat versùs Altare: & poſtquàm dixerit, redeat eodem modo quo Celebrans, & unà ſimul cum eo: neque Celebrans dicere debet ſubmiſſa voce: *Ita Miſſa eſt.* quod quidam docuere.

ſ *Dicit ut ſuprà, Humilitate, &c.* Eodem quidem modo, quo dicere ſolet; & debet, *Ite Miſſa eſt*: quia populum alloquitur; ſed in cornu Epiſtolæ, & ſine genuflexione.

De Benedictione in fine Miſſæ, & Evangelio. Sancti Joannis. XII.

1 *Dicto, Ite Miſſa eſt, vel, Benedicamus Domino, ut ſuprà, Celebrans ante medium Altaris ſtans junctis manibus ſuper eo, & capite inclinato, dicit ſecretò* t *Placeat tibi ſancta Trinitas, &c. quo dicto, extenſis manibus hinc indè ſuper Altare poſitis, ipſum in medio* u *oſculatur: tùm erigens, ſe adhuc ſtans versùs illud, elevat ad cælum oculos, & manus, quas extendit, & jungit, caputque Cruci inclinans, dicit voce intelligibili,* x *Benedicat vos omnipotens Deus, & junctis manibus, ac dimiſſis ad terram oculis, vertens ſe ad populum à ſiniſtro latere ad dextrum, extenſa manu dextra, junctiſque digitis, & manu ſiniſtra infra pectus poſita,* y *ſemel benedicit populo dicens. Pater, & Filius, ✠ & Spiritus ſanctus ℟ Amen, &* z *circulum perficiens accedit ad cornu Evangelii, ubi dicto, Dominus vobiſcum, ℟. Et cum ſpiritu tuo, pollice dextro ſignans primùm ſigno crucis Altare, ſeu librum in principio Evangelii, deindè frontem, os, & pectus, dicit, Initium ſancti Evangelii ſecundùm Ioannem, vel, Sequentia ſancti Evangelii, ut dictum eſt in Rubricis generalibus, & ℟ Gloria tibi Domine, junctis manibus legit Evangelium, In principio, vel aliud ut convenit Cum dicit,* a *Et Verbum caro factum eſt, genuflectit versùs cornu Evangelii, & ſurgens; proſequitur ut prius, quo finito, miniſter ſtans à parte Epiſtolæ reſpondet, Deo gratias.*

t *Placeat tibi Sancta Trinitas.* Hanc Orationem habet *Microlog c. 22.* ſed poſt datam benedictionem populo; qui ritus à *Durand. c. 59.* tamquam adhuc uſitatus commendatur, ſed nova Oratione decet priùs petere à Deo efficaciam proximæ futuræ benedictionis; quod nos facimus.

u *Oſculatur* Habet *Microlog c. 22.* oſculum Altaris; ſed antè, *Placeat Durandus* verò *cap 50.* finito, *Placeat.* Miſſa enim incipit ab oſculo Altaris, & finire debet cum eodem oſculo.

Decies igitur in Miſſa Sacerdos oſculatur Altare; ſi pacem dat aſtantibus; alioquin noves: quis non videat in hoc numero myſterium?

Item jungit manus ſuper Altare ſepties ut benè numeranti patet: & elevat oculos in cæ-

in cœlum nouies, incluſa benedictione ad populum, de qua mox dicemus.

x *Benedicat vos omnipotens Deus, &c.* Indicat *Liturgia citata S. Petri* hanc benedictionem; de eadem *Amalar. c.36.* videtur loqui, ſed verè de Oratio poſt communionem loquitur ille, quam colocat ante verſum, *Ite Miſſa eſt*, & ſequenti capite vocat vlteriorem vltimam benedictionem eam Orationem, quæ in Quadrageſima dicitur ſuper populum humiliatur Deo. *Microl. autem cap. 22.* apertè de hac benedictione populi enarrat, *citato ſancto Hieronymo ad Ruſticum Narbonen. Epiſcopum*, qui de Romana conſuetudine teſtatur, quod Sacerdos benedicat populo: vide *citat. Can. hac de re ſuprà 1. part. titul. 13 num. 2.* docet *Innoc. III. libro 6. capit. 14.* per verbum oris, & ſignum Crucis hæc fieri, tùm in nomine Trinitatis. tradit *Iſid. lib. 2. de Eccleſ. offic. capit 17.* originem habere à Moyſe *Numer. 6. ſic benedices populum meum, & benedicam illos benedicat te Dominus, &c.* vbi trina eſt à Trinitate periodus benedictionis: eleuatio denique manuum ad benedicendum habetur; *Eccleſiaſt. 50. ex Janſenio ibidem*, & à Chriſto aſcendente *Luc. vlt.*

y *Semel.* Vnicum producitur ſignum Crucis, ſemelque benedicitur, ad differentiam Epiſcopi, qui ter benedicit: * quod ſi ante ſe, & à tergo circumſtantes habeat, puta, clerum in choro, ſeu Moniales, & populum ante Altare; nihilominùs tamen ſemel tantùm benedicere debet, manu conuerſa ad eos, qui ſunt ante Altare, intentione directa ad omnes, idemque fiat infra, quando Prælatus eſt in medio Capellæ, vt tantùm aſtantes à latere Evangelij actu benedicat.

Sacerdos igitur, qui inuitauit populum ad benedicendum Deo, ijs verbis, *Benedicamus Domino*; vel certè prouocauit aſtantes ad agendas Deo gratias (quæ verba ſemper dicuntur nomine populi) opta, & præcatur à Deo eidem populo benedici. Communis autem laicorum vſus eſt, vt ad hanc benedictionem manu pingant crucem à fronte ad pectus; quod laudatur à *Durand. lib. 5. c. 2.* & placet (quicquid alij dicant) vt initio, & in fine Miſſę eluceat ſignum Crucis, quod in omni negotio eſt opportunum, *ex Cyrilo Hieroſol. Cathech. 4.*

z *Circulum perficiens.* Eo namq; modo breuiori via tranſit ad illud cornu, in quo legitur vltimum Evangelium; quod legitur ijſdem ritibus, quibus primum Evangelium poſt Epiſtolam, oſculo excepto in fine; tùm verò etiam omnes circumſtantes integrè benedicit hoc circulo.

a *Et verbum caro factum eſt, genuflectit.* Tùm, vt adoret Jncarnationis myſterium, tùm, vt exemplo Filij Dei humiliet ſemetipſum, vide ſuprà *tit. 13.*

Si libro non vtatur Sacerdos, neque folio, in quo ſcriptum ſit Evangelium Sancti Joannis, ſignet Altare, quod vſitatum fuiſſe apud eos, qui hoc Evangelium in fine Miſſæ volebant legere, ſcribit *Durand. lib. 4 cap. 24.* quod ſi vtatur libro, aut folio, ſignet in eo initium Evangelij, & eo caſu (præſertim, ſi Evangelium eſt aliud à communi) Miniſter deferat librum cum cuſſino ad cornu Evangelij, dum Celebrans dicit, *Placeat*, eo planè modo, quo dictum eſt de primo Evangelio. Dicitur in fine, *Deo gratias*, vt actione gratiarum tamquam ſigillo Liturgia, ſit obſignata, & ad differentiam primi Euangelij, quod prædicationem Chriſti ſignificat, vltimo autem Apoſtolorum prædicationem, *ex Ruiz in ſuo Cæremoniali.*

Non oſculatur Sacerdos Evangelium, ſicuti nec ante petit benedictionem, nec aliam ſolemnitatem adhibet: vnde etiam in Miſſa ſolemni ſecretò legitur, quod adnotauit *Petrus Lopez de ritu Miſſa*, & rectè * ſi vſus eſt libro, cùm claudit manu dextra, ita vt pars aperta libri reſpiciat cornu Euangelij, non Calicem; nullum autem eſt myſterium in libro clauſo; ſed attenditur tantùm decentior geſtus claudentis dextrę tàm in hoc loco, quàm in ſuperiori, ante benedictionem.

z *Si celebrans in Altari vertit faciem ad populum, non vertit ſe, ſed ſtans, vt erat benedicit populo, vt ſuprà; in medio Altaris: deindè accedit ad cornu Evangelij, et dicit Evangelium S. Ioannis.*

Quando nempè Altare eſt ad Orientem versùs populum, de quo ſuprà *titulo 5. numero 3.*

3 *Si celebravit coram Summo Pontifice, Cardinale,* b *& Legato Sedis Apoſtolicæ, vel Patriarcha, Archiepiſcopo, & Epiſcopo in Provincia, Civitate, vel diæceſa ſua exiſtente. Celebrans dicto, Placeat tibi Sancta Trinitas, &c. dicit, Benedicat vos omnipotens Deus, & convertens ſe ad Summum Pontificem genuflexus, ad Cardinalem verò, & Legatum, vel alium ex ſupradictis Prælatis, capite inclinato* c *quaſi licentiam benedicendi petens, proſequitur, Pater, & Filius, ✠ & Spiritus Sanctus; benedicens aſtantes a parte, ubi non adeſt Pontifex, Cardinalis, Legatus, aut Prælatus prædicti. Si autem celebravit coram Patriarcha, Archiepiſcopo & Epiſcopo extra eorum. Provinciam, Civitatem, vel diæceſim conſtitutis, eis abſque alio reſpectu, ut cæteris, qui interſunt, more conſueto benedicit.*

b *Et Legato.* Et, pro vel, ut in hac eadem Rubrica: Archiepiſcopo, & Epiſcopo, ideſt, vel Epiſcopo.

c *Quaſi licentiam.* Notat *Microlog. cap.* 21. ex Leone, & Gelaſio, qui Sacerdotibus benedictionem, Epiſcopo præſente interdicunt, vult autem *capit.* 22. inclinari Sacerdotem cum populo verſus Epiſcopum pro ultima benedictione. Regula ergo ſit; Confeſſio, oſculum Evangelii, & benedictio ſe invicem conſequuntur, reſpectu Prælatorum.

4 *Si autem celebravit pro Defunctis, dicto. Placeat tibi ſancta Trinitas ut ſupra, & oſculato Altari, accedit ad cornu Evangelii, & dicit Evangelium S. Joannis,* d *prætermiſſa benedictione, quæ in Miſſis Defunctorum non datur.*

d *Prætermiſſa benedictione.* ita *Durand. libro* 4. *cap.* 51. quia ſolemnitatem habet benedictio.

5 *Finito Evangelio in fine Miſſæ, ſi celebravit coram Summo Pontifice Cardinale, & Legato Sedis Apoſtolicæ, vel Patiarcha, Archiepiſcopo, & Epiſcopo, convertit ſe ad illum coram quo ex prædictis celebravit, &* e *facit reverentiam convenientem. Si non celebravit coram aliquo prædictorum, hujuſmodi reverentiam prætermittit.*

e *Facit reverentiam,* vult *Durandus libro* 4. *cap.* 59. ut exutus veſtibus Sacerdotalibus adeat Epiſcopum, & genuflexus manum ejus oſculetur: ſed ratione veſtium, quas adhuc habet, ſoli Papæ, & non aliis, genuflectit: neque manum oſculatur. Miniſter quoque debitam facit reverentiam.

7 *Quibus omnibus abſolutis,* f *extinguuntur per Miniſtrum candelæ, interim Sacerdos* g *accipit ſiniſtra Calicem, dexteram ponens ſuper burſam, ne aliquid cadat, deſcendit ante infimum gradum Altaris, & ibi in medio vertens ſe ad illud,* h *caput inclinat, vel ſi in eo eſt Tabernaculum Sanctiſſimi Sacramenti genuflectit, & facta reverentia, accipit birretum Miniſtro, caput cooperit, ac præcedente eodem Miniſtro, eodem modo, quo venerat, redit ad Sacriſtiam, interim dicens Antiphonam,* i *Trium puerorum, & Canticum. Benedicite, ſi verò dimiſſurus ſit paramenta apud Altare ubi celebravit, finito Evangelio prædicto ibidem* l *illis ſe exuit, & dicit Antiphonam, Trium puerorum cum Cantico, & aliis Orationibus, ut ſuo loco ponuntur.*

Hæc rubrica habetur in recognito Miſſali, licet fuerit tantum edita in ultimo Miſſali Vaticano Anni M. DC. IX. quam ideo retinendam eſſe omnino decrevit Sac. Rituum Congreg. *die* 18. *Auguſt.* 1627.

f *Extinguuntur candelæ.* Primò in cornu Evangelii, deinde in cornu Epiſtolæ, ut ſtatì Miniſter poſſit Miſſale accipere cum birreto Sacerdotis: ſed neque tamen debent extingui antequàm finitũ fuerit totũ ultimũ Evang.

g *Accipit ſiniſtra Calicem*. Revoluta ſuper eum decenter anteriore parte Veli.

h *Caput inclinat*. Hoc eſt, apertum, ſicuti, initio Miſſę, in eodem loco, veneratus eſt Altare, & Crucem, capite diſcooperto, eadem enim eſt ratio: & decet, ut ubi depoſuit, ibi etiam recipiat birretum. * quod autem hic dicitur, *& facta reverentia*, non aliam de novo intellige, quam capitis inclinationem, ſeu genuflexionem, de qua proximè dictum fuit, neque enim duplex fit reverentia, quod perperam nonnullus ſcripſit.

i *Trium puerorum*, *&c. Canticum*. Debent dici etiam poſt Miſſam Defunctorum, tum *Hymnus trium puerorum*, tum pſal. *Laudate Dominum in Sanctis ejus*, cum Antiphona, & ea duplicata, quando ut ſupra dictum eſt, Antiphona, *Ne reminiſcaris*, duplicatur; & Hymnus quidem dicitur *ex Conc. Tolet 4. cap. 13.* ubi hoc jubetur ſub pęna excommunicationis *ex Radulph. prop. 23.* quę tamen hodie non ligat; Pſalmus autem, *ex Microlog. c. 22.* qui & addit verſus ſequentes, *Confiteantur*, *&c.* cum unica Oratione, *Deus qui tribus*, *&c.* quam puto à Sacerdote recitari poſt celebrationem, eadem ratione, qua eadem dicitur in Sabbatis Quatuor Temporum ante Sacerdotum conſecrationem, *ex Rupert. lib. 3. capit.* 10. ut ſcilicet vincatur ab eis flamma vitiorum, & per fornacem illæſi tranſeant Sacerdotes memores ſui muneris, & ſuæ conſecrationis. *in Miſſali M. S. Vaticano Volum.* 4743. habetur hęc eadem oratio cum altera, *Actiones*, *Radulph. loco cit.* duas legit.

Tertiam de S Laurentio ego legi *in Miſſ. M. S. Vaticano Volumine* 3808. & 4771 ſcriptis ante 360. annos; fortaſſe addita eſt, quia ille Romæ Patronus eſt, poſt SS. Apoſtolos Petrum, & Paulum, Apoſtolorum ſuppar, *ex S. Maximo ſermone 1. de eodem S. Laurentio*; vel quia tanti ſacrificii inter Latinos fuit miniſter egregius, Sancti Sixti Archidiaconus; vel quia concordat cum prima oratione ad impetrandam gratiam contra flammas vitiorum: impreſſa legitur *in Miſſali edito Venetiis 1499. & deinceps in aliis Miſſalibus*, non tamen tunc temporis ubique recepta fuit: cùm non legatur *in Sacerdotali Rom. edito 1567.*

l *Illis ſe exuit*. Ordine retrogrado, quo ſe induit; nimirum prius Stolam exuat, quàm Manipulum: & quę à principio oſculatus eſt nunc eadem exuendo ſe, oſculetur in medio, Stolam, Manipulum, & Amictum.

Neque omittat in Sacriſtia debitam reverentiam imagini eodem modo, quo ante de Miſſa eſt dictum.

Lavet etiam manus, ut de quibuſdam cum laude narrat, *Durand. li. 1. c. 45.* non quòd quicquam immundum ex ipſo contactu Sacramenti contraxerit, ſed ut potius ſuam commemoret indignitatem, qui ſe judicat tantis Sacramentis celebrandis indignum juxta illud *Luc. 17. cum hæc omnia feceritis, dicite, ſervi inutiles ſumus.*

Ablutionis autem aqua debet in locum mundum diffundi honeſtè, ut altitudo Sacramenti reverentius honoretur, *Innocent. III lib. 6. cap.* 8. ubi de ablutione manuum Epiſcopi ſcribit, poſt ſumptionem Euchariſtiæ: quo loco non poſſum non laudare Regulares illos, qui in Sacriſtia duo manutergia diſtincta habere ſolent; alterum ad abſtergendas Sacerdotum manus ante Miſſam, alterum poſt Miſſam.

7 *In Miſſa ſolemni Celebrans eadem voce, & modo, quo in Miſſis privatis, ſemel tantum benedicit populo, niſi ſit Epiſcopus: & dicto Evangelio ſecundum Joannem, vel alio, ut ſupra* m *miniſtrante Subdiacono librum, ſi opus eſt,* n *diſcedit, cum miniſtris ordine, & modo, quo venerat.*

Ad Benedictonem Celebrantis Miniſtri æqualiter diſtantes ſupra ſecundum gradum Diaconus à dextris Subdiaconi, genuflectãt versus Altare, eadem ratione, qua poſt Epiſtolam, & ante Evangelium genuflexi benedictionem receperunt ab eodem Celebrante, ut ſupradictum eſt, niſi ſint Canonici: ſi ita fert loci conſuetudo, & manu pingant ſibi Crucem à fronte ad pectus, ut ſolent laici: nam quamvis poſt Epiſtolam, & ante Evangelium, ad Sacerdotis benedictionem id non faciant, impediti à libro, quem tunc manibus tenent: hoc loco tamen ſe ſignare poſſunt ex loci conſuetudine ob rationem allatam ſupra n. 1 Cęteris quoq inferiores miniſtri genuflexi manent uſq. ad finem benedic-

m *Miniſtrante Subdiacono Librum*. Quem defert eo modo, quo dictum eſt ſupra, poſt Epiſtolam. Diaconus autem ſtat quaſi medius inter Celebrantem, & Subdiaconum, aliquanto poſt Celebrantem, ne impediatur à lectione, ad: *Et verbum caro factum eſt*, vel quid ſimile, genuflectunt prædicti tres verſus librum.

n *Diſcedit cum Miniſtris*, Acolythis præeuntibus cum candelabris, procedunt cooperto capite Miniſtri, poſt debitam reverentiam Altari factam, ut initio Miſſę, unus poſt alium, manibus junctis. in Sacriſtia verò, reverentia facta imagini ab omnibus, & Celebranti à Miniſtris, deponunt omnes Paramenta.

8 *Epiſcopus autem ter benedicit populo etiam in Miſſis privatis, ut in Pontificali, & Cæremoniali habetur.*

Auctor Benedictionis Epiſcopalis in Miſſa fertur eſſe Martialis Apoſtolorum diſcipulus, ex magiſterio Apoſtolatus, *Radulph. propoſit.* 23. ſed dabatur tantum ante Communionem. Solus autem Papa finita Miſſa eam dabat, *ex eodem Radulpho ibidem*. abrogata verò eſt illa ante Communionem, & nunc *ex Innocent. III. libro* 6. *cap.* 14. datur ab omnibus ultimo loco nimirum per verba; *Sit nomen Domini, &c. ex Durando cap.* 59. quo teſte, *Agnus Dei*, bis dabant aliqui Epiſcopi, benedictionem ſolemnem, ſemel ante, *ibidem*, & iterum in fine Miſſę: quos ille ipſe monuit, ne in fine benedicerent. Ritus autem, & modus benediſtionis hujus Epiſcopalis habetur fusè in *Cæremon. Epiſc. lib.* 1. *cap.* 25.

De his, quæ omittuntur in Miſsa pro Defunctis. XIII.

1 IN *Miſſa pro Defunctis ante Confeſſionem* o *non dicitur Pſalmus, Judica me Deus: ſed pronunciata Antiphona, Introibo ad Altare Dei, & reſponſo à miniſtro Ad Deum qui lætificat, &c dicitur.* ℣. *Adjutorium noſtrum, & Confeſſio, cum reliquis, ut ſupra: Cum celebrans ad Altare incipit Introitum,* p *non ſignat ſe, ſed manu dexteræ extenſa, facit ſignum Crucis ſuper librum, quaſi aliquem benedicens.* q *Non dicitur Gloria Patri ſed poſt Pſalmum repetitur, Requiem æternam, nec dicitur, Gloria in Excelſis nec Alleluja, nec Iube Domne benedicere, nec Dominus ſit in corde meo,* r *nec oſculatur librum in fine Non dicitur Credo, non benedicitur aqua in Calicem fundenda, dicitur tamen Oratio, Deus qui humanæ ſubſtantiæ, &c. Cum lavat manus, in Pſalmo, Lavabo inter innocentes, non dicitur, Gloria Patri. Ad Agnus Dei non dicitur, Miſerere nobis, cujus loco dicitur, dona eis requiem nec tertio, dona nobis pacem cujus loco dicitur* ſ *dona eis requiem ſempiternam, neque percutitur pectus Non dicitur prima oratio ante Communionem, ſcilicet Domine Jeſu Chriſte, qui dixiſti Apoſtolis tuis &c.* t *nec datur pax. In fine non dicitur, Ite Miſſa eſt, nec Benedicamus Domino, ſed Requieſcant in pace, &* u *non datur benedictio, ſed dicto, Placeat, & oſculato Altari, dicitur ut ſupra, In principio erat Verbum, &c. alia omnia, ut in aliis Miſſis.*

S *Hieronymus Epiſt. ad Aletium*. ſcribit de uſitato Alleluja, in funere Defunctorum. *Alcuinus* autem *cap. de exequiis mortuorum*, quem ſequitur *Amalar. lib.* 3. *cap.* 44. excludit à mortuorum Miſſa omnem lætitię, & ſuavitatis ſignificationem, docetque fieri ad imitationem Officiorum, quę aguntur in morte Domini. *Hugo. Vict. de ſpec. Miſſ. obſerv lib.* 3. *cap.* 37. Cantica lętitię, ait de proximi tranſitu dolentibus non conveniunt. *Durandus* addit *lib.* 7. *cap.* 35. ſolemnitates, & benedictiones quaslibet à Miſſa Defunctorum ſubtrahi; ex quibus patent, quę ſequuntur.

Pſalmi cum precibus dici ſolitis pro pręparatione Sacerdotis ante Miſſam omitti quidem poſſunt, ſicuti prohibentur dici ab Epiſcopo ante Miſſam Defunctorum, *in Cæremon. Pap. libro* 2. *ſect.* 2. *cap.* 26 & 28. non autem omitti debent oſcula

Crucis in Amictu, Manipulo, & Stola induendis, qua de re dubitavere quidam, eo quòd prohibentur oſcula rerum in Miſſa ſolemni.

o *Non dicitur, Judica me Deus*. Quia, nec dicitur tempore paſſionis Domini, ex regula prædicta.

p *Non ſignat ſe*. Facit Crucis ſignum, quaſi verſus Defunctum, ſeu Defunctos, pro quibus celebrat: ſiniſtra verò ſuper librum ponitur.

q *Non dicitur, Gloria Patri, &c.* Quia nec tempore Paſſionis: & quia ſolemnitatem ſonant hæc & ſuavitatem.

r *Nec oſculatur librum*. Oſculum Evangelii negat, *Durand. lib. 4. cap. 24* neque dicendum erit, *Per Evangelica dicta, ut tit. 6. n. 2.* in ſimili caſu expreſsè notatur. Miniſter non oſculatur ampullas, quas Celebranti porrigit, eadē de cauſa, quę modo dicta eſt

ſ *Dona eis requiem ſempiternam*. Habet *Durand. ibid. cap. 52.* ideſt, animæ & corporis gloriam, quia animæ ſolius ſine corpore non eſt quies ſempiterna.

t *Nec datur pax*. Unde omittitur Oratio de pace, *Domine Jeſu Chriſte*, *Durando lib. 7. cap. 35.* quia, inquit, omittitur in triduo ante Paſcha mortis Chriſti: vel ideo non datur, quia non ſunt in turbatione hujus mundi. *Idem lib. 4. cap. 53.* Vide aliam cauſam ſupra *tit. 10. num. 4.*

u *Non dicitur benedictio* Vide titulo præcedenti num. 4 quid, ſi fiat communio populi intra Miſſam? nulla tamen dari debet benedictio, quæ intra Miſſam non datur, niſi ab Epiſcopo, ubi moris eſt.

2 *In Miſſa ſolemni, non incenſatur* x *Altare ad Introitum, & Subdiaconus finita Epiſtola, non oſculatur manum Celebrantis,* y *nec benedicitur. Diaconus non petit benedictionem, nec oſculatur Celebrantis manum; non tenentur luminaria ad Evangelium, nec portatur incenſum, ſed duo tantum Acolythi ſine candelabris unus à dextris, & alter à ſiniſtris Subdiaconi tenentis librum Evangeliorum. Non incenſatur liber, nec in fine Celebrans: nec defertur liber Evangeliorum oſculandus.* z *Oblata, & Altare incenſatur ut ſupra: incenſatur ſolus Celebrans & non incenſantur alii Subdiaconus non tenet Patenam poſt Celebrantem ſed tempore elevationis Sacramenti genuflexus in cornu Epiſtolę* a *illud incenſat. Miniſtri cum aliquid porrigunt Celebranti. in hac Miſſa* b *non oſculantur ejus manum, neque rem, quę porrigitur.*

Credentia vel nulla, vel ſimplex cum linteo brevi, & candelis accenſis, ſuper ea.

x *Non incenſatur Altare*. tradit *Durand. lib. 7. cap. 34.* quia in veteri lege, inquit, prohibitum fuit oleum, & thus pro peccatis offerri, mors autem eſt pœna peccati, partius igitur in hac Miſſa thus adhibetur, dum ſemel tantum incenſantur Altare poſt oblata, & ſolus celebrans, non alii.

y *Nec benedicitur &c* Octo hec manifeſtè indicant ſolemnitatem, & lætitiam, quando fiunt in Miſſa.

z *Oblata &c* Incenſantur oblata, ut pręparentur ad conſecrationem, & cum iis Altare; quod etiam obſervatur in Paraſceve, Subdiaconus miniſtrat à ſiniſtris Celebranti, & in oblatorum incenſatione, & in ablutione manuum cum Diacono miniſtrant mappam ad tergendas Celebrantis manus.

a *Illud incenſat*. Cum non teneat Subdiaconus patenam, quę ſolemnitatis indicium eſt debet incenſare Sacramentum in ejuſdem elevatione, ut à digniore miniſtro non impedito id fiat, & ſtatim ſurgit ſtans in medio, ut aliàs.

b *Nunquam oſculantur, &c.* Oſcula omnia, quę ſuavitatem denotant, omitti debent ex prędicta *Alcuini* Regula.

3 *Si diſtribuendæ ſunt* c *Candelæ, diſtribuantur poſt Epiſtolam, & accendantur* d *ad Evangelium, ad elevationem Sacramenti, & poſt Miſſam dum fit Abſolutio* e *Si habendus eſt ſermo, habeatur finita Miſſa ante Abſolutionem.*

c *Candelę*. Faces in exequiis Defunctorum in uſu fuere, etiam in exequiis Beatæ Virginis Deiparæ, *ex Nicephoro libro 2. capit. 22.* in funere Cypr. *ex actis Pontif.* & circa funus Conſtantini *teſtatur Euſeb. libro 4. in ejus vita capit. 66.* ad ſignifi-

ſignificandum, animas vivere, & Defunctos filios lucis eſſe, lege *Durand. lib. primo, de rit. cap.* 23. Ex cera communi deberent eſſe *ex Cæremon. Epiſc. lib.* 2 *cap.* 11. quæ luctum indicare videtur.

d *Ad Evangelium &c.* Ritè ardent ad Evangelium, quo geniti ſunt Defuncti; item ad elevationem Sacramenti, quo enutriti fuerunt; & ad Abſolutionem, qua in cœlos euchi eoſdem deſideramus; qui autem ferunt intorticia ad elevationem, non diſcendant, niſi peracta communione; quia non eſt eo caſu ſtandum ab aliquo, ut ſupra diximus in Miſſa feſtiva: & eodem modo candelæ à clero accenſæ ardeant uſque ad communionem: argumento à ſimili ſumpto in Purificat. Feſto B. M. nam variæ Rubricæ ſe invicem declarant, & eadem eſt ratio utrobique in venerationem Sacramenti.

e *Si habendus eſt ſermo, &c.* Orationes habebantur funebres, *ex Theodor lib.* 2. *Hiſt. Eccleſ. cap.* 14. *& Niceph. libr.* 12. *cap.* 11. *& aliis apud Durandum loco cit.* ſed extra Miſſam, quia non ſunt Homiliæ Evangelii poſt ipſum habendæ.

4 *Finita Miſſa, ſi facienda eſt* f *Abſolutio, Celebrans retrahit ſe ad cornu Epiſtolæ, ubi exuitur Caſula, & depoſito Manipulo,* g *accipit Pluviale nigrum. Subdiaconus medius inter duos Acolythos* h *cum candelabris accenſis* i *defert Crucem, ſicut in proceſſionibus,* l *præcedentibus duobus aliis Acolythis, uno cum Thuribulo, & navicula incenſi, alio cum vaſe aquæ benedictæ, & aſperſorio: ſequitur Celebrans, facta priùs Altari reverentia, & Diaconus à ſiniſtris ejus. Subdiaconus cum Cruce ſiſtit ſe ad pedes tumuli, ſeu lecticæ mortuorum contra Altare, medius inter dictos Acolythos tenentes luminaria:* m *Celebrans verò ex alia parte in capite loci inter Altare & tumulum,* n *aliquantulùm versùs cornu Epiſtolæ, ita ut Crucem Subdiaconi reſpiciat: à ſiniſtris ejus Diaconus, & prope eum alii duo Acolythi deferentes Thuribulum, & vas aquæ benedictæ. Interim cantatur Reſp. Libera me Domine, & circa illius finem Celebrans ponit incenſum in Thuribulum, benedicens illud more ſolito, miniſtrante Diacono naviculam; & finito, Kyrie eleiſon, incipit intelligibili voce, Pater noſter, & ſecretè proſequendo reliqua, accipit aſperſorium de manu Diaconi, & facta Altari reverentia, comitante eodem Diacono à dextris, & tenente fimbriam anteriorem Pluvialis, circuens tumulum, aſpergit illum aqua benedicta, ter à parte dextra, & ter à ſiniſtra; cùm tranſit ante Crucem, profundè inclinat Diaconus verò genuflectit: poſteà de manu ejuſdem Diaconi accipit Thuribulum, & eodem modo, quo aſperſerat, incenſat. Et rediens ad priſtinum locum, Diacono tenente librum,* o *junctis manibus dicit.*

f *Abſolutio.* Orabatur poſt Miſſam circa Defuncti cadaver, teſte *Sancto Dionyſ. de Eccleſ. Hierarch. & Victor. Uticen. lib.* 2. *de perſecut.* Uuandalica, & hæc ſolemnis Oratio ita dicta à Victore, à noſtris dicitur Abſolutio, utraque enim locum habet poſt Miſſam.

g *Accipit Pluviale nigrum.* * Ante ſermonem accipit, ſi habendus eſt *Cæremon. Epiſc. lib.* 2. *cap.* 11. Quo deficiente maneat in Alba, & Stola in modum Crucis ante pectus *part.* 1. *tit.* 19. *num.* 4 deponat & Miniſtri Manipulum, ut in ſimili caſu, *Cærem. Epiſc. tradit. lib* 2 *cap.* 17.

h *Cum candelabris accenſis.* Ad honorem Crucifixi afferuntur candelabra cum cereis.

i *Defert Crucem, ſicut in Proceſſionibus* A Subdiacono defertur, ſicut de Cruce Papali ſcribit *Anaſtaſ. in Leone* IV. ubi ſignificat, ritum eſſe antiquiorem; facies autem Crucifixi verſa ſit ante Subdiaconum, ita ut terga vertat eidem Subdiacono, ut diximus *loco nunc citato numero* 3. *& cauſa allata.* Immò verò ex hac Rubrica apertiſſimè ritus hic colligitur, nam Celebrans Crucem, & faciem Subdiaconi eam geſtantis reſpicit, & conſequenter Crucifixi imagine idem Celebrans conſpicit, cui dum tranſit, inclinat; & imago Crucifixi terga vertit Subdiacono.

l *Præcedentibus duobus aliis Acolythis, &c.* Thuriferarii locus eſt ante Crucem ſemper, quaſi ſternens odore viam Crucifixo ſequenti. Hinc etiam collige, faciem Crucifixi reſpicere terga præeuntis Thuriferarii.

Alter cum aqua benedicta pariter cum eo procedit, quia in exequis Defunctorum Thus, & aqua benedicta ſunt correlatiua.

Incenſo Thure Defunctos honorari debere, probat *Baron ann.34.num.312.ex Actis Synodis Calcedonen.* Aqua verò Benedicta aſpergi docet *Durand. ſupra cap.35.* non ad tollenda peccata venialia, ſed vt omnis immundorum ſpirituum præſentia arceatur: fiunt etiam incenſationes ad eoſdem expellendos, *ex Innocent. III libro 2. de myſt. Miſſę cap 17* & ad pellendum odorem malum Defunctorum, *ex Beletho cap. 161.* & vt oſtendatur; quòd Defunctus Deo obtulit ſe in odorem bonorum operum; ſeu quòd Defunctis proſit oratio, quę eſt veluti incenſum, *Pſalm. 140.* denique tàm incenſatio, quam aſperſio adhibentur in ſignum ſocietatis, & comunionis Sacramentorum, quam nobiſcum habuerunt Defuncti, dum vixerunt, vndè & *Dionyſ.* tradit, quòd antiquitùs viui mortuos oſculabantur inſignum vnitatis, quam cum ipſis habuerunt: vel in ordine ad Deum; per hæc talia Deo in Defunctis reuerentiam exhibemus, quorum membra credimus fuiſſe templa Spir. Sancti, *Dur. loc. cit.*

Dubitarunt aliqui: An benedicatur incenſum, quod immediatè adolentur Defuncti? nam in antiquioribus Miſſalibus nihil præſcribitur, neque in modernis Cæremon. Epiſcoporum, & Rituali Parochorum; at in Miſſali recognito apertè iubetur hoc loco ijs verbis; *benedicens illud more ſolito*, quod triplici decretum eſt fundamento: primò, auctoritate *Cęrem. Pap. lib. 1. ſectio 15. cap 1.* vbi expresſè iubetur benedici inceſum pro adolendis Defunctis, & adduntur verba; *Ab illo benedicari, &c.* Deinde ex *Innoc. III. ſuprà cit.* incenſatio hæc fit præcipuè ad expellendos Dęmones; quę ratio connotat benedictionem thuris: & thuribuli, ex *Durand lib. 1. de rit. cap 9 n 9.* Demum non aqua ſimplici, ſed benedicta defunctos aſpergimus: ergò etiam thure benedicto erunt incenſandi: libri verò in oppoſitum citati non negant, ſed vel omittunt, vel ſupponunt tamquam vſitatum.

m *Celebrans ex alia parte.* * Dum deſcendit, habeat, birretum in capite, *ex Cęr. Epiſc. lib. 2. capit. 11.* vbi agitur de Canonicis ad lecticam mortuorum. Deinde capit detecto ſe ſiſtit, vt in Rubrica ex *Ceremon. Pap lib. 1. ſect 15. cap. 1.* non ad caput lecticæ imaginarium Defuncti, quod variari contingit in Sacerdotibus, & alijs, nam Sacerdotis caput verſùs Altare eſſe debet, aliorum verò pedes verſùs Altare vt dicitur in *Rituali Rom. de Exequijs*; ſed Celebrans debet eſſe ſemper inter Altare, & tumulum, ſeu lecticà mortuorum abſente corpore, Subdiaconus contra Altare ad pedes lecticæ, ſeu tumuli, præſente verò corpore ſeruatur Rituale citatum.

n *Aliquantùm verſùs cornu Epiſtolę.* Ne terga directè vertat Altari, & ut orans Sacerdos vicinior. ſit Altari.

o *Iunctis manibus, dicit.* Extra Miſſam dicuntur ſemper Orationes manibus iunctis, ille namque ritus eſt Miſſarum proprius, extendendi ſcilicet manus, vt ſuprà diximus, initio Miſſæ Oratio verò *Abſolue*, communiter dicitur; vnde & Abſolutio vocatur, ſed poteſt etiam dici Oratio Miſſæ, vt in *Rituali Romano* preſcribitur, quod conuenit præſertim in die Commemor. omnium Defunctorum, & quando fiunt exequiæ Prelatorum; *Marcellus* tamen *in ſuo Cęrem Papali, lib. 2. c. 35.* conſtanter habet in Abſolutione Prelatorum Orationem, *Abſolue*, quod mihi magis placet, addito dignitatis titulo, quam habebat Defunctus, nomini eiuſdem.

* Dum fit Abſolutio, ſi eleuetur Sacramentum in aliquo altari, neque celebrans, neque Miniſtri debent genuflectere, ne ſacra interrumpatur actio; & rectiùs fieret, ſi in ea eleuatione pulſatio campanulę omitteretur, à miniſtro.

* *Deinde Celebrans faciens Crucem manu dextra ſuper tumulum dicit, Requiem ęternam,*

Et reliqua, vt in Miſſali, Cantores dicunt: *Requieſcant*: licèt pro vno fiat Abſolutio, precedente Cruce reditur in Sacriſtiam.

De

* De his, quæ addenda ſunt in Miſſa, quæ celebratur ad Altare, in quo expoſitum eſt Sanctiſſimum Sacramentum. XIV.

1 DEſideratur hic titulus in Rubricis Miſſalis à multis; de quo hoc loco; ne deſideretur amplius in hiſce Commentariis, ſed in *Cerem. Epiſc. lib.* 1. *cap.* 12. optimè monemur ex antiquorum documentis, ut abſtineamus à Miſſa celebranda coram Sacramento, etiam in ſuo Tabernaculo occluſo, quòd ſi ferat neceſſitas, vel ſuadeat alia juſta cauſa, puta, infra Octavam Corporis Chriſti, & Romæ in fine publicæ orationis 40. Horarum: eo caſu genuflexiones omnes, & actus reverentiales debiti diligenter ſunt obſervandi, quod variis in libris Ritualibus preſcriptos, & ſparſim, hoc loco collegimus.

2 In primis igitur illud eſt notandum, quod pro exponendo Sacramento in Altari. pro initio 40. Horarum, vel ſpiritualium exercitationum; cantari debet Miſſa votiva de Sacramento, quæ habetur circa finem Miſſalis, non autem feſtiva Corporis Chriſti (niſi infra octavam ejuſdem Feſti caſus accideret) & tempore Paſchalis addendum erit, *Alleluia*, ut fit in aliis Votivis Miſſis.

3 Dicitur una tantùm oratio, cum *Gloria*, *Credo*, & Præfatione de Nativitate, quia ſolet eſſe publica cauſa, non autem privatis Miſſis hæc conveniunt.

4 Si verò accidat in Feſto primæ, vel ſecundæ claſſis, ſive in Dominica privilegiata primæ, vel ſecundæ claſſis, tunc in Collegiatis vel duæ cantentur Miſſæ, altera de Feſto, ſeu Dominica poſt Tertiam, altera Votiva de Sacramento poſt Nonam, vel una cantetur de die cum commemoratione Sanctiſſimi Sacramenti; quod Romæ fit in Cappella Papæ in prima Dominica Adventus, & in aliis diebus Feſtis ſolemnibus in Eccleſiis majoribus Urbis.

5 In ingreſſu Celebrantis, & Miniſtrorum ad Altare, in quo patet Sacramentum, omnes debent genuflectere: in plano cappellæ utroque genu. Facta verò confeſſione, aſcendunt ad Altare, ubi deinceps genuflectunt unico genu, ut expeditiores ſint: & celebrans dicit; *Oramus te Domine*, ut aliàs.

6 Incenſatio Altàris fit de more, ſtante Sacerdote, dum benedicit incenſum, quod item de more benedicitur; *ex Ceremon. Epiſcop. lib.* 1. *cap.* 23. quia Altare, & Celebrans etiam thurificari debent. Pro Cruce, quæ adeſſe non debet, incenſatur Sacramentum à celebrante ſuper altiorem Altaris gradum cum Miniſtris genuflexo, neque Diaconus oſculari quicquam debet in hac Miſſa, quod tradi debeat Celebranti, neque manus item Celebrantis in traditione rerum ob apertam præſentiam Sanctiſſimi Sacramenti, quod expreſsè dicitur in *Ceremonial. Epiſc lib.* 2. *cap.* 33. *abſque oſculo, inquit, cochlearis, & manus*: quicquid contra ſcripſerit recentior; inclinat autem celebrans genuflexus caput ſuum profundè; ante & poſt incenſationem Sacramenti.

7 Cùm incenſandus eſt Celebrans, reddito Thuribulo in cornu Epiſtolę, ut moris eſt, deſcendit, & ſiſtit ſe apud idem cornu facie verſa ad populum, advertens, ne dum movet ſe, terga vertat Sacramento, & ibi à Diacono è contra ſtante in plano cappellæ incenſatur, quod erit quoque obſervandum in altera incenſatione ad offertorium, & ibidem lavabit manus; eadem enim eſt ratio exeundi extra Altare tàm pro incenſatione, quà pro ablutione manuum Celebrantis: & utrumque ſervatur in Urbe.

8 Accedens ad medium Altaris, & recedens à medio, vel tranſiens ante medium toties, quoties, ſemper genuflectit celebrans unico genu: quod & Miniſtri obſervant.

9 Convertens ſe ad populum dicturus, *Dominus Vobiſcum*, ſeu alia facta genuflexione poſt oſculum Altaris, ſiſtit ſerenibus verſis ad Evangeli cornu; tùm facta iterum genuflexione in medio redit ad librum, ſeu Altare.

10 Diaconus, & Subdiaconus non omittunt tamen oſculum manus celebrantis in fine Epiſtolę, ante Evangelium, quod aliàs de fit more.

11 Si concionandum eſt à celebrante, fiat ab eo ſtante in cornu Evangelii, & aperto

capite miniſtri ad ejus dextram ſtabunt extra cornu Evangelii.

12 In incenſatione oblatorum benedicit incenſum de more, & ſine genuflexione incenſat oblata tùm genuflexus ſuper altiorem gradum, ut ſuprà incenſat Sacramentum, ut initio Miſſæ. Diaconus non amovet Calicem de medio, quia nullum eſt periculum effuſionis ejus.

13 Dicitur, *Orate fratres*, à Celebrante, ubi, *Dominus vobiſcum*: ſed non perficitur circulus, ut habetur in *Miſſali fer. 6. Paraſceves*; ruſùſque genuflectitur, quia reditur ad medium.

14 Reliqua uſque ad Communionem incluſivè fiunt, ut in aliis Miſſis: à Communione ad finem Miſſæ fiunt genuflexiones, & converſiones ad populum, ut num. 8. & 9. dictum eſt.

15 In benedictione populo danda, dicto: *Omnipotens Deus*: genuflectit Celebrans, & in latere Evangelii benedicit, non perficit circulum, neque in medio genuflectit, ſed in eodem latere converſus ſtatim ad altare ſignat librum, ſeu Tabellam Evangelii ultimi, non altare, quamvis Sacramentum eſſet altius Altari; eſt enim ac ſi eſſet in Altari.

16 Recedit cum Miniſtris ab Altari, cum genuflexione in plano cappellę utroque genu facta; vel ſi facienda eſt Proceſſio, pro fine orationis publicæ, facta prope Altare genuflexione in medio, deſcendit extra cornu Epiſtolæ, ubi depoſitis manipulis à ſe, & à Miniſtris, cum caſula, induit Celebrans Pluviale, & cætera facit, quæ ad Proceſſionem ſpectant, de qua nos infrà *parte 4. titul. 12. num. 3. & ſequentibus*. Quibus illud hoc loco adde, incenſandum eſſe priùs Sacramentum, quàm deponatur de loco ſuo ſuper Altare, ſi imponendus eſt orationis finis.

17 In Miſſa privata, quæ tamen quàm parciſſimè celebranda erit in Altari, in quo ſacra Euchariſtia eſt expoſita; eadem obſervari debent, quæ ſuprà diximus, demptis iis, quæ ſunt propria ſolemnis Miſſæ.

18 Neque illud ommittatur, quod præſcripſimus de manuum ablutione extra Altare quidam ſumunt ablutionem digitorum, antequàm redeant ad medium Altaris, ad majorem erga Sacramentum reverentiam: ſed non video irreverentiam in ſumenda purificatione Calicis in medio Altaris, ergò neq; digitorum, quare placet ex communiori uſu ritus communis omnibus Miſſis.

Ordo Miſſæ, & partium ejuſdem additio juxta ordinem temporum. XV.

HActenùs ordinem totius Miſſę examinavimus, ſecundùm quem Miſſa celebratur. Nunc quàm breviſſimè videamus, quo ordine aucta ſit eadem Miſſa ab initio naſcentis Eccleſiæ ad hodiernum uſq; diem, ordine temporum ſervato; ſi de Liturgia Sancti Petri fortaſsè dubites, quam Lindanus defendit (quo caſu tota eſſet à Sancto Petro) Succeſſores autem Decretis firmarunt eamdem per partes. Præterea ejuſdem Miſſæ Myſticam expoſitionem, ex antiquis Interpretibus hauriamus, eam nimirum, que aptiùs Domini noſtri Jeſu Chriſti vitam, Actiones, & Paſſiones ordinatè repræſentat. Poſtremò Canonis litteralem ſenſum in quibuſdam verbis non ita facilem aperiamus.

1 Ex dictis igitur initio Eccleſię, Miſſa conſtabat Conſecratione tantùm, & Oratione Dominiça, ut probavimus *ex S. Greg.*

2 Ab Apoſtolis, & ſucceſſoribus Apoſtolorum addita ſunt Epiſtola, & Evangelium.

3 Tùm principium Canonis à Clemente fuit additum, qui & dici juſſit, Dominus vobiſcum.

4 Communicantes; à Lino; vel Siricio.

5 Qui pridie uſque ad verba conſecrationis: Unde & memores, &c. aquam item cum vino adhiberi juſſit Alexander.

6 Sanctus, Sanctus, Sanctus, à Sixto

7 Hymnus Angelicus à Teleſphoro, & Tractus.

8 Orate fratres, ante Soterum, & Alii Leoni id tribuunt.

9 Confeſſio ante Miſſam à Pontiano, Alii à Damaſo.

10 Symbolũ poſt Evangeliũ à Sãcto Marco; ſed quod hodiè legitur, Damaſcus decrevit legi, qui & Gloria Patri, in Miſa addidit.

11 Pax

11 Pax Domini ſit ſemper, &c. ab Innocent. I.

12 Introitus Miſſæ ex Pſalmis, à Cœleſtino Item Tractus, & Graduale.

13 Præfationes, Hanc igitur oblationem &c. In Canone, Sanctum Sacrificium, &c. Ite Miſſa eſt, benedicamus Domino, à Leone I.

14 Canonem ordinaſſe dicitur, Gradualia, & Præfationes addidiſſe Gelaſius.

15 Kyrie eleiſon, Orationes, Alleluia, Offertorium, Communio; in Canone, Deiſq; noſtros in tua pace diſponas, &c Præceptis ſalutaribus, Libera nos, &c. & tota Miſſa meliùs ordinata fuit à Gregorio Primo.

16 Agnus Dei, à Sergio.

17 Sequentia, à Nicolao.

Secuti verò ſumus in hac re Chronologiam Bellarmini.

ALii Sancti Patres addidere alia approbata deindè à Summis Pontificibus, uti par eſt credere, hoc ordine temporũ.

1 Benedictus, qui venit in nomine Domini, à Sancto Ignatio.

2 Domine non ſum dignus, &c. tempore Origenis.

3 Finis Hymni Angelici ab Hilario Pictav.

4 Benedictio populi in fine, ætate Sancti Hieronymi.

5 Quod ore ſumpſimus Domine, &c. ante Ordinem Romanum.

6 Domine IESU Chriſte, Fili Dei vivi &c. Placeat, &c. ante Microlog.

Reliqua tandem Pii V. auctoritate ſunt communita.

Græcorum autẽ Miſſa fuit longior, quàm Latina; hæc ipſa tempore Sancti Auguſtini longior erat, quàm hodiè; vel quia in Introitu toto Pſalterium diceretur; vel quia Epiſtolæ, & Evangelii lectio eſſet longior; vel quia in Feſtis cantarentur ſingulæ; certum eſt, quòd ob querimoniam populorum brevior eſt facta, ut colligit *Baron. Anno* 148. *ex eodem Auguſt. ſerm.* 251. *de tempore*. Brevior eſt etiam Romana Miſſa, quàm Ambroſiana: quia Mediolanenſes priſcis Græcorum veſtigiis firmiùs inhæſerunt; quod notat *Lindanus ad Liturg. S. Petri*.

Myſtica Expoſitio Miſſæ, ſecundùm ordinem totius Vitæ Chriſti, quam repræſentat. XVI.

EXpoſuerunt quamplurimi myſteria Miſſæ, & ſuo quiſque judicio, & arbitratu, ita ut nondùm invenerim auctorem, quem omninò ſequar, ab initio Miſſę, uſque ad finem ejuſdem, certa, & ordinata ſerie, vel Paſſionis, vel totius vitæ Chriſti; quare à pluribus excerpam, quæ in unum coacta, exquiſitè ordinata, Eccleſiaſticum Lectorem fortaſsè delectabunt; non tamen minutiſſima quæque perſequar, quæ tedio eſſe poſſent; neque ſingula omnia myſticum habent ſenſum.

1 Procedit igitur, tàm in Miſſa privata, quàm in ſolemni, Sacerdos ad Altare de Secriſtia hìc admirare Verbum divinum paſſioni deſtinatum, quod egreditur de ſinu Patris. Thuriferarius cum Thuribulo fumigante ſignificat naturam humanam orantem Deum pro redemptione mundi. Duo Acolythi Legem, & Prophetas; Subdiaconus, & Diaconus Sanctos Patres vicinos Nativitati Chriſti, qui parant viam Domino. *Hæc Hugo Vict, in ſpec. capitulo* 7.

2 Inclinat ſe ante Altare Sacerdos, & facit *Confeſſionem*: ò exinanitio Divini Verbi, quod formam ſervi accepit in ſimilitudinem carnis peccati. *Durand. libro* 4. *cap.* 7.

3 In *Introitu*, cum verſu geminato, laude Trinitatis, & oſculo primo Altaris audi iterata deſideria, & voces Sanctorum Patrum antiquiorum: *Oſculetur me oſculo oris ſui*: & *Veni Domine, &c. ex Sancto Germano in Theoria*, & cùm incenſatur Altare, memento incenſi, hoc eſt, orationis Chriſti pro nobis in utero materno. Thuribulum enim Chriſtum denotat, *ex Auguſtino homil. 6. in Apocal.* & nos ſupra *diximus cum Innocent. III.*

4 Inculcatur, *Kyrie eleiſon*, ideſt, Domine miſerere: *ut Iſai. 33. Domine, miſerere noſtri: te enim expectamus Innocent. lib. 3. capit.* 19. contra novem genera peccatorum, Originale, Mortale, Veniale, Cordis, Oris, Operis; Infirmitatis, Ignorantiæ, Malitiæ, et ideò dicitur novies.

5 *Gloria in Excelſis Deo*, *&c.* Ecce Chriſtus natus, & gaudentes Angeli cantant. *Innoc. cap.* 20. Signum Crucis in fine Hymni ſignificare Circumciſionem Chriſti, docet *Melchior Huelamus*. Dominus Vobiſcum, hoc loco indicat apparitionem Magis factam, *ex Praxi Spirituali Principiſſa Parmenſis*.

6 In Cornu Epiſt. fit initium Miſſæ, ubi & *Orationes* dicuntur. Cerne Chriſtum primò ad Iudæos miſſum, quorum reliquię in fine mundi ſalvabuntur, unde & Miſſæ finis ibidem habetur, ubi & initium. *Durand. lib.* 4. *cap* 5. Oratio ſignificat Præſentationem Chriſti in Templo, ex Praxi præfata ſpirituali. Orat autem Chriſtus, & in precibus eſt totus ab infantia, *ex Hugo de quibuſdam ad Miſſam ſpect. lib. ſecundo, capit.* 16. uſque ad prædicationem Ioannis, quæ ſignificatur in Epiſtola, ut mox dicetur.

7 *Ad Apiſtolam* cantandam à Subdiacono, unus eum comitatur Acolythus; quia Ioannem pauci ſunt ſequuti. *Innocentius* III. *libr.* 2. *capit.* 29. modò legitur de antiquo, modò de Teſtamento Novo; quia Ioannes ad utrumqne ſpectat, *ex Rupert. lib.* 1. *cap.* 32. finita Epiſtola, oſculatur Subdiaconus manum Celebrantis, quia Ioannes ad Chriſtum diſcipulos tandem deſtinavit, & ſicut Chriſtus laudavit Ioannem, ita Sacerdos benedicit Subdiacono, *Innocent. ibidem cap.* 30. clauſo libro accedit Subdiaconus, quia in lege, quam prædicabat Inannes, claudebatur adhuc Chriſtus, quem reſpicit, dum contra Altare cantat Epiſtolam, *Durand. capit.* 15. *& ſeq.*

8 *Graduale* ad pœnitentiæ reſpicit lamentum, *Rupert. libro primo capit.* 34. & converſi ad pœnitentiam à Ioanne prædicatam gemunt. Dicitur à gradibus Graduale, quo ſignificatur aſcenſio Diſcipulorum Chriſti vocatorum per gradus poſt Ioannis prędicationem. *Alleluia*, conſolationis eſt poſt luctum pœnitentiæ: gaudebant autem Diſcipulis in nova converſatione Chriſti. *Tractus* ejuſdem rationis eſt cum Graduali: & *Sequentia*, ſeu jubilatio, eſt idem cum Alleluia, ut aliàs docuimus. *Hac habet Innocentius III. ſupra capit.* 31.

9 Succedit *Evangelium* in parte Altaris altera, quia Gentibus fit communis Chriſti doctrina, liber de Altari ſumitur, quia de Sion exivit Lex nova, & verbum Chriſti de Hieruſalem: quoniam autem miſit Apoſtolos etiam tunc temporis prędicare Regnum Dei, ideò benedictio, miſſio, & oſculum manus pręcedunt. Thuriferarius cũ thuribulo bonum odorem virtutum Chriſti evangelizantii, & Acolythi cum Cereis accenſis fulgentiſſimum lumen doctrinæ Chriſti deſignant; ſive lumina miraculorum ejuſdem Chriſti, ſive quia bino mittebat ante faciem ſuam, quò erat ipſe venturus, Subdiaconus ut miniſter, vel auditor, benè doctus tandem refert librum Evangelii ad Celebrantem, uti Chriſtum, cujus eſt colligere fructus prædicationis ſuæ, cui & in gratiarum actionem thus adoletur à Diacono, quæ omnia fuſiùs *Innocentius Tertius à capit.* 35. *ad cap.* 48. *lib.* 2.

10 In *Symbolo* fidei profeſſio manifeſta eſt; doctrinæ ſequela, quæ in Diſcipulis Chriſti; præſertim ad ejuſdem prædicationem effulſit, nam multi crediderunt in eum. *Durand. cap.* 25. & Gentiles per Philippum, & Andream ducti ſunt ad Chriſtum, appropinquante jam Paſſione, in Offertorio. *Innocent. cap* 52.

11 *Offertorium* ſignificat votum fidei à Gentilibus oblatum Chriſto inter prædicationem, & paſſionem, quod admiratus eſt in Centurione, & Cananæa. *Innocent.* III. *cap* 52. quo cantato, ecce ſilentium, in quo appropinquante paſſione ſignificatur latibulum Chriſti, qui in palam non ambulabat. *Idem cap.* 54. *Velum* amovetur à Calice, ut Calix videatur à populo, quia nunc manifeſtè in Miſſa Paſſio Chriſti repræſentatur: unde, & finita ejuſdem repræſentatione, quæ accidit, ut dicemus circa Communionem, velo rurſus velatur Calix, nè videatur, ut priùs, ſed undequaque occultetur. Miniſtri præparant oblata, & circa eadem crucis ſigna fiunt, quia Concilium fecerunt Hebræi, ut eum morti traderent. *Patena* partim abſconditur ſub Corporali, ſeu velatur in manu Subdiaconi; quia paventia corda diſcipulorum in fide titubant, & deficiunt. *Idem capit.* 59. exprimit. *Incenſatio oblatorum*, effuſionem unguent ante ſex dies Paſchæ, cujus odore repleta eſt domus; & ideò incenſantur omnes. *Idem capit.* 57.

12 Præ-

12 *Pręfatio* quid aliud deſignat, niſi triumphum Chriſti in die Palmarum? in quo tùm Angeli, tùm Hebræorum pueri cantabant *Hoſanna*: *Benedictus, qui venit, &c. Innocentius libro 2. cap. 61.*

13 *Canon, inquit Microlog. de Eccleſ. obſerv. cap. 16.* Dominicæ paſſionis potiſſimùm eſt commemoratio, & Primò quidem ſecretò dicitur, ad indicandum, Deum verè eſſe abſconditum in hoc myſterio; tùm poſtremis diebus Chriſtum cum ſolis diſcipulis converſantem. Latibulum Chriſti à Judæis hoc loco ſignificari, ait *Innocentius Tertius lib. 3. cap. 1.* Tres Cruces, quæ primò fiunt ſuper oblata, denotant tres traditiones Chriſti ad mortem, à Deo Patre, à Juda, & à Judęis, qui Pilato eum tradiderunt, *Idem cap. 3.* In aliis quinque Crucibus poſt, *Hanc igitur oblationem*, &c. Venditio Chriſti exprimitur: in primis tribus, Venditionis pretium, quod ter decem denariis conſtat: vel tres emptores intellige, Sacerdotes, Scribas, Phariſęos: in aliis duabus Venditorem, & Venditum, *Idem cap. 12.* vel in his quinque Crucibus latet Hiſtoria à die Palmarum ad mortem Chriſti, per dies quinque. *Titelman. cap. 43.*

14 *Conſecratio* repręſentat Cœnam Dominicam, *Innocent. libro quarto capitul 6.* ubi benedictiones Hoſtię, & Calicis ſignificant, & repręſentant, non crucifixionem, ſed pręſignationem Paſſionis Chriſti factam in ipſa Cœna: *S. Thom. 3. part quæſt 83. art. 6.* vel quòd pro duobus populis ſit paſſurus, *ex Amalar. libro 3. capit 24.* vel quia redimenda ſunt anima, & corpus noſtrum per Paſſionem Chriſti, *Alexand. Alen. 4. part quæſt. 33.* Ideòque duplex fit ſignum Crucis, ſemel ſuper Hoſtiam, ſemel ſuper Calicem.

15 *Elevatio* verò hoſtię: & Calicis anticipatam Crucis, & Chriſti in ea Crucifixi elevationem ſignificat, *Ex Sancto Germano in Theoria rerum Eccleſiaſt.* non actionem crucifixionis Chriſti, de qua infrà ſuo loco, ſed memoriam Paſſionis Chriſti, & mortis ejuſdem in hoc Sacramento ſtatim eſſe faciendam: *hęc* inquit, *quotieſcumque feceritis, in mei memoriam facietis:* hoc eſt, *mortem Domini annunciabitis*, quam elevationem in anticipato ſenſu (quòd benè nota) comitantur ferè ſtatim quinque cruces ad ea verba: *Hoſtiam puram*, &c. ad memoranda quinque vulnera Chriſti in Cruce accepta; *Steph. Aduenſ. de Sacr. Alt. cap. 17.*

16 Cęterùm proſequendo Hiſtoriam, peracta Cœna, & conſecratione Chriſtus procedit in Horto ad orandum Patrem: & Sacerdos inclinans dicit, *Supplices te rogamus, &c.* affuit confortans Angelus: & nos addimus, *jube hæc perferri per manus S. Angeli Uualden. tom. 3 tit. 4. capit. 29. num. 5.* oſculum, quod ſequitur Altaris hoc loco, opponitur oſculo Judę in Horto, tres cruces adduntur, vel ad notandus tres illuſiones Chriſti, à Pontificibus, Herode, Pilato factas, *ex Alber. Mag.* vel Vincula, Flagella, Coronam Spineam, *ex Innoc. ſup. cap. 5.*

17 Dicto, *Nobis quoque peccatoribus*, pectus percutitur. Dicerem hoc loco illud deſignari (per antiphraſim) ut nobis fiat in ſalutem, quod Hebręi impii in ſuam perniciem exclamavere: *ſanguis ejus ſuper nos, & ſuper filios noſtros.* Verùm *Innocentius, & alii* explicant de Latrone, & Centurione confitentibus Chriſtum verum Deum: ſed hoc perturbat ordinem hiſtorię, ut patet.

18 In ſequentibus tribus crucibus, *Sanctificas, vivificas, &c.* recole crucifixionem Chriſti, qui hora tertia apud Marcum linguis Iudęorum Cruci eſt affixus, *tolle, tolle, &c Innocent. lib. 5. cap. 9* in aliis autem tribus, ad ea, *Per ipſum, cum ipſo, & in ipſo*, attende crucifixionem hora ſexta, manibus Gentium; & in duabus ſequentibus *eſt tibi Deo Patri, & cæt.* diviſionem animę à Corpore Chriſti, *Innocentius Tertius ibidem*, fiunt autem hę duę cruces extra Calicem, quia hęc ſeparatio facta eſt non ex violentia paſſionis, & Calicis, ſed ex poteſtate proprię voluntatis Chriſti *Rub. lib. 2. capit. 75.* idem ferè docet *Innocent. Tertius loco citato.* Item in primis tribus, *Per ipſum*, &c. memorare trinam orationem Chriſti in Cruce. Primam, *Pater ignoſce illis, &c* Alteram, *Deus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?* Tertiam, *Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum*: quam trinam orationem obſervat *S. Thom. ubi ſuprà.*

19 His valdè conſona *Titelm.* addit c. 48. in primis tribus crucibus notari tres horas, quibus vixit in Cruce in aliis tribus, calice detecto, tres alias quibus mortuus, pe-

pendit

pendit: in duabus extra Calicem emiſſionem ſanguinis,& aquæ è latere; & inter has cruces, Velum Templi ſciſſum ſignificatur, cùm amouetur de calice palla; & quadrant hiſtorico ordini.

20 *Eleuatur Calix cum Hoſtia* & ſtatim deponitur in ijs verbis: *Omnis honor, & gloria*; ad denotandam depoſitionem Chriſti de Cruce, & eiuſdem ſepulturam *Stephan. Eduenſ. loco citato.* & ſicuti omnium ſententia, Calix hoc loco operitur palla non vt hactenùs ad cautelam, ſed ad myſterium; ita in Palla deſignatur lapis ad oſtium monumenti, *Innoc. libro 5 capit.* 10. vel Corpus Chriſti inuolutum ſyndone à Ioſepho, vt cotenplatur. *Durand c.*46. Celebrans enim,& Diaconis hic tangunt Calicem ſimul,innuentes miniſterium duorum;Nicodemi quidem Celebrans,Ioſephi verò Diaconus; quia Ioſeph inuolvit Syndone Corpus, & Diaconus tangens Calicem eumdem palla cooperit. *Rubeus libro 2. capit.* 66

21 Recedit Diaconus à facie celebrantis vti à monumento receſſerunt Nicodemus,& Ioſeph. Dicitur alta voce, *Per omina ſęcula ſęculorum*, quia clamauit Centurio, & clamor factus eſt à mulieribus, *ex Stephan. Eduenſ. loco cit.cap.*17. quos clamores continuari dicit vſque ad finem Orationis Dominicæ, *Titelm c.*51. Vel vt coligamus vltima Chriſti verba, ſtatim additur *Oratio Dominica*, quæ conſtat ſeptem petitionibus in honorem ſeptem Verborum Chriſti in Cruce. *Durand. cap.*35. & 47.

22 Subdiaconus,& Diaconus miniſtrant patenam apertam; & ecce mulieres cordibus patentibus valdè manè ad monumentum pergunt *Innocent. lib. 6. cap.* 1. Additur ſub ſilentio, *Libera nos queſumus* vt videas liberatos SS Patres à Limbo ad quem ſecretò deſcendit anima Chriſti. *Durand cap.* 49. vbi notat etiam, nominari tres tantùm Apoſtolos, ob triduum mortis indicandum: & ſub ſilentio dicitur: de quo *Luc.*23 *Sabatho* inquit *ſiluerunt. Innoc. III. libro 5. c. vlt.*

23 *Oſculum Patenę* ſignificat, quod Chriſtus impleturus erat ferè ſtatim deſiderium mulierum. *Idem l.6 c.*2. vnde ſtatim amouetur Palla à Calice ſicut lapis ab Angelo ab oſtio monumenti: ergò reſurexit Dominus inuiſibiliter *Innoc. ibid c.*2.

24 *Frangitur Hoſtia*: quie in fractione panis cognitus fuit Chriſtus reſuſcitatus. *Innocent. lib 6. c* 2.& in Tribus Hoſtiæ partibus agnoſce cum *S. Tho. 3 p. q.* 83. *art.* 5. diſtinctionem corporis miſtici Chriſti; vel diſtributionem gratiarum eius poſt reſurrectionem. Corpus enim myſticum Chriſti tres partes habet, caput; ideſt Chriſtum ipſum glorioſum, in dextra Sacerdotis, nec ſiniſtri quicquam ampliùs hebet: Sanctos iam ab ipſo beatificatos, qui in altera manu, quæ extr a Calicem eſt, denotantur, *Innoc. ibidem. cap.* 3. reliquia membra,paſſionibus adhuc obnoxia, in Eccleſia militante adumbrantur in particula in Calicem dimiſſa *Steph. Eduenſ. de Sacram. Alt. c.* 18. Alij multa alia ſunt meditati hoc loco: ſed hæc ad rem noſtram magis.

25 Itaque *immiſſio particulę* in Calicem cum commixionem ſignificat Reſurectionem Chriſti, *ex Amalar. libro 3. cap.* 31 vel eſt confeſſio Reſurrectionis Dominicæ, in qua Córpus, & Sanguis, & anima vnita ſunt, *Microrol. cap.* 20. tres cruces cum particula ſupra Calicem, vel admonent de Triduo mortis, *S. Thom. loc. cit art.* 6. vel triu mulierum aduentum indicant ad oſtium monumenti quærentium crucifixum *Innoc. ſxpra cap.* 2. vel ex eodem, virtutem totius Trinitatis demonſtrant in Chriſti miraculoſa Reſurrectione. Item cruces fiunt adquatuor labia Calicis, quia ad quatuor mundi partes pertingit Reſurrectio Chriſti, *S. Germ. vbi ſupra.*

26 Eleuetur hoc loco vox, & dicatur, *Pax Domoni ſit ſemper vobiſcum*: nam Pax vobis, dictum eſt à Chriſto reſuſcitato diſcipuli ſui *Microl. c* 20. & bonum ſignificat Reſurrectionis nuncium? *Ruper. lib.* 2. *cap.* 16. Hinc fit, vt in Miſſa etiam de luſtu, omnes ad hæc verba ſurgant, ob miſtnerium ſcilicet Reſurrectionis Chriſti, quę ſignificatur in hoc ritu, & verbis pręciſis, & eſt communis expoſitio.

27 Quid verò, *Agnus Dei?* operto Calice cum palla dicitur ter ad tollenda peccata, nonnè vides, ianuis clauſis, ingreſſum ad Apoſtolos Chriſtum eiſdem dicentem: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remituntur eis? Innocentius ibidem capit. 4. cum Duraud. capit.* 31. qui de Calice tecto, ianuiſque clauſis ediſſerit in hunc ſenſum.

28 *Fit communio*, & Cleri, & Populi, quia Chriſtus comedens cum Apoſtolis,

ſi-

ſumens reliquias dedit eis, *Microl. ſupra.* Dicitur Verſus, *Communio*, qui lętitię, ut docuimus, eſt ſymbolum; quia gaviſi ſunt diſcipuli viſo Domino. *Innoc cap.* 10.

29 Poſtea dicitur *Oratio*, extenſis manibus, quę *ab Amalario* vocatur etiam benedictio, ut ſupra retulimus, ut hic obſerves, Chriſtum elevatis manibus jam aſcendentem ad pro nobis orandum Patrem, & benedicentem nobis; *elevatis manibus*, ait Lucas, *benedixit eis*. Cum duplici, *Dominus vobiſcum*, & ſalutatione in diſceſſu, quia Diſcipulis ſepius eo tempore dixit, Pax vobis, *Innoc. cap.* 12. velim ultimo, *Dominus vobiſcum*, memento dicentis: *ecce ego vobiſcum ſum uſque*, & cęt. *Matth.* 28. ut notat *Vualden. tit.* 4. *cit. c.* 44. *num* 5.

30 *Ite miſſa eſt*, cum, *Deo gratias*, in mentem revocat, quæ dixerunt Angeli. *Viri Galilæi, quid ſtatis aſpicientes in Cœlum?* ite, & reverſi ſunt cum gratiarum actione. *Microl. ſup.*

31 Orabant Apoſtoli uſque ad Pentecoſten ſecreto, quod ea puto ſignificari in Oratione cum inclinatione Sacerdotis ad Altare. *Placeat tibi &c.* & orabant ii unanimiter, quod in oſculo Altaris deſignatur. 32. Ultima *benedictione* miſſionem Spiritus Sancti in Pentecoſte, in nomine Trinitatis, exprimit *Innocent. cap* 4.

33 Quid aliud reſtat, quàm ultimum *S. Jo. Evangelium?* de hoc myſticè nemo ex antiquioribus, quem legerim Dicam ergo *cum Principiſſa Parmenſi in ejuſdem Praxi citata*, Prædicationem Apoſtolorum hic demonſtrari: tum Divinitatis, tum Incarnationis Chriſti, qua Gentes magis, quam Hebræi (unde in cornu legitur Evangelii) ad Deum devenerunt poſt Pentecoſtem: *ecce convertimur ad Gentes*, ait Paulus *Act.* 13.

34 Regreſſus in Sacriſtiam eſt ad neceſſitatem, non ad myſterium, niſi velis dicere; poſt predicationem, & opera bona, tandem ad Deum in cælum nos quoq; perventuros, unde exivit à principio Dominus JESUS, qui vixit in mundo Annis circiter 34. & tunc in Cęlo vivit, & regnat Deus in ſæcula ſæculorum Amen.

Canonis Expoſitio litteralis, eorum nempe Verborum, quæ ſunt difficilioris intelligentiæ. XVII.

FUsè, neque confusè poſt *Bielum*, & *alios Jo. Steph. Durand. l.* 2. *de ritibus d. cap.* 33. *uſque ad* 45. Sacrum Canonem explicat allatis antiquorum interpretationibus, ut nihil certè, niſi brevitas ab eo deſiderari videatur, brevius ergo, & apertioribus omiſſis, obſcuriora propono, & expono.

1 *Te igitur clementiſſime Pater*. Ad Patrem, docente Chriſto dirigitur omnis oratio. *Florus in expoſitione Miſſæ.*

2 *Sacrificia illibata.* Ideſt, incontaminata, *Alcuin. cap. de celebr. Miſſ.* ſine macula offerentis, *Innoc III. lib.* 3. *cap.* 3. ſine labe, *Durand. lib* 4 *cap* 36.

3 *Pro Eccleſia tua Sancta.* Tua, habet emphaſim ad monendum Deum. *Durand. loc. cit.* Orthodoxis, hoc eſt, rectæ gloriæ hominibus nullo errore depravatis, *Alcuin. Florus*, & *Biel. lect.* 24.

4 *Vel, qui tibi offerunt*. Non modo Sacerdotes, ſed etiam, qui votis, & oratione cooperantur, *Innocent. ſupra*, & qui eleemoſynam pro Miſſa dederunt; aut alio modo celebrari curarunt, *Azor. lib.* 10 *capit.* 36. *queſt.* 13.

5 *Et incolumitatis ſuæ.* Pro Corporali ſanitate precamur. *Alcuin. & Innocent.*

6 *Reddunt vota ſua.* Vota ſua fidei, & devotionis, quæ ſunt In libertate arbitrii. Cum divina gratia, & ideo ſua. *Innocent.*

7 *Communicantes.* In communione Sanctorum valet ſacrificium. *Innoc.* ſed *Microl. cap.* 12. ex interpoſitione verborum, quæ fit in feſtis quibuſdam; colligit non ſignificari hic communionem Sanctorum, qui ſunt in Cœlo, ſed communionem Catholicorum fidelium.

8 *Oblationem ſervitutis noſtræ.* Ideſt, Cleri; & eſt latriæ, quæ ſoli Deo debetur. *Oddo Camer.*

9 *Et cunctæ familiæ.* Ideſt totius aſſiſtenti e collectæ. *Idem Oddo*. totius Eccleſiæ. *Florus*.

10 *In electorum tuorum jubeas grege numerari*. Ut annumeretur cum electis ſecundum præſentem juſtitiam, ut habeat gratiam, nam alioquin certus eſt electo-

rum

rum numerus. *Biel. lect.* 33.

11 *Adſcriptam*. In numerum placitorum ſibi receptam eſſe velit Deus. *Alcuin.* Adſcribat, & numeret inter grata. *Azor. ſupra cap.* 37.

12 *Ratam*. Certam, permanentem, mutata ſubſtantia corruptibili in incorruptam, *Oddo*.

13 *Rationabilem*. Ut hominem verum pro hominibus offeramus. *Oddo*.

14 *Acceptabilem*. Quæ omnino placeat Deo. *Idem*.

15 *Venerabiles manus ſuas*. Venerationis mentione attentior fit Sacerdos ad opus futurum. *Card. Puccius hom.* 5. *de ſacrific. Corporis Chriſti*.

16 *Elevatis oculis in Cœlum*. Omittunt Evangeliſtæ, ſed Apoſtoli tradiderunt. *S. Thom* 3. *par quæſt* 83.

17 *Gratias agens*. Inde Euchariſtia dicta, ideſt, gratiarum actio.

18 *Benedixit*. Ac deinde fregit, deditque diſcipulis, non enim fregit, & poſtea dixit, *Hoc eſt Corpus meum*; hæc enim eſt ſententia communior Theologorum. *S. Thom.* 3. *parte quæſtione* 78. *art* 1. *ad* 1. *Biel. lect.* 36. Ita intelligendi ſunt etiam Evangeliſtæ per poſtpoſitionem verborum locuti;& nos conſecramus, frangimus, diſtribuimus, ait *Beſſarion Card.*

19 *Ex hoc omnes*. Tradidiſſe hæc verba Apoſtolos credimus, quamvis Evangeliſtæ omiſerint, ut omnes unum ſint.

20 *Et hunc præclarum Calicem*. Fit alluſio ad Pſalm. 22. *Calix meus inebrians, quam præclarus eſt. Florus ſup.*

21 *Hic eſt enim Calix Sanguinis mei*, &c. omnia verba hujus formæ ſunt de ſubſtantia Sacramenti. *S. Thom.* 3. *parte quæſt.* 7. *art.* 3. ſed *Magiſter Sententiarum* 4. *diſtinct.* 8 *cum Bonaventur. & aliis* docet, prima tantum verba, quæ poſuimus, eſſe de ſubſtantia formæ. *Idem habet Conc. Florent.*

22 *Novi, & æterni teſtamenti*. Supple, Confirmato, quia per mortem Chriſti, & effuſionem ſanguinis ejuſdem novum confirmatur teſtamentum, & conſequenter fit immutabile, & æternum. *Durand. cap.* 42. teſtamentum autem hoc loco eſt, idem, ac promiſſio, *Qui manducat meam carnem, &c. Idem ibid.*

23 *Myſterium fidei*. Hoc eſt, Sacramentum fidei occultum, quod ſola cernitur fide, *Oddo Camer.* interiecit Eccleſia, ut moneat, aliud eſſe in ſpecie, aliud in fide, *Ivo Carnot cap.* 264.

24 *Hæc quotieſcunque feceritis*. Ideſt ſacrificaveritis, facere enim eſt ſacrificare. *Exod* 29. *Lev.* 23.

25 *In mei memoriam facietis*. Preciſè Paulus: *mortem Domini annunciabitis*. *Cor.* 11.

26 *Supra quæ propitio, ac ſereno vultu*. Ideſt, propitio nobis *Durand. lib.* 4. *cap.* 43. nam Deus eſt propitius filio ſuo, qui eſt in Hoſtia, & Calice. Verba hæc ad offerentem referuntur, ut nimirum cum utilitate noſtra offeratur, *Alexander de Ales* 4 *par. quæſtion.* 37. *de Offic. Miſſa memb.* 3. *artic.* 2. Nominantur autem hic Abel puer, à puritate *Florus ſup.* Abraham, & Melchiſedech, quorum fuerunt ſacrificia, & nobiliora, & in hoc præſignando mage propria. *Durand dicto cap.* 43.

27 *Iube hæc præferri per manus Sancti Angeli tui*. Ideſt, miniſtrari, non enim petimus, ut Angeli perferant corpus, & ſanguinem in Cœlum, ſed fidem, memoriam paſſionis, vota fidelium, eo modo, quo Angelus dicitur obtuliſſe Tobiæ, *cap.* 2. Altare in Cœlo eſt ſpirituale, *ut in Apoc.* dicitur, & ex hoc loco *S. Greg. lib.* 4. *Dialog. cap.* 58. colligit, Angelorum Choros adeſſe ſacrificio.

28 *Nobis quoque peccatoribus*. Planè pro ſeipſo orat Sacerdos. *Albert. Magn.* debet enim, quemadmodum pro aliis, ità & pro ſeipſo offerre, *Hebr.* 5. numero plurali utitur, quia ſacrificium non eſt unius perſonæ, ſed militantis Eccleſiæ, germendo ergo illud dicat, *Amalar. lib* 3. *c.* 2.

29 *Partem aliquam, & ſocietatem*. Partem, quia licet Deus totus detur non tamen totaliter in Cœlo datur beatis, unde David. *Dominus pars hæreditatis meæ*. Pſalm. 15. & item, quia datur ſecundum differentiam meritorum. *ex Innocentio III. lib.* 5. *cap.* 8.

30 *Cum tuis Sanctis Apoſtolis, &c.* Ante conſecrationem poſtulatur Sanctorum ſuffragium, poſt conſecrationem eorum conſortium. bis nominantur Sancti, quaſi Sacerdos indutus ſit ſuper humerali, in quo erant nomina Patrum *Stephan. Eduen.* ait, ut orent pro nobis *cap.* 18.

31 *Non æſtimator meriti*. Æſtimat merita Deus contra Joviniani errorem; ſed precamur,

camur, ut ex ſua liberalitate ſuperaddat plura. meritum etiam hoc loco ſignificare poteſt peccatum.

32 *Semper bona creas*. Vidit Deus quæ fecerat, & erant valdè bona: eadem nunc ſemper creat bona. *Alcuin*.

33 *Santificas*. Ut quæ erant ſimplex creatura, ſacra, fiant. *idem*.

34 *Vivificas*. Ut ſint myſteria vitę. *Idem*.

35 *Benedicis*. Omni benedictione cœleſti. *Idem*.

36 *Et preſtas nobis*. Ad fruendum, *Amalar. lib. 3. cap. 26.*

37 *Per ipſum*. Uti per mediatorem. *Florus*.

38 *Cum ipſo*. Tamquam æquali. *Idem*.

39 *In ipſo*. Tamquam Conſubſtantialis *Florus in expoſit. Miſſę*. Et hic finis Canonici eſto.

COM-

COMMENTARIA IN RUBRICAS MISSALIS ROMANI.

PARS TERTIA.

De Defectibus in Celebratione Miſſarum occurrentibus. I.

S*ACERDOS celebraturus, omnem adhibeat diligentiam ne deſit aliquid ex requiſitis ad Sacramentum Euchariſtiæ conficiendum. Poteſt autem defectus contingere ex parte materiæ conſecrandæ, & ex parte formę adhibendę: & ex parte miniſtri conficientis. Quicquid enim horum deficit, ſcilicet, materia debita, forma cum intentione, & Ordo Sacerdotalis in conficiente, non conficitur Sacramentum. Et his exiſtentibus, quibuſcunque aliis deficientibus veritas adeſt Sacramenti. Alii verò ſunt defectus, qui in Miſſę celebratione occurrentes, etſi veritatem Sacramenti non impediant, poſſunt tamen, aut cum peccato, aut cum ſcandalo contingere.*

OPtima eſt diviſio in defectus ſubſtantiales, & in accidentales. Subſtantiales in tribus contingunt, vel in materia, vel in forma, vel in intentione Miniſtri; quę tria ſunt neceſſaria ad ſubſtantiam Sacramenti. Accedit verbum cum intentione ad elementum, & fit Sacramentum. Accidentales multi eſſe poſſunt, neque ad certum numerum reduci poſſunt.

Collegit hos defectus in Miſſa ex Sacris Theologis, & in Miſſalem librum tranſtulit neſcio quis, anno 1557. Venetii impreſſum; Pii verò Quinti, & Clementis Octavi auctoritate recognitum opus: quis ambigat, non prodiiſſe tandem numeris omnibus abſolutum; adiecimus nonnulla ex modernis Theologis non contemnenda.

De defectibus materiæ. II.

1 D*Efectus ex parte materię poſſunt contingere, ſi aliquid deſit ex iis, quę ad ipſam requiruntur. Requiritur enim, ut ſit panis triticeus, & vinum de vite, & ut hujuſmodi materia conſecranda in actu conſecrationis* a *ſit coram Sacerdote.*

a *Sit coram Sacerdote.* Certus terminus hujus præſentię à ſolo Chriſto deſignari poteſt *ex Durando in 4. diſtinct. 11. q. 6. n. 6. & Palud. quæſt. 1. art. 3.* à nobis autem eſt moraliter diiudicandus, ex humano more, quo dicitur res præſens, & ex uſu Eccleſiæ.

De defectu panis. III.

1 b S*I panis non ſit triticeus, vel ſi triticeus,* c *admixtus ſit granis alterius generis in tanta quantitate, ut non maneat panis triticeus, vel ſit alioqui corruptus, non conficitur Sacramentum.*

a *Si panis non ſit triticeus*. Vult eſſe triticeum, *Concil Floren. in decreto Eugen.* ubi definitur neceſſaria materia Sacramenti; quicquid dicat *Cajet. ibi.* loqui de neceſſitate præcepti; vide *Suar. diſp.* 44. *ſect.* 1. *part.* 3. *quæſt.* 5. tùm quia figuræ veteres ſub tritico datæ ſunt; tùm quia hic eſt panis communiter ad uſum hominum; tùm quia ita decet ob excellentiam tanti Sacramenti: ubi verò dubitatur eſſe triticeus, ne adhibeatur, *ex Alano libro* 1. *de Euchariſtia cap.* 11. Selica, ſeu ſecala, probabilius negatur eſſe triticum in Lombardia, *Bonac. diſp.* 4. *quæſt.* 2 *pun.* 1. *num.* 2.

c *Admixtus ſit granis alterius generis, &c.* Hæc doctrina eſt *S. Tho.* 3 *par. quæſt.* 74. *artic.* 3. *ad* 3.

Sed quid, ſi panis confectus ſit ex amylo? *S. Thom. ibidem* negat, quia amylum fit ex tritico corrupto, Vide fuſiùs *Suar. diſp.* 44. *ſectione* 2.

2 *Si ſit confectus de aqua roſacea, vel alterius diſtillationis, dubium eſt, an conficiatur.*

Negat *S. Thom. artic.* 7. *ad* 3. *ſuprà* affirmat *Cajet. ibidem*.

3 *Si cœperit* 1 *corrumpi, ſed non ſit corruptus; ſimiliter* 2 *ſi non ſit azymus, ſecundùm morem Eccleſiæ Latinæ, conficitur: ſed* 3. *conficiens graviter peccat.*

Prima pars propoſitionis, eſt *S. Thom ſup. artic.* 3. *ad* 4. Altera eſt *Conc Floren. & communis*. Tertia pars eſt item communis *de celebrat Miſ. cap. litteras*. An verò detur caſus, quòd poſſit Latinus in Eccleſia Græca conſecrare in fermento licitè, vide *Suarez. ubi ſuprà ſect* 3. in fermentato numquàm licet apud Latinos, etiamſi urgeat neceſſitas alicujus in periculo mortis, *Suar. ſect.* 3. *in fine: Unum vero*.

4 *Si Celebrans ante conſecrationem advertit Hoſtiam eſſe corruptam, aut non eſſe triticeam remota illa Hoſtia, aliam ponat, & facta oblatione,* d *ſaltem mente concepta, proſequatur ab eo loco, ubi deſinit.*

d *Saltem mente concepta*. Ex quo non eſt neceſſe eam elevare ante oculos, inſuper patenam, neque facere cum ea, vel ſuper ea ſignum Crucis, ut fecit in oblatione Hoſtiæ; ſed eam ſimpliciter deponat ſupra Corporale, ſi id adverterit inter oblationem Calicis, & conſecrationem.

5 *Si advertit poſt conſecrationem, etiam poſt illius Hoſtiæ ſumptionem, poſita alia, faciat* e *oblationem, ut ſupra, &* f *à conſecratione incipiat, ſcilicet ab illis verbis, Qui pridie quàm pateretur, & illam priorem, ſi non ſumpſit,* g *ſumat poſt ſumptionem Corporis, & Sanguinis, vel aliis ſumenda tradat, vel alicubi reverenter conſervet.* h *Si autem ſumpſerat, nihilominùs ſumat eam, quam conſecravit: quia præceptum de perfectione Sacramenti majoris eſt ponderis, quàm quòd à jejunis ſumatur.*

e *Oblationem, ut ſuprà* Ideſt, ſaltem mente concepta.

f *A conſecratione incipiat*. Eſt communis ſententia.

g *Sumat, poſt ſumptionem, &c.* Ad cautelam ſumat, aut ob reverentiam conſervet.

h *Si autem ſumpſerat, &c.* Ratio addita communis eſt apud Theologos. lege *Suar.* 3. *par. diſp.* 75 *ſect.* 6. *ex S. Thom. ibidem qu* 83 *art.* 7 *ad* 4.

6 *Quòd ſi hoc contingat poſt ſumptionem Sanguinis, apponi debet rursùs novus panis, & vinum cum aqua, & facta priùs oblatione, ut ſuprà, Sacerdos conſecret incipiendo ab illis verbis: Qui pridie,* i *ac ſtatim ſumat utrumque, & proſequatur Miſſam: ne Sacramentum remaneat imperfectum, & ut* l *debitus ſervetur ordo, &c.*

1 *Ac ſtatim ſumat utrumque*. Sine elevatione, ut oſtendat Populo; omiſſis, quæ ſequuntur in Canone uſque ad ſumptionem incluſivè, ne populus, ſi fieri poteſt, cognoſcat erratum eſſe.

l *Debitus ſervetur ordo*, Iuxtam *Concil. Tolet*. 4. *c*. 1. *vel* 2. *ſecundùm alios*, ordo verò eſt, ut corpus priùs præexiſtat, antequàm ex eo fundatur ſanguis in Calice, namque repræſentatur effuſio ſanguinis: ergò Hoſtia, in qua corpus Chriſti eſt ex vi verborum, debet conſecrari priùs.

Suar. tamen *loco citato* tenet, non eſſe ita neceſſarium hunc ordinem, neceſſitate Sacramenti, ſed tantummodò neceſſitate præcepti: nam conſecrata hoſtia poſt Calicem, ſtatim repræſentatur ſanguis diſtinctè à corpore Chriſti, quod ſufficere videtur ad integritatem ſacrificii.

7 *Si Hoſtia conſecrata diſpareat, vel caſu aliquo, ut vento*; m *aut miraculo, vel ab aliquo animali accepta, & nequeat reperiri, tunc altera conſecratur, ab eo loco incipiendo, Qui pridie, quàm pateretur, facta ejus oblatione, ut ſuprà*.

m *Aut Miraculo*. Miraculum eſt à Deo ſolo, qui videtur tunc acceptare ſacrificium eo modo oculis noſtris imperfectum; ideò non eſt in rigore neceſſe, ut alia Hoſtia conſecretur: ita *S. Tho*. 3. *par. qu*. 82. *art* 4. *ad* 3. ubi tamen conſulit, ut iteratò conſecretur, & hoc habet Rubrica, uti tutius, & ſecurius, in reliquis caſibus hujus Rubricę: præceptum eſt, non conſilium, ad integritatem ſacrificii. *Suar*. 3. *p. diſt*. 85. *ſect*. 1. *quinto*.

De defectu Vini. IV.

1 *SI Vinum ſit factum penitùs* n *acetum, vel penitùs putridum, vel* o *de uvis acerbis, ſeu non maturis expreſſum, vel ei admixtum tantum aqua, ut vinum ſit corruptum, non conficitur Sacramentum*.

n *Acetum*. Non fit Sacramentum. *Sanct. Thom*. 3. *parte quæſtione* 74. *art*. 5. *ad* 1.

o *De Uvis acerbis, &c. Habet S. Thom ibid. ad*. 3. vinum ex aqua miraculoſum eſt apta materia, *Henriq. lib*. 8. *c* 12. & vinum etiam congelatum. *Suar. diſp*. 45. *ſect*. 1.

2 *Si vinum cœperit* p *aceſcere, vel corrumpi, vel fuerit aliquantùm acre, vel* q *muſtum de uvis tunc expreſſum, vel non fuerit* r *admixta aqua, vel fuerit admixta* ſ *aqua roſacea, ſeu alterius diſtillationis; conficitur Sacramentum, ſed conficiens graviter peccat*.

p *Aceſcere*. Fit Sacramentum, cum peccato tamen. *S. Tho. ſupra ad* 2.

q *Muſtum de uvis tunc expreſſum*, eſt Iulii Papę *de conſecr. diſtinct*. 2 *cap. cùm omne crimen*, & ex neceſſitate conceditur; ſed abſtinendum eſt omninò ob irreverentiam, indecentiam, ait *Suar. loco citato diſ*. 45. *ſect*. 1.

r *Admixta aqua*. Miſceri aqua vinum eſt de pręcepto Eccleſię tantùm. *Trident. ſeſtione* 22. cum quo pręcepto ſtat quoque pręceptum Chriſti, qui neque voluit aquam de neceſſitate Sacramenti. *Suar. loco cit*.

ſ *Aqua roſacea*. Conficitur Sacramentum; quia aqua non eſt de neceſſitate Sacramenti: ſed peccaret contra pręceptum negativum, de non miſcendo aliquid in materia Sacramentorum, pręter Chriſti inſtitutionem, & conſuetudinem Eccleſię *S. Thom. quæſt*. 74. *art*. 7. *ad tertium*.

3 *Si celebrans ante conſecrationem Sanguinis, quamvis poſt conſecrationem Corporis, advertat aut vinum, aut aquam, aut utrumque non eſſe in Calice, debet ſtatim apponere vinum cum aqua, & facta oblatione, ut ſupra, conſecrare, incipiendo ab illis verbis, Simili modo, &c.*

4 *Si*

4 *Si poſt verba conſecrationis advertat vinum non fuiſſe poſitum ſed aquam, depoſita aqua in aliquod vas, iterum vinum cum aqua ponat in Calice, & conſecret, reſumenda à verbis prædictis, Simili modo.*

5 *Si hoc advertat poſt ſumptionem Corporis, vel hujuſmodi aquę: apponat aliam Hoſtiam iterum conſecrandam, & vinum cum aqua in Calice, offerat utrumque, & conſecret, & ſumat;* t *quamvis non ſit jejunus. Vel ſi in Miſſa celebretur in loco publico, ubi plures adſint, ad evitandum ſcandalum poterit apponere vinum cum aqua, & facta oblatione, ut ſuprà, conſecrare, ac ſtatim ſumere, & proſequi cętera.*

Prima pars Rubricę poſterioris eſt *S. Tho. 3. par. quaſt. 83. art 6. ad 2.* altera verò pars eſt *Sot. 4. diſtinct. 12. quaſt. 2. art. 6 ad 4.* cujus eadem ferè ſunt verba Rubricę; item *Navarri cap. 25. num. 21.* & eſt magis practica.

t *Quamvis non ſit jejunus. Ita S. Thom. loco cit. art. 6. ad 2.* addit *Angelus cum Sylv.* Si Sacerdos, dum in ore habet potum, priùs quàm deglutiat, ſentiat non eſſe vinum, non debet conſumere, ſed in Calicem emittere, & poſt ſanguinis ſumptionem illum reſumere; ſed moraliter eſt difficillimum, & ideò ſine ſcrupulo poteſt deglutire primum, & conſecrare, & ſumere ſecundum. ita *Suar. loc. cit. diſ 85. ſect. 1. ad primam confirmationem:* non peccaret tamen mortaliter, quia inopinato caſu turbatus aqua pro vino ſumpta non conſecraret vinum, *Dian. tract 14 de celeb. Miſſ. reſ 70.*

6 *Si quis percipiat ante conſecrationem, ſed vel poſt conſecrationem, totum vinum eſſe acetum, vel aliàs corruptum, idem ſervetur quod ſuprà, ac ſi deprehenderet non eſſe poſitum vinum, vel ſolam aquam fuiſſe appoſitam in Calice.*

Eadem eſt ratio, deficientis materiæ ad ſacrificium integrum, ſi tamen Sacerdos pergat in Miſſa, & ex ignorantia, vel inopinati caſus perturbatione non obſervet, non per hoc moraliter peccat, *ex Navarr. cap. 25. Man. num. 19. & Sà verbo Miſſ. num. 31.*

7 *Si autem celebrans ante conſecrationem Calicis advertat, non fuiſſe appoſitam aquam, ſtatim ponat eam, & proferat verba conſecrationis. Si id advertat poſt conſecrationem Calicis nullo modo apponat, quia non eſt de neceſſitate Sacramenti.*

Prima pars eſt manifeſta: adde tantùm eſſe benedicendam aquam de more. Secunda pars eſt *S. Thom. loc. cit. art. 6. ad 4.* ne, inquit, ſequatur corruptio Sacramenti pro aliqua parte, quod docuerat *q. 77. artic. 8.*

8 *Si materia, quę eſſet apponenda ratione defectus vel panis, vel vini, non poſſet ullo modo haberi, ſi id ſit ante conſecrationem Corporis, ulteriùs procedit non debet: ſi poſt Conſecrationem Corporis, aut etiam vini deprehenditur defectus alterius ſpeciei, altera jam conſecrata, tunc* u *ſi nullo modo haberi poſſit, procedendum erit, & Miſſa abſolvenda, ita tamen, ut pretermittantur verba & ſigna, quæ pertinent ad ſpeciem deficientem. Quòd ſi expectando aliquamdiu haberi poſſit, expectandum erit, ne ſacrificium remaneat imperfectum.*

u *Si nullo modo haberi poſſit.* Immò, ſi difficillimo modo haberi poſſit, & notabilis indè oriretur offenſio populi, Miſſa abſolvenda erit abſque materia deficiente; ſive Hoſtię, ſive vini, quia majoris eſt vinculi jus naturale, evitandi ſcandalum proximi, quàm divinum, ſcriptum, aut poſituum, abſolvendi Miſſam. *Azor. lib. 10. cap. 35. qu. 6.*

An verò Summmus Pont. poſſit relaxare jus divinum ad effectum, ut Sacerdos ob ingentem neceſſitatem in ſolo pane ſine vino ſacrificet? *Azor. lib. 10. cap. 19. quaſt. 3. verſ. ſecundum eſt:* putat probabilem affirmativam ſententiam ob publicam neceſſitatem, & gravem. Probabiliorem negativam docet *Suar. diſp. 43. ſect. 4.*

1 Quæri poteſt in prædictis caſibus de aqua, quæ ob breviſſimum tempus ab infuſione ejuſdem in Calicem uſque ad Calicis conſecrationem non poteſt converti in vinum, ut aliàs dicitur: An remaneat aqua mixta ſpeciebus vini: An verò & ipſa ſtatim immediatè tranſubſtantietur in ſanguinem Chriſti? ſed quicquid ſit de converſione aquæ in vinum, de qua diſputant Philoſophi, quam tamen affirmant SS. Patres. & Theologi Scholaſtici; ſi ob anguſtiam temporis non fiat converſio, non putamus abſurdum, quòd remaneat aqua ſubſtantialiter aqua, cùm non ſit neque materia, neque commateria immediata Sacramenti; ſed ea ſolùm infunditur ad myſterium unionis populi cum Chriſto, ut ſuo loco diximus. Neque ideò adoramus aquam ſed Chriſtum ſub ſpecie vini aqua permixti: ſicut neque ſi cadat in Calicem muſca, eam dicimus adorare; Scripſere de hac fuſiùs Paulus Areſius Epiſc. Derthonenſis, pro ſententia affirmativa, & in oppoſitam ſententiam Hyacinthus Petronius Magiſt. Sacri Palatii, nunc Epiſc.

De defectibus formæ. V.

1 *DEfectus ex parte formæ poſſunt contingere, ſi aliquid deſit ex iis, quæ ad integritatem verborum in ipſa conſecratione requiruntur, Verba autem conſecrationis, quæ ſunt forma hujus Sacramenti, ſunt hæc:* Hoc eſt enim corpus meum, Et Hic eſt enim Calix Sanguinis mei, novi, & æterni teſtamenti myſterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum. *Si quis autem aliquid diminueret, vel immutaret de forma conſecrationis Corporis, & Sanguinis, & in ipſa verborum immutatione, verba idem non ſignificarent, non conficeret Sacramentum. Si verò aliquid adderet, quod ſignificationem non mutaret, conficeret quidem, ſed graviſſimè peccaret.*

Notanda eſt hoc loco ſingularis doctrina *Suar. 3. part. diſput. 85. ſect. 1. ſecundo.* quòd ſi contingat defectus eſſentialis in forma, vel in altera, vel in utraque, nempè cum mutatione ſenſus verborum conſecrationis iteranda eſt conſecratio, ut perficiatur ſacrificium, & ſi contingat id cognoſci poſt ſumptionem corporis, vel ſpeciei non ritè conſecratæ, iteranda eſt item talis conſecratio, appoſita materia, quæ non fuit conſecrata, *juxta Rubric. ſup. tit. 4. n. 5. & titulo 3. num. 6.* quia eadem eſt ratio ineptæ materiæ, & materiæ ſine forma. Immò etiam ſi id contingat fieri ex malitia miniſtri mutantis formam, vel non habentis intentionem, nihilominùs debet poſt ſumptionem ſupplere defectum, penitendo de priori culpa, quam commiſit, reverenter ſupplendo, ut dictum eſt; quòd ſi defectus accidat in utraque ſpecie, & jam utramque ſumpſit, non eſt, quòd ſuppleat, quia ſacrificium nullum fuit, ſed totum fictum, & eo caſu nullum eſt præceptum de faciendo vero ſacrificio, neque de ſupplendo, quod non eſt inceptum, neque ex parte: & obligat tunc aliud præceptum de non ſacrificando, fracto jejunio.

Portò *S. Thom. q. 78. art. 3.* vult, excepto, enim, omnia verba formarum prædictarum eſſe de eſſentia Sacramenti: communior autem antiquorum ſententia eſt, ea non eſſe. Vide *Suar, diſput 60. ſect. 1.*

2 *Si celebrans non recordetur ſe dixiſſe ea, quæ in conſecratione communiter dicuntur, non debet propterea turbari* 2 *Si tamen certò ei conſtet, ſe omiſiſſe aliquid eorum, quæ ſunt de neceſſitate Sacramenti, id eſt, formam conſecrationis ſeu partem, reſumat ipſam formam, & cætera proſequatur per ordinem. 3. Si verò valdè probabiliter dubitat ſe aliquid eſſentiale ommiſiſſe, iteret formam ſaltem ſub tacita conditione. 4. Si autem non ſunt de neceſſitate Sacramenti, non reſumat, ſed procedat ulteriùs.*

Prima pars eſt *S. Thom ſup. art. 6. ad 5.* Altera pars eſt *ejuſdem ibidem*, ſed cùm hic

hic dicatur reſumat ipſam formam: quid reſumendum erit? Sanè verba ea tantum, quæ ſupra *num.* 1. *hujus tituli* poſita ſunt, tanquam eſſentialia formæ, quicquid dicant *Ang. Palud. & Scotus*. ita *Suar. loco citato*. In tertia parte Rub. quæ eſt communis, eo modo tollitur dubium, & periculum iterandi conſecrationem ſuper materiam conſecratam. Quarta pars patet, & firmat ſecundam partem hujus Rubric. de non reſumendo, niſi eſſentialia formæ.

Cæterum non eſt neceſſe in prolatione formæ, ut ſonus verborum attingat Hoſtiam vel Calicem. *Suar. diſp.* 45. *ſect.* 5.

De defectibus Miniſtri. VI.

1 *DEfectus ex parte, Miniſtri, poſſunt contigere quoad ea, quæ in ipſo requiruntur. Hæc autem ſunt. In primis intentio, deinde diſpoſitio animæ, Diſpoſitio corporalis, Diſpoſitio veſtimentorum, Diſpoſitio in miniſterio ipſo, quoad ea, quæ in ipſo poſſunt occurrere.*

Diviſio in has quinque ſpecies defectuum ea, ut prima tantum dici debeat eſſentialis, reliquæ accidentales.

De defectu intentionis. VII.

1 *SI quis non intendit conficere, ſed deluſoriè aliquid agere. 2 Item ſi aliqua Hoſtia ex oblivione remaneant in Altari, vel aliqua pars vini, vel aliqua Hoſtia lateat, cum non intendat conſecrare niſi quas videt. 3. Item ſi quis habeat coram ſe undecim Hoſtias, & intendat conſecrare ſolum decem, non determinans quas decem intendit: in his caſibus non conſecrat, quia requiritur intentio. 4 Secus ſi putans quidem eſſe decem, tamen omnes voluit conſecrare quas coram ſe habebat: nam tunc omnes erunt conſecratæ: atque ideo quilibet Sacerdos talem ſemper intentionem habere deberet, ſcilicet conſecrandi eas omnes, quas ante ſe ad conſecrandum poſitas habet.*

Prima pars ſacrilegium enormiſſimum contintinet, & ſi fictionis pœniteat ante ſumptionem, poteſt reſumere formam; non ex vi præcepti perficiendi ſacrificium, quod nondum incœpit, ſed ex vi præcepti non fingendi falſum in hoc miniſterio, & conſequenter non perſeverandi in fictione, nec ſumendi potum, & cibum per modum Sacramenti, quod non eſt, nec dandi aliis occaſionem adorandi merum panem, & vinum poſt ſumptionem verò facti Sacramenti ſervetur, quod diximus *ſup. ex Suar. tit.* 5. *num.* 1 Altera pars nullam habet difficultatem. In tertia *Major diſt.* 11. *q.* 1. *Durand. quæſt.* 7. *& communiter* concordant: quia non eſt major ratio, cur iſta, vel illa ſit conſecrata. Quarta pars manifeſtè ſequitur; quia materia eſt determinata intra terminum intentionis.

2 *Si Sacerdos putans ſe tenere unam Hoſtiam poſt conſecrationem invenerit fuiſſe duas ſimul junctas, in ſumptione ſumat ſimul utranque. 3. Quod ſi deprehendat poſt ſumptionem corporis, & ſanguinis, aut etiam poſt ablutionem, reliquias relictas conſecratas; eas ſumat, ſive parva ſint, ſive magna, quia ad idem ſacrificium ſpectant.*

In prima parte, quę eſt *Auctorum paulo ſupra citat*. Ratio ea eſt, quia ambę ſunt conſecratę: cum illud, *putans*, dicat tantum privatam deceptionem, quę non tollit intentionem debitam, quę eſſe debet, & moraliter eſt circa hanc pręſentem materiam. *Suar. diſp.* 43. *ſect.* 6. Secunda pars eſt *Soti diſt.* 12. *q.* 1. *art.* 8. qui tamen diſtinguit Particulas in parvas, & magnas: atque has vult, in Pixide aſſer-

aſſervari: contra quem *Azor. lib.* 10 *cap.* 30. *quæſt.* 1 qui cum Rubrica concordat, ſublata omni diſtinctione; ea nimirum ratione, quia eæ omnes reliquiæ ſunt ſacrificii. unde, & addit, ſumendas eſſe ſtatim, alioquin poſt notabile temporis intervallum elapſum, cenſetur ſacrificium abſolutum, & proinde particulæ non ſumerentur, ut reliquiæ, ſed per ſe, quod facere non licet.

* *Tabiena* concedit abſolutè *V. Miſſa num.* 42. eas poſſe ſumi, & ſumendas eſſe, nulla habita diſtinctione reliquiarum, neque temporis, dummodò pertineant ad eandem Miſſam.

3 *Si verò relicta ſit Hoſtia integra conſecrata, eam in tabernacula cum aliis reponat: ſi hòc fieri nequit, ſequenti Sacerdoti ibi celebraturo, in Altari ſupra Corporale decenter op ertam, ſumendam una cum altera, quam eſt conſecraturus, relinquat, vel ſi neutrum horum fieri poſſit, in ipſo Calice, ſeu Patena decenter conſervet, quouſque, vel in tabernaculo reponatur, vel ab altero ſumatur: quod ſi non habeat quomodo honeſtè conſervetur, poteſt eam ipſemet ſumere.*

Eſt caſus eventu difficilis; ſi tamen accidit, optimè Rubrica docet, ſequuta Sotum de particulis magnis reſervandis, ut ſupra.

4 *Si intentio non ſit actualis ipſa conſecratione propter evagationem mentis, ſed virtualis, cum accedens ad Altare incendat facere quod facit Eccleſia conficitur Sacramentum, & ſi curare debet Sacerdos, ut etiam actualem intentionem adhibeat.*

Quod hic dicitur de ordinaria materia conſecranda in Miſſa, intellige etiam, quando plures particulæ ponuntur à celebrante ſupra altare, ut conſecrentur, & in actuali conſecratione non recordatur illarum Sacerdos, ſed ejus tantum, quam in manibus habet, tunc enim omnes ſunt conſecratæ. *Angel. in verbo Euchar. num.* 27. *Navar. cap.* 25. *num.* 91. Debent tamen eſſe præſentes intra Aram, non extra eam, inquit *Suarez, diſp.* 43. *ſect.* 6 aliàs non æſtimaret illas conſecratas eſſe: ſicut etiam exiſtimat, id totum in Calice conſecratum eſſe, quod per modum continui in eo continetur. guttæ verò, quæ ſunt extra Calicem, aut intra, ſed ſeparatæ à toto, veriſimilius putat, quod non ſint conſecratæ, neque intentione virtuali intentæ; & eo magis Sed in caſu, quo ponantur particulæ non conſecratæ in Pixide, ubi aliæ ſunt conſecratæ, erunt item eædem conſecratæ poſt verba conſecrationis, *juxta placitum Poſſevini de Officio Curati, cap.* 2. *num.* 20. quod tamen prohibere fieri: certè ſi fiat, genuflexiones plures addendæ erunt ab offertorio ad Communionem: neque circulus perficiendus erit, ad, *Orate fratres*, propter conſecratas particulas in illa Pixide.

Item, ſi Pixis non aperitur, tempore conſecrationis, ex oblivione, fit tamen conſecratio, *ex Suar. diſp.* 43. *ſect.* 5.

De defectibus diſpoſitionis animæ. VIII.

1 *SI quis ſuſpenſus excommunicatus, degradatus, irregularis, vel alias canonicè impeditus celebret: conficit quidem Sacramentum, ſed graviſſimè peccat; tam propter Communionem, quam indignè ſumit, quam propter executionem Ordinum quæ ſibi erat interdicta.*

Nota, quod valor ille Miſſæ, qui eſt ex parte precum Eccleſiæ, omnino perditur, *ex S. Thom. q.* 82. *art.* 7. *ad* 3. quia Eccleſia non intendit orare nomine ſuo, ore præciſorum ab ea, per excommunicationem notoriam. Fuſius *Suar. diſp.* 77. *ſect.* 2. quod ſi immineat mortis, infamiæ, aut ſcandali periculum, poterunt prædicti cum contritione celebrare. *Azor. libro* 10. *cap.* 31. *quæſt.* 6.

2 Si-

2 *Si quis habens copiam Confeſſoris celebrat inpeccato mortali graviter peccat.*
3 *Si autem in caſu neceſſitatis non habens copiam Confeſſoris, in peccato mortal abſque contritione celebret, graniter peccat. Secus ſi conteratur: debet tamen, cum primum poterit, confiteri.*
4 *Si im ipſa celebratione Miſſa Sacerdos recordetur ſe eſſe in peccato mortali, conteratur, cum propoſito confitendi, & ſatiſfaciendi.*
5 *Si recordetur ſe eſſe excommunicatum, vel ſuſpenſum, aut locum eſſe interdictum: ſimiliter conteratur cum propoſito petendi abſolutionem. Ante conſecratione autem in ſupradictis caſibus, ſi non timeretur ſcandalum, debet Miſſam incœptam deſerere.*

Supradicta fundatur in verbi Sancti Pauli 1. *Corint.* 11. *Probet autem ſeipſum homo, &c.* & in Decretis *Concil. Trident. ſes.* 13. *c.* 14 *& can* 11. lege *Suar.* 3. *parte diſput.* 63. *sect.* 3. *nam Concil. Trident.* ponit duas circumſtantias, que debent concurrere, vt liceat celebrare ſine Confeſſione. *Neceſſitate*, inquit, *vrgente, & modo deſit copia Confeſſoris.*

Neceſſitas vrgen in his caſibus erit primo abſoluendis incohatum iam ſacrificium, vt perficiatur. Item neceſſitas alterius in periculo mortis exiſtentis, pro quo communicando facienda eſt Miſſa. Item, ſi omitendo Miſſa ſcandalum oriretur; dico ſcandalum, non autem quędam admiracio populi, quæ *ex Corduba q.* 142. *citante alios*, non ſufficit. Item, quando tenetur ex officio facere ſacrum; quam cauſam preſertim indicat Tridentinum. Neceſſitas igitur attendatur, non commoditas, *ex Suar. ibid. sect.* 4.

Inopia verò Confeſſoris dicitur eſſe, quando verè non adeſt, qui abſoluere à peccato mortali poſſit, quo reus eſt Sacerdo celebraturus, vel longius abeſt, quam adiri commodè queat. Item, quando etiamſi adſit Confeſſor, timetur verè de eo, quod ob non ſeruatum ſigillum, aut aliam ob cauſam graue damnum ſequeretur celebraturo, ita *Sylu. verbo confecio* §. 2. tamen confiteantur alia peccata tacito tantum eo, in quo eſt periculum: ita *Maior* 4. *diſt.* 17. *quaſt.* 5. *& Nauar. cap.* 7. *numer.* 6. Sicut etiam idem facere debet, ſi reſeruatum caſum habet, neque adire poteſt Epiſcopum, neque obtinere abſolutionem porrò contritionem eſſe neceſſariam omnes fatentur *ex Tri. ſupra cit.* ibi: *ſibi contritus videatur.*

Quid autem agendum erit ante conſecrationem? ſi ante inchoatam Miſſam recordetur ſe eſſe in peccato, confiteatur, etiam oporteat exui ſacris veſtibus, *Scot. d.* 9 *q.* 1. quia ſacra actio non eſt incœpta citra ſcandalum intelige, vt etiam in ſequentibus, ſi Miſſa eſt inchoata, & facilè poſt Confeſſor accedere ad Altare, fiat, *Bonau.* 4. *d.* 13. *Syluest. v. Euchar.* 2. *quaſt.* 6. quia illa pars Miſſæ eſt extrinſeca ſacrificio, & poteſt interumpi, ſicut per Concionem, oblationem populi, &c.

At S. *Thom. quaſt.* 83. *articulo* 6. *ad ſecundum* dicit, tutius eſſe relinquere Miſſam, maximè in caſus excomunicationis (quem ſequitur Rubrica) vbi tamen indicat, non eſſe preceptum, ſed conſilium, deſere incœpta Miſſam, dum dicit: *tutius eſſe: & Sanctus Bonauentura ſupra* negat, deferandam eſſe Miſſam, negatque teneri Sacerdotem diſcedere ab Altari, vt confiteatur. Debet autem cum primum poterit, confiteri. *ex Concilio Tridentin. loco citato.*

De defectibus diſpoſitionis corpori. IX.

1 *SI quis non eſt ieiunus poſt mediam noctem, etiam poſt ſumptionem ſollus aqua, vel alterius potus, aut cibi, per modum etiam medicina: & quantumqua parua quantitate, non poteſt communicare, nec celebrare.*

Et doctrina *S Thoma* 3. *parte quaſt.* 80. *ar.* 8. *ad* 4 *ex Conc. Africano capit.* 8. *Cath.* 3. *cap.* 29. *& cap.* 48. vbi aſeritur, in Concilio Nicæno fuiſſe hanc eandem conſuetudine ſumendi Euchariſtiam ante omnem cibum confirmatam: non aiunt,

inſtitutam: quia manat ab Apoſtolis. *Clemens Epiſt.* 2. dicit ſe a S. Petro hoc accepiſſe, neque verò etiam ut detur viaticum ęgroto, poterit non jejunus celebrare: contra *Majorem Azor. cap.* 30. *& Suar ſect.* 5. lege *Suar. diſp.* 68. *ſect.* 3. *&* 4. De quavis minima quantitate cibi, aut potus expreſsè loquitur *Concilium Tolet.* 7. *cap* 2. imò & de papyro trajecto, & jejecto, docet idem *Suar. ibid.*

2 *Si autem ante mediam noctem cibum, aut potum ſumpſerit, etiamſi poſtmodum non dormierint, nec ſit digeſtus, non peccat: ſed ob perturbationem mentis, ex qua devotio tollitur, conſulitur aliquando abſtinendum.*

Hęc S. *Thom. ibidem ad* 5.

3 *Si reliquia cibi remanentes in ore tranglutiantur, non impediunt Communionem, cum non transglutiantur per modum cibi, ſed per modum ſaliva. Idem dicendum, ſi levando os, deglutiatur ſtilla aqua prater intentionem.*

Ita S. *Tho ibidem ad* 4. qui vult, quantitatem vini, vel aquę eſſe valdè parvam, ut permiſceatur ſalivę inſeparabiliter, unde in Rubrica, *ſtilla aqua* nominatur. notat *Suar. ſect.* 4. neceſſarium eſſe, ut manducatio pręceſſerit mediam noctem. nam ſi advertat Sacerdos poſt mediam noctem habere in ore reliquias cibi, & eas ex certa ſcientia deglutiat violat jejunium naturæ neceſſarium ad communionem, *ex Palud.* 4. *diſt.* 8 *art.* 2 *num* 21. expuantur igitur potius, quam traiiciantur.

Duo tamen non jejunio Sacerdoti conceduntur. Primum, ut poſſit ſumere particulas; ſive à ſe, ſive ab alio conſecratas, ſi nequeant conſervari, ſine majori irreverentia: quia jejunium eſt ad reverentiam, ſine pręjudicio majoris irreverentiæ, & præſertim, ſi timeatur incurſus hoſtium: *Bonac. cum aliis diſp.* 4. *quaſt.* 6. *punct.* 2. * qui etiam addit, quòd licet multo tempore ſe detinuerit Sacerdos in diſtribuenda Euchariſtia, poteſt adhuc tamen reliquias ſumere, & vaſa purificare, ſi diſtribuat conjunctim cum Miſſa: Alterum eſt ad ſupplendum ſacrificium: de quo mox dicemus *tit.* 10 *num* 3 * concedit *Toletus lib.* 2 *cap.* 1. *num.* 2. celebrationem illi, qui omnino immemor cibi ſumpti, aut potus recordatur deinde poſt conſecrationem, ſe non eſſe non eſſe jejunum, ac etiam ante conſecrationem, ſi ſcandalum immineat.

4 *Si plures Miſſas in una die celebret, ut in Nativitate Domini, in unaquaque Miſſa abluat digitor in aliquo vaſe mundo, & in ultima tantum percipiat purificationem.*

Prohibemur *de celebr. Miſſ. cap. ex parte*, ab Innocent. III. in priori Miſſa ſumere calicis ablutionem: quamvis non ſummi ſoleat ob nutritionem, ſed ob reverentiam Sacramenti. quare, ſi in prima Miſſa ſumitur ablutio. immò aqua per errorem pro vino conſecrata, frangitur jejunum, & alia Miſſa celebrari non poteſt.

* Nota ea verba. *in aliquo vaſe mundo*, non in Calice Miſſę, ne vinum ablutionis ſit deinde materia conſecrationis. Cęterum ipſamet ablutio digitorum, ſi non ſumatur celebrante in tertia Miſſa, ſumi debet ab alio. qui ſit jejunus ob reverentiam fragmentorum, quę fortaſſe ibi ſunt corrupta; vel in Sacrarium fundenda erit, quod etiam nota pro ablutione digitorum, quę fit in ordinaria communione populi extra Miſſam.

5 *Si praceſſerit pollutio nocturna, qua cauſata fuerit ex pracedenti cogitatione; qua ſit peccatum mortale, vel evenerit propter nimiam crapulam, abſtinendum eſt à communione, & celebratione, niſi aliud Confeſſario videatur. Si dubium eſt, an in pręcedenti cogitatione fuerit peccatum mortale, conſuliter abſtinendum, extra tamen cauſum neceſſitatis Si autem certum eſt, non fuiſſe in illa cogitatione peccatum mortale, vel nullam fuiſſe cogitationem, ſed eveniſſe ex naturali cauſa, aut ex diabolica illuſione, poteſt communicare, & celebrare, niſi ex illa corporis commotione tanta evenerit perturbatio mentis, ut abſtinendum videatur.*

Eſt

Eſt *SanctiThom. 3. part. queſt.* 80 *artic.* 7. quit ferè totum hauſit *ex S. Gregorio in Epiſtola Auguſt. Anglorum Epiſc.* Sed pollutio etiam voluntaria per confeſſionem purgata non impedit; niſi ob congruentiam.

De defectibus in miniſterio ipſo occurrentibus. X.

,, 1 POſſunt etiam defectus occurrere in miniſterio ipſo, ſi aliquid ex requiſitis ad illud ,, deſit: ut ſi celebretur in loco non ſacro, vel non deputato ab Epiſcopo, vel in Al- ,, tari non conſecrato, vel tribus mappis non cooperto: ſi non adſint luminaria cerea: ,, ſi non ſit tempus debitum celebrandi, quod eſt ab aurora uſque ad meridiem, commu- ,, niter: ſi Celebrans ſaltem Matutinum cum Laudibus non dixerit: ſi omittat aliquid ex ,, veſtibus Sacerdotalibus: ſi veſtes Sacerdotales, & mappæ non ſint ab Epiſcopo, vel ,, ab alio hanc habent poteſtatem benedictæ: ſi non adſit Clericus, vel alius deſerviens ,, in Miſſa: vel adſit, qui deſervire non debet, ut mulier: ſi non adſit Calix cum Pate- ,, na conveniens, cujus cuppa debet eſſe aurea, vel argenta, vel ſtannea: non ærea, vel ,, vitrea: ſi Corporalia non ſint munda, quæ debent eſſe ex lino, nec ſerico in medio or- ,, nata, & Ab Epiſcopo, vel ab alio hanc habente poteſtatem benedicta, ut etiam ,, ſuperius dictum eſt: ſi celebrat capite cooperto, ſive diſpenſatione: ſi non adſit Miſſa- ,, le, licet memoriter ſciret Miſſam, quam intendit dicere.

Numerantur hic quatuordecim caſus graviores, in quibus ut plurimum accidit peccatum mortale, ſi fiat contra regulas hoc loco ſignificatas; de quibus non egimus ſupra *in prima parte Rubricarum titul.* 20. *&* *ſecunda par. tit.* 1. *&* 2. niſi excuſet ignorantia, vel oblivio, &c. *Azor. libro* 19. *cap.* 29. *queſt* 6. & ratio eſt, quia Concilium Trident. *ſeſſ.* 22 & Pius V. initio Miſſalis hoc tradit, ut ſecundum ritum, normam, & modum à ſe traditum Miſſam decantent omnes, ac legant. Unde non licet mutare hunc ordinem Miſſæ; non dico mutare Miſſam, & eam dicere alterius diei; quam in Miſſali preſcribatur, ut notat *Suar. 3. part. diſp.* 83. *ſect.* 3. ſed mutare omittendo aliquid, quod pertineat ad integrum Miſſæ ritum: multo verò minus addere licet quicquam, quod expreſſius cautum eſt *in Trid, & prædicta Bulla Pii V.* Pro Miſſali adhiberi poteſt alius liber, ſi celebrans ſcit optime memoriter Miſſam, *Diana tract.* 14. *de celebr. Miſſ. reſol.* 46.

De rebus autem, an ſint benedictæ, necne; non tenetur ſemper interrogare Sacerdos. *Azor. lib.* 10. *capit.* 17. *queſt.* 11. quę vero non ſunt uſui amplius, comburantur, *ex Clem. Epiſtola ſecunda, & ſummiſtis.*

,, 2 Si Sacerdote celebrante violetur Eccleſia ante Canonem, dimittatur Miſſa, ſi poſt Ca- ,, nonem, non dimittatur incurſus hoſtium, vel alluvionis, vel ruina loci, ubi cele- ,, bratur ante conſecrationem dimmittatur Miſſa, poſt conſecrationem verò Sacerdos ,, accelerare poterit ſumptionem Sacramenti, omiſſis omnibus alii.

Ratio eſt manifeſta quia ante Canonem nondum eſt inceptum ſacrificium, poſt Canonem verò eſt perficiendum; poſt inchoatum ſcilicet Canonem, qui deſinit in fine, ſeu principio Orationis Dominicæ, qua de re vide ſupra *parte* 2. *tit.* 10. *num.* 1. incipit autem Canon à Te igitur.

3 *Si Sacerdos ante conſecrationem graviter infirmetur, vel in ſincopen inciderit, aut moriatur, prætermittitur Miſſa; ſi poſt conſecrationem Corporis tantum, ante conſecrationem Sanguinis, vel utroque conſecrato id accidit, Miſſa x per alium Sacerdotem expleatur ab eo loco, y ubi ille deſiit, & in caſu neceſſitatis z etiam per non jejunum. Si autem non obierit, ſed fuerit infirmus adeo tamen ut poſſit communicare, & non adſit alia Hoſtia conſecrata, Sacerdos, qui Miſſam*

ſup-

ſupplet a *dividat Hoſtiam, & unam partem prabeat infirmo, aliam ipſe ſumat. Si autem ſemiprolata forma Corporis obiit Sacerdos, quia non eſt facta conſecratio, non eſt neceſſe ut Miſſa per alium ſuppleatur. Si vero obierit ſemiprolata forma Sanguinis, tunc alter proſequatuor Miſſam, & ſuper eundem Calicem repetat integram formam, ab eo loco, Simili modo poſtquam cœnatum eſt, vel poſſet ſuper aliam Calicem praparatum integram formam proferre, & Hoſtiam primi Sacerdotis, & Sanguinem à ſe conſecratum ſumere, ac deinde Calicem relictum* b *ſemi conſecratum.*

x *Per alium Sacrdotem expleatur*. Ita *Concil. Tolet. 6. in capit. nihil 7. quaſt. 1. & S. Thom. 3. part. quaſt. 83. articul. 6. ad. 1.* videtur indicare juris eſſe divini, ut tunc ſacrificium expleatur; & eſt probabilior ſententia, quam eorum qui id tantum concedunt. ubi adeſt populus. Vide *Azor. l. 1. cap. 33. quaſt. 1.*

y *Ubi ille deſiit*. Si prior inchoaverit tantummodo formam ſanguinis, alter eamdem integram profert, *Azor. ubi ſupra*, ſi vero neſciatur ubi deſierit, incipiatur à *Simili modo, &c.* vel ſi conſecravit utranque ſpeciem, incipiantur ab, *Unde & memores.* Si dubitatur de conſecrationes Hoſtiæ, incipiatur à Canone: *Suar. diſp. 85 ſect. 1.* & ſub conditione mente retenta conſecret, vel aliam, (quod melius eſt,) conſecret hoſtiam, & priorem ſumat poſt ſumptionem ſanguinis.

z *Etiam per non ieiunum. Ex eodem Concilio Toletano*: quia inquit, ex utraque perſona unus miniſter Chriſti componitur Vide *Suar. 4. part. diſp. 66. ſect. 6. cum oto 4. diſt. 13. quaſt. 2. ad 6.* qui concedit *ibidem* ſacrificium expleri poſſe à Sacerdote excommunicato, irregularique, ceſſet ſcandalum; quem ſequitur *Suar. loco citato.*

a *Dividat Hoſtiam*. Ita convenit, quia partem habuit ille prior in conſecratione, ergo etiam in ſumptione. *Suar. 3. par. diſp. 85. ſect. 2.* ex cauſa rationabili concedit *cum Palud. 4. diſt. 12. queſt. 1. art. 5. concluſ. 2. & Sylveſt. Euchar. 2. quaſt. 10* §. 7. poſſe dari partem Hoſtiæ ad communicandum laicum; quia & antiqui reſervabant tertiam Hoſtiæ partem pro infirmis, *c. Triforme, de conſecr. diſ. 2. Sergii.* ergo & multo magis infirmo huic Sacerdoti.

b *Semi conſecratum*. Sumat hunc Galicem autem ablutionem; qui ideo dicitur ſemi conſecratus: quia de primis verbis conſecrationis Calicis, dubium eſt, an ſufficiant pro forma. unde etiam adorandus erit ſub conditione. *Scot. 4. diſt. 8. queſt. 2.*

At dato novo caſu, quod ille obierit poſt ſumptionem tantum Hoſtiæ, tunc alter ſumat tantum ſanguinem, qui remanſit, *Henriq lib. 9. c. 41.* & utrique ſit ſatis.

4 *Si quis, extra huiuſmodi caſus neceſſitatis, integra Sacramenta non ſumpſerit graviſſimè peccat.*

Ita *Concil. Trid. ſeſe. 21. cap. 1. & clarius ſeſſ. 22.* fuſiùs; *Suar. 3. par. diſp. 43. ſectione 3* Integra verò Sacramenta ſunt utraque ſpecies: non autem quęcunque conſecravit Sacerdos, ut patet.

5 *Si muſca, vel aranea, vel aliquid ceciderit in Calicem ante conſecrationem, proiiciat vinum in locum decentem, & aliud ponat in Calice, miſceat parum aqua,* c *offerat ut ſupra, & proſequatur Miſſam:* d *ſi poſt conſecratione ceciderit muſca, aut aliquid eiuſmodi, & fiat nauſea Sacerdoti, extrahat eam, & lavet cum vino: finita Miſſa comburat, & cumbuſtio, ac lotio huiuſmodi in ſacrarium proiiciatur. Si autem non fuerit ei nauſea, nec ullum periculum timeat, ſumat cum Sanguine.*

c *Offertas, ut ſupra*. Ideſt, mente concepta oblatione.

d *Si poſt conſecrationem, &c.* Eſt S. *Tho. 3. par. qu. 83. art. 6. ad 3.*

6 *Si aliquod venenoſum ceciderit Calicem, vel quod provocaret & vomitum, vinum con-*

conſecratum reponendum eſt in alio Calice, & aliud vinum cum aqua apponendum denuo conſecrandum: z finita Miſſa Sanguis repoſitus, in panno lineo, vel ſtupa tandiù ſervetur donec ſpecies vini fuerint deſiccatę, & tunc ſtuppa comburatur, & combuſtine in ſacrarium proiiciatur.

Prima pars eſt *S. Thom. quaſt. 83. art. 6. ad tertium*; ne Calix vitæ, inquit, ſi in mortem, ex quo patet, ſufficere, ſi vinum tunc conſeceretur ad ſumptionem, non autem ad integritatem conſecrationis, quæ verè facta fuit in utraque vera ſpecie. Altera pars, uſque ad combuſtionem ſtuppæ, eſt *contrà Palud. diſtinct. 9. quaſt. 1. & Sylveſt. Euch. 2. quaſt. 9 §. & alios*, qui ſacrilegium putant, ſpecies comburere, quod verum eſſet, ſi ſub illis Chriſtus eſſet, ſed excicatis ſpeciebus, deſinit ibi eſſe Chriſtus.

7 *Si aliquod venenatum contigerit Hoſtiam conſecratam, tunc alteram conſecret, & ſumat eo modo, quo dictum eſt, & illa ſervetur in tabernaculo loco ſeparato, donec ſpecies corrumpantur, & corruptę deinde mittantur in ſacrarium.*

Adde hoc loco, quòd ea, quæ ſunt à fulmine tacta, venenata cenſentur *s ex Genuen. in ſua praxi Neapol. cap. 49.* qui caſus accidit Anno 1601. in Calice à fulmine tacto poſt conſecrationem; *& ita fuit à DD. deciſum.*

8 *Si ſumendo Sanguinem, particula remanſit in Calice, digito ad labium Calicis eam adducat, & ſummat ante purificationem, vel infundat vinum, & ſumat.*

Duobus ergo modis ſumi poteſt, & primus eſt *Scott. 4. diſtinct. 8.* alter eſt *Sylveſtri, verbo Eucbariſtiá 2. quęſtione 9. & aliorum.* & patet in Paraſceve, quando particula ſumitur cum vino puro uterque à Rubrica conceditur; at ſecundus magis placet.

9 *Si Hoſtia ante conſecrationem inveniatur fracta, niſi populo evidenter appareat, talis Hoſtia conſecretur: ſi autem ſcandalum populo eſſe poſſit, alia accipiatur, & offeratur: quod ſi iliius Hoſtię jam erat facta oblatio, eam poſt ablutionem ſumat. Quòd ſi ante oblationem Hoſtia appareat confracta, accipiatur altera integra, ſi citra ſcandalum, aut longam moram fieri poterit.*

Continet Rubrica oportuna remedia, quorum ratio eſt manifeſtiſſima.

10 *Si propter frigus, vel negligentiam Hoſtia conſecrata dilabatur in Calicem, propterea e nihil eſt reiterandum, ſed Sacerdos Miſſam proſequatur, faciendo Caremonia, & ſigna conſueta cum reſidua parte Hoſtia, quę non eſt madefacta Sanguine, ſi commodè poſt. Si verò tota fuerit madefacta non extrahat eam, ſed omnia dicat omittendo ſigna, & ſummat pariter Corpus & Sanguinem ſignans ſecum Calice; & dicens: Corpus, & Sanguis Domini noſtri, &c.*

e *Nihil eſt reiterandum.* Docet *S. Tho. ſup. art. 6. ad 6.* reliqua in Rubr. addita conſona ſunt caſui, ut verba reſpondeant actioni.

11 *Si in hieme Sāguis congeletur in Calice, involuatur Calix pannis calefactis: ſi id nō proficeret, ponatur inferventi aqua prope Alt. dūmodo in Calicem non interet, donec liqueſiat.*

Si fingatur caſus non poſſe liqueſieri tunc poterit digitis comminui, & in particulas redigi, ut ſummi poſſit *Suarez diſp. 85. ſectione 1.*

12 *Si per negligentiam aliquid de Sanguine Chriſti ceciderit, ſi quidem ſuper terram*

on

ſeu ſuper tabulam, lingua lambatur, & locus ipſe adatur, quantum ſatis eſt, & abraſio comburatur, cinis verò in ſacrarium recondatur. Si verò ſuper lapidem Altaris ceciderit, ſorbeat Sacerdos ſtillam, & locus bene abluatur, & in ſacrarium proijciatur. Si ſuper linteum Altaris, & ad alium linteum ſtila peruenerit, ſi vſque ad tertium, linteamina abluantur, vbi ſtilla ceciderit Calice ſuppoſito, & aqua ablutionis in ſacrarium proijciatur. Quod ſi in ipſo ſolum Corporalis, aut ſi in veſtibus ipſius ſacerdotalibus ceciderit, debet ſimiliter ablui, & ablutio in ſacrarium proijci. Si in ſubſtrato pedibus panno, vel tapeto, bene abluatur vt ſuprà.

Eſt Decretum Pij Papæ I. *cap. ſi per negligentiam de conſecrat. diſt.* 2. & explicatur *Sancto Tho. ſupra art. 6. ad ſeptimum* ſed adde Primò, à Sacerdote tantum ea fieri debere, quæ Rubrica hæc iubet, *Suar. diſp.* 85. *ſect.* 1. Secundo multa eſſe antiquata per hanc Rubicam ex ijs, quæ Pius hac de re ſtatuerat, cuiuſmodi ſunt abſciſſio, veſtium, & combuſtio, intra Altare combuſtorum repoſitio, ſumptio lotionis. Pœnæ quoque non ſunt in vſu, & ideo in Miſſali omittuntur, vt notat *Suarez ibidem*, quæ erunt deinceps imponendæ arbritio Superioris, nec vllam tenetur Sacerdos ſubire, niſi impoſitam; Deo tamen ſatisfacia. Tertio, aliqua adduntur in Rubr. ſatis ſimilia prædictis, de quibus non meminit Pius, vt quando cadit ſuper veſtes Sacerdotis, pannum; & tapete ſubſtratum.

Quid ſi cadat ſanguis ſuper barbam; *Barth. ab Ang. dialog* 5. §. 713 vult eam ablui, & comburi, ſed videtur ſufficere, ſi barba pluries lauetur, cui parcendum eſt magis quam tapetibus, de quibus ſuprà.

13 *At ſi contingat totum Sanguinem poſt conſecrationem effundi, ſi quidem aliquid* f *vel parum remanſit, illud ſumatur, & de effuſo reliquo Sanguine fiat, vt dictum eſt* g *Si verò nihil omnino remanſit, ponat iterum vinum, & aquam, & conſecret ab eo loco, Simili modo poſt quam cœnatum eſt, facta prius tamen Calicis oblatione, vt ſuprà*

f *Vel parum.* Sufficit ad integritatem ſacrificij.

g *Si verò nihil* &c. Suppleatur, vt dictum eſt ſupra *ex S. Thom. ibid. ad* 3.

14. *Si Sacerdo euomat Euchariſtiam, ſi ſpecies integræ appareant, reuerenter ſumatur, niſi nauſea fiat: tunc enim ſpecies conſecratæ cautè ſeparentur, & in aliquo loco ſacro reponantur, donec corrumpantur, & poſteà in ſacrarium proijciantur. Quod ſi ſpecies non appareant, comburatur protinus, et cineres in ſacrarium mittantur.*

Regula generalis eſt, ſi ſpecies Sacramentales integræ, vel in aliqua particula haberi poſſunt, reverenter ſervandas eſſe vel ſumendas, quia ſub eis manet Chriſtus & ſimiliter fiat, ut in hac Rubrica dicitur ſi à mure ſumantur, aut ex Eucariſtia vermes generentur, ea verò, quæ tales ſpecies contigerunt, vel conburenda, vel purificanda ſunt, juxta prædicta. *Suar. loco. cit. ſect.* 1.

Vomitus etiam poteſt eſſe, & licitè voluntarius, quando monitus eſt Sacerdos de ſpeciebus à ſe ſumptis, quòd venenatæ ſint, *ex Tabiena verb. Miſſa numero* 2. eadem ratione, quæ ſupra num. 6. allata fuit.

15 *Si Hoſtia conſecrata, vel aliqua eius particula dilabatur in terram, reverenter accipiatur, & locus ubi cecidit, mundetur, & aliquantum abradatur, & pulvis, ſeu abraſio huiuſmodi in ſacrarium immittatur. Si ceciderit extra Corporale in mappam, ſeu alio quovis modo in aliquod linteum mappa, vel linteum hujuſmodi diligenter lavetur, & lotio ipſa in ſacrarium effundatur.*

Patent ob reverentiam Sacramenti hæc fieri, quod ſi fragmentum nequeat diſcerni

pluries

pluries linteum lauetur, non autem comburatur. *Henr. c. 28. n. 4 cum Sot. d. 10 q. 2. art 8.*

In caſu dubio conſecratæ Hoſtiæ, quæ reperitur àpud veneficum, ſeu ſacrilegum, aut circa Altare, vbi proximè fuit celebratum, aut quando particula patenæ parti poſteriori hæreat ita fixem (quod mihi accidit ut ſuſpicio, de conſecratis in pecedenti Miſſa particulis eam vnam eſſe poſſe; quid erit agendum? In hiſce caſibus nulla ſolemnitatis eſt adhibenda luminarium, & eiuſmodi, ſed adoranda erit ſub conditione, reſeruanda in Tabernaculo, ſeu intra corporale, & ſumenda Sacerdote ante calicis ablutionem in proxima Miſſa, qùòd ſi fortè ſit deturpata, vt nauſeam moueat, fiat, vt dictum eſt ſuprà nu. 7.

Quod attinet ad ſacrarium, de quo ſæpè in his Rubricis, rem, & vocabulum habemus apud S. Clementem epiſt. 2. de conſ. diſt. 1. cop. Altare, eſt autem Piſcina ſacra vt loquuntur alij.

16 *Poſſunt etiam defectus miniſterio ipſo occurrere, ſi Sacerdos ignoret ritus, & ceremonias ipſa in eo ſeruandas; de quibus omnibus in ſuperioribus Rubricis copioſè dictum eſt.*

Hoc loco diſtintione eſt opus, nam ſi omittit aliquid de Rubricis primi ordini, vt *Gloria in Excelſis*, *Credo*, *Commemoratio de Sancto*, & eiuſmodi; & recordetur in progeſſus Miſſæ, non debet repetere, nec regredi *Syluest. Miſſ. 1. queſt. 5. §. 4 & 5.* diſſonum enim eſſet, & ſcadaloſum potius. Diana negat peccare mortaliter eum, qui voluntariè omittit, *Gloria*, vel *Credo*, *loco ſupra cit. reſol. 59.* ex leuitate materiæ: * commemorationem autem de Sancto debet addere inter orationes ſecretas, & poſt Communionem, licèt inter Collectas eam omiſerit, ſi opportunè recordetur: inter vltimas non dicerem, ſi neque inter ſecretas dixiſſem; ſed in Sacriſtia poſt depoſitas veſtes ſupplerem omiſſa; ſi verò loquamur de Ritibus, & Cæremenijs, quæ conſiſtunt in actione Miſſæ, de ſuo genere mortale eſt omittere, quia *Concil. Triden. ſeſſ. 22.* & Pius V. *in Bulla Miſſalis* expreſsè precipiunt obſeruari etiam Ritus ſecundi ordinis; ex leuitate tamen materiæ, vel inaduertentia, vel obliuione, poſſet eſſe veniale, ſi quid ommittitur: grauius autem eſt, ſi quid committitur, addendo Rubricis, quod item eſt prohibitum: lege *Suar. diſp. 84. ſect. 2.*

Non tamen addit ille contra Rubricas, qui Officium recitans aliud, Miſſam deinde celebrat more Eccleſiæ, in qua celebrat, vbi fortè dicitur *Credo*, vel *Gloria*, quæ non dicuntur extra eam; immò tenetur celebrare ibidem pro ratione Feſti iuxta Regulam, *Cùm fueris Romæ, &c.* alioquin eſſet alijs admirationi, ſi Feſto non inſeruiret in propria Eccleſia, pro qualitate Feſti.

Intellige quæ dicimus, de Miſsa pro omnibus approbata, nam Miſſæ certis Regularibus conceſſæ * tantùm puta de Sanctis Ordinis eorum, aut alijs, quæ non habentur in Miſſali Romano, non poſſunt ab alijs dici nec etiam in ipſorummet Regularium Eccleſijs, ex Decr. Rit. Congregat. 19. *Nouemb. 1622.* * Neque à Cappellanis ſecularibus proprjis in Enccleſijs Monalium, quę Romano non vtuntur Breuiario quo caſu conſulatus Sacra Congreg. Rituum, de cuius licentia Miſſam quidem Cappellani proprij recitabunt de Sancto, de quo Moniales Officium, ſed cum Miſſalj Rom. vt in prop. de Sanctis, vel de communi, eadem Sac. Congr. Rit. ita decreuit die 20. *Nouemb. 1628.* ſi nulla eſt Miſſa in Miſſali Romano, quæ concordet cum officio Monialium, puta de nomine Ieſu, de Spinea corona, & ſimilibus, eo caſu Miſſam de Circumciſione Domini, ſeu Miſſam de Cruce, vel paſſione recitare poterunt: vel certè pro debita licentia adeant Sacram eandem Congregationem.

Quod ſi quis adderet, vel detraheret ex Cæremonijs, etiam deuotionis cauſa, præſumens, id eſſe melius; tunc peccaret mortaliter: quia in Bulla Pij V. dicitur: *ne præſumant*: ita *Anton. Molin. in inſtruct. Sacerdotum tract. 3. cap. 11. §. vlt.*

17 At ſi inchoata Miſſa veniat Epiſcopus, aut eo maior, aut Princeps, neq; alia Miſſa celebrari poſſit, quid agendum? ante Conſecrationem, & poſt Epiſtolam, ſi illi veniant poterit repeti Miſſa à capite *I Nauar. de orat. notab. 16. numer 55. & Azor lib. 10 cap 32. queſt 3.* Addit *Poſſevin. de offic. Cur. capit 2. num. 11.* poſſe hoc idem fieri, etiam vltra primam vicem, ſi maior

cauſa

cauſa ſuperveniat; ſed meo iudicio, tunc eſſet opus altiori iudicio.

18 Quæritur adhuc; An poſſit interrumpi, & diſcontinuari Miſſa ob aliquam cauſam? Reſpondetur poſſe, ob concionem, & publicationes Edictorum, quæ fiunt à Parochis, prętereà ad confeſſionem audiendam moribundi; cuſtodita, ſi opus eſt, interim ab alio Euchariſtia: vel ad ungendum infirmum, cui nullum aliud Sacramentum miniſtrari poteſt; *ex Nauar. de Hor. Canon. capit 16. numero 69. Henriq. libro 9. capit. 30. numer.* 4. Non autem interrumpi debet paulò ante laicorum communionem, ut Sacerdos audiat apud Altare, etiam brevem confeſſionem alicujus; quod perturbat, & meritò, aſtantium animos. *DD. apud Bonacin diſput 4. quæſt. 6. punct. 1. numero 20.*

19 Accidit denique in Miſſæ miniſterio offerri ſacerdoti particulam pro communicando laico, & oblatione Hoſtiæ jam facta; poterit ne illa conſecrari? *Bonac. de Euhar. diſp. 4. quæſt. vltim. punct. 2. numer. 6.* videtur negare, ſed puto probabiliter poſſe conſecrari, oblatione ejuſdem mente concepta, ut ſæpiùs in defectibus dictum eſt: non tamen remotius ab oblatione Hoſtiæ, puta, iam cœpta Prefatione: Vel eo caſu, ſi neceſſitas adſit, arbitrio boni viri dari laico poterit pars Hoſtiæ conſecratæ, quæ olim reſervabatur pro infirmis, ut paulò ſuprà diximus, *numero 3. præſentis tituli.*

De Rubricis præceptivis; & directivis. XI.

Reliquum eſt, ut in ordine ad Miſſam examinemus duo; alterum eſt circa Rubricas omnes, de quibus hactenus; quę cùm dividantur communiter à Summiſtis & Theologis, in præceptivas, & directivas, nondum quis veluti digito demonſtravit, quęnam ex dictis ſint pręceptiuę: quęnam directiuę, nam illę obligant ſub mortali; hę non item, niſi ex contemptu omittantur. Alterum eſt circa onera Miſſarum quæ ſubire ſolent Sacerdotes; de quibus Thelogi multa ſparſim docuere, quę hoc loco collecta breui compendio, lectori, ſpero fore, vt valdè proſint. Nunc de primo. Secluſa igitur obliuione, ignorantia inculpabili, & inaduertentia: quę culpam diminuunt, vt ſuprà monuimus. * Omiſſa item ea Recentioris Auctoris diſtinctione in pręceptiuas ſub mortali, & pręceptiuas ſub veniali, diuerſas à Directiuis: quæ diſtinctio nulla eſt aut eſt quæſtio de nomine, nam præceptum importat propriè in ſua ſignificatione materiam grauem, & læthalem culpam.

1 Dico primò. quando in Rubricis habetur hæc vox, *grauiſſimè*, ſeu *grauiter peccat*, certiſſimum eſt ſignificari peccatum mortale. Septies autem habetur, cùm de defectibus Miſſæ agitur.

Si non in azymo conficiatur Sacramentum in Eccleſia Latina. *tit. 3. nu* 3.

Si vinum cœperit aceſcere, vel corrumpi, vel fuerit aliquantùm acre, vel muſtum de vuis tunc expreſſum: vel ſine aqua fiat ſacrificium, vel cum aqua non naturali, *tit 4. num. 1.*

Si in forma adderet aliquid Celebrans, quod ſignificationem non mutaret. *tit. 5. num. 1.*

Si celebret ſuſpenſus, excommunicatus, degradatus, irregularis, vel Canonicè impeditus. *tit. 8. num. 1.*

Si celebret in peccato mortali habens copiam Confeſſoris. *ibid nu. 2.*

Si non habens copiam Confeſſoris. ſine contritione in peccato mortali celebret. *ibid nu. 3.*

Si integra Sacramenta extra quoſdam caſus non ſumpſerit. *tit. 10. nu. 4.*

2 Dico ſecundò. Quando materia Rubricæ pertinet ad intergritatem Sacramenti, ſeu Sacrificij, ea ita grauis cenſenda eſt, vt omiſſio ſit peccatum mortale: eiuſmodi ſunt, quæ de pane, vino, aqua, intentione, forma, ſumptione vtriuſque ſpeciei ſunt præſcripta: quæ omnia ſub mortali ſunt iuxta Rubricas obſeruanda.

In forma quoque illud, *enim*, additum ab Eccleſia non poteſt ſine peccato mortali voluntariè omitti.

3 Dico tertiò. Eas Rubricas eſſe pręceptiuas, in quibus concordat Doctores, eas eſſe de re graui, & ſub mortali obſeruandas eſſe, videlicet.

De loco celebrandi non prohibito, de ara conſecrata, de lumine, de hora celebrandi,

brandi, de diſpoſitione animæ, & corporis, ieiuno ſcilicet à peccato mortali, & à cibo, de miniſtro, de Miſſali libro, de calice, patena, corporali, & palla de Canone integrè, & ſecretè recitando, de prima purificatione cum vino, de numero, munditia, integritate, & benedictione veſtium Sacerdotalium, eo modo quo probauimus ſuprà ſuis locis.

4 Dico quartò, Rubricas aliquas eſſe ſtrictioris iuris in miſſis Conuentualibus, ſeù principalibus Eccleſiarum Cathedralium, & Collegiatarum: quod *cum Suarez, & alijs* docet *Bonacin. diſp.* 4. *de Euchar. quæſt. vltima, punct.* 7. §. *numero* 3. quia æquiparantur hæ Miſſæ Horis Canonicis, quę dicuntur in Choro: immò verò ſunt Horarum quaſi finis, ad quem diriguntur Horę, vt egregiè probat *Francol. de temp. Horarum Canonic. par.* 1. *cap.* 16. *num.* 18. eiuſmodi eſt Rubrica de concordia Miſſę Conuentualis cum Officio: quę expreſsè pręcipitur in *cap. cum creatura, de clebrat. Miſſ.* per verbum *mandamus*, Honorij Tertij. Docent enim *DD à Bonacin. citati de leg. diſp.* 1. *quæſt.* 1. *punt* 7. §. 4. *num* 7. quod verbum, *mandamus*, importat obligationem ad mortale. Inter Collegiatas autem adhuc eſſe diſparitatem dico: nam Collegiatę Regulares * (quę tamen minùs Propriè Collegiatę dicuntur, vt paulò infrà probabo) tenentur ad Horas Canonicas, & Miſſam in Choro, ex vi Regulæ tantùm, & conſuetudinis interpretantis Regulam, ſicuti etiam ad Officium Diuinum extra Chorum conſuetudo tantùm obligat Regulares, vt ſic, ex *Caiet. verbo Hora*: at ſęculares Canonici tenentur ex ſtipendio ad leges Pontificias in Choro ſeruandas.

5 Dico quinto, Propè pręceptiuas eas eſſe Rubricas, de quibus diſputant Doctores: & tamen Pius V. & Clem. VIII. inclinat expreſsè in alteram partem, præcipiendo in Bulla, vt iuxta formam in nouo Miſſali traditam celebretur Miſſa: eiuſmodi ſunt de Matutino, & Laudibus ante Miſſam: de mappis tribus: de luminaribus cereis: quæ licèt ſint controuerſa inter Doctores, ij tamen Pontifices ſummi prædicta potiùs in ſuis Rubr. approbauere, tamquam tutiora.

6 Dico ſextò, Dubias eſſe reliquas de principio auroræ, & fine meridiei: de Cruce in Altari: de padibus calceandis; de veſte talari; de pileoli vſu, à quo concedatur, extra Canonem: de orationibus ad veſtes, & poſt Miſſam; de Miſſa priuata arbritium ſine cauſa; de Miſſa non approbata, niſi pro quibuſdam Eccleſijs; de votiua, vel de Requie, in Feſto Duplici, & diebùs proibitis: de orationibus additis ſecretò dicendis ex deuotione Celebrantis; in quibus, omnibus Doctoribus vtrinque diſputantibus, Rubricas tamen magis adhærendum eſſe cenſeo.

7 Dico ſeptimo Inter has dubias Rubricas illa eſt apud me valdè certa, quod ſit de re grauiſſima, quæ habetur *parte* 1. *titul.* 3. *num.* 1. nimirum: *In ferijs Quadrageſima, Quatuor Temporum, Rogationum, & Vigiliarum, etiamſi Duprex vel Semiduplex Feſtum, vel Octaua occurret in Eccleſijs Cathedralibus, & Collegiatis cantantatur dua Miſſa, vna de Feſto poſt Tertiam, alia de Feria poſt Nonam*. Cantari ergò debent, vbi nimirum cantari quotidię Miſſa conſueuit à Canonicis: tùm quia præcipit Pius V. in virtute ſanctæ obedientiæ in Bulla, vt decantentur Miſſa iuxta normam, ritum, & modum à ſe præſcriptum: hoc eſt quandoque duæ: tùm quia altera earum ſine commemoratione alterius dici debet *ex tit.* 7. *n.* 2. & hoc modo, altera non reſpondet integrè Officio diuino, in quo fit de Feſto, & Feria ſimul (Miſſa enim Conuentualis debet reſpondere integrè Horis Canonicis) tùm quia eſt ritus Eccleſię perantiquus, *teſte Microl. cap.* 48. *&* 58. *vt diximus*: tùm quia circumſtantia illa temporis (poſt Tertiam altera poſt Nonam) indicat eſſe notabilem ritum: tùm quia Clementis VIII. auctoritate Miſſale recognitum, ſuis locis, octies ad minus, monet lectorem hac de re, vt obliuioni non tradatur: ſcilicet, ante Miſſam de Vigilia Aſcenſ. in Feſto S. Marci, in Vigilia Apoſtolorum Petri, & Pauli, in vigilia Sancti Laurentij, Feſto Ss. Cornelij, &c. SS. Ianuarij, &c. In Vigil. S. Matthęi; & in commemor. omnium fidelium Defunctorum: * tùm quia S. Carolus cum ſuis Prouincialibus Epiſcopis *in Concil.* 4 *Prouinciali Roma approbata*, in hęc verba decreuit: *Quibus diebus ex Miſſalis Romani Rubricarum præſcripto in Eccleſijs Cathedralibus, & Collegiatis duas Miſſas Conuentuales celebrari oportet, ea ambę can-*

cantantur , quod ſi capitulum præſtare omiſerit , neglexeritve non ſolùm illius diei, in quo huic muneri defuerit , verum etiam alterius diei diſtributionibus mulctetur . Hęc ibi.

8 Dices: ſufficere (quod recentior ſcripſit , conſuetudini nimiùm fauens , quæ potiùs eſt abuſus) fieri ſatis , ſi altera dicatur priuatim , puta , quæ eſt de Feria , & Choro abſente. Addunt alij : eo quia *titulo ſeptimo num. ſecundo* , habentur verba , *dicuntur duæ* : ergò ſatis eſt , ſi dicatur altera priuatim : ſed verbum , *dicuntur*, explicandum eſt , *cantatur* , ne pugnent inuicem duæ. Rubricæ : altera enim alterã explicat , & poſterior à priore pendet: deindè non eſt maior ratio , ex vi verbi *dicuntur* , vt altera ſit priuata, altera ſolemnis: item, quæ dicitur, Choro abſente , non poteſt reſpondere Horis Canonicis ; neque dici poteſt Conuentualis . Prætereà illa Horæ definitio, Tertię, & Nonę, indicat, debere vtramque celebrari , prout Hora Tertia , & Nona dicuntur in Choro , hoc eſt cum Cantu, Choro præſente . Atque hęc eſt Romana praxis in Patriarchalibus Romę Eccleſijs : ad eoque in ijs exiſtimatę fuerunt hę duę Miſſę grauiſſimę , vt *Franciſcus Sumarinus Beneficiatus Eccleſię Lateranenſis , & Doctor , in ſuo theſauro Sacerdotali , tertia parte , titulo , Miſſa plures , &c.* concedat , poſſe has duas Miſſas ab eodem celebrari , ſi fortè vnus tantùm Sacerdos eo die in Eccleſia Colegiata celebrare queat , quod deindè ſublatum eſt in *Rubricis parte 1. titulo 7. num 2.* quando ſcilicet plures quotidiè non celebrant . Sacerdotes . Denique die 2. Nouembris ait Rubrica : *Miſſa dicitur principalis pro Defunctis poſt Nonam* . Explicant omnes : cantari debet , Choro præſente : eademque eſt ratio de alijs Miſſis. Aliqui , ex præfato verbo , *dicuntur*, inferunt, quòd vbi plures Sacerdotes celebrant , debet dici duę Miſſę prędictę priuatim ; laudo vſum: ſed negò eſſe Rubricę hunc ſenſum ; quod patebit magis infrà.

9 Dices adhuc : Verba , *cantantur* , & *dicuntur* , non ſunt imperatiua . Reſpondeo *in titulo , quinto , de Miſſis Defunctorum , numero primo* : habes *dicantur duæ Miſſæ , & titulo 15. numero 2. Miſſa de tempore , quamuis dies ſint ſolemnes , in quibus ſit Officium cum Miſſa de Feſto , debet cantari poſt Nonam* . Item in Rubricis enunciatiuum verbum habet vim imperatiui ; verbi gratia , *in die 2. Nouembris Breuiario* : *Dicuntur Veſperæ Defunctorum , poſt Laudes incipit Matutinum Defunctorum* . Ecce verba enunciatiua tantùm , & Doctores tamen ex his verbis volunt , teneri nos ſub mortali ad recitandam Veſperas , & Matutinum Defunctorum , vt *Suare expreſsè doce libro 4. de Hor. Canon. cap. 25. numero 8. Item in cap. cum creatura, citato ſuprà* , & *explicatio num 5.* mandat Honorius, cantari Miſſam reſpondentem Horis canonicis , ſub mortali: non autem reſponderet , ſi altera non cantaretur , vt dictum eſt *numero 8.* & Pius V. vt integrè reſpondeat Horis Canonicis, duas præſcribit , ergo tenentur Collegiatę ad duas . Valet enim: hic Regula illa : *paria ſunt; non facere , & facere malè* . Contra Rubricas ; *capit . inter corporalia , de tranſlat. Epiſc. c. veniens. de presbyter . non bapt.*

10 Cui noſtrę ſententię ſubſcripſere aliquando , cùm in dubium à nonnullis reuocaretùr , doctiſſimi viri , & notiſſimi , *Paulus Fraxinellus Ordinis Eremitarum Sancti Auguſtini , Petrus Thomas Saracenus Ordinis Carmelitarum , Ioann. Petrus Moneta , & Homobonus de Bonis , Theologi Ordinis noſtri , & primarij , qui omnes præclara multa prælo dederunt*.

11 Sacra Rituum Romana Congregatio *die 16. Maij 1626.* decreuit , non poſſe omitti alteram ex his duabus Miſſis cantandis ob celebrationem Capituli Canonicorum , & iterum hoc idem *die 16 Ianuarij. 1627.* aſſeruit : ne duę Miſſę etiam ex neceſſaria negociorum cauſa, & Capitulari omittantur . Si eſt conſuetudo immemorabilis ; ſufficit loco Miſſę Conuentualis Miſſa lecta de die celebrata in Aurora , & Votiua cantata poſt Nonam , exceptis diebus, quibus *ex Rubr. 3.* Miſſalis ſunt omninò cantandę duę Miſſę Conuentuales de feſto , & de feria. *Cong. rit. 23 Mart 1602. 28. Ianu. 1612. Vrbinat. 4. Iulij 1615* idem, quando cantatur Miſſa pro Defunctis ; ſed tandem eadem S Congreg. approbauit omnem conſuetudinem non cantandi Miſſam de die , vltra Votiuam . 18. *Iulij, & 28. Auguſt 1628.*

12 * Dices : An regulares comprehendam.

dantur in hac Rubrica? negat *Rodericus de quæſtio Regular. tomo 1. quæſt. 43. art. 12.* quia, inquit, non veniunt Regulares nomine Eccleſiarum Colegiatarum in odioſis, quæ ratio mihi non placet: ſed quia Eccleſiæ Regularium appellantur propriè Conuentuales ab *Innocentio IV in Bulla ejuſdem 7. Bullarii*, vbi *Flavius Cherubinus in Compendio Bullar. ſchol. 1.* notat eo titulo appellari, ad differentiam Collegiatarum, quæ ſunt propriè Canonicorum, item in *Clemént. prima de celebrat. Miſſ. ex Concil. Viennen.* diſtinguuntur Eccleſiæ Regulares à Cathedralibus, & Collegiatis, quibus poſtremis dumtaxat imponitur onus de duabus his Miſſis, adderationem allatam ſupra num. 4.

13 Dico vltimo Reliquas Rubricas eſſe directiuas tantum, non tamen eſſe negligendas, ſaperet enim contemptum, ſi quæ earum perpetuo omitterentur, aut ſæpius, & vt plurimum. * & multo minus, ſi timeatur ſcandalum, contemptum verò, ſeu ſcandalum iudicabis grauia, vel leuia ex materia, & intentione Sacerdotis. Vnde quod alij dicunt, quatuor cum litteris celebrandam eſſe Miſſa, A. B. C. D. his addo ego litteram quintam E. in honorem quinque vulnerum Chriſti.

Hoc eſt, Altè, Breuiter, Clarè, Deuotè, Exactè, ſeu Exquiſitè.

Altè, vt audiatur. Breuiter, non vltra mediam horam, ait *Scortia lib. 2. cap. 19. vel paulò vltra*. Clarè, vt omnia verba integrè proferantur. Deuotè, vt attendatur ad ea quæ dicuntur. Exactè, vt fiant omnia, quæ præſcribuntur in Rubricis.

14 * Vt autem Rubricarum obligatio magis innoteſcat, præterquam quòd in Bulla Pii Quinti pro Miſſali edita omnis mutatio, additio; & detractio prohibetur, Decreuit Concil. Trident. ſeſſione 7. canone 13. in hæc verba. Si quis dixerit, receptos & approbatos Eccleſiæ Catholicæ ritus, in ſolemni Sacramentorum ad miniſtratione adhiberi conſuetos, aut contemni, aut ſine peccato à miniſtris pro libito omitti, aut in nouos alios per quemcunque Eccleſiarum Prælatum mutari poſſe, anathema ſit. Hæc ibi. Solemnis certè Sacramenti Eucariſtiæ, adminiſtratio in Miſſa fit, ſiue ſit ſolemnis, ſiue priuata, & ritus, qui habentur in Miſſali Romano ſunt Eccleſiæ Catholicæ recepti, & approbati, vt patet. Ex quibus non video, qua ratione doceant moderni Theologi, opinionem eſſe probabilem, quòd ſine peccato poſſint omitti Rubricæ, & ſine cauſa ſcienter, etiam in materia leui; ſed de his ſatis.

De alijs obligationibus Sacerdotum circa Miſſam. XII.

1 ALterum erat circa onera Sacerdotum in ordine ad Miſſam, quę ad capita quinque reuocari poſſunt vel ratione *Loci*, vel ratione *Temporis*: vel ratione *Ritus*: vel ratione *Officij*, ſeu *Beneficij*, vel ratione *Stipendij*: & hoc eodem ordine procedendum erit in hoc titulo.

2 Ratione *Loci*: tenetur Sacerdos ſacrum facere in certo Altari, non impeditus legitimè, ſi teſtator, aut alius locum celebrandæ Miſſæ præſcripſerit: alias peccat mortaliter: quia non implet voluntatem teſtatoris, quam neque hæredes mutare poſſunt, non tamen tenetur ad reſtitutionem, niſi alibi pro eo celebret, citat *Doctores Bonac. de Euchar. diſp 4 qu. vlt punct. 7. §. 4 nu. 2. ad finem*, & ratio patet, qui a violat priuatam legem teſtatoris.

3 Poteſt autem Epiſcupus aliquando ex iuſta cauſa, ſi nequeat in eo Altari, concedere, vt alibi celebret *Idem ibid.*

4 Qui tenetur celebrare in Altari priuilegiata pro Defunctis, & alibi celebrat cum numiſmate, verbi gratia, Sancti Caroli, quo anima liberari poteſt à Purgatorio, videtur ſatiſfacere; quod innuit *Alphonſ. de Leon. de off. & pot. conf. temp. Iubilæi p. 2. n. 29.* quem ſequitur *Fraxinel. de oblig. Sacerd. ſect. 4. concluſ. 4. § 9. num. 1. in 6 edit.* qui tamen nu 3. limitat, niſi ille (ait) qui petit Miſſam, eam velit celebrari in hoc, vel illo Altaris priuilegiato, tunc enim alibi non debet celebrari.

5 Qui tenetur alicubi celebrare, abſque applicatione ſacrificij, ad diuinum cultum tantum, ita debet ibi celebrare, vt nullo modo accipiat ſtipendium ab alio, vt illi applicet ſacrificiũ ſibi liberum, quod expreſſè

vetuit Sacra Conc. Triden. Congregatio *in declaratione Decreti de celebr. Miſſarum ſub SS. D. N Urbano VII. emanati*, de quo infra, *in reſponſione ad quartum dubium*. Quod etiam notent Canonici, & curati qui tenentur celebrare Miſſam Conventualem, ſeu Parochialem in propriis Eccleſiis ratione Canonicatus, ſeu Rectoriæ, quia ad eam tenentur ratione beneficii, ſecus, quando ex mera conſuetudine, ſeu ſtatuto Canonicali ad majorem Eccleſiæ decorem Miſſas privatas in propria Eccleſia collegiata, ſeu Parochiali celebrant, non ratione beneficii, neque Cappellæ, neque legati, neque ſalarii: qui ſoli quatuor Tituli in prædicta reſponſione prohibentur: & de Parochi, quod in diebus, qui jus tenentur Miſſam celebrare, non poſſent manualem eleemoſynam recipere, decrevit *Sacr. Congr. Concil. Trid. die* 1. *Septemb.* 1619. qui ſi teneantur ter in Hebdomada celebrare, & Decreto Synodali, ut in Provincia Mediolan. *ex Conc. Prov. primo*. Poſſunt hi recipere, quia S. Congr. Concilii loquitur de Feſtis, in quibus de jure communi tenentur celebrare, & annuos ideo redditus percipiunt; eadem S. Congreg. Conc. 13. Iulii 1630. declaravit adhuc, quod quando in fundatione beneficii, ſeu capellæ, expreſsè cautum eſt (nota verbum *expreſsè*) non teneri celebrantem ad applicationem ſacrificii, eo caſu poterit celebrans accipere novum ſtipendium, & unica Miſſa ſatisfacere obligationi beneficii, ſeu capellæ, & item danti novum ſtipendium. Hæc illa. Pariq; ratione capellani Monialium, & alii, qui incongruo præſertim ſtipendio ſubeunt onus, titulo mercedis, quotidianæ Miſſæ, ea conditione expreſſa, quod non teneantur ad applicationem ſacrificii, poterunt accipere nova ſtipendia à Monialibus particularibus, aut aliis pro applicatione ſacrificii.

6 Ratione: *Temporis*: quia vel nunquam vel ſæpius, vel tardius, vel citius, vel rarius celebrat, quam debetur: nam, qui *nunquam* celebrat, graviter peccat: & in anno ſaltem ter, aut quater quilibet celebrare tenetur, ex Trident ſeſſ. 23. de refor. cap. 4. Parochi ſæpius, ut audiant populi Miſſam lege *Bonac. q. ult punct. 7. num.* 1.

7 Qui *ſæpius* in die celebrat, peccat, excipe ſequentes caſus: alii verò à Doctoribus allati non ſunt amplius ita in uſu. Primò in die Nativitatis. Secundò in caſu ſupplendi ſacrificii, de quo ſupra *titulo* 10. *num.* 3. Tertio, quando Sacerdos præeſt duabus Eccleſiis, in quibus uterque populus ſolet audire Miſſam; & non habet Vicarium, qui ſuppleat in altero loco. *Suar diſp.* 80 *ſect. 3. cum aliis*. Quarto, quando pauci ſunt Sacerdotes, & multi ſunt Catholici locis infidelium, & Hæreticorum. *Navar. et alii apud Scortiam lib. 2. c. 16. num.* 2. in his enim caſibus poſtremis licet bis, & ter celebrare, ſi opus eſt *ex Suar* omiſſa ablutione Calicis, ut in Nativit. Domini.

8 Contingit *Tardius* celebrare cum peccato mortali, quando notabiliter differtur ſacrificium, puta, ad impetrandum aliquid à Deo, & Miſſa dicitur elapſo neceſſitatis tempore, quo caſu tenetur etiam ad reſtitutionem: *Pet. Navar. libro 2. de reſtitut. c.* 2. num. 366.

9 Et item, quando ita multæ Miſſæ acceptantur pro Defunctis celebrandæ, ut longiſſimo tempore ſit opus, cui malo proviſum eſt nuperrimè *cum Decreto de celeb. Miſſ. à Sacr. Concil. Trident. Congregatione edito* 21. *Junii* 1625. in quo prohibetur ſingulis, ne eleemoſynas manuales, quotidianas pro Miſſis accipiant; niſi oneribus antea impoſitis ita ſatisfecerint, ut nova ſuſcipere valeant.

10 Quia tamen in re eadem Congregatio declaravit. Primo poſſe nova Miſſarum onera ſuſcipi, etiamſi oneribus jam ſuſceptis non ſatisfecerint, dummodo infra modicum tempus poſſint omnibus ſatisfacere ita in *declar citata ad decimum*.

11 Si tamen tribuens eleemoſynam pro novis oneribus ſciat impedimentum, & conſentiat, eo caſu poterunt nova ſuſcipi poſt alia quamprimum perſolvenda, *ibidem ad undecimum*.

12 Comprenduntur etiam in hoc Decreto privati quique Sacerdotes, *ibidem ad decimumquintum*.

13 Transgreſſores hujus ſpecialis Decreti non tenentur tamen ad pœnas appoſitas in prædicto Decreto, quæ relationem tantum habent ad onera perpetua, de quibus in eodem Decreto agitur, & nos paulo infra *ibidem ad duodecimum*.

14 Ceſſantque omnia privilegia, quibus indulgetur, ut certarum Miſſarum celebratione, vel anni verſariorum, vel quibuſdam Collectis, plurium Miſſarum oneribus

in ſu-

in futurum ſuſcipiendis ſatiſfiat; ita vt, ſi tempore huius Decreti ſuper fuerunt multæ Miſſæ celebrandæ, hæ celebrari diſtinctè debeant, vt *in declar. cit ad ſextum*.

15 Qui vero obligatur ad celebrandum in Feſtis de precepto de voluntate teſtatoris non poteſt differe Miſſam in ſequentem Feriam; quia Feria non eſt Feſtum, neque intelligendus eſt teſtator de Feſtis duplicibus, vel ſemiduplicibus, quando ſimpliciter dicit, *in Feſtis*, ſed de Feſtis de præcepto, aut conſuetudine pro ſeruitio populi. vt cenſuit *Congreg. Pænitentiariæ Mediolanen. re bene agitata, teſte Bonacin. loco cit. num. 6.*

16 *Citius* quoque celebrando pecatur, anticipata ſcilicet applicatione ſacrificii, nempe incerta, pro eo, qui poſtea eleemoſynam dederit, cum ſuſpenſione effectus ſacrificij, que anticipata applicatio prohibita fuit a Paulo V. velut auaritiæ forme, *die 5. Nouembr.* 1605. *vt ſcribit Fraxinell. ſect. 3. preno.* 5. § 5. *num. 4. & 5. edit. 6.* poteſt tamen capellanus præuenire tempus celebrationis, & anticipatè celebrare Miſſas, antecedente Hebdomada, quas ex obligatione celebraturus erit ſequenti pro certa intentione, DD. *citati à Barboſ. de poteſt. Epiſcop. par. 2. alleg. 24. num. 24.*

17 *Rarius* denique celebrando pecatur, quando quotidiano quis obligatur ſacrificio, per ſe, vel per alium faciendo; & vno die per hebdomadam omittit celebrare neque celebrari per alium curat, ſecus, ſi vni tantum impoſitum eſt quotidianum onus, vt per ſe ipſum impleat, nam hoc intelligi debet, ſalua honeſtate, & decentia, ratione cuius vacare poteſt à Miſſa celebranda ſemel in hebdomadà; hoc eſt, poteſt ſemel non celebrare: fuſè *Bonac. loco cit.* § 2 *num.* 16. non autem poteſt ſemel pro alio applicare ſacrificium; quæ duo ſunt valde diuerſa, vt patet.

18 Qui vero impeditus infirmitate, non facit quotidianam Miſſam, ad quam tenetur excuſatur: neq; tenetur ad ſupplementum niſi ultra menſem ægrotet, & item ſi reliquo anni tempore, diligens ille fuit in ſuo munere obeundo: & niſi in fundatione beneficij aliud expreſſè ſtatuatur, quæ ſingule omnia ſunt rationi conſona, *ex Bonac. ibi punct. 8. num 17. cum alijs citatis, Petr. Nauarr. de re reſt. lib. 2. cad. 2. nu.* 210. *& Nald. V. Miſſa num* 11. docent non teneri per alium ſatisfacere; qui ægrotat per duos menſes. *Diana tract. de celebr. Miſſ. reſol.* 27 per quindecim dies. *Barboſa de poteſt. Epiſc. allegat. 24. num.* 32. per octo, vel decem dies.

19 Ratione *Ritus*, accidunt peccata in oneribus Miſſarum; quando promiſit Sacerdos. Miſſa Votiuam, vel de Requiem, & dicit aliam de Officio currenti: quia virtus fidelitatis periret: & multo magis ſi cum iuramento per inſtrumentum promiſiſſet; *Fraxinellus in opere edito ſub hoc titulo An Sacerdos teneatur dicere Miſſam pro Defunctis, vel eius vice poſſit dicere de Sanctis, vel Ferijs occurrentibus*. eddidit Bononiæ, me vrgente 1625.

20 Cæterum *ibidem*, citatis quàm plurimis Doctoribus claſſicis, docet ille idem, poſſe loco Miſſæ de Requiem dici Miſſam de Sancto, vel de Feria currente: quando maiori deuotione afficimur in Miſſa de Sanctu, vel de Fer. priuilegiata. vnde oritur maior valor accidentalis Miſſæ ex opere operantis, quo compenſari poteſt etiam cum lucro, Miſſa de Requiem: breuior, & que in multis minuit potius de deuotionem, nam alioquin ex opere operato idem eſt valor in ommibus Miſſis.

21 Si verò non afficitur Sacerdos maiori diuotione in Miſſa de Sancto, vel de Feria: tunc dicere debet de Requiem, excepto Feſto Duplici, Dom. & alijs diebus, in quibus prohibetur Miſſa de Requiem ab Eccleſiaſt. Rubricis, vt ſupra *p. n. tit. 5. nu* 2.

22 Senſus etiam Eccleſiæ eſt, vt Miſſa concordet cum Officio, quoad eius fieri poteſt: cui ſenſui fideles omnes conformari debent, ex quo ſequi videtur, non eſſe verba petentis Miſſa votiuam, ſeu de Requiem ita amarè inteligenda, vt eo modo rigoroſe celebrare teneatur ſacerdos, ſed ciuili modo & morali, cum cauſa rationabili ait Eccleſia *in Rubricis titulo 5. numer.* 3. lex etiam Eccleſiæ præualere debet ſuper laicorum legem priuatam, & ſæpè irrationabilem.

23 Monet idem auctor ſapienter Sacerdotes, vt promittant ſe dicturos Miſſas eo modor quo magis prodeſſe poſſunt iuxta maiorem ſui diſpoſitionem, & deuotionem.

24. Populus etiam, qui ſimul offert cum Sacerdotes, poſt affici maiori deuotione audiendo Miſſam de Sancto; quàm de Requiem,

quiem, & conſequenter prodeſſe ſe magis eiſdem iis, pro quibus Miſſa celebratur; & hæc *Fraxinell. probat fuſius ibid.*

25 *Azorius lib.* 10. *c.* 32. *q.* 5. docet ferè prædicta de Miſſis votivis, quarum vice poteſt dici Miſſa cum officio concordans, cum intentione ſecreta, quam haberet Sacerdos in votiva.

26 Nec erit neceſſe dicere in prædictis caſibus Collectam de votiva, ſeu de Requiem, maxime ſi per Eccleſiaſticos ritus non liceret, applicatio namq ſacrificii non fit in Collectis, ſed potius *Memento*, ſeu ut Theol loquuntur, in oblatione, quæ tacitè fit in ipſa conſecratione.

27 Ratione *Officii*, ſeu *Beneficii*, quod erat quartum caput, contingit in oneribus Miſſarum peccati nam Epiſcopi, & Parochi tenentur aliquando applicare ſacrificium pro ſuis ovibus, *ex Concil. Trident ſeſ.* 23. *cap.* 1. *initio*, arbitrio boni viri, nempè in præcipuis ſolemnitatibus, Dominicis diebus, aut ſaltem ſemel in Hebdomada, *ex Bonac. quæſtio. ultim. punct.* 7. *in fin.* qua ratione conciliari poſſunt Doctores, qui negant, cum Concil. Trident. affirmante *ſeſſ.* 23. eſt enim populorum curator Epiſcopus, ſeu Parochus, & ab iiſdem ſuſtentatur.

28 Regularis etiam graviter peccat applicando ſacrificium contra rationabilem voluntatem ſui Prælati, vel Sacriſtiæ ab eodem deputati *Fraxinell. ſect.* 7. §. 7. ubi addit, poſſe Prælatos irritare intentionem ſubditorum in Miſſæ celebratione, ſi ſecus applicent, ita ut Deus acceptet ſacrificium, & valeat illi, cui à Prælato per miniſtrum infidelem applicatur, & licet *Suar.* doceat, pendere effectum ſacrificii ab intentione celebrantis, etiam injuſta, eum tamen explicat. *Fraxinell.* loqui de Sacerdote ſeculari libero, non de regulari, cuius voluntas à Prælato pendet, aliàs onera monaſteriorum ſubiacerent periculo, & dubitationi, an perſolverentur.

29 Quilibet etiam Sacerdos, ex probabiliori ſententia, non poteſt applicare portionem ſacrificii, quam diximus ſupra *cum de Canone* eſſe propriam ſacerdotis, accepto ob eam ſtipendio tanquam pro integra Miſsa, quia cum ſit ſaltē dubia hæc doctrina, poſſet lædi juſtitia in hoc caſu, & proximus qui ſtipendium pro Miſſa dedit, ſuo fructu defraudari; ſi verò fiat hæc applicatio ſacrificii ex mera charitate, eſt ſatis probabilis opinio, & nullum damnum inde ſequi poteſt proximo, pro quo celebratur.

30 Convenit adhuc ratione *Officii* ut ille qui ſupplet inchoatum ab alio ſacrificium, conformet ſe cum primo Sacerdote in applicatione ejuſdem ſacrificii: quia acceſſorium ſequitur naturam principalis; & quia (cum ſupplementum ſupponat alteram ſaltem ſpeciem conſecratam eſſe) probabile eſt, jam factam eſſe Deo oblationem pro eo pro quo primus Sacerdos cœpit Miſſam facere. *Corduba libro* 1. *quæſt.* 3. *in quæſt. principal. opin.* 5. *poſt concluſ.* 4 §. 2. *& Vaſq. diſp.* 231. *n.* 40. *&* 41.

31 Demum ratione *Stipendii* multis modis peccatur, qui enim accipit plura ſtipendia, juxta taxata ſcilicet, vel lege, vel conſuetudine, à pluribus, petentibus ſingulis unam Miſſam pro ſe diſtinctè, & unam facit Miſſam pro iis omnibus peccat ex communiori ſententia. *Fraxinell. ſect.* 4. *concl.* 1. *fuſius*.

32 Quia ab uno accipit plura ſtipendia pro pluribus Miſſis, & unam tantum celebrat, eodem modo, quo ſupra, peccat, *ex eodem ibidem*.

33 Qui procurat ſtipendium juſto pinguius pro una Miſſa (niſi celebrandum ſit in loco diſtanti, vel incommodo) peccat, *ex Bonac. & aliis, quos citat. quæſt. ultim. punct.* 8. num. 13. & tenetur invitè danti reſtituere *ibidem. num.* 14. neque ſufficit titulus paupertatis, quia facta eſt ordinatio in Sacerdotem tit. beneficii, ſeu patrimonii ſufficientis ad victum, *ibi num.* 14.

34 Qui ſtipendium juſto pinguius accipit pro Miſſam, quam deinde minori ſtipendio quàm ſit juſtum, facit ab alio celebrari peccat: neque item ſi det illi ſtipendium juſtum, retines, ſibi quod eſt vltra iuſtum, tutus eſt in conſcientiâ, niſi ſit Dominus, & non merus diſpenſator, aut curator Miſſarum celebrandarum *Fraxinell: ſect.* 3. *prænot.* 5. §. 4. *nu* 1. *& Congreg. Pœnitent. Mediolan. apud Bonac. loco cit. num.* 18.

35 Sed eadem limitationem, niſi ſit Dominus, &c. ſuſtulit Sacra Concil. Trid. Congregatio in Decreto ſupra citato, in quo abſolutè prohibetur Sacerdoti, qui Miſſam accepit celebrandam cum certa elemoſyna, ne eadem Miſſam alteri, parte eiuſdem elemoſynæ ſibi retēta, celebrandam commit-

committat, & intelligi debet, etiamſi detur illi ſtipendium juſtum; quia paulò infra in eodem Decreto jubentur dici Miſſæ pro eleemoſyna tenui, & pingui æqualiter; *omne* inquit, *damnabile lucrum ab Eccleſia removere volens*. ecce cauſam Decreti, & Fraxinell. *in 6 edit loco citato num.* 7. conformat ſe Decreto.

36 Imò eadem Sacra Congregatio declaravit; etiam eleemoſynam majorem ſolito tribuendam eſſe integram abſolutè Sacerdoti celebranti, nec ullam illius partem ab aliquo retineri poſſe, *in cit. declar. ad novum, & in reſponſione ad ſeptimum*; permittendum non eſſe ait, ut Eccleſiæ, ac loca pia, ſeu illorum adminiſtratores, ex eleemoſynis Miſſarum celebrandarum ullam utrumque minimam portionem retineant, ratione expenſarum, quas ſubeunt in celebratione Miſſarum, niſi cum Eccleſię, & loca ipſa alios non habent redditus. quos in uſum earundem expenſarum erogare licitè poſſint; & tunc, quam portionem retinebunt, nullatenus debere excedere valorem expenſarum, quæ pro ipſometrantum Miſſæ ſacrificio ſunt neceſſario ſubeundę; & nihilominus eo etiam caſu curandum eſſe, ut ex pecuniis, quæ ſuperſunt, expenſis, ut ſupra deductis, abſolutè tot Miſsè celebrentur, quot præſcriptę fuerint ab offerentibus eleemoſynas. Hæc ibi, eadem tamen S. Congregatio 7. *Septemb.* 1630. referente *Barboſ. de jure Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 39. decrevit, quòd, qui habuerit obligationem unius Miſſæ in Hebdomada cum ſtipendio legato, & confirmato de octo in octo annos, poteſt demandari alteri celebrationem prædictæ Miſſę cum eleemoſina conſueta juxta morem regionis, retentâ ſibi reliquâ parte dicti ſtipendii.

37 Qui verò acceptis duobus ſtipendiis juſtis pro duabus Miſſis, unam celebrat, applicando uni ſacrificium ut propitiatorium, alteri ut impetratorium peccat tamen: quia uterque totum Miſſæ fructum prętendit. *Suar. cum aliis apud Bonac. q. ult. punct.* 8. *num.* 15. & Sac. Congreg. Conc. Trident. *in Decreto citato*, damnat hanc diſtinctionem.

38 Qui pluribus ſtipendia minora iuſto recipit ut ex iis conſtituto ſtipendio juſto, unam Miſſam celebret, peccat: tum quia promittens cuique Miſſam, tenetur dare illi totam: tum quia *in Decreto citato Sacrâ Congregationis* tot Miſſæ dici debent, quot ſunt eleemoſinæ datæ, etiam incongruę, & exiguę, ſive ab uno, ſive à pluribus dentur, quod precipitur ibi ſub obteſtatione divini judicii, ſub pèccato mortali, & cum obligatione reſtitutionis, revocatis quibuſcumque privilegiis.

39 Rector beneficii, qui poteſt per alium celebrarę Miſſam, tenetur tribuere Sacerdoti celebranti pro ſe congruam eleemoſynam ſecundum morem Civitatis, vel Provincię, niſi in fundatione ipſius beneficii aliud fuerit cautum, *eadem Congreg. in cit. declar. ad octavum*.

40 Ubi nullum ſtatutum eſt ſtipendium à teſtatore, vel alio, pro certo numero Miſſarum, eo caſu ſtatuere debet Ordinarius, non autem hæres, aut alius, & juxta morem Civitatis. *ibid. in reſpon. ad ſecundum, & quintum*.

14 Caveat autem unuſquiſque ab onore perpetuo Miſſarum ſuſcipiendo ſine licentia Epiſcopi ſui, vel Generalis Vicarii, ſeu Generalis, aut Provincialis, ſi Regularis eſt danda in ſcriptis; & gratis: alioquin ſæcularis ab ingreſſu Eccleſiæ erit eo ipſo interdictus. Regularis autem pęnam privationis officii, & perpetuę inhabilitatis ad officia, vociſque activæ, ac paſſivæ abſque alia declaratione incurret. *Eadem Congreg. in citato Decreto*:

42 Ad hæc, ut ibidem dicitur, amoveantur capſulæ ab Eccleſiis cum inſcriptione: *Eleemoſ. pro Miſſis*, ne fideles hac ratione fruſtrentur: neque exponantur in die Commemorationis omnium fidelium Defunctorum pro eorundem Miſſis ſolitæ apponi. *ut in cit. declar ad decimum tertium*, nulla tamen pęna eſt in hoc caſu impoſita, *ex reſponſione ad duodecimum*, quæ in Decreto videbatur apponi.

43 Neque acceptorum multorum onerum reductio, moderatio, & comutatio ab alio nunc fieri poteſt, niſi a Sede Apoſtolica; & aliter factæ ſunt nullę, *ut in cit. Decreto Sacra Congreg. Concil. Trident.* Veruntamen, ſi in ipſa Beneficii erectione cautum fuerit expreſsè, ut liceat Epiſcopo injunctum onus reducere, ac moderari: declaravit *eadem Sacra Congregatio*, licere adhuc Epiſcopo id præſtare *in reſponſ. ad primum dubium*. Quare neque in Synodis Diœceſanis, neque in Capitu-

pitulis Generalibus fieri poſſunt amplius reductiones Miſſarum olim conceſſæ à Concil. Trident.

44 Et ne ullo unquam tempore hæc in oblivionem, ſeu deſuetudinem abeant, Superiores locales cujuſque Monaſterii, Conventus, ac Domus Regularis curare atque efficere tenentur ſub pœna privationis Officii, vociſque activæ, & paſſivæ ipſo facto incurrenda, ut in perpetuum ſexto quoque menſe, ideſt, Feria ſecunda poſt primam Dominicam Adventus, & Feria ſexta poſt Octavam Corporis Chriſti prædictæ ordinationes in publica menſa perlegantur; quam pœnam ſubiere jam nonnulli apud eandem Sacram Congregationem Concilii Tridentini ab eorum ſubditis accuſati.

Et Hic eſto Finis Tertiæ Partis Rubricarum Miſſalis.

COMMENTARIA IN RUBRICAS MISSALIS ROMANI.

PARS QUARTA.

Rubricæ Miſſalis propriæ.

M*ISSALE dividitur in partes quinque, Proprium de Tempòre, Proprium de Sancti, Commune Sanctorum Miſſas pro Defunctis, & Benedictiones varias in fine ejuſdem. Proprias unaquaque pars habet Rubricas à generalibus diſtinctas; & earum hoc loco tùm originem? quoad ejus fieri poteſt, tum alias cauſas inveſtigabimus: Canon autem eſt centrum totius Miſſalis, in Medio idcirco poſitus (de quo jam diximus) cum Ordine Miſſę omnibus Miſſis communi.*

In Hac igitur quarta parte prędicta omnia ad Titulos novemdecim revocabimus, dilatur nonnulla (Miſſali, et Breviario in Sanctorum Feſtis communia) in aliud volumen Commentariorum in Rubricas Breviarii, quę videntur eſſe ejus loci mage propria.

De Rubricis Miſſarum de Adventu. I.

1 OMiſſis iis, quę in generalibus Rubricis ſunt explicata, quę hic in Miſſali, & in ſequentibus ideo repetuntur, ut in memoriam Sacerdotis loco proprio revocentur: Dicimus primo, inſcribi Dominicas de Adventu, quia totus Ordo Eccleſiaſticus juxta contemplationem Adventus Domini hoc tempore diſpoſitus eſt *Rupert. li. 3. cap. 1.*

2 Tres Adventus Domini meditamur. Primum, quando venit, ut homo fieret. Secundum, quando venturus eſt in fine vitę cujuſque noſtrum. Tertium, quando in fine mundi *Honor in Gemma lib 3. cap. 1.*

3 A Sancto Petro inſtitutum fuit hoc tempus per tres hebdomadas integras, & quartam non integram *Durand. lib 3. cap 2.* ut ſicut per quatuor elementa ruimus permala opera, ita ſurgamus ad bona. *Amalar. lib. 3. cap. 40.*

4 Partim lætitię eſt, & *Alleluja*, dicitur; partim mçroris eſt, & tacetur Hymnus Angelicus, neque adhibentur Dalmaticę, *Radulph. propoſit. 16.* quia ſpem generat primus adventus, ſecundus timorem incutit; *Durand. loco cit.*

5 Dicuntur Orationes duę, de B. Virgine, & contra perſecutores Eccleſiæ, vel pro Papa; ratione allata *in Rubric. gen. in caſu ſimili 1. p. tit. 9 num 3. 5. et 6.*

6 Miſſa infra hebdomadam non habet *Alleluja*, ut in Dominicis ob allatam cauſam propriam in *1. p tit. 14.*

7 Officia Miſſarum Adventus [excepta Domin. quarta, quę dicitur vacans à S. Gregorio] Habentur *in libro Sacrament. et Antiph.* S. Greg. ſolaque Oratio Dom. 1. eſt Ambroſiana, ex *Pamelio in Liturg.*

De Quatnor temporibus Adventus. II.

1 A Calliſto ſtatutum eſt, celebrari Quatuor tempora per annum, quæ tantum ter antea celebrabantur. *Microl. cap.* 28. ſed ante ab Apoſtolis tradita fuiſſe, *S. Leo docet ſerm.* 8. *de jejunio* 10. *Monſis*, quare Callitus decreto tantum firmavit uſum, & quatuor diſtinxit; cum ea, quæ in Vere habentur coincidant cum Quadrageſima *diſt.* 76. *jejun.* ut, ſicuti quatuor ſunt anni partes, ita in eiſdem fiat per jejunium purgatio, Hyeme, Vere, Æſtate, Autumno: & ſicut tres menſes quęque anni pars habet; ita tres dies jejunii ſint ad ratam trium menſium. *Ordo Romanus*, & *Berno de quibuſdam ad Miſſam ſpect. cap.* 7. & benè Feria 4. in qua factum eſt Concilium contra Chriſtum. *Idem ibidem*: vel quia traditus eo die fuit Chriſtus, *Rupert. lib. 3 cap.* 5. Feria verò 6. quia crucifixus: Sabbato deinde propter triſtitiam Apoſtolorum, mortuo Chriſto, *ex Innocent. in Decretal.* Sed antea docuerat hoc *Sanctus Clemens libro* 5. *Conſtit. capit.* 14. & 16. ubi Sabbatum memorat etiam ob Chriſti ſepulturam.

2 Miſſa Ferię quartę duas habet lectiones ante Evangelium. *Ordo Romanus*: ut admoneantur ordinandi, quòd teneant notitiam legis, & prophetarum, quę notitia in quarta ętate mundi maximè vigebat, *Alcuin.* item habet Orationes duas, quarum altera dicitur ſine ſalutatione cum genuflexione, hoc eſt ſine *Dominus Vobiſcum*, cum, *Flectamus genua*; quia totus eſt Sacerdos in Deum orando pro Ordinandis, & examinandis, eo namque die fiebat examen Ordinandorum, *ex Durand. lib. 6. cap.* 8. Altera Oratio ſalutationem habet, non genuflexionem; ut in aliis Miſſis, *Microl. cap.* 28. hoc eſt, dicitur, *Dominus vobiſcum*, non autem, *Felctamus genua*.

3 In Feria ſexta unica eſt lectio, *Ordo Romanus*, quia lex, & Prophetę in Evangelio uniuntur, quando in 6. ætate prędicatur, *Alcuinus*.

4 In Sabbato verò ſeptem ſunt lectiones cum Evangelio, ratione ſeptem Ordinum qui eo die conferuntur, ex *Durand. loco citato cap.* 10 ſed propriè ſunt ſex, in *Ordine Romano*; quia ſic ut in Feria quarta duę, ita tres Feria 6. & quatuor in Sabbato legendę erunt; ſed, relicta una Feriæ ſextę, translatæ ſunt alię duę in Sabbatum, in quo ideo ſex leguntur. *Rupert libro 3. cap.* 8. quarum ultima ſemper eſt de tribus pueris in fornace, quia per fornacem illęſi tranſire debent Ordinandi, inquit *Alcuinus*; cui lectioni additur in fine Hymnus trium puerorum ex *Vualafr. c.* 22. Orationes autem in eodem Sabbato, ſine ſalutatione cum genuflexione dicuntur, excepta ultima de camino ignis *Ordo Roma.* ad indicandum, quòd tres pueri noluerunt adorare Statuam Regis, *ex Alcu.*

5 His in communi de quatuor temporibus prelibatis, jejunium Hyemale fit in 3. hebdom. Adventus, ſecundum Rom Eccl. *Micr. c.* 27. & dicitur eiuſdem Auctor Leo l. 76. *dict. hujus*, atque in hoc Sabbato tantum ordinationes habitę ſunt à Sancto Petro uſque ad Simplicium Papam, qui deinde in Februario ordinavit: ut nimirum cum Chriſto naſcente Ordinandi ab Eccleſia gignerentur, *Amalar. libro* 2. *c.* 1. tum in Sabbato tantum, quia à Deo eſt ſanctificatum *ex Auguſt. ad Ianuarium*, *citato ab Alcuino in hanc cauſam*, tum nonniſi cum jejunio, & orationibus multi in Miſſa ex *Act. Apoſt.* 13. ubi ſegregati ſunt Paulus, & Barnabas miniſtrantibus illis (hoc eſt, Miſſam facientibus, ut ex Gręco patet) & jejunantibus, *ieiunantes*, inquit Lucas, *& orantes imponenteſque eis manus*, ideſt, conſecrantes, *dimiſerunt illos*, *ut Leo I. explicat*, *ſcriben ad Dioſcor. Alexand. Epiſcopum.* Gelaſius autem dicitur primus, qui extendit ordinationes ad alia tempora in eorum Sabbatis. *Micrclog. capit.* 24.

6 Dominica poſt Sabbatum Ordinationis dicebatur Vacans, *ex Microl. c.* 29. quia putabatur ejuſdem Officii cum Sabbato, & inde Evangelium hujus Dominicę quartę eſt idem ac pręcedentis Sabbati; quod in temporibus etiam, quę accidunt in Vere, prima hebdomada Quadrageſimę obſervabis. Sabbato enim, & Dominica ſequenti legitur idem Evangelium Transfigurationis Domini: in aliis autem Quatuor temporibus, Dominicę ſequentes alia ratione ſe habent; nam in Pentecoſte variatur Evan-

gelium

gelium propter Octavam illius. in Autumno item, ob inſtabilitatem quatuor temporum, quæ non habent certam hebdomadam, ut ſuo loco videbimus.

7 Introitus, Graduale, & Communio Dom. 4. Adventus ſumpta ſunt de Feria quarta præcedenti; ne ſcilicet Officium Dominicæ proprium contingat eo anno omitti, quo Vigilia Nativitatis Domini in Dominica quarta occurrit, inde Vacans Dominica, ideſt, ſine Officio proprio fuit olim appellata.

De Natali Domini, & Feſtis ſequentibus; III.

1 Vigilia Nativitatis habetur *in Ordine Romano*, non habet *Alleluja* niſi in Dominica, ob memoriam Reſurrectionis, *Gemma libro* 4. *cap*. 103. quod ſi fiat Commemoratio Dominicæ, non tamen ejus Evangelium legitur in fine; quia in præcedenti Sabbato fuit lectum, ut dicitur *parte* 1. *Rub. titulo* 13. *num*. 2.

* Si vigilia Nativitatis Domini venerit in Dominica, Miſſa cantanda erit poſt Horam Tertiam, & poſt aſperſionem aquæ benedictæ; quia eo die non jejunatur: & licet aliud videatur preſcribi in *Rub. gener. p.* 1. *tit*. 15. *num*.2. ibi *quamvis dies ſint ſolemnes*: de iis tamen intelligitur, in quibus & jejunatur, & duæ cantantur Miſſæ de Feſto, & de Feria, quæ huic Dominicæ non conveniunt. * Dicitur *Credo* in hac Vigilia ſi venerit in Dominica: quod aliàs docuimus, ratione Dominicæ.

2 Natalis Domini, de quo *Clemens lib*. 5. *cap*. 13. *Conſt*. ita dictus eſt *in Ordine Romano*, quia in eo natus eſt Chriſtus *Iſidor. lib*. 1. *de divin Offic. cap*. 25. habet certum diem, non mobilem, ut Paſcha; quia *ex Aug*. noſſe oportet, diem Natalem Domini non in Sacramento celebrari, ut Paſcha: ſed tantum ad memoriam, quod natus ſit: in Paſchate alia ſunt myſteria, Azymorum, Feriæ ſextæ, Sabbati, &c. Ita *Alcuinus Flaccus*. Natus autem eſt die Dominico, *ex Synod 6. cap*. 8.

3 Tres Miſſę celebrantur, *ex Decreto Theleſphori*. duas autem tribuit eidem, *Ruper. lib*. 3. *cap*. 17. ob duas generationes Chriſti ex Patre, & ex Matre: ſed fortè *Rup*. loquitur eo ſenſu, quòd ille decrevit eas celebrari de nocte, ante Horam tertiam, ſignificat autem, quod Chriſtus natus eſt in ſalutem eorum, qui ante legem, qui ſub lege, & qui in Evangelio extitere: *Gemma lib*. 3. *cap*. 104.

4 Ante Laudes. Prima eſt dicenda *Microl. cap*. 34. qui & ideo addit, quòd omittebatur tunc, *Ite Miſſa eſt*, ne diſcederet populus. *Te Deum*, dicitur ante Miſſam, *Gemma lib*. 3. *cap*. 117. contra quoſdam apud *Durand. lib*. 6 *cap*. 13. De Pręfatione, & Communicantes, diximus ſupra *prima part. tit* 12. *numero* 2. & 5. De ultimo item Evangelio tertię Miſſę, *ibidem tit*. 13. *numer*. 2. Jubetur autem omitti purificationem in prima, & ſecunda Miſſa, *ex Innocentio Tertio cap. ex parte, de celebr. Miſſarum*. Vide *ſupra* 3. *part. de defectibus tit*. 9. *numero* 4. & adde, neque purificatorio tergendum eſſe Calicem, niſi in fine tertię Miſſę; * neque omittendas eſſe eas preces, quę in purificatione Calicis, & digitorum ablutione recitari ſolent. memento quoque, ut in vaſe, non in Calice, fiat purificatio digitorum, ex dictis, *tit*. 9. *num*. 4.

Verum in prima Miſſa ſolemni, hauſto diligentius ſanguine de Calice, Subdiaconus illum deferet ſine Purificatorio ad credentiam de more: ubi ſuppoſita ſaltem palla decenter ſervabitur uſque ad ſecundam Miſſam; vel certè relinquetur cum corporali extenſo ſuper Altare prope Tabellam ſecretarum, ne impediat incenſationem Altaris faciendam in Laudibus: & hoc poſtremum mihi magis placet.

5 *Francol. de temp. Hor. Canon cap*. 40. *num*. 2. monet celebraturum primam Miſſam in nocte, ut ſit ille jejunus per horas circiter ſex ex quadam congruentia, quod ſi celebraturus ſit ante mediam noctem, ex privilegio, vel legitima conſuetudine, verè non diſpenſatur in jejunio neceſſario ad Miſſam; ideo à pridiana media nocte jejunet, neque in Miſſa Vigiliæ ſumat purificationem; & eo caſu ſi in prima Miſſa noctis ſumeret purificationem, immo & cibum ante mediam noctem, poſſet celebrare ſecundam, & tertiam Miſſam Nativitatis Domini. Favet communis doctrina Theologorum.

6 Cęterum probabilem ſententiam, & ſecuram putat *Suar*. 3. *parte diſp*. 86. *ſect*.

4 poſ-

4. poſſe in nocte hac celebrari tres Miſſas privatis ſimul poſt mediam noctem, quia nullo jure prohibetur: nec abnuo, ſi cauſa adſit majoris numeri Sacerdotum, minoriſque numeri Altarium, & ejuſmodi, ſi minus omnes celebrare commodè poſſint, oppoſitum docet *Francol. prima p. cap. 39. n. 20.* ubi *multos citat* Doctor. quorum eſt communior ſententia, lege *Bonac disp. 4. quæſt. ult. punct. 9. num. 5.* ubi etiam docet *punct. 11. num. 10.* non teneri Parochum ad tres Miſſas celebrandas, niſi adſit ſcandalum, certè, qui unam tantum facit, vel primam, vel tertiam facere debet; & tertiam potius, cujus Oratio cum Officio concordat.

7 In Feſto Sancti Stephani, quo ille obiit, *ex Baron in Martyrolog.* contra *Durand. libro. 7. cap. 21.* legitur Evangelium de Abele Protomartyre totius mundi, *Gemma libro 3. cap. 107.* & quia dicitur, *lapidas eos, & relinquetur vobis domus deserta, &c.* quod in ore Stephani fuit cauſa martyrii *Act 6.* meminit *Clement in Conſtit.* hujus, & ſequentium Feſtorum cum Natali Domini, *libro 8. cap. 39. & Roman. Ordo*: in quibus habuere ſermones antiquiſſimi Patres.

8 Feſtum Sancti Joannis, ut filii Virginis ſequentis ventrem, quæ his diebus genuit Chriſtum; vel quia de Pathomo hac die rediit: vel quia Eccleſia ejus nomine dedicata fuit *Gem. libro 3. cap. 13.* cum obierit ille, *S. Hieron. in Breviario & die 13. Junii*, ait *Gemma auctor ibidem* Præfatio dicitur de Nativit. quia majoris eſt dignitatis: & ita habetur in antiquioribus Miſſalibus.

9 Feſtum Innocentium antiquius eſt Origene, qui eodem *homil. 3. Matth* non admittit cantica lætitiæ, quia deſcenderunt in limbum, *Microl cap. 36.* In Dominica verò, & Octava dicuntur, ob cauſas allatas ſupra.

10 Officia Miſſarum, à Vigilia Nativ. uſque ad Domin. infra oct. ejuſdem incluſivè, habetur in *Antiphonario, & Sacrament Gregor.* Orationes tamen ſecundæ, & tertiæ Miſſæ Nativ. ſunt Ambroſianæ, *ex Pamelio*.

11 Dominicæ infra Octavam Nativitatis reperitur veſtigium apud *Microlog. cap. 37.* etiamſi dies ipſa non ſit Domica, & citat Introitum, *Dum medium ſilentium*, Oratio prima Domin. hujus eſt ambroſiana *ex Pamelio*.

12 Octavæ Nativ. & Circumciſ. meminit *Maximus Taurin. in homil. & Ordo Rom.* Oratio *Deus qui ſalutis æternæ*, eſt apud *Microl. cap. 39. Pamelius* docet Miſſæ Oficium, licet legatur *in Antiphon S. Gregor.* eſſe tamen eo poſterius Aliqui faciunt Auctorem Feſti Circumciſionis Juonem, qui de eo ſermonem habuit.

13 Octavarum etiam Sancti Stephani, & S. Joannis, *Amalar. libro 4. cap. 37.* ſcribit Officia.

14 Vigilia Epiphaniæ habetur *in Ordine Romano*, in qua non jejunatur ex *Concil. Turon n. 2. c. 13.* ob Nativitatem Domini. Evangelium legitur anticipatè, quod accidit poſtridie Epiphaniæ, ex *Martirolog. 7. Januarii.* * ſi venerit in Dominica, dicitur, *Credo*, ratione Dominicæ.

15 Epiphania, ſeu Theophania, id eſt, Apparitio Chriſti, ex *Ordine Romano*, continet Miracula, Stellæ Magorum, Baptiſmi Chriſti, aquæ in vinum mutatę, & quinque milium ſatiatorum *ibid.* meminit *Sanctus Clemens lib 5. Conſtitut. cap. 13.* Poſt Evangelium publicatur Paſcha, ex *Concilio Aurelianen. 4. can. 1.* ut proximè determinetur Dominica Septuageſimę, quæ eſt prima dies ex mobilibus. Epiphania Magorum Anno Primo Chriſti contigit, Feria ſexta; & off. Miſſæ habetur *in Antiphon et Sacram. Gregoriano.*

16 Dominicæ infra Oct. cum Introitu, *In excelſo throno* meminit *Amalar. lib 4 cap. 33.* quę ſi contingat, ut in Rubricis Breviarii, in Sabbato pręcedenti celebrari, duas tantum in Miſſa Orationes admittit, more Dominicarum infra Octavas; quod idem fit in Dominica infra Octav. Nativ. in qua fiunt tantum commemorationes de Octavis. Officium Miſſæ habetur *in Antiphonario*, & *Sacramentario S. Gregorii*; ſed Oratio, eſt Ambroſiana ex *Pamelio*.

17 In Octava celebrari Baptiſmum Chriſti in Miſſa, docuit *Amalar. cap. 34.* Baptizatus autem fuerit feria 6. ex *Ciaconio in vita Chriſti*, ſed *Durand. lib. 6. cap. 28.* feria 3. baptizatum probat. Orationes habentur *in Sacramentario Gregoriano*.

18 Dei Feſtis duplicibus, & alis, quid agendum ſit infra Octavam Epiphaniæ, pendet à Rubrica Breviarii, ubi nos etiam cauſam redemus deſumptam ex Officio, non ex Miſſa.

De Dominicis poſt Epiphaniam uſque ad Septuag. IV.

1 IN Rubricis Breviarii proprius locus eſt quærendus: Cur ſex tantum Dominicæ intercurrant ab Epiphania uſque ad Septuageſimam: Miſſa enim ſequitur Officium; & ideo de Miſſa tantum, quæ hoc loco notatu digna ſunt, indicemus.

2 Poſt Epiphaniam variatur Introitus cum ſuis acceſſoriis, Graduali, Offertorio Communione, in primis tantum tribus Dominicis: & hoc triplex officium (ita loquuntur antiqui) Dominicalis Miſſæ ſignificat tres annos predicationis Chriſti, *Gemma lib. 3. cap.* 110. ut rectè poſt Octavam Epiphaniæ, in qua baptiſmus Chriſti celebratus fuit, repræſententur. Officium Miſſæ harum trium Dominicarum habetur *in Antiphonario, & Sacram. Gregoriano*.

3 Hinc eſt, quod ſecundæ Dominicæ Miſſa dicitur ſemper ante Septuageſimam, ſaltem in Sabbato, vel alio die præcedenti, ut congruo tempore legatur Evangelium de aqua in vinum mutata, quod eſt initium miraculorum Chriſti, ſicut in tertia quoque Dom. legitur Evangelium de leproſo, qui *ex S. Hier.* fuit primò curatus à Chriſto. *Durand. lib. 6. cap.* 19. notat in oratione Dominicæ 2. fieri mentionem de pace, *& pacem tuam noſtri concede temporibus*, quia in eadem Dominica S. Gregor. conciliavit, pacem in Urbe, & Orbe, eſt tamen Oratio Ambroſiana, *ex Pamelio*, tranſlata in hunc locum à S. Greg.

4 In ultimis verò tribus Dominicis 4. 5. & 6. poſt Epiph. Introitus, & acceſſoria ſunt eadem, quæ habentur in tertia Dominica, ut *in Antiphonario Gregoriano*: & ratio eſt, quia ſępius transferuntur poſt Pentecoſtem, quo loco mutuò ſumunt Introitum, & acceſſoria, ſcilicet Graduale, Offertorium, & Communionem; à Dominica 23. poſt Pentecoſtem, ut cum ea ejuſdem ferè rationis tunc eſſe videantur. quia ergo ſunt Dominicæ vagæ, non habent ideo certum introitum, nec proprium Officium, & exceptis Orationibus, Epiſtolis, & Evangeliis. Orationes autem Dominicæ, & tertię, & quartę ſunt Ambr. *ex Pamelio*.

5 Dominica ſexta poſt Epiphaniam deſiderata fuit uſque ad Pium V. ſed Oratio tamen habetur *in Sacramentario Gregoriano*.

De Dominicis à Septuageſima uſque ad Fer. 4. Cinerum. V.

QVadrageſimę ritus antiquior eſt, quam pręcedentium Dominicarum nam ab Apoſtolis tradita eſt, *ex Ignatio epiſt.* 8. & à S. Petro Romę inſtituta fuit, *ex Radulph. propoſ.* 16. & ideo à Quadrageſima ordimur in hoc titulo, à qua reliquę Dominicæ pendent.

2 Quinquageſima tribuitur Teleſphoro, *ab eodem Radul. ibid. diſt. 4. cap. ſtatuimus.*, cui etiam Quadrageſimam tribuit *Ruper. lib. 1. cap. 9.* fortè ille decreto firmavit, ut ait *Baron. Ann. 136. & 154.* Sexageſima, & Septuageſima erant in uſu tempore Gelaſii I. *ex Azor. lib.* 10. *cap.* 16.

3 Quadrageſima ſemper contingua Paſchati fuit, non Epiphaniæ, quo die baptizatus Chriſtus receſſit in deſertum ad jejunium quadraginta dierum: unde *Tertull. adu. Pſychicos c.* 13. nominat jejunium Paſchatis, quod nos Quadrageſimale, ut notat *Baron. Anno 57. num.* 194. Tres autem cauſas affert *Honor. in Gemma lib. 3. cap.* 45. ut proxima paſſione Chriſti compatiamur eidem; ut item inverno tempore libido faciliùs concitata reprimatur, & ut ſicuti Hebręi ſtatim ac poſt quadraginta annos in terram promiſſionis intraverunt; & de captivitate Babylonis reverſi ſunt, celebraverunt Paſcha; ita & nos, peracto labore Quadrageſimali cum Chriſto Paſcha celebremus. addit quartam *Durand. lib. 6. cap.* 28. ut lactucis agreſtibus jejunii Quadrageſimalis comedamus Agnum Paſchalem, ideſt, Euchariſtiam in Paſchate: quinta fuit *S. Iſidori lib. 2. cap.* 36 ad ſignificandum, vitam noſtrā laborioſam egere Chriſti paſſione pro tolerantię exemplo, & opeideo conjunctim utrumque celebrandum eſt.

4 A numero dierum, vel à numero hebdomadarum ſumitur apud Auctores Sacro-

crorum Rituum ratio harum Dominicarum. A numero dierum, *Ordo Roman.* Septuageſimam definit, quaſi curſum ſeptuaginta dierum uſque od Sabbatum in Albis, cujus Miſſa incipit, *Eduxit Dominus populum*, ut recolamus, inquit, *Alcuin.* ſeptuaginta annos captivitatis Babylonicæ, & noſtræ, quę in ſeptennio hujus vita tranſigitur, & finitur in Sabbato, ideſt, requie. unde infra Octavam Paſchę unum *Alleluja*, cum Graduali uſque ad prędictum Sabbatum (Graduale namq; diximus lamentum ſignificare) adhuc cantatur ante Evangeliuum, *Gemma lib.* 3. *cap.* 38.

5 Sexageſima continet dies ſaxaginta, uſq; ad Feriam quartam Paſc. cujus Miſſa incipit, *Venite benedicti*, *Ordo Romanus* ut per ſex quaſi dies, quibus Deus operatus eſt in creatione mundi, & nos operemur bonum, ait *Alcuin.* juxta decem Prędcepta legis, uſquequo nobis dicatur Venite benedicti, & prędſertim nos monet *Honor. in Gemm. cap.* 59. ut operemur ſex opera miſericordię; de quibus *Matt.* 25. ſimul cum Decalogo, ſex enim decies componunt ſexaginta.

6 Quinquageſima conſtat diebus quinquaginta, uſque ad diem Paſchę *Ordo Rom.* ut per quinque ſenſus, Decalogo obſervato Jubilæum remiſſionis conſequamur in Paſchate. Quinquagenarius enim numerus Jubilęi eſt. Hęc *Alcuin.*

7 Quadrageſima currit uſque ad Cęnam Domini, & Paſcha myſticum per quadraginta dies; *Ordo Rom.* ut virtus Decalogi per quatuor Evangelia impleatur, *Alcuin.*

8 Alii, & melius, à numero dierum Jejunii ſumunt harum Dominicarum rationem. nam Quadrageſima habet quadraginta duos dies abſtinentię à carnibus &c. uſque ad Paſcha, quaſi per quadraginta duas generationes veniamus ad Chriſtum, cum Matthęo *cap.* 1. ut ait *Hieron. citatus à Durand. lib.* 6. *cap.* 32. quod ſi velis numemerare tantum veri, & proprii jejunii dies, demptis Dominicis, erunt tringinta ſex, hoc eſt, decima anni pars, conſtat enim annus diebus 365. *Alcuin.* Eoſdem autem triginta ſex dies ante, Paſcha ut jejunarent alii, demptis non modo Dominicis ob Reſurrectionem Domini, ſed etiam Feriis quintis (quę Decreto Melchiadis *Epiſt. ad Epiſ. Hiſp. cap.* 3. *& habetur de Conſecr. diſtin.* 3. *ieiunium*, ob Cęnam Domini, & Aſcenſionem, Feria quinta celebratas, exceptæ fuerant à jejunio) indixerunt jejunii caput à quinquageſima eoſdem etiam ut jejunarent alii; demptis preterea Sabbatis, ex *Conſtantinop.* 6. *can.* 55. in ſignum futuræ noſtræ quietis, anticipaverunt jejunium à Sexageſima.

9 Additi ergo ſunt poſt S. Gregor. quatuor dies jejunii, ut ait *Baron.* Anno 57. à Fer. 4. Cinerum ad Dominicam, nimirum tempore Caroli Magni, & Steph. Papę, quo editus dicitur Ordo Romanus plenior, quàm antea; quod opinatur *Carolus Novarien. Epiſc. in Comment. ſuis Canon.* ut non modò decima anni ſolveretur Deo: ſed ut jejunium quadraginta dierum Chriſti integrè imitaremur, quod ſecuti alii, qui in Cęna Domini, & Sabbato Sancto non jejunabant, à Quinquageſima cępere jejunium. Alii idem obſervare volentes (demptis, ut diximus, Dominicis, & Feriis V.) à Sexageſima jejunio initium dederunt. Alii denique, (ſublatis à jejunio etiam Sabbatis, ut ſupra) à Septuageſima jejunium ſunt exorſi. Hæc ferè omnia *ex Epiſtola Caroli Magni ad Alcuinum*: nimirum: ut quadragenarius jejunii numerus à Chriſto, Moyſe, & Elia comprobatus conſummationem noſtram aptè ſignificet: quę conſiſtit, tum in denarii perfectione nobis promiſſi, tum in laboribus hujus mundi à quatuor ventis delineati, & in Corporis noſtri ex quatuor elementis compoſiti, per anni quatuor varia tempora, exercitatione, S. Iſidor *lib.* 2. *cap.* 36.

10 *Gratianus de conſ. diſt.* 5. *Quadrageſima*, facit auctorem S. Gregorium additionis quatuor dierum a Fer. 4 Cinerum uſque ad Dominicam; qui conciliari fortaſſe poſſet cum *Baronio* negante ſupra; quod nimirum S. Gregorius nondum addiderat quatuor hos dies, quando Homiliam habuit ad populum, ex qua *Baronius* negat ab eodem additos eos fuiſſe: deinde verò, antequam obierit eos addidit ille, ut eſſent quadraginta jejunii dies, quod affirmat *Gratianus*, & indicant *Microl. cap.* 49. *& Pamelius*, qui volunt Officia quatuor dierum additorum eſſe Gregoriana, & verè habentur *in Antiphonario*, *& Sacramentario Sancti Gregorii*, niſi & hæc à poſterioribus addita fuiſſe dicamus

11 Sed jam Quadrageſima noſtra conſtat diebus quadraginta ſex; quid ergo habet

bet myſterii, *Honor. in Gemma libro. 3. cap. 41.* docet, quadraginta ſex annis ædificatum fuiſſe tempum, Io. 2. ideſt, Corpus Chriſti, *ibidem* & hoc modo explicat. nam duodecim annorum erat Beata Virgo, quando Chriſtum peperit; vixit autem Chriſtus anni 34. & mortuus reſurrexit ergo Corpus Chriſti, cujus mater fundamentum fuit, ædificatum fuit quadraginta ſex annis dirutum fuit in morte; & reędificatum in reſurrectione; nos quoque, ait ille; ędificemus noſmetipſos templum Domino quadraginta ſex diebus jejunii Quadrageſimalis. *ibidem* docet nomen, *Adam*, conſtare literis Græcis, quæ faciunt numerum, more Græcorum quadraginta ſex; quod *Auguſtini eſt tract. in Ioann. libr.* 10. reformemus itaque his diebus quadraginta ſex veterem hominem in bonis. Hęc ille argutè.

12 Maximè verò omnium mihi placet, *Ruper. Abbas. lib.* 4. *cap.* 2. qui has Dominicas ordinat ratione Hebdomadarum uſque ad quartam Dominicam Quadrageſimę quæ dicitur, *Lętare*, & eſt Paradiſi propria quædam imago Septuageſima, inquit ille, dicenda eſt quia per ſeptem hebdomadas ad illam, *Lætare*, pervenitur. Sexageſima, quia per ſex. Quinquageſima, quia per quinq; Quadrageſima, quia per quatuor: hoc eſt per ſeptem ętates mundi ad cœleſtem gloriam, per ſex ętates ad gratiam Redemptionis noſtræ Fuſius ille. Dominica verò, *Lætare*, eſt lętitię; unde eo die convivium legitur à Chriſto celebratum, Io. 6. quod eſt imago Paradiſi, ſemel & iterum dicitur, *Lętatus ſum in his, &c.* ad Miſſam adhibentur Dalmaticæ, quæ ſunt lętitiæ, 1. *part. tit.* 19. *n.* 6. & præterea (quod tamen ad communem Miſſam non ſpectat) in argumentum lętitię, Papa eo die defert in manibus auream Roſam, de qua lege *Duran. libr. 6 c.* 53.

13 Omittuntur à Septuageſima Cantica lętitiæ, *Gloria in Excelſis, & Alleluia.* dicitur, *Tractus,*] ideſt, luctus, vt docuimus *in* [*Rubric. general. pr. par.*] *loci ſuis* cauſa męſtitiæ, *ex Ord. Rom.* Officia verò trium harum Dominicarum habentur in *Antiphonario*, *& Sacramentario Gregoriano.* quòd ſi Septuageſima venerit ante Purificationem, ſecunda, & tertia Oratio non mutantur, ita vt ſecunda ſit de Beata Virgine, cuius partus adhuc celebratur. Idem que fiat in ſexageſima, & Quinquageſima.

14 In Ferijs autem omittitur, *Tractus*, quia luctus ſolemnis eſt in concurſu populi tantum faciendus, vt mox dicemus.

15 In collecta Sexageſima occurrunt duo præter regulas ordinarias Alterum eſt, quod dicitur Collecta de S. Paulo ſine Collecta de S. Pietro, qui in Feſtis eorum, & commemoratione per annum nunquam dividuntur, vt patet. Alterum eſt; quod licet in prima collecta fiat mentio de S. Paulo tamen in oratione, *Acunctis*, abhuc fiat de eodem commemoratio, contra illud, quod habetur ſupra de Miſſa Votiua Apoſtolorum, quæ excludit, Orationem, *Acunctis.* ſed nota nouum titulum Stationis, quæ, vt in Miſſali dicitur in Sexageſima, eſt ad S. Paulum: & item nota, quod nominat Eccleſia Sanctum Paulum occultiori nomine, *Doctoris Gentium*. Titulus autem Stationis non eſt Feſtum, neque commemoratio, neque quid votivum: at regula illa, *de eodem bis non fit in eodem Officio*: valet in Feſtis, commemorationibus, & votiuis; non in titulo Stationis, & occulto præſertim nomine, vel tacito; verbi gratia, Apoſtoli cognomine in noſtro caſu; quæ ſicuti in Officio non excludunt commemorationem communem, ita neque in Miſſa, Orationem, *Acunctis*; nequæ, vt alia diximus, coreſpondet ſufragijs communibus Officij Diuini. Simile quid habemus in Feria quinta Dominicæ tertię Quadrageſimæ, in cuius Collecta nominantur quidem SS. Coſmas, & Damianus, (tacito fortaſſe hac de cauſa cognomine, *Martyrum*, quia de iiſdem ibi fit mentio titulo tantum Stationis) ſed inde neque in Officio, neque in N. Orationis. *Acunctis*, in propria eorum Eccleſia, omitti ideo debet conſueta commemoratio eorumdem tamquam Martyrum inter ſuffragia communia, & tanquam Titularium Eccleſiæ propriæ.

De Feria quarta Cinerum, uſque ad Dominicam de Paſſione. VI.

1 Feria quarta Cinerum, ſeu dies Cinerum, ut *Maximus Taurin. ait. n. homil.* non eſt caput Quadrageſimę; & ideo adhuc Veſperæ non cantantur manè, ſed initium penitentię eſt; unde & Cineres capiti imponuntur benedicti, *ex Ordine Rom.* ut recordemur originis, & fini noſtri, *ex Rupert. libro 4. capit.* 10. Porrò in hac ipſa Feria 4. cępit Chriſtus jeiunare, qui Feria tertia baptizatus eſt, ut rectè probat *Durand. lib. 6. cap.* 28. & die 16. Februarii Feria ſecunda jejunium perfecit, ut docet *Torniellus noſter, tomo ſecundo Annal. ſacrorum Anno* 4081. *numer.* 7. cum ſine dubio illud incęperit die ſeptima Ianuarii poſt baptiſmum; qui accidit die ſexta Ianuarii.

Rubricę Cinerum ſunt.

2 *Ante Miſſa benedicuntur Cineres* a *facti de ramis Olivarum, ſive aliarum arborum pręcedenti anno benedictis, hoc modo.* b *Finita Non, Sacerdos indutus pluviali violaceo, vel* c *ſine caſula cum miniſtris* d *ſimiliter indutis* e *procedit ad benedicendum Cineres in vaſe aliquo,* f *ſuper Altari poſito, & primo cantatur à Choro Antiphona, Exaudi, &c.*

a *Facti de ramis olivarum.* Ut ſicut Cineres ad humiliationem diſtribuuntur, ita & per humilitatem ſpem habeamus futuræ gloriæ, quam deſignavit proceſſio Palmarum. Cineres itaque ſunt reliquiæ glorię Chriſti, & quaſi ſemen gloriæ noſtræ, debent autem eſſe aridi: non in modum luti, ut declaravit ſacra Rituum Congregatio 23 *Maii* 1603.

b *Finita Nona.* Quia Miſſa in diebus ieiuniorum cantanda eſt poſt Nonam *in par. Rubr. tit.* 15. *num.* 2. præparantur Thuribulum, Navicula, vas aquæ in angulo Altaris *Caremon. Epiſc. libr.* 2. *cap.* 19.

c *Sine caſula.* Ut habetur 1. *parte tit.* 19. *num.* 4. aſſumit autem Pluviale, ut *ibidem num.* 3.

b *Similiter indutis.* Et quidem ſine Dalmaticis; in Eccleſiis autem pręcipuis cum Planetis plicatis; in aliis minoribus Alba amicti miniſtrent, *uti* 1. *parte tit.* 19. *nn.* 6 & 7. ſinè manipulis, *Caremon. Epiſ. lib.* 2. *cap.* 17.

e *Procedit ad benedicendum.* De Saccriſtia ad Altare; Acolythique tantum præcedunt cum candelabris accenſis. Miniſtri pares Celebranti procedent, quia Pluviale habet, *ex Caremon. Epiſc. libro.* 1. *cap.* 15. *in fine.*

f *Super altari.* Hoc eſt, in cornu Epiſtolæ, *Cęrem. Epiſc. libro* 2. *c.* 19. ita, ut ſi vas inter Miſſale, & cornu. Celebrans oſculato Altare in medio, accedit ad librum ubi ſtans inter utrunq. Miniſtrum, *Carem. Pap. libro* 2 *ſect.* 1. *cap.* 29. & 41. quia Pluviale habet, legitur Antiphona, *Exaudi, &c.* quę cum ſequentibus habetur *in Antiphonario Gregoriano.*

3 *Deinde Sacerdos in cornu Epiſtola, non vertens ſe ad populum, dicit, &c.*

Adde: manibus junctis, & dum benedicit manu dextera Cineres, Diaconus elevat à dextris fimbriam anteriorem Pluvialis, & ideo ſtare debet illi à dextris, non poteſt cum ut diximus.

4 *Poſtea celebrans,* g *impoſito incenſo in Thuribulo, ter* h *aſpergit Cineres acqua benedicta, dicendo Antiphonam,* i *Aſpergens ſine cantu, et ſine Pſalmo, et* l *ter adolet incenſo. Deinde* m *dignior Sacerdos ex Clero accedens ad Altare imponit Cinerem Celebranti* n *non genuflexo. Si verò non adſit alius Sacerdos,* o *ipſemet Celebrans genibus flexis coram Altare, ſibi ipſi Cineres imponit in capite, nihil dicens, et cantatur ſtatim à Choro Antiphona.*

g *Impoſito incenſo in Thuribulo.* De more, & cum benedictione, miniſtrantibus

bus Diacono, & Thuriferario.

h *Aſpergit*. In medio, à dextris, & à ſiniſtris Cinerum, delato vaſe aquæ ab altero ex Acolythis, & aſpergillo ſine oſculis dato Diacono, qui deinde cum oſculis tradit Celebranti.

i *Aſperges*. Totum verſum dicit, & nihil præterea.

l *Ter adolet*. Eodem modo, quo aſperſit.

m *Dignior Sacerdos*. In ſuo habitu, ſive ſtola cum habitu Chorali. *Car. Epiſc. cit.* ſtans imponit Cinerum dicens: *Memento homo quia pulvis es, &c. Ordo Roman.* At, ſi cinis eſt, cur dicitur pulvis? *Gen.* 18 Dicebat Abraham, *cum ſim pulvis, & cinis*, cinis enim mixtus pulvere inutilis eſt, *ex Chryſoſt. homil.* 23. *Epiſt.* 2. *ad Corinth.* diviſim verò utilia ſunt.

n *Non genuflexo*. Stanti quidem, facie verſa ad populum, ſed capite inclinato, imponit autem in formam Crucis *Cærem. Pap. lib.* 2. *c.* 31.

o *Ipſemet celebrans*. Non debet Diaconus imponere Sacerdoti Cineres. Convenit autem, ut genibus flexis coram Altari ſibi ipſi eo caſu imponat, quaſi à Chriſto illos recipiat, cui flectitus omne genu, & ad exemplum humilitatis.

5 p *Sacerdos vero, dum cantatur Antiphona, & Reſponſorium, primo imponit Cineres digniori Sacerdoti, à quo ipſe accepit: deinde miniſtris paratis, genibus flexis coram Altari dicens.*

p *Sacerdos*, Stans, aperto capite, & Diacono tenente à dextris ejus vas. Cinerum, *Cærem. Epiſc. ubi ſupra*. Aperto, inquam, capite diſtribuit Cineres, Candelas, & Ramos, ex Decreto Sac. Rituum Congr. 18 *Julii* 1626.

6 *Poſtea* q *veniunt alii: primo Clerus per ordinem, deinde* r *populus, & genibus flexis ante Altare ſingulatim recipiunt Cinerē à Sacerd ut dictum eſt de miniſtris. Completa, Cinerum impoſitione Sacerdos dicit, Dominus vobiſcum.*

q *Veniunt alii*. Cum debitis reverentiis Altari, & Celebranti, ante & poſt, & manibus junctis.

r *Populus*. Extra gradus Altaris ad Cancellor populus congruentius recipit Cineres: fęminis etiam non ſupra velum, ſed ſupra Capillos dantur Cineres, ſi fieri poteſt commodè; ne benedictus cinis ſupra velum deperdatur.

In fine diſtributionis ante Orationem *concede*, tergat digitos Celebrans in Angulo Altaris, *Cæremon. Epiſc. loco citato*, cum aqua, & mica panis. Deinde dicitur Miſſa, in qua hec ſunt propria.

7 Graduale dicitur cum Tractu, *Domine, non ſecundum peccata noſtra, &c.* non *ex Ord. Rom.* ſed ex noſtra devotione, inquit, *Microl cap* 50. quod repetitur in Feriis ſecundis, quartis, & ſextis. *Idem ibidem* cur in aliis Feriis? quia in prędictis tantum erit populi concurſus ad luctum ſolemnem, quem ſignificat *Tractus*: & eſt *in Antiphon Gregor.* * eadem ratione, qua in iiſdem Feriis dicuntur Officium Defunctorum, Pſalmi Graduales, & Pœnitentiales: quia nimirum lætitia Dominicæ minui debet ſtatim in Feria 2. tum in 4. venditus fuit Chriſtus, & in 6. fuit Cruci affixus

Pręfatio Quadrageſimalis ex Pelagii Decreto quotidie dicitur *Microl. loco citato* etiam in Dominicis *Gemma libro* 4. *cap.* 117. quamvis non jejunemus, contra quoſdam quos confutat *Durand. loco citato*.

8 Duplex Oratio in fine Miſſæ additur cum humiliatione; *Humiliate capita, etc. Amalar. libro* 3. *cap.* 37. Vide ſupra 2. *part. Rub. tit.* 21. *num.* 2. ſed non in Dominicis, in quibus communio fiebat populi, cujus loco ſucceſſit in Feriis Oratio illa duplex: unde & in iiſdem humiliatio eſt omittenda. *Microl c.* 51. Orationes autem Miſſę ſunt eędem, quę *in Sacramentario Gregoriano*.

9 Ferię quintę feſtivę habitę ſunt à S. Silveſtro ſucceſſore S. Melchiadis; & ideo non habuere officia propria à Sancto Gregorio Primo Gregorius deinde dictus Iunior, ideſt II. & Officia propria & Miſſas, (quę addita ſunt Antiponario & Sacramen. Gregor.) iiſdem diſtribuit, *Vualafr. cap.* 20. immo *ex Baronio Anno* 731. jejunium iiſdem inſtituit in Eccleſiis iiſrin quibus adhuc non agebatur, & ideo Evangelia ferè omnia, quintis feriis aſſi-

gnata,

gnata, communia, ſunt alijs diebus extra Quadrageſimam.

10 In Sabbato Cinerum idem, eſt Officium Miſſę, quando in præcedenti Feria 6. quia poſterius eſt Sancto Gregorio, *ex Microl. c. 49.* cum Oratione tamen diuerſa *in Sacramentario Sancti Gregorij*.

11 * In Dominica prima Quadrageſimæ nihil occurrit notandum, niſi quòd ea contingit aliquando die 16. Februarij vt *in Tabula IX. Calendarij noſtri perpetui* & ea ipſa dies eſt, *ex Auguſtino Torniello in Annal.* qua Chriſtus. teſtatus fuit, vt in Euangelio Dominicę..

12 Ferię Quatuor Temporum, ex decreto Gregorij. VII. tanquam a maioribus eò tempore inſtitutæ, habent Officia *in Sacramen. S. Gregorij, & Lectionario S. Hyeronimi*. de quibus ritibus vide, quæ diximus, ſupra de Aduentus Quatuor temporibus, ubi cur Evangelium 2. Dom. Quadrageſ. ſit idem, ac Sabbati pręced. indicavimus.

13 Domin. 2. habet Miſſę Offic. non Gregorianum, *ex Microl. c. 24. & 29.* & *ex Pamel.* * Dicta eſt vacans hoc eſt, ſine offic. proprio, nam Introitus, Grad. Offert. & Communio ſumpta ſunt de Fer. 4. præced. Reliquarum Feriarum, & Dominicarum ſequentium Officia partim *in Antiph.* partim *in Sacram. Gregor.* habentur, paucis Orationibus mutatis in aptiores.

14 In Feria 5. Dom. 3. habetur Collecta de SS. Coſma, & Damiano, de qua vide ſup. *tit praced. num.* 15.

15 Ferię 4. Dominicę 4. variatur Miſſa, cui datę ſint duę lectiones, ut in Feria 4. Temporum putant aliqui, ad indicium futurarum in Sabbato ordinationum: ſed hac die fiebat Scrutinium baptizandorum Paſchate, & inter ſeptem Scrutinia hoc erat maximum *Ordo Romanus*. quod Scrutinium non eſt in uſu hodie, ſed tamen Miſſa eadem, in qua Cathecumenis dicitur in Introitu; *Effundam ſuper vos aquam mundam*; & idem repetitur in prima Epiſtola, tum dicitur *Lavamini*, in ſecunda; & in Evangelio cæcus natus nondum lotus Cathecumenum repreſentat, *ex Aug. in Homil. illius Feria*, à qua Feria uſque ad Paraſceven jejunabant quindecim diebus, demptis Dominicis, *ex Rupert. lib. 4. cap.* 18. Cauſas autem Scrutinii in hac Fer. 4. vide apud *Honor. in Gemma lib.* 3. *cap.* 54.

16 In reliquis diebus nihil novi occurrit declarandum uſq; ad Dom. de Paſſione, exceptis Ordinationibus, quæ in Sabbato, *Sitientes*, ita dicto, quia Introitus Miſſæ incipit à verbo, *Sitientes*, conceſſæ ſunt ex Decreto Gelaſii I. *diſtin.* 75. *ordinationis presbyterorum*, de quibus eadem eſt ratio cum aliis Sabbatis Quatuor Temporum, ut ſupra non diximus.

De Dominica de Paſſione, & Hebdomada majori. VII.

1 IN primis Veſperis Dom. de Paſſione velamus Cruces, & Imagines, *ex Carem. Epiſc lib 2. cap.* 30. hoc eſt ante Veſperas; velum autem non debet habere ſecum aliam imaginem; & illud velum quo teguntur Cruces, ſi potius violaceum quam nigrum (album nequaquam) niſi aliud ſtatuatur infra quo ritu ſignificatur, jam Chriſtum non in palam ambulaſſe apud Judęos hoc tempore, & abſcondiſſe ſe, ut in Evangel. Dom. dicitur

2 *Rupert. lib. 5. cap.* 1. probat veriſimiliter in Veſperis Sabbati ante Dominicam de Paſſione coactum fuiſſe Concilium adverſus JESUM; ideò quę meſtitia major convenit eccleſiaſticis Officiis; & hinc in Introitu tacetur *Gloria Patri*, apud quoſdam, inquit ille; ſed *Ordo Rom.* expreſsè omittit ut & nos humilitati ſtudentes omittamus, excelſa noſtra, ait *Alcuin.*

3 Omittitur, etiam *Judica me Deus*, ità *Gemma lib. 4. cap.* 117. & quia Officia hujus Dominicę ſunt media inter dies Quadr. ſequentes de Paſſione, ideò forte dicta eſt *ab Ord. Rom.* Dominica mediana, uti etiam à Gelaſio *diſt. tit. prac. num. 19. citata*.

4 De duabus Orationibus, non tribus, & de Pręfatione de Cruce diximus *in pr. p. Rub. tit. 9 &* 12. teſtatur autem *Microl. cap.* 50. Prefationem de Cruce non dici ſolitam ante Palmas, qui mos duravit uſque ad Pium V. à quo ſtatuta eſt Pręfatio de Cruce ab ipſa Dominica de Paſſione.

5 In Sabbato ante Palmas Officium non eſt Gregorianum, *ex Amalar. lib. 1. cap. 9.* tamen congruum legitur Evangelium, in

quo

quo habetur, quod in craſtinum turbæ obviavere Chriſtó, ergo quæ narrantur initio, contingerunt hac die. Officium miſſæ, hoc eſt, Introitus, Graduale, Offertorium, & Communio, ſunt de Fer 6. præcedenti; quia olim Sabbatum vacans dicebatur, in quo Papa eleemoſynas dabat.

6 Dominica Palmarum, dicta eſt *in Ordine Rom.* Palmarum, ſive Florum, ſive Ramorum, Oſanna, Paſcha petitum, ſive competentium, ideſt, ſimul petentium Symbolum ante baptiſmum, *ex Alcuino*, & Capitularium, quia in hac die lavabantur capita ungendorum in Sabbato Sancto, *ex Iſid. lib* 1. *c.*27 item Hebdomada Maior, *apud Chryſoſt. homil.* 30. *in cap.* 10. *Gen.* quo nomine eam vocat etiam *Cle lib* 8 *conſt.* 39. vel quia in ea maxima parſimonia; vel quia in ea officium maius celebratur, *Ordo Rom.* addit *Micrel cap.* 25 Maiorem dici, ob ſanctiſſimum Dominicæ Paſſionis Sacramentum. *Idem Chryſoſt.* appelat magnum, quia magnæ inquit, & ineffabilia bona in ea contingerunt. Item appellatur, Indulgentiæ, ob penitentes abſolvendos publicè, *Honor. in Gem. lib* 3. *cap.* 72. Item Pęnoſa, & Sancta, ob Chriſti paſſionem, & impios iuſtificatos *Durand. lib* 6 *cap.* 67. Authentica *in Officio Ambroſiano*; & dicitur etiam Vltima *à S Ambroſ. epiſt.* 33. quia vltima eſt Quadrageſimæ.

In benedictione Ramorum Rubricas attende Miſſalis, quibus addemus alias minutiores de more.

7 Completa Tertia: & facta aſperſione aquæ, more ſolito, Sacerdos indutus Pluviali violaceo, vel ſine caſula, cum a *miniſtris ſimiliter indutis*, b *procedit ad benedicendum ramos palmarum, & olivarum, ſive aliarum arborum*, c *in medio ante Altare, vel ad cornu Epiſtolæ poſitos, & primo cantatur à Choro Antiphona.*

Benedictionis Palmarum mentio eſt Anno 877. *apud Baronium ſub. Io. VIII.*

Aſperſio aquæ, de qua Rubr. fit à Sacerdote ſtatim ac venerit ante Altare. Acolythi ante aſperſionem aquæ deponat candelabra ſuper Credentia.

a *Miniſtris ſimiliter indutis*. Hoc eſt: ſimili colore, ſed ſine Dalmaticis, cum Caſulis plicatis, vel in Albis iuxta ſupra dicta *tit.* 19 *num.* 6. & 7. *par.* 1. manipulos autem in hoc caſu Miniſtri portant, quia cantaturi ſunt Epiſtolam, & Evangelium.

b *Procedit ad benedicendum*. De Sacriſtia iam venit Celebrans præcedentibus Acolythis cum Candelabris, ut ante Miſſam, ſine Turifetario, & cum Miniſtris, capite cooperto, hinc inde à latere Celebrantis, ut in ſimili caſu *Cærem. Epiſc. lib.* 1. *c* 15. & *lib.* 2. *c.* 30. & 31. quia Pluviale habet, quare verbum, *procedit*, hoc loco non ſignificat motum localem à Sacriſtia, ſed quod, finita aſperſione, proſequitur benedictionem Palmarum, aſcendendo ad Altare, quod oſculatur in medio, & deinde in cornu Epiſtolę cantando, ut in Miſſali.

c *In medio ante Altare*. Ita *Ordo Romanus*, ſed eſt commodium; quod ad cornu Epiſtolę ponantur Palmę, & rami.

8 Deinde Sacerdos ſtans in cornu Epiſtolæ, non vertens ſe ad populum, dicit in tono Orationis Miſſæ Ferialis, Dominus vobiſcum.

Non diducit manus, ſed junctas eas tenet, etiam ad *Oremus*, & ad Orationes: quia ſumus extra Miſſam; & Miniſtri pares ſint Celebranti, hic inde, ut quando erit opus commodius Diaconus elevet fimbriam Pluvialis à dextris.

9 Poſteà Subdiaconus in loco ſolito cantat ſequentem lectionem in tono Epiſtolæ, & in fine oſculatur manum Sacerdotis.

Eadem prorſus facit, quę pro Epiſtola Miſſę; in cujus fine non tamen defert librum Celebrantis ad cornu Evangelii, quod legit Celebrans, ſi velit, in cornu Epiſtolæ; & reſumit, ſi ea utitur, Planetam plicatam Subdiaconus.

10 Interim, dum cantatur ℟. *Diaconus ponit librum Evangelii ſuper Altare, & Sacerdos, miniſtrante Diacono naviculam, ponit incenſum in Thuribulo: deinde di-*

cit, Munda cor meum, accipit librum de Altari, petit benedictionem à Sacerdote, poſtea, Subdiacono librum tenenente medio inter duos Acolythos tenentes Candelabra accenſa, ſignat librum, incenſat, & cantat Evangelium, ut infra more conſueto, quo finito, Subdiaconus defert librum oſculandum Sacerdoti, qui et incenſatur à Diacono.

Non diſcedit Celebrans à cornu Epiſtolę omnia fiunt etiam à Thuriferario, prout ad Evangelium Miſſæ diximus 2. *parte tit.* 6. *num.* 5. hìc adde tamen, quod ſi Diaconus Caſula plicata utitur, incenſato Celebrante priorem reſumit, eo modo, quo diximus:

11 *Poſt hac benedicuntur rami, Sacerdos ſtans in eodem cornu Epiſtolę dicit in tono Orationis Ferialis Dominus vobiſcum.*

Eodem modo cantat Præfationem manibus junctis, aſſiſtentibus hinc inde Miniſtris, cum quibus dicit, *Sanctus*, &c. cum autem manu benedicturus eſt ramos, Diaconus elevat à dextris fimbriam pluvialis anteriorem; Celebras verò, dum dextra ſignum Crucis facit, ponit ſiniſtram ſuper Altare; *Rubr. gener. part.* 2. *tit.* 3. *num.* 5. *et tit.* 7. *num.* 5. In orationibus nihil eſt detrahendum, neque mutandum, licet benedicantur rami arborum, non palmę, nec olivarum rami: quia ii rami arborum ſuccedunt palmarum loco; & à populo eo die vocantur palmæ, neque Romæ; ubi ſaltem olivæ benedicuntur, non aliæ inferiores arbores, tacentur ea verba in quarta oratione: *Cęterarumque arborum*, neq; eſt mendacium, ſicuti non eſt mendacium dicere in Paraſceve: *ecce Lignum Crucis*: adhibita tunc cruce argentea.

12 Circa finem quintæ orationis, Acolythorum alter acipit de Credentia vas aquæ benedictę cum aſperſorio, & una cum Thuriferario accedit ad celebrantem prope Diaconum.

13 *Celebrans ponit incenſum in Thuribulum, deinde ter* d *aſpergit ramos aqua benedicta, dicendo Antiphonam,* e *Aſperges me, ſine Cantu, et ſine Pſalmo, et ter* f *adolet incenſo.*

d *Aſpergit ramos. Ordo Romanus*, accepto nimirum aſperſorio de manu Diaconi cum ſolitis oſculis, & reverentiis, aſpergit autem ter, ideſt, in mediò à dextris ramorum, & à ſiniſtris eorum.

e *Aſperges me*. Submiſſa voce verſum illum tantum.

f *Adolet incenſo. Ordo Romanus:* eo modo ſcilicet, quo aſperſit. nihil dicens: Diaconus autem in aſperſione, & incenſatione elevat fimbriam pluvialis rurſus Celebrans in cornu Epiſtolę, ut prius, addit quę ſequuntur in Miſſali.

Benedictio hęc brevior eſt, quam ſit *in Ordine Romano*. ſufficiens tamen, demptis Orationibus, quæ multo plures habentur ibi.

14 *Completa benedictione,* g *dignior ex Clero accedit ad Altare, et dat ramum benedictum Celebranti, qui non genuflectit, nec oſculatur manum dantis. Poſtea Celebrans ſtans ante Altare verſus ad populum, diſtribuit ramos, primum digniori, à quo ipſe accepit, deinde Diacono, et Subdiacono paratis, et aliis Clericis ſingulatim per ordinem, ultimo Laicis: omnibus genuflectentibus, et ramum, ac manum Celebrantis oſculantibus* h *exceptis Prelatis, ſi adſint.*

g *Dignior ex clero*. Dignior, qui dat ramum Celebranti, ſtans in ſuo habitu, ſine ſtola, eidem ſtanti dabit, & cum oſculo rami ab utroque facto, non manus; deponit autem Celebrans ramum ſuum in manu Acolythi, & dum aliis aperto capite, ut diximus ſtans diſtribuit, Diaconus à ſiniſtris ejus miniſtret eidem ramos, eos tantum oſculando, depoſito interim ſuo ramo ſuper Altare, Alter Acolythus miniſtrabit ramos

mos Diacono ſine oſculis.

n *Exceptis Prælatis*. Canonici quoque non oſculantur manum Celebrantis Canonici, *ex Cær. lib. 2. cap. 17.*

Si populus eſt multus, poterit alius Sacerdos mitti, qui diſtribuat laicis; ſed *Ordo Romanus* à Celebrante diſtribui iubet.

15 *Poſtea fit i Proceſſio. Et primo celebrans l imponit incenſum in Thuribulum: & Diaconus vertens ſe ad populum dicit: Procedamus in pace. Et Chorus reſpondet: In nomine Chriſti, Amen. Præcedit thuriferarius* m *cum thuribulo fumigante: deinde* n *Subdiaconus paratus deferens Crucem, medius inter duos Acolythos cum candelabris accenſis ſequitur Clerus per Ordinem,* o *vltimo celebrans cum Diacono à ſiniſtris, omnes cum ramis in manibus: & cantantur ſequent. Antiphona, vel omnes, vel aliqua quouſque durat proceſſio.*

i *Proceſſio*. tradit *Ordo Rom.*

l *Imponit incenſum*, Miniſtrante Diacono, & turiferario cum benedictione, de more.

m *Cum Thuribulo fumigante*. Vt quaſi ſternat viam Crucifixo ſequenti cum odore incenſi: vel quaſi Chriſtus trahat poſt ſe ſequens in odorem unguentorum ſuorum.

n *Subdiaconus paratus*. Eo modo, quo ſupra; & ille idem, qui ſupa; non alius defert Crucem inter Acolythos, cuius uſum in Proceſſione antiquiſſimum docet *Baron. Anno* 398. ut *parte prima diximus titulo* 19 *num.* 3. & prædicti quatuor deponunt alicubi ramos ſuos, ut comodius geſtent alia.

o *Vltimò celebrans*. Cooperto capite, & cum ramis in manibus ſuis, tam celebrans, quàm Diaconus.

16 *In reuerſione proceſſionis, duo vel quatuor cantores intrant in Eccleſiam, & clauſo oſtio ſtantes verſa facie ad proceſſionem incipiunt ℣.* p *Gloria, laus: & decantant duos primos verſus.* q *Sacerdos verò cum aliijs extra Eccleſiarum repetit eoſdem. Deinde qui ſunt intus, cantant alios verſus ſequentes, vel omnes, uel partem, prout videbitur: & qui ſunt extra, ad quos libet duos verſus reſpondet, Gloria laus, ſicut à principio. Poſtea Subdiaconus haſtili Crucis* r *percutit portam, qua ſtatim aperta proceſſio intrat Eccleſiam cantando ℟.*

p *Gloria, laus*. Duodecim tantum verſus habet *Ordo Romanus*, & auctor eorum dicitur fuiſſe Aurelianenſis Epiſcopus, de carcere idcirco liberatus: lege *Durand. lib. 6. c. 67.* Quam Hiſtoriam deſcribit etiam *Baron. Anno* 835. *ex probatis Auctoribus*.

q *Sacerdos cum aliijs*. Sacerdos cooperto capite, Subdiaconus prope portam in medio, verſa tunc imagine Crucifixi ad Sacerdotem.

r *Percutit portam*. Semel in ima parte portæ, & cum ima parte haſtilis, *ex Cær. Pap. lib. 3. c. 39. & Rituali Romano Pauli V.* tum ad Altare deponit Crucem prope Credentiam, ſi Miſſa ſequatur ſolemnis.

17 ℟ *Ingrediente Domino, &c.* Hadet *Ordo Romanus*.

18 *Deinde celebratur Miſſa & rami tenentur in manibus, dum cantatur Paſſio, & Euangelium tantum.*

Ad totam Miſſam tenebantur rami *in Ordine Romano*; ſed ad Paſſionem omnino, ut dum ignominia Crucis narratur, eiuſdem victoria per ramos oſtendatur. Celebrans autem, num legit in cornu Epiſtolæ Paſſionem, palmam teneat ſiniſtra manu, *Cærem. Marcell. lib 2. cap 41.* Idem & miniſtri faciant. Miſſa habetur *in Antiph. & Sacramentario Gregoriano*; unicaque dicitur Oratio, quæ à Sancto Ambroſio accepta eſt, *ex Pamellio* de Feria 6. in Paraſceve Ambroſ.

19 In Miſſa legitur Paſſio à S. Matthæo ſcripta, nam Alexand. Papa inſtituit, Paſſionem legi hoc tempore à quatuor Euangeliſtis ſcriptam, eodemque ordine, quo ipſi ſcripſerunt, *Durand. cap. 68.* refert *S. Auguſt. ſer. 144. de tempore*, vno tantum die Paſſionem legi ſolitam fuiſſe, & ſecundum Matthæum; & cum ille voluiſſet eâ legi

juxta quatuor Evangeliſtas, factum quidem eſt, ſed cum auditorum ob novitatem perturbatione.

Notæ illæ ✠ C. S. non ſunt antiquæ, auctorem habent incertum, & puto, eas ſignificare Chriſtum, Chroniſtam, Synagogam. Alii, Chriſtum, Cantorem, Succentorem, nam Diaconi dicuntur hodie Cantores Paſſionis *in Cæremoniali*. * Vox autem *Succentor*, non eſt nova, aut recens in Eccleſia Latina: quam ego legi inter Dignitates Cathedralis Averſanæ in inſtrumento celebrato cum Fratribus Minoribus anno 1234. quod habetur *apud Lucam Vuandingum in Regeſto Pontificio ad calcem Annalium Minorum Anno* 1235 *Bulla* 27. Ad cantandam verò Paſſionem eadem obſervanda ferè ſunt quæ infra dicemus *in Paraſceve num*. 3. ſed ſtolæ Cantorum erunt violaceæ, vide ibi, Dilatio enim hæc fit in gratiam noſtri Ordinis, qui hodiernam non cantat Miſſam.

20 Non petitur benedictio, quia auctor benedictionis extinctus legitur; eademque de cauſa neque luminaria deferuntur, neque thus adhibetur, *ex Ordine Romano*: quia fervor devotionis in Apoſtolis tepuerat. Nec dicitur, *Dominus vobiſcum* in deteſtationem malè ſalutantis Iudę, neque gloria Chriſto datur, qui in Paſſione eſt *Durand. ibidem*, de omiſſione *Gloria tibi Domine* ſcribit *Microlog. etiam capit*. 52. omnis autem ſolemnitas in tanta mæſtitia tollitur; & in fine tantum, more ſolito, tanquam ad Evangelium Miſſæ petitur benedictio, incenſatur liber, qui & oſculandus datur Celebranti in initio poſtræmę partis, cum ejuſdem incenſatione *Durand ibidem* in fine quoque reſpondetur; *Laus tibi Chriſte*. * quæ item (excepta incenſatione, & Celebrantis) ſervanda erunt in Miſſis privatis.

21 Ad legendam autem Paſſionem in Miſſa privata non extinguuntur luminaria in Altari, ut ex profeſſo probat *Paulus Comitalus in reſponſ. Moral lib* 1 *quæſt*. 49.

22 In fine Miſſę legitur Evangelium variè, ut dicitur *part*. 1. *Rubr titulo* 13. *num*. 2. nimirum in Miſſis Privatis Evangelium Palmarum, in ſolemni ſolitum S. Io.

23 Myſticè in hac Benedictione, Proceſſione, & Miſſa, recole decimam fuiſſe Lunam hac die, in qua ducebantur Agni in domos, immolandi in Paſchate *Exod*. 27. & ecce Chriſtus Agnus Dei portatur ad victimam, *Ierem*. 11. *ex Amalar. lib*. 1 *cap*. 10 unde partim lętitię ob palmas, victorię ſymbolum, partim mœroris eſt hæc dies, quę includitur in Hieruſalem, ut Agnus ad occiſionem Porta Eccleſiæ clauſa, & haſtili Crucis aperta deſignat Hieruſalem cœleſtem per Chriſti Paſſionem nobis reſeratam, unde dicitur ℟. *Ingrediente Domino in ſanctam Civitatem*, reliqua per ſe patent, ex Hiſtoria Evangelica, & Benedictione ramorum, ideſt, ex verbis Benedictionis.

24 Sed quid agendum, ſi proceſſio extra Eccleſiam exire nequeat? Fiat circum Eccleſiam, & quod ante portam præſtandum erit, fiat in veſtibulo ante ingreſſum Cappellæ majoris.

25 Quid item, ſi Cantores deſint ad cantandam Paſſionem? eo caſu Diaconus ſolus Miſſę cantet totam; & ea finita; redeat ad Altare, ac reliqua faciat pro parte poſtrema, ut ſupra dictum eſt & dicemus Fer. 6.

26 In feria quarta ſequenti * ad Introitum non genuflectitur. duæ lectiones leguntur *ex Ordine Romano*, vel propter ordinationes futuras in Sabbato Sancto, *Durand. cap* 70. vel quia in prima lectione de morte animæ, in altera de morte corporis agitur: Chriſtus autem mortuus eſt pro redemptione utriuſque, *Amalar. lib*. 1 *c*. 11. vel quia ea die venditus eſt Chriſtus: unde quaſi ſit Feria 4. temporum, habet jejunii duplicem rationem; & inde ſumptum eſt, quod in jejunio; poſt ſextam Feriam quarta primum locum obtinet *Duran. loco nunc cit*. Tractus poſt ſecundam lectionem dicitur, ut in Paraſceve, qui, ut aliàs diximus, luctum ſignificat. *Rupert. l*. 5. *cap*. 13.

27 Habes *in Antiphonario, & Sacramentario S. Gregorii* Miſſarum Officia precedentis tridui: quæ infra annum repeti non debent *Diana tr*. 6. *Miſceli*. *reſol*. 102.

De Feria quinta in Cœna Domini. VIII.

1 De hac Feria *Ordo Rom*. Miſſa verò feſtivum habet Officium, ob inſtitutionem Sacramenti Sacramentorum; ſed, ut ait *Ruper*. *l*. 5 *c*. 14: ſicut in Feria 5. mun-

mundi ex aquis ortum genus partim reliquit gurgiti Deus, hoc eſt piſces creauit; & partim leuauit in aera, hoc eſt aues ita in hac Feria quinta deprimirum in triſtitiam, leuamur in gaudium, Crux, quæ in Altari eſt, velo tegatur albo.

2 Miſſæ Officium habetur in Antiphon. & Sacram. Greg. cuius Collecta huc translata eſt ex Miſſali Ambroſiano, ait *Pamelius in Liturgicon to.1* Dicitur, *Gloria in Excelſis*, ex Bonifacij Decreto, *Durand li 6. cap.75.* & ab Epiſcopis, *de conſ. diſt.1. Porro qui eſt.Canon. Nicolai Papæ,* Campanæ deinde ſilent, vt excelſa noſtra, & turrium noſtrarum taceant in humilitate Chriſti, *Alcuin.* & quia tunc Apoſt. predicatores per Caſtela non circuibant, & tacebant, *Ruper. loco cit. cap.29.* & vt ſilentium indicamus populo, *Idem* .Dicitur, *Pax vobis*, ab Epiſcopo, *in Sacram. Gregor.* Evangelium quadrat, quia eo die Chriſtus lauit pedes: & in Epiſtola ſufficienter agitur de Euchariſtia.

3 De Symbolo diximus *in Rubr. General. 1. par. tit. 11.* Communicantes, Hanc igitur oblat. Qui pridie, quæ ſunt propria huius Miſſæ, habentur *in Ord. Rom.*

4 *Pax non datur, ex eod. Ord. Rom.* in deteſtationem oſculi Iudæ. *Alcuin.* In tertio, *Agnus Dei*, dicitur, *donas nobis pacem*, contra editionem Venetam in Officij paruis Hebdomadæ maioris in quibus antiquo ritu notatur, quod habet *Dura. lib. 4 cap.52.* tertio dici, *miſerere nobis* nam Miſſale vult dici de more, quamuis pax non detur.

5 Reſeruetur Hoſtia cum particulis in ſequentem diem pro Sacerdote, & infirmis, ex Decreto Innoc. I. *Durand. cap 75.* & habetur hæc reſeruatio *in Sacram, Gregor.* nihil de ſanguine, tum quia periculum eſt, ne effundatur, *Hugo Victorin. de Spec Miſſ. obſeru. lib.3.c.20.* tum quia ſignificatur in Calice finis legis antiquæ, & cum bibiſſet Chriſtus in Cruce dixit *Conſummatum eſt*, ideſt, teſtamentum vetus, *Durand. loco cit.*

Verba Rubricarum huius diei ſunt:

6 *Hodie Sacerdos conſecrat duas Hoſtia, quarum unam ſumit, alteram reſervat pro die ſequenti, in quo non conficitur Sacramentum: reſervat etiam aliquas particulas conſecratas, ſi opus fuerit, pro infirmis. ſanguinem verò totum ſumit, & ante ablutionem digitorum ponit Hoſtiam reſervatam in alio Calice, quem Diaconus* a *Palla & Patena cooperit, & deſuper* b *velum expandit, & in medio Altaris collocat, Deinde* c *fit Communio, & completur Miſſa. Sacerdos autem* d *genuflectit, quandocunque accedit vel recedit à medio Altaris, vel tranſit ante Sacramentum in Calice reſervatum: cum dicere debet, Dominus vobiſcum, non vertit ſe ad populum in medio Altaris, ne terga vertat Sacramentum, ſed à latere Evangelii: & in fine dat benedictionem.*

Calicem alterum de Credentia ad Altare hoc item loco deferat Subdiaconus ſine velo longo, ſed cum velo tantum Calicis ejuſdem parvo, patena, & palla.

a *Palla, & Patena cooperit.* Palla prius, quæ, ut diximus aliàs e ſignificat lapidem ad oſtium monumenti. patena deindè; ad tutelam pallæ, quaſi ſigillum indicet Phariſęorum, de quo *Matt. 27 ſignantes lapidem cum Cuſtodibus*, cum enim Sabbato Sancto anticipetur Miſſa, quæ de nocte dicebatur, congruit etiam accelerari repręſentationem Sepulchri Chriſti, ut innuit *Durand. loco citato*, à Fer. V poſt Miſſam, quamquam impropriè Sepulcrum Domini hoc appellatur.

b *Velum expandit*. Velum album ad cautelam, & ornatum apponitur.

c *Fit communio*. Omnis populus communicat in ordine ſuo, ita legitur in *Sacramentario Gregoriano*. De qua communio ne vide ſupra *par. 2. tit. 10 n. 9.*

7 An Cleri quoque, Sacerdotum? Sanè *Francolinus 1. parte de tempor. Hor. Can cap. 30. ex ordine Romano, & Alcuino* contendit, non licere hodie Sacerdotibus celebrare privatas Miſſas, ob receptam conſuetudinem faciendi vnum ſacrum ſolemne, in quo, exemplo Apoſtolorum, omnes Presbyteri communicent: cui ſubſcribit *Azor lib. 10. cap. 24. q. 5.* quicquid contra ſentiunt *Sotus & Navarrus*, extatque Canon Soteris de hac communione generali *de conſ. diſtinct 2. in Cæna*, concedit *Suar. tertia par. diſp. 8. ſect. 2.* Miſſas plures, ſecluſo ſcandalo, & in loco ſecreto ſine con-

concurſu. Sacra verò Rituum Congr. 17. Septemb. 1608. communionem Cleri jubet in hac Miſſa, in memoriam quod Chriſtus communicavit Apoſtolos;& hoc eſt ſervandum. Communicent autem Presbyteri cum ſtola de collo pendente, *ex Conc. Braccar. 3. can. 3.* Ante Altare quidem Sacerdotes & Levitæ, extra Chorum populus, *ex Conc. Toletano 4. cap. 17.* ſi tamen Stola omittatur: non eſt peccatum mortale, *DD. apud. Bonac. diſp. 4. q. 6. punct. 2. num. 2.*

d *Genuflectit, quandocumque accedit,* &c. Ob reverentiam Sacramenti, licet in Calice lateat, & ſub velo, quod in ſimili caſu alias obſerva.

e *Ibidem dat benedictionem,* hoc eſt in latere Evangelii, neque perficit circulum, ſed revertitur ad medium, ne terga Vertat Sacramento, nam craſtina die ob eandem cauſam idem habes apertè in Rubrica, ad, *Orate fratres*, eadem obſervent Miniſtri; & ad ea, quæ majoris ſunt reverentiæ his diebus erga Chriſtum à Judæis deriſum, diligentius advertant.

8 *Legitur Evangelium Sancti Ioannis, in cujus initio Sacerdos non ſignat Altare; ſed ſeipſum tantum.*

In Altari non fit ſignum; quia ibi immediatè adeſt auctor benedictionum. Si legit Evangelium in libro, poteſt ſignare librum: Ad ea, *Et Verbum caro factum eſt*, genuflectat celebrans cum Miniſtris paulò verſus Sacramentum.

9 *Medio* f *paretur locus aptus in aliqua Cappella Eccleſia, vel Altari, & decenter quoad fieri poteſt ornetur* g *cum velis, & luminibus, ubi Calix cum Hoſtia, ut ſupra, reſervata, reponatur. Finita autem Miſſa accedunt interticia, &* h *fit proceſſio more ſolito, alio tamen* i *Subdiacono parato Crucem ferente.* l *Celebrans indutus pluviali albo ſtans ante Altare,* m *imponit incenſum in duobus thuribulis abſque benedictione, deinde in medio genuflexus, cum altero* n *incenſat ter Sacramentum: &* o *accepto Calice cum Sacramento de manu Diaconi ſtantis, & cooperto extremitatibus veli, quo ejus humeri teguntur, procedit medius inter eundem Diaconum à dextris, & Subdiaconum à ſiniſtris* p *ſub Baldachino, duobus Acolythis* q *Sacramentum continuè incenſantibus uſque ad locum præparatum, ubi pro craſtino ſervandum eſt. Interea dum fit proceſſio,* r *cantantur Hymnus; Pange lingua glorioſi Corporis. Cum autem ventum fuerit ad locum paratum, Diaconus genuflexus à Sacerdote ſtante accipit Calicem cum Sacramento, & ponit,* ſ *illum primò ſuper Altare, ubi à Sacerdote genuflexo incenſatur, ut ſupra deinde* t *reponit in capſula.*

f *Paretur locus*. Omninò debet eſſe diſtinctus ab Altari, in quo fuit celebratum.

g *Cum velis*. Vela ſunt cortinæ, *ex Gloſ. de conſecrat. d. 1. cap. Altaris.* Immò *ex Ambroſ. ad Marcellinam*, ut explicat *Baron. Anno 112.* ſunt Cortinę Regiæ. Plura *idem Baro. An. 329.* non igitur adhibeantur panni nigri tum quia in horto ſepultus fuit Chriſtus, tum quia craſtina die ſuper Calicem adhuc erit Velum album, cum reportabitur ad Altare majus; tum quia vivit verè Chriſtus, etiam in repræſentatione morti ejuſdem, exemplum habes in Sacello Pontificios Romano, ubi omnia ſplendent in hoc caſu reſervandæ Hoſtiæ, abuſivè à vulgo ſepulchrum Chriſti appellatur, ut ſupra diximus.

h *Fit proceſſio, more ſolito*. Ante Pium V. de hac nulla mentio eſt in Miſſalibus; fit autem de more, Acolythis nimirum cum Candelabris Crucem comitantibus, * non tamen extra Eccleſiam ex Decreto Sacr. Congreg. ſuper negotia Epiſcoporum, tam in hac; quam in ſequenti Feria, die 6. Auguſti 1591.

i *Subdiacono parato*. Ideſt, cum Tunicella alba, ſine manipulo: Crux etiam ſit adhuc velata, contra quoſdam, qui oppoſitum ſcripſerunt gratis: * & melius Romæ velo tegitur violaceo, quam albo, prout requirit Paſſionis tempus, quod autem à Subdiacono Crux deferatur, diximus ſupra *part. 2. tit 13. num 4.* Hic autem cum ſuis Acolythis ſtabit, genuflexis aliis in loco, ubi ponitur Sacramentum.

l *Celebrans indutus pluviali*. Ut illud in-

induat, retrahat ſe extra cornu Epiſtolæ, ob præſentiam Sacramenti, ibique omnes deponant manipulos.

m *Imponit incenſum abſque benedictione.* Vide ſupra, quæ diximus in eleuatione Hoſtiæ ad Miſſam *parte 2. tit. 8. num. 8. & in Cæremon. Epiſc. lib.1. capit.23. & lib.2. cap. 33. habetur.*

n *Incenſat ter Sacramentum.* Adde facta ante, & poſt profunda capitis ſimul cum Miniſtris inclinatione, caueat Diaconus ab oculis coram Sacramento. *Cærem. Epiſc. lib.1. cap.23.*

o *Accepto Calice.* Ita vt Celebrans ſiniſtra nodum teneat, & dextram ſuperponat Calici, quam Diaconus tegit extremitatibus vel pendentis ab humeris.

p *Sub baldachino.* Vocatur Mappula *ab Ionne. III. lib.2. cap Myſt. Miſſ. c.7.* & in diſtributione haſtarum eiuſdem, nobilioribus dantur eæ, quę ſunt in facie Celebrantis, poſteriores minus nobilibus. *Cærem. Pap. libr. 2. c.14. & Cærem. Epiſc lib.1. cap.14.* * nobilioribus item inter haſtas pares dentur, eæ quæ ſunt à dextris celebrantis, dum procedit; conuenit tamen, vt hodie, & ſequenti die ab Eccleſiaſticis cum pluuialibus deferantur haſtæ; quod ſi deſint pluuialia; non ideo induant ſtolas, cottis tantum induti, *ex Cærem. Epiſc. lib.2. c.25. & 26.*

q *Sacramentum continuè incenſantibus.* Duobus modis fieri poteſt, primò, ſi Acolythi alternatim incenſans, ductis Thuribulis, vt fit incenſatione perſonarum. Secundò, ſi hinc inde ante procedant mouentes manibus dextris Thuribula de ijſdem pendentia, & efumantia, ait *Rituale Romanum de Proceſſione Sanctiſſimi Sacramenti*; quaſi ſternendo viam Sacramento cum odore incenſi, qui modus videtur magis vſitatus, & maiorem reuerentiam connotat erga Sacramentum, quod numquam niſi à genuflexis Sacerdotibus, incenſari ſolet.

r *Cantatur Hymnus Pange.* Celebrans nunquam cum alijs in Proceſſione Sacramenti cantat, ſed ſecreto dicit; Quia proceſſio non fit extra Eccleſiam, conuenit, vt Clerus ad primo duos verſus, *Tantum ergo Sacramentum*, &c. genuflectat conuerſus ad Sacramentum: Miniſtri tamen non genuflectant, extra Eccleſiam verò minimè; & vbi multus eſt Clerus, poſſet alioqui, & malè, interrumpi proceſſio.

ſ *Illum primo ſuper Altare.* Adde; & deinde genuflexione facta deſcendit, & rurſus imponit curat incenſum ſine benedictione à Celebrante ſtante, vt prius, amoto velo, per Subdiaconum ab humeris Celebrantis; quid non eſt daturus in fine benedictionem.

Dum incenſatur Sacramentum, cantatur, *O ſalutaris Hoſtia*, vel *Tantum ergo Sacramentum*, vt in *Cęrem. Epiſc. libr.2. cap.23.*

t *Reponit in Capſula.* Facta iterum genuflexione, ante, & poſt. Clauem autem dabit illi, ad quem ſpectat; non enim videndus eſt Calix à populo, & multo minus Hoſtia patet populo debet, neque dari debet clauis laico, quantumuis nobili ex Decreto S. Rituum Congr: 30. *Ianuarij 1616.* ſed ei potius, qui ſequenti die eſt celebraturus.

10 *Et Sacerdos cum miniſtris denudet Altaria, legendo Antiphonam, Diuiſerunt, &c. cum toto Pſalmo.*

Ordo Romanus. Altaria, inquit Rubr. non Altare maius tantum. An Altaria denudanda erunt, dum dicuntur Veſperæ? ex hac Rubrica videtur affirmandum *Alcuin.* poſt Veſperas vult denudari, quia Veſpere, ait nudatus fuit Chriſtus ſuis diſcipulis. Idem habet *Cęrem. Epiſ. lib.2. ca.23.* communior vſus Eccleſiarum Urbis cum Cęremoniali prędicto explicat Rubricam.

11 Hęc Altarium nuditas ſignificat Chriſtum amiſiſſe ſpeciem, & decorem *Rupert. lib.5. cap.35.* & veſtimenta illius fuiſſe diuiſa inter milites, vt ex Antiphona patet, & *idem Rupert* colligit nudatum Chriſtum quaſi gloria deitatis; *Deus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me?* contemplatur. *Durand. cap.76. loco cit.*

12 Procedit autem Celebrans cum Diacono in albis, & ſtolis tantum violaceis, cum Subdiacono in albis tantum, ſine manipulis, & Clerus cantare poteſt Pſalmum totum. Amouendæ verò ſunt mappæ tantum cum palijs, & alijs ornamentis, relicta Cruce velata cum Candelabris in Altaribus, neque Pſalmus ideo eſt repetendus, ſi mu-

ſi multa ſint Altaria. § Conopæum Tabernaculi maioris in quo aſſeruatur ordinariè Sacramentum, adhuc placet eſſe coloris violacei, vt diximus quia Regia viuentis Chriſti eſt, ad modicum tempus abſentis, quòd ſi adhibeatur coloris nigri ob ſequentem Feriam 6. ea erit ratio, quia vacuum eſt Tabernaculum, & conformis erit color paramentis celebrantis, ſtandum ergo erit conſuetudini locorum; & Romæ in Eccleſia S. Petri amouetur conopæum, quod etiam magis placet; niſi ſint velandæ ſtatuæ, ſeu imagines prædicti Tabernaculi.

13 Hoc triduum tranſeuntes ante Crucem, quæ eſt in Altari maiori, reuerentiam illi faciant cum genuflexione; excepto Celebrante parato, (niſi illud infra notetur) quia fulget Crucis myſterium; & de die Paraſceue hoc decreuiſſe Sacram Rituum Congregationem teſtatur *Caſtaldus in ſua Praxi Caremoniarum*.

14 *Poſt denudationem Altarium, hora competenti facto ſigno* u *cum tabula, conveniunt Clerici* x *ad faciendum mandatum. Pralatus, ſeu ſuperior, ſuper amictu, & alba induitur ſtola, & pluviali violaceis, &* y *in loco ad id deputato, miniſtrante Diacono, (qui paratus cum Subdiacono,* z *ut in Miſſa, paramentis albis, ei aſſiſtit) imponit incenſum in thuribulo: deinde Diaconus* a *librum Evangeliorum ante pectus tenens, genuflexus* b *ante Superiorem petit benedictionem: qua accepta, aſtantibus duobus Acolythis cum candelabris accenſis, & Subdiacono librum tenente, ſignat librum, incenſat, et & cantat, ut moris eſt, Evangelium Ante diem Feſtum Peſcha, ut in Miſſa. Quo finito, Subdiaconus portat librum apertum oſculandum Superiori, & Diaconus cum de more incenſat. Poſtea Superior exuitur pluviali, & per Diaconum, & Subdiaconum pracingitur linteo, & ſic precinctus, aſſiſtentibus ſibi iiſdem Diacono, & Subdiacono, accedit ad lotionem pedum: & per ordinem diſpoſitis iis qui lavandi ſunt, Clericis pelvim, & aquam miniſtrantibus, Subdiacono ſingulorum pedem dextrum tenente, genuflectens ſingulis, illorum pedem lavat,* c *extergit, & oſculatur, Diacono* d *prebente linteum ad abſtergendum.*

u *Cum tabula*. Sonitus lignei fit mentio *in Paraſc. in Ordine Romano* ſed & hac die adhiberi docent *Alcuin. & alii* Humilitatis eſt indicium. *Amalar. libr.4.c.21.* Terrorem ſignificat Iudæorum incuſſum Apoſtolis *Gemma libro 3. c. 88.* & lignum Crucis, quo conuocantur omnes, adumbrat *Ruper. lib 5 cap. 29* minus etiam ſonat lignum, quam æs; quia mulieres in paſſione magis loquebantur de Chriſto, quàm Apoſtoli, *Durand. capit.76*

x *Ad faciendum mandatum*. Dicitur *Mandatum*, quia mandauit Ghriſtus lauationem pedum, & quia Antiphonę incipiunt ab hac *Mandatum nouum, &c.*

y *In loco ad id deputato*. Congruum eſſet, vt ibi Altare eſſet cum pallio albo, ad ſignificandam munditiam, cuius gratia lauandi ſunt pedes; cum Cruce, & Candelabris, poterit etiam parari Credentia à latere ſiniſtro, ſuper quam collocabuntur Miſſale, liteum Sacerdotis, vaſa ad abluemdas in fine manus eiuſdem, & alia eiuſmodi cum floribus, & herbis, Scamna neceſſaria cum tapetibus habeantur pro lauandis; & tapetia ſint ita ampla, vt Celebrans ſuper iiſdem genuflexus lauare queat, neque Albam fœdet.

z *Ut in Miſſa*. Hoc eſt, cum manipulis, (licet eo caret Celebrans) ob Evangelium cantandum à miniſtris, ſi fiat proceſſio à Sacriſtia ad locum deſtinatum, Subdiaconus ferat Crucem inter Acolythos medius more ſolito, quam deponit prope Altare in cornu Evangelii.

a *Librum Evangeliorum, &c.* Impoſito prius de more incenſo cum benedictione in Thuribulum a Celebrante. Hoc eodem loco Evangelium reſtitutum eſt à Pio V. *in 2. edit Miſſalis ab eodem reformati, ante Clementem Octavum, juxta Ordinem Romanum antiquum.*

b *Ante Superiorem* Adde, ſtantem in cornu Epiſtolæ. Finita incenſatione Celebrantis, deponuntur manipuli à miniſtris, ut ei liberius inſerviant.

c *Extergit, & oſculatur* Nullo facto ſuper pedem ſigno Crucis manu Celebrantis.

d *Prębente linteum*. Stabit ideo Diaconus

conus à dextri, colligit linteum ipſum quo Celebrans eſt præcinctus, & extendet, quando opus eſt ut tergat: non autem Diaconus infundat aquam Pedibus, quod aliqui ſcripſerunt nimis apertè contra Rubricam.

15 *Et interim hęc ſubſcripta cantantur.*

In cantandis Pſalmis Mandati, unus tantum verſus cantatur, *Durand. libro 6. capit.* 75. quod etiam dicitur in Rubrica Miſſalis.

16 *Poſt lotionem Superior, vel qui in aliis abluit pedes, lavat manus, & abſtergit alio lineo, deinde rediens ad locum, ubi prius fuerat, accipit Pluviale, &* e *ſtans capite detecto* f *dicit, &c.*

e *Stans capite detecto.* In medio ſcilicet ante Altare.

f *Dicit.* Manibus iunctis, ut aliàs notavimus, tenentibus librum Diacono, & Subdiacono. Orationes cum verſibus additę ſunt à Pio V. ex *Ordine Romanus*.

17 Finitis omnibus, vel exuitur ibidem Superior, vel redit in Sacriſtiam ordine quo venerat.

18 De hoc mandato cum Evangelio Miſſæ huius diei meminit *Ordo Romanus*. Ablutio verò pedum habetur *apud Aguſt. epiſt.* 119. & *Cyprianus ſermone de hac re*. fitque ad humilitatem Chriſti imitandam, & ad munditiam animę deſignandã *Rup. l. 5. c. 20.* Vnde & antiquitus reconciliabantur Deo hac die pœnitentes S. Gregorium firmaſſe Decreto lotionẽ hanc, ſcribit *Alph. Villegas in Flores Sanctorum.*

19 De oleis ſacris nihil Miſſale, neque nos loquimur ad Pontificale ſpectant. interea lege *Duran. l. 6. c. 74.*

20 Hora commodiore, poſt Veſperas, deferantur particulę ſupra reſervatę pro infirmis cum luminibus, ſuper pellicce, & ſtola alba adhibitis, ad locum, ubi reſervata fuit Hoſtia conſecrata: niſi aliud exigat laudabilior conſuetudo: & oſtiolnm tabernaculi, in quo ordinariè aſſervari ſolent, maneat apertũ ne popolus ibi adoret; quod non adeſt amplius.

De Feria ſexta in Paraſceve. IX.

1 INſtitutorem Ferię Paraſceve facit Sanctum Paulum *Chryſoſt homil 1. de Cruce, & latrone,* quę præparationem ſignificat. Cęna pura dicta eſt *apud Irenęum lib.* 5. *cap.* 23. ideſt, ſine azymis, ut explicat *Baron. Ann.* 34. cujus Rubricas cum augumento minutiorum nunc explicabimus.

2 a *Finita Nona, Sacerdos & miniſtri induti paramentis nigri coloris, ſine luminaribus & incenſo* b *procedunt ad Altare, &* c *ante illud proſtrati aliquandiu orant. Interim Acolythi unum tantum* d *tobaleam extendunt ſuper Altare, Sacerdos cum miniſtris facta oratione aſcendit ad Altare, &* e *oſculatur illud in medio: deinde Lector accedit ad legendum Prophetiam in loco ubi legitur Epiſtola, & incipit eam* f *ſine titulo: quam etiam Sacerdos legit ſubmiſſa voce apud Altare in cornu Epiſtolę.*

a *Finita Nona.* Notat hoc *Rupert. libr.* 6. *cap.* 4. quia hora nona expiravit Chriſtus ad cujus quaſi funus nos accedimus cum Nicodemo, & aliis, *Durand. libr. 6. cap.* 77. neque enim hac die Miſſa dicitur, *ex Innocent. I* quia percuſso paſtore, diſperſi ſunt Apoſtoli, & uſque ad diem Paſchatis in triſtitia jeiunaverunt, *de conſ. 3. Sabbato*. Prętereà celebrare non convenit cum hac die ſeipſum obtulerit Chriſtus, *Alcuinus*. quod ſi Miſſam eam appelles, ea eſt more Apoſtolorum, ait *Amalar. libro 4 capit.* 20. quod tamen non placet, cum hodie nulla fit conſecratio, & Miſſa ſit prę ſanctificatorum. Nona verò cum aliis precedentibus, Horis ſine lumine dicitur.

b *Procedunt ad Altare.* Altare erit nudum cum Cruce velata velo nigro, ita ut ſuo

ſuo tempore facile queat detegi; & candelabris ſex obſcuri potius coloris, & candelis ex cera communi, non alba, extinctis, gradus ejuſdem nudi erunt: ſed tamen bene mundis pro Sacerdotis proſtratione, Credentia ſimplex linteo cooperta in ſuperiori tantum parte, cum neceſſariis tantum ad Officium nempe Burſa cum Corporali, & purificatorio, ampullis, vini, & aquę, vaſe vitreo ad ablutionem digitorum, ut infra, Miſſalibus duobus, & cuſſino, mappa longa pro Altari, velo longo albo pro Celebrantis humeri ad Sacramentum reportandum, & candelabris Acolythorum cum candelis ex cera communi. Procedunt igitur, præeuntibus Acolythis ſine candelabris cum paramentis, ut *in 1. par. tit. 19 num. 6. & 7.* uno poſt alium miniſtro, ut ad Miſſam.

c *Ante illud proſtrati*. Convenit, ut ſub eorum capitibus ponantur cuſſini coriacei: vel ſimplices, non tamen de iis, qui ſunt ad uſum Miſſalis in Altari, proſtrationi meminit. *Ordo Romanus*, neque ideo veſtiri debent gradus Altaris panno nigro, qui ſapit ſolemnitatem.

d *Tobaleam extendunt*, ita *Ordo Romanus*, quæ Syndonem monumenti ſignificat *Durand. libr. 6. cap. 77.* & prętcrea Miſſale cum cuſſino ſuper Altare apertum collocatur.

e *Oſculatur illud*. Indicat *Ordo Rom.* ut initio Miſſæ fieri ſolet.

f *Sine Titolo*. Titulus eſt caput lectionis, & ſine capite ſumus, cum Chriſtus occiditur hoc eſt, repræſentativè hac die, *Honor in Gem. lib. 3. cap. 89.* nec in fine lector oſculatur manum Celebantis. Tractus primus habetur *Antiphonario Gregoriano*, ſed *Alcuinus* putat, nuperrimè tunc fuiſſe compilatum.

3 *Finito Tractu, Sacerdos in Cornu Epiſtolæ dicit, Oremus, Diaconus, Flectamus genua, & Subdiaconus, Levate.*

Non dicitur, *Dominus Vobiſcum*, hodie, quia moriente ſummo Sacerdote, ceſſant Officia Sacerdotis. *Honor. ubi ſupra c. 95.* frequentius dicitur, *Flectamus genua* quod etiã docet *Ordo Romanus*, ad augmentandam humilitatẽ. *Hug. Victorin. de ſpec. Miſ. obſ. c. 20.* Diaconus genuflectit ante alios dicens; *Flectamus genua*, Subdiaconus ante alios ſurgens dicit *Levate*, ſolus ſtat Celebrans. Ad Orationem Miniſtri ſtant, ut in Miſſa Oratio verò hæc non habetur *in Sacramentario Gregoriano*.

4 *Subdiaconus in tono Epiſtolæ ſimiliter ſine titulo cantat ſequentem Lectione.*

Prima Lectio ex Prophetis, ſecunda ex Pentateucho Moyſis, quia lex, & Prophetę Crucem Chriſti prænunciarunt. *Rupert. lib. 6. cap. 5.* & duę lectiones innuunt, pro duobus populis obire Chriſtum. *Honor. in Gemma lib. 3. cap. 89.* Lectio Exodi vicinior eſt Paſſioni, in qua mentio de illa eſt: *os non comminuetis ex eo, Durand. loco citato*, & ideo ſecundo loco legitur, quamvis ſit antiquior lectione Oſeæ.

Subdiaconus in fine non oſculatur manum Celebranti.

5 *Finito Tractu: dicitur Paſſio g ſuper nudum pulpitum: quam Celebrans ſubmiſſa voce legit in cornu Epiſtolę.*

Tractus ſecundus habetur *in Antiphonario Gregoriano*.

g *Super nudum pulpitum*. Nudato Chriſto in Cruce, omnia nuda ſunt, & Scripturę revelatæ, *Duränd. ibidem*, in eodem pulpito, vel in tribus ad maiorem commoditatem, in cornu Evangelii, in plano Cappellæ, legitur, ſeu cantatur Paſſio à tribus Diaconi induti Amictu, Alba, Cingulo, Stola Diaconali nigra, cum Manipulo, *ex Ceremon. Pap. l. 2. cap. 39.* qui procedunt de Sacriſtia hoc ordine, ut, qui Evangeliſtam refert, librum deferat ante pectus, & ſit primus; quem ſequitur ille, qui Turbam: poſtremò, qui Chriſtum: omnes, manibus iunctis: factis autem debitis reverentiis Altari, accedunt ad cantandum, medium locum relinquentes Evangeliſtæ, & dexteram ei, qui perſonam Chriſti agit, In Capella

Papæ

Papæ ũnũs tantũm adhibetur liber, in quo tres cantores ſingillatim cantat, quæ cantare debent. Alii adhibent tres libros, ut comodius cantent. *Caremon. Epiſcopo libro 2. capit.* 21. meminit unius tantum libri & quoad locum non tollit conſuetudinem Eccleſiarum. Non probatur illa diſtinctio, ſeu diſtributio Paſſiopis inter Celebrantem, Diaconum, & Subdiaconum; ita ut celebrans vicem Chriſti gerat, & Sudiaconus Turbarum. Si deſinit Miniſtri, ſolus Diaconus cantare debet totam Paſſionem, & partem finalem ejuſdem, addito deinde miniſterio Subdiaconi, & Acolythorum, ut fit ad Evangelium. Pulpiti verò vox à *S. Cypriano* uſurpatur *epiſt.* 33 pro loco Evangelii. Vide ſupra *p.* 2. *tit.* 6. *num.* 5.

h *Submiſſa voce legit.* Stans paulò verſus Cantores, & aſtantibus Miniſtris, ut ad Introitum Miſſæ: ſed cum legit ipſe, *tradit ſpiritum* nondum tamen genufl ectit quia non legit in cornu Evangelii, ut in aliis Miſſis. Lecta verò, etiam poſtrema parte in eodem cornu, quæ vicem gerit Evangelii, convertit ſe ad Cantores Paſſionis, *ex Caremon. Papa loco cit. cap.* 39.

6 Dicitur autem Paſſio ſine ſalutatione; & ſine incenſo *Ordo Romanus*: Paſſionis ſecundum Ioannem eſt mentio *in Sacramentario*, & quia ultimus ſcripſit, & quia interfuit, ideo legitur hodie; *ex Rupert. lib.* 6. *cap.* 6.

7 Ad ea verba Cantorum, *tradidit ſpiritum*, omnes quidem genufleſtunt, ſed Celebrans, & alii verſus Altare Diaconi Cantores verſus librum, ſignumque ſurgendi poſt pauſam datur à Diacono, qui Evangeliſtam agit, eo ipſo, quod ſurgit, ut *in Ceremon. Epiſc. lib.* 2. *cap.* 25. pauſa erit unius *Pater noſter*, ut in Capella Papæ, *Caremon. Marcell. lib.* 2. *cap.* 39. quare non placet dari ſignum à Celebrante, manu cum ſtrepitu ſuper librum depoſita.* fit autem prædicta genuflexio ambobus genibus in terra poſitis.

8 *Quod ſequitur, legitur in tono Evangelii: & dicitur, Munda Cor meum, ſed non petitur benedictio, & non deferuntur luminaria, neque incenſum, & Celebrans in fine non oſculatur librum.*

Diaconus reliqua facit de more, ut ad Evangelium, non tamen ſignat librum, neque ſeipſum; Acolythi medium tenent Subdiaconum, qui ſuſtentat librum fiunt enim velut exequię defuncto Chriſto in triſtitia & mœrore. *Alcuin. & communiter alii.*

9 *Deinde Sacerdos ſtans in cornu Epiſtola, incipit abſolutè.*

Miniſtri ſtant poſt Celebrantem, ut in Miſſa. Orationes autem pro omnibus fiunt quia pro omnibus oravit Chriſtus in Cruce, *ex Alcuino* habentur in *Ordine Romano*, *& in Sacramentario Gregoriano*: immò Cœleſtin. I earundem meminit, *Epiſt.* 1. *ad Epiſcopos Gallię*, & habentur in *Ambroſiano ritu*, *ex Pamelio*. Celebrans dicit monitionem primam, manibus junctis: Orationem verò, manibus extenſis; neque unquam gennflectit, ut in 2. *p. tit* 5. *num.* 5. dictum eſt & ſic deinceps uſque ad finem Orationum.

10 Admonitionem pro Iudæis; non reſpondetur, *Amen*, quid miſterii, quærunt hoc loco? neque in præcedentibus monitionibus reſpondetur, *Amen*, non enim eſt Oratio, ſed monitio ad orandum omittitur autem, *Oremus*, quia oratur pro iis utcumque que non ſalvandis, niſi in fine mundi, *Durand loc. cit. c.* 77. Item non genufleſtuntur genua, *ex Sacram Greg.* quia ii genibus flexis illuſerunt Chriſto, *Alcuin. ſequutus Ordinem Romanum*.

11 *Completis Orationibus, Sacerdos depoſita caſula accedit ad cornu Epiſtola, & ibi in poſteriori parte anguli Altaris accipit à Diacono Crucem jam in altari præparatam: quam verſa facie ad populum, à ſummitate parum i diſcooperit, incipiens ſolus Antiphonam: Ecce lignum Crucis. Ac deinceps in reliquis juvatur in cantu à miniſtris uſque ad, Venite adoremus: Choro autem cantante, Venite adoremus, omnes ſe poſternunt, excepto Celebrante. Deinde procedit ad anteriorem partem anguli ejuſdem cornu Epiſtolę: & diſcooperiens grachium dextrum Crucis, l elevanſque eam pauliſper, altius incipit, Ecce lignum*

Cru-

l *elevanſque eam pauliſper altius quam primuò incipit ecce lignum Crucis, aliis cantantibus, & adorantibus, ut ſupra. Deinde Sacerdos procedit ad medium Altaris, & diſcooperiens Crucem totaliter, ac elevans eam, tertiò altius incipit, Ecce lignum Crucis, aliis cantantibus, & adorantibus, ut ſuprà.*

l *Diſcooperit.* Velum aufertur à Cruce, ut quod Iudæis tectum erat, nobis reveletur, *Rupert. lib. 6. cap.* 20. Item, quia nudatur Chriſtus in Cruce, *Durand. loco. cit.* ubi docet, ter diſcooperit Crucem, quia paulatim prædicatus eſt Chriſtus Crucifixus, primo in angulo Judæorum, poſteà palam, deinde ante medium Altaris, ideſt, in medio Gentium.

l *Elevans* § Oſtenſio ſigni Crucis in hac die erat in uſu in Hieruſalem tempore S. Paulini Nolani, *ex Franciotto in obſerv. Myſter. anni*. Elevatur etiam Crux ter ad honorem, contra tres illuſiones Chriſti in atrio Principis in Prætorio, in Calvario, fit proſtratio non tamen uſq; ad terram, ſed genibus flexis, & capite valde demiſſo. Salutatur, & adoratur ter, cum genuflexione, & tertia vice proſternimus, ut eam oſculemur, ut nimirum Chriſtum Crucifixum omni humilitate veneremur, & eaſdem tres illuſiones compenſemus, *Durand ibid.* Nota adverbium, *altiùs*, concordare etiam cum verbo *incipit*, nedum cum verbo *elevans*, ita ut & vocem, & Crucem elevet altiùs Sacerdos una ſimul.

12 *Poſtea Sacerdos ſolus portat Crucem ad locum* m *ante Altare præparatum, & genuflexus ibidem eam locat mox* n *depoſitis calceamentis accedit ad* o *adorandam Crucem, ter genua flectens antequam eam deoſculetur. Hoc facto revertitur, & accipit calceamenta, & caſulam Poſt modum miniſtri Altaris, deinde alii Clerici, & Laici, bini, & bini ter genibus flexis, ut dictum eſt, Crucem adorant. Interim, dum fit adoratio Crucis,* p *cantantur improperia, & alia quę ſequuntur, vel omnia, vel pars eorum, prout multitudo adorantium, vel paucitas requirit, hoc modo Duo Cantores in medio Chori cantant, &c.*

m *Ante Altare præparatum.* *Portat celebrans Crucem ſine ulla inclinatione facta Altari Acolythi dum denudatur Crux extendunt tapete pulchrum cum cuſſino pretioſo, & velo longo albo ſupra gradus Altaris verſus planum Capellę genuflexus Celebrans ibidem deponit Crucem ſuper velum, & cuſſinum.

n *Depoſitis calceamentis.* A latere Epiſtolæ, propè ſcamnum illi paratum ad ſedendum, & Celebrans adorat ſolus, deinde miniſtri ſimul.

o *Adorandam.* Adorationis hujus auctor S. Gregorius eſt, *ex Sanct. Antonino parte* 2. *cap.* 3. *tit.* 12. Habetur *in Ordine Romano & in Sacrament. Gregor.* cum minoribus cæremoniis; convenit autem, ut uniformis ſit omnium actio pro locorum conſuetudine, tum in oſculo membrorum Crucifixi tum in æquali pauſa, qua ſingula genua flectunt. Ad ſingulas adorationes dici poteſt verſus: *Adoramus te Chriſte, & benedicimus tibi quia per Sanctam Crucem tuam redemiſti mundum.* Ordo adorationis eſt, ut quilibet laicus, etiam Princeps, poſt Clerum adoret, Pręlati verò, ſi qui adſunt, poſt Celebrantem.

p *Cantantur improperia. Ordo Roman.* § eadem legat Sacerdos ſedens cum miniſtris. *Cæremon. Pap. lib.* 2. *ſect.* 1. *cap.* 51.

Improperia continent verba Latina, & Græca in laudem Chriſti, non Hebræa; quia Judæi negavere Chriſtum, & reprobavere. *Rupert. lib.* 7 *cap.* 19. Agios, & Triſagion hoc Græcè dicitur adhuc, ex inſtituto S. Sabbæ. *Apud Baron. An.* 492. Hymni *Pange lingua Glorioſi*, auctor eſt Venantius Fortun. *ex Baron. infra citando.*

Si repetitio eſt facienda ob longiorem adorationem, fiat ab Hymno, *Pange lingua* ut in Miſſali.

13 *Circa finem adorationis Crucis accenduntur* q *candelæ ſuper Altare: & Diaconus accipiens burſam corporalium, extendit corporale more ſolito, & juxta illud* r *ponit purificatorium, & finita adoratione, Crucem reverenter accipit, &* ſ *reponat ad Altare. Poſtea ordinatur proceſſio ad locum, ubi pridie Sacramentum repoſitum*

ſitum fuerat : Præcedit t *Subdiaconus cum Cruce inter duos Acolythos deferentes candelabra cum cereis accenſis , & Clerus per ordinem , ultimus Sacerdos cum miniſtris . Cùm perventum fuerit ad locum Sacramenti , accenduntur intorticia , quæ non extinguuntur , niſi poſt ſumptionem Sacramenti : & Sacerdos genuflectit ante Sacramentum , orat aliquantulum: Diaconus interim aperit capſulam , in qua reconditum eſt Corpus Domini: poſtea Sacerdos ſurgens , abſque benedictione imponit incenſum in duobus Thuribulis Diacono* u *naviculam miniſtrante , & genuflexus* x *incenſat Sacramentum : tum Diaconus extrahens Calicem cum Sacramento de capſula* y *dat ad manus Sacerdotis , & tegit extremitatibus veli , quod humeros illius circumdat : & procedunt ordine , quo venerunt :* z *defertur baldachinum ſuper Sacramentum: & duo Acolythi cum thuribulis continuè Sacramentum incenſant : interim cantatur Hymnus* a *Vexilla Regis prodeunt .* b *Cum venerit Sacerdos ad Altare ,* c *poſito ſuper illud Callice , genuflexus rurſum incenſat , & accedens* d *deponit Hoſtiam ex Calice ſuper Patenam , quam Diaconus tenet , & accipiens Patenam de manu Diaconi , Hoſtiam ſacram ponit ſuper corporale, nihil dicens . Si tetigerit Sacramentum , digitos abluat in aliquo vaſe . Interim Diaconus imponit* e *vinum in Calicem , & Subdiaconus aquam , quam Sacerdos non benedicit , nec dicit ſuper eam Orationem conſuetam , ſed accipiens Calicem à Diacono ponit ſuper Altare ,* f *nihil dicens : & Diaconus illum cooperit palla deinde imponit incenſum in thuribulo* g *abſque benedictione , & incenſat oblata , & Altare* h *more ſolito, genuflectens ante , & poſt , & quandocunque tranſit ante Sacramentum . Cum incenſat oblata dicit , &c. ipſe non incenſatur .*

q *Candela ſuper Altare* . Et item ex , quę ſuper Credentiam habentur pro Acolythis .

r *Ponit purificatorium*. Ad cornu Epiſtolæ , loco ſolito : & tunc etiam transfertur à Cæremoniario Miſſale ad cornu Evangelii cum cuſſino .

ſ *Reportat ad Altare* . Quo caſu nemini reverentiam faciat , ſed & Celebrans aſſurgat tranſeunti Cruci , *ex Carem Epiſc. lib.* 2. *cap.* 26. cui genuflectit ſimul cum Subdiacono * quod hodie faciunt omnes omnino in honorem crucifixi Domini Noſtri *ex Carem. Epiſc lib.* 2. *cap.* 25 & 26 amoveantur ſtatim ab Acolythis tapete , & cuſſinus cum velo. Quæ delatio Crucis ad Altare cum proceſſione ſequenti à Pio V. ſtatuta fuit ; nec in antiquioribus Miſſalibus habebatur . .

Si multus adeſt populus , poterit collocari alia Crux à Sacerdote cum Stola nigra ante aliud Altare , ad quam adorandam accedant, tum mares; tum fęminæ , ne proceſſio nimis differatur , & Officium ſequens.

t *Subdiaconus cum Cruce* . Hoc eſt , alter paratus , ut Subdiaconus Miſſę , non cum Dalmatica , ut ſcripſit *Alcocer* , excepto tamen manipulo , defert autem Crucem proceſſionalem diſcoopertam . Duo Thuriferarii præcedunt Subdiaconum ſine incenſo in Thuribulis , quia nondum eſt proceſſio facta , ſed aditus ad eam ; & ideo itur ad locum deſtinatum per viam breviorem . Ibi omnes genuflexi orant , exceptis Subdiacono , qui geſtat Crucem , & Acolythis .

u *Naviculam miniſtrante* . Omittuntur oſcula manus , & rerum in hac Miſſa .

x *Incenſat Sacramentum* . Ut heri , & ſtatim imponitur ejus humeris velum album , non nigrum .

y *Dat ad manus Sacerdotis* . Nimirum ſtans Diaconus .

z *Defertur Baldachinum* . Non nigrum , ut aliqui ſolent , & malè : debet enim eſſe ſimile velo , quod Calicem tegit , & eſſe illud idem , quod heri tegebat .

a *Vexilla Regis prodeunt* . Cujus auctor *ex Baron. Ann.* 566. fuit Venantius Fortunatus .

b *Cum venerit Sacerdos ad Altare* . Subdiaconus Crucis , depoſita Cruce , ubi minus impediat , in latere Epiſtolæ genuflectit . Acolythi deponunt candelabra ſuper Credentia. Clerus in plano Capellæ circumdat Altare , genibus flexis .

c *Poſito ſuper illud Calice* . Hoc eſt : ut pridie , cum miniſterio Diaconi , nam Diaconus genuflexus accipiat Calicem de manu Celebrantis ſtantis , & deponit ſuper Altare , genuflectit , deſcendit , miniſtrat naviculam ſtanti Sacerdoti pro impoſitione incenſi , & depoſitio humerorum velo ,

Cele-

Celebrans genuflexus rurſus incenſat Sacramentum, ut prius. Recedit alter ex Thuriferariis poſt hanc incenſationem.

d *Deponit Hoſtiam*. Facta prius genuflexione, & amoto à diacono velo albo parvo à Calice, neque debet ſponte tangere Sacerdos Hoſtiam, neque ideò priùs lavare manus: quod aliqui ſcripſere ſi tamen accidat ut tangat, purificet ſtatim digitos, quod in hac Rubrica ſub conditione dicitur, non autem jubetur.

e *Vinum cum aqua*. Habet. *Ordo Romanus*.

f *Nihil dicens*. Neque ſignum crucis, ut aliàs, faciens cum Patena, aut Calice.

g *Abſque benedictione*. De hac incenſatione nihil antiqui. De benedictione verò nova Rubrica eſt in recognitione Miſſalis addita; eſt enim dubitatum: An benedici hoc loco debeat incenſum: & videbatur affirmandum, quia incenſandum eſt prætera Altare, & tunc benedicitur incenſum etiam coram Sacramento, *in Cerem. Epiſc. lib. 1. cap. 23.* ubi, cum excipiatur à benedictione incenſum in principio, & in fine proceſſionis, quę fit in Feria quinta, & ſexta majoris Hebdomadæ, nulla mentione facta oblatorum hujus diei, dicendum videbatur, ibidem non excipi à benedictione incenſum in incenſatione hac oblatorum, *Marcellus* quoque *in Cæremon. Pap. lib. 1. cap. 51.* ſcribit, poni incenſum à Papa, *more conſueto*: ergo cum benedictione. Urgere quoque videbatur illud, quod dicitur: *Incenſum iſtud à te benedictum*. Sed vim faceret, ſi diceretur, *à nobis benedictum*; & hac die verbis utimur minus propriis, ut ſacrificium, & ſeq. quid ergo? nihilominus tamen, cum in Miſſa hodierna expreſsè omnia deſcribantur, quæ dicenda ſunt, ita ut quicquid de conſueta Miſſa hoc loco omittitur, omittendum eſſe prorſus videatur, & cum omiſſa fuerint in textu omnium Miſſalium verba benedictionis incenſi, & ſolita dici ante incenſationem oblatorum: *Per interceſſionem*, &c. & expreſsè poſita ſint reliqua verba totius incenſationis: in eam partem ab iis, quorum intererat, me præſente, in recognitione Miſſalis itum eſt, ut omittatur incenſi benedictio, & hac die videtur congruum, nihil prorſus debere benedici *In Cæremon. Epiſcop loco citato*, benedicitur incenſum, quando alii quoque præter Altare, quod Chriſtum ſignificat, incenſantur, ſed hodie neque ipſe Celebrans incenſatur. *Marcellus* etiam explicatur, *more conſueto*, ideſt, ter, cum miniſterio Diaconi &c.

h *More ſolito*. In recognitione Miſſalis ſecundum prædictam ſententiam, *more ſolito*, cadere dictum fuit ſuper incenſationem oblatorum, & Altaris tantum; non ſuper impoſitionem incenſi, quod hodie magis declaratum eſt.

14 *Poſtea aliquantulum extra Altare in cornu Epiſtolæ* i *lavat manus, nihil dicens; deinde in medio Altaris inclinatus,* l *junctis manibus dicit,*

i *Lavat manus*. Facie ad populum verſa.

l *Junctis manibus*. Ideſt, ſuper Altare, ut alias.

15 *Deinde Verſus ad populum in cornu Evangelii dicit more ſolito: Orate fratres.*

Et dum ſe vertit, caveat, ne vel minimum terga vertat Sacramento, ut mox dicitur. Videſne, quod, *more ſolito*, non includit omnia de more?

16 *Et per eandem viam revertitur, non perficiens circulum, & conſequenter, omiſſis aliis dicit.*

Si omiſſis aliis: ergo non dicitur, *Suſcipiat*, neque aliud quicquam, quod hic non ſit deſcriptum?

17 *Sacerdos ſub ſilentio, dicto, Amen, eadem voce, qua dixit, Pater noſter, abſolutè ſine Oremus, in tono Orationis ferialis Miſſę dicit, Libera nos.*

Ita *Ordo Romanus*, & *Sacramentarium Gregorianum*, in quo nihil aliud præterea de Miſſa habetur pro ejuſdem fine.

Tria hæc, *Preceptis*, *Pater noſter*, *Libera nos*, triduum Sepulturæ Chriſti ſignificant. *Honor. in Gemma lib. 3. cap. 96.* alta voce dicitur, *Libera nos*, ut pateat hodie deſcenſus Chriſti in Limbum ad liberandos Patres, quod alias docuimus in expoſitione myſtica Miſſæ, cum *Duran. lib. 4. cap. 49* Diaconus ad *Pater noſter*, deſcendit ut aliàs, cum Subdiacono poſt Celebrantem. Dicit autem manibus extenſis, neque ſe ſignat cum Patena, ut alias.

18 *Tunc Celebrans, facta reverentia uſque ad terram, ſupponit Patenam Sacramento, quod in dextera accipiens,* m *elevat, ut videri poſſit à populo: & ſtatim* n *ſupra Calicem dividit tres partes, quarum ultimam mittit in Calicem, more ſolito, nihil dicens.* o *Pax Domini non dicitur,* p *nec Agnus Dei,* q *neque pacis oſculum datur, Poſtmodum* r *pretermiſſis duabus primis Orationibus dicit tantum ſequentem, Perceptio, etc.*

m *Elevat, ut videri poſſit*. A Pio V. hoc fuit additum, non elevatur Patena, quam tenet manu poſita ſuper Altare: nec elevatur Planeta, nec incenſatur Hoſtia. * Elevatur autem altera tantum manu, ad differentiam elevationis, quæ fit poſt conſecrationem, ne hac die videatur de novo conſecrata.

n *Supra Calicem dividit*. Diaconus, cum debitis reverentiis diſcooperit Calicem, & cooperit, ut aliàs. Celebrans mittit particulam in calicem ſine aliquo crucis ſigno, quod firmavit Sacra Rituum Congr. *die 8. Auguſti* 1627. & licet hic dicatur, *more ſolito*, cadit hoc verbum ſuper totam Hoſtiæ diviſionem, non præciſè ſuper immiſſionem particulæ, Vides hoc etiam loco, quod *more ſolito*, non dicit, omnia de more ſolito fieri?

o *Pax Domini non dicitur*, ita *Ordo Romanus*.

p *Nec Agnus Dei*. Qui ordinatur ad pacem dandam, ut in tertio patet, *Dona nobis pacem*.

q *Neque pacis oſculum datur* Negat *Ordo Rom.* in odium oſculi Judæ, *Amalar. lib. 1. cap. 13.* tum quia publicum erat jejunium populi, *ex Tertull. de Oratione*, tum quia nullum hac die fit ſacrificium, *ex Albaſpino lib. 1. de vet rit. obſerv. 17.*

r *Prætermiſſis*, &c. Omittuntur duæ Orationes. Prima, quia eſt de pace, ſecunda, quia mentionem facit de ſanguine, tertia dicitur, & manibus junctis ſuper Altare, ut aliàs, in qua ſolum de corpore Chriſti agitur, fit communio Sacerdotis, ut in Miſſali; ad quam Miniſtri ſtant capite inclinato, ut aliàs.

19 *Deinde* ſ *omiſſis omnibus, quæ dici ſolent ante ſumptionem ſanguinis, immediatè particulam Hoſtiæ cum vino* t *reverenter ſumit de Calice: Et more ſolito* u *facta ablutione digitorum, & ſumpta purificatione, in medio Altaris inclinatus, manibus junctis dicit. Quod ore, &c.*

ſ *Ommiſſis omnibus*. Quia in iis de ſanguine fit mentio. Diaconus Calicem diſcooperit, & cum celebrante genuflectit.

t *Reverenter ſumit de Calice*. Neque ſe ſignat, ut aliàs, cum Calice: quod & decrevit Sacra Rituum Congreg. *die 28. Auguſti* 1627.

u *Facta ablutione*. Non Calicis, ſed tantum digitorum in Calice, miniſtrante Subdiacono ampullas. Extinguuntur hoc loco, dum fit ablutio, non prius, cerei à Clero delati.

20 *Non dicitur,* x *Corpus tuum Domine,* y *nec poſt communio,* z *nec Placeat tibi, nec datur benedictio; ſed facta reverentia Altari, Sacerdos cum miniſtris diſcedit, & dicuntur Veſpera ſine cantu, &* a *denudatur Altare.*

x *Corpus tuum Domine*. Omittitur, quia ſanguis commemorandus eſſet, qui non extit in Calice:

y *Nec poſt communio*. Quia nemo alius communicat apud Rom. *ex Alcuin. capit. de Cœna Domini*, ubi teſtem cita. Auguſtinum

ſtinūm ad Ianuarium ; neque conſequenter *Communio* dicitur, quæ dicebatur tempore communionis populi ; & ut diximus *in expoſitione myſtica Miſſæ*, lætitiam ſignificat Apoſtolorum, quæ hac die deſideratur.

z *Nec placeat*. Non ob eam rationem, quia ſacrificium in ea nominatur preces, quod non fit hodie; nam ſupra nominatum eſt in *Orate fratres*: ſed quia hic expreſsè diceret Sacerdos, ſe obtuliſſe ſacrificium, quod non eſt verum, eſt autem verum in Sacramento Chriſti eſſe ſacrificium Sacerdotis, & populi, ſeu victimam ſacrificii, latè ſumpto vocabulo ſacrificii, ut in hoc caſu docet *Suarez 3. par. diſp. 75. ſect 4. in fine*, quo in *Orates fratres*, dicitur: & hoc idem voluit *Durand loco citato*.

21 Diaconus librum claudit: Subdiaconus, plicato Corporali, & in burſam repoſito, reportat Calicem ad Credentiam; & poſtremo cum debitis reverentiis redeunt omnes, unde, & modo, quo venerant.

a *Denudatur Altare*. Ab Acolythis, à quibus & nudatur Credentia, & candelæ extinguuntur poſt Veſperas, ſi reportanda eſt Crux, ut eam populus adoret, ad priorem, ſeu alium locum, ſupponantur eidem eadem, quæ prius, & decet eam portari ab alio Sacerdote poſt Veſperas.

22 Habet autem myſterium, ait *Durand loco citato*, quia in fine mundi Hebræa gens ſalutem conſequetur, & Crucem adorabit. Sed deceret magis, ut dictum eſt, aliam Crucem poni pro adoratione populi poſt adorationem primam.

23 Pixis, quæ remanſit cum particulis in loco pro Calice, & Hoſtia deputato, portatur ad aliud Sacellum, in loco remotiori præparatum, cum luminibus *Cæremon Per. Ruiz*, & placet, ne in Eccleſia ſint luminaria in Matutinis ſequentibus, & Officio Sabbati, ultra præſcripta.

24 Quæritur: An occurente Feſto Annunciat Beatæ Virginis in Paraſceve teneantur fideles intereſſe Officio prædicto, quod loco Miſſæ celebratur? & an ratione Feſti miniſtrari poſſit Euchariſtia aliis, quàm infirmis? Scio, alicubi edicto Epiſcopi tranſlatum fuiſſe hoc Feſtum cum ſuo præcepto in diem, quo ex Rubricis recitandum erat Officium; & cum hæc mutatio Feſti univerſalis excedat facultatem Epiſcopi, de majorum auctoritate factum eſſe, tunc credidi, quo caſu ceſſavit prima dubitatio, non autem admiratio, quod Epiſcopus transferret Feſtum de præcepto univerſale, non tranſlatum alibi, neque Romę à Papa. Immutato igitur Feſto, Sacra Rituum Congregatio vetuit Miſſam fieri hac die de B. Virgine, etiam in Æde Lauretana, etiam ratione concurſus populi, ſeu Feſti tituli Eccleſię, die 8. Maii 1606. deinde Anno, quo contigit, cenſui die 19. *Februarii* 1622 non teneri fideles intereſſe prędicto Officio.

25 Ad aliud verò dubium, eadem reſpondit, *eadem die*, ſervandam eſſe univerſalis Eccleſię pręſentem conſuetudinem, non miniſtrandi niſi infirmis hac die Euchariſtiam, & quidem, licet *Ordo Roman. cum Sacrament. Gregoriano* concedat communionem Clero, & aliis, tamen antiquius, *Auguſtino teſte* ut dixi, Romani non communicabant hac die *Innocen. in cap. Sabb. de conſ. diſtin.* 3. Sacramenta penitus non celebrari tradit, & in Rubrica noſtra Miſſalis de infirmis tantum eſt mentio, ut illis reſervetur pridie Sacramentum. *Franceſ.* eadem docet 1. *p. cap.* 30 *num.* 10. *de Temp hor. canon. & Albaſp de vet. ritibus lib.* 2. *obſer.* 14 negat, in jejunio rigoroſo, & in mœrore maximo priſcis temporibus Euchariſtiam diſtributam eſſe.

26 * Abrogatus fuit abuſus deferendi nocte in hac Fer. 6. Sanctiſſimum Sacramentum à S. Gongreg Card. ſuper negotia Epiſcoporum *die 22. Martii* 1596. ut alienus à ritu, & legitimo ſenſu S. R. E. quę occultat his diebus Euchariſtiam, & in aliud tempus ideo diſtulit proceſſionem, & Feſtum Corporis Chriſti.

De Sabbato Sancto. X.

1 SAbbatum hoc anotomaſticè appellatur Sanctum, quia ad ſuſcipiendum ſancti lumininis claritatem nova Eccleſia ſacra Baptiſmi fonte ſanctificatur, *Rupert lib. 6 cap. 25* vel quia Sanctus Sanctorum quievit in ſepulchro, *Alcuin.* nullum habet Officium propriè, nam Officium noctis erat ſequentis, ut patet ex benedictione Cerei:

Cerei : *Hæc nox eſt* , &c. & ex Collecta Miſſæ , *Durand. lib. 6. cap.* 78. jejunium autem omnino ſervandum eſt, ex *lib. 6. Conſtit. Apoc. cap.* 24.

Videamus Rubricas ejuſdem , & de more noſtro , minutioribus additis , eas explicemus.

2 *Hora competenti* a *cooperiuntur Altaria , & dicuntur Horæ , candelis Altaris extinctis , uſque ad principium Miſſæ . Interim* b *excutitur ignis de lapide , foris Eccleſiam , & ex eo accenduntur carbones .* c *Dicta Nona , Sacerdos indutus amictu , alba , cingulo, ſtola , & pluviali violaceo , vel ſine caſula ,* d *aſtantibus ſibi miniſtris cum Cruce, aqua benedicta , & incenſo ,* e *ante portam Eccleſiæ , ſi commodè poteſt , vel in ipſo aditu Eccleſiæ , benedicit novum ignem* f *dicens , &c.*

a *Cooperiuntur Altaria* . Habet *Durand. libro 6. capit.* 85. quia Chriſtus in reſurrectione ſtolam gloriæ induit . Sed convenit duplici pallia veſtiri Altare majus , violaceo nimirum ſuper album , ita , ut removeri cito queat violaceum circa finem Litaniarum , *Ceremon. Epiſcop. libro 2. capit.* 27. ſuper Altare candelæ erunt ex cera alba . Cereus etiam benedicendus collocabitur cum ſuo candelabro in latere Evangelii, *Cærem. Epiſc. ubi ſupra* : ante Cereum leveſtitum veſte alba , ſuper illud Miſſale non apertum .

b *Excutitur ignis de lapide* Ignis de Chriſto , qui lapis eſt in caput anguli ; *Honor. in Gemma lib. 3. cap.* 100. & antiquus ignis extinguendus eſt , ut lex finem habeat . Ante Zachariæ Papæ tempora Romæ novus ignis ex lampadibus ſervatis in Feria quinta ſumebatur, ut ſcribit *Baronius Anno* 751 *ex litteris Zachariæ eodē anno datis.* Ritus ergo noſter poſt eundem annum .

c *Dicta Nona* . Non ante Horam Nonam , Urbani II. Decreto *Apud Baron.* Anno 1095.

d *Aſtantibus ſibi miniſtris* . Miniſtri debent eſſe in violaceis , manipuloque dato Subdiacono ante : *Lumen Chriſti in Cærem. Epiſc. lib. 2. cap.* 28 Crucem geſtare debet Subdiaconus , quem præcedunt Acolythi tres , cum aqua benedicta , thuribulo ſine igne cum navicula , & peluicula cum quinque granis incenſi , hoc eodem ordine procedunt ad portam .

e *Ante portam Eccleſiæ* . Extra portam paſſus eſt Chriſtus, exeamus ad eum, inquit Paulus, ut eum explicat de hoc ritu loquens *Durand. cap* 80. Crux cum Subdiacono ſit in porta ante faciem Celebrantis : ignis autem in foculo ſuper aliquod ſcamnum coram Celebrante : ubi etiam forcipes ferrei , & candelulæ cum lignis ſulphuratis parari debent .

f *Dicens* . Manibus junctis : & Diaconus elevet fimbriam pluvialis , quando eſt benedicturus manu ignem , & grana Incenſi .

3 *Deinde benedicit quinque grana incenſi ponenda in Cereo , dicens abſolute hanc Orationem .*

Quidem addunt aliam incenſi quantitatem una cum quinque granis benedicendam ; ſed ad quid ? An, ut ea deindem in naviculam immitatur denuo benedicenda à Celebrante , ut adoleat ignem , & grana ſuperfluit hæc duplex incenſi benedictio , & præter Rubricam . De hiſce granis apertè meminit *Rupert. loco citato cap* 31. & ſignificari docet aromata à mulieribus empta, ut ungerent IESUM .

Celebrans non dicit, *Oremus* , quaſi coniungens novam benedictionem incenſi cum præcedenti benedictione ignis .

4 *Dum benedicit grana incenſi , Acolythus aſſumens de carbonibus benedictis ponit in thuribulo , & finita Oratione ſupradicta* g *Sacerdos de navicula ponit incenſum in thuribulo , benedicens illud more ſolito : deinde prædicta grana incenſi , & ignem* h *ter aſpergit aqua benedicta dicens : Aſperges me, ſine cantu , & ſine Pſalmo , &* i *ter adolet incenſo . Interim omnia luminaria Eccleſiæ extinguuntur , ut de igne benedicto poſtmodum accendantur .*

g *Sacerdos de Navicula*. Supple à Diacono de more miniſtrata; qui & miniſtrat cum oſculis aſperſorium, & Thuribulum Celebranti.

h *Ter aſpergit*. In medio, à dextris rerum benedictarum, & à ſiniſtris earundem.

i *Ter adolet*. Nimirum, uti aſperſit.

5 *Tum Diaconus* l *indutus Dalmaticà albi coloris accipit* m *arundinem cum tribus candelis in ſummitate illius triangulo diſtinctis.* n *Præcedit thuriferarius* o *cum Acolytho deferente in vaſe quinque grana incenſi,* p *ſequitur Subdiaconus cum Cruce, & Clerus per ordinem: deinde* q *Diaconus cum arundine: poſt eum celebrans, cum* r *Diaconus ingreſſus eſt Eccleſiam, inclinat arundinem, & Acolythus deferens candelam accenſam de novo igne, accendit unam ex illi tribus candelis deſuper poſitis & Diaconus elevans arundinem genuflectit, ſimiliter & omnes alii cum eo præter Subdiaconum Crucem ferentem, & cantat ſolus: Lumen Chriſti. ℟. Deo gratias. Et procedens ad medium Eccleſiæ; ibi accenditur alia candela, & iterum genuflexus, ut ſupra, altius cantat, Lumen Chriſti. ℟. Deo gratias. Tertiò procedit ante Altare, ubi accenditur tertia candela, & rurſus genuflexus, ut prius adhuc altius dicit, Lumen Chriſti. ℟. Deo gratias. Deinde celebrans aſcendit ad Altare in cornu Epiſtolæ, & Diaconus dat arundinem uni Acolytho, & accipiens librum, petit à Celebrante benedictionem, ut fit ad Evangelium Sacerdote dicente, &c.*

A conſecratione luminis incipitur Paſchalis ſolemnitas, quia æternæ lucis contulit claritatem, *Raban. lib. 2. cap. 38.* Idem innuit *Concil. Tolet. 4. can. 8.*

l *Indutus Dalmatica*, *Ex Ord. Roman.* Cur autem ad Diaconum ſpectat proxima Cerei benedictio, etiam præſente Sacerdote? *Rup. lib. 6. c. 30.* inferioris, ait, miniſtri eſt annunciare Chriſti reſurrectionem, ſicut inferior mulierum ſexus Apoſtolis ipſis eandem nunciavit; vel quia Angelum ſignificat, qui movebat Hebræis Columnam nubis, & ignis, quam indicat Cereus, ut dicemus, *Gemma loco cit. cap. 102.* Dalmatica feſtiva eſt, & ideò congruit benedictioni Cerei: *Exultet jam*, &c. accipit etiam manipulum Diaconus, *ex Cærem. Epiſcop. lib. 2. cap. 28.*

m *Arundinem cum tribus Candelis*. De arundine cum Cereo in eadem ſatis aperta eſt mentio in *Ord. Rom.* non tamen de tribus candelis; neque interpretes *Ordo Roman.* quicquam indicant de arundine ipſa, candelæ in calce unum quid eſſe deberent, & deinde diſtingui in tres, ad deſignandum myſterium Unitatis, & Trinitatis Dei: fortaſſe ſignificat arundo humilitatem paſſionis Chriſti, ex qua in fine patuit major gloria Unitatis, & Trinitatis Dei. Patuit autem veluti lumen Chriſti, qui in Trinitate eſt Deus, vel, *ex Athanaſ. de Paſſione*, ſicut arundo ſerpentes necat: ita paſſio Chriſti diabolum vicit: ſolet ornari floribus: ſed ita ornetur, ut appareat ex parte arundo, non baculus, ſeu quid aliud.

n *Præcedit Thuriferarius*. Poſito prius incenſo à Celebrante in Thuribulum, more ſolito.

o *Cum Acolytho deferente*, &c. Nempe à dextris Thuriferarii.

p *Sequitur Subdiaconus*. Et hic etiam cum manipulo. *Ex Cærem. Epiſc. loco cit.* coloris autem violacei.

q *Diaconus cum arundine*. ad cujus ſiniſtram eat Acolythus cum candela accenſa de novo igne, & ſi opus eſt, intra laternam, ne à vento extinguatur in proceſſione.

r *Diaconus ingreſſus*. Et cum ingreſſus eſt etiam Celebrans poſt eum (non ante) inclinet arundinem; ut Celebrans quoque genuflectat Eccleſia.

6 *Poſtea vadit ad pulpitum, & ponit ſuper eo librum, & incenſat: A dextris Diaconi ſtent Subdiaconus cum Cruce, & Thuriferarius: à ſiniſtris duo Acolythi, ille qui tenet arundinem, & alius tenens in vaſe quinque grana incenſi benedicta figenda in Cereo. Tunc ſurgentibus omnibus, & ſtantibus ut fit ad Evangelium,* ſ *Diaconus cantat.*

ſ *Diaconus cantat*, Non ſignat librum, neque ſeipſum; * neque imponitur incenſum de novo in thuribulo: quod notaſſet aliquis Ritualis liber, ſi de novo imponendum eſſet: & verè ſufficit impoſitio incenſi facta ſemel, & proximè in ordine ad, *Lumen Chriſti*, & cereum, miniſtri vero hinc inde ſtantes reſpiciunt librum, ut Diaconus, rectam quaſi efformantes lineam cum Diacono medio, ita tamen: ut latera, non terga vertant altari.

7 Quod attinet ad benedictionem Cerei magni, *Ordo Rom.* habet *Exultet jam, &c.* dicitur eſſe S. Ambroſii *ab Honor. in Gemma lib. 3. cap. 102.* ſed excepto proemio, diſcordat noſtra ab Ambroſiana, ut videre eſt *in Miſſali amb.* tribuitur S. Aug *in Miſſali Gotichoto 6. Bibl. PP.*

Cereus autem benedicitur, ex decreto Zoſimi Papæ, *Alcuin* ſed Prudentius ante Zoſimum cecinit Hymnum de hoc Cereo, *Martinus Polonus* auctorem facit Theodorum I. Anno 643. *Baron Ann.* 415. docet, conceſſiſſe Zoſimum, ut etiam in Parochiis benedici poſſet, nedum in Eccleſiis benedici principalibus.

8 Significat autem Cereus Chriſtum reſurgentem, & quidem cera corpus, elychnium animam, lumen deitatem deſignat, *ex Durand. loco cit. cap.* 80. antequam verò illuminetur, repręſentat Columnam nubis; illuminatus autem Columnam ignis, quæ præcedit Cathecumenos hodie tranſeuntes per mare Baptiſmi, *Idem Durand. ibidem*. Crucis figura in Cereo ſolet inſcribi, ut Chriſtum demonſtret Crucifixum, *Rupert. lib. 6. cap. 29.* ſed grana quinque incenſi in formam Crucis in eo confixa idem ſonant, & apertè plagas ejus quinque *ex eodem Durand.*

9 Ordo figendi grana eſt, ut primum in ſuperiori parte, alterum in media, tertium in inferiori, quartum in dextera Cerei, quintum in ſiniſtra.

10 Habet etiam myſterium, quod Diaconus accendit Cereum, non cum candelula, ut aliqui ſcripſere, ſed *immediatè* (ait Rubrica) *cum una ex tribus candelis in arundine poſitis*. Dicerem ego, tacentibus aliis, ſicut tres illæ candelę inclinantur verſus Cereum, & cum una tantum ex iis accenditur; ita Reſurrectio Chriſti eſt effectus quidem totius Trinitatis, ſed potiſſimum verbi, quod animam carni rurſus univit, & immortalitatis glorioſa luce veſtivit; quam rationem afferebam Recognitioribus Miſſalis, ſub Clem. VIII quando hic ritus fuit ſtabilitus, & fuit approbatus etiam in *Cęrem Epiſc. lib. 2. c. 27.*

11 Accenduntur deinde lampades, ſumpto lumine à Cereo ipſo; vel à candelis arundinis, ut ſicuti, *ex Alcuin.* Cereus ſignificat novam gratiam, & doctrinam Chriſti; ita ut ab eodem oriri demonſtretur, tum gratia, tum doctrina Apoſtolorum, qui ſunt lux mundi: & Chriſtus ipſe reſuſcitatus ſtatim accendit in Apoſtolis ignem Spiritus Sancti quando inſufflavit, & dixit, *Accipite Spiritum Sanctum*, in ipſo die Reſurrectionis, *Rupert. lib. 6 cap. 29.*

12 In fine benedictionis Cerei, excepto Papa, Epiſcopo, & Imperatore, cui additur Electi titulus, ſi nondum eſt côronatus, nemo alius nominari debet inconſulta Sede Apoſtolica: quicquid ſcripſere alii: qui tamen hanc additionem pridie fieri prohibent; at quæ major eſt ratio, cum Pius V. in ſua Bullas additiones omnes prohibuerit? Sede Rom: vel Epiſcopali vacante, taceatur nomen Papæ, vel Epiſcopi.

13 *Completa benedictione Cerei, Diaconus, depoſitis albis, ſumit* t *violacea paramenta, & vadit ad Celebrantem: qui exuitur pluviali, & ſumit manipulum, & caſulam violacei coloris. Poſtea* u *leguntur Prophetiæ* x *ſine titulo: & celebrans legit eas ſubmiſſa voce ad Altare in cornu Epiſtolæ, In fine Prophetiarum dicuntur Orationes modo ſubſcripto. Ante, vel interim dum Prophetiæ leguntur, Presbyteri* y *catechizent cathecumenos baptizandos, & præparent ad baptiſmum.*

t *Violacea paramenta*. Iuxta *titulam* 19. 2. *par. Rubr. n. 6. & 7.* Crux deponatur in loco decenti: Arundo ſtabiliatur pede marmoreo pręparato, non procul à Cereo.

u *Leguntur Prophetiæ*. In medio Chori, ait *Cærem. Epiſc. lib. 2. c. 27.* ubi ſcilicet ab omnibus audiri queat Lector; unde non malè illi, qui in ambone, vel ante Altare prophetias legunt.

x *Sine Titulo*. Tradit *Ordo Rom.* quia adhuc ſine capite Chriſto, nondum viſo ab Apoſtolis, videtur eſſe Eccleſia, *Ruper. lib.*

7. c.9. vel tacentur tituli ; ait *Hugo Victorin. de Miſſ. obſer. lib.3. c 24.* ne Cathecumenis de Gentilitate venientibus, Hæbreorum auctorum nominibus auditis, lectiones vileſcant: vel ad repræſentandum cæcitatem Cathecumnorum, qui neſciunt doctrinæ noſtræ originem, *Alcuin.* leguntur autem ad inſtructionem Cathecumenorum. *Idem.*

Porrò quatuor tantum legebantur in *Ordine Romano*, cum tribus Canticis. Primus, qui meminit harum duodecim Lectionum, eſt *Microl. cap.* 53. & ſignificant duodecim Apoſtolorum doctrinam, quia erudiuntur Cathecumeni, *Honor. in Gemma lib* 3. c 108. Habentur *in Sacramentario Gregoriano* è noſtris prima, 3. 9. 4 5. 8. 10. & hoc eodem ordine. Lectores autem non oſculantur in fine manum Celebrantis, neque recedunt, niſi dicto: *Leuate*: à Subdiacono.

15 Cantica tria, ſiue Tractus, ſunt eadẽ, quæ *in Antiphonario Gregoriano, Ordine Rom. & apud Amalar. lib.1. c.22.* tamen apud nos poſt 4. 8. & 11. lectionem; & ſunt indicia exultantium Cathecumenorum de proximo Baptiſmo, ſed non ſine timore; unde & Tractus, ideſt luctus vocantur *Rupert. lib.7. c.9.*

16 Orationes indicant expectationem, & deſideria Sanctorum Patrum circa redemptionem per Chriſti Reſurrectionem, *Raban. lib.2. cap.38.* eaſque Celebrans dicit, ut in Miſſa, manibus extenſis, & ſecundum aliquos ſunt pars Miſſæ, ut dicemus.

y *Cathechizent Cathecumnos.* Catechizent, ideſt inſtruant: Cathecumenos, ideſt, auditores *Raban. lib.1.cap.26.* de ritu verò Cathechizandi pro Baptiſmo, vnde Rituale Romanum Pauli V.

17 A Miniſtris illud obſeruandum, ut dum celebrans Prophetias legit, aſſiſtant, ſicut ad Introitum Miſſæ, quas & appellat Introitum Miſſæ huius diei *Hugo Victor. ubi ſupra cap.28.* Dum ille Orationes dicit, ſtant poſt Celebrantem, vnus poſt alium: Diaconus dicit genuflectens ante alios, *Flectamus genua*: Subdiaconus ſurgens ante alios, *Leuate*: excepta vltima Oratione, quia tres pueri, de quibus in ultima Prophetia, noluerunt genua flectere ſtatuæ Nabuchodonoſor, vt aliàs diximus *in Sabbato Quatuor temporum Aduentus*. Celebrans autem nunquam genuflectit, vt dictum eſt *in Rubr. gener.*

18 Si ſedere voluerit, Celebrans poſt lectam in Altari Prophetiam, ſedeat ad ſcamnum conſuetum, ſed nudum, in latere Epiſtolæ; eat autem per viam breviorem cum miniſtris, & redeat per longiorem cum debitis reuerentijs ante medium Altaris, nullo modo ſedeat ad Altare, quod Epiſcopo tantum concedi debet.

19 Ordo legendi Prophetias hic erit, ut primas legant minores, poſtremas maiores, niſi aliud neceſſitas ſuadeat.

20 *His expletis, Eccleſia habuerit fontem Baptiſmalem, Sacerdos benedicturus fontem accipit pluviale violaceum, & præcedente Cruce cum candelabris, & z Cereo benedicto accenſo, deſcendit cum Clero, & miniſtris paratis ad fontem: & interim cantatur ſequens a Tractus; Sicut cereus &c.*

Baptiſmus ſignificat mortem, ſepulturam, & reſurrectionem Chriſti, *Rom.6.* & ideo potiſſimum hac die celebratur, *Rupert. lib.9.c.34.*

z *Cereo benedicto.* Portabitur Cereus ante Crucem, *Cærem. Epiſc. lib 2. cap. 27.*

a *Tractus, Sicut Ceruus, &c.* Eſt *in Ordine Romano*, cum quo concordat Oratio ſequens, ut manifeſtè patet, *& in Gregoriano legitur Sacramentario.* * imò & huius ritus meminit. *Sanct. Auguſt. in Pſal.41.*

21 *Poſtea procedit ad benedictionem fontis manibus iunctis.*

De Fontis uſu antiquo, *Dion. de Eccl. Hierar.* quem matrem adoptionis vocat. De conſecratione eiuſdem. *Clem. lib.7. Conſt. c 43. & Sydon. Apollonio lib 4. epiſt. 15.* plura vide *apud Baron. Anno 133. & Durandum de ritibus lib.1.cap.19.*

22 Porrò ſex facit Sacerdos in hac benedictione Fontis; orat, manu tangit aquam, & format cruces: mutat vocem, ſufflat*, demittit, & eleuat Cereum in aquam; infundit oleum, & chriſma, & commiſcet.

23 *Orat Deum*, ut ſit præſens tantis myſteriis, moveatque in præfatione aſtantes in Deum, ad eundem finem, ut Deus audiat.

24 *Manu tangit aquam*, ter. Primo dividens in formam crucis, à qua pendet effectus Baptiſmi. Secundò tangit ſimpliciter, quia manu Sacerdotali opus eſt, etiam in Baptiſmo, ad fugandos dęmones. Tertio proiiciens, & effundens aquam verſus quatuor mundi partes: quia Baptiſmus omnes homines attingit, non circumciſio. Facit etiam manu varias Cruces ſuper aquam, ut benedicatur à Trinitate per virtutem Sanctæ Crucis.

25 *Mutat vocem*, ter primo per modum Orationis, ſecundò per modum Prefationis, tertiò per modum Lectionis, ut in Trinitate omnia fiant, & modo humilius, modo audentiùs Deus oretur.

26 *Halat*, ter in modum Crucis, & ſufflat ter modum ✠ ut cum Crucem Trinitatem coniugat, à quibus habet vim Baptiſmus, maiorem autem à Trinitate. Valet etiam inſufflatio ad expellendos Dęmones cum ignominia, qui levi flatu expelli queunt à Sacerdote.

27 *Demittit Cereum* in aquam, & elevat ter, profundè, profundiùs, Profundiſſimè, ut Spiritus Sanctus ſua plenitudine fontem impleat, ycuti quando deſcendit in ſpecie Columbæ in Baptiſmo Chriſti, adumbrati in hoc Cereo demerſo in aquam: elevatio autem euiſdem Cerei ſignificat effectum Baptiſmi, qui confert gratiam elevantem à peccato ad gloriam.

28 *Infundit oleum, & Chriſma*, & commiſcet, de quo etiam *Dion. ubi ſupra cap.* 10 *part* 2. ut indicetur coniunctio Chriſti per Batiſmum cum populis Eccleſiæ, *aquæ multæ, populi multi*, & Chriſti nomen, ideſt, uncti, ab oleo, & Chriſmate deducitur. Cœterum ritus hic totus habetur *in Ordine Romano*: expoſitio verò ſumpta eſt partim *ab Amalar lib* 1 *cap* 25. partim ab *Honor. in Gemma lib* 3 *c.*3 partim à *Durand. lib.*6 *cap* 81.

29 *In eodem Ordine Romano*. iubetur, ut in Rubrica noſtra, aſperſio populi cum aqua fontis ante infuſſionem olei: & eiuſdem aquæ reſervatio, ad aſpergendum in domibus, & alijs locis, ad munditiam Baptizatorum: de qua etiam *Gregor. Tur. lib.*1. *de glor. mar. cap.* 24.

30 *Vbi verò non eſt fons Baptiſmalis, finita ultima Prophetia cum ſua Oratione, Celebrans caſulam deponit, &* b *cum miniſtris ante Altare procumbit: & alijs omnibus genuflexis,* c *cantantur Litaniæ in medio Chori a duobus cantoribus, utroque Choro idem ſimul reſpondente. Cum autem perventum fuerit* d *ad ℣. Peccatores, te rogamus Sacerdos, & miniſtri ſurgunt, & accedentes ad ſacriſtiam induuntur paramentis albi coloris pro Miſſa ſolemniter celebranda; & interim* e *accenduntur luminaria in Altari.* f *In fine Litaniarum cantatur ſolemniter, kyrie eleiſon, & repetuntur, ut in Miſſa moris eſt.*

b *Cum Miniſtris*. Et hi quoque in Albis procumbunt ex communiori uſu Eccleſiarum Romæ. * deponunt tamen planetas plicatas paulo ante. *Peccatores Carem. Epiſcop. lib.*2. *cap* 27. quod etiam mihi magis placet, cuſſini coriacei dari poſſunt ſub eorum capitibus, & Celebrantis.

c *Cantatur Litania*. ita *Ordo Romanus*. Litaniç, ideſt, deprecationes. *Amalar. lib.*1 *cap* 28, quibus ſignificatur conſortium Sanctorum cum nuper baptizatis, *Raban. lib.* 2. *cap.* 28. Hæ verò non inchoantur apud fontem, ſed apud Altare, *Caremon. Epiſcop. lib.* 2. *capit.* 28. Aliqui ſcripſere geminandum illud: *Per Sanctam Reſurrectionem tuam*; ſed nullo antiquo Auctore: imò contra Bullam Pij. V. quç additiones prohibet.

d *Ad peccatores*. Diſcedunt in Sacriſtiam; ut dicitur etiam *in Miſſali Vatic. Volum* 4743. ſi vicina eſt; alioquin in locum viciniorem, & decentem poſt Altare. omnino ante Altare nemo Epiſcopo inferior eſt veſtiendus, licet ſit loci ſuperior. non enim eſt illi communicanda Epiſcopalis prærogativa, niſi Mitra utatur.

e *Accenduntur luminaria*. *Sacramentarium Gregorianum, & Ordo Ranus*, ad *Agnus Dei*, accendi iubent, quia per Agnum Dei Chriſtum lumen fidei communicatum eſt, *Amalar. libro primo capite* 30. ſed & pallium violaceum remouetur ab Altari, ornatur credentia ſuis neceſſarijs ad Miſſam ſolemnem, ut ſupra dictum eſt.

In ſine Litaniarum, cantatur, &c. Monet *Ordo Romanus*, quod cantari debent ita tardè, ut Sacerdos, & miniſtri queant procedere ad Altare.

31 *Interim Sacerdos cum Miniſtris in paramentis albis accedit ad Altare, & dicto Pſalmo; Judica me Deus cum, Gloria Patri, facit Confeſſionem, ut moris eſt, eſt, in loco conſueto deinde aſcendens oſculatur Altare, incenſat more ſolito; & finitis a Choro, Kyrie eleiſon, incipit ſolemniter,* g *Gloria in Excelſis,* h *pulſantur Campanæ.*

g *Gloria in Excelſis.* Habet *Ordo Roman. & Sacramentar. Gregor.* * Dicat autem prius de more Celebrans cum Miniſtris, ſubmiſſa voce, *Kyrie eleiſon*, novies. *Ceremon. Pap. lib 2. ſect. 1. cap. 57. & 60.*

h *Pulſantur Campanæ.* jubet *Ordo Romanus*, pulſari ad Litanias; fortè, ut populus vocaretur ad initium Miſſæ. *Durandus cap* 85. ad Hymnum Angelicum, & convenit, ſicuti ceſſavere in Hymno eodem Fer. quinta.

Sed adverte, ne majores campanæ pulſentur, antequam ſignum datum fuerit in Cathedrali, ſeu Matrice Eccleſia, ex decreto Concilii Lateran. *ſeſſione* 11. *ſub Leone* X. ſub pœna Regularibus centum ducatorum ex Sacra Rituum Congregat. die 21. Martii 1609. & ex tantum eo caſu pulſabuntur, quæ ſunt intra parietes Eccleſiæ: dato deinde ſigno à Cathedrali, ſeu Matrice, dabitur etiam (licet detur longè poſt, *Gloria in Excelſis*,) ſolemne ſignum ab omnibus aliis Eccleſiis, cum campanis majoribus. Per Matricem intellige quoque Parochialem in Diœceſi; & ſi plures ſint Parochiales, eam, quę aliis major eſt dignitate: nam ante Matricem hanc non ſunt pulſandæ à Confratriis campanæ, ex Decreto Sacr. Rituum Congreg. *die* 9. *Febr*, 1608.

32 *Poſtea Sacerdos dicit, Dominus Vobiſcum.*

Quid Epiſcopus? dicat: *Pax Vobis*: ita *Ordo Romanus*, contra *Durand. cap.* 84.

3 *Finita Epiſtola, Celebrans incipit, Alleluja, & totum decantat ter, elevando vocem gradatim: & Chorus poſt quamlibet vicem in eodem tono repetit illud idem Poſtea Chorus proſequitur, ℣. Confitemini, &c.*

34 *Alleluia* cantatur in Cornu Epiſtolæ, oſculata prius manu à Subdiacono.* & dum cantatur, ſtant omnes, *Cærem. Pap. loco cit. cap.* 57.

Præcedit; *Alleluia, Tractum, Ordo Roman. & Sacrament. Gregor.* & ecce gaudium Paſchale, ſed non plenum; quia Tractus luctum ſignificat, ut aliàs docuimus: Verſus tamen, *Confitemini*, eſt de Pſal. 117. cujus titulus eſt, *Alleluia, Rup. lib. 6. cap.* 11. eſt ergo lætitia in fine proxima *Hugo Victorin. ubi ſupra lib.* 3 *cap.* 29. Verſus, & Tractus habentur in *Antiphonario Gregoriano*.

35 *Ad Evangelium non portantur luminaria, ſed tantum incenſum; petitur benedictio, & alia fiunt de more.*

Tradit *Ordo Rom.* & ſignificantur aromata mulierum ad monumentum, ſine lumine fidei; quia putabant Chriſtum hominem mortuum, *Alcuin.* Devotio aderat, fides obſcura erat, *Dur. loco cit.* Evangelium legitur à Celebrante in cornu Evangelii, ut aliàs, poſt cantatum à ſe tertio, *Alleluia*.

36 *Non dicitur,* i *Credo, ſed finito Evangelio, Sacerdos dicit, Dominus vobiſcum.* ℟. *Et cum ſpiritu tuo, & poſtea, Oremus,* l *non dicitur Offertorium.*

Hæc *Ordo Romanus*.

i *Credo.* Quia nondum. Apoſtoli credebant Reſurrectionem Chriſti.

l *Non dicitur Offertorium.* Quia mulieres

lieres ſub ſilentio ibant cum aromatibus ad Sepulchrum, *Alcuin.* neque habetur *in Sacram. Gregor.* Subdiaconus defert ad Altare una cum Calice Burſam Corporalium.

Ad, *Lavabo*, dicitur, *Gloria Patri*.

37 De, *Communicantes*, & *Hanc igitur oblat.* uti etiam de Præfat. propria, vide ſupra *in Rubr. gen.*

38 *Dicitur, Pax Domini ſit ſemper vobiſcum, ſed* m *pacis oſculum non datur* n *Agnus Dei, non dicitur, nec* o *Poſtcommunio: dicuntur tamen tres conſuetæ Orationes ante Communionem.*

m *Pacis oſculum non datur Ordo. Rom.* quia nondum dixerat Chriſtus Apoſtolis, Pax vobis.

n *Agnus Dei Ordo Roman. & Sacram. Gregor.* inquit *Alcuin.* ob ſilentium mulierum, quæ nondum credebant Chriſto Redemptori animarum ad tollenda peccata mundi. *Durand. cap.* 85.

o *Poſtcommunio.* Hæc omittitur, quia in hac Miſſa non communicabant, tempore nimirum Durandi, introducta etiam tunc nova conſuetudine celebrandi hanc Miſſam manè; ſed in die ſequenti communicabant cum Cathecumeni, tum alii, quod nota (contra quoſdam, qui gratis oppoſitum ſcripſerunt) ne communicet alius à Celebrante in hac Miſſa noctis, vel Veſperæ ſunt vice ℣. *Communio, & Poſtcommunio,* ut ſcribit *Durand. loc. cit.*

39 *Poſt ſumptionem Sacramenti,* p *pro Veſperis in Choro cantatur Antiphona, Alleluja, alleluia & Pſalmus Laudate Dominum omnes gentes, cum Gloria Patri, in fine, & poſt repetitur eadem Antiphona, Capitulum, Hymnus, & Verſus non dicuntur, ſed ſtatim Celebrans in Cantu incipit Antiphonam ad Magnificat.*

Non deponitur à Celebrante Caſula ut aſſumat Pluviale, quod aliquando fecere perperam nonulli; quia nondum eſt finita Miſſa.

p *Pro Veſperis.* Hoc Sabbatum propriè non habet Officium, *ex Auguſtin. & Alcuin.* & quæcumquæ hic habentur pro Veſperis, eadem ſunt *in Ordine Romano.* ſi habet Officium, hoc terminatur in Veſpera, non in Miſſa, ut ſine fine laudetur Chriſtus, qui morte ſua nos redemit. *Durand. ibidem.* Sed verius finitur Officium in Miſſa, cum, *Ite Miſſa eſt*, quæſtio eſt de nomine. Porrò Antiphona, *Alleluja*, convenit, ut inchoetur à digniori, qui eſt in Choro.

40 *Deinde cantatur, Magnificat, cum Gloria Patri, in fine, & fit incenſatio,* q *ut aliàs in Veſperis. Repetita Antiphona Celebrans dicit. Dominus vobiſcum.*

Miniſtri cum Celebrante dicunt Pſalmum, *Magnificat*, in cornu Epiſtolæ, uti ſtant ad Introitum Miſſæ.

q *Ut aliàs:* incenſatio item fit eodem, modo, quo initio Miſſæ, ſed præterea incenſantur alii in Choro.

41 Extra Chorum dicuntur Veſperæ, ut in Breviario adnotatum eſt: & nos in commentariis Rubr Breviarii opportunius de his dicemus.

42 Ad Orationem ultimam uſque ad finem, omninò ſervantur omnia, quæ in fine Miſſæ aliàs præſcripta ſunt.

43 Peracta Miſſa, quæritur: An aliæ Miſſæ celebrari queant; *Microlog cap.* 53. concedit, ſi neceſſe fuerit, & à Litania incipere docet, omiſſis Lectionibus, inquit, auditis. Negant *Navar. c.* 25. *num.* 88 & *Francolin. tractatu de tempor. Hor. Canon. cap.* 30. *num.* 2. & 9. quia uſu receptum eſt, ut unum tantum ſacrificium fiat ſolemne, nulluſque eſt Introitus, ut in Sabbato Pentecoſtes niſi dicas cum *Hugone ſupra.* Lectiones omnes habere vicem introitus. Unde & Sacerdos habet Caſulam tunc, & jubetur eas legere ſubmiſſa voce ad altare. *Sotus in* 4. *diſtinct.* 13. *quaſt* 2. *articulo* 2. concedit hac lege ut celebretur Superioris conceſſu, & auctoritate, ſed *Azor. qui lib.* 10. *cap.* 24. *q.* 3. omnino negat *ex cap. Sabbatò, diſtin.* 3. *de conſ.* ubi dicitur biduo hoc Sacramenta penitùs non celebrari, concedit à Superiore dari poſſe licentiam tantum, quando juſta adſit cauſa, puta, quia multi ſunt qui

ſcommodè eo die ſacrificio publico in ereſde non poſſunt; quod accidere poteſt, quando feſtum Annunciationis incidit in Sabbatum Sanctum, & tunc de licentia Superioris celebrare poſſet, aliàs non, & nonniſi poſt inchoatum ſaltem ſolemne ſacrificium, depoſitoque luctu, & mœrore Eccleſię.

44 Quo caſu fortè ſufficit incipere a Confeſſione, qua finita, dicat Sacerdos, *Kyrie eleiſon*, de more, & reliqua cum Veſperis uſq; ad finem Miſſæ, nam *Gemma lib. 3. cap.* 118 ait officium hujus Miſſæ per, *Kyrie eleiſon*, inchoari: niſi pro, *Kyrie eleiſon*, intelligat *cum Micrologo* Litaniam. § Volunt aliqui non dici Veſperas in hac privata Miſſa, & pro ℣ *Communio*, dici Antiphonam tantum ad *Magnificat*, hoc eſt, *Veſpere autem Sabbati*, &c. & ſtatim orationem, ſed fugiendus eſt hic caſus, non decidendus.

45 Tutiorem autem arbitror ſententiam *Navarr. & Francolin.* eamq; conformiorem *cap. Sabbato*, ut non celebretur, niſi unica Miſſa, quæ noctis eſt, ſub initio noctis dicebatur tempore Sancti Thom in 4. *diſtinct.* 13. *quæſt.* 1. Feſti verò cuius Officium transfertur, nulla prorſus, quod ad Miſſam attinet, haberi debet ratio: & multo minus votivâ Miſſa dici debet, etiam pro re gravi.

46 Idem dicerem de communione Cleri, ſeu Laicorum, in Feſto Annunciationis in Sabbato Sancto; quod non debent alii communicare in Miſſa, quæ noctis eſt: & ideo non dicitur, *Communio*, ut ſupra adnotavi.

47 De Cereo accendendo in tempore Paſchali nihil invenio apud antiquos, niſi quod *ex Ordine Romano, & Microl. cap.* 53. in Octavis Paſchæ diſtribui ſolitus fuit Cereus hodie benedictus ergo non ultra Octavam Paſchæ ardebat. *In Annal. Minorum luce Vuandigni* decretum fuit Anno 1263. quod in ordine Minorum Cereus Paſchalis remaneret uſque ad Aſcenſionem Domini; & accenderetur in Miſſis ſaltem diebus Feſtivis Sacra Rituum Congregatio 19. Maii 1607. cenſuit, regulariter accendi debere ad Miſſas, & Veſperas ſolemnes in triduo Paſchatis, in Sabbato in Albis, & Dominicis uſque ad Aſcenſionem in aliis ſervandam eſſe conſuetudinem locorum.

48 Romę varia eſt conſuetudo, à peritioribus hęc laudatur, ut à latere Evangelii ille ardeat a Sabbato Sancto uſque ad Dominicam in Albis incluſive, quia eſt unicum Reſurrectionis Feſtum, *ex Ordine Romano* ad Miſſam, & ad omnes Horas. Preterea diebus Dominicis primis Veſperis uſque ad ſecundas, & Completorium incluſive, ad Miſſam, & Horas: quia Dominica eſt repetitio Feſti, Reſurrectionis Chriſti, etiam per annum, nedum Paſchali tempore, quem ritum tradit *Samarius in theſ Sacerdotalitit. de Cereo Paſch* nimirum ad utraſque Veſperas, & Miſſam Dominicę, & in Aſcenſione ad omnes Horas uſque ad Evangelium Miſſę: quod ſi dicatur Miſſa Parochialis, ſeu Conventualis non ſolemnis, ad eam item die Dominico accendi poteſt.

49 Poſtremò à primis Veſperis Aſcenſionis Domini, uſque ad finem Evangelii Miſſę ſolemnis, ſeu Parochialis, ſeu Conventualis non ſolemnis: in aliis diebus nunquam.

§ 50 Candelę tres, de quibus ſupra in arundine poſitę non ultra Veſperas, Sabbati Sancti ardere debent: alioquin gratis ardebunt, & ſine cauſa.

De Die Sancto Paſchæ, uſque ad Feſtum Trinitatis. XI.

1 Nobilitas anni, menſis decus, alma dierum, ſplendor horarum, eſt Paſcha, *ex Rupert. lib 6. cap.* 26. Paſcha, id eſt, tranſitus ex vi nominis Hebræi *apud Iſid. lib.* 1. *cap.* 31. vel Paſſio, à Greco verbo πάσχειν *apud Innocent. III. in ſer.* vel eſt compoſitum ex Hebræo, & Greco per divinam diſpoſitionem; quia in paſſione Chriſti cum ipſo, & nos tranſivimus de morte ad vitam: ita *Auguſt. cit à Durand lib.* 6. *cap.* 86 celebratur etiam ſemper in Dominica ex auctoritate Sancti Petri, *apud Baron. Ann.* 58. *numero* 82. & meminit *Clemens lib.* 5. *Conſtitut. cap.* 18. Item ex decreto Pii *conſ. diſtin.* 3 *Nos ſe*, poſt decimum quartum diem Lunationis

primi menſis, & ex decreto Victoris *de conſ. d. 3. cap. celebritatem*; tum ut à Iudęis Paſcha noſtrum diſtingueretur, tum quia Chriſtus reſurrexit die Dominico poſt 14. Lunam, hoc eſt, *ex Iſid. ſup. in* 3. hebdomadæ Luna ob numerum myſticum Trinitàtis, ſicut etiam triduo mortuus reſurrexit tertia die, qui vixerat triginta tribus annis; in quibus numeris reſplendet ternarius numerus: in quo intellige, non modo gloriam Trinitatis; ſed ſalutem omnium, qui ante legem, qui ſub lege, qui ſub gratia extitere. Hęc *ex Iſid citato*, *& Rupert. lib.* 7 *cap.* 14.

2 Habet Octavam ex inſtitutione Apoſtolorum. ait *Baron. Anno Domini* 58. *nu. cit* infra quam ſi fiat commemoratio de Simplici, non tamen dicitur tertia Oratio.

3 Miſſa verò habet hæc notatu digna. Sequentia auctorem habet hactenus incognitum, de qua *Durand. lib. 6 cap.* 87. neq; priores illius meminere, niſi ſubobſcuriſſimè, *Honorius in Gemma lib.* 3. *cap.* 135. Graduale adhuc dicitur *ex Sacramentario Gregoriano*, quod, ut alias docuimus, canticum eſt laborantium, & dicitur propter recenter baptizatos, qui gradiuntur ad gloria, quam reſurrectio Chriſti promittit cum labore. additur, *Alleluia*, duplex, ob ſpem binæ ſtolæ, animæ, & corporis, & ut gradiendo lætentur cum laude Dei. Hæc partim *ex Rupert. lib.* 8. *c.* 1. partim *ex Hugone Victorin. de ſpec. Miſſ. obſervat. lib.* 3 *cap.* 32. notat *Ordo Romanus* ſumi Graduale ex Pſalm. 117. ab hac die uſque ad Sabb. in Albis, unde nimirum ſumitur, & ille verſus frequentior *Hæc dies*, *&c* cui Pſalmo titulus eſt *Alleluia*, ut ſupra diximus, *ex Rupert. lib* 7. *cap.* 11. Reliqua quæ habentur in Miſſa hujus Feſti, & in Octava propria patent ex dictis *in Rubric. gener.*

Ite Miſſa eſt, dicitur cum duplici, *Alleluia* uſq; ad Sabbatum in Albis incluſivè, in Miſſis nimirum de Octava Paſchatis, non in iis, quę cum paramentis violaceis forte debent cantari, puta Litaniarum majorum, ſeu pro publica neceſſitate: quia duplex *Alleluia*, eſt proprius ritus Miſſæ Paſchalis, & ſummę lętitæ: & meo judicio, neque in Miſſa quacunque votiva ſolemni pro re gravi debet dici.

4 Evangelium legitur ſecundum Marcum, ſicuti pridie ſecundum Matthæum & poſtridie ſecundum Lucam, Ordine congruo, quem indicat *Auguſtin. ſerm.* 144. *de temp.* & Evangelia cum Epiſtolis per totam hanc octavam habentur in Comitè S Hieronymi; ſicut etiam Orationes *in Sacramentario Gregoriano*, & Officia Miſſarum *in Antiphonario ejuſdem Sancti Gregorii* uſq; ad Dominicam in Albis, ſed Horationes feriæ tertiæ, quintę, ſextæ, & Sabbati ſunt Ambroſianæ, *ex Pamelio*.

5 In Sabbato in Albis, qui titulus eſt, vel ab Angelis; qui viſi ſunt in Stola candida ex *Duran. cap.* 80. vel quia hodie Baptizati deponebant albas veſtes *ex Alcuin.* ut intelligant forte illis requiem æternam Sabbati cœleſtis, ſi depoſuerint corpora immaculata, uti veſtes albas in morte, Una eſt varietas poſt Epiſtolam; quia quatuor, *Alleluia*, & duo verſus deinceps dicuntur. qua de re vide, quæ diximus in 1 *p. Rubr. tit.* 10. abundant autem *Alleluia*, & meritò in lętitia Paſchalis, ex *Auguſt epiſt.* 29. *ad Ian. c.* 17.

6 De Dominicis ſequentibus nulla eſt Rubrica ſpecialis. habentur earundem Miſſarum Officia *in Antiphonario Gregorian* Orationes autem non ſunt eædem *in Sacramentario*: tamen habentur *ibid. ſub aliis titulis*. Domin. in Albis meminit *Clem. lib* 5. *Conſt cap* 20. cujus Oratio eſt Ambr. *ex Pamelio*, Tempus eſt Paſchale, quod vocatur, Remiſſionis, *à Conc Cartag.* 4 *can.* 82.

7 Occurrunt in hoc tempore Paſchali. Litaniæ Majores, & Minores, ſeu Rogationes; & Majores quidem in Feſto Sancti Marci, etiamſi Feſtum cum ejuſdem Miſſa contingat transferri, quas inſtituit S. Gregor. Papa non ſimpliciter, ſed ad S. Petrum, ut ait *Baronius in not. Martyrolog.* 25. *Aprilis*. erant enim annuę ante Gregor. ut idem ipſe ait *initio lib.* 2. *Epiſt.* *& in Comite S. Hier.* habentur Epiſtola, & Evangelium aſſignata Miſſę de Rogationibus. Septiformem ille Litaniam inſtituit, propter imminentem cęleſtis irę mucronem, ait *Ordo Rom.* hoc eſt, peſtem inguinariam, quia obibant multi, etiam oſcitando, & ſternutando, morte repentina. Unde & oſcitantes digito ſuper os formabant ſignum Crucis, & ſternutantibus dicebatur: *Deus te iuvet*, qui mores ad nos uſque devenerunt, *Durand lib.* 6 *c.* 102. ſed *Baron.* haurit

haurit à *Plinio lib.* 28 *hiſt. natur.* ritum ſalutandi prædicto modo ſternutantes.

8 Dictæ verò ſunt hæ Litaniæ, Proceſſiones nigræ; quia in ſignum mœroris, & pœnitentiæ homines veſtibus nigris induti procedebant; Cruces, & Altaria nigris coloribus velabantur. Item dicta eſt Proceſſio Septiformis, quia S. Gregorius eam diſtribuit in ſeptem ordines ad certas Eccleſias, Clericorum, Religioſorum, Monialium, Puerorum, Adoleſcentium, Viduarum, Continentium, & Coniugatorum *Idem ibi.* fit in primis ad conſeruandas fruges. *Ordo Roman.*

9 Si terminatur Proceſſio Litaniarum maiorum ad Eccleſiam S. Marci, cantatur ibi Miſſa de S. Marco, ex Decreto Sacr. Ritum Congreg. 23. Maij 1603. quia titulus eſt Eccleſiæ, & letitiæ locus eo die. * nam alioquin cantatur duæ Miſſæ, de Feſto, & de Litania, ex *Microl cap.*58. In Miſſis autem de S. Marco non fit commemoratio Litaniarum.

10 Si occurant in die Paſchatis, tranſferuntur in Feriam tertiam ſequentem ex Decreto Sacr. Rituum Congreg. *die* 25. *Septemb.* 1627. & in Miſſa de Rogationibus, quæ dici debet ſine commemoratione octavæ paſchatis, dicitur quidem Præfatio Paſchalis; ſed ea, quę cum ſuo cantu dicitur in diebus ferialibus: quia eſt Miſſa ferialis & conſequenter neque in fine Miſſæ adduntur, *Ite Miſſa eſt*, duo *Alleluia*, certum autem eſt, quod feſtiva Præfatio Paſchalis dici non debet; ſicuti non dicitur ex Rubricis huius Miſſæ in Litanijs maioribus, *Credo*, neque Præfatio de Apoſtolis, licet ſit Feſtum S. Marci, ut probavimus ſupra *p.1. tit. 11. n. 2. Communicantes*, dicitur ea ratione, quam attulimus *p.1. tit. 12.*

11 Litaniæ Minores, ideſt, Rogationes Latinæ; ſeu deprecationes, fiunt triduo. ante Aſcenſionem: de quibus *Aug ſer. 173. de tempore, & in Concilio Aurelianenſi cap. 29 de conſecr. diſt 4. cap. Rogationes*, unde reſtituæ potius *ex Baron. in notis Martyr ſupra*. quam dici debent inſtitutæ à S. Mamerto, ſeu Mamerco ex *Synod. Apol lib 7. epiſt.* 1. Viennen. Epiſc. in Gallijs ob incurſione luporum, in damnum graviſſimum populorum: quæ ideo appellatæ ſunt Minores, quia à minori Epiſcopo; ſi ille auctor eſt, vel reſtitutor, & in minori loco reſpectu S. Greg. & Vrbis Romæ, *Durand. ubi ſupra*; qua ratione ex forent, quoad reſtitutionem, etiam antiquiores Maioribus, centum ſaltem ante annos, *ex Rupert. lib.9 cap* 5. nam Anno 452. *ex Baronio loco cit.* Mamertus erat in humanis, & eo anno Litanias celebravit. * In poſtrema tandem Martirologij Romani recognitione, repenitius indagata inſtitutor. S. Mamertus Litaniarum minorum, non reſtitutor eſt appelatus. Vide locum 11. Maij.

12 Fiunt autem ob peccata, pacem, peſtem, conſervationem frugum, & cæteras neceſſitates, *Ordo Roman.* cibiſque Quadrageſimalibus utendum eſſe iuſſit. Concil. Aurelianen. ſupra certè dies abſtinentię ſunt non lætitię, *Ordo Rom. Amalar. lib.* 1. *c* 31 negat eſſe ieiunandum, & probat ex SS. Patribus, in Eccleſiij autem Occidentalibus fieri ieiunium docet *Raban lib 2. c.40.* quod Ambroſiani obſervant, tranſlatis Rogationibus poſt Aſcenſionem; ne pręſente ſponſo Chiſto ieiunent, iuxta illud *Matth.9. auferetur ab eis ſponſus, & tunc ieiunabunt.* ſed congruè ſub Dominica pręcedenti celebrantur, in qua invitamur ad orandum: *Petitie, & accipietis.* § Miſſa Proceſſionum, tres habet orationes, ſine, *Gloria*, ſine, *Credo*, & ſine Commemoratione Feſti occurentis cuiuſcunque. de quo, ſi nomen lectionum eſt, cantatur alia Miſſa. Vnicum *Alleluia*, quia temporanea eſt lętitiæ Paſcalis: Oratio Miſſæ in *Sacramentario Grego.* habetur; & officium Miſſæ in *Antiphonario Gregoriano*. Pręfatio ſemper eſt Paſchalis, etiã in Litanijs Maioribus, ut dicitur inproprio loco Miſſalis, quocunque die occurant.

13 § In Feria 3. Rogationum in Miſſis privatis, ſi fiat de Sancto 9. lectionum, in illius Miſſa fit commemor. Rogationum. ſi fiat officium de Simplici Feſto, poteſt dici Miſſa de eo, cum comm. Rogationum, vel Miſſa Rogationum cum com. Feſti, ut dicitur in *Rubrica propria*. ſi Feſtum non occurat, dicitur Miſſa Rogationum, ut in Miſſali; neque in ea fit commemor. de officio feriali: quod eſt peculiare in hac die, licet Rubrica ſit obſcurior in modo loquendi. Altarium paramenta erunt officio conformia; Altaris autem maioris, & celebrantium ad quodcunque Altare conformia Miſſę Rogationum, ut diximus *part 1. titul.* 18. *in fin.* Hymnus Angelicus non dicitur, neque *Credo*, in Miſſa Rogationum Maiorum, & Minorum, ut dicitur *in*

pro-

propria Rubrica ; quocunque die occurrant.

14 In Vigil. Aſcenſionis, de qua S. Hieron. *in Lectionario*, dicitur Miſſa propria, cujus meminere *Microl. capit.* 40. *& Ord. Rom.* ſi in ea occurrat Feſtum 9. lect. dicuntur tres Miſſæ in Collegiatis, de Feſto, de Virg. & de Rogationibus poſt Tertiam, Sextam, & Nonam Horam, & in unaquaque harum, ſecunda Oratio, ſi dicenda eſt, erit de B. Virg. tertia Eccleſ. vel pro Papa. * In privatis ſi eo die occurat Feſtum Simplex erit de eo ſecunda oratio, tertia de Roga. quæ in officio nullam habent comm. quia ut diximus *n. præcedenti*. Feſtum ſimplex præcedit ſupra ultimas Rogationum Ferias, etiam in Miſſa, ſi occurrat Feſtum 9 Lectionum, Miſſa erit de Feſto, cum commemor. Vigiliæ, & Rogation. ita *in propria Rubrica*.

15 In Aſcenſione Domini, de qua Clem. *libro* 5. *Conſt cap.* 20 extinguitur Cereus Paſchalis poſt Evangelium ad repræſentandum Chriſti diſceſſum ab Apoſtolis. Miſſa habetur in *Antiphon. & Sacramen. Gregor.* De Cereo extinguendo nihil in Miſſalibus habetur uſque ad Pium V. neque apud antiquiores Auctores.

16 Habet octavam, de qua *Radul. prop.* 19. & Miſſa Dominicę infra octavam habetur in *Sacramentario Gregoriano*, ſed oratio ſub alio titulo Feſti.

17 Vigil Pentecoſtes, de qua *Hieron. in Lectionario*, jejunium habet, *Ordo Romanus*, non habebat, quidem tempore Ambroſii, *Ex Amalar. lib.* 4. *cap.* 46. & licet oppoſitum tribuatur Ambroſio *diſt.* 76. *cap. noſſe ex ſerm* 60 ejuſdem tamen non eſt ille ſermo S. Ambroſii, qui *ſerm* 61. *cap ſcire eadem diſtinct* negat hoc jejunium, cum quo concordat *S. Hieron. epiſt ad Lucinium, cap Utinam eadem diſtinct.* Veriſimile autem eſt ritum mutatum fuiſſe poſt tempora etiam Sancti Iſidori, *ut ex cap. poſt. Paſcha diſt. cit.* dicitur nimirum *ex ejuſdem cap.* 42. *lib.* 1. *de officiis Eccleſ.* * Nunc verò temporis hujus jejunii præceptum eſt de conſuetudine, ajunt Summiſtæ, & aſſerunt Rubricæ Breviarii *tit.* 6. *num* 5. & Miſſalis *de color. paramen tit.* 18. *num* 5.

18 Benedictionem fontis habet, & baptiſmum, ut in Sabbato Sancto, *Idem Ordo*, & dicta Nona, quia eadem hora Cornelius à Sancto Petro baptizatus fuit, *Amalar. lib.* 4. *cap.* 28. & quia eadem hora Chriſtus expiravit, baptiſmus enim ſignificat mortem Chriſti, & ſepulturam ejuſdem, *Rom.* 6 unde & in Sabbato Sancto, & in hodierno baptiſmus ſolemnis habetur. Hoc idem *Amalar idem capit.* 29 vide ſupra Sabbato Sancto. Adde, adventum Spiritus Sancti vocari à Chriſto baptiſmum, *Baptizabimini*, ait, *Spiritu Sancto non poſt multos hos dies. Act.* 1. & Baptizati à Spiritu Sancto Apoſtoli baptizaverunt aqua ter mille in die Pentecoſtes, quare merito ſub Pentecoſte Baptiſmus ſolemniter celebratur. *Ruper. lib.* 10. *c.* 2. Poſtremò duo Sabbata tantum Paſchatis, & Pentecoſtes baptiſmate coluntur ſolemni, *ex Leone epiſt.* 4 *cap* 5 & *habetur diſtinct.* 4. *de conſecr. duo tempora*. Immò *ex Siricio eadem diſtinct. non ratione*; nimirum, ut primum ſit Filii, alterum Spiritus Sancti; ne videatur differentia inter Filium, & Spiritum Sanctum, quorum eſt ęquè mundare animas à peccato, ait *Raban. lib.* 2 *cap.* 41.

19 Ritus autem in iis tantum eſt diverſus à ritu Sabbati Sancti; quia in Vigilia Pentecoſtes ad inſtructionem Cathecumenorum ſex tantum leguntur lectiones, quarum antiqui, uſque *ad Durand* incluſivè, quatuor tantum meminerunt, *in Sacramentario Gregor.* aliæ legebantur, & quatuor tantum, quare Ritus noſter eſt poſterior; aliæ item Orationes, excepta quinta dicebantur. Tractus, *Sicut cervus*, cum Oratione ſequenti; eſt *in Sacramentario eodem*. Item non dicitur, *Flectamus genua*, quia ſumus in tempore Paſchali; color albus uſque ad Nonam, violaceus uſque ad Miſſam, rubeus deinceps adhibetur, * qui & in privatis Miſſis hujus diei, quoad veſtes celebrantium, licet celebrant ante Nonam.

20 Ceterum Miſſa eſt cum Tractu poſt unum, *Alleluja*, pro Cathecumenis, quorum lętitia luctu adhuc miſcetur, ut alias diximus, luminaria non deferuntur ad Evangelium, quia eorundem fides ſubobſcura, & recens: qua de cauſa, neque *Credo*, dicitur poſt Evangelium, *De Præfatione, Communicantes, & Hanc igitur*, vide *in Rubric gener.* Officium verò hujus Miſſæ totum excepta Secreta, eſt *in Antiph. & Sacram. Gregor.* De ſimplici non fit commemoratio in hac Miſſa, licet in offici facta ſit, ut habetur ſupra *par.* 1. *tit.* 7. *n* 1.

21 Introitus pro Miſſis privatis additus

fuit

fuit à Pio V. uſitatus tamen antea in Miſſis votivis de Spiritu Sancto. Reliqua ex prędictis patent.

22 Pentecoſtes, de qua *S. Clemens lib. 5. Conſtit. cap 21.* hoc eſt, quinque decem, ex vi Græcanicæ vocis, ait *Durand. lib. 6. cap. 107.* Dies quinquageſimus, *Honor. in Gemma lib. 3. capit 147.* ideò figura quietis, *ex Auguſt. epiſt. ad Januar.* qui numeratur ab ipſo die Paſchatis, nimirum cum Hebræis à Prima Sabbati Paſchæ Azymorum, quę nobis Dominica fuit reſurrectionis, ut egregiè notat *Rupert. lib. 10. c. 12.* non tamen explicat, quomodo eo anno reſurrectionis Chriſti accidere potuit Pentecoſtes in Dominica, explicat autem acutiſſimè *Bellarm: lib. 3. de cultu SS. cap. 13.* quia nimirum numerus dierum Pentecoſtis ſumitur à die 2. Azymorum, in qua meti poterat faſciculus, ſpicarum offerendus eadem die Domino, *Deuteron. 16 verſ. 9.* quę ſecunda dies eo anno fuit Sabbatum, in quo meti non poterat, ſequenti ergo die, meſſuerunt; & obtulerunt, in quo pręcisè Chriſtus reſurrexit, quæ fuit Dominica dies, inde ergo, numeratis quinquaginta diebus, eodem die, quo Pentecoſten celebrabant Hebręi, deſcendit in Apoſtolos Spiritus Sanctus; immò ſuper 120. diſcipulos, ętati Moyſis, qui 120. annos vixit, congruentes ut ait *Raban. lib 2. c 41.* & ſicut quinquageſimus annus Iubilæus erat apud Judęos, ita quinquageſimus hic dies fuit Iubilęus Chriſti diſcipulis, & iubilationis dies, celebrandus cum præcedentibus 49. & ſeq. 7. cum omni lętitia; nempe Paſchali. *Ordo Romanus*, in Iubilæo namque dabatur omnibus libertas, & *ubi Spiritus Domini, ibi libertas*, ait Sanctus Paulus.

23 Septem verò hebdomadæ, quæ præcedant, ſeptem dies, qui ſequuntur, ſeptiformem Sancti Spiritus deſignant gratiam, *ex Honor. in Gemm lib. 3. cap. 147.* quod à *Beda in hom. de ſeptem. hebdom.* fuerat adnotatum, & *ab Alcuino de ſeptem diebus.*

24 Miſſa habetur *in Antiph & Sacrament. Gregor.* ſicut etiam Feriarum ſequentium, præter quintam: Epiſtolę, & Evangelia, ut *in Lectionario S. Hieron.* Auctorem Sequentiæ, vide *in Rubric gener. 1. par. tit. 10. num 3.* Octavam habet hoc feſtum ex Inſtitutione Apoſtolorum. *Baron. anno Domini 58.* & licet tempore Sancti Iſidori *lib. 1. cap. 37.* quinquaginta diebus Paſchale tempus concluderetur; nobis tamen tota hæc Octava una dies eſt, ex Regula *Radulph. prop. 23.* & eandem ob cauſam dicitur per Octavam totam, *Gloria in Excelſis*, cum Symbolo, ut in Feſtis.

25 Iejunium autem Quatuor temporum fit ad imitationem Apoſtolorum, qui abſente jam ſponſo Chriſto, jejunio ſederunt, & Spiritus Sancti adventu carni delicias ablegaverunt. *Iſid. lib. 1. cap 37. Amalar. lib. 2 cap. 1* Feſtivum tamen jejunium eſt, cum in eo non dicatur; *Flectamus genua*. ratione temporis adhuc Paſchalis, *ex Ordine Romano*, quod ſi fiat de Simplici commemoratio, non tamen dicitur tertia Oratio in Miſſa.

26 Feria quinta habet in Miſſa quamplura, quę deſumpta ſunt à Dominica Pentecoſtes. *Ordo Romanus* deſumit omnia: *Honor. in Gemma lib. 4 cap. 38.* ſuboſcurè indicat Epiſtolam, & Evangelium diverſa, à Dominica Pentecoſtes; & ea cauſa eſſe poteſt, *ex Durand. lib. 6. cap. 111.* quia ſeptem ſunt Officia Spiritus Sancti, ſeptiformis munere, à Sabbato ad Sabbatum, vel quia ſicut Dominus aſcendit Feria quinta, & per Spiritum Sactum deſcendit die Dominica, ita voluit Eccleſia in utroque die communem Miſſæ Introitum, cum ſuis acceſſoriis, poſt Epiſtolam Verſibus, Offertorio, & Communione. Docet etiam *Durand. lib. 4 cap 6 n. 21.* ſolitam dici diem Iovis cognatam Dominicę, & in utroque die prohibitum fuiſſe quandoque jejunium.

27 An verò dies Octava Pentecoſtes dici debeat Sabbatum ſequens, vel Dominica, diſputat *Berno. de quibuſdam ad Miſſam ſpec. cap. 3.* & concludit cum Catholica Eccleſia Octavam dici Dominicam ſequentem, quam nos Feſtum Trinitatis; ſed tamen tempus Paſchale terminatur in Nona Sabbati, *ex Ordine Romano*, *Beda*, & *Alcuino locis citatis*, cujus Sabbati Miſſa eſt pleniſſima, quia omnia, quę dici poſſunt in Miſſa, in ea una continentur, Hymnus Angelicus, Prophetiæ, Sequentia, Symbolum, Pręfatio, Communicantes, Hanc igitur.

29 § Cur in hoc Sabbato 4. Temporum omittitur canticum trium puerorum poſt quintam lectionem? arbitror ego, quia dicitur ſtatim Hymnus Angelicus nobilior

Hymno-

Hymno trium puerorum: quod deinde adnotatum legi ab Auctore antiq. Liturgicarum; adde, ne duo Hymni immediatè cantentur à Choro.

De Feſto Trinitatis, Corporis Chriſti, & Dominicæ Pentecoſten. XII.

1 IN Octava Pentecoſten fieri Feſtum Sanctiſſimę Trinitatis docet *Microlog. cap. 6.* ab aliquibus, quos reprehendit, quia propria auctoritate celebrabant, Miſſamque de eadem Trinitate *ab Alcuino* compoſitam aſſerit, ſicut & officium *à Stephano Leodienſi*: Præfationem tamen à Pelagio approbatam, & ipſe recipit, *Berno* meminit *Feſti libro de quibuſdam ad Miſſam ſpect. cap. 6.* deinde *Rupertus lib. 11. cap. 1.* tradit, & laudat idem Feſtum, eo quod poſt adventum Spiritus Sancti cepit ſtatim prædicari, & credi myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis, in cujus nomine dabatur baptiſmus. Tandem teſtatur *Radulph. propoſ. 16.* à Sancta Romana Eccleſia indictum fuiſſe tale Feſtum, & communiter celebratum, congruentem addit cauſam *Durand. lib. 7. cap. 14.* quia Natalis Domini fuit Feſtum Patris, cui natus eſt Filius: Paſcha fuit Feſtum Filii, Pentecoſtes Spiritus Sancti, celebratur ergo ſtatim trium ſimul perſonarum Feſtum Sanctiſſimę Trinitatis. Dicitur auctor Feſti Trinitatis Gregor. IV. *ab Auctore Ligni Vitæ lib. 5. Piſanella* facit auctorem Ioan. XXII. *ver. Feria, §. 3.* & Miſſæ Orationes omnes cum præfatione propria habentur *in Sacrament. Gregor. in nocte Dominica Pentecoſtes*.

2 Feria quinta proximè ſequenti occurrit Feſtum Corporis Chriſti cum Octava, ex inſtituto Urbani IV. 1262. ab Eugenio IV. 1433. confirmatum ob cauſam quam reddit S. Thom. *in Officio eiuſdem Feſti*, cuius Officiis, & ipſe fuit auctor, *ut in ejuſdem Opuſculo 57.* Leodienſes primo celebrarunt hoc Feſtum *Bzovius Anno 1230. numero 6.*

3 Fit proceſſio ſolemniſſima in Paramentis albis, & in Cathedralibus quidem Eccleſii ſerventur ea, quæ *in Cęremonial. Epiſc. lib. 2. cap. 33.* habentur, in minoribus autem Eccleſiis ea item, quæ *in Rituali Rom. Pauli V.* in Miſſa verò cantanda ne omittantur genuflexiones, quæ ſupra ſunt præſcriptæ & *in Feria quinta in Cœna Domini*. Finita Miſſa; deponuntur Manipuli, induit Celebrans Pluviale extra cornu Epiſtolæ, imponit ſtans incenſum ſine benedictione, & genuflexus ter incenſat Sacramentum in Tabernaculo oſtenſorio poſitum, ea ratione prorſus, qua diximus *in Feria quinta in Cœna Domini*. Poteſt cantari interim dum incenſatur. *O ſacrum convivium*, vel, *Tantum ergo Sacramentum*, *ut in Inſtructione Romę edita pro Oratione quadraginta horarum dicitur.*

4 Non deferatur Tabernaculum Sanctiſſimæ Euchariſtiæ Sacerdotum humeris, ſed manibus tantum Celebrantis, non obſtante quavis contraria conſuetudine, quam abuſum eſſe declaravit Sacra Rituum Congregatio *die 2. Iunii 1618.* Imago verò, quæ eſt in Hoſtia, debet terga vertere Celebranti, ut de Imagine Crucifixi aliàs docuimus; & ita accidit, dum ab altari Diaconus Tabernaculum accipit, & ſtans genuflexo Celebranti immediatè tradit.

5 In Proceſſione Clerus immediatè pręcedat Celebrantem cum Cereis accenſis, cæteri, ſive Confratres, ſive Regulares ante Clerum procedant; cereoſque omnes ea manu, quæ extima cuique eſt altera pectori admota, Hymni decantentur alternatim, qui à Celebranti cum miniſtris dici poterunt ſubmiſſa voce, qui Crucem defert, congruit, ut veſte Subdiaconali ſit indutus, & procedat medius inter Acolythos cum Candelabris, Cereis accenſis, ut aliàs dictum eſt, in honorem Crucis, & Crucifixi ſicuti fit in Altari.

6 De Baldachino, & haſtarum diſtributione diximus *in Feria quinta in Cœna Domini*, De circulo, & via procedendi, ſtandum erit locorum conſuetudini: rectiùs à latere Evangelii proceditur ad latus Epiſtolæ.

7 In fine proceſſionis Subdiaconus deponit Crucem in loco decenti, Ceroferarii candelabra in Credentia, & cum Clero genuflectunt, depoſito Sacramento ſuper Altari cum miniſterio Diaconi, ut in Cœna Domini, imponitur à ſtante Celebrante ſine benedictione incenſum in thuribulo; fit in cen-

cen-

ceſantio trina de more, cantante interim Clero genuflexo, ante, & circum Altare, vltimos duodecim verſus Hymni *Pange lingua glorioſi; Tantum ergo, etc.* quibus dictis cantantur Verſus à duobus Clericis: *Panem de Cælo*, &c. & à celebrante ſtante, miniſtriſque genuflexis; & librum ſuſtinentibus hinc inde, dicitur, *Dominus vobiſcum*, cum Oratione; *Deus qui nobis*, &c. nihilque aliud addens, aſcendit ad Altare; genuflectit, & ipſemet nullo Diaconi miniſterio accipit velatis manibus, vt prius Tabernaculum, benedicit cum eo populum facie Hoſtię ad eundem verſa in modum Crucis ſemel, nihil dicens, & gyrum perficiens reuerenter reponit. Hęc ferè omnia *ex Rit. Rom.*

8 Tum genuflexione facta deſcendit, ad gradus, vt proprius, & moto velo à Subdiacono, Diaconus aſcendit, geniflectit, & reponit vel in locum altiorē, ut eo die colatur à populo pro locorum conſuetudine, vel contectum velo in locum ſuum. Corporale, ſeu Palla Tabernaculo ſemper ſit ſubſtrata; & velum longum eidem Tabernaculo, * quod hinc inde aptè cadat verſus altaris latera & à poſteriori parte Tabernaculi; ſeu umbellula ſupraddatur. emineat quoque locus ſupra locum Reliquiarium; quod alias monuimus. * ſcripſere quidam, & gratiùs, quod pręter corporale ſupponi debet Tabernaculo. Ara lapidea cum tribus mappis; ſed hęc neceſſaria ſunt ad conficiendam Euchariſtiam non autem ad eam collocandam, ſeu exponendam: aliquin & in Turri lignea, & cum ad egrotos defertur, eadem forent adhibenda.

9 Parietes viarum, per quas eſt tranſeundum, ornari debent, *ex prædicto Rituali*, tapetibus, & aulęis, & ſacris imaginibus, non profanis; actus autem ſcenici, vel ludicri, vel indecori prohibentur *in Cærem. Epiſc. loco cit.*

10 Ardebunt candelę uſque ad datam benedictionem incluſiuè: & Diaconus nihil oſculabitur coram Sacramento.

11 Si cantatur Veſperę corā Sacramento in Altari expoſito, in die hac, & per Octauam, conueniret, vt omnes ſtarent aperto capite, nunquam ſederent, quod ſi ſedeant, caput tamen non egant: quod etiam obſeruandum erit in diceſſu, ne intra cancellos cooperiatur caput. *Infra hanc octauam non celebrentur Miſſæ Votiuę neque de requiem ex nouo decreto Sac. Cog ſub die 21. Iunij 167.*

12 Officium Dominicæ infra Octauam quadrat Octauæ cum Euangelio de Cœna magna; quod legebatur etiam antiquis *in Comite S. Hieron. & ex Rupert. lib. 22. cap. 2.* Oratio Dominicæ eſt Ambroſ. *ex Pamel.*

13 In ſequentibus Dominicis Poſt Pentecoſtem aliqua eſt varietas Evangeliorum reſpectu antiquorum; non modo quoad ordinem, quia in primis Dominicis mutatus eſt ordo Evangeliorum; verum etiam quoad ſedem Dominicalem, quia Evangelium, quod legebatur Dominica quinta poſt Pentecoſt. de captura piſcium miraculoſa, hodie legitur Dominica quarta; quod alias Dominica ſexta, nunc Dominica quinta: & ſic deinceps vſque ad Domicam primam vltra vigeſimam.

14 Numerus autem Dominicarum poſt Pentecoſten non erat antiquitùs ultra viginti tres, & ſequens ſpectabat ad Aduentum, quod in idem recidit.

15 Circa verò Miſſas, Orationes, & Evangelia per Dominicas diſtributa à Sancti Hieronymo, & Gregorio, quos vt plurimum ſequutus eſt Pius V. *ut in Lectionario S. Hieron. Antiphonario, & Sacramentario S. Gregorij* videmus; cur potiùs hanc, vel illam, hoc vel illud, huic vel illi Dominicæ aſſignauerint, difficilè eſt cauſam inuenire. nam in Adventu, & Feſtis Domini aliqua ſemper eſt proportio inter Orationes, Evangelia, & Feſta. in Quadrageſima vero, & Dominicis 4. 5. & 6. poſt Epiphaniam: & in ſecunda, tertia, quarta, & quinta poſt Paſcha, & in reliquis Dominicis poſt Pentecoſten, ſufficere debet auctoritas tantorum Patrum, quibus (nec puto ſine ratione) ita viſum eſt opportunius fore, & utilius.

16 Vnius Evangelij, quod nos legimus Domin. 9. poſt Pentecoſten de Ieroſolymorum deſtructione cauſam reddit *Honor. Gemma in lib. 4. cap 64.* quia inquit, in eo menſe, quo legi ſolet, accidit ipſamet deſtructio facta à Romanis.

17 Cæterum, poſito Evangelio, quod *ex Rupert. lib. 1. cap. 37.* eſt in Miſſa quaſi caput omnium poſt Canonem, reliquæ partes non diſcordant, & olim concordabant omnes cum Evangelio, quod videre eſt, *apud. Rupert. toto lib 12 de Dominicis poſt Pentec. & apud Honor. in Gemma lib. 4. toto, & apud Durand. toto lib 6.*

arbri-

arbritrariis tamen conjecturis, & ad eorum libitum rationabilibus, nobis hodie parum utilibus, poſt mutationem, ſeu potius reſtitutionem à Pio V. factam, quam paulò ante memoravi, Evangeliorum.

18 Quod ſi non omnia conſonant, audi *Auguſtinum citatum in hanc rem à Bernone libello de quibuſdam ad Miſſam ſpect. cap. 6.* Non ſanè omnia, quæ geſta narrantur, aliquid etiam ſignificare putanda ſunt; ſed propter illa, quæ aliquid ſignificant, adduntur. ſolo enim vomere terra proſcinditur, ſed ut hoc fieri poſſit, etiam cætera aratri membra ſunt neceſſaria, & ſoli nervi in cytharis aptantur ad cantum ſed ut aptari poſſint, inſunt & cætera in compagibus organorum, quæ non percutiuntur à canentibus, ſed ea, quæ percuſſa reſonant, his connectuntur. Hæc illæ.

19 Quando verò plures Dominicæ occurrunt poſt Pentecoſt. ultra viginti quatuor, eo caſu differtur vigeſima quarta in ultimum locum, cujus Evangelium eſt de fine mundi, legendum idcircò in finè Anni Eccleſiaſtici, qui incipit ab Adventu, & deſinit ante Adventum.

20 Poſt vigeſimam tertiam ponuntur Miſſæ Dominicarum, quæ ſuperfuerunt poſt Epiphaniam, dato eiſdem Introitu cum ſuis acceſſoriis, & mutuatis à Dominica 23. & 24. ut ejuſdem rationis tunc eſſe videantur. lege quę diximus ſupra de Dominicis poſt Epiphaniam. Cur autem plures quoque numero variari eas contingat, attinet hoc ad Rubricas Breviarii, ubi & nos opportuna dicemus.

21 Hoc loco libet indicare, quanti facerent antqui diem Dominicum, quem appellavere Apoſtoli Dominicam diem, ideſt, Domini *Apocal.* 1. Reginam, & Principem omnium dierum, *Ignat. Epiſt. ad Magneſianos*. Diem panis, & Diem lucis, *Chryſoſt. de reſurrectione homil* 5. Primam Feriam antiquiores. Sylveſtro *apud Baron.* Anno 58. *num* 87. Diem remiſſionis, *Concil. Cartu.* 4. *can.* 82. Diem ſolis, *S. Max. hom.* 3. *Pentecoſt.* ex communiori, ait uſu loquendi Diem Sanctum, *Alcuin. cap. de die Sancto*: nimirum, *ex Synodo* 5. *cap* 8. quia eo die, primo mundi, creati ſunt Angeli, & elementa mundi, *Alcuin loco cit.* Manna primum pluit, Chriſtus eſt natus) ſi natus, ergo & circumciſus) ejuſdem Stella Magis apparvit, baptizatus eſt, ſatiavit quinque millia quinque panibus, reſurrexit à mortuis. Hæc *Synodus*. Denique Spiritus Sanctus eadem die deſcendit, lege *Auguſt. ſerm.* 251. *de tempore*, *& S. Leon. epiſt.* 81. *c* 1.

22 Inde eſt, quod Miſſæ Dominicarum per annum nunquam omittuntur, quin ſaltem aut de iidem commemoratio fiat, aut præcedenti die non impedita celebrentur, aut à tempore ad tempus transferantur, puta ab Epiphania ad extremum tempus Pentecoſtes.

23 Inter has Dominicas à Pentecoſte dictas occurrit autumnale jejunium quatuor Temporum, quod Leo decrevit in menſe ſeptimo fieri debere. *Microl. cap.* 26. qui & tradit, nulli certę hebdomadæ fuiſſe aſſignatum, ut reliqua jejunia: ſed tamen eccleſiaſtica conſuetudine factum eſſe, ut in tertio Sabbato Septembris jejunetur, eſt autem Urbani II. Decretum *diſtin.* 76. *ſtatuimus*, *ex Concil. Placentin. c.* 15.

24 Ex quo intelliges: Cur in Maſſali hujus jejunii Miſſæ ſub titulo Septembris poſitæ fuerint poſt Miſſam Dominicæ 17. poſt Pentecoſt. non quod hæc illi ſedes certa ſit, ſed quaſi ſedes media inter Domin. 14. antequam tale jejunium non accidit, & Dominicam 19. ultra quam illud idem non occurrit,

25 Citiùs autem, vel tradiùs inter utramque dictam Domin. celebratur, prout citius, vel tardius celebratur Pentecoſtes: ſed ſemper poſt eam Dominicam, quæ in Breviario vocatur tertia Septembris; à quo idcircò titulum portant hę Miſſę in Miſſali Unde quæ diximus in quatuor temporibus Adventus, tum circa numerum Lectionum, tum circa alios Quatuor temporum ritus.

26 Si contingat Feſtum in his temporibus Septembris, tamen erit jejunandum, *Ordo Romanus* Officia verò Miſſarum horum temporum ſunt ferè eadem, quæ *in Antiphonario, & Sacram. Gregoriano*.

27 Atque in his Quatuor Temporibus Stationum finis eſt quarum initium in prima Dominica Adventus conſtituit S Gregorius earumdem inſtitutor, *ex Rupert. libro* 3. *cap.* 4 ſaltem magna ex parte; ut *ait Platima*. * ſeu, ut verius loquamur, non nullarum inſtitutor, & omnium ordinator, nam teſte Sixto V. *Conſt.* 23. *edita die* 13. *Februar.* 1586. vetus admodum eſt ab Apoſtolicis uſque temporibus ducta ſacrarum ſtationum conſuetudo, in quibus fide-

lium

lium multitudo ad Apoſtolorum ſepulchra, & fortiſſimorum martyrum memorias conveniens hymnis, & canticis ſpiritualibus Deum in ſanctis ſuis mirabilem laudabat, & ſalutaribus immaculatæ Hoſtiæ ſacrificiis placabat, & adverſus multiplices antiqui hoſtis oppugnationes, tanquam in caſtris Dei, ſtatione tutiſſima conſiſtebat. Hæc ille.

28 Ex quibus patet primo; Nomen ſtationes Eccleſiaſticæ translatum eſſe à caſtris, & ſtatione militari, quæ locus erat militibus aſſignatus. Quę etymologia ſolidior eſt, quàm alia, ex diebus ſtatutis, quod docuit *S. Iſidorus*, vel ex eo, quia ſtabant fideles cum Papa, & aliquando tota die in Eccleſia ſtationali. Vide aliàs minùs probabiles *apud Pompejum Ugonium de Hiſtoria ſtationum Romæ.*

29 Deinde patet origo Apoſtolica: cujus etiam meminit *Tertullianus in pluribus locis*, ut mox dicemus.

30 Tertiò patet ritus ſtationis, qui nimirum erat potiſſimus in Miſſis celebrandis. unde & ſingulis Miſſis ſtationalibus præfigitur in miſſali locus ſtationis. addebatur & Miſſæ concio, ut videre eſt in Homiliis SS Leonis I. & Greg. Magni.

31 Iejunium quoque cum ſtatione conjungebatur, *ex Tertulliano ſemel, & iterum contra Pſychicos, & in l. 2. ad uxorem*. quod & nos retinemus in plerisque ſtationibus, hoc eſt, in Quadrageſima, & quatuor temporibus.

32 Proceſſionis item mentio eſt apud *Tertull. loco citato ad uxorem*; & à viciniori Eccleſia, vel non admodum remota, ibat Papa cum clero ad Eccleſiam ſtationalem atque hinc fortaſſe *Belethus c. 6. & cum eo Dur.* definiere ſtationem, hoc eſt proceſſionem: ſed erat terminus proceſſionis.

33 Significat Sixtus V. in prędictis verbis, diverſa fuiſſe loca ſtationalia, & hodie ſunt quinque ſupra quadraginta, licet ſtationales dies quadrageſimales ſint quinquaginta quatuor, & alii per annum 31. omnes 85. quia ad eundem locum ſepiùs itur; non tamen ſcire poſſumus, quę antiquiora, quę ſint poſteriora. ea verò omnia ordinavit S. Gregorius, ut apertè ſcribit *Joann. Diaconus in ejus vita l. 2. c. 6.* Idemque conceſſit Indulgentias ſtationarias, quod hiſce iidem verbis, refert *Bonifacius VIII in Bulla 13. Aprilis anno 3. Pontificatus*, in qua confirmat Indulgentias à Prędeceſſoribus conceſſas, & præterea concedit, & ipſe contritis, & confeſſis viſitantibus Eccleſia ſtationales annum unum, & dies 40. de vero Indulgentia; ſed immenſæ in unaquaque conjiciuntur eſſe Indulgentiæ.

34 Poſt obitum S. Gregorii nonnullæ ſtationales Eccleſiæ fuerunt mutatæ qua de re lege. *Pompejum Ugonium loco citato*. Illud ergo obſervo, de titulis Eccleſiarum ſtationalium Urbis fieri officium, ſeu commemorationem in Breviario Romano, exceptis S. Balbina, & S. Quirico: & in illius quidem Eccleſia fuiſſe ſtationem credimus tempore Sancti Gregorii; in hujus autē inſtituta fuit, ſeu tranſlata aliunde à Sixto IV. excipe quoque titulum S. Onuphrii, & lege *Ugoniū ſup.*

Et hæc de ſtationibus, quæ habentur in Romano Miſſali, ne quid illius prætermittamus in hiſce Commentariis.

De Rubricis Proprii Miſſarum de Sanctis. XIII.

1 A Vigilia Sancti Andreæ ſumunt exordium, quæ eſt Adventus Domini proxima, à quo fit initium ut diximus Proprii de tempore.

2 Illud autem eſt certum, tria de Sanctis fieri ſolita, Vigilias, Feſta, & Octavas. Vigiliæ à Paſtoribus cæperunt, qui Vigilias, naſcente Chriſto, cuſtodierunt, & tota nocte ante quædam Feſta vigilabatur à populis noſtris; ſed ob ſcandala noctu contingentia, jejunio, & Vigiliarum nomine retentis, Vigiliæ fuerunt interdictæ. ait *in Gemma lib. 2. cap. 6.*

3 A S. Ambroſio vulgo dicuntur interdictæ; ſed *Baron. in Notis Martyrologii ad 5. diem Januarii*, probat fuiſſe potiùs auctas Vigilias tempore S. Ambroſii; neque tunc ſcandala fuiſſe, de quibus cum opinione vulgi loquitur Honorius; neque unquam fuiſſe verum, S. Ambroſium interdixiſſe Vigiliarum uſum.

4 Indictæ verò ſunt Vigiliæ Sanctorum, tum, ut Feſtum præveniendo fit ſolemnis, *ex Radulph. propoſ. 19.* tum, ut temporali eorum anguſtiæ compatiamur, & per pridianem purificati abſtinentiam dignius celebre-

mus ſequentis Feſti lætitiam, *Alcun. de Paraſceve*.

5 Feſta Sanctorum Natalitia dicuntur *à Tertull. lib. 6. de coron. milit.* qui Cœlo hinc emigrantes, naſcuntur, *Alcuin de divin. Offic.* Feſta, quia jus in eis fatur, hoc eſt, dicitur, *Raban. lib. 2. cap. 46.* Feſtivitates, quaſi faſti divinitates, quia annuatim illis diebus jus divinitatis perſolvitur, *Honor. in Gemma lib. 3. cap. 7.* Celebritates, quaſi Cęlibum, ideſt, caſtrorum ritus, quia illis ritus cęleſtium tanquam à Caſtris agitur, *Idem ibid.* Solemnitates, quia fieri ſolent in anno, *Beleth. cap. 3. 6.* Porro ex Apoſtolica traditione manant. *ex Baron. Anno 58. num. 93.* qui citat *Clem. lib. 8. Conſtitut. cap 39* & probat; primum Feſtum Sancto Stephano dicatum fuiſſe; neque Martyrum ſolum, ſed etiam Paſtorum, & Doctorum Feſta celebrata docet; *ex Gregorio Niſſeno Oratio. in laudem Baſiliis, & ex Nazianz. Orat. in laudem Athan.* Feſta tamen Confeſſorum in Concil. Maguntiaco ſtatuta ſunt, ait *Bellarm lib. 2. de miſſa cap. 20. Anno 813.* ad excitandam, inquit *Augu. lib. 20. contra Fauſtum cap. 21.* imitationem Sanctorum, vel ut meritis eorum conſociemur, & orationibus adiuvemur. alias affert cauſas *Joan. Dam lib. 4. cap. 7.* quæ in eaſdem ferè reincidunt.

7 De Feſtis autem Sanctorum illud poſſet hoc loco quæris: quando in Miſſali habuere locum ſingula Feſta, & apud quos ſeu à quibus paulatim ad generalem conſuetudinem tranſiere, ſed hac de re fuſiùs, & commodiùs *in Commentariis ad Rubricas Breviarii Romani*, ubi etiam de Auctoribus Officiorum cujuſque Miſſę agemus.

8 Octavæ Sanctorum fiunt ad prorogand eorundem Feſta, ut celebriora ſint, tum ad compenſanda ea, quæ in Feſtis negliguntur, ut ait *Radulph prop. 19.* & quorundam fiunt, ut Octavarum myſteria pateant, non autem omnium Feſtorum, ne vileſcant, *Durand. lib. 7. cap. 1.*

9 Miſteria verò ſunt; nimirum, quia per Octavas Sanctorum conſummatio doctrinæ, *ex Sancto Hilario in Pſalm. 118.* ſolida eorum virtutis forma, *ex Clem. Alex. Strom. 6.* æterna animarum, & corporum glorificatio, *ex Amb. enarrat. 2. ad Horontianum, & Auguſt. lib. 2. ſer. in monte cap. 3.* ſignificantur, quæ fuſiùs explicuimus *in Præfatione noſtra ad Octav. Rom editum, & approbatum à Sac. Rit. Cong. die 19. Febr. 1622.* à Moyſe, Salomone, Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus eas deduximus; Ritum etiam *ibid.* ſignificavimus, qui partim à Moyſe, eſt, ut dies Octava æquè ac prima colenda ſit, *Lev. 23.* partim ex conſuetudine antiqua Eccleſię, quæ inter medios dies celebrat, ac ſi eſſent temporis Paſchalis, ideſt, cum lætitia, ait *Radul. loc. cit.*

10 Duo ſuperſunt: alterum ad Benedictionem candelarum ſpectat, & Proceſſionem, in Feſto Purificationis B. Virg. alterum, quando plures Miſſæ in diebus Sanctorum Feſtis ſint cantandæ.

De Benedictione candelarum, & Proceſſione in Feſto Purificationis B. Virg. XIV.

1 PUrificatio Beatæ Virginis dicta eſt Feſtum Simeonis, & Annæ, Præſentationis, Occurſus, à Græcis, Hypante, ſeu Hypapante, hoc eſt, Obviatio, Occurſus; & cœpta eſt coli Conſtantinopoli ſub Iuſtiniano Imperatore, *ex Niceph. lib 17. c. 28.* Romana Eccleſia recepit Anno 542. *ex Sigiperto*; at ſub Gelaſio, *ait Baron.* ubi abſtulit Lupercalia circa *An. 496* immo etiam ante: nam habetur *in Comite S. Hier.* lege *Baron. Anno 544.* certè ante ſanctum Gregorium, in cujus quoque *Sacramentario* legitur. Sergius Papa addidit Litanias, ſeu proceſſionem cum cereis benedictis, *ex Ord. Rom.* ſed ante Sergium S Eligio tribuit hunc cereorum ritum *Martyrolog.* qui obiit circa Annum 665. *ex Sigeberto*; habuitque de his cereis benedictis ſermonem. *Beda in li. de tempor.* affert cauſam: vice, ait luſtrationis, quæ in ſecundo menſem Plutoni fiebat, accenduntur cerei lucentes bonorum operum lampades, ut obviam Chriſto cum Virginibus eamus. aliam habet *Rupert. lib. 3. cap. 25.* ut cum Simeone geſtemus Chriſtum velut in ulnis, quem cereus deſignat genitus ex ape, opere virginali, unà cum melle divinitatis.

2 Nunc Rubricas huius Feſti proprias explanemus. Primò, veſtiendum erit Altare pallio violaceo ſuper albam, ita, vt facile quoque ante Miſſam dimoueri queat.

3 Si hoc Feſtum a *venerit in Dominicis Septuageſimę, Sexageſimę, vel Quinquageſimę fit tantùm candelarum benedictio diſtribuctio & proceſſio, & dicitur Miſſa de Dominica.* b *Miſſa verò Feſti transfertur in ſequentem diem.* c *Finita Tertia, Sacerdos indutus Pluviali violaceo, vel ſine caſula, cum miniſtris ſimiliter indutis, procedit ad benedicendum candelas in medio ante Altare, vel* d *ad cornu Epiſtolę, poſitas,* e *& ipſe ibidem ſtans verſus Altare,* f *dicit in tono Orationis: Miſſę Ferialis, Dominus vobiſcum.*

a *Venerit in Dominicis.* Fit aſperſio aquę ratione Dominicę ante benedictione candelarum, nempe, antequam aſcendatur ad Altare.

b *Miſſa verò Feſti.* Fit benedictio cum proceſſione, dilato officio de Feſto in ſequẽtem diem, ex decreto Clemens VI. niſi Eccleſia dicata ſit in honorem B.V. de qua eo caſu erit Miſſa. *Cer. Epiſc. lib.2. cap 16.* cantata altera de Dominica quę reſpondet officio. ſed ego cenſeo, ſenſum Ceremonialis eſſe de Eccleſia ſub titulo Purificationis B.V. qua ratione, ſicuti dicitur officium de ea ibidem, ita dici debet, & Miſſa, quod ſi vrgeas, de quacumque Eccleſia B.V. intelligi textum illum, duę Miſſę erunt cantandę iuxta Rubr. de Tranſlatione Feſtorum ſupra *part.1.tit.6.*

c *Finita Tertia.* Ob rationem allatam *in prima part. Rubr. tit.15.nu 2.*

d *Ad cornu Epiſtolę.* Eſt aptior locus ad ritum; *in Cerem. Epiſc. lir.2. cap.17.* ibidem etiam paretur vas aquę benedictę, & Thuribulum cum nauicula; in ipſo verò cornu Altaris collocetur Miſſale apertum.

e *Et ipſe.* Oſculato prius Altari in medio, *ex Ord. Rom.* Miniſtri verò ſtabunt hinc inde; ſi quid omittimus hoc loco repetea, quę diximus in Dom. Palmarum communia huic benedictioni, & proceſſioni.

f *Dicit.* Manibus iunctis. Benedicturo Celebranti candelas manu Diaconus eleuet fimbriam pluvialis anteriorem, vt alias diximus.

4 Finitis Orationibus, Celebrans ponit incenſum in thuribulum, deinde ter aſpergit candelas aqua benedicta, dicendo Antiphonam, Aſperges me ſine cantu, & ſine Pſalmo, & ter adolet incenſo, tum dignior ex Clero accedit ad Altare, et ab eo Celebrans g *accipit candelam, non genuflexus nec oſculans manum illius. Poſtea Celebrans in Medio ant Altare verſus ad populum diſtribuit candela primum dignori, à quo ipſe acceperat, deinde Diacono et Subdiacono paratis, et alijs Clericis ſingulatim per ordinem, et vltimo laicis, omnibus genuflectentibus, candelam, et manum Celebrantis oſculantibus, exceptis, Prelatis, ſi adſint; et cum inceperit diſtribuere candelas, à Choro cantantur Antiphona.*

De incenſo imponendo, aſpeſione aquę incenſatione, & diſtributione, *Ordo Rom.* quo autem ritu, vide, ſupra in benedictione Cinerum, Palmarum. eſt enim eadem ratio.

g *Accipit Candelam*: *Ord. Rom.* accendi iubet, & diſtribui. toleratur tamen alicubi, vt accendantur tantum initio proceſſionis, ob longiorem diſtributionem, vel tenuitatem candelarum: & ne ob concurſum accidat macula ex fluenti cera ſupra veſtem Celebrantis.

Quo habitu dignior ex Clero accedat, diximus in benedictione Cinerum, & Palmarum; eodemque modo, quo palma traditur, tradatur & candela Miniſtris, vt ibidem, miniſtrantibus tum Prælatis, & Canonicis, qui manum Canonici celebrantis non oſculantur. Antiphona, & Canticum repeti poſſunt vſque ad finem diſtributionis.

5 His expletis, cantatur Antiphona, Exurge Domine, & repetitur Exurge Domine Deinde Sacerdos dicit, Oremus, et Diaconus, Flectamus genua. ℟. Leuate, ſi tamen h *poſt Septuageſimam venerit, et* i *non in die Dominica.*

h *Poſt*

h *Poſt Septuageſimam* Habet *Ord. Rom.*
i *Non die Dominica*. Quæ reſurrectionem Chriſti deſignat, & tempus Paſchale, in quo non genuflectimus: Celebrans autem nunquam genuflectit, *ut in prima par. Rubr. tit. 17. num. 3.*

6 *Deinde fit proceſſio, & primò Celebrans imponit incenſum in thuribulum. Poſtea Diaconus vertens ſe ad populum dicit, Procedamus in pace, & Chorus reſpondet. In nomine Chriſti. Amen. Præcedit thuriferarius cum thuribulo fumigante, Deinde Subdiaconus paratus deferens Crucem medius inter duos Acolythos cum candelabris accenſis; ſequitur Clerus per ordinem, ultimò Celebrans cum Diacono à ſiniſtris, omnes cum candelis accenſis in manibus, & cantantur* l *Antiph. ſequentes.*

Eadem omnino ſunt obſervanda, quæ notavimus in Proceſſione Palmarum: neq; duo Subdiaconi adeſſe debent, quod aliquid ſcripſere.

l *Antiphona ſequentes*. Habentur *in Ord. Rom.* ſicut, & quinque Orationes pro benedictione. Prima quoque Antiphona cum initio ſequentis habetur *in Sacrament. Gregoriano*.

7 *Finita Proceſſione, Celebrans & miniſtri, depoſitis violaceis, accipiunt paramenta alba pro Miſſam, & candelæ tenentur in manibus accenſa, dum legitur Evangelium, & iterum ad elevatione Sacramenti uſque ad Communionem.*

Cauſa deduci poſſunt eædem, quæ ſupra *par. 2 tit. 13 num. 3.* ſed à miniſtris candelæ non tenentur in Miſſa, à Celebrante ad Evangelium tantum: ab aliis ad elevationem quoque; ſtandum tamen erit, etiam cum candelis, poſt elevationem, non genuflectendum.

8 Si ob pluviam non itur extra Eccleſiam; fiat idem, quo in ſimili caſu diximus in proceſſione Palmarum.

9 Amovetur pallium violaceum, ſi Miſſa dicenda ſit de feſto Beatæ Virginis, in qua præfatio erit de Nativitate Domini, ex Decreto Gelaſii, *teſte Pamelio tomo 3. Liturgicon* à qua Nativitate dies hoc 40. eſt, & terminus quidam legali, unde & Collecta eſt de Chriſto præſentato principaliter, de purificatione acceſsoriè: *purificatis* (ait Eccleſia) *mentibus præſentari*.

10 An verò in Miſſa de Dom. Septuageſ. ſint tenendæ candelæ accenſæ ad Evangelium, &c. ex verbis Rubricæ: *ſi tantum benedictio, & diſtributio candelarum, & proceſſio, & Miſſa dicitur de Dominica*. & infra. *accipiunt paramenta alba pro Miſſa: & candelę tenentur in manibus accenſa, dum legitur Evangelium, &c.* videtur inferri candelas accenſas teneri in honorem Beatæ Virg. & conſequenter in ejuſdem tantum Miſſa. *Marcellus in Cærem. Papę lib 2. cap. 28.* meminit earundem trium functionum, ut fiant; Miſſa autem, inquit fit de Dominica, in qua, ut *in Diariis Cæremoniarum Capellę* legitur non ardebant candelæ benedictę. neque Romæ in Eccleſiis Patriachalibus Sancti Petri, Sancti Ioannis, Sanctæ Marię Majoris accenduntur in prędicta Miſſa. Nota, quod in Capella Papę nunc ſemper accenduntur; quia hodie ſemper ibi Miſſa fit de Beata Virg. cujus nomine dicata eſt Capella, ex Decreto Clem. VIII. licet occurrat in Septuageſima.

De Feſti, in quibus cantandæ ſunt duæ Miſſæ in Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis. XV.

1 DE obligatione cantandi duas Miſſas in Feſtis, quę occurrunt in Feriis Majoribus, extat aperta Rubrica in *prima parte tit. 3. num. 1.* & fuſiùs hac de re nos egimus *in 3. parte tit. 11. à num. 7. ad 12.*

2 Hoc igitur loco enumerabimus ſigillatim Feſta, in quibus ex cantari debent Ordine Menſium ſervato aliis additis opportunis notis.

3 Et in Decembri quidem prętet Feſtum S. Thomę Apoſtoli occurrens in quatuor Temporibus, non occurrit caſus in Eccleſia

vniuerſali, neque in menſe Ianuario. In ſequenti verò Februario contingere poteſt caſu (ſi in eundem menſem incidat inicium Quadrageſimæ) in Feſtis S. Agathę, & S. Romualdi, in Antiochena Cathedra S. Petri, & in Feſto S Matthię Apoſtoli, & Item, ſi eiuſdem Vigilia occurrat Antiochena Cathedra extra Quadrageſimam.

4 In Martio accidit ſæpiùs: in Feſtis S. Caſimiri, Thomę Aquinatis, & in Miſſa ſolemni, de his Feſtis fiet commemoratio S. Lucij, & SS. Perpetuę, Felicitatis. Franciſcę viduę, Quadraginta Martyrum, Gregorij Papæ, Ioſeph, Ioachim, Benedicti, & Annunciationis B. virginis. * In Miſſa verò de Feſto Semiduplici ſecunda oratio, & tertia erant eęde, quæ in Miſſa de Feria.

5 Quod ſi Feſtum Annunciationis B. V. in eos dies incidat, qui occurrunt à Dominica Palmarum vſque ad feriam 3 Paſchatis in cluſiuè, quamquam *in antiquis Rubricis generalibus parte 1 Tranſlat. Feſtorum titul.6.* ratione tituli Eccleſiæ, vel concurſus populi concedebatur poſſę cantari aliam Miſſam de Feſto vltra Miſſam correſpondentem Officio; tamen ex noua Rubrica ibidem poſita non poteſt cantari Miſſa de B. V. In alijs autem diebus Quadrageſimæ poterit cantari vt diximus, & in eius fine dicetur Euangelium S. Ioann: quod ſemper obſerua in Miſſa de Feſto diſtincta a Miſſa de Feria maiori, quando ambę cantantur eodem die vt aliàs docuimus.

6 In Aprili, ſi intra Quadrageſimam venerint Feſta S. Franſciſci de Paula: & S. Leonis Papæ, duę cantantur Miſſæ, ſi verò alicubi accidat Feſtum Semidupl. à Dominica Paſſionis ad Dominicam Palmarum in Miſſa de Feſto dicuntur duę tantum Orationem, nempè 2. Eccleſię, vel pro Papa ſicut etiam in Miſſa de Ferijs.

7 In feſto Sancti Marci Miſſa Litaniarum maiorum cantatur ſine Gloria, Credo & cum Pręfatione Paſchali, cum Orationibus tribus, vt in Litaniis Minoribus, niſi terminetur proceſſio ad Eccleſiam Sancti Marci, quia cantabitur de Feſto, ex Decreto Sacræ Rituum Cong 23. *Maij* 1603. ſi verò inſidat in diem Paſchę, vide quę diximus *p.4. ac tit. 11. nu.* 10.

8 In minoribus Litanijs, ſi occurrat Feſtum Semiduplex, aut Duplex, cantantur duę Miſſę, de Feſto, & Rogationibus.

9 In Vigilia Aſcenſionis Domini cantantur duę, de Vigilia, & Rogationibus illa poſt Sextam, hęc poſt Nonam, quod ſi occurrat Feſtum nouem Lectionum cantari debent tres, Miſſa de Feſto poſt Tertiam, reliquę, vt dictum eſt: vide quę diximus *tit* 11. *num.* 13. & Vigilię Miſſa poſt Sextam dicitur contra Alcocer, quia non ieiunatur hæc Vig. & indicatur hic ritus *par.* 1. *tit.* 15. *num.* 1. vbi hora Nona tribuitur Miſſę de Vigilia, quæ ieiunatur, ergo non illi, quæ non jejunatur: pręſertim in concurſu duarum Miſſarum inter quas aliqua debet mediare Hora. *ex Francol.* quod alias diximus, & hic eſt ſenſus Rubricæ Miſſalis, quę alioqui eſt obſcurior.

10 Menſe Iunio accidere poteſt Vigilia S. Io. & SS. Apo. infra Octauam, & die Corporis Chriſti: & tunc duæ cantantur Miſſę, in Miſſa verò Vigilię Pręfatio communis dicitur, vt ſup. In feſto, item S. Leonis niſi transferatur, cantantur due, de Feſto, & de Vigilia Apoſtolorum, in illa fit commem. de Octaua S Io. & tertia Oratio de B. Virgin. in hac verò de B. Virg. & *Eccleſ. vel pro Papa*, quia Feſtum, & dies infra Octauam ſunt ſimilia: congruit illis color albus, & Hymnus Angelicus. In Eccleſia tamen S Ioan. Baptiſtę non dicitur, *Credo*, in Miſſa huius Vigilię: ſicuti neque dicitur in Miſſa Rogationum Maiorum, vt docuimus ſupra *nu.* 3. in feſto S. Marci, eadem enim eſt ratio.

11 Menſe Iulio occurrit caſus cantandi duas Miſſas, quando anticipatur Vigilia S. Iacobi in Sabbato: vel transfertur feſtum S. Apollinaris in feriam ſecundam, & in his caſibus Miſſę duę cantantur, de feſto, & de Vigia.

12 Menſe Auguſto, ſi Vigilia S. Laurentij, fiat in Sabb. anticipatè in feſto SS. Cyriaci. &c. vel feſtum SS. Cyriaci, &c. tranſferatur in fer. 2. due Miſſę cantantur.

13 In Vigilia Aſſumptionis B. V. Miſſa de Vigilia non admittit, *Gloria*, neque *Credo*, etiam in Eccleſia S. Laurentij: eadem rationem, quam attulimus paulò ſupra *num.* 10.

14 Extra Romam contingere poteſt Vigilia S. Bartolomęi in die Octaua Aſſumptionis B. V. occurrente in Sabbato: & eodem modo cantabuntur Miſſę, de Octaua die, & de Vigilia, in qua neque *Gloria*, neque *Credo*, neque *Pręfatio* de B. V. pari ratione, qua decreuit Sacra Ritum Con-

Congregatio in caſu, de quo numero ſequenti.

15 Menſe Septembri occurrere poteſt feria quatuor temporum quarta die Octava Nativitatis B. V. & in Miſſa de feria non dicitur. *Groria*, neque *Credo*: neque etiam *Præfatio* de B V. ſed communis dicitur, ex ſimili Rubrica, de qua ſupra *num.* 7. quę habetur in Miſſali in Miſſa Rogationum: & ita decrevit S. Rituum Congr. *die* 12. *Decem.* 1626. *me petente*: & anno 1627. caſus occurrit.

16 In feſtis SS Cornelii, & Cypriani, Stigmatum S. Franciſci, SS. Januarii, &c. SS. Euſtachii, &c. & S. Lini occurrere poſſunt Quatuor tempora Septembris, & tunc duæ cantantur Miſſę.

17 Vigil. S. Matthæi ſemper habet duas Miſſas, alteram de SS. Euſtachio, & ſociis, alteram de Vigilia, ſi accidit in Feriis Quatuor temporum, in altera Miſſa de Feria quatuor temporum fit commemoratio de Vig. & tertia Oratio erit *Acunctis*. In Miſſa verò de Sanctis ſecunda Oratio. *Acunctis*, tertia ad libitum, ſed Evangelium Vigiliæ non legitur in fine, quia non fuit lectum in Officio.

28 Menſe Octobri non accidit caſus. In Novembri duæ Miſſę cantantur in die Commem. omnium fidelium Defunctorum ex nova Rubr. Miſſalis addita, altera de die infra Oct. poſt Tertiam, altera de Requiem poſt Nonam, ſeu poſt Vigilias Mortuorum; quia in Miſſa de Requiem fieri non poteſt Commemoratio illius, de quo fit Officium. Hoc loco moveantur Sacerdotes, Sacrificium Miſſę Defunct. hac die applicandum eſſe omnibus Defunctis ex intentione Eccleſię: neque ideo fit injuria, iis, pro quotidiana fortè extat obligatio Miſſę, prevalet enim lex tacita rationabilis Eccleſię privatę legi teſtatorum: quod & deinde legi apud Fraxinellum *de obligat. Sacerd. ad Miſſ. ſect. 3. concluſ.* 4. §. 22. *in edit.* 6. ubi multa doctè congerit in hanc ſententiam, quę favet omnibus Defunctis.

19 In Abſolutione ſolemni Defunctorum hac eadem die, quia ſolent multi circuire ſepulchra illud obſervare debent, quòd ultima Abſoluto facienda erit ad lecticam mortuorum, cum ℟. *Libera me* longiori, & Oratione, *Abſolve*, in numero plurali: quę habetur inter Pſalmos Graduales, eadem autem hic militat ratio, quam Burchar. ſup. nos, monuit, ultimo ſemper loco recitandum eſſe in Miſſa orationem, *Fidelium*, quæ eſt Generalis pro Defunctis, poſt Collectas ſpeciales, ut hæc ultima ceteras colligat. Ad alia verò ſepulchra poſſunt diſtribui Reſponſoria nocturnorum, addendo ſingulis ℣. *Requiem*, ut fit in tertio, & ſexto, fiat aſperſio & incenſatio ter, in medio, à dextris, & à ſiniſtris, cum Orationibus, ut in Miſſali, de pluribus, omiſſis Secretis, poſt Orationem non dicitur *Requiem*, &c. niſi poſt ultimam Abſolutionem, quę fit in medio Eccleſiæ; cui additur per Cantores. *Requieſcant in pace*. Amen.

20 Ubi fiunt aliæ ſolemnes Miſſæ pro Epiſcopis, Canonicis, & aliis; ne tamen ſomittatur Miſſa de die infra Octav. omnium Sanctorum: argumen. à fortiori ſumpto ab iis, quæ diximus *num* 18. etenim Miſſa hęc de Requiem vicem gerit Anniverſarii; quod non excludit Miſſam concordantem cum Officio.

21 Addam hoc loco, quod initio Aprilis, & in fine Maii, ſeu initio Junii; aliqua Sanctorum Feſta mutant ritum à tempore non Paſchali ad Paſchale, & è converſo Miſſęque Officia, ſi propria deſint, ſumenda erunt de communi, ſed Miſſa S. Barnabę dicitur ut in Feſto Sancti Marci, preter orationes, Epiſtolam, & Evangelium.

22 Denique, ubi celebratur Feſtum ſanctiſſimi Roſarii ex decreto Gregor. XIII. de quo dicemus in Commentariis Breviarii, ne tamen dicatur ea Miſſa, quæ nomine Roſarii circumfertur, conceſſa tantum Ordini Prædicatorum à Sacra Rituum Congregatione *die* 25. *Juni* 1622. & prohibita fuit aliis eodem die, & rurſus *die* 8. *April.* 1628. ſed fiat Miſſa, ut in Feſto S Mariæ ad Nives, quod obſervatur in Æde Lauretana, *ex Synodo Diœceſana* 1620. vel ut in Nativitate, mutato nomine, in Feſtivitatis, quod fit Bononię, ſed illud prius magis placet.

De Rubricis Miſſarum communis Sanctorum. XVI.

1 COmmunes Miſſæ inſerviunt, tum celebrandis Sanctorum aliquorum Feſtis, quæ habentur in Calendario, & nihil habent proprium; vel non habent omnia ut videre eſt in Proprio Sanctorum; tum celebrandis eorum Feſtivitatibus, qui extra Calendarium occurrunt in pluribus locis præſertim verò Patronis locorum, & Titularibus Eccleſiarum, qui omnino nihil habent proprium in Miſſali.

2 Eſt autem liberum cuicunque recitare Miſſam quam maluerit, ex eodem Communi, ubi ſunt plures Miſſæ, & multo magis Epiſtolam, & Evangelium, ex ibidem aſſignatis, ut habetur *in Rubricis ante Commune unius Mart. non Pontificis, & ante Miſſam de pluribus Martyribus tempore Paſchali*: maximè vero decet illud Evangelium legere, quod in Officio habet homiliam in Breviario approbatam, ut concordet Miſſa cum Officio; quamquam in Octavario noſtro homilię nunc habentur de quovis Evang. quod in Miſſali legitur.

3 Et quidem de Feſto Patroni loci, ſeu Titularis Eccleſiæ meminit *Microl. capit.* 43. & ex generali fieri conſuetudine, docet *Radulph. propoſit. 17.* ad quod Feſtum, ſcilicet Patroni loci tenentur etiam Regulares ejuſdem loci, non autem ad Octavam celebrandam, ex decreto S. Rituum Congr. ad populorum excitandam pietatem erga Sanctos eorumdem Patronos locorum.

4 Porro Miſſæ communes de Sanctis nu. 24. ad ſex titulus reducuntur Apoſtolorum, Martyrum, Confeſſorum, Virginum, Mulierum Sanctarum, & Dedicationis Eccleſiæ Apoſtolorum autem Miſſa de Vigilia tantum eſt communis. Martyrum Miſſæ ſunt, vel plurium, vel Pontificis, & Martyris, vel non Pontificis, vel extra tempus Paſchale, vel tempore Paſchali, quo tempore, ut ait *Ambr. ſer. 74.* dignum & congruum eſt, ut poſt lętitiam Paſchę, quam in Eccleſia celebramus, gaudia noſtra cum SS. Martyribus conferamus, qui conſortes fuerunt Dominicę paſſionis: ideo de his Miſſæ Paſchales habentur, non de aliis: in quorum Miſſis communibus, additio fit ſolummodo cantici Paſchalis, *Alleluia*, ut dicitur *in Rubrica ante Commune plurimorum Martyrum extra tempus Paſchale*.

5 Confeſſores autem, quam vocem non accipimus, ut apud antiquos, pro iis, qui Chriſti fidem interpellati coram fidei hoſtibus confeſſi ſunt, vel experti aliquod tormentum non tamen occubuerunt: lege *Cyprian. Epiſt. 7. & 9. cum Schol. Pomelii*, Sed accipimus ex hodierno uſu, pro iis, qui ſanctè vixerunt, qui vel ſunt Pontifices, vel Doctores, vel non Pontifices, vel Abbates.

6 Virgines item vel una, vel plures, vel Martyres etiam vel non Martyres Mulieres denique Sanctæ, vel ſunt Martyres non Virgines; vel neque Virgines, neque Martyres.

7 De quibus Miſſis Evangeliis, & Epiſtolis mentio eſt apud *Durand. lib. 7. à cap. 43. ad 47.* Ante S. Gregorium nulla eſt mentio Miſſarum de Communi Sanctorum *in cujus Sacramentario* adſunt Miſſę de Communi martyris, & plurium unius Confeſſoris, & plurium; Virginum; & martyrum. *Pamelius tertio libro Sacrament.* facit earum auctorem majori ex parte Alcuinum.

8 Rubrica illa: videlicet.

10 *Commune Martyrum tempore Paſchali regulaliter locum habet à Dominica in Albis uſque ad Vigiliam Pentecoſtes.*

Dempta eſt à novo Miſſali hęc Rubrica, uti ſupervacanea: quia infra Octavam Paſchatis, & à Vigilia Pentecoſtes uſque ad Trinitatem, neque etiam de Patrono ſit Officium, ſine privilegio, quod ſi iis diebus cantanda ſit Miſſa ob concurſum populi, quod concedit *in prima parte Rubr. tit. 6.* abſque dubio Miſſa erit, ut in tempore Paſchali: quia tempus Paſchale terminatur in Sabbato ante Trinitatem, ut ſupra docuimus; quod etiam nota pro votivis ſolemnibus pro re gravi, de aliquo Sancto, aut pluribus per eos dies celebrandis, quę non prohibentur in Rubricis generalibus.

9 Dedicatio Eccleſiæ Anniverſaria celebratur; cujus nomina ſunt multa, & varia,

nam

nam Eccleſia vox Græca eſt, & Concionem ſignificat. *Act.* 16. ſeu Convocationem *ex Cyrill. Catech.* 18. dicta eſt Cœnaculum à Cœna Domini, apud *Baron. Ann.* 57 *&* 59 Domus Dei, Orationis; Dominicum, quaſi Dei locus; Templum, quaſi tectum amplum; Baſilica Regis Regum Martyrium, Confeſſio, & Oratorium, lege *Durand. lib.* 1 *de ritibus cap.* 1. jure igitur Dedicatio celebratur: ex auctoritate Apoſtolica, inquit *Radulph. propoſ.* 17. Conſtantinus edixit, *ex Euſebio lib.* 4. *Athan.* docuit *Apolog.* 2. *S. Auguſt.* habuit in eadem ſermonem 252. de tempore, & alios; extant Canones *Felicis IV. & Gregorii I. de conſecrat. diſtin.* 1. *cap.* 17. *Solemnitates* ubi offertur exemplum Chriſti concurrentis ad Encænia, ideſt, dedicationem Templi Hieroſolymitani, *Joannis* 10. dedicantur autem, ait, *Alcuinus de Cœna Domini* ut in eis invitetur adventus Angelorum & homines in eas intrantes etiam ab exili cogitatione ſe contineant: *Solve calceamentum de pedibus tuis: locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt* Hæc ille *S. Thom. tertia part. quaſt.* 85. *art.* 4. *ad quartum*, ideò, ait conſecratur Eccleſia, quia ſancta eſt Eccleſia ſponſa Chriſti, & cum Octava, celebratur, *de conſecr. diſtinct. prædicta*, ad denotandam glorioſam Reſurrectionem futuram ejuſdem Hæc ibi.

20 Nota parentheſim in Oratione Secreta hujus Miſſæ, ea enim verba, quæ parentheſi clauduntur, omitti debent, cum dicitur Miſſa de Dedicatione alicujus Eccleſię, quæ non eſt eadem ipſa, in qua celebratur; ut in Dedicatione Baſilicarum Salvatoris Apoſtolorum Petri, & Pauli; quæ ab univerſis celebrantur, extra eaſdem Eccleſias; & in Dedicationibus Cathedralium Eccleſiarum, quæ jubentur celebrari ab omnibus diœceſanis, me præſente, ad hunc finem facta eſt parentheſis, quam ferè omnes ad hanc fortè diem ignoravere. Collecta, & Secreta habentur *Sacrament. Greg.*

In Dedicationis Eccleſiæ Cathedralis, quæ (ut innuimus, & in ſecundo Tomo docemus) celebrari debet a Clero Civitatis, & Diæceſi, dicitur, *Credo*, etiam extra propriam Eccleſiam; ſicuti fit in Dedicationibus Baſilicarum Salvatoris, & Apoſtolorum Petri, & Pauli etiam extra eorum Baſilicas, ob rationem allatam, cum de Symbolo ageremus, quia & eodem modo, quo totus orbis veneratur Baſilicas, cathedralem alteram Urbis. hoc eſt, Salvatoris; alteram quaſi cathedralem, nempe SS. Apoſtolorum, debet unaquæque Civitas, & Diæceſis, magis, minuſve, ſuam venerari Cathedralem: & extra eamdem, in ejuſdem gratiam, recitare Symbolum in Miſſa Ratio verò eorum, qui dicunt, ideò recitari Symbolum in Dedicatione Cathedralis Eccleſiæ, quia etiam extra eamdem eſt primæ claſſis, non ſufficit, quia Feſtum S. Jo: Bapt. eſt & primæ claſſis ubique, & tamen extra propriam Eccleſiam non dicitur, *Credo*, Neque item alia ratio ſatisfacit integrè quòd nimirum Cathedralis Eccleſia eſt propria cujuſque, & poteſt dici Dedicatio propriæ Eccleſiæ, de qua *in Rub. de Symbolo*: quia verè non eſt ita propria eo ſenſu, quo loquuntur Rubricæ Miſſalis, & Breviarii De Dedicatione propriæ Eccleſiæ.

21 *In ipſa die Dedicationis Eccleſiæ Miſſa dicitur, ut ſuprà.*

Ordo Romanus in Dedicatione Eccleſ. Non eſt hujus loci explicare ritum conſecrationis Eccleſiæ lege interim *Tobiam noſtrum par.* 1. *cap.* 27. 28. 29.

22 *In ipſa Dedicationis Altaris dicitur Miſſa, ut ſuprà.*

Antiquitus fiebat annua Dedicatio Altaris, *ex Aug. ſerm.* 152. 255. *de tempore* nam unicuiq; Altari conſecrato aſſiſtere Angelum Dei, probant exempla *in Prato ſpir. Sophronii. cap.* 4. *&* 10.

13 Plura quoque Altaria conſecrari in Eccleſia docet *S. Gregor. libr.* 5. *Epiſt.* 50. ubi agit de tredecim Altaribus dedicandis; quicquid garriant Hæretici.

14 Demum conſecratur Altare, ad indicandam ſanctitatem Chriſti, *S. Thom.* 3. *par. quaſt.* 83. *art.* 3. *ad* 4. Plura lege de Altaribus *apud Tobiam noſtrum part.* 1. *cap.* 7.

De Rubricis Miſſarum Votivarum in fine Miſſalis. XVII.

1 *SEquentes Miſſa Votiva, licet pro Sacerdotis devotione quacunque die dici poſſint per hebdomadam, quando Feſtum duplex non occurit hoc tamen paſſim, niſi rationabili de cauſa fieri non debet ſe quoad fieri poteſt. Miſſam cum Officio convenia. Cuique autem diei propria Miſſa poteſt aſſignari, ut Feria ſecunda, niſi dicatur pro Defunctis, Miſſa de Sancta Trinitate, Feria tertia de Angelis, Feria quarta de Apoſtolis, Feria quinta de Spiritu Sancto, vel de Sanctiſſimo Euchariſtię Sacramento, Feria ſexta de Cruce, vel de Paſſione Domini, Sabbato, de Sancta Maria in ipſis non dicitur, Gloria in Excelſis, nec Credo, niſi pro publica Eccleſia cauſa in Miſſa autem Beata Maria in Sabbato, & in Miſſa Angelorum, dicitur tantum, Gloria in excelſis.*

2 *Tempore Paſchali in fine Introitus dicuntur duo Alleluja, & in fine Offertorii, & Communionis additur, Alleluja, ubi non habetur.*

3 Miſſarum Votivarum de Trinitate, de Angelis, de Spiritu Sancto, de Cruce, & de Sancta Maria, auctorem aliquo modo dicimus ſupra, *in Rubric gener.* 1. *parte, titulo* 4. *num.* 3. fuiſſe Alcuinum, docuimus etiam ibidem: Cur Ferię ſecundę tributa fuerit Miſſa de Trinitate, Ferię tertię de Angelis, Feriæ quintę de Spiritu Sancto, & de Sanctiſſimo Sacramento, quę in recognitione Miſſalis, Clementis Octavi auctoritate, fuit hoc loco collocata, pro ſolemni quadraginta horarum, quam vocant, Oratione, & pro quolibet, die per annum, & aliis de cauſis extra ejuſdem Feſtum, & Octavam occurrentibus: cui nihil addi debent, neque *Sequentia*, inconſulta Sede Apoſtolica. Item Ferię ſexta de Cruce, cui addita Miſſa de Paſſione ſimilem habet cauſam. Denique, cur Sabbato Miſſa de Beata Virgine aſſignata ſit, ubi docuimus etiam non poſſe dici votivas Miſſas iis diebus, in quibus prohibetur fieri de Feſto duplici.

4 Miſſa de Angelis; *Benedicite*, &c. citatur *in Concilio Conſtantienſi ſeſſione 9.*

5 Feria quarta dicitur Miſſa de Apoſtolis, quę non ante Pium V. eidem fuit aſſignata, vel quia ſucceſſit Miſſæ votivę de Charitate, quam eidem Feriæ *Alcuin.* inter votivas aſſignaverat; vel quia hac die creati fuere Sol, & Luna Petrus autem fuit Soli Hebræis, Paulus Luna Gentibus, prima Eccleſię luminaria: vel quia occupatis aliis Feriis, ex cauſis ſupra allatis, hęc Apoſtolis debebatur, tanquam Patronis totius Eccleſię, vel quia die Mercurii obierunt, *ex Ciaconio in vita S. Petri*, aliam cauſam vide *loco citato num.* 3. Collectę verò de Apoſtolis Auctor eſt, vel Leo II. *ex Duraud. lib.* 7 *cap.* 15. vel Leo IV. *ex Ligno Vitę lib.* 5. *Arnoldi Vuion.*

6 * Quęſitum eſt: An in votiva converſionis S. Pauli facienda ſit Commemoratio. S. Petri, qui numquam ſeparatur à Sancto Paulo? Reſpondeo: niſi vice illius dicatur Votiva communis utrique Apoſtolo cum intentione ad venerandam converſionem ſancti Pauli, quod mihi arridet; omnino nunquam ſeparandi erunt ii, quos Eccleſia conjungit: & licet in Sexageſima videatur eoſdem ſeparare in Collecta ſolius Sancti Pauli, latenter id facit ob ſtationem in Eccleſia Sancti Pauli, quem, tacito nomine proprio, Doctorem Gentium appellat.

7 In Sabbato de Beata Vergine quinque Miſſę poſitæ ſunt, pro diverſitate temporum accommodatæ, ut conſideranti ſatis apertè patet. Oratio, *Concede*, cum duabus ſequentibus habetur in *Sacramentario Gregoriano*, ubi etiam Orationes de Cruce Paſchalis, & non paſchali.

8 Sed quid agendum, quando Miſſa votiva exigitur de Aſſumptione Beatæ Virg. de Nativitate ejuſdem, & ejuſmodi; dici poteſt Miſſa de Beata Virgine ex his quinque votivis, cum intentione ad honorem Aſſumptionis Beatæ Virginis, &c. aliàs enim dedecet, vel dicere, *Gaudeamus omnes in Domino diem Feſtum &c.* vel immutarē tunc verba *diem Feſtum, in commemorationem*; tum alia ſequen-

tem-

rentur incongrua; neque laicorum cauſa violandę ſunt Rubricę.

9 Miſſa *Sanctiſſimi Roſarii* non conceditur omnibus, ut dictum eſt ſupra, à Sacra Rituum Congregat. quod ſi quis habeat onus Celebrandi Miſſam de Roſario, conſulat Sacram Rituum Congregat quæ aliquando pro ea conceſſit Miſſam, votivam ut in Miſſali die 6. Maii 1623. 7. *Aug. & 30. Septemb.* 1628. De Miſſa S. Mariæ de Carmelo die 8. *Aprilis* 1628. decrevit eadem Congregatio, ut non ſit communis omnibus, ſed tantum Carmelitis.

10 De Apoſtolis aliis, quando votiva occurrit dicenda, ſi quid ratione temporis deſit puta, *Tractus*, ſeu *Verſus*, cum *Alleluja*, tempore Paſchali: *Tractus*, quidem deſumi poterit ex Miſſa Votiva Sanctorum Petri, & Pauli; *Verſus* autem cum *Alleluja*, tempore Paſchali, imò verò etiam Introitus cum acceſoriis, ex Feſto S. Marci, ut ſimili caſu jubetur in fine Miſſę votivæ Apoſtolorum Petri, & Pauli, eſt enim eadem ratio.

11 Dubitatum eſt. An in feriis Adventus, in quibus poſt *Graduale* omittitur, *Alleluja*, ſi Miſſæ dicantur votivæ, & præſertim pro peccatis, & de Paſſione Domini, omittendus ſit *Verſus* cum ſua *Alleluja* ſed veræ non ſunt Miſſæ de tempore, ut Feriæ Adventus, Quatuor temporum, & Vigiliarum, quę jejunantur, in quibus *Graduale* tantum dicitur: & ſicuti votivę participant de Feſtis, quorum ſunt votivę, ita decet poſt *Graduale*, ideſt lamentum audiri *Alleluja*, extra Septuageſimam, ad aliquem lætitiam exprimendam, ut in Rubricis gener. enaravimus. * Vide Miſſam Votivam de B. Virgin. ab Adventu ad Nativit Domini, in qua reperies, *Alleluja*, ut in feſtis, omnes autem votivæ inſtitutæ ſunt in eodem gradu licet aliqua minus ſolemnitatis viſa ſit habere, quàm aliæ, ut de paſſione, pro peccatis, infirmis, ejuſmodi: optima igitur Miſſalis Rubrica.

12 Obſervandum verò eſt infra Oct. Paſchę, ſi votiva cantetur pro re gravi, in ea non dici *Graduale*; quod convenit illi Octavę, non votivę Paſchali. ita Ruiz in in ſuo Cęrem. & benè, neque in finem dicerent duo, *Alleluja*, ad *Ite Miſſa eſt*.

13 In aliis votivis Sanctorum, vel dicitur Miſſa propria Sancti, ſi habet mutato in Collecta verbo. *Natalitia Feſta*, & eiuſmodi, in *Commemorationem*: deſumptis item, vel *Tractu*, vel *Verſibus* cum *Alleluja*, vel etiam *Graduali*, ſi opus eſt, ex Miſſa de communi; vel certè tota Miſſa dicatur de communi, prout ratio temporis ſive Paſchalis, ſive non Paſchalis requirit. Paſchale verò tempus durat, ut diximus, uſque ad Sabbatum poſt Pentecoſten incluſivè.

14 Miſſa *de quindecim Auxiliatoribus*, quę impreſſa eſt Venetii, rejecta eſt à Sacra Rituum Congregat. die 16. *Ianuar.* 1617. * ita ut neq; retineri poſſit in calce Miſſalis ſub pęnis librorum prohibitorum, eudemque modo rejecta eſt Miſſa *de Patre æterno*. Madriti edita, & Miſſa *de S. Gregorio pro Vivis* Venetiis impreſſa, extant Decreto p. ∫lo data die 8. April. 1628.

15 In votivis pro gratiarum actione additur Oratio propria, quę habetur poſt votivam de Sancta Trinitate, eo modo, quo diximus ſupra *par. 1. tit. 7. num. 7. & tit. 9. num. 14.*

16 In Miſſa ad poſtulandam gratiam Spiritu Sancti, quę eſt eadem, & de Spiritu Sancto, mutantur oratione, & dicuntur eæ, quæ habentur in fine ejuſdem Miſſæ votiva de Spiritu Sancto: & leguntur *in Sacrament. Gregor.*

17 Alię Miſſa votivę pro diverſis rebus dici poſſunt quacunque die niſi fuerit Dominica vel Officium duplex, ſed tamen paſſim non dicantur, niſi urgenti de cauſa, ut ſupra dictum eſt de aliis Miſſis votivis.

18 Additæ ſunt enim tredecim aliæ Miſſę votivę prædictis, pro alii neceſſitatibus, de quibus aliqua notatu digna nunc enarrabimus, & quidem, quæ ad Summum Pontificem Creandum, Creatum Coronatum, attinet, qui eſt caput Eccleſiæ, nemo eas vocabit in dubium, cum pro eodem in Canone ſemper orandum ſit diſtinctè, in Collectis etiam Oratio pro Papa eſt ſatis frequens, & in ſolemnioribus anni temporibus Patebit adhuc multomagis ex ritu mox laudando circa Epiſcopos locorum proprios. S. Leo in ſuæ aſſumptionis anniverſario ſermone habuit; immò Romam conveniebant eo die alii Epiſcopi; ut videre eſt *in Epiſt. Hilarii Papę ad Aſcanium*. Prima ergo vicę poterit hæc Miſſa dici etiam in Dominica, ſeu Feſto duplici, ideſt Miſſa ut in Cathedra S. Petri: tam in creatione Papę, quã in coronatione, mutata Col-

lecta

lecta cum *Credo*, ut in Miſſalis dicitur. In Anniverſario eadem dici debet.

19 De Anniverſario Electionis, ſeu Conſecrationis Epiſcopi extat Canon *Felicis de conſ. diſt. 1. Solemnitates.* dicebatur autem Natalis dies Epiſcopi, *ex Sancto Ambroſ. libro 8. epiſt. 60. ad Felicem, edit. Rom Paulin Epiſt. 16. ad Delphinum, & ex Hilario prædicta Epiſtola ad Aſcanium.* Nota in Rubrica particulam, *ſeu* * nam ſonant (&) ut patet apertè *in Rubrica de Symbolo circa finem: & in Rubric. de coloribus parament. num. 2. circa finem.* quare utraque celebrari poteſt. Apud Græcos in Menologii notantur dies Ordinationum Sancti Baſilii, Sancti Joan. Chryſoſt. & aliorum. Apud Romanos vide, quę ſcribit *S. Ambroſius de Felice Comenſi Epiſc. libro 8. Epiſtola 60. cit. Sanctus Auguſt de Aurelio Carthag. ſer 32. de verb Domini, & de ſuamet. Ordinatione anniverſaria hom. 24. & 25.* * ex quibus patet, ſi altera tantum celebretur, conſecratio potius, quam electio celebranda erit.

20 Si igitur venerit in die Feſtivo, Miſſa erit de Feſto, cum commemoratione pro Epiſcopo, *Carem. Epiſcop. libro 2. cap 25.* In Oratione autem nominatur Epiſcopus: & Civitas; quia, Eccleſia, ſine additamento ſignificat univerſalem Eccleſiam * ſi verò in die non Feſtivo, Miſſa dicitur, *ut in Miſſali, & emendato Caremoniali*, cum unica Oratione, *Gloria Credo*, & præfatione communi, ſive de tempore; vel habente rationem temporis, quia forte infra Octavam occurrat.

21 In ſequentibus Miſſis nulla eſt difficultas. Ante Pium V. erant in uſu: *& in Sacramentario Gregor.* leguntur Oratione *pro iter agentibus, pro quacunque neceſſitate, remiſſione peccatorum, tempore belli pace, vitanda mortalitate*, (cujus Miſſæ dicitur auctor Clemen. VI. *in Ligno vitæ lib. 5*) *& pro infirmis*, ſed & Miſſæ *pro infirmis* meminit *Chryſoſt. homil. 77. in Joann.* Miſſam *pro moribundo* innuit *Joan. Diac. lib. 4. de vita S. Gregor. cap. 86.*

22 Miſſa pro ſponſo, & ſponſa dicenda eſt extra diem Feſtum de præcepto *ex propria ante eamdem Miſſam Rubrica*, quæ Miſſam Dominicæ, ſeu Feſti celebrari jubet cum commemoratione benedictionis. ſi vidua ſponſa eſt, non benedicitur cum hac Miſſa, etiamſi vir numquam nupſerit ſi verò nupſerit vir, & virginem ducat, ubi ea vigit conſuetudo, poterunt nuptiæ benedici cum hac Miſſa, ut habetur expreſsè *in Rituali Roman. Pauli V.* cæterum Miſſæ ſacrificium offerri ſolitum in nupti, docet apertè *Tertull. ad uxorem libro 2. in fine.* unde ſufficiam, inquit, ad enarrandam felicitatem ejus matrimonii, quod Eccleſia conciliat, & confirmat oblatione; oblationis autem nomine intelligit Miſſam, *Bar. Anno 57. num. 49.* Videamus Rubricas.

23 *Dicto, Pater noſter, Sacerdos antequam dicat Libera nos quęſumus Domine ſtans in cornu Epiſtolę, verſus ſponſum, et ſponſam ante Altare genuflexos, dicit ſuper eos ſequentes Orationes.*

Tenente librum miniſtro ante eum & dum recedit à medio, ſeu accedit ad medium, genuflectant ſemper Sacraménto, verum congruè poſt ſemptem petitiores Orationis Dominicalis, petit confeſtim Sacerdos, quæ ſunt utilia ſponſis coram eodem Sacramento, ut efficaciùs obtineat, & iterùm revertitur ad prece Eccleſiæ, pro iiſdem etiam ſponſus dicens: *Libera nos, etc.* Orationes autem pro ſponſis ſunt Ordinis Romani. Poterit ſuo loco dari Pax cum inſtrumento oſculato à Sacerdote per miniſtrum ſponſo, & ſponſæ.

24 *Poſtquam ſumpſerit ſanguinem, communicet ſponſos.*

Ex Tertulliano de Monogamia capit. 11. Illi (Sacerdotes) ſic dabunt viros, & uxores, quomodo buccellas: qua ſupra docuimus eſſe particulas cum *Baron. ſupra citato, num. 49.* licet. *Alba ſpin.* aliud ibi intelligat.

25 *Sacerdos, antequam populo benedicat, converſus ad ſponſum, & ſponſam, dicat etc.*

Hoc

Hoc eſt, in cornu Epiſtolæ, ut ſupra, & ut de vicinio libro commodè legat.

Benedictio ſpecialis danda eſt ante generalem, quaſi ante partem aliorum.

26 Aſperſio ſponſorum, quæ fit cum aqua benedicta in fine, fiat cum aſpergillo & aqua, & cum ſigno Crucis ſuper eos, eo modo, quo dicitur *in Rituali Romano; in benedictione mulieris poſt partum, et aliarum perſonarum*. Benedictio verò hæc ſponſorum firmata fuit Evariſti decreto *Epiſt. ad Epiſc. Africanos*.

27. Ultimo loco ponuntur Orationes diverſę, ad libitum dicendæ, quando non eſt Feſtum duplex, circa quas hęc occurrunt notanda, & Primo: Regulam illam *de eodem non ſit in Miſſa bis, per modum principalis, ſive ſit Feſtum, ſive ſit Votivum, et per modum ſimul Commemorationis*: veram eſſe, & habere locum in ſenſu formali Commemorationis, quæ dicit ordinem ad Officium: quod accidit in Collectis ordinariè non ultra tertiam in Miſſa: non autem locum habet illa Regula in Collectis purè acceſoriis, remotioribus à prima: nec in iis, quę addi poſſunt uſque ad quinque, ſeu ſeptem, ut ſupra dictum eſt *in 1. part. Rub. tit. 9. de Orationibus, num. 12.* Prima pars probatur, *ex eodem tit. 9. num.* 15. ubi ideò in Miſſis de Beata Maria dicitur Oratio de Spiritu Sancto & in votiva de Apoſtolis, prò, *A cunctis* dicitur; *Concede*, de B. Virgine, ut ibidem adnotavimus. Altera pars manifeſte patet quia alioquin ſequeretur, quod [quando plures dici poſſunt Orationes] inter quas certum eſt, fieri ſemper mentionem de Beata Virgine in Oratione, *A Cunctis* vel, *Concede*, nunquam in Miſſa poſſet dici Oratio ad poſcenda ſuffragia Sanctorum *Concede quęſumus, etc.* neque alia, *Pro Congregatione, et familia*, in quibus fit expreſſa mentio de Beata Virgine; & eſſent fruſtra in Miſſali, quod non debet dici. Idem in Miſſa de Spiritu Sancto votiva cum quinque Orationibus non poſſet unquam dici Oratio ad poſtulandam continentiam *Vre igne Sancti Spiritus*: neque, *Pro Devotis amicis*, in qua etiam nominatur Spiritus Sanctus Item in votiva de Apoſtolis, & in aliis Miſſis, in quibus dicitur. *A cunctis*, & tertia eſt ad libitum, non poſſet unquam dici Oratio *Pro conſtituto in carcere*; in qua nominatur Beatus Petrus, ergo ultra viciniorem acceſſoriam quę Commemorationem ſapit, & debet eſſe diverſa à prima Collecta, nihil refert an in aliis purè acceſſoriis, & Remotioribus a prima mentio de novo fiat eorum, qui in prima, vel altera Collecta fuere nominati qua conceſſa diſtinctione, certe nihil erit fruſtra poſitum in Miſſali Romano.

28 Prima tamen Oratio ex his votivis nimirum, *ad poſcenda ſuffragia Sanctorum* non debet dici, quando dicitur *Acunctis* quia eędem ſunt, ut ex titulo earundem patet: poterit autem illa prima. *Concede* dici in ea Miſſa, quæ habent dam *Concede* de Beata Virgine, & admittit quinque, vel ſeptem Orationes, ſuo loco congruo poſt Orationem tertiam, ſi propria ſit aſſignata: vel poterit & a majoribus quandoque juberi, ut dicatur, etiam in Duplicibus, pro re gravi, & publica cauſa ſicut alia, *Deus Refugium noſtrum, et virtus, etc.* & his modis non erit ſuperflua in Miſſali: qua de re acutè dubitaverè nonnulli. Auctor ejuſdem primæ orationis neſcitur; ſed meminit *Abbas Crimoldus in lib. Sacramentorum apud Pamelium in Tomo* * *Liturgicon. Eccleſ. Latinę*.

29 Orationis, *Acunctis*. jam dedimus auctorem, & declaravimus N. quod in ea habetur, addimus hoc loco; pro dignitate Patroni nominandi in illo N. Ante Apoſtolos quandoque nominationem fieri, ut S. Michaelis, vel S. Jo. Baptiſtæ, ex Decreto Sac. Rituum. Congregationis 22. *Auguſti* 1620. & ex Rubr. Miſſalis ſub Urban. VII. recogniti *tit. de commemorationibus VII. num 5. in fine*.

30 Oratio *pro ſeipſo. Sacerdos* (quod ſupra docuimus) dici non debet in Miſſa, cui intereſt proprius Epiſcopus, vel eo major, vel Princeps magnus, *ex Burchard. in Ord. celebrant Miſſa*. potius orandum eſt pro Pręlato, ſeu Principe præſente, quod fit ob reverentiam eorundem majorum. Habetur autem Collecta hæc *lib. Sacramentorum Abbatis Grimold cit.*

31 Idem *Abbas Grimoldus* meminit ibidem Orationum, *pro navigantibus, & ad humilitatem poſtulandam*, reliquiæ, *pro Papa, Imperatore, Rege, Prælatis, contra perſecutores Eccleſia, contra malè agentes, ad pluviam, ſerenitatem, repellendas tempeſtates, pro peſte animalium, petitione lacrymarum, tentatis, & tribulatis, ad ma-*

las

las cogitationes, repellendas, ad continentiam poſtulandam, pro devotis amicis, pro ſalute vivorum, habentur *in Sacramentario Gregoriano*. * At in oratione *pro Imperatore*, adde *electo* ſi nondum eſt coronatus, ut dictum eſt in Benedictione cerei paſchalis, eſt enim eadem utrobique ratio.

32 Ultima *pro vivis, & defunctis*, dum duabus ſequentibus tribuitur Auguſtino tanquam auctori *a Durand. lib. 4. cap. 15.* & idem affirmatur *in Sacramentario Gregoriano*.

De Rubricis Miſſarum pro Defunctis. XVIII.

1 MIſſæ mortuorum imitantur triduanam Chriſti ſepulturam, ſicuti enim in illo triduo, ita & in his Miſſis omnia laudis cantica ſubticentur, & ſolemnitates omnes ſubtrahuntur. *Dur. lib. 7. cap. 35.* & nos jam multa diximus ſupra *in Rubric. gener. part. 1. tit. 3. & parte 2 titul. 13.*

2 Introitus conſtat duobus Verſibus, quod alias non fit, nimirum, *Te decet*, & *Exaudi Orationem*: vel quia ſecundus ſuccedit in locum, *Gloria Patris*, vel quia optamus Defunctis ſtolam binam animę & corporis *Durand lib. 6. cap. 52.*

3 Offertorium habet *Verſum* ad modum Reſponſorii; ejuſmodi erant antiquia omnia Offertoria, *ex Durand. lib. 4 cap. 27.* in quo explica illud verbum, *inferni* ideſt, Purgatorii, qui eſt locus inferior & non differt ignis utriuſque loci, niſi in duratione, cętera conveniunt, & ſignificant, ne Deus oblivifcatur animarum.

4 *Communio* etiam eſt unica in toto Miſſali cum repetitione, & ℣ *Requiem*, ut in Reſponſoriis, ad inſtar antiqui ritus Ordinis Romani, in quo, communicante populo, verſus, *Communio*, cantabatur cum additione verſ. *Gloria Patri*, &c. *Microlog. cap. 18.*

5 Quis auctor Sequentiæ? ex auctore ligni Vitæ lib. 1. cap. 70. S. Gregorius eſt; ex Stephano Proyſthinio *lib. 1. de 4. noviſſ cap. 5.* S. Bernar. cujus initium, inquit ille.

Cum recordor moriturus.
 Quid poſt mortem ſim futurus,
 Terror terret me venturus.
 Quem expecto non ſecurus.
Terret dias me terroris.
 Dies irę, ac furoris,
Dies luctus, ac mœroris.
Dies ultri peccatoris.
Dies iræ, dies illas, &c.

A hi quaterni ſunt verſus; reliqui terni ſed Bzovius *Ann. 1294. num. 37. & 38. ex Leandro, Alberto*, eam tribuit Latin. Card. Verſinio, ſeu Frangipanio, & idem eſt. Alii tibuunt aliis, Auguſtino de Biella Ord. Eremit. S. Auguſt qui erat in humanis Anno 1591. *Joſeph. Pamphilius in Chronicis Auguſt.* ex fama tamen qui etiam ſelegiſſe ait, *in Annal. Predicatorum.* F. Hunbertum quintum Generalem Magiſtrum auctorem dici, qui obiit Ann. 1274. *Angelus Ellius in ſpeculo ſpirituali*, facit auctorem innominatum ex ordine S Franciſci: nominatus autem Thomas de Celano (qui vivebat An. 1250) *à Barthol. Piſano in conformitationibus D. Franc. lib. 1. fructu 11.* cui ergo credam, neſcio mento Sybillæ in 3. verſu indicat recentiorem eſſe hanc Proſam S. Gregorio, qui in ſuo Sacramentorum lib. nihil prorſus Gentilitatis habet.

6 In die depoſitionis, & anniverſario Summi Pontificis dicitur prima Miſſa, quia, quæ rarò adhibentur, pretioſa reputantur, neque quotidiana vileſcunt conſuetudine, *Amalar. lib. 3. cap. 40.* & ideo Miſſa ſemel in anno conſtituta in commemoratione omnium Defunct dici jubetur in exequiis Summi Pontificis, & Epiſc.

7 Pro Defuncto Cardinali eadem prima Miſſa dicenda eſt, mutatis orationibus Rubrica quidem non præſcribit; ſed uſus ita declaravit Rubricam: quia ſunt Epiſcopis majores, pro Diacono tamen Cardinali, Oratio, *Inclina*, ut in Miſſali: additis verbis Diaconi Cardinalis.

8 Quid pro Sacerdos Defuncto? licet de eo Rubrica meminerit inter Defunctum Epiſcopum, & Cardinalem; non tamen iiſdem ęqualem eum facit, & rationabilis conſuetudo eſt in pleriſque Eccleſiis majoribus Urbis, ut dicatur Miſſa ſecunda, mutata Oratione, ratione cujus videtur in Rubrica prius de Sagerdote, quam de Cardinali, mentio facta fuiſſe: ſi tamen dicatur Miſſa prima, favet Rubrica in fine Miſſarum pro Defunctis, quæ concedit Epiſtolas, & Evangelia unius Miſſæ dici poſſe in alia quacunque Miſſà pro Def.

9 Ora-

9 Oratio in *tertio*, vel *ſeptimo* dicenda *ex Amalar. lib. 2. cap* 44 dicitur ad celebritatem quandam in propriis diebus 3. 7. 30. unde non debet dici in iis diebus, qui occurrunt inter tertium, & ſeptimum, neque poſt ſeptimum uſque ad trigeſimum, in quibus dicitur Miſſa, ut in quotidianis: alias eſſet mendatium in Collecta, qui dies, ſicut etiam anniverſarius, numerari debent à die obitus, ſeu depoſitionis, ut patet ex collectis, in quibus fit mentio Depoſitionis, nam S. Ambr. *ſer.* 70. accipit depoſitionis vocabulum, tam pro ſepultura, quam pro obitu, licet Eccleſia videatur diſtinguere inter obitum, & depoſitionem, *in titulo 2. Miſſa defunct.* ſi contendas diſtingui, numerabis hos dies a dies ſepulturæ, qua potiori jure ſubiacet Defunctis eccleſiaſticæ curæ: vel ſequere locorum conſuetudinem, niſi teſtatoris verba aliud ſonant. Fiunt ubiq; anniverſaria pro Defunctis extra diem præciſum annum, & non incongruè cum propria Miſſa.

10 Miſſa *in die nono* non eſt amplius in uſu, & *Auguſt. in Geneſ.* novemdiale pro Defunctis redarguit, Quadragenarium diem coluit *S. Ambroſ in obitu Theodoſii, orat de eodem* Alii alios dies, quos non probante Rom. Eccleſia non obſervamus amplius, exceptis exequii Papalibus.

11 Sed pro prædictis Eccleſiaſticis in *tertio, ſeptimo, trigeſimo, & anniverſario*, quæ Miſsa? quæ Oratio dicenda erit? in his diebus repetenda eſt Miſsa, quæ dicta eſt in die depoſitionis, ſicut fit pro laicis in iidem diebus 3. 7. & 30. ex propria Rubrica Oratio verò ſemper erit propria Epiſcopi, vel Sacerdoti, neque refert in ea non fieri mentionem de 3. 7. & 30. anniverſario. nam eadem Oratio pro Papa dicitur in obitu, & in anniverſario, nulla facta in ea anniverſarii mentione.

12 Miſſa quoque eſt eadem in obitu, & anniverſario Papę, cur, non etiam erit Epiſcopi? Cardinale autem eodem privilegio mortis gaudent, quo Epiſcopi, & in hujuſmodi functionibus poſt morte ſunt ęquales extra prędictos dies, Miſſæ dicuntur, ut in quotidianis defunctorum, cum proprii Orationibus.

13 In titulo *Pro Patre, & Matre*, addita eſt vox, *Sacerdotis*. nam aliàs de Patre cujuſque non convenit Oratio in ore Sacerdotis, ut patet audienti.

14 Miſſę, quę circumferuntur *S. Gregorii pro vivis, & defunctis*; neque ſunt Sancti Gregorii neque ſunt approbatę à Sancta Sede Apoſtolica, immò rejectę, ita ut neque in calce Miſſalis retineri poſſint, ex Decreto Sac. Rituum Congregat. *die* 8. *Aprilis* 1628.

15 Pro eo, qui proximè obiit, longè tamen à nobis, prima vice poteſt dici Miſſa, ut *in die tertio*, omiſſo verbo *tertium*.

16 N. exigit nomen Defuncti, ſi tamen eſt nobilis, vel conſuetudo ſit nominandi omnes in Collecta, & Orationibus.

17 Habentur *in Sacramentar. Gregor.* & Oratione, *Fidelium Deus*, cum Secreta, & poſt communione, in anniverſario. Pro Epiſcopo, *Deus omnium fidelium*. Pro Sacerdote, *Praſta*. pro Defuncto, *Inclina*, & *Abſolve*. Pro fratribus, Secreta, pro iis, qui in cœmeterio, tres conſuetę, pro pluribus defunctis, *Deus, cui proprium*, & *Animabus*, cum duabus ſeqq. reliquę ſunt recentiore. ex quibus illæ duę, quę pro Epiſcopo, vel Sacerdote additę ſunt poſt eam utrique communem; *Deus qui inter Apoſtolicos*, &c. convenientius dicuntur in iis Miſſis, in quibus per modum commemorationis dici debet oratio pro prędictis iiſdem; vel certę poſitę ſunt ad varietatem.

De Rubricis Benedictionum. XIX.

1 Benedictio hic ſumitus pro prece, qua Eccleſiaſtico more rebus ipſis ſpecialis ſanctitas impertitur, ita ut in uſus profanos illę deinde transferri non poſſint, & alię quidem ſunt conſtitutivę benedictiones: alię invocativę? *ex Cajet.* 2. *quæſt.* 88. *artic.* 11. illę quidem, per tuas ſive res, ſive perſonę divino cultui deſtinantur: hę verò ſunt per quas à Deo, vel rebus, vel perſonis imploratur auxilium divinum: primi generis ſunt benedictiones aquę, veſtium Sacerdotalium, mapparum Altaris, Corporalium, & Vaſculi pro ſacro ſancta Euchariſtia de quibus in Miſsali agitur: quia communes eſſe poſſunt ſimplici Sacerdoti privilegiato, ſeu delegato; nedum Epi-

Epiſcopo, ſeu Abbati. ſecundi generis aliæ ſunt, *Agni in Paſcate, ouorum, panis, nouorum fructuum, cuiuſcumque comeſtibilis. candelarum, loci, domus noua, thalami, & noua nauis*, quæ in Miſſali deſcriptæ ſunt citra præiudicium aliarum, quæ in Rituali Rom. habentur, quia hę à quocumque Sacerdote fieri poſſunt, & fieri ſæpius contingunt, neque Rituale Rom ſicuti Miſſale, cuicunq; facilè ſuppetere ſulet.

2 Origo harum benedictionum, quæ fiunt per verba ſacerdotis, addito ſigno crucis, abſque vllo dubio ab Apoſtolis eſt: neque deſunt, qui in hanc cauſam illud Apoſtoli Pauli explicant. 1. *Timotob.* 4 *Formam habe ſanorum verborum, quà à me didiciſti*: ſanorum, hoc eſt, quæ ſanare poſſunt creaturas, ſiue inſenſibiles, ſiue ſenſibiles.

3 Habitus benedicturi Sacerdotis erit ſuperpelliceum, & ſtola regulariter alba; ali-quando violacea, vt infra, nam color albus deſignat puritatem communicandam rebus benedicendis, violaceus autem adhibetur congruè in benedictione coniuncta cum exorciſmis ad effugandos dœmones vnde ad aquam benedicendam oe colore vtimur, poteſt tameu adhiberi ſtola coloris tempori conuenientis, vt dicitur *in Rubricis Ritualis Romani*.

4 Stando ſemper benedicat Sacerdo, & aperto capite; manuque formet crucis ſignum verſus rem, vbi eſt nota ✠ & item ipſam aſpergat in fine ter, hoc eſt, in medio a dextris, & à ſiniſtris rei.

5 Super Altare quidem benedicendæ res collocari poterunt: non autem eſculenta, quæ omnino ſuper menſam ponendæ erunt, non in Altari.

De aqua bendicta hæ ſunt Rubricæ in Miſſali.

6 a *Die Dominica in Sacriſtia præparato ſale, & aqua benedicenda*, b *Sacerdos celebraturus Miſſam, vel alius ad id deputatus, alba, vel ſuperpelliceo indutus cum ſtola circa collum primo dicit* ℣. *Adiutorum*.

a *Die Dominica*. Nunquam omittitur in Dominicis aſperſio aquæ benedictæ, *Microl*. 41. in memoriam Baptiſmi, qui in Domin. Paſch. ſolemniter celebratur. *Rup. lib*, 7. *cap*. 20.

b *Sacerdos celebraturus Miſſam*. Sacerdotis eſt hæc benedictio, *ex Concilio Nannetenſi*. ſi celebraturus eſt Miſſam, in duat ſuper Albam Stolam Miſſę conuenientem: ſi alius eſt. adhibeat ſuper cottam ſtolam violaceam, vt in *Ritualis Romano Pauli V*.

7 *Deinde abſolutè incipit exorciſmum* c *ſalis*.

c *Salis*. Miſcenda eſt aqua benedicta cum ſale, *ex Clemente libr*. 8. *Conſtit. capit* 29. vbi meminit benedictionis aquæ, & uirtutis eius, ad morbos pellendos, & dæmones fugandos, deleantur etiam venialia *ex Sancto Thoma tertia parte, quæſt*. 65. *articul*. 1. *ad ſextum*. Quod an fiat ex opere operantis, vt aſſerunt cum *S. Thoma Alenſis, & Abulenſis, citati à Suar*. 3. *part. diſp*. 12. *ſenctione* 2. an verò ex opere operato, quod ſignificant *Victoria, Sotus, & Ledeſma apud Gregor. de Valent. tom*. 4. *diſp*. 7. *quæſt*. 4. non eſt quod hoc loco minùs vtiliter diſputemus. Valet etiam aqua benedicta ad pellendos corporis morbos vt *Tobias noſten part*. 1. *c*. 72. fuſiùs probat, vbi multa de hoc effectu affert exempla non communia; lege *Baronium Tomo ſecundo Anno* 152 *Tomo quarto* 262. & 389. *Tomo octauo* 598. & *Tomo decimo* 944. Illud eſt præcipuum in hoc ritus quod ſicut in ingreſſu Eccleſiæ aſpergimur ſtatim aqua benedicta: ita mundari à Deo tacite petimus, ut maiori cum puritate, vel ſacrificemus, vel oremus: & præſertim Clerus hoc intendere debet, iuxta illud *Iſaię*. 52. *Mundamini, qui fertis vaſa Domin*.

8 Prius autem, quam à Clemente, nimirum à Sanctis Apotolis, & preſertim à Sancto Matthæo, qui *ex Marſilio Columna* fuit Auctor benedictionis aquę, huc ritum effluxiſſe certum eſt deſumpto ritu ab Eliſæo Propheta 4. *Regum* 2. qui ſale fugauit ſterilitatem aquæ, vnde *Raban. li*. 2 *c*. 55. Aqua à ſordibus mundat, Sal putredinē fugat; Aqua nitorem præbet, Sal ſinceritatem adhibet; Aqua potum ſapientiæ ſignificat, & Sal guſtum prudentiæ indicat.

9 Sed quare ſal ante aquā benedicitur? quia benedicenda eſt aqua cum eius mixtio-

ne

ne. Per ſalem intelige amaritudinem pœnitentiæ, per aquam baptiſmum, quia ergo præcedere debet cordis compunctio: ideo ſal prius benedicitur. *Durand. lib. 4. capit.* 4. Alexander Papa ritum hunc confirmavit Decreto *de conſ. can. aquam diſt. 3. Vualafr. cap.* 19. teſtatur *cum Microlog. cap.* 41. 46. *& aliis.*

10 *Ter mittit Sal in aquam in modum crucis, dicendo ſemel.*

Ordo Romanus, ut in virtute Trinitatis fiat benedictio, & mixtio Chriſti cum populo, *aqua multa populi multi*: quia Chriſtus ſal eſt, à quo Apoſtoli ſal terræ dicti ſunt, miſcenda quoque eſt amaritudo cum pœnitentia, & baptiſmo, *ex Durand. loc. cit.* ad ſanctificationum, quam *Cyprianus Papa* ideſt, *Epiſcopus citatus à Durand. ibidem*, docet eſſe proprium effectum aquæ benedictæ

11 *Finita benedictione Sacerdos celebraturus indutus* d *Pluviali coloris officio convenientis accedit ad Altare, &* e *ibi ad gradus cum Miniſtris genuflexus, accipit à Diacono aſperſorium, & primo* f *ter aſpergit Altare, deinde ſe,* g *& erectus miniſtros,* h *incipiens Antiphonam: Aſperges me, & Chorus proſequitur, Domine hyſſopo, &c. ut infra: interim Celebrans* i *aſpergit Clerum, deinde populum, dicens ſubmiſſa voce* l *cum Miniſtris* m *Pſalmum Miſerere.*

12 Ante Tertiam. *Rupert. ait libr. 9 cap.* 10. ſed poſt Tertiam. *Ordo Rom in die ſancto Paſchæ*, & indicat *Ceremon. Epiſc. libro* 2. *cap.* 31. ubi præſcribitur, quod in fine aſperſionis capit Planetam, & facit Sacerdos confeſſionem, ergo *dicta Tertia*, fit aſperſio: ſed & ante benedictionem Palmarum ſeu Candelarum ſi hæc occurrat in Dominicà, fit aſperſio, ut ſupra in propriis locis dictum eſt.

d *Pluviali*, Hoc eſt, poſt Amictum, Albam, Cingulum, & Stolam, ut *in predicto Ceremoniali*: neque procedit poſtremus, ut aliqui ſcripſere; ſed medius inter Miniſtros paratos *ibidem*. nempe, ſi cum iiſdem cantanda ſit Miſſa.

e *Ibi ad gradus*. Hoc eſt in infimo gradu ejus *Ceremon. ibid.* & ibidem, *ait Rubr.* genuflexus, ergo etiam genuflectit tempore Paſchali, cui Dominica æquiparatur * aſpergit autem genuflexus altare ob majorem reverentiam, & ſe ipſum item ad indicandam humilitatem; ſicuti genuflexus etiam ſibi ipſi cineres imponit, ut ſuo loco diximus.

f *Ter aſpergit Altare*. In medio, verſus cornu Evangelii, tum Epiſtolæ. Altare verò aſpergitur ob reverentiam Sacramenti in eo conficiendi, ut inde arceantur hoſtes *Durand. ubi ſupra*, & ob memoriam baptiſmi Chriſti, à quo vim habet baptiſmus noſter.

13 Quòd ſi in Altari ſit expoſita Sanctiſſima Eucharistia, abſtinendum eſt ab aſperſione Altaris, ratione, qua non ſignatur Altare, ad *In principio*, ut dictum eſt *in Feria quinta, in Cœna Domini*, & hoc expreſsè habetur *in Ambroſiano Miſſali proxime edito anno* 1618. Diaconus quoque tunc ſimiliter debet abſtinere ab oſculis aſperſorii, & manuum.

g *Et erectus miniſtros*. Ideſt, adhuc genuflexus primo Diaconum, deinde Subdiaconum.

h *Incipiens Antiphonam*. Debet *ex prædicto Ceremon* incipere Antiphonam ante aſperſionem Altaris; eodemque modo intellige Rubricam Miſſalis, quamvis poſtponere videatur Antiphonam, convenit enim, ut dicatur, *Aſperges*, futuri temporis ante aſperſionem actualem. * neque novum videri debet, quod inchoatur Antiphona genibus flexis, nam idem præſcribitur Epiſcopo in principio Synodi in Pontificali Romano, & in qualibet ſeſſione; eſt autem hæc Antiphona de fide baptiſmi prophetia; nam hyſſopus ſignificat humilitatem, & paſſionem Chriſti à qua pendet baptiſmi virtus *Ruper. lib. 7. cap.* 20.

i *Aſpergit Clerum*. Aſpergens non inclinat caput: at Clerum ſtare decet detecto capite, & aſpergenti reverenter caput inclinare *Cerem Epiſc. lib. 2. capit.* 31. neque tamen aſperſio ſingolorum fieri debet, ſed plurium ſimul, tàm Cleri, quam populi, & juxta locorum conſuetudinem fiat aſperſio laicorum. * Canonici ſingillatim aſpergi poterunt ad majorem eorundem veneratio

ratio

rationem, immò & debent, *ex Decreto Sacr. Rituum Congreg.* 20. *Decembr.* 1601. quibus & celebrans aliquam honoris ſignificationem adhibebit ante, & poſt totam eorum aſperſionem, quod ne fiat incongruè à majori celebrante, ſtatuit Greg. XIII. 30. Decemb. 1573. *teſte Genuenſe in Praxi Archiepiſc. cap.* 65. *Romæ edita* 1616. ne in Eccleſiis Hiſpaniarum Antiſtes, vel alia perſona principalis aſpergat Clerum in Dominicis ante Miſſam; ſed ejus loco ſimplex Sacerdos cum ſuperpelliceo, & ſtola & cum Acolythis tantum.

l *Cum miniſtris*. Comitantur eum Miniſtri, Diaconuſque elevata dextris fimbriam pluvialis, quòd ſi *in prædicto Caremon.* procedit ſolus Celebrans, hoc ibi jubetur ob reverentiam Epiſcopi præſentis ut coram eo cum minori pompa Celebrans procedat.

m *Pſalmum*. Ideſt, totum Pſalmum, alternatim cum Miniſtris.

14 *Hæc Antiphona prædicto modo dicitur ad aſperſionem aquę benedictæ in Dominicis per totum annum excepta Dominica de Paſſione, & Dominica Palmarum, in quibus non dicitur* n *Gloria Patri. ſed poſt Pſalmum, Miſerere, repetitur immediatè Antiphona Aſperges me: excepto etiam tempore Paſchali: ſcilicet à Dominica Paſchæ uſque ad Pentecoſten, quo tempore cantatur Antiphona,* o *Vidi aquam: Dominica verò Trinitatis, reſumitur, Aſperges.*

n *Gloria Patri*. Omittitur in diebus, quibus in Miſſa dici prohibetur, hæc enim aſperſio eſt quaſi initium Miſſæ.

o *Vidi aquam*. Habet *Ordo Romanus in die Paſchæ*. Antiphonam, *Vidi aquam* ubi etiam habes eoſdem exorciſmos ſalis, & aquę cum Orationibus prædictis: quando nimirum agitur, *de conſecr. Eccleſ.* habetur etiam *in Sacramentario Sancti Gregorii*. Verum hæc Antiphona deſumpta eſt ab *Ezechiele*. 47. & ſignificat fontem ſacri baptiſmatis de templo Corporis Chriſti de cujus latere quidem lævo humanitatis dextro autem divinitatis, exivit ſanguis, & aqua baptiſmalis. *Rupertus loco citato*.

15 *In die ſancto Paſchę, & Pentecoſtes, ubi eſt fons baptiſmalis, fit aſperſio cum aqua pridie benedicta in fonte batiſmi, & ante infuſionem Olei, & Chriſmatis accepta.*

Hæc eadem *Ordo Romanus & in cap. Sabb. de conſ. diſtinct.* 4.

16 *Finita Antiphona ſupradicto modo Sacerdos, qui aſperſit aquam* p *reverſus ad Altare ſtans ante gradus Altaris junctis manibus dicat.* ℣ *Oſtende, &c. Temporum Paſchali, additur, Alleluja.*

Nota, quod in Oratione ultima petitur mitti Angelum de cęlis, nonniſi poſt purificationem per aſperſionem aquæ benedictæ.

p *Reverſus ad Altare*. Hoc eſt ad infimum ejuſdem gradum. *Carem. Epiſc. loco citato*.

17 Tenent autem Miniſtri librum ante Celebrantem ibidem, dum dicit verſus, & Orationem; poſt Orationem, *Exaudi*, deponunt Pluviale aſſumitur Manipulus, cum Caſula pro Miſſa. *Carem. ibid.*

18 Reliquię orationes, quæ ſequuntur pro benedictione *Agni, Ovorum, Panis, novorum fructum, rerum comeſtibilium, candelarum, loci, domus novæ, thalami, novę navis, Sacerdotalium indumentorum, Mapparum, Corporalium, Vaſculi Sacramenti*, quæ ſine unctione fiunt, habentur partim *in Ordine Romano*, partim *in Pontific.* partim *in Ritual. Romano*.

19 Benedictio *Agni* ad communem menſam fit ex uſu Romano, *Microlog. capit.* 54. Panis, à Sancto Petro *ex Abdia lib.* 2. *hiſtor. Apoſtol.* & Oratio eſt *in Sacramentario Gregoriano*, ubi etiam habetur. Oratio *rerum comeſtibilium*. *Frugum* verò habet originem à Sancto Clem. *Conſtit. lib.* 8. *cap.* 4. ſeu ex *Baronio Ann.* 283. à Decreto Eutychiani Papę.

20 Quæ traditur hoc loco *candelarum benedictio*, ea eſt, quæ fieri contingit extra

tra diem Purificationis Beatę Virg. quod expreſsè notatur *in Rituali Roman. Pauli V.* Item ea *loci* eſt, quæ fit extra die Sabbati Sancti, in quo majori ritu domorum fit benedictio, & à Parocho, cujus proprius habetur ritus *in prædicto Rituali*. nam ut, diximus, in Miſſali poſitæ ſunt tantum eæ benedictiones, quæ citra præjudicium jurium Parochialium à quocunque Sacerdote, & quandocunque fieri poſſunt.

21 Pro benedictione *Veſtium Sacerdotalium* Orationes habentur *in Sacramentario Gregoriano*. reprehendit *Poſſevinus de Officio Curati, cap. 2. num.* 30. eos, & meritò, qui aſſunt veſtem Sacerdotalem non benedictam veſti Sacerdotali benedictæ, & eam diſſuunt poſt Miſſam, putantes, hoc ſufficere vice benedictionis propriæ: quod nullatenus eſt permittendum. Docet *Diana tract. 14. de celebr. Miſſ. reſol.* 69. quod paramenta bona fide adhibita ante benedictionem eorumdem, non egent ampliùs benedictione, ex uſu eorum ſacro, quod eſt probabile.

22 Quæritur autem: quis benedicere poteſt has veſtes præter Epiſcopum? Abbates, & alii Regularium Superiores ex privilegio benedicere poſſunt; non tamen benedicere paramenta Eccleſiarum non ſibi ſubditarum, neque Abbates, ex Decreto Sac. Rituum Congregat. *die* 24. *Auguſti* 1609. * renovato in favorem Epiſcopi Spoletani *die* 30. *Septemb.* 1628. Neq; obſtat conſuetudo allegata à *Tamburino de jure Abb. tom. 1. diſp. 22. quæſt. 2. n.* 2. quam abrogavit, & non obſtare declaravit eadem S. Congreg. 18. *Auguſt.* 1629. nullo modo Sacerdotes ſimplices benedicere poſſunt proprias veſtes, *ex Navar. conſ. 2. de conſecr. Eccleſ.* * Neque Protonotarii, ex Decreto Sacr. Rit. Congreg. 17. *Iulii* 1627.

23 Quæritur poſtremo; An Epiſcopi hanc facultatem poſſint alii Sacerdotibus delegare? *Tabien. verbo Abbas num. 2. Ugolin. de Epiſcop cap 32. num* 5. negant: & in Praxi Sacra Rituum Congregatio ſæpius requiſita fuit ab Epiſcopis inſignioribus & S. R. E. Cardinalibus, ejuſdemque Sacræ Rituum Congregationis Præfectis, juſtis de cauſis apud Eccleſias proprias non reſidentibus, pro facultate delegandi, & eam pluribus conceſſit, aliquando limitando perſonas in dignitate conſtitutas 14. *Novembr.* 1615. aliquando tempus ad ſex menſes 14. *Martii* 1616. & ſæpius tandem ſine limitatione 2. *Maii* 1619. & deinceps aliis eodem modo * Ratio eſt, quia de poteſtate ordinis eſt hæc benedictio: ea verò non poteſt ab Epiſcopo delegari, ſicuti poteſtas juriſdictionis, quæ delegari poteſt.

24 Hactenus de Benedictionibus. In calce Miſſalis aduitas invenies Orationes dicendas in Conſecratione Epiſcopi, & in Collationes Ordinum, exceptas à Pontificali: at, inquies, cur in Miſſali poſitę ſunt? Reſpondeo, ad majorem commoditatem conſecrationes, & conſecratorum, ut quiſq; eas dicere poſſis ſtatim in ſuo Miſſali, in Miſſa conſecrationis Prima verò harum Orationum legitur in *Sacramentario S. Gregorii*, nimirum ea, quę pro Epiſcopi conſecratione dicitur.

Et hic finis totius Miſſalis.

APPENDICES
AD RUBRICAS
MISSALIS ROMANI.

PARS QUINTA.

AD pleniorem Rubricarum tractationem, quatuor adhuc videntur deſiderari poſſe in hiſce Commentariis: & Primò, circa illam Rubricam de Hora celebrandi ab Aurora uſque ad Meridiem, dari debent Tabulæ ad Auroram dignoſcendam, & Meridiem. Deinde circa aliam, ut jejunus à media nocte Sacerdos celebret; qua item Hora Mediæ noctis limes conſtituatur. Tertiò, exoptant multi brevem aliquam, & probatam methodum formandæ ritè totius ſacræ ſuppellectilis ad Miſſam neceſſariæ, ſeu congruentis: quibus aliquid ſuppeditandum quoque erit de nitore, & munditia ejuſdem ſacræ ſuppelectilis: & quidem primis duobus ſufficiunt eæ Tabulæ quàm bræviſſimæ, quas olim edidit in Mathematicis peritiſſimus Theodoſius Rubeus Privernas: & ut Clero præſto ſint, ſtatim eas ſubiiciemus, additis quibuſdam locorum nominibus, ubi Noſtri degunt, in quorum gratiam hæc Commentaria pręcipuè ſcripſimus. Pro reliquis duobus inſudavit Sanctus Carolus Borromæus, ex cujus Actis neceſſaria decerpemus, & utilia ad rem noſtram ordine faciliori deſcribemus.

TABULÆ LOCORUM

PRO USU TABELLARUM SEQUENTIUM;

LOca Italiæ ſunt in triplici differentia, inquit Theodoſius noſter quædam ſub elevato Polo per gradus 39. alia per gradus 42. alia per gradus 45. Eà verò, quæ extra hos gradus dicuntur eſſe, reduci poſſunt ad unam ex his Claſſibus, ad quam nimirum propr ius accedunt. Itaque.

PER GRADUS 39.

BArium.	Coſentia.	Sardinia.
Brunduſium.	Iſtria.	Sicilia.
Corcyræ.	Regium Calabriæ.	Tarentum, & ejuſmodi.

PER GRADUS 42.

ANcona.	Lauretum.	Regium Eſtenſium.
Aquila. c	Lucæ.	Roma. GN
Arpinum. p	Macerata L	Septempeda. R
Corſica.	Neapolis. a	Spoletum. V
Florentia. r	Peruſia. X	Viterbium.
Foro ſempronium. n	Piſæ. M	Urbinum.
Fulginia. d	Priſcia. o	Zagarolum L. & alia.
Imola.	Ravenna.	

PER GRADUS 45

Annetum. f	Genua. g	Placentia. ſ
Aquæ. T	Mantua. q	Pompela laus Y
Aquileja	Mediolanum. A H	Savona.
Aſta. S	Modoetia. D	Taurinum. Z
Bononia. OP	Mons acutus. I	Tononum. i
Brixia	Novaria. Q	Tridentum.
Caſale S. Evaſii. E	Orta. m	Venetię.
Caſale majùs. e	Papia. B	Vercellę. F
Domum.	Parma.	Verona.
Cremona. C	Patavium.	Viglevanum. b & alia.
Derthona. li		

Litteræ Alphabeti indicant ordinem, quo Collegia noſtra in Italia fundata fuerunt, ſumpto initio à Littera A S. *Barnabæ* Mediolani, quod fuit primum.

Tabellæ Auroræ, Meridiei, & Mediæ noctis; per ſingulos Menſes.

TABELLA I. PER GRADUS 39.

Principium Crepuſculi Matut. | Meridies. | Medium noctis.

MENSE JANUARIO.

Dies	Hora	Min.	Hora	Min.	Hora	Min.
3	12	59	19	20	7	20
9	12	54	19	17	7	17
15	12	49	19	14	7	14
21	12	40	19	9	7	9
26	12	31	19	4	7	4

MENSE FEBRUARIO

1	12	20	18	58	6	58
7	12	9	18	52	6	52
13	11	56	18	45	6	45
19	11	42	18	38	6	38
25	11	29	18	31	6	31

MENSE MARTIO.

3	11	13	18	32	6	23
9	10	57	18	15	6	15
15	10	43	18	8	6	8
21	10	26	18	0	6	0
27	10	9	17	52	5	52

MENSE APRILI.

2	9	54	17	45	5	45
9	9	37	17	37	5	37
15	9	19	17	29	5	29
21	9	3	17	26	5	26
27	8	46	17	15	5	15

MENSE MAJO.

3	8	29	17	8	5	8
9	8	15	17	2	5	2
15	8	0	16	56	4	56
21	7	47	16	51	4	51
28	7	34	16	46	4	46

MENSE JUNIO.

3	7	26	16	43	4	43
9	7	17	16	40	4	40
16	7	12	16	38	4	38
22	7	12	16	38	4	38
28	7	12	16	38	4	38

Ta

Tabellæ Auroræ, Meridiei, & Medie noctis, per ſingulos Menſes.

TABELLA I. PER GRADUS 39.

Principium Crepuſculi Matut. | Meridies | Medium noctis.

MENSE JULIO.

Dies	Hora	Min.	Hora	Min.	Hora	Min.
5	7	17	16	40	4	40
11	7	26	16	43	4	43
17	7	34	16	46	4	46
24	7	47	16	51	4	51
30	8	0	16	56	4	56

MENSE AUGUSTO.

5	8	14	17	2	5	2
11	8	29	17	8	5	8
18	8	46	17	15	5	15
24	9	3	17	26	5	26
30	9	19	17	29	5	29

MENSE SEPTEMBRI.

5	9	37	17	37	5	37
11	9	54	17	45	5	45
19	10	9	17	52	5	52
24	10	26	18	0	6	0
30	10	43	18	8	6	8

MENSE OCTOBRI.

5	10	57	18	15	6	15
11	11	13	18	23	6	23
18	11	20	18	31	6	31
24	11	42	18	38	6	38
30	11	56	18	45	6	45

MENSE NOVEMBRI.

5	12	9	18	52	6	52
11	12	20	18	58	6	58
17	12	31	19	4	7	4
23	12	40	19	9	7	9
29	12	49	19	14	7	14

MEMSE DECENBRI.

5	12	54	19	17	7	17
11	12	59	19	20	7	22
17	13	3	19	22	7	20
22	13	3	19	22	7	22
28	13	3	19	22	7	22

De Rubricis Miſſarum Votivarum in fine Miſſalis. XVII.

1 *SEquentes Miſſæ Votivæ, licet pro Sacerdotis devotione quacunque die dici poſſint per hebdomadam, quando Feſtum duplex non occurit hoc tamen paſſim, niſi rationabili de cauſa fieri non debet ſe quoad fieri poteſt. Miſſam cum Officio convenia. Cuique autem diei propria Miſſa poteſt aſſignari, ut Feria ſecunda, niſi dicatur pro Defunctis, Miſſa de Sancta Trinitate, Feria tertia de Angelis, Feria quarta de Apoſtolis, Feria quinta de Spiritu Sancto, vel de Sanctiſſimo Euchariſtię Sacramento, Feria ſexta de Cruce, vel de Paſſione Domini, Sabbato, de Sancta Maria in ipſis non dicitur, Gloria in Excelſis, nec Credo, niſi pro publica Eccleſiæ cauſa in Miſſa autem Beata Maria in Sabbato, & in Miſſa Angelorum, dicitur tantum, Gloria in excelſis.*

2 *Tempore Paſchali in fine Introitus dicuntur duo Alleluja, & in fine Offertorii, & Communionis additur,* Alleluja, *ubi non habetur.*

3 Miſſarum Votivarum de Trinitate, de Angelis, de Spiritu Sancto, de Cruce, & de Sancta Maria, auctorem aliquo modo dicimus ſupra, *in Rubric gener. 1 parte, titulo 4. num.* 3. fuiſſe Alcuinum, docuimus etiam ibidem: Cur Ferię ſecundę tributa fuerit Miſſa de Trinitate, Ferię tertię de Angelis, Feriæ quintę de Spiritu Sancto, & de Sanctiſſimo Sacramento, quę in recognitione Miſſalis, Clementis Octavi auctoritate, fuit hoc loco collocata, pro ſolemni quadraginta horarum, quam vocant, Oratione, & pro quolibet, die per annum, & aliis de cauſis extra ejuſdem Feſtum, & Octavam occurrentibus: cui nihil addi debent, neque *Sequentia*, inconſulta Sede Apoſtolica. Item Ferię ſexta de Cruce, cui addita Miſſa de Paſſione ſimilem habet cauſam. Denique, cur Sabbato Miſſa de Beata Virgine aſſignata ſit, ubi docuimus etiam non poſſe dici votivas Miſſas iis diebus, in quibus prohibetur fieri de Feſto duplici.

4 Miſſa de Angelis; *Benedicite*, &c. citatur *in Concilio Conſtantienſi ſeſſione 9.*

5 Feria quarta dicitur Miſſa de Apoſtolis, quę non ante Pium V. eidem fuit aſſignata, vel quia ſucceſſit Miſſæ votivę de Charitate, quam eidem Feriæ *Alcuin.* inter votivas aſſignaverat; vel quia hac die creati fuere Sol, & Luna Petrus autem fuit Soli Hebræis, Paulus Luna Gentibus, prima Eccleſię luminaria; vel quia occupatis aliis Feriis, ex cauſis ſupra allatis, hęc Apoſtolis debebatur, tanquam Patronis totius Eccleſię, vel quia hic Mercurii obierunt, *ex Ciaconio in vita S. Petri*, aliam cauſam vide *locò citato num.* 3. Collectę verò de Apoſtolis Auctor eſt, vel Leo II. *ex Duraud. lib. 7 cap.* 15. vel Leo IV. *ex Ligno Vitę lib.* 5. *Arnoldi Vuion.*

6 * Quęſitum eſt: An in votiva converſionis S. Pauli facienda ſit Commemoratio. S. Petri, qui numquam ſeparatur à Sancto Paulo? Reſpondeo: niſi vice illius dicatur Votiva communis utrique Apoſtolo cum intentione ad venerandam converſionem ſancti Pauli, quod mihi arridet; omnino nunquam ſeparandi erunt ii, quos Eccleſia conjungit: & licet in Sexageſima videatur eoſdem ſeparare in Collecta ſolius Sancti Pauli, latenter id facit ob ſtationem in Eccleſia Sancti Pauli, quem, tacito nomine proprio, Doctorem Gentium appellat.

7 In Sabbato de Beata Vergine quinque Miſſę poſitæ ſunt, pro diverſitate temporum accommodatæ, ut conſideranti ſatis apertè patet. Oratio, *Concede*, cum duabus ſequentibus habetur in *Sacramentario Gregoriano*, ubi etiam Orationes de Cruce Paſchalis, & non paſchali.

8 Sed quid agendum, quando Miſſa votiva exigitur de Aſſumptione Beatæ Virg. de Nativitate ejuſdem, & ejuſmodi; dici poteſt Miſſa de Beata Virgine ex his quinque votivis, cum intentione ad honorem Aſſumptionis Beatæ Virginis, &c. aliàs enim dedecet, vel dicere, *Gaudeamus omnes in Domino diem Feſtum &c.* vel immutare tunc verba *diem Feſtum*, *in commemorationem*; tum alia ſequen-

rentur incongrua ; neque laicorum cauſa violandę ſunt Rubricę.

9 Miſſa *Sanctiſſimi Roſarii* non conceditur omnibus, ut dictum eſt ſupra, à Sacra Rituum Congregat. quod ſi quis habeat onus Celebrandi Miſſam de Roſario, conſulat Sacram Rituum Congregat quæ aliquando pro ea conceſſit Miſſam, votivam ut in Miſſali die 6. Maii 1623. 7. *Aug.* & 30. *Septemb.* 1628. De Miſſa S. Mariæ de Carmelo die 8. *Aprilis* 1628. decrevit eadem Congregatio, ut non ſit communis omnibus, ſed tantum Carmelitis.

10 De Apoſtolis aliis, quando votiva occurrit dicenda, ſi quid ratione temporis deſit puta, *Tractus*, ſeu *Verſus*, cum *Alleluja*, tempore Paſchali: *Tractus*, quidem deſumi poterit ex Miſſa Votiva Sanctorum Petri, & Pauli; *Verſus* autem cum *Alleluja*, tempore Paſchali, imò verò etiam Introitus cum acceſoriis, ex Feſto S. Marci, ut ſimili caſu jubetur in fine Miſſę votivæ Apoſtolorum Petri, & Pauli, eſt enim eadem ratio.

11 Dubitatum eſt. An in feriis Adventus, in quibus poſt *Graduale* omittitur, *Alleluja*, ſi Miſſæ dicantur votivæ, & præſertim pro peccatis, & de Paſſione Domini, omittendus ſit *Verſus* cum ſua *Alleluja* ſed veræ non ſunt Miſſæ de tempore, ut Feriæ Adventus, Quatuor temporum, & Vigiliarum, quę jejunantur, in quibus *Graduale* tantum dicitur: & ſicuti votivę participant de Feſtis, quorum ſunt votivę, ita decet poſt *Graduale*, ideſt lamentum audiri *Alleluja*, extra Septuageſimam, ad aliquem lætitiam exprimendam, ut in Rubricis gener. enaravimus. * Vide Miſſam Votivam de B. Virgin. ab Adventu ad Nativit Domini, in qua reperies, *Alleluja*, ut in feſtis, omnes autem votivæ inſtitutæ ſunt in eodem gradu licet aliqua minus ſolemnitatis viſa ſit habere, quàm aliæ, ut de paſſione, pro peccatis, infirmis, ejuſmodi: optima igitur Miſſalis Rubrica.

12 Obſervandum verò eſt infra Oct. Paſchę, ſi votiva cantetur pro re gravi, in ea non dici *Graduale;* quod convenit illi Octavę, non votivę Paſchali. ita Ruiz in in ſuo Cęrem. & benè, neque in finem dicerem duo, *Alleluja*, ad *Ite Miſſa eſt*.

13 In aliis votivis Sanctorum, vel dicitur Miſſa propria Sancti, ſi habet mutato in Collecta verbo, *N natalitia Feſta*, & ejuſmodi, in *Commemorationem*: deſumptis item, vel *Tractu*, vel *Verſibus* cum *Alleluja*, vel etiam *Graduali*, ſi opus eſt, ex Miſſa de communi; vel certè tota Miſſa dicatur de communi, prout ratio temporis ſive Paſchalis, ſive non Paſchalis requirit. Paſchale verò tempus durat, ut diximus, uſque ad Sabbatum poſt Pentecoſten incluſivè.

14 Miſſa *de quindecim Auxiliatoribus*, quę impreſſa eſt Venetii, rejecta eſt à Sacra Rituum Congregrat. die 16. *Ianuar.* 1617. * ita ut neq; retineri poſſit in calce Miſſalis ſub pęnis librorum prohibitorum, eudemque modo rejecta eſt Miſſa *de Patre æterno*. Madriti edita, & Miſſa *de S. Gregorio pro Vivis* Venetiis impreſſa, extant Decreto p. ęlo data die 8. April. 1628.

15 In votivis pro gratiarum actione additur Oratio propria, quę habetur poſt votivam de Sancta Trinitate, eo modo, quo diximus ſupra *par.* 1. *tit.* 7. *num.* 7. & *tit.* 9. *num.* 14.

16 In Miſſa ad poſtulandam gratiam Spiritu Sancti, quę eſt eadem, & de Spiritu Sancto, mutantur oratione, & dicuntur eæ, quæ habentur in fine ejuſdem Miſſæ votiva de Spiritu Sancto: & leguntur *in Sacrament. Gregor.*

17 Alię Miſſa votivę pro diverſis rebus dici poſſunt quacunque die niſi fuerit Dominica vel Officium duplex, ſed tamen paſſim non dicantur, niſi urgenti de cauſa, ut ſupra dictum eſt de aliis Miſſis votivis.

18 Additæ ſunt enim tredecim aliæ Miſſę votivę prædictis, pro alii neceſſitatibus, de quibus aliqua notatu digna nunc enarrabimus, & quidem, quæ ad Summum Pontificem Creandum, Creatum Coronatum, attinet, qui eſt caput Eccleſiæ, nemo eas vocabit in dubium, cum pro eodem in Canone ſemper orandum ſit diſtinctè, in Collectis etiam Oratio pro Papa eſt ſatis frequens, & in ſolemnioribus anni temporibus Patebit adhuc multomagis ex ritu mox laudando circa Epiſcopos locorum proprios. S. Leo in ſuæ aſſumptionis anniverſario ſermone habuit; immò Romam conveniebant eo die alii Epiſcopi; ut videre eſt *in Epiſt. Hilarii Papę ad Aſcanium*. Prima ergo vicę poterit hæc Miſſa dici etiam in Dominica, ſeu Feſto duplici, ideſt Miſſa ut in Cathedra S. Petri: tam in creatione Papę, quā incoronatione, mutata Col-

lecta cum *Credo*, ut in Miſſalis dicitur. In Anniverſario eadem dici debet.

19 De Anniverſario Electionis, ſeu Conſecrationis Epiſcopi extat Canon *Felicis de conſ. diſt.* 1. *Solemnitates.* dicebatur autem Natalis dies Epiſcopi, *ex Sancto Ambroſ. libro* 8. *epiſt.* 60. *ad Felicem, edit. Rom. Paulin Epiſt.* 16. *ad Delphinum, & ex Hilario prædicta Epiſtola ad Aſcanium*. Nota in Rubrica particulam, *ſeu* * nam ſonant (&) ut patet apertè *in Rubrica de Symbolo circa finem: & in Rubric. de coloribus parament. num.* 2. *circa finem*. quare utraque celebrari poteſt. Apud Græcos in Menologii notantur dies Ordinationum Sancti Baſilii, Sancti Joan. Chryſoſt. & aliorum. Apud Romanos vide, quę ſcribit *S. Ambroſius de Felice Comenſi Epiſc. libro* 8. *Epiſtola* 60. *cit. Sanctus Auguſt de Aurelio Carthag. ſer.* 32. *de verb Domini, & de ſuamet. Ordinatione anniverſaria hom.* 24. & 25. * ex quibus patet, ſi altera tantum celebretur, conſecratio potius, quam electio celebranda erit.

20 Si igitur venerit in die Feſtivo, Miſſa erit de Feſto, cum commemoratione pro Epiſcopo, *Cærem. Epiſcop. libro* 2. *cap* 25. In Oratione autem nominatur Epiſcopus: & Civitas; quia, Eccleſia, ſine additamento ſignificat univerſalem Eccleſiam * ſi verò in die non Feſtivo, Miſſa dicitur, *ut in Miſſali, & emendato Cæremoniali*, cum unica Oratione, *Gloria Credo*, & præfatione communi, ſive de tempore, vel habente rationem temporis, quia forte infra Octavam occurrat.

21 In ſequentibus Miſſis nulla eſt difficultas. Ante Pium V. erant in uſu: *& in Sacramentario Gregor.* leguntur Oratione *pro iter agentibus, pro quacunque neceſſitate, remiſſione peccatorum, tempore belli pace, vitanda mortalitate*, (cujus Miſſæ dicitur auctor Clemen. VI. *in Ligno vitæ lib.* 5) *& pro infirmis*, ſed & Miſſæ *pro infirmis* meminit *Chryſoſt. homil.* 77. *in Joann.* Miſſam *pro moribundo* innuit *Joan. Diac. lib.* 4. *de vita S. Gregor. cap.* 86.

22 Miſſa pro ſponſo, & ſponſa dicenda eſt extra diem Feſtum de præcepto *ex propria ante eamdem Miſſam Rubrica*, quæ Miſſam Dominicæ, ſeu Feſti celebrari jubet cum commemoratione benedictionis. ſi vidua ſponſa eſt, non benedicitur cum hac Miſſa, etiamſi vir numquam nupſerit ſi verò nupſerit vir, & virginem ducat, ubi ea vigit conſuetudo, poterunt nuptiæ benedici cum hac Miſſa, ut habetur expreſsè *in Rituali Roman. Pauli V.* cæterum Miſſæ ſacrificium offerri ſolitum in nupti, docet apertè *Tertull. ad uxorem libro* 2. *in fine*. unde ſufficiam, inquit, ad enarrandam felicitatem ejus matrimonii, quod Eccleſia conciliat, & confirmat oblatione; oblationis autem nomine intelligit Miſſam, *Bar. Anno* 57. *num.* 49. Videamus Rubricas.

23 *Dicto, Paternoſter, Sacerdos antequam dicat Libera nos quęſumus Domine ſtans in cornu Epiſtolę, verſus ſponſum, et ſponſam ante Altare genuflexos, dicit ſuper eos ſequentes Orationes.*

Tenente librum miniſtro ante eum & dum recedit à medio, ſeu accedit ad medium, genuflectant ſemper Sacraménto, verum congruè poſt ſeptem petitiores Orationis Dominicalis, petit confeſtim Sacerdos, quæ ſunt utilia ſponſis coram eodem Sacramento, ut efficaciùs obtineat, & iterùm revertitur ad prece Eccleſiæ, pro iiſdem etiam ſponſus dicens: *Libera nos, etc.* Orationes autem pro ſponſis ſunt Ordinis Romani. Poterit ſuo loco dari Pax cum inſtrumento oſculato à Sacerdote per miniſtrum ſponſo, & ſponſæ.

24 *Poſtquam ſumpſerit ſanguinem, communicet ſponſos.*

Ex Tertulliano de Monogamia capit. 11. Illi (Sacerdotes) ſic dabunt viros, & uxores, quomodo buccellas: qua ſupra docuimus eſſe particulas cum *Baron. ſupra citato, num.* 49. licet. *Alba ſpin.* aliud ibi intelligat.

25 *Sacerdos, antequam populo benedicat, converſus ad ſponſum, & ſponſam, dicat etc.*

Hoc eſt, in cornu Epiſtolæ, ut ſupra, & ut de vicinio libro commodè legat.

Benedictio ſpecialis danda eſt ante generalem, quaſi ante partem aliorum.

26 Aſperſio ſponſorum, quæ fit cum aqua benedicta in fine, fiat cum aſpergillo & aqua, & cum ſigno Crucis ſuper eos, eo modo, quo dicitur *in Rituali Romano; in benedictione mulieris poſt partum, et aliarum perſonarum*. Benedictio verò hæc ſponſorum firmata fuit Evariſti decreto *Epiſt. ad Epiſc. Africanos*.

27. Ultimo loco ponuntur Orationes diverſę, ad libitum dicendæ, quando non eſt Feſtum duplex, circa quas hęc occurrunt notanda, & Primo: Regulam illam *de eodem non fit in Miſſa bis, per modum principalis, ſive ſit Feſtum, ſive ſit Votivum, et per modum ſimul Commemorationis*: veram eſſe, & habere locum in ſenſu formali Commemorationis, quæ dicit ordinem ad Officium: quod accidit in Collectis ordinariè non ultra tertiam in Miſſa: non autem locum habet illa Regula in Collectis purè acceſoriis, remotioribus à prima: nec in iis, quę addi poſſunt uſque ad quinque, ſeu ſeptem, ut ſupra dictum eſt *in 1. part. Rub. tit. 9. de Orationibus, num. 12.* Prima pars probatur, *ex eodem tit. 9. num. 15.* ubi ideò in Miſſis de Beata Maria dicitur Oratio de Spiritu Sancto & in votiva de Apoſtolis, prò, *A cunctis* dicitur; *Concede*, de B. Virgine, ut ibidem adnotavimus. Altera pars manifeſte patet quia alioquin ſequeretur, quod [quando plures dici poſſunt Orationes] inter quas certum eſt, fieri ſemper mentionem de Beata Virgine in Oratione, *A Cunctis* vel, *Concede*, nunquam in Miſſa poſſet dici Oratio ad poſcenda ſuffragia Sanctorum *Concede quęſumus, etc.* neque alia, *Pro Congregatione, et familia*, in quibus fit expreſſa mentio de Beata Virgine; & eſſent fruſtra in Miſſali, quod non debet dici. Idem in Miſſa de Spiritu Sancto votiva cum quinque Orationibus non poſſet unquam dici Oratio ad poſtulandam continentiam *Ure igne Sancti Spiritus*: neque, *Pro Devotis amicis*, in qua etiam nominatur Spiritus Sanctus Item in votiva de Apoſtolis, & in aliis Miſſis, in quibus dicitur. *A cunctis*, & tertia eſt ad libitum, non poſſet unquam dici Oratio *pro conſtituto in carcere*, in qua nominatur Beatus Petrus, ergo ultra viciniorem acceſſoriam quę Commemorationem ſapit, & debet eſſe diverſa à prima Collecta, nihil refert an in aliis purè acceſſoriis, & Remotioribus a prima mentio de novo fiat eorum, qui in prima, vel altera Collecta fuere nominati qua conceſſa diſtinctione, certe nihil erit fruſtra poſitum in Miſſali Romano.

28 Prima tamen Oratio ex his votivis nimirum, *ad poſcenda ſuffragia Sanctorum* non debet dici, quando dicitur *A cunctis* quia eędem ſunt, ut ex titulo earundem patet: poterit autem illa prima. *Concede* dici in ea Miſſa, quæ habent dam *Concede* de Beata Virgine, & admittit quinque, vel ſeptem Orationes, ſuo loco congruo poſt Orationem tertiam, ſi propria ſit aſſignata: vel poterit & a majoribus quandoque juberi, ut dicatur, etiam in Duplicibus, pro re gravi, & publica cauſa ſicut alia, *Deus Refugium noſtrum, et virtus, etc.* & his modis non erit ſuperflua in Miſſali: qua de re acutè dubitaverè nonnulli. Auctor ejuſdem primæ orationis neſcitur; ſed meminit *Abbas Crimoldus in lib. Sacramentorum apud Pamelium in Tomo* [illegible] *Liturgicon. Eccleſ. Latinę*.

29 Orationis, *A cunctis*. jam dedimus auctorem, & declaravimus N. quod in ea habetur, addimus hoc loco; pro dignitate Patroni nominandi in illo N. Ante Apoſtolos quandoque nominationem fieri, ut S. Michaelis, vel S. Jo. Baptiſtæ, ex Decreto Sac. Rituum. Congregationis 22. *Auguſti* 1620. & ex Rubr. Miſſalis ſub Urban. VII. recogniti *tit. de commemorationibus VII. num 5. in fine*.

30 Oratio *pro ſeipſo. Sacerdos* (quod ſupra docuimus) dici non debet in Miſſa, cui intereſt proprius Epiſcopus, vel eo major, vel Princeps magnus, *ex Burchard. in Ord. celebrant Miſſæ*. potius orandum eſt pro Pręlato, ſeu Principe præſente, quod fit ob reverentiam eorundem majorum. Habetur autem Collecta hæc *lib. Sacramentorum Abbatis Grimold cit.*

31 Idem *Abbas Grimoldus* meminit ibidem Orationum, *pro navigantibus, & ad humilitatem poſtulandam*, reliquiæ, *pro Papa, Imperatore, Rege, Prælatis, contra perſecutores Eccleſiæ, contra malè agentes, ad pluviam, ſerenitatem, repellendas tempeſtates, pro peſte animalium, petitione lacrymarum, tentatis, & tribulatis, ad ma-*

las

las cogitationes, repellendas, ad continentiam poſtulandam, pro devotis amicis, pro ſalute vivorum, habentur *in Sacramentario Gregoriano*. * At in oratione *pro Imperatore*, adde *electo*; ſi nondum eſt coronatus, ut dictum eſt in Benedictione cerei paſchalis, eſt enim eadem utrobique ratio.

32 Ultima *pro vivis, & defunctis*, dum duabus ſequentibus tribuitur Auguſtino tanquam auctori *a Durand. lib. 4. cap. 15.* & idem aſfirmatur *in Sacramentario Gregoriano*.

De Rubricis Miſſarum pro Defunctis. XVIII.

1 Miſſæ mortuorum imitantur triduanam Chriſti ſepulturam, ſicuti enim in illo triduo, ita & in his Miſſis omnia laudis cantica ſubticentur, & ſolemnitates omnes ſubtrahuntur. *Dur. lib. 7. cap. 35.* & nos jam multa diximus ſupra *in Rubric. gener. part. 1. tit. 3. & parte 2 titul. 13.*

2 Introitus conſtat duobus Verſibus, quod alias non fit, nimirum, *Te decet*, & *Exaudi Orationem*: vel quia ſecundus ſuccedit in locum, *Gloria Patris*, vel quia optamus Defunctis ſtolam binam animę & corporis *Durand lib. 6. cap. 52.*

3 Offertorium habet *Verſum* ad modum Reſponſorii; ejuſmodi erant antiquia omnia Offertoria, *ex Durand. lib. 4 cap. 27.* in quo & explica illud verbum, *inferni* ideſt, Purgatorii, qui eſt locus inferior & non differt ignis utriuſque loci, niſi in duratione, cętera conveniunt, & ſignificant, ne Deus oblivifcatur animarum.

4 *Communio* etiam eſt unica in toto Miſſali cum repetitione, & ℣ *Requiem*, ut in Reſponſoriis, ad inſtar antiqui ritus Ordinis Romani, in quo, communicante populo, verſus, *Communio*, cantabatur cum additione verſ. *Gloria Patri*, &c. *Microlog. cap. 18.*

5 Quis auctor Sequentiæ? ex auctore ligni Vitæ lib. 1. cap. 70. S. Gregorius eſt; ex Stephano Proyſthinio *lib. 1. de 4. noviſſ cap. 5.* S. Bernar. cujus initium, inquit ille.

Cum recordor moriturus.
Quid poſt mortem ſim futurus,
Terror tęrret me venturus.
Quem expecto non ſecurus.
Terret dias me terroris.
Dies irę, ac furoris,
Dies luctus, ac mœroris.
Dies ultri ... peccatoris.
Dies iræ, dies illas, &c.

At hi quaterni ſunt verſus; reliqui terni ſed Bzovius *Ann. 1294. num. 37. & 38. ex Leandro, Alberto*, eam tribuit Latin. Card. Verſinio, ſeu Frangipanio, & idem eſt. Alii tibuunt aliis, Auguſtino de Biella Ord. Eremit. S. Auguſt qui erat in humanis Anno 1591. *Joſeph. Pamphilius in Chronicis Auguſt.* ex fama tamen qui etiam ſelegiſſe ait, *in Annal. Prędicatorum.* F. Hunbertum quintum Generalem Magiſtrum auctorem dici, qui obiit Ann. 1274. *Angelus Ellius in ſpeculo ſpirituali*, facit auctorem innominatum ex ordine S Franciſci: nominatus autem Thomas de Celano (qui vivebat An. 1250) *à Barthol. Piſano in conformitationibus D. Franc. lib. 1. fructu 11.* cui ergo credam, neſcio mentio Sybillæ in 3. verſu indicat recentiorem eſſe hanc Proſam S. Gregorio, qui in ſuo Sacramentorum lib. nihil prorſus Gentilitatis habet.

6 In die depoſitionis, & anniverſario Summi Pontificis dicitur prima Miſſa, quia, quæ rarò adhibentur, pretioſa reputantur, neque quotidiana vileſcunt conſuetudine, *Amalar. lib. 3. cap. 40.* & ideo Miſſa ſemel in anno conſtituta in commemoratione omnium Defunct dici jubetur in exequiis Summi Pontificis, & Epiſc.

7 Pro Defuncto Cardinali eadem prima Miſſa dicenda eſt, mutatis orationibus Rubrica quidem non præſcribit; ſed uſus ita declaravit Rubricam: quia ſunt Epiſcopis majores, pro Diacono tamen Cardinali, Oratio, *Inclina*, ut in Miſſali: additis verbis Diaconi Cardinalis.

8 Quid pro Sacerdos Defuncto? licet de eo Rubrica meminerit inter Defunctum Epiſcopum, & Cardinalem; non tamen iiſdem ęqualem eum facit, & rationabilis conſuetudo eſt in pleriſque Eccleſiis majoribus Urbis, ut dicatur Miſſa ſecunda, mutata Oratione, ratione cujus videtur in Rubrica prius de Sagerdote, quam de Cardinali, mentio facta fuiſſe: ſi tamen dicatur Miſſa prima, favet Rubrica in fine Miſſarum pro Defunctis, quæ concedit Epiſtolas, & Evangelia unius Miſſæ dici poſſe in alia quacunque Miſſa pro Def.

9 Ora-

9 Oratio in *tertio*, vel *ſeptimo* dicenda *ex Amalar. lib. 2. cap* 44 dicitur ad celebritatem quandam in propriis diebus 3. 7. 30. unde non debet dici in iis diebus, qui occurrunt inter tertium, & ſeptimum, neque poſt ſeptimum uſque ad trigeſimum, in quibus dicitur Miſſa, ut in quotidianis: alias eſſet mendatium in Collecta, qui dies, ſicut etiam anniverſarius, numerari debent à die obitus, ſeu depoſitionis, ut patet ex collectis, in quibus fit mentio Depoſitionis, nam S. Ambr. *ſer.* 70. accipit depoſitionis vocabulum, tam pro ſepultura, quam pro obitu, licet Eccleſia videatur diſtinguere inter obitum, & depoſitionem, *in titulo* 2. *Miſſa defunct.* ſi contendas diſtingui, numerabis hos dies a dies ſepulturæ, qua potiori jure ſubiacet Defunctis eccleſiaſticæ curæ: vel ſequere locorum conſuetudinem, niſi teſtatoris verba aliud ſonant. Fiunt ubiq; anniverſaria pro Defunctis extra diem præciſum annum, & non in congruè cum propria Miſſa.

10 Miſſa *in die nono* non eſt amplius in uſu, & *Auguſt. in Geneſ.* novemdiale pro Defunctis redarguit, Quadragenarium diem coluit *S. Ambroſ in obitu Theodoſii, orat de eodem* Alii alios dies, quos non probante Rom. Eccleſia non obſervamus amplius, exceptis exequii Papalibus.

11 Sed pro prædictis Eccleſiaſticis in *tertio, ſeptimo, trigeſimo, & anniverſario*, quæ Miſsa? quæ Oratio dicenda erit? in his diebus repetenda eſt Miſsa, quæ dicta eſt in die depoſitionis, ſicut fit pro laicis in iidem diebus 3. 7. & 30. ex propria Rubrica. Oratio verò ſemper erit propria Epiſcopi, vel Sacerdoti, neque refert in ea non fieri mentionem de 3. 7. & 30. anniverſario. nam eadem Oratio pro Papa dicitur in obitu, & in anniverſario, nulla facta in ea anniverſarii mentione.

12 Miſſa quoque eſt eadem in obitu, & anniverſario Papę, cur, non etiam erit Epiſcopi? Cardinale autem eodem privilegio mortis gaudent, quo Epiſcopi, & in hujuſmodi functionibus poſt morte ſunt ęquales extra prędictos dies, Miſſæ dicuntur, ut in quotidianis defunctorum, cum proprii Orationibus.

13 In titulo *Pro Patre, & Matre*, addita eſt vox, *Sacerdotis*. nam aliàs de Patre cujuſque non convenit Oratio in ore Sacerdotis, ut patet audienti.

14 Miſſę, quę circumferuntur *S. Gregorii pro vivis, & defunctis*; neque ſunt Sancti Gregorii neque ſunt approbatę à Sancta Sede Apoſtolica, immò rejectę, ita ut neque in calce Miſſalis retineri poſſint, ex Decreto Sac. Rituum Congregat. *die* 8. *Aprilis* 1628.

15 Pro eo, qui proximè obiit, longè tamen à nobis, prima vice poteſt dici Miſſa, ut *in die tertio*, omiſſo verbo *tertium*.

16 N. exigit nomen Defuncti, ſi tamen eſt nobilis, vel conſuetudo ſit nominandi omnes in Collecta, & Orationibus.

17 Habentur *in Sacramentar. Gregor.* & Oratione, *Fidelium Deus*, cum Secreta, & poſt communione, in anniverſario. Pro Epiſcopo, *Deus omnium fidelium*. Pro Sacerdote, *Praſta*. pro Defuncto, *Inclina*, & *Abſolve*. Pro fratribus, Secreta, pro iis, qui in cœmeterio, tres conſuetę, pro pluribus defunctis, *Deus, cui proprium*, & *Animabus*, cum duabus ſeqq. reliquę ſunt recentiore. ex quibus illæ duę, quę pro Epiſcopo, vel Sacerdote additę ſunt poſt eam utrique communem; *Deus qui inter Apoſtolicos*, &c. convenientius dicuntur in iis Miſſis, in quibus per modum commemorationis dici debet oratio pro prędictis iiſdem; vel certę poſitę ſunt ad varietatem.

De Rubricis Benedictionum. XIX.

1 Benedictio hic ſumitus pro prece, qua Eccleſiaſtico more rebus ipſis ſpecialis ſanctitas impertitur, ita ut in uſus profanos illę deinde transferri non poſſint, & alię quidem ſunt conſtitutivę benedictiones: alię invocativę? *ex Cajet.* 2. *quæſt.* 88. *artic.* 11. illę quidem, per quas ſive res, ſive perſonę divino cultui deſtinantur: hę verò ſunt per quas à Deo, vel rebus, vel perſonis imploratur auxilium divinum: primi generis ſunt benedictiones aquę, veſtium Sacerdotalium, mapparum Altaris, Corporalium, & Vaſculi pro ſacro ſancta Euchariſtia de quibus in Miſsali agitur: quia communes eſſe poſſunt ſimplici Sacerdoti privilegiato, ſeu delegato; nedum Epi-

Epiſcopo, ſeu Abbati: ſecundi generis aliæ ſunt, *Agni in Paſcate, ouorum, panis, nouorum fructuum, cuiuſcumque comeſtibilis. candelarum, loci, domus nouæ, thalami, & nouæ nauis*, quæ in Miſſali deſcriptæ ſunt citra præiudicium aliarum, quæ in Rituali Rom. habentur; quia hę à quocumque Sacerdote fieri poſſunt, & fieri ſæpius contingunt, neque Rituale Rom ſicuti Miſſale, cuicunq; facilè ſuppetere ſulet.

2 Origo harum benedictionum, quæ fiunt per verba ſacerdotis, addito ſigno crucis, abſque vllo dubio ab Apoſtolis eſt: neque deſunt, qui in hanc cauſam illud Apoſtoli Pauli explicant. 1. *Timotob.* 4 *Formam habe ſanorum verborum, quæ à me didiciſti*; ſanorum, hoc eſt, quæ ſanare poſſunt creaturas, ſiue inſenſibiles, ſiue ſenſibiles.

3 Habitus benedicturi Sacerdotis erit ſuperpelliceum, & ſtola regulariter alba; aliquando violacea, vt infra, nam color albus deſignat puritatem communicandam rebus benedicendis, violaceus autem adhibetur congruè in benedictione coniuncta cum exorciſmis ad effugandos dœmones vnde ad aquam benedicendam eo colore vtimur, poteſt tamen adhiberi ſtola coloris tempori conuenientis, vt dicitur *in Rubricis Ritualis Romani*.

4 Stando ſemper benedicat Sacerdo, & aperto capite; manuque formet crucis ſignum verſus rem, vbi eſt nota ✠ & item ipſam aſpergat in fine ter, hoc eſt, in medio a dextris, & à ſiniſtris rei.

5 Super Altare quidem benedicendæ res collocari poterunt: non autem eſculenta, quæ omnino ſuper menſam ponendæ erunt, non in Altari.

De aqua benedicta hæ ſunt Rubricæ in Miſſali.

6 a *Die Dominica in Sacriſtia præparato ſale, & aqua benedicenda*, b *Sacerdos celebraturus Miſſam, vel alius ad id deputatus, alba, vel ſuperpelliceo indutus cum ſtola circa collum primò dicit ℣. Adiutorum.*

a *Die Dominica*. Nunquam omittitur in Dominicis aſperſio aquæ benedictæ, *Microl.* 41. in memoriam Baptiſmi, qui in Domin. Paſch. ſolemniter celebratur. *Rup. lib.* 7. *cap.* 20.

b *Sacerdos celebraturus Miſſam*. Sacerdotis eſt hæc benedictio, *ex Concilio Nannetenſi*. ſi celebraturus eſt Miſſam, in duat ſuper Albam Stolam Miſſę conuenientem: ſi alius eſt. adhibeat ſuper cottam ſtolam violaceam, vt in *Ritualis Romano Pauli V.*

7 *Deinde abſolutè incipit exorciſmum* c *ſalis.*

c *Salis*. Miſcenda eſt aqua benedicta cum ſale, *ex Clemente libr.* 8. *Conſtit. capit* 29. vbi meminit benedictionis aquæ, & uirtutis eius, ad morbos pellendos, & dæmones fugandos, delentur etiam venialia *ex Sancto Thoma tertia parte, quæſt.* 65. *articul.* 1. *ad ſextum*. Quod an fiat ex opere operantis, vt aſſerunt cum *S. Thoma Alenſis, & Abulenſis, citati à Suar.* 3. *part. diſp.* 12. *ſenctione* 2. an verò ex opere operato, quod ſignificant *Victoria, Sotus, & Ledeſma apud Gregor. de Valent. tom.* 4. *diſp.* 7. *quæſt.* 4. non eſt quod hoc loco minùs vtiliter diſputemus. Valet etiam aqua benedicta ad pellendos corporis morbos vt *Tobias noſter part.* 1. *c.* 72. fuſius probat, vbi multa de hoc effectu affert exempla non communia; lege *Baronium Tomo ſecundo Anno* 152 *Tomo quarto* 262. & 389. *Tomo octauo* 598. & *Tomo decimo* 944. Illud eſt præcipuum in hoc ritu; quod ſicut in ingreſſu Eccleſiæ aſpergimur ſtatim aqua benedicta: ita mundari à Deo tacite petimus, ut maiori cum puritate, vel ſacrificemus, vel oremus: & præſertim Clerus hoc intendere debet, iuxta illud *Iſaię.* 52. *Mundamini, qui fertis vaſa Domini.*

8 Prius autem, quam à Clemente, nimirum à Sanctis Apotolis, & preſertim à Sancto Matthæo, qui *ex Marſilio Columna* fuit Auctor benedictionis aquę, hunc ritum effluxiſſe certum eſt deſumpto ritu ab Eliſæo Propheta 4. *Regum* 2. qui ſale fugauit ſterilitatem aquæ, vnde *Raban. li.* 2 *c.* 55. Aqua à ſordibus mundat, Sal putredinē fugat; Aqua nitorem præbet, Sal ſinceritatem adhibet; Aqua potum ſapientiæ ſignificat, & Sal guſtum prudentiæ indicat.

9 Sed quare ſal ante aquã benedicitur? quia benedicenda eſt aqua cum eius mixitione

ne. Per ſalem intelige amaritudinem pœnitentiæ, per aquam baptiſmum, quia ergo præcedere debet cordis compunctio: ideo ſal prius benedicitur. *Durand. lib. 4. capit.* 4. Alexander Papa ritum hunc confirmavit Decreto *de conſ. can. aquam diſt. 3. Vualafr. cap.* 19. teſtatur *cum Microlog. cap.* 41. 46. *& aliis.*

10 *Ter mittit Sal in aquam in modum crucis, dicendo ſemel.*

Ordo Romanus, ut in virtute Trinitatis fiat benedictio, & mixtio Chriſti cum populo, *aqua multa populi multi*: quia Chriſtus ſal eſt, à quo Apoſtoli ſal terræ dicti ſunt, miſcenda quoque eſt amaritudo cum pœnitentia, & baptiſmo, *ex Durand. loc. cit.* ad ſanctificationum, quam *Cyprianus Papa* ideſt, *Epiſcopus citatus à Durand. ibidem*, docet eſſe proprium effectum aquæ benedictæ

11 *Finita benedictione Sacerdos celebraturus indutus* d *Pluviali coloris officio convenientis accedit ad Altare, & e ibi ad gradus cum Miniſtris genuflexus, accipit à Diacono aſperſorium, & primo* f *ter aſpergit Altare, deinde ſe,* g *& erectus miniſtros,* h *incipiens Antiphonam: Aſperges me, & Chorus proſequitur, Domine hyſſopo, &c. ut infra: interim Celebrans* i *aſpergit Clerum, deinde populum, dicens ſubmiſſa voce* l *cum Miniſtris* m *Pſalmum Miſerere.*

12 Ante Tertiam. *Rupert. ait libr. 9 cap.* 10. ſed poſt Tertiam. *Ordo Rom in die ſancto Paſche*, & indicat *Ceremon. Epiſc. libro* 2. *cap.* 31. ubi præſcribitur, quod in fine aſperſionis capit Planetam, & facit Sacerdos confeſſionem, ergo *dicta Tertia*, fit aſperſio: ſed & ante benedictionem Palmarum ſeu Candelarum ſi hæc occurrat in Dominica, fit aſperſio, ut ſupra in propriis locis dictum eſt.

d *Pluviali*, Hoc eſt, poſt Amictum, Albam, Cingulum, & Stolam, ut *in predicto Ceremoniali*: neque procedit poſtremus, ut aliqui ſcripſere; ſed medius inter Miniſtros paratos *ibidem*. nempe, ſi cum iiſdem cantanda ſit Miſſa.

e *Ibi ad gradus*. Hoc eſt in infimo gradu ejus *Ceremon. ibid.* & ibidem, *ait Rubr.* genuflexus, ergo etiam genuflectit tempore Paſchali, cui Dominica æquiparatur * aſpergit autem genuflexus altare ob majorem reverentiam, & ſe ipſum item ad indicandam humilitatem; ſicuti genuflexus etiam ſibi ipſi cineres imponit, ut ſuo loco diximus.

f *Ter aſpergit Altare*. In medio, verſus cornu Evangelii, tum Epiſtolæ. Altare verò aſpergitur ob reverentiam Sacramenti in eo conficiendi, ut inde arceantur hoſtes *Durand. ubi ſupra*, & ob memoriam baptiſmi Chriſti, à quo vim habet baptiſmus noſter.

13 Quòd ſi in Altari ſit expoſita Sanctiſſima Euchariſtia, abſtinendum eſt ab aſperſione Altaris, ratione, qua non ſignatur Altare, ad *In principio*, ut dictum eſt *in Feria quinta, in Cœna Domini*, & hoc expreſsè habetur *in Ambroſiano Miſſali proxime edito anno* 1618. Diaconus quoque tunc ſimiliter debet abſtinere ab oſculis aſperſorii, & manuum.

g *Et erectus miniſtros*. Ideſt, adhuc genuflexus primo Diaconum, deinde Subdiaconum.

h *Incipiens Antiphonam*. Debet *ex predicto Ceremon* incipere Antiphonam ante aſperſionem Altaris; eodemque modo intellige Rubricam Miſſalis, quamvis poſtponere videatur Antiphonam, convenit enim, ut dicatur, *Aſperges*, futuri temporis ante aſperſionem actualem. * neque novum videri debet, quod inchoatur Antiphona genibus flexis, nam idem præſcribitur Epiſcopo in principio Synodi in Pontificali Romano, & in qualibet ſeſſione; eſt autem hæc Antiphona de fide baptiſmi prophetia; nam hyſſopus ſignificat humilitatem, & paſſionem Chriſti à qua pendet baptiſmi virtus *Ruper. lib. 7. cap. 20.*

i *Aſpergit Clerum*. Aſpergens non inclinat caput: at Clerum ſtare decet detecto capite, & aſpergenti reverenter caput inclinare *Cerem. Epiſc. lib. 2. capit.* 31. neque tamen aſperſio ſingolorum fieri debet, ſed plurium ſimul, tàm Cleri, quam populi, & juxta locorum conſuetudinem fiat aſperſio laicorum. * Canonici ſingillatim aſpergi poterunt ad majorem eorundem venera-

ratio

rationem, immò & debent, *ex Decreto Sacr. Rituum Congreg.* 20. *Decembr.* 1601. quibus & celebrans aliquam honoris ſignificationem adhibebit ante, & poſt totam eorum aſperſionem, quod ne fiat incongruè à majori celebrante, ſtatuit Greg. XIII. 30. Decemb. 1573. *teſte Genuenſe in Praxi Archiepiſc. cap.* 65. *Romæ edita* 1616. ne in Eccleſiis Hiſpaniarum Antiſtes, vel alia perſona principalis aſpergat Clerum in Dominicis ante Miſſam; ſed ejus loco ſimplex Sacerdos cum ſuperpelliceo, & ſtola & cum Acolythis tantum.

l *Cum miniſtris*. Comitantur eum Miniſtri, Diaconuſque elevata dextris fimbriam pluvialis, quòd ſi *in prædicto Caremon.* procedit ſolus Celebrans, hoc ibi jubetur ob reverentiam Epiſcopi præſentis ut coram eo cum minori pompa Celebrans procedat.

m *Pſalmum*. Ideſt, totum Pſalmum, alternatim cum Miniſtris.

14 *Hæc Antiphona prædicto modo dicitur ad aſperſionem aquę benedictæ in Dominicis per totum annum excepta Dominica de Paſſione, & Dominica Palmarum, in quibus non dicitur* n *Gloria Patri. ſed poſt Pſalmum, Miſerere, repetitur immediatè Antiphona Aſperges me: excepto etiam tempore Paſchali: ſcilicet à Dominica Paſcha uſque ad Pentecoſten, quo tempore cantatur Antiphona,* o *Vidi aquam: Dominica verò Trinitatis, reſumitur, Aſperges.*

n *Gloria Patri*. Omittitur in diebus, quibus in Miſſa dici prohibetur, hæc enim aſperſio eſt quaſi initium Miſſæ.

o *Vidi aquam*. Habet *Ordo Romanus in die Paſcha*. Antiphonam, *Vidi aquam* ubi etiam habes eoſdem exorciſmos ſalis, & aquę cum Orationibus prædictis: quando nimirum agitur, *de conſecr. Eccleſ.* habetur etiam *in Sacramentario Sancti Gregorii*. Verum hæc Antiphona deſumpta eſt ab *Ezechiele*. 47. & ſignificat fontem ſacri baptiſmatis de templo Corporis Chriſti de cujus latere quidem lævo humanitatis dextro autem divinitatis, exivit ſanguis, & aqua baptiſmalis. *Rupertus loco citato*.

15 *In die ſancto Paſchę, & Pentecoſtes, ubi eſt fons baptiſmalis, fit aſperſio cum aqua pridie benedicta in fonte batiſmi, & ante infuſionem Olei, & Chriſmatis accepta.*

Hæc eadem *Ordo Romanus & in cap. Sabb. de conſ. diſtinct.* 4.

16 *Finita Antiphona ſupradicto modo Sacerdos, qui aſperſit aquam* p *reverſus ad Altare ſtans ante gradus Altaris junctis manibus dicat.* ℣ *Oſtende, &c. Temporum Paſchali, additur, Alleluja.*

Nota, quod in Oratione ultima petitur mitti Angelum de cęlis, nonniſi poſt purificationem per aſperſionem aquæ benedictæ.

p *Reverſus ad Altare*. Hoc eſt ad infimum ejuſdem gradum. *Carem. Epiſc. loco citato*.

17 Tenent autem Miniſtri librum ante Celebrantem ibidem, dum dicit verſus, & Orationem; poſt Orationem, *Exaudi*, deponunt Pluviale aſſumitur Manipulus, cum Caſula pro Miſſa. *Carem. ibid.*

18 Reliquię orationes, quæ ſequuntur pro benedictione *Agni, Ovorum, Panis, novorum fructum, rerum comeſtibilium, candelarum, loci, domus novæ, thalami, novę navis, Sacerdotalium indumentorum, Mapparum, Corporalium, Vaſculi Sacramenti*, quæ ſine unctione fiunt, habentur partim *in Ordine Romano*, partim *in Pontific.* partim *in Ritual. Romano*.

19 Benedictio *Agni* ad communem menſam fit ex uſu Romano, *Microlog. capit.* 54. Panis, à Sancto Petro *ex Abdia lib.* 2. *hiſtor. Apoſtol.* & Oratio eſt *in Sacramentario Gregoriano*, ubi etiam habetur. Oratio *rerum comeſtibilium*. *Frugum* verò habet originem à Sancto Clem. *Conſtit. lib.* 8. *cap.* 4. ſeu ex *Baronio Ann.* 283. à Decreto Eutychiani Papę.

20 Quæ traditur hoc loco *candelarum benedictio*, ea eſt, quæ fieri contingit extra

tra

tra diem Purificationis Beatę Virg. quod expreſsè notatur *in Rituali Roman. Pauli V.* Item ea *loci* eſt; quæ fit extra die Sabbati Sancti, in quo majori ritu domorum fit benedictio, & à Parocho, cujus proprius habetur ritus. *in prædicto Rituali*. nam ut, diximus, in Miſſali poſitæ ſunt tantum eæ benedictiones, quæ citra præjudicium jurium Parochialium à quocunque Sacerdote, & quandocunque fieri poſſunt.

21 Pro benedictione *Veſtium Sacerdotalium* Orationes habentur *in Sacramentario Gregoriano*. reprehendit *Poſſevinus de Officio Curati, cap. 2. num.* 30. eos, & meritò, qui aſſunt veſtem Sacerdotalem non benedictam veſti Sacerdotali benedictæ, & eam diſſuunt poſt Miſſam, putantes, hoc ſufficere vice benedictionis propriæ: quod nullatenus eſt permittendum. Docet *Diana tract. 14. de celebr. Miſſ. reſol. 69.* quod paramenta bona fide adhibita ante benedictionem eorumdem, non egent ampliùs benedictione, ex uſu eorum ſacro, quod eſt probabile.

22 Quæritur autem: quis benedicere poteſt has veſtes præter Epiſcopum? Abbates, & alii Regularium Superiores ex privilegio benedicere poſſunt; non tamen benedicere paramenta Eccleſiarum non ſibi ſubditarum, neque Abbates, ex Decreto Sac. Rituum Congregat. *die* 24. *Auguſti* 1609. * renovato in favorem Epiſcopi Spoletani *die* 30. *Septemb.* 1628. Neq; obſtat conſuetudo allegata à *Tamburino de jure Abb. tom.* 1. *diſp.* 22. *quæſt.* 2. *n.* 2. quam abrogavit, & non obſtare declaravit eadem S. Congreg. 18. *Auguſt.* 1629. nullo modo Sacerdotes ſimplices benedicere poſſunt proprias veſtes, *ex Navar. conſ. 2. de conſecr. Eccleſ.* * Neque Protonotarii, ex Decreto Sacr. Rit. Congreg. 17. *Iulii* 1627.

23 Quæritur poſtremo; An Epiſcopi hanc facultatem poſſint alii Sacerdotibus delegare? *Tabien. verbo Abbas num.* 2. *Ugoin. de Epiſcop cap* 32. *num* 5. negant: & in Praxi Sacra Rituum Congregatio ſæpius requiſita fuit ab Epiſcopis inſignioribus & S. R. E. Cardinalibus, ejuſdemque Sacræ Rituum Congregationis Præfectis, juſtis de cauſis apud Eccleſias proprias non reſidentibus, pro facultate delegandi, & eam pluribus conceſſit, aliquando limitando perſonas in dignitate conſtitutas 14. *Novembr.* 1615. aliquando tempus ad ſex menſes 14. *Martii* 1616. & ſæpius tandem ſine limitatione 2. *Maii* 1619. & deinceps aliis eodem modo * Ratio eſt, quia de poteſtate ordinis eſt hæc benedictio: ea verò non poteſt ab Epiſcopo delegari, ſicuti poteſtas juriſdictionis, quæ delegari poteſt.

24 Hactenus de Benedictionibus. In calce Miſſalis aduitas invenies Orationes dicendas in Conſecratione Epiſcopi, & in Collationes Ordinum, exceptas à Pontificali: at, inquies, cur in Miſſali poſitę ſunt? Reſpondeo, ad majorem commoditatem conſecrationes, & conſecratorum, ut quiſq; eas dicere poſſis ſtatim in ſuo Miſſali, in Miſſa conſecrationis Prima verò harum Orationum legitur in *Sacramentario S. Gregorii*, nimirum ea, quę pro Epiſcopi conſecratione dicitur.

Et hic finis totius Miſſalis.

APPENDICES
AD RUBRICAS
MISSALIS ROMANI.

PARS QUINTA.

AD pleniorem Rubricarum tractationem, quatuor adhuc videntur deſiderari poſſe in hiſce Commentariis: & Primò, circa illam Rubricam de Hora celebrandi ab Aurora uſque ad Meridiem, dari debent Tabulæ ad Auroram dignoſcendam, & Meridiem. Deinde circa aliam, ut jejunus à media nocte Sacerdos celebret; qua item Hora Mediæ noctis limes conſtituatur. Tertiò, exoptant multi brevem aliquam, & probatam methodum formandæ ritè totius ſacræ ſuppellectilis ad Miſſam neceſſariæ, ſeu congruentis: quibus aliquid ſuppeditandum quoque erit de nitore, & munditia ejuſdem ſacræ ſuppelectilis: & quidem primis duobus ſufficiunt eæ Tabulæ quàm bræviſſimæ, quas olim edidit in Mathematicis peritiſſimus Theodoſius Rubeus Privernas: & ut Clero præſto ſint, ſtatim eas ſubiiciemus, additis quibuſdam locorum nominibus, ubi Noſtri degunt, in quorum gratiam hæc Commentaria præcipuè ſcripſimus. Pro reliquis duobus inſudavit Sanctus Carolus Borromæus, ex cujus Actis neceſſaria decerpemus, & utilia ad rem noſtram ordine faciliori deſcribemus.

TABULÆ LOCORUM

PRO USU TABELLARUM SEQUENTIUM;

LOca Italiæ ſunt in triplici differentia, inquit Theodoſius noſter quædam ſub elevato Polo per gradus 39. alia per gradus 42. alia per gradus 45. Eà verò, quæ extra hos gradus dicuntur eſſe, reduci poſſunt ad unam ex his Claſſibus, ad quam nimirum proprius accedunt. Itaque.

PER GRADUS 39.

BArium.	Coſentia.	Sardinia.
Brunduſium.	Iſtria.	Sicilia.
Corcyræ.	Regium Calabriæ.	Tarentum, & ejuſmodi.

PER GRADUS 42.

ANcona.	Lauretum.	Regium Eſtenſium.
Aquila. c	Lucæ.	Roma. GN
Arpinum. p	Macerata L	Septempeda. R
Corſica.	Neapolis. a	Spoletum. V
Florentia. r	Peruſia. X	Viterbium.
Foro ſempronium. n	Piſæ. M	Urbinum.
Fulginia. d	Priſcia. o	Zagarolum L. & alia.
Imola.	Ravenna.	

PER GRADUS 45

Annetum. f	Genua. g	Placentia. ſ
Aquæ. T	Mantua. q	Pompela laus Y
Aquileja	Mediolanum. A H	Savona.
Aſta. S	Modoetia. D	Taurinum. Z
Bononia. OP	Mons acutus. I	Tononum. i
Brixia	Novaria. Q	Tridentum.
Caſale S. Evaſii. E	Orta. m	Venetię.
Caſale majus. e	Papia. B	Vercellę. F
Domum.	Parma.	Verona.
Cremona. C	Patavium.	Viglevanum. b & alia.
Derthona. li		

Litteræ Alphabeti indicant ordinem, quo Collegia noſtra in Italia fundata fuerunt, ſumpto initio à Littera A. S. Barnabę Mediolani, quod fuit primum.

Tabellæ Auroræ, Meridiei, & Medie noctis, per ſingulos Menſes.

TABELLA I. PER GRADUS 39.

Principium Crepuſculi Matut. | Meridies | Medium noctis.

MENSE JULIO.

Dies	Hora	Min.	Hora	Min.	Hora	Min.
5	7	17	16	40	4	40
11	7	26	16	43	4	43
17	7	34	16	46	4	46
24	7	47	16	51	4	51
30	8	0	16	56	4	56

MENSE AUGUSTO.

Dies	Hora	Min.	Hora	Min.	Hora	Min.
5	8	14	17	2	5	2
11	8	29	17	8	5	8
18	8	46	17	15	5	15
24	9	3	17	26	5	26
30	9	19	17	29	5	29

MENSE SEPTEMBRI.

Dies	Hora	Min.	Hora	Min.	Hora	Min.
5	9	37	17	37	5	37
11	9	54	17	45	5	45
19	10	9	17	52	5	52
24	10	26	18	0	6	0
30	10	43	18	8	6	8

MENSE OCTOBRI.

Dies	Hora	Min.	Hora	Min.	Hora	Min.
5	10	57	18	15	6	15
11	11	13	18	23	6	23
18	11	20	18	31	6	31
24	11	42	18	38	6	38
30	11	56	18	45	6	45

MENSE NOVEMBRI.

Dies	Hora	Min.	Hora	Min.	Hora	Min.
5	12	9	18	52	6	52
11	12	20	18	58	6	58
17	12	31	19	4	7	4
23	12	40	19	9	7	9
29	12	49	19	14	7	14

MEMSE DECENBRI.

Dies	Hora	Min.	Hora	Min.	Hora	Min.
5	12	54	19	17	7	17
11	12	59	19	20	7	22
17	13	3	19	22	7	20
22	13	3	19	22	7	22
28	13	3	19	22	7	22

Tabellæ Auroræ, Meridici, & Mediæ noctis, per ſingulos Menſes.

TABELLA I. PER GRADUS 42.

Principium Crepuſculi Matur.			Meridies.		Medium noctis.	
MENSE JANUARIO.						
Dies	Hora	Min.	Hora	Min.	Hora	Min.
3	13	14	19	30	7	30
9	13	9	19	27	7	27
15	13	2	19	23	7	23
21	12	51	19	17	7	17
26	12	42	19	11	7	11
MENSE FEBRUARIO.						
1	12	29	18	4	7	4
7	12	16	18	58	6	58
13	12	1	18	50	6	50
19	12	46	18	42	6	42
25	12	30	18	34	6	34
MENSE MARTIO.						
3	11	15	18	26	6	26
9	10	57	18	17	6	17
15	10	40	18	9	6	9
21	10	22	18	0	6	0
27	10	2	17	51	5	51
MENSE APRILI.						
2	9	45	17	43	5	42
9	9	25	17	34	5	34
15	9	7	17	26	5	26
21	9	49	17	18	5	18
27	8	30	17	10	5	10
MENSE MAJO.						
5	8	10	17	2	5	2
9	7	55	16	55	4	55
15	7	34	16	49	4	49
21	7	20	16	43	4	43
28	7	4	16	37	4	37
MENSE JUNIO.						
3	6	53	16	33	4	33
9	6	44	16	30	4	30
16	6	38	16	28	4	28
22	6	38	16	28	4	28
28	6	38	16	28	4	28

Tabellæ, Auroræ, Meridici, & Mediæ noctis, per ſingulos Menſes.

TABELLA II. PER GRADUS 45.

Principium Crepuſculi Matut.			Meridies.		Medium noctis.	
MENSE JULIO.						
Dies	Hora	Min.	Hora	Min.	Hora.	Min.
5.	6	44	16	30	4	30
11	6	53	16	33	4	33
17	7	4	16	37	4	37
24	7	20	16	43	4	43
30	7	34	16	42	4	49
MENSE AUGUSTO.						
5	7	35	16	55	4	55
11	8	10	17	2	5	2
18	8	30	17	10	5	10
24	8	49	17	18	5	18
30	9	7	17	26	5	26
MENSE SEPTEMBRI.						
5	9	25	17	34	5	34
11	9	45	17	43	5	43
18	10	2	17	51	5	51
24	10	22	18	0	6	0
30	10	40	18	9	6	9
MENSE OCTOBRI.						
6	10	57	18	17	6	17
12	11	15	18	26	9	16
18	11	30	18	34	6	34
24	11	46	18	42	6	42
30	12	1	18	50	6	50
MENSE NOVEMBRI.						
5	12	16	18	58	6	58
11	12	29	19	5	7	5
17	12	42	19	11	7	11
23	12	51	19	17	7	17
29	13	2	19	23	7	23
MENSE DECEMBRI.						
5	13	9	19	27	7	27
11	13	14	19	30	7	30
17	13	18	19	32	7	32
22	13	18	19	32	7	32
28	13	18	19	32	7	32

Tabellæ Auroræ, Meridiei, & Mędiæ noctis; per ſingulos Menſes.

TABELLA III. PER GRADUS 45.

Principium Crepuſculi Matut. | Meridies. | Medium noctis.

MENSE JANUARIO.

Dies	Hora	Min.	Hora	Min.	Hora	Min.
3	13	28	19	40	7	40
9	13	23	19	37	7	37
15	13	14	19	32	7	32
21	13	1	19	26	7	26
26	12	52	19	20	7	20

MENSE FEBRUARIO.

1	12	38	19	12	7	12
7	12	23	19	4	7	4
13	12	8	18	56	6	56
19	11	51	18	47	6	47
25	11	33	18	38	6	38

MENSE MARTIO.

3	11	16	18	29	6	29
9	10	56	18	19	6	19
15	10	37	18	10	6	10
21	10	16	18	0	6	0
27	9	55	17	50	5	50

MENSE APRILI.

2	9	35	17	41	5	41
9	9	13	17	31	5	31
15	8	52	17	22	5	22
21	8	51	17	13	5	13
27	8	9	17	4	5	4

MENSE MAJO.

3	7	10	16	56	4	56
9	7	55	16	48	4	48
15	7	34	16	40	4	40
21	6	20	16	34	4	34
28	6	4	16	28	4	28

MENSE JUNIO.

3	6	15	16	23	4	23
9	6	5	16	20	4	20
16	5	58	16	18	4	18
22	5	55	16	17	4	17
28	5	58	16	18	4	18

Ta

Tabellæ; Auroræ, Meridiei, & Mediæ noctis; per ſingulos Menſes.

TABELLA III. PER GRADUS 45.

Principiū Crepuſculi Matut.			Meridies.		Medium noctis.	
MENSE JULIO.						
Dies	Hora	Min.	Hora	Min.	Hora.	Min.
5	6	5	16	20	4	20
11	6	15	16	23	4	23
17	6	31	16	28	4	28
24	6	49	16	34	4	34
30	7	6	16	40	4	40
MENSE AUGUSTO.						
5	7	28	16	48	4	48
11	7	49	16	56	4	46
18	8	9	17	4	5	4
24	8	31	17	13	5	13
30	8	52	17	22	5	22
MENSE SEPTEMBRI.						
5	9	13	17	31	5	31
11	9	35	17	41	5	41
18	9	55	17	50	5	50
24	10	16	18	0	6	0
30	10	37	18	10	6	10
MENSE OCTOBRI.						
6	10	56	18	19	6	19
12	11	16	18	29	6	29
18	11	33	18	38	6	38
24	11	51	18	47	6	47
30	12	8	18	56	6	56
MENSE NOVEMBRI.						
5	12	23	18	4	7	4
11	12	58	19	12	7	12
17	12	52	19	20	7	20
23	12	3	19	26	7	26
29	13	14	19	32	7	32
MENSE DECEMBRI.						
5	13	23	19	37	7	37
11	13	28	19	40	7	40
17	13	32	19	42	7	42
22	13	33	19	43	7	43
28	13	32	19	42	7	42

Monet idem Theodoſius, quod Horologia Italiæ ſonant Horas tardiùs, quàm indicent Horologia Solaria. quandoque per quadrantem Horæ, quandoque per dimidiam Horam; & ideò detrahenda erit illa quantitas Horæ. Hora verò conſtat minuti 60.

De menſuris propriis Sacræ ſupellectilis ad Miſſam congruentioribus.

DAmus hoc loco formas, & modulos efformandæ cujuſque ſacræ ſupellectilis in ordine ad Miſſam, ſive ſolemnem, ſive privatam, Ex *actis Mediol. Eccleſiæ*, præſertim *ex libro primo, & ſecundo inſtruct. Fabricæ, & ſuppellectilis Eccleſiaſticæ probatarum in Concilio Provinciali Mediolan. tertio, à Sancto Sede Apoſtolica confirmato, et laudato.* in quibus ſingillatim tradendis ordo placuit Alphabeticus ut cujuſque rei formam ſtatim invenias.

Abacus, ſeu *Credentia*, ſit è tabulis populeis, abiegniſve, longè, patens circa cubitos tres, pro Eccleſiæ magnitudine, Chorive, ſeu presbyterii ratione; latè cubitis duobus; altèque item extruatur, ut non ultra duos cubitos, & uncias duodecim eleveturà terra.

Acerra, ſive *Navicula* incenſis, ex argento, vel auricalco, cum cochleari ejuſdem materiæ, fieri debet, ita capax ut capiat quantitatem thuris ultra quàm ſit neceſſarium in Miſſa.

Alba è tela linea ſit, longè producta cubitos quatuor, latè ſexdecim, ac paulè ampliùs circumquaq; pateat manicas habeat longitudine ſeſquicubitalis, hoc eſt cubito cum dimidio, latitudine ab humero penè cubitali, quę uſque ad manus ſenſim anguſtius ducantur, in ſumma veſte, & in extremis manicis aliquid dumtaxat ſit acu paululum, ac tenuiter elaboratum nimius enim labor in his ornandis vanitatem ſapit, & levitatem.

Altare Majus, eo loco conſtituit deberet, ut ab ipſius Altaris gradu infimo (tres autem gradus eſſe debent) uſq; ad cancellos ſpatium ſaltem interſit cubitorum octo, vel ad minnum quatuor in Eccleſiis non Collegiatis. ſit autem à ſcabelli ſolo altitudine cubitorum duorum, & unciarum tocto, & ad ſummum decem; longitudine cubitorum quinque, ac plurium pro Eccleſiæ magnitudine; altitudine verò cubiorum ſaltem duorum; & unciarum duodecim; tres autem inter gradus bradella lignea numeretur, quæ à fronte Altaris cubitos duos producta, uncias ſexdecim latè pateat; altitudo verò ſingulorum graduum ſit unciis octo.

Altare minus elevetur cubitis duobus, & unciis octo, longè pateat cubitis quatuor, & dimidio; nec minus, quatuor ſaltem cubitis. latum ſit cubitis duobus. ſcabellum è tabulis ligneis, latitudine cubitorum duodecim, altitudine unciarum octo, ſed & longius pateat, quam Altare, non cubito longius, ſed unciis circiter ſexdecim. Nullum foramen, neque feneſtella ibi ſit, ubi quicquam aſſervari, recondive poſſit.

Amictus, è tenui tela ſit, longitudine cubitorum circiter duorum, latitudine autem ſeſquicubitali. in duobus ejus angulis anterioribus aſſuantur funiculi commodè longi, ut revocari ante pectus queant, & cum iis fieri nodus poſſit. in medio Crux acu pingatur, unciarum duarum, longè ab extremitate digitis duobus in parte ſuperiori. extremitates illius, præterquam ex ea parte, quæ collum ambit, aliquo modeſto opere ornari poſſunt.

Ara, ex lapide longè patet uncias viginti, latè ſexdecim præter capſæ dimenſionem, cui inſerta eſt, quæ capſa è nucea omnino tabula ſit, craſſitudine unciarum circiter duarum, aut plurium pro lapidis craſſitudine. non diſtet, à fronte Altaris ſpatio longius unciorum octo, ita verò inſerta ſit, ut è menſæ Altaris ſuperficie paululum extet, quo Sacerdotis celebrantis tactu dignoſci poſſit; tela denique cerata tegatur, claviculis prædictæ capſæ confixa.

Burſa Corporalium à frontè ſit Cruce, vel alia ſacra imagine in medio intexta: à tergo etiam ex eadem materia, & colore; intrinſecus autem ſub ſerico aut tela candida circumveſtiatur. latè verò undi-

que

quę pateat circiter dimidio cubito, vel paulo ampliùs, & forma quadrata.

Calix ita offermetur, ut cuppa aliquantulum in fundo ſit anguſta, ſenſim uſque ad ſummum labrum latior fiat, labrum nullo modo reflectatur nodus ita ornatus ut dum Calix capiatur, non commodè capiatur, præſertim, quando indices, & pollices diſiungi non poſſunt. minorve ne ſi totus Calix, amplitudine in orbem ducta, unciarum quatuordecim altitudine duodecim.

Candelabra baſim habeant vel rotundam vel potius triangularem, & Crucis baſi conformem, quæ ab Acolythis portantur minora ſint, quàm ea, quæ in Altari collocantur.

Cingulum ex candido lino, vel cannabi tenui conficiatur, longitudine cubitorum circiter ſeptem capita ejuſdem globulis ejuſdem materiæ inſerantur, filamentorum manipulis appenſis, quos floccos dicunt. * Non prohibetur è ſerico juxta varios colores paramentorum, more moderno, ſed illud eſt antiquioris uſus, & myſticæ cauſæ congruentius de qua ſupra.

* Non placeat ea forma cinguli (ut pro veritate loquar) quæ cingulo ipſi ut hinc inde pendeant flocci à lateribus Sacerdotis duas addit lineas, quibus reipſa cingitur Alba. eſt enim ejuſdem omnino formæ cum Succinctorio Papali, quod adhibetur (addito manipulo) ad cingendum Albam Papę, & non niſi in ejuſdem Miſſa Papali: ergo non debet eſſe communis hęc forma cuicunque celebranti.

Conopæum Tabernaculi majoris ſanctiſſimę Euchariſtiæ, è materia nobiliori, vel alba ſemper, vel juxta colorem varium Feſtorum à ſumma parte criſpatum in fimbriis non anguſtè, ſed longè latius reſpondeat, totum Tabernaculum tegat, in extremis oris habeat de more ornatum laciniarum decorè contextarum.

Corporale à tela linea, & candida ſit, ac ſimplex item, ab oris autem ocus opere ſimplici, punctim, ſolum retortum ſit. longè autem uncias triginta ad minus pateat, latè totidem; ita verò complicatum, ut nulla ejus extremitas appareat, crux acupingi poteſt in anteriori parte.

Crux in Altari collocanda imaginem Crucifixi habeat, & prælata emineat candelabris, ut ſupra dictum eſt *primæ parte tit.* 20.

Dalmatica non reciſis manicis, ſed ad manum uſque protenſis, iiſdem latè patentibus conficiantur, longa eſſe poteſt cubitis duobus, & unciis ſexdecim; latè verò ad humeris cubito uno, & unciis circiterquatuor, ab extremis oris undique patens cubitis circiter quinque.

* *Gradus* in Altari majori ne fiant, niſi duobus cubitis tantum; minuſve à pariete poſteriori illud diſtet: tuncque ejuſmodi gradus unus, pluresve decenter adhiberi poterunt; ita tamen, ut circuitus Altaris non impediatur, neque candelabra ſuper iis poſita extra Altare videantur eſſe, quod eſſet contra Rubricam de Altaris incenſatione; in Altari minori unus ſit, ipſe ligneus; ea longitudine, quę Altare æquet latitudine unciarum octo, altitudine totidem, in quo candelabra cum Cruce locanda erunt.

Hamula, non ex argento, ſtamno, aurichalco, aliove metalli genere, ſed è vitro, ſeu cryſtallo pellucido, cum operculo decenti.

Manipulus tres cruces habere debet, & cordulas ad lingandum ſolidiores, reliqua vide in Stola.

Manutergium pro Miſſa ex lino tenui contextum longitudine bicubitali, latitudine ſeſquicubitali conſtet: ornetur capita laciniis, & filamentis ejuſdem materiæ.

Mappa Altaris ſuperiores è lino, ſeu cannabi, ea ſint longitudine, ut ab utroque Altars latere profundius circiter tribus digitis, quàm planum bradellæ, dimiſſæ ſint nullæ ab ulla parte bambacio cærulei alteriuſque coloris elaboratæ ſint latitudine verò totam Altaris menſam contegant, inferiores Mappæ totam ſaltem menſam cooperiant.

Mappa pro Communione adhibendæ, non ſupra ſcamna, ſeu cancellos (horum enim longitudinem æquabunt) longe pateant cubitos tres, latè circiter duos, capita earum exornari poterunt.

Miſſale nihil profani habeat; ſed Crucis inſigne, aliave Sancti Titularis imago in corio depicta appareat, ſignaculum ejuſdem conſtare convenit funiculis ſericis duodenis, longe ita ductis, ut Miſſalis longitudinem vix quinque unciis excedant Eiſdem integumentum ita longè deductum ſit, ut ab ima parte octo unciis ſuperet coriaceum Miſſalis operimentum: à ſum-

Superpelliceum è tela potiùs tenui, manicis ita bolongis, ut criſpatæ uſque ad digitos ſummos pertingant, quæ eſſe poſſunt cubitis circiter duobus, vel circa, latè autem patentibus in orbem circa cubitis quatuor, in ipſo ore potiùs forma ſit rotunda, quam quadrata à pectore nullo modo ſciſſum, aut diſſectum, longè ducatur infrà genua, ferè ad mediam crura, *vide ſupra* latè pateat ab extremis oris in ambitum cubitis circiter tredecim, ab humeris circiter octo, à nulla parte neque nimis affectata artificioſi operis elegantia elaboratum, ab humeri præſertim non ſpecioſo artificio ornatu.

Tabella pacis geſtatoria aliquo piæ cælaturæ ornatu ſit inſignis, puta, imagine Pietatis expreſſa, latitudineque conſtet unciarum octo, longitudine duodecim circiter: à tergo manubrium habeat ejuſdem materiæ.

Tabella Secretarum non quernea, non nucea; neque è ligno ſuboaſcuro, ſit ſed ex abiete, aliave id generis arbore albicanti, ne pagina agglutinata obſcureſcat, latè aliquanto ampliùs pateat, quam longe, coronicibus decorè ornata, pro Feſtis ſolemnioribus ſpecioſior eſſe debet, cum coronicibus auratis, & pagina majuſculis impreſſa litteris, auroque ſplendentibus.

Tabernaculum ſanctiſſimæ Euchariſtiæ politè elaboratum, piis myſteriorum paſſionis Chriſti imaginibus, exculptum eſſe debet: intrinſecus tabulis populeis circumamictum, quibus ab humiditate ſanctiſſima Euchariſtia defendatur, forma vel octangula, ſeu ſexangula, vel quadrata, vel rotunda in ſummo adſit imago Chriſti reſurgentis, vel ſacra vulnera exhibentis, tum benè clave ſit munitum, quæ etiam auro liniri deberet, a fronte Altaris ſumma procul collocatum extet, non minus cubito, uno, & unciis ſexdecim, ita ut Corporale latè expandi, & Pixis, ſi caſus accidit, commodè in Altari poni poſſit, neq; ſub eo ſit ullum armariolum, neq; aſſervandis quidem libris, ſupellectilive Eccleſiæ ſit locus. Panno ſerico albi coloris intus ab omni parte veſtiatur, oſtiolum habeat ab anteriori parte ornatum ſacra imagine Chriſti Domini Crucifixi, aut reſurgentis; aut vulneratum pectus exhibentis, aut alia pia effigie.

Tela ſtragula Altaris ad illud operiendum, finitis Miſſis, longitudine, ac latitudine, ut, quæ totam illius menſarum contegat undique, & paulò ampliùs item: lacinii brevioribus ab omni parte decore cincta colore ſit viridi.

Thuribulum cum quadruplici catenula, & operculo: catenularum autem longitudo ſit cubitorum duorum, & unciarum circiter duodecim.

Tintinnabulum pro elevatione Sacramenti, ſi appendatur; parieti laterali affixum hæreat, & appenſo funiculo tam longo, ut miniſter genuflexus in cornu Epiſtolæ commodè illud pulſare poſſit.

Tunicella Subdiaconalis ſimilis ſit Dalmaticæ Diaconali, de qua ſupra; excepto quod anguſtiores debet habere manicas, & longiores. *Carem. Epiſcop. lib. 1. cap. 10.*

Vas Hoſtiarum rotundum ſit, & latè pateat uncias quatuor, pluresvè, ut Hoſtiæ inde pronii commodè poſſint. utile quoq; erit laminam plumbeam rotundam ſerico veſtitam Hoſtiis ipſis ſuper imponere, ut earum curvatura tollatur.

Vas pro abſtergendis Calicibus, & lavandis Corporalibus, æneum paretur, inſtar peluis, binis manubriis conſtans, atque ab uno labro ad aliud cubito uno, & unciis octo, pluribuſve pro ratione ſupellectilis lavandæ, oreque eminenti, per quod qua ſi per carnalem aqua lotionis inde paulatim in ſacrarium effundi poſſit, quod vas huic uſui tantum ſit reſervatum.

Velum Calicis ab omni parte cubito, & uncii duodecim latè pateat; ab oris undiquè operè ſerico, auro, argentoquè tenuiter ornatum.

Velum pixidis ſit pretioſum, & quale ſaltem dedimus Calici.

Velum pro portanda Sanctiſſima Euchariſtia in proceſſionibus ejuſdem ſit longum ſex cubitis ſlatum, ut veli tela.

Velum Subdiaconale longum item cubitis ſex, latum ſit, quanta eſt veli propria latitudo.

Umbella, quæ ſuper Altare ponitur, undique latè pateat ita, ut Altare ipſum, & Sacerdos ibi celebrans, omnino contegantur, quia ille, & Altare à pulvere, omnique labenti ſorde defendantur, ab Altari tamen decore elata, ut facilè quoque purgari queat.

Umbella alia, quæ defertur ſuper Sanctiſſimam Euchariſtiam in Proceſſionibus, undi-

undique habere debet ornatum duplicium faſciarum, quæ duodecim circiter unciis longè pendeant, iiſque faſciis conſutæ ſint ab omni parte fimbriæ cum filamentis ſatis prolixis, haſtile inſeratur inter utramque faciam, quod rectè extendat latera Umbellæ, haſtilia item picta paribus inter ſe ſpatiis diſpoſita, quibus illa tolli, & geſtari poſſit, quatuor plurave pro ejuſdem Umbellæ magnitudine ſupponantur: Color autem Albus convenit huic Umbellæ; & hæc de ſuppellectili Sacra, ſeu miniſteriali ad communem Miſſam.

Quia verò ſupra meminimus Epiſcopalium indumentorum, occaſione data in Miſali; non erit abs re, ſi hoc loco addamus eorundem indumentorum formam, & menſuram, ordine ſervato, quo eadem induit Epiſcopus.

Caligæ ita longæ debent eſſe, ut uſque ad genua protenſæ ligulis in ea parte adſtringantur.

Sandalia, ſeu *Calcei* è ſolea integra ſubtus conſtent, à parte autem ſuperiori ornata, & ex ſerico panno leviori, quo & Caligæ.

Tunicella, & *Dalmatica* amplioribus manicis, quàm Diaconalis, & ex eadem materia, qua Calligæ, conſtent, longæ, & latę ſint, ut de Dalmatica Diaconali diximus.

Chirothecæ debent eſſe contextę, & circulo aureo inſigniter in extrema partę ornatę.

Subbirretum mitrale formę rotundę ſit, non quadratę.

Mitra pretioſior è ſerico auro intexto, gemmis, & Margariti, acuſque opere ornata. Altera * auriphrygiata ſine gemmis, ſine laminis aureis, vel argenteis; ſed vel aliquibus parvis margaritis compoſita, vel ex albo ſerico auro intermixto, vel ex tela aurea ſimplici ſine laminis, & margaritis. Tertia ſine auro ex ſimplici ſerico Damaſceno, vel alio, aut etiam linea, ex tela alba confecta, rubeis laciniis, ſeu frangiis, & vittis pendentibus: in Provincia Mediol. adhibetur ſimplex è tela lini puriſſimi, coloris albi; circulo aureo, quem eſſe notat *Innocent. III. lib. 1. Miſ. Miſſa cap.* 59. circumamicta à parte, qua Induitur caput ? cornua item duo à ſummo pręſeferens; duas etiam lineas in humeris pendulas habeat, quarum extremitate lacinii conſtent.

Annulus ex auro puro ſolidè conflatus, pallam habeat cum gemma, in qua nihil ſculpti eſſe debet.

Gremiale longè conſtet cubitis circite duobus, latè cubito uno tantùm, & uniciis item circiter duodecim, undique cinctum lacinarum aureo, argenteove intextatum ornatu.

Baculus Paſtoralis à parte ima acutus, à media totus rectus, à ſumma retortus eſſe debet. Oratio, aut Sudario non ornatur, ſi Epiſcopali eſt, longitudine recta eſt cubitorum trium, & unciarum duodecim: pars verò retorta totidem unciis, aut paulò altiùs eminet, à ſumma rectitudinis parte eſt craſſitudine orbiculari unciarum circiter ſeptem, quę propè ad imam partem deſcendens paulatim diminutam unciis quinque conſtat, connectitur autem cum illa parte recta aliquo opere celati argenti, quod ſex anguli formam exibens ſacris ornatur imaginibus.

De-

De nitore, & munditia prædictæ ſacræ ſuppellectilis.

Cubiti, qui ex Vinculis 24. conſtat, tertia pars unciatim delineata hæc eſt.

DE promptimus hæc *ex Actis Eccleſiæ Mediolanen.* Auctore, de quo ſupra, omiſſis iis, quæ movere nos debent ad procurandam omnem munditiam in miniſterio Miſſæ, de quibus præclarè ſcripſit *Tobias noſter parte* 1. *capit.* 76.

Igitur Altaria bis ſingulis annis, cum ſudum eſt, à finitis Miſſis ad veſperum ſpoliata ſint, & ſuppedanea item amota, ut ſicci aeris ſentiant beneficium, quo tempore tum Altaria ipſa undequaque mundentur, tum ſuppedaneorum pars, quæ ſuper eſt.

Cùm mappæ mutantur, & pallia, *Altaria* quoque ipſa mundentur, arundinea ſcopula, tela etiam cerata, quæ ſacro lapidi hæret, leviter purgata, ſive lapis ſit inſertus, ſive totum Altare capiens quod ſi aliquo caſu accideret, ita tectum non eſſe ob reverentiam ſacri Chriſmatis ne purgetur, tangaturve.

Icones cùm ornamentis ſuis Sanctiſſimæ Euchariſtię *Tabernaculum*, & quęcunque hujuſmodi picta, vel inaurata adjuncta ſunt Altaribus, item *Umbellæ* ſuper impendentes ſinguli menſibus mundentur, caudis vulpinis, aut arundinea ſcopa.

Suppedaneum Altaris quotidiè mundetur arundinea ſcopa, ſi in eo ſit facienda Miſſa.

Arcula ad ſputum excipiendum, de qua ſupra, circumfricetur, & purgetur octavo ſaltem quoque die item feneſtellæ urceolorum eodem tempore bene purgentur.

Candelabra, *Cruces*, *Thuribula*, & reliqua ſuppellex argentea, quantum fieri poſſit manibus nudis ne contrectetur: ſed adhibito panno, aut verò parte, quæ argentea non ſit, capiatur antequam recondatur, excutiatur, ſi quid pulveris ceræ, aut maculæ acceſſerit; & extergatur leniter, adhibito lineo, & molli panno condita autem ſit unaquęque res techa ſua, ne quid ſordium accipiat cum aliquid tamen purgatione egere viſum. fuerit, pallea combuſta adhibita panno lineo leniter præſtabitur quod ſi quid valde ſit denigratum, pura thuribulum ignis cauſa, aut etiam multa cera adhæſerit; in lixivia, cui ſal ſit admixtum, ebulliente detergendum erit, adhibito penicillo ex ſetis ſuilis confecto; caveatur tamen ne, ſi quæ pars inaurata ſit, autem vi ſalis deteratur; & conſulantur periti. *Calices* bini & *Patenæ* binæ, ſaltem ubi duodecim Sacerdotes Miſſam faciunt, quintodecimo quoque die, levi manu aqua tepida laventur, ſexto quoque menſe, ſapone moliori tuncque poſt quartam horæ partem, qua maneant in ſole, calida lixivia bene abluantur; adhibendo peniccillum aliquem ad ſaponem bene amovendum, præſertim ube fuerit cælatura poterit, etiam id fieri furfure cocto, & tunc ſtatim aqua munda bis, aut ter abluendi eſſent; præſtetur verò ab eo, qui in ſacris ſit; & in vaſe, ei uſui & lavandis Corporalibus, de quo ſupra, tantum deſtinato, quod ex ablutione ſuperfluit in ſacrarium fundatur. Ubi verò minor ſit numerus Sacerdotum, rarius id fieri poterit ex proportione numeri Sacerdotum & dierum.

Suppellex inaurata, aut inargentea, eadem cautione tractentur, qua argentea, ſi ſemper eſt poſita, octavo quoque die panno lineo tergatur moliter: ſi recondenda ſit tergatur, tunc poterunt etiam inaurata ſapone, aut furfure purgari, ut dictum eſt de Calicibus.

Candelabra, & cætera *ex aurichalco* tractenctur adhibito panno; vel ferrea ſummitate capiantur: ſi perpetuo uſu adhibeantur, terno quoque die à pulvere & cera ſi fortè defluxerit, mundetur, ſi reponenda ſint, tunc etiam id fiat Præterea quartoquoque menſe, niſi nunquam fuerint expoſita, abſtergantur diligenter pulve-

pulvere pumiceo, aut eo, quem dicunt, tripoli) quem æſtivæ muſcæ fugiunt) adhibito corio bubalino; aut ſi utrumque deſit latere in tenuiſſimum pulverem redacto & loco corii, panno aſperiore, quem dicunt *ſaia*, nullo verò modo hac ratione adhibenda erit aqua, nitidiora fiunt (ſed non diu durat nitor) ſi fricentur malo medico, ſeu maſſilico (vulgo, arancio, ò limone) & marmore trito, ſeu vice malorum uvis agreſtibus, vel herba acida, deinde aqua bene abluantur tum ſiccentur, & ſoli exponantur, aceto numquam abſtergantur, recondita verò hujuſmodi, tubulis, craſſioris chartæ, aut ſaccis lineis amicta habeantur qui pulverem arceant, ut nitida, & lucida ſemper habeantur.

Lampades vitræ, quæ ſunt quotidiani uſus quintodecimo quoque die furfure, & aqua calida abſtergantur.

Urceoli, præter id quod quotidiè fit ſingulis menſibus diligenter purgentur, adhibito ovorum cortice bene contrito cum ligneolo aliquo inſtrumento ad ſordiculas bene elevandas: aut verò alia ratione, ſi quæ aptior inveniatur operculo urceolorum quotidie cum reponuntur bene ſiccentur, ſi madeant.

Peluicula, eorundem quotidiè abſtergantur, ſiccenturque, ſi ſtannæ fuerint tertio quoque menſe lixivia ferventi laventur, & avena, vel fare veſtito, ſeu ovorum cortice contrito fricentur, poſt iterum aqua lotæ in ſole ſiccentur, & panno lineo mundo abſtergantur.

Ænea vaſa, pro ablutione Calicum, &c. antequam adhibeantur, & poſt bene abluantur, bis verò ſingulis annis abſtergantur accuratè, ſi opus eſt, latere contrito, vel arena, & aqua; ſi ſtanno ſint illata adhibeantur furfur, & aqua.

Inſtrumentum, ad Hoſtias conficiendas, cum eo uſus fuerit Sacriſtia, ſeu alius, oleo perfundat, utranque partem charta interpoſita ſimul jungat, quæ in exteriori parte fuligo hæſerit, abradat, poſtea eandem partem craſſiore panno tergat, & in loco decenti reponat.

Linea omnia, Albæ, Amictus, ſuperpellicea, mappæ, panni, & ſi quid aliud eſt divini cultus gracia paratum, ſeparatim ob indumentis domeſticis cujuſcumque laventur; quæ tamen habentur ad manus, faciemque lavandam; & ad nares purgandas, hoc numero ne cenſeantur.

Ternæ *Altarium mappæ*: ſuperior quidem ſingulis menſibus: inferiores verò quater in anno mundę opponantur.

Bina *Corporalia*, tertia quaque hebdomada. binæ Albę decimoquinto quoque die; Cinguli alternis menſibus: manutergia Altarium, bini Amictus, octo dierum ſpatio mittentur; & hę ſaltem, ubi duodecim Sacerdotes Miſſam faciant. Ubi autem pauciores ſint Sacerdotes, ex defectione numeri Sacerdotum poterit augeri pro rata parte numerus dierum: & è contra, ubi plurimi Sacerdotes, minuendus quoq; erit numerus dierum.

Purificatoria ſingulorum Sacerdotum (convenit enim cuique ſuum) ſpatio octo dierum, vel ad ſummum quindecim, ſuper pellicea, quę uſui vario Sacerdotalium, aut Clericalium miniſteriorum deſtinata ſunt ad eandem ferè rationem.

In ſuppedaneo armari, ſeu menſę, ubi Sacerdos conſtitit ſacra indumenta ſumens perpetuo ſtratus ſic craſſior pannus ne qua parte Alba fedetur.

Lintea Sacriſtię ad manus extergendas ſingula hebdomada munda ponantur, tum valdè humido cœlo quotidie ſiccentur admota igni.

Mappa ad ſanctę communionis uſum, contractiores quidem alternis hebdomadis, majores vero alternis menſibus mutentur.

Quod autem hęc mutationum intervalla prefiniantur, non ideo tamen extra ordinariè quoque fieri non poterunt, ſi oporteat: puta, ſi ex labe, quę fortè aſperſa ſit, aut alia de cauſa.

Præcipui ſolemnitatibus munda omnia adhibeantur, & pulchriora.

Mappa Altarium. Miſſis finitis contegantur ſtragulis ſuis, priùs verò leviter puriſſima ſcopula ejus generis, quod veſtimentis domeſticis adhibetur, propriè tam ad eum uſum deſtinata, purgentur: ipſa ſtragula ſingula hebdomada diligenti agitatione à pulvere mundentur, pręter id quod etiam quotidie mane eadem levius excuti debent, tùm aeri tertio quoque menſe exponantur.

Corporalia, & *Purificatoria*, cum removentur, ut alia adhibeantur, ponantur in arcula, ſeu caniſtro ad eum tantum uſum deſtinato; & antequam dentur foras ad lavandum, ab eo qui ſit in ſacris, laventur

in pro

proprio vaſe, de quo ſupra; lixivia, & ſapone adhibito, & mos bis aqua ſola abluantur, quod ex lavatione ſupereſt, in ſacrarium fundatur.

Alba, & ſuperpellicea lavata, criſpanda dentur, quoties reponuntur aptè, ſaltem contorqueantur, ſi non criſpentur.

Corporalia item dentur perſonis peritis, ut amydo inducto ea dureſcere faciant; & complicent præſcripta ratione, tempus huic operi aptum erit à menſe Majo ad Octobrē.

Recordantur autem hæc linea omnia beneficea, & complicata ſeparatim locis ſuis, ut ſint in promptu; apponaturque roſæ ſiccæ, & lavandula, aut ſimilia, tum ad majorem munditiam, & elegantiam; tum ut à tineis libera ſint.

Nullus Sacerdos ad Miſſam faciendam accedat fœdis calceis, aut crepidis, ideo ſemper habendę eſſent in Sacriſtia crepidæ ad hunc uſum.

Habeatur coram in Sacriſtiam *ſcopula* qua Sacerdotes, & Cleri utantur ad veſtimenta communia mundanda, antequam veſtiant ſacra.

Omnia indumenta diſtinctis propriis ſcriniis habeantur, & ſecundum coloris, pretiique varietatem linea quoque pro genere, & pretio ſint diſtincta, appoſitis ſchedulis.

Caſula recordantur ductilibus capſis, quæ in armaria inſerviuntur: atque poſita craſſiore charta, quæ fundum capſæ contegat, appoſitſque ſiccis roſarum foliis, & lavandula, aut ſimilibus, ponatur Caſulá cum Stola, & Manipulo ſuo ? mox aliæ ejuſdem generis pro altitudine capſæ, addantur burſæ Corporalium, & integumenta ſi adſint Miſſalem, recordantur verò Caſulę bene extente ſine ruga, aut plicatura: eodem modo *Dalmatica*, *& Tunicellę*, ſupra omnia autem alia charta ſit, ut res mundiores ſerventur, quæ ſunt ex aureo, vel argenteo panno, aut ornamenta habent auro vel argento aſperiora, habeant pannum inter utramque ſuperficiem, ne confricata corrodantur.

Pluvialia, maximè ſi aurea, vel argentea ſint, vel recordantur in amplo armario: vel plicata recordantur, ita tamen ut nullo modo inflectatur, quæ pars penſilis a tergo eſt (vulgo caputium) & interponatur panta, ſubſternatur eis mappa, munda, immò & ſtragulum ſuperſternatur, ſi aliquo ſpatio relinquenda ſint.

Quæ raro adhibentur, quandoque in ſereno cœlo explicata exponantur; ne fortè muceſcant, vel male oleant, ſed non in ſole, poterit id fieri menſe Maio, & Septembri, & ſemel in hyeme pro opportunitate temporis.

Pallia Altarium ſemper habeantur, ſi fieri poſſit, ſuis telaribus extentè affixa, ut ſupra diximus, poteruntque uni aſſerculorum ſtructuræ duo affigi diverſi coloris, ut pro diei conditione neceſſe non ſit, niſi vertere telaris faciem, ita in amplo armario erecta habentur dempta linea filamentorum (quam vocant frangiam) quæ aſſuta non ſit, interponatur autem pannus, ſive inter duas palliorum facies in armario: ſive inter pallii, & Altaris faciem, ad vitandam eam, quam ſupra diximus, confricationem, commodum verò erit, pannum adeò eſſe latum, ut utramq; telaris faciem, & ſic pallia ab utraq; parte affixa contengat: & ita in media ſui parte affixus telari, nunc quidem hinc inde extendatur, & ab omni latere ligaculis connectatur: nunc verò ad unam partem tantum, prout duas facies telaris aut unam contegere oportuerit, quod ſi plicanda fuerint, ita fiat, ut, ſi quæ Crucis ſpecies, aut imago affixa eſt, non inflectatur cautioque adhibeatur, ſi oportet, interpoſiti panni.

Tapetia, craſſioreſque panni ad ſoli inſternendi uſum, cum recondenda ſunt, prius purgentur cera, & ſi quid aliud ſordidum inhæſerit, aeri poſt exponantur, & diligenter exagitentur, ad excutiendum pulverem; ſcopula bene mundentur, & ita complicata ſuis locis recordantur.

Sacriſtiæ feneſtræ, ſepè pateant, ſereno ſiccoque cęlo: tum capſulę ductiles paulum educantur, ut etiam, quę intus ſunt, ſentiant aeris beneficium.

Cęterùm ea debet eſſe reverentia erga ſacram ſuppellectilem, tanquam divino ſervitio mancipatam, immò tanquam, ſanctimonię participem, quę nimirum eſt ſanctitatis inſtrumentum; unde, & ſancta ea vocatur ſępè in ſcripturis ſacris, Pontificiis legibus, Patrumque monimentis, ut nihil ejuſdem non modo negligatur; verum

Epiſtola ad Theophil. Alexand. inania ea ſunt, & quæ quaſi ſenſu, carentia ſanctimoniam non habere dicuntur; ſed ex conſortio corporis, & ſanguinis Domini ſublimi majeſtate ſunt veneranda, lege, quæſo, quæ *Tobias noſter in hanc cauſam collegit, c. 77. de ſacris templis, parte prima*, ubi docet ideo prohiberi plurima circa eandem: videlicet.

Primò, non omnem ſupellectilem tangi poſſe à quocunque.

Secundò, neque à quocunque quandocunque ablui poſſe, quamque lotionis in ſacrarium proiiciendam eſſe.

Tertiò, quæ uſui amplius eſſe non poſſunt, ea nequaquam in profanos uſus detorquenda eſſe; ſed ea comburenda eſſe, cineres in ſacrarium inferendas, quę nos etiam ſuis locis inpicavimus ſupra.

Quartò nec alienari poſſe, vendi, oppignerarivè, exceptis quibuſdam caſibus, de quibus *Ambroſius lib. offic. cap.* 41. & habentur *in Breviario quarta die infra octavam S. Laurentii*. Vide ibi.

Addit ille exempla multa priorum hominum, & è converſo indignationis omnipotentis Dei contra ſacrilegos, impios, & deſides in hoc genere; ad quem lectorem remittimus, ne inſtituti noſtri metas tranſeamus.

Proſodia Verborum in Miſſali Romano.

ABſtinui in prima editione à notanda Proſodia verborum eorum, quæ dubiam in Miſſali habere poſſunt pronunciationem; tum quia ſolent inprimi Miſſalia additis accentibus, tum quia eadem ferè verba, quæ in Miſſali leguntur, communia ſunt etiam Breviario, cujus proſodiam difficiliorem in ejuſdem Commentariorum calce adnotaveram. Verum, quia Typographorum incuria malè poſiti ſunt accentus & aliquando omiſſi, me impulerunt inſignes Epiſcopi, ut in gratiam minus peritorum Sacerdotum ea quoque ſeparatim colligerem, quæ Miſſalis ſunt propria, ne contingat ullus error in legenda Miſſa.

Habent

Habent igitur penultimam longam.

Accerſito.
Advenit. *in introitu Epiphaniæ.*
Appare.
Appetitor.
Allidit.
Areopagi.
Barabbas.
Bravium.
Cæſaræam.
Candelabrum.
Circumfodit.
Comedi.
Commiſcere.
Concidit
Condolore.
Confige.
Conſentitis.
Contorquere.
Convenit multitudo
Decoris regnum.
Delibor.
Demolitur.
Depromat.
Eadem *caſus ablativi.*
Elamitæ.
Eleazar.
Elide.
Eruditur.
Eſuritis.
Exemit.
Exire.
Expetita.
Fulciri.
Fulgoris.
Grabatum
Hoſtili.
Hyſsopo.
Idola.
Immuta.
Impertire.
Indicens.
Innoteſceris.
Inſtitoris.
Intuere.
Libamen.
Lorica.
Melotis.
Mendicans.
Munimen.
Myricæ.
Paraſceve.
Perimus.
Peripſema.
Perſeveret.
Poſticum.
Prædico, ſicut prædixi.
Præſumit.
Prævenimus.
Profugit nudus
Recenſita.
Redundabunt.
Salubris.
Subiacere.
Subiacere.
Subrepat.
Siccide.
Sunamiti.
Tiaris.
Tritura.
Tuere.
Venimus & nos tecum.
Vovete.

Habent penultimam brevem.

Abſcide.
Abutere.
Achillei.
Advocans.
Alleva.
Amodo.
Barſabas.
Beneplacens.
Byſſino.
Caligas.
Circumdabat.
Circumdabunt.
Circumdatus.
Circumdedit.
Circumvolet.
Coccinum.
Commori.
Computat.
Concuti.
Condolens.
Congeres.
Damaris.
Decidet.
Didymus.
Diſcolis.
Eadem. *caſus nominativi, vel accuſativi.*
Eloqui.
Ephpheta.
Eſurit.
Excolens.
Fodere.
Galea.
Geneſareth.
Haceldama.
Iacerent in eum.
Inito.
Innova.
Invenit, abſcondit, & vadit.
Invidet.
Lapidas.
Lecytho.
Manahen.
Multimodis.
Nerei.
Obliviſceris. *in præſenti tempore. in Sexageſima.*
Occidat Sol.
Paraclitus.
Paropſide.
Peragat.
Perfodi.
Pollicens.
Præcavens
Præveni nos.
Proſelyti.
Proſequere.
Quandiu.
Reditum.
Refove.
Renova.
Repetitis.
Sabbactani.
Sedulis.
Serotinus.
Smigmata.
Subſequi.
Suppetunt.
Sycomorum.
Syntychen.
Tibicines.
Timotheo.
Triſtega.
Venundari.
Videris tu *de Juda.*
Venimus adorare.
Utraque creſcere.

RESOLUTIO DUBITATIONIS DE MISSIS PRO DEFUNCTIS.

An Sacerdos, qui tenetur Miſſam dicere pro Defunctis, poſſit celebrare de Sanctis, aut de Feriis occurrentibus.

A. R. P. Magiſtri F. Pauli Fraxinelli Ordine Eremitarum Sancti Auguſt. publici in Patria Bononienſi Univerſitate Sac. Theol. Profeſſ. & S. Officii Conſultoris.

DECISIO.

Sacerdos ad dicendam Miſſam pro Defunctis obligatus, poteſt celebrare de Sancto aut de Feria occurrente: præcipuè quando Feſtum Sancti eſt Duplex.

SAcroſanctum Sacrificium Miſſæ duobus modis conſiderari poteſt vel ex parte Sacrificii, vel ex parte Sacerdotis.

1 Ex parte Sacrificii, ideſt conſecrationis, oblationis, & ſumptionis, ſeu ex parte repræſentationis Sacrificii Chriſti in Cruce, quod appellatur Valor eſſentialis Miſſæ, ex parte operis operati: omnes Miſſæ, ſive de Sancto, ſive de Dominica aut de Feria, aut de Requiem, ſunt, equalis valoris; cùm in qualibet earum idem ſit Sacrificium, & Sacramentum. Quamobrem à Sacerdote, ad celebrandum pro defunctis obligatio, æquè ſatisfieri poteſt, ſi dicat Miſſam de Sancto, vel de Dominica, vel de Feria, ac ſi Miſſam dicere de Requiem.

2 Ex parte autem Sacerdotis celebrantis & verba, ac Orationes in Miſſa recitantis; quod appellatur Valor Miſſæ accidentalis ex parte operis operantis; valor Miſſa poteſt eſſe æqualis pro defunctis in Miſſa de Sancto, aut de Feria, ſicut in Miſſa de Requiem.

3 Nam devotione Sacerdotis, qui ut plurimum libentius, & inde majori attentione & affectu Miſſam de Sancto, aut de Feria celebrat, quam de Requiem Oratione particulares pro defunſtis in Miſſa de Requiem compenſari poſſunt.

4 Pręterea, memoria Sancti, ejuſq; virtutum, ac meritorum conſideratio, Sacerdotis devotionem in Miſſa excitat, & adauget.

5 Ampliùs Miſſa de Requiem brevior eſt ſępè numero; quam Miſſa de Sancto, aut de Feria: idcircò Orationes, etiam Miſſæ brevioris temporis ſunt, & fructus minoris.

6 Ad hęc, Miſſa de Requiem, cum à Sacerdotibus dicatur frequentiùs; majori celeritate, ac minori etiam attentione, & devotione, quam alię. Miſſæ, quandoque celebratur.

7 Ex adverſo autem, novitas officiis in Miſſa de Sancto, aut de Feria promovet attentionem; & auget Sacerdotis devotionem, à qua augmentum valoris accidentalis Miſſæ ex parte opere operantis dependet

8 Interceſſio etiam Sancti, de quo dicitur Miſſa, prodeſt animę in Purgatorio exiſtenti, pro qua celebretur, loco particularium Orationum; quę in Miſſa de Requiem reperiuntur.

9 Et magna profectò quidem, & inopportuna animi, ac devotionis perturbatio evenit Sacerdoti, ſi poſtquam officium de Sancto occurrente recitavit; atque affectu & meditatione ad Miſſam de eodem Sancto celebrandam ſe diſpoſuit: maximè ſi Sanctus magnæ ſolemnitatis ſit in Eccleſia, aut in eum Sacerdos particulari devotione feratur (quamvis à populo ſolemniter non ce-

celebretur, ut frequenter accidere conſuevit) cum jam eſt celebraturus, & interdum etiam cùm indumentis Sacerdotalibus debiti coloris indutus eſt: ſuperveniat aliquis, qui Miſsam de requiem pro aliquo Defuncto eleemoſyna exquirat: & ipſe Sacerdos priores ſacras veſtes deponere, & paramenta nigra induere, & Miſsam de Defunctis dicere cogatur. Licet enim Sacerdos ex charitate, vel obligatione, ſi ſubditus eſt tunc Miſſam dicat de Requiem non mediocri tamen moleſtia, ac minori attentione, & devotione Sacrificium offert quam ſi Miſſam de Sancto pro eodem defuncto dixiſſet. Et ita & Sacerdos, & defunctus aliqua partem fructus Miſſam tam videlicet, quæ ex majori attentione, & devotione Sacerdotis, & ex Sancti interceſſione habetur, inaniter amittit: cùm Defuncto prodeſſe poſſit tam Miſſa de Sancto, quam de Requiem, ut dictum eſt.

§. II.

Videtur etiam ſenſus eſſe S. Eccleſiæ, ut Miſſa reſpondens Officio occurrenti poſſit pro Defunctis celebrari.

1 Quoniam ritus, & ordo eſt S. Eccleſię, ut Miſſæ votivę, aut Particulares dici poſſint, quando officium non eſt Duplex & tunc etiam (quando ſcilicet officium non eſt Duplex) Miſſa, quantum fieri poteſt, Officio reſpondeat. Dicitur enim in Miſſali Romano in principio Rubricarum generalium *Miſſa quotidie dicitur ſecundum ordinem Officii*. Et in eiſdem Rubricis generalibus titulo, De Miſſis votivis, numero 3. habetur: *Quæ tamen Miſſæ, & omnes aliæ votivæ, in Miſſis privatis dici poſſunt pro arbitrio Sacerdotum, quocumq; die Officium non eſt Duplex, &c.* Et clariùs in titulo de Miſſis Defunctorum, num. 2. ſtatuitur *Miſſa autem privata pro Defunctis quocumque die dici poſſunt, præterquam in Feſtis Duplicibus, & Dominicis diebus*. Et in Rubrica De Miſſis votivis, quæ legitur ante Miſſam votivam de S. Trinitate, ſimiliter dicitur: ...

plicibus, quæ quidem frequenter occurrunt: quare ſenſus videtur Eccleſiæ, quòd Miſſa reſpondens Officio, præcipuè Duplici, pro defunctis dici poſſit.

2 Et ideò licet qui ſtipendium exhibet pro Miſſa, petat Miſſam Defunctorum, ejus verba non ſunt ita amarè intelligenda, ut ſic omnino Sacerdos celebrare teneatur; ſed civili modo, & morali. Neque enim prævalere debet voluntas Miſſam petentis ordini, ac ritui Eccleſiaſtico: ſed mentem ſuam inſtitutioni Eccleſiæ debet aptare, ut ejus petitio ac devotio ſit rationabilis, atque conveniens.

§. III.

Videtur inſuper, de mente eſſe Summorum Pontificum: quod Sacerdos pro defunctis Miſſam reſpondentem Officio dicere valeat. Nam Gregorius VIII ſanctæ memoriæ, dum privilegium univerſale ac perpetuum pro Defunctis elargitur Altari Cappellæ S. Auguſtini in Eccleſia S. Jacobi Bononiæ Patrum Ordinis S. Auguſtini, concedit, ut quoties quicunque Sacerdos ſive ſæcularis, ſive regularis, Miſſam ad dictum Altare pro liberatione unius animæ in Purgatorio exiſtentis ſuo, vel alieno arbitrio celebraverit, ipſa anima per hujuſmodi celebrationem eaſdem Indulgentias, & peccatorum remiſſiones conſequatur, & ad ipſius liberationem, pro qua celebrabitur, dicta Miſſa operetur, quas conſequeretur, & operaretur, ſi prędictus Sacerdos hac de cauſa Miſſam ad Altare ſitum in Eccleſia S. Gregorii de Urbe, ad id deputatum, celebraret. Et fortaſſe Privilegia aliorum quoque Altarium pro Defunctis, ejuſdem ſunt tenoris. At in ejuſmodi Privilegio non pręcipitur, ut Miſſa de Defunctis, ſive de requiem pro anima in Purgatorio exiſtente celebretur; ſed abſolutè indulgetur quod dicatur Miſſa: ideò ſenſus Summorum Pontificum eſſe videtur, ut tantum valere poſſit pro Defunctis Miſſa de Sancto, de Dominica, aut de Feria

voluntate, ac devotione Sacrificio aſſiſtat pro Defunctis, Miſſa dici poteſt de Sancto aut de Feria.

§. V.

Quando autem Miſſa de Sancto, aut de Feria celebratur pro Defunctis neceſſe non eſt, Collectam dicere pro mortuis.

1 Nam applicatio Miſſæ non fit in Collecta; ſed in *Memento*, ubi Sacerdos valorem Miſſæ illi applicat, pro quo Sacrificium offerre tenetur: idcircò neceſſe non eſt Collectas pro Defunctis adiungere.

2 Præterea Pius V. ſanctiſſ. memoriæ, in Bulla confirmationis Miſſalis Romani præcepit in virtute ſanctæ obedientię (& Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 25. *decreto de obſervandis, & vitandis in celebratione Miſſarum* idem ſtatuerat) ut Sacerdotes, juxta formam, ritum, & modum ejuſdem Miſſalis celebrent: & nullo modo aliis cęremoniis, & precibus, quam illis, quę in eo pręſcribuntur, uti pręſumant. At ſępe in Miſſali Collectę arbitrio Sacerdotis non permittuntur, pręcipuè diebus Feſtis; ſed particulares preſignantur, aut una tantum dicenda eſt, in Duplicibus: ideò tunc non erit dicenda Collecta pro Defuncto, pro quo Miſſa dicitur.

3 Quod quidem Pręceptum Pii V. non Prelatis tantum imponitur, ut, aliqui vellent ſed omnibus Sacerdotibus Tum quia Concilium Tridentinum loco citato (cui S. Pontifex inhęrere videtur ejuſdem verbis utens) expreſsè pręcipit Epiſcopis, ut edicto, & pęnis propoſitis caveant, ne Sacerdotes, quicunq; illi ſint, ritus alios, aut alias ceremonias, & preces in Miſſarum celebratione adhibeant pręter eas, quę ab Eccleſia probatæ fuerint. Tùm quia non ſuppetit ratio quare ſub formali præcepto obligante ſub pœna peccati mortalis, præcipiatur Prelatis, etiam S. R. E. Cardinalibus, ut Miſſam ad pręſcriptum Miſſalis novi decantent, & legant: ceteris autem Sacerdotibus non Prelatis libera relinquatur facultas aliis rationibus, & ritibus adcujuſque libitum celebrandi.

§. VI.

Verum, qui Miſſam pro ſuis Defunctis ſtipendio petit, niſi viderit Sacerdotem indumentis nigris indutum, & Miſſam de Requiem, aut ſaltem Collectam de mortuis non audierit fortaſſe non credet, aut dubitabit Miſſam pro ſuis mortuis ſibi celebrari.

1 Reſpondetur enim in hoc falſo judicio graviter errare: non enim preſumendum eſt, Sacerdotem in actu celebrationis nolle promiſſum ſuum implere; & vivos, ac mortuos fructu Miſſę, quam ex ſtipendio accepto, & promiſſione data celebrare debet, velle privare; & exinde graviſſimum peccatum committere, & onere reſtitutionis ſubiacere.

2 Pręterquam, quod ſi Sacerdos Miſſam ei, cui promiſit, nollet applicare, ipſe quidem dicens Miſſam de Requiem cum Collecta pro pluris Defunctis, juxta petitionem Miſſam ſtipendio exquirentis, poſſet nihilominus valorem eſſentialem. Miſſæ ſibi ipſi, alteri vivo, aut defuncto in Purgatorio exiſtenti applicare: applicatio enim Sacrificii, ut ſuperius dictum eſt §. 5. num. 1. non fit in orationibus Miſſæ de Requiem, ſed in *Memento*, Quapropter ſi Miſſam petens Sacerdoti non ſubdit, aut ſi Sacerdos velit eum decipere (cujus fides in ſuſpitiorem adduci non debet) parum quidem proderit, ſi Sacerdotem ſacris veſtibus nigris coloris indutum viderit, aut Miſſam de Requiem ab eo audierit.

§. VII.

Verum tamen eſt, quòd ſi Sacerdos majori devotione non afficitur in dicenda Miſſa de Sancto, aut de Feria, quam de Requiem dicere debet Miſsam de Requiem pro Defunctis, quibus obligatur; dummodo feſtum non ſit Duplex, aut dies Dominicus, cum excipiantur in Rubrica Miſſalis ſuperius poſita § 2. num 1.

1 Quoniam Orationes Eccleſiæ, quæ ordinantur; in Miſſa de Requiem magis directè petunt, & obtinere poſſunt deſideratum effectum liberationis animarum è Purgatorio: ideo tunc ceteris paribus utilior eſt Miſsa de Requiem.

2 Et pręterea Orationes, & alia, quæ in Miſſa Defunctorum dicuntur, miſerias animarum in Purgatorio exiſtentium clarius demonſtrant, & circumſtantes ad orandum etiam pro Defunctis magis excitare poſſunt.

3 Hinc in die obitus maximè præſente corpore Defuncti; aut in di tertio, vel ſeptimo, vel trigeſimo, aut in Anniverſario ſolemni utilior poterit eſſe Miſſa de Requiem, quàm alia.

4 Quam-

4 Quamvis ejuſmodi utilitates facile compenſari poſſint in Miſſa occurrente de Feria, aut de Sancto, ex majori Sacerdotis devotione, aut ex interceſſione Sancti, de quo celebratur, ut dictum eſt §. 1. num. 3. & ſeq.

§. VIII.

SI verò Sacerdos, ſtipendio accepto, expreſsè Miſſam de Requi promiſit, eam quidem dicere debet.

1 Nam tenetur implere promiſſum, ne virtus fidelitatis violetur: alioquin graviſſimè peccaret; præcipuè ſi promiſſum juramento eſſet obfirmatum, ut evenit in legatis, aut alii obligationibus Miſſarum in forma ſtipulationis acceptis.

2 At Sacerdos promittere deberet, ſe dicturum Miſſam pro Defunctis eo modo quo magis poteſt eis prodeſſe, aut Miſſa de Requiem, aut Miſſa de Feria, aut de Sancto, juxta majorem ſuam diſpoſitionem, ac devotionem.

3 populus pariter pro ſuis Defunctis à Sacerdotib. eas Miſſas exquirere deberet quæ majori beneficio illi eſſe poſſunt, ſive de Sancto, ſive de Requiem; ut multi jam piè quidem conſueverunt. Maximè autem utiliſſimum eſſet, pro Defuncto Miſſam de illo Sancto occurentem procurare, quem ipſe Defunctus, dum viveret. Patronum ſibi delegerat; vel cui animo erat propenſiori: & eo amplius ſi ille, qui Miſſa petit, eumdem Sanctum ſibi Advocatum ſelegit ſic enim, præter valorem Sacrificii, qui eſſentialiter in omnibus Miſſis æqualis eſt, valor ejuſdem Miſſę accidentalis ex parte operis operantis, ex devotione Sacerdotis & Miſſam procurantis, & ex interceſſione Sancti, cui Defunctus inter vivos propenſius obſequebatur, augeri poteſt.

4 Et de hac re paſſim admonendi, & inſtruendi ſunt populi, ne ſcandalo afficiantur, dum petentes Miſſam pro mortuis, non audiant Miſſam de requiem; & ne Sacerdotibus nimium moleſti ſint in exquirendis quotidie Miſſis de Defunctis.

§. IX.

quæſt. 71. art 9. ad 5. S. Antoninus part. 1. tit. 10 cap. 2. § 3. Hoſtienſis lib 3 de Conſecr Eccleſ. vel Altar. num. 25 Summa Angelica verbo Miſſa, num. 33. & 34. Roſella §. 21. Piſanella num. 14. Armilla num. 32. Tabiena num. 49 Silveſtrina Miſſa 1. § 4 & melius verbo Suffragium §. 5. Corona part. 3. de ſacrif. Miſſ tit. Sequitur Canon Miſſæ. num. 18. Dominicus Sot. 4. diſt. 45 quæſt. 2. art. 3. conc. 1. ad finem. Antonius Honcala opuſc. de valore Miſſę artic. 17. propoſ. 2. S. Carolus Berromaus Act. Eccl. Mediol part. 1. Concil. Provinc. 7. tit. Quæ ad Miſſam pertinent Martinus Navarrus tom. 2. conſil lib. 5. de pœnit & remiſſ. conſil. 37 num. 2. Franciſcus Victoria de Euchar. num. 95. Beja part. 1. reſp. caſu 23. Graffius deciſio aur. part. 2. lib. 3. cap. 15. num 41. & tom. 1 conſil. lib. 3. de celebrat. Miſſ. conſil. 3. Henriquez lib. 9 de Miſſa cap. 23. num. 6. Rodericus tom. 1. quæſtio. regular. quęſtio. 43 artic. 8. & 10. & Sum. part. 1. cap 147. num. 9. & part. 4 cap 51. numer. 1. Miranda Manual. Prǽlat. tom. 1. quęſt. 41. art. 21. concl. 1. & 2. Azorius inſtitut. moral part 1. libr. 10. cap 32 quęſt. 5. Emanuel Sa aphoriſ verbo Miſsę, num. 48. Suarez tom. 3. in 3. part. diſput. 38. ſectio. 3. verſu, In quo eſt magna, Bernardus Parentinus in Lilio Miſsę §. de collat. glorię pro mortuis quęſtion. 9. Bartholomęus ab Angelis dialog. 5. de Miſsa § 740. & 806. Timotheus de ſacrific. Miſsę tract. 3. quęſt. 43. Benzonius ſpec. Epiſcop. & Curat. lib. 1. diſput. 2. quęſtio. 2. verſu. Mitigantur. Simon Majolus de irregul libro 3. cap. 24 in fine. Conſalvus Durand. in not. ad lib. 4 cap. 9 revelata S. Birgit. Juven. Calvus Synax. lib 3. quęſt. 36. num. 7. Sebaſtianus Cataneus ſummul. verbo Miſſa, verſu, Obligatus. Alphonſus Madrigal tract. de Sacerd. conſid. ultim Marcus Antonius Genuenſis manual. Paſt. cap. 72. num. 6. Fuſcus de regimin. Eccl lib. 1. cap 20. num. 36. Antonius Literatus ſum. Compend par. 5. cap 2 num 6. Anton. Manchettus flor. aur.

tract. 3. cap. 15. num. 26. Filliucius moral. quæſt. tit. 1. tract. 5. cap. 5. num. 154. Homo bonus de exam. Eccleſ. par. 1. tract. 4. cap. 14. quæſt. 126. Martinus Roa de ſtatu animar. in Purgat. cap. 11: Barboſa de offic. & poteſt. Epiſc. par. 2. allegat. 24. num. 32. Joan. de la Cruz direct conſcient. de ſacrif. Miſſ quæſt. 4. dub. 2. concl. 1. & 2. Alphonſus Vega ſum. part. 2. cap. 28. de Miſſis caſu 14. Henricus Villalobus ſum. Theol mor. & canon. tom. 1. tract. 8. difficult. 51. num. 6.

2 *Doctoribus his ; eorumque ſententiæ, & doctrinę favent ſacri Canones, cap. Et hoc de conſecr. dict 1. & cap Quidam, & cap. Cum creatura, de celebr. Miſſar.*

3 *Et pro doctrina §. 7. ſunt Angelica. verbo Miſſa num. 34. Toletus inſtruct. Sacerd. lib. 1. cap. 8. n. 2. Philiarchus de Offic. Sacerd. tom 1. lib. 2. cap. 11. Joan. Baptiſta Scortia de ſacrif. Miſſ. lib. 2. cap. 17. num. 3. & 4. Antonius Fernandes exam. Theol. mor. part. 3. cap. 5. §. 3. num. 5 & etiam Henriquez loco ſup. citato.*

4 *Et pro doctrina §. 8. num. 1. ſunt Angelica ubi ſup. Ricard. 4 diſtin: 38. princip. 3 quęſt. 3. Valantia tom. 3. in ſumm. de D. Thom. diſp. 6. quęſt. 6. Petrus Aragon. de juſt. & jur. quęſt. 88. de vot. art. 3. de Obligat. ſimpl. promiſſ. Scortia loco cit num. 4.*

Supra dictæ ratione adductæ nunc firmantur ex ſequenti Decreto.

D E C R E T U M

De non celebrandis Miſſis privatis pro Defunctis in feſtis Duplicibus.

CUM Sanctiſſimus Dominus noſter in Viſitatione Eccleſiarum Urbis acceperit, in pleriſque Eccleſiis abuſum irrepſiſſe celebrandi Miſſas privata pro Defunctis etiam in feſtis duplicibus, contra præſcriptum Rubricarum Miſſalis Romani: eundemquem abuſum Decreto Congregationis eliminari præceperit. Innotuerit verò Sacrorum Rituum Congregationi hujuſmodi abuſum, etiam in aliis Eccleſiiis ubique gentium exiſtentibus inductum pariter reperiri Sacra eadem Congregatio, ut Miſſalis Rubricæ inviolatæ ſerventur, diſtrictè præcipit omnibus, & ſingulis Sacerdotibus, tam Sæcularibus, quam Regularibus, cujuſuis Ordinis, Congregationis, Societatis, & Inſtituti etiam neceſſariò exprimendi, ut in poſterum omnino dictam Rubricam ſervent, ita ut Miſſa privatas pro Defunctis, ſeu de Requiem, in duplicibus nullatenus celebrare audeant vel præſumant: Quod ſi ex benefactorum præſcripto Miſſæ hujuſmodi celebrandæ incidant in feſtum duplex, tunc minime transferantur in aliam Diem non impeditam, ne dilatio animabus ſuffragia expectantibus detrimento ſit, ſed dicantur de feſto currenti cum applicatione Sacrificii juxta mentem eorundem benefactorum Curentque Eccleſiarum Rectores Sacriſtę, aliique ad quos pertinet, ut hujuſmodi decretum inviolatum ſervetur, & in Sacriſtia affixum retineantur, ubi commodè ab omnibus celebrare volentibus conſpici, & legi poſſit in eos autem, qui contrafacere auſi fuerint, vel præmiſſa adimplere neglexerint, locorum Ordinarii, tum Sæculares, tum Regolares pro modo culpæ animadvertant. Die 5. Auguſti 1662.

Et facta de prædictis Sanctiſſimo relatione, Sanctitas ſua annuit, & cum applicatione ſacrificii ſatisfieri, ac Benefatorum mentem impleri voluit eadem Die 5. Auguſti 1662.

Epiſc. Sabinen. Card. Sacchetus.

Loco ✠ Sigilli.

Fr. Maria Phębeus Sac. Rit. Congr. Secr.

CLEMENS PAPA IX.

AD PERPETUM REI MEMORIAM.

CUM fel. rec. Alexander Papa VII. prędeceſſor noſter dubia in diverſi mundi partibus occaſione Decreti Congregationis tunc exiſteutium S.R E. Cardinalium ſacris Ritibus Prępoſi orum die 5. Auguſti 1662 emanati, & ab ipſo Alexandro predeceſſore approbati, de non celebrandis Miſſis Defunctorum in Feſtis ritus duplicis, exorta dirimere cupiens, aliud eiuſdem Congregationis Decretum in una Novarien. die 22. Novembris 1664 editum approbaverit, quo declaratum fuerat, Anniverſaria, & Miſſas Defuuctorum cantu ex diſpoſitione Teſtatorum quotannis, reccurrente ipſorum obitus die, celebrandas, tametſi dies obitus huiuſmodi in feſtum ritus duplicis maioris incideret, non comprehendi

pro plenè, & ſufficienter expreſſo, & inſerto haberi volumus ulteriùs continetur. Cumq. (ſicut ad aures noſtras pervenit) etiam dubitetur, utrum dictarum litterarum diſpoſitio quoad Altaria pariter quidem privilegiata, ſed non in perpetuum, nec pro omnibus hebdomadę diebus, & ad quę Miſſę non ex obligatione, ſed ex ſola fidelium devotione celebrantur, locum habeat: Hinc eſt, quod Nos dubitatione hujuſmodi ex injunctę Nobis celitùs paſtoralis ſolicitudinis munere dirimere pariter, atque decidere cupientes, de venerabilium fratrum noſtrorum ejuſdem S. R. E. Cardinalium Sacris Ritibus Prępoſitorum, qui rem maturè perpenderunt, conſilio, declarationem à memorato Alexandro prędeceſſore, ſicut prę mittitur editam, ad Altaria, ut prefertur non in perpetuum, ſed ad ſeptennium, ſeù aliud brevius, vel longius tempus, ac non omnibus, ſed aliquo, vel aliquibus tantum hebdomadę diebus, nunc, & in futurum quandocumque privilegiata, auctoritate Apoſtolica tenore pręſentium extendimus. Et proinde, ut Miſſę ibidem de feſto currenti, in quo Miſſę Defunctorum celebrari non poſſint, ſivè ex obligatione, ſivè ex ſola fidelium, devotione celebrabuntur, ſuffragentur, itaut animę Chriſti fidelium, pro quibus celebratę fuerint, Indulgentias per privilegia hujuſmodi conceſſas conſequantur in omnibus, & per omnia perinde, ac ſi Miſſę Defunctorum ad formam eorundem privilegiorum celebratę fuiſſent; auctoritate, & tenore prędictis concedimus, & indulgemus. Decernentes, eaſdem pręſentes literas ſemper firmas, validas, & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, ac illis, ad quos ſpectat, & pro tempore ſpectabit, in omnibus, & per omnia pleniſſimè ſuffragari, & ab eis reſpectivè inviolabiliter obſervari; ſuaque in premiſſis per quoſcuuque Judices ordinarios, & delegatos, etiam cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane ſi ſecus ſuper his à quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtante quatenus opus ſit noſtra, & Cancellarię Apoſtolicę Regula de non concedendis indulgentiis adinſtar, aliſq; Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, cęteriſque contrariis quibuſcunque. Volumus autem, ut ipſarum præſentium literarum tranſumptis, ſeù exemplis, etiam impreſſis manu alicujùs Notarii publici ſubſcritis, & ſigillo alicujus perſonę in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutę munitis eadem prorſus fides in juditio, & extrà adhibeatur, quę prę ſentibus ipſis adhiberetur ſi forent exhibitę vel oſtenſę. Dat. Romę apud S. Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris die XXIII. Septembris M.DC.LXIX. Pontificatus Noſtris Anno Tertio.

I. G. Sluſius.